

LIZICA MIHUȚ
GEORGE ENESCU ȘI ARADUL

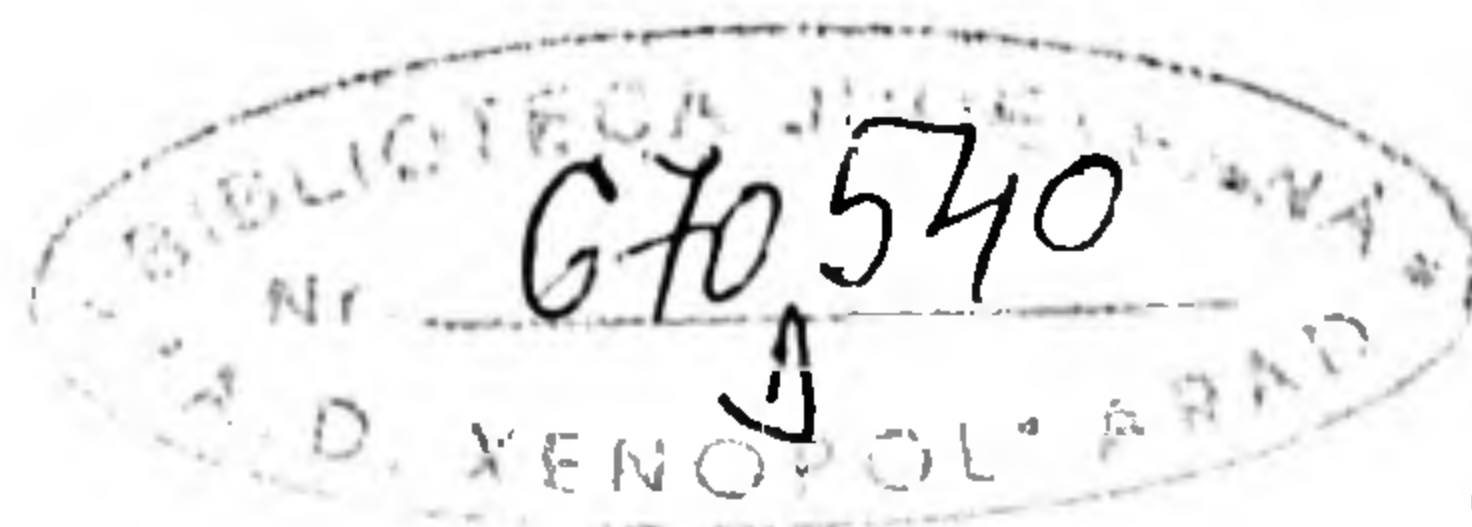

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

GEORGE ENESCU ȘI ARADUL

LIZICA MIHUȚ

GEORGE ENESCU ȘI ARADUL

II 33703

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
București 2012

Copyright © Editura Academiei Române, 2012
All rights reserved.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie, nr. 13, Sector 5
050711, București, România,
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: www.ear.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MIHUȚ, LIZICA

George Enescu și Aradul / Lizica Mihuț. - București :

Editura Academiei Române, 2012

ISBN 978-973-27-2160-5

78(498) Enescu,G.

929 Enescu,G.

Redactor: Gelu NEGREA

Tehnoredactor: Luiza DOBRIN

Diana ACHIM

Grigorie SANDA

Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

Laurian POPA

Bun de tipar: 13.02.2012. Format: 16/70 × 100

Coli de tipar: 24,25

C.Z. pentru biblioteci mari: 78(Enescu, George):908.5(498.734 Arad)

C.Z. pentru biblioteci mici: 78

Nepoatei mele,

Iarina – Lizica

CUPRINS

I. ARGUMENT	9
II. CÂTEVA CONSIDERAȚII PRELIMINARE	11
III. MEMORIA MEDIA (1898–2011)	16
Iconografie (1898–1970)	224
IV. MEMORIA ARHIVELOR	302
IV.1. Mircea Buta, George Enescu – modelul unui destin	302
IV.2. Hugo Hauptmann, Enescu și arădenii	312
IV.3. Constantin-Tufan Stan,	
IV.3.1. Aurel C. Popovici-Racoviță, preotul-compozitor și profesorul	323
IV.3.2. Muzicieni bănățeni la cea de-a XX-a ediție a Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu”, București, 1–25 septembrie 2011	333
IV.4. Dana Todor, Un proiect pentru o viață	334
IV.5. Ioan Tomi, George Enescu în repertoriul Filarmonicii arădene	341
V. MEMORIA AFECTIVĂ	347
V.1. Diana Achim, Încercare de călătorie în frumusețe	347
V.2. Silvia Demian, Ciorchine din august	349
V.3. Dorin Frandeuș, Creația enesciană în viața muzicală arădeană	362
V.4. Pintér Lajos, Mă leagă de concertele lui George Enescu amintiri personale ..	368
V.5. Mihaela Rodica Tălmăciu, Destin enescian	370
VI. BIBLIOGRAFIE	375
ÎN LOC DE POSTFAȚĂ (Gelu Negrea)	381
ABSTRACT	383
RÉSUMÉ	385

I. ARGUMENT

Fără îndoială, George Enescu a susținut concerte în toate marile orașe din România și pe prestigioase scene ale lumii. Treptat, uitarea se așterne atenuând, cu brutalitate uneori, simțăminte, amintiri, momente unice și chiar puncte de reper în biografii anonime și nu numai. O vreme, au trăit cei care l-au cunoscut pe George Enescu, dar, din păcate, sunt puține asemenea amintiri, așa încât, acum, după câteva decenii de la ultima sa trecere prin Arad, am încercat să reunim doar ecourile consemnate de presa arădeană sau din zonă și să refacem legături, din varii perspective, ale unor personalități ale muzicii sau muzicologiei contemporane cu George Enescu.

Ne-am fi dorit să consemnăm opiniile participanților la concertele enesciene, precum a procedat Pintér Lajos în cartea *Mărturii despre George Enescu*, (Editura Muzicală, 1980) pentru că memoria publicului meloman, aflat la sala Palatului Cultural, este reținută doar prin memoria media sau prin memoria arhivelor. Aradul, din păcate, nu a avut critici muzicali care să analizeze la modul profesionist prestația marelui violonist și, poate, ar fi fost și dificil ca cineva să-o facă, astfel încât concertele susținute de George Enescu în somptuoasa sală a Palatului Cultural au fost doar prilejuri de admirație, exprimată cu emoție și tulburătoare trăire interioară. De-a lungul anilor, Aradul muzical nu a avut oaspeți de anvergura lui George Enescu, poate doar Belá Bartók sau Liszt, dar George Enescu, ca personalitate de primă mărime a culturii românești, poate fi considerat un simbol al aspirației dintotdeauna spre universalitate. Dacă ne întoarcem în timp spre concertele susținute la Arad de către George Enescu, vom descoperi, în pagini de presă sau documente de arhivă, veritabile exerciții de admirație și de pioasă recunoștință, pentru că Aradul nu a uitat nicicând, pe de o parte, gestul marelui Enescu de a concerta, iar pe de altă parte, generozitatea sa față de cei aflați în dificultate și, nu în ultimul rând, conferirea titlului de Cetățean de onoare – o îndreptățită mândrie pentru arădeni, o comunitate cu o istorie culturală strălucită și cu strădani pe care am dori ca ochiul necruțător al timpului să nu le estompeze.

Este important să precizăm că presa arădeană și-a asumat funcțiile de a informa, dar și de a conștientiza publicul asupra valorilor autentice. Chiar dacă articolele referitoare la George Enescu nu cuprind opinii critice avizate cu privire la muzicianul de excepție, deslușim portretul omului Enescu, realizat cu emoție, dar și talent artistic și cu o sensibilitate adesea copleșitoare de către mulți dintre ziariștii locului. Articolele consemnate în carte au în atenție nu doar evenimentul în sine, ci și educarea publicului, multe dintre referiri încurajându-l sau exprimând rezerve cu privire la nivelul său de percepție.

Este evident faptul că Aradul a avut o viață culturală activă fiind bransat la evenimente artistice cu vizibilitate internațională. Deopotrivă, presa română și maghiară au consemnat concertele lui George Enescu la Arad și momentul decernării titlului de Cetățean de onoare, probând că Aradul cultural a unit întotdeauna majoritatea și minoritatea sub cupola Artei.

Mai mult ca oricând, astăzi avem nevoie de modele, prin raportarea la valori autentice, care s-au afirmat fără complexe, într-o Europă pe care, uneori, o resimțim ostilă. De aceea, să abordăm cu franchețe exercițiul de admirație față de valori și propunerea noastră – recunoaștem, subiectivă – este de a începe cu George Enescu.

Desigur, nu ne propunem nici chiar fugare concluzii la finalul acestui demers; intenția noastră este de a rememora câteva dintre momentele de reper ale biografiei culturale ale unui Arad, cândva cu o strălucită istorie, pe care o consemnăm cu sentimentul că este important să revenim neconținut spre a reține evenimente de anvergură, atunci și acum.

II. CÂTEVA CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Au apărut, de-a lungul anilor, numeroase consemnări (cronici muzicale, evocări, mărturii, știri ș.a.) cu privire la George Enescu. Niciodată, însă, nu vor putea fi exprimate pe de-a-ntregul o viață și o operă exemplare, ce, poate, mai mult decât în cazul altor personalități puternice ale culturii românești și universale, se suprapun, precum însuși mărturisește: „La mine n-au existat niciodată hotare între viață și arta mea”.

A încerca să reunim documente, cele mai multe inedite, cu privire la George Enescu din perspectiva legăturii cu Aradul constituie pentru noi o datorie de onoare și, în fond, un modest omagiu adus marelui și inegalabilului Maestru, fără îndoială, o glorie a muzicii românești și universale. Și, nu în ultimul rând, un elogiu adus OMULUI Enescu. Privit peste timp, demersul său excepțional continuă să reprezinte pentru noi toți o făclie vie și pilduitoare.

George Enescu reprezintă o personalitate de primă mărime a culturii românești și universale, deopotrivă compozitor, violonist, dirijor, pianist, pedagog. I-a uimit pe contemporani prin geniul său artistic, fascinându-i nu doar printr-o interpretare unică, de înaltă vibrație interioară, ci și prin compozițiile sale: *rapsodii, sonate, simfonii, cvartete*. Prezența lui George Enescu la Arad a fost consemnată în peste 130 de articole, cele mai multe dintre ele publicate în presa arădeană, deopotrivă de limbă română și de limbă maghiară. Impresia produsă asupra arădenilor, nu neapărat melomani, a fost copleșitoare. Articolele despre concertele susținute de George Enescu la Arad sunt veritabile lecții de admirație pentru maestrul neîntrecut al arcușului, dar și pentru omul Enescu. Titlurile articolelor sunt, de cele mai multe ori, seci – *George Enescu* sau *Concertul George Enescu* –, contrastând cu cascada de emoții și sentimente, exprimată în cuvinte elocvente prin ele însele, revelatoare pentru a sublinia momente rare, unice, de adâncă înălțare spirituală, sărbători ale muzicii românești și universale. Să reținem câteva articole cu titlu sobru, neutru am zice – *George Enescu* sau *Maestrul Enescu* sau *George Enescu la Arad* – publicate în ziarele arădene: „Solidaritatea” din 8 decembrie 1922 (p. 1), „Aradi Hírlap” din 10 decembrie 1922 (p. 2); „Solidaritatea” din 23 noiembrie 1922 (p. 3) și din 30 ianuarie 1923 (p. 2); „Erdélyi Hírlap” din 18 ianuarie 1927 (p. 7); „Românul” din 17 noiembrie 1929 (p. 3); „Voința Poporului” din 23 noiembrie 1929 (p. 2); „Erdélyi Hírlap” din 24 noiembrie 1929 (p. 9); „Românul” din 8 noiembrie 1931 (pp. 3–4); „Știrea” din 9 octombrie 1937 (p. 1); „Hírlap” din 12 octombrie 1937 (p. 4); „Hírlap” din 3 decembrie 1938 (p. 8) și din 4 decembrie 1938 (p. 6); „Credința” din 1 mai 1942 (p. 4); „Știrea” din 22 aprilie 1943 (p. 1); „Flacăra Roșie” din 7 mai 1955 (p. 4) și din 19 august 1956 (p. 2).

Alte articole au titlul *Concertul Enescu*, fără alte precizări. Să reținem câteva dintre acestea, publicate în ziarele: „Românul” din 2 martie 1912; „Solidaritatea” din 8 decembrie 1922 (p. 2) și 10 decembrie 1922 (p. 2); „Aradi Hírlap” din 7 decembrie 1922 (p. 6); „Aradi Közlöny” din 24 noiembrie 1923 (p. 2); „Românul” din 23 ianuarie 1927 (p. 3); „Aradi Közlöny” din 18 ianuarie 1927 (p. 7) și din 24 noiembrie 1929 (p. 4); „Drapelul” din 14 decembrie 1936 (p. 2); „Aradi Közlöny” din 18 decembrie 1936 (p. 7); „Hírlap” din 18 decembrie 1936 (p. 8); „Ecoul” din 28 noiembrie 1938 (p. 3); „Aradi Közlöny” din 30 noiembrie 1938 (p. 4); „Credința” din 2 mai 1942 (p. 4); „Știrea” din 26 martie 1943 (p. 3) și din 28 martie 1943 (p. 4); „Credința” din 2 aprilie 1943 (p. 4).

Uneori, titlurile ziarelor arădene precizează și numărul concertului: primul, al doilea..., al nouălea. Iată câteva dintre acestea, publicate în ziarele: „Solidaritatea” din 19 decembrie 1922 (p. 2); „Erdélyi Hírlap” din 22 noiembrie 1923 (p. 5) și din 24 noiembrie 1923 (p. 5); „Erdélyi Hírlap” din 19 ianuarie 1927 (p. 9); „Aradi Közlöny” din 26 noiembrie 1929 (p. 2); „Știrea” din 17 decembrie 1936 (p. 4); „Credința” din 30 martie 1943 (p. 1); „Știrea” din 30 martie 1943 (p. 1).

Alte articole cuprind în titlu superlative precum: *Român genial; Celebrul Violonist George Enescu; Marele nostru Enescu; Marele succes al maestrului George Enescu; Marele Enescu la Arad; O carieră strălucită; Cel mai mare eveniment; Astăzi, mare eveniment muzical la Arad*, articolele cu aceste titluri fiind publicate în „Tribuna Poporului” din 23 februarie 1925 (p.3); „Românul” din 6 septembrie 1911 (p. 8) și din 21 decembrie 1911 (p. 10); „Românul” din 14 ianuarie 1915 (p. 3); „Solidaritatea” din 26 noiembrie 1922 (p. 2); „Tribuna Nouă” din 28 februarie 1925 (p. 2); „Cuvântul Ardealului” din 19 ianuarie 1927 (p. 3); „Românul” din 16 ianuarie 1927 (p. 3); „Voința Poporului” din 23 noiembrie 1929 (p. 3); „Credința” din 25 aprilie 1942 (p. 4) și din 30 martie 1943 (p. 4).

Unele articole conțin elemente inedite, chiar în titlu: *Enescu în spatele cortinei și pe scenă*, în „Erdélyi Hírlap” din 7 noiembrie 1931 (p. 4), *Aspecte, icoane și curiozități din viața lui Enescu*, în „Hírlap” din 25 decembrie 1936 (p. 26); *Acasă la George Enescu*, în „Flacăra Roșie” din 20 septembrie 1964.

Nu credem că este lipsit de importanță să menționăm câteva dintre „sublinierile” prezente în articolele din presa arădeană cu privire la George Enescu, toate acestea alcătuind un posibil portret al maestrului. Vă propunem doar câteva dintre ele: „personalitatea cea mai puternică și cea mai expresivă pe care poporul nostru a dat-o muzicii universale”; „personalitate covârșitoare”; „gesturi și atitudini discrete”; „a înfățișat (...) viața cu necazurile și bucuriile ei, cu truda încordată sub arșița soarelui, topite într-un imens tezaur de cântece și jocuri populare”; „înaltă măiestrie”; „farmecul și vraja intrepertării”; „marele repertoriu al universalității”; „delicatețea unică a sufletului”; „universalitatea muzicianului român”; „memorie fenomenală”; „mare violonist”, „înzestrat compozitor”, „interpretare superioară (...); tonul de o sonoritate și muzicalitate adâncă”; „opera de compozitor este robustă și originală”; „devotat poporului său”; „produce (...) aleasă desfătare sufletească și rară emoție”; „un mare umanist”; „bogăția sentimentelor iriază asupra ascultătorilor din sufletul artistului”; „interpretare profundă, tehnică strălucitoare, întruchipând perfecțiunea”, „dascăl al multor generații de muzicieni, neîntrecut

violonist, pianist de înaltă clasă, dirijor de mare prețuire, compozitor cu multă originalitate”; „prin arta sa a deschis drum cântecului românesc în cultura muzicală europeană și prin el, muzica cultă românească a ajuns la unanimă apreciere pe toate meridianele globului”; „a făcut cunoscută lumii frumusețea extraordinară a cântecului românesc”; „cea mai înaltă știință într-un limbaj accesibil tuturor”; „sinteză a marilor calități ale creației de compozitor și interpret (...) dincolo de timp și spațiu”; „virtuozitate, (...) meditație profundă”; „deosebit de generos (...) a oferit veniturile unui concert proiectat pentru toamna anului 1931 în beneficiul fondului de ajutorare a șomerilor”, „cântul său simplu, natural, totdeauna sincer în expresie”; „ca violonist a îmbinat caracteristicile școlii franceze și vieneze”; „măiestrie artistică desăvârșită”; „interpretarea sa impresiona prin căldură, combustie interioară”; „ca dirijor, unul dintre cei mai mari”; „a exprimat cele mai nobile trăsături ale cântecului nostru popular”; „rară măiestrie”; „minunată execuție”; „artist transfigurat pe scenă, lăsa muzica să curgă”; „unul dintre cei mai mari maeștri ai muzicii”.

Articolele despre concertele susținute de maestrul George Enescu la Arad nu sunt cronică muzicale, neabordând la modul profesionist „desfășurarea” artistică a evenimentului și, credem că nici nu ar fi fost posibilă o asemenea abordare, din cel puțin câteva motive, între care faptul că desăvârșirea, perfecțiunea artei este nebănuț de greu, dacă nu imposibil de exprimat în cuvinte, oricât ar fi acestea de meșteșugite. Trebuie să reținem că la Arad, precum pretutindeni, George Enescu a fost întâmpinat cu infinită bucurie și copleșitoare emoție.

Legătura lui George Enescu cu Aradul datează, probabil, din copilărie, când la 7 ani (5 octombrie 1880) părinții l-au înscris la Conservatorul de muzică din Viena, la cursul preparator de violină. Probabil, genialul copil a trecut prin Arad în drum spre Viena. Primul său mare succes în capitala Austriei a fost la 26 ianuarie 1892, la doar 11 ani, cu prilejul unei serbări a Conservatorului de muzică, prilej ce îl determină pe directorul prestigioasei instituții să noteze: „În concertul de pe scena școlii noastre, auditoriul a rămas fermecat de executarea mai multor bucăți grele, la vioară, de către micul violonist român George Enescu. Acest băiat talentat s-a născut la Liveni, în România, și tatăl lui, văzându-i înclinațiile, s-a grăbit a-l aduce la Viena și a-l așeza la Conservator. Micul geniu s-a încercat și la compoziție și se asigură că a reușit”¹. Precum bine se știe, la vârsta de 12 ani, copil încă, George Enescu termină studiile la Conservatorul din Viena cu medalia de aur, impresionându-i pe toți membrii Comisiei de absolvire. Apoi, la Conservatorul din Paris, unde își continuă studiile, George Enescu este ca întotdeauna deosebit de apreciat, de această dată pentru compozițiile sale: simfonii, balade, uverturi, concerte. Fecundul compozitor George Enescu își uimește profesorii și colegii prin lucrările sale componistice. Cunoscuta *Poemă Română* a avut prima audiție la Paris, în cadrul concertelor Colonne, la 6 februarie 1898, ca, de altfel, și o altă compoziție, *Sonata I pentru vioară și pian*, ce determină

---

¹ Era vorba de întâia compoziție a lui Enescu: *Baladă pentru pian*, dedicată profesorului său, Josef Hommer.

prestigioasa revistă „L'Illustration” să o considere drept eveniment muzical excepțional. Despre autorul ei, care nu împlinise 17 ani, nota: „Un tânăr – românul George Enescu – uimește Europa cu geniul său precoce; nu este numai un virtuoz al vioarei, ci și un compozitor talentat”.

George Enescu a revenit mereu la copilărie, evocând frumusețea plaiurilor natale și duișia vieții câmpenești, menționând în *Memoriile sale*: „Mi-am întrebant amintirile mele din copilărie și, cum mă exprim mai bine prin note decât prin cuvinte, am compus o suită de mici piese pentru vioară și pian”². La Arad, prin concertele susținute, la fel ca pretutindeni, George Enescu impresiona prin căldura interpretărilor, fiind hărăzit de Dumnezeu cu o excepțională însușire de a emoționa. Îi stimula și pe membrii orchestrei „insuflându-le pasiune și conștiința de sine a artei lor, așa încât aceștia nu erau doar executanți, ci interpreți”³.

Pretutindeni, în Europa, în America sau în patrie, prin lungile și obositoare turnee, George Enescu a stârnit vie și copleșitoare emoții auditoriului. Să reținem opiniile exprimate, în acest sens, în articolul *Concertul Enescu la Arad*, publicat în „Credința” din 2 aprilie 1943, p. 4: „Concertul de ieri seară va rămâne mult timp în memoria tuturor aceluia care l-au auzit și care au și înțeles tot ce i s-a oferit. Maestrul George Enescu nu caută niciodată succesele ușoare prin tehnică și virtuozitate. El adâncește tot ce execută, iar arcușul său fermecat scoate de pe corzile vioarei sale acele sunete care încălzesc inima și care lasă dăre adânci de plăcere în sufletul fiecăruia care se apropie de frumos și îl înțelege. A fost o seară mare, a fost un concert ce numai în zile mari se poate auzi. A fost o seară de artă pură, a fost ceea ce se cheamă cu adevărat muzică clasică sută la sută. Și sala a trăit intens clipele oferite de marele nostru violonist, care a dat cu acest prilej o parte din inima sa atât de nobilă și atât de sensibilă pentru frumos și pentru artă pură. Concertul de ieri a fost poate cel mai pur pe care l-a oferit vreodată melomanilor arădeni maestrul George Enescu. Iată pentru ce îi suntem recunoscători și pentru ce îi mulțumim din toată inima.”

Conferirea titlului de Cetățean de onoare al Aradului este pe larg consemnată în paginile ziarelor arădene: „Erdélyi Hírlap” din 5 noiembrie 1931 (p. 8); „Românul” din 8 noiembrie 1931 (pp. 3–4); „Aradi Közlöny” din 7 noiembrie 1931 (p. 4); „Reggel” din 7 noiembrie 1931 (pp. 7–8); „Aradul” din 8 noiembrie 1931 (p. 1) și din 10 decembrie 1931 (p. 2); „Curierul” din 6 decembrie 1931 (p. 1); „Erdélyi Hírlap” din 8 decembrie 1931 (p. 1). George Enescu aprecia în mod deosebit Sala Palatului Cultural din Arad, considerând-o una dintre cele mai bune din Europa, atribuindu-i calificativul suprem: „perfectă”. Pe această superbă scenă arădeană au fost susținute cele 10 concerte de către Enescu. Însă, *Rapsodia I* a fost interpretată, cu acceptul autorului, de către Societatea Filarmonică din Arad, la 20 ianuarie 1912, sub bagheta dirijorului Zellner Sándor, în Sala Mare a Hotelului Crucea Albă, sală cu o bună acustică, ce va găzdui până la inaugurarea Palatului Cultural (1913) evenimentele muzicale, și nu numai, din Arad.

---

² Apud Andrei Tudor, *George Enescu. Viața în imagini*, Editura muzicală, București, 1961.

³ *Ibidem*.

„Povestea mea – mărturisea George Enescu – începe departe, în Câmpia Moldovei, și se sfârșește aici, în inima Parisului. Pentru a merge din satul meu natal în marea cetate unde se sfârșește drumul meu, am luat o cale plină de praf, străjuită de arbori care se duc, se duc spre infinit. Era lung, desigur, acest drum. Ce scurt mi s-a părut”⁴.

Credem că este important să reținem că George Enescu a fost distins cu numeroase titluri onorifice de-a lungul excepționalei sale existențe, ca semn al unei înalte prețurii: membru titular al Academiei Române; membru al „Legiunii de onoare”, Paris; membru de onoare al Clubului International House, New York; membru corespondent al Academiei de Arte Frumoase, Paris; membru al Societății Muzicienilor din Franța; rector de onoare al Academiei de muzică, București; Președinte de onoare al Filarmonicii București; Cetățean de onoare al orașelor București, Iași, Dorohoi. Este o mândrie pentru noi, arădenii, că orașul nostru a fost cel dintâi care l-a omagiat pe George Enescu prin conferirea înaltului titlu de Cetățean de onoare, în 30 octombrie 1931. Doctorul Corneliu Radu, președintele Comisiei interimare a primăriei, profund implicat în organizarea marelui eveniment, evocă după aproape cinci decenii: „A fost un moment înălțător atunci când sărbătoritul, în locul cuvintelor de mulțumire uzuale, a dat glas vioarei sale vrăjite, în armonie deplină cu momentul festiv pe care-l trăiau toți cei prezenți. Ovațiile calde, nesfârșite, ale publicului au fost primite de marele compozitor cu modestia-i caracteristică. Au fost clipe unice, proprii numai personalităților de excepție și situațiilor de excepție, care pot ilustra caracterul unui om. Mai târziu, după moartea artistului, Aradul, care niciodată nu l-a uitat, a dat pieței de lângă Palatul Cultural numele de Piața George Enescu, mai ales că, în acest locaș de cultură, acordurile orchestrei Filarmonicii de Stat cinstesc și azi amintirea marelui geniu al muzicii românești”⁵.

---

⁴ Apud Victor Micu, *Acasă la George Enescu*, în „Flacăra Roșie” din 20 septembrie 1964, p. 2.

⁵ Corneliu Radu, *George Enescu – cetățean de onoare al Aradului (Amintiri)*, în publicația „Ziridava”, XII, Muzeul Județean, Arad, 1980.

III: MEMORIA MEDIA (1898–2011)

Presă arădeană, atât cea de limba română, cât și cea de limba maghiară, a consemnat de-a lungul timpului, cu nedisimulată admirație, concertele susținute în țară sau pe marile scene ale lumii de către George Enescu. Totuși, Aradul a publicat destul de târziu informații cu privire la activitatea sa de excepție.

Prima mențiune cu privire la tânărul muzician de geniu a apărut în revista „Biserica și Școala” (15–27 februarie 1898, p. 55), la rubrica Informațiuni și se referă la elogiile pe care presa franceză le aduce artistului român în vârstă de numai 16 ani, care prin „perfecta orchestrare a operelor sale a atras asupra sa atențiunea lumii muzicale”.

Consemnarea în discuție se referă și la talentul de compozitor al lui George Enescu, talent apreciat precum se cuvine de către presa franceză. Elev al lui Fauré și Massenet, tânărul compozitor George Enescu a impresionat publicului meloman prezent în Teatrul Châtelet prin poemele instrumentale care amintesc de obârșia sa românească, poeme deopotrivă descriptive și expresive, în care se regăsesc „tristețile câmpiilor solitare” și „veseliile satelor în sărbătoare”, „invocațiile ciobanilor”, „furtunile naturii și armoniile religioase ale imnului național”. Aplauzele unanime ale auditoriului au fost pentru „alura francă, vârtoșia populară, excelența sonorității orchestrale a compoziției sale”:

„Ziarele franceze înregistrează de un timp încoace cu mare laudă succesele tânărului artist român George Enescu (în etate de 16 ani) care, prin compozițiile sale muzicale, îndeosebi prin perfectă orchestrare a operelor sale, a atras asupra sa atențiunea lumii muzicale. La începutul săptămânii trecute s-a executat între punctele programului unui concert la Châtelet și o simfonie compusă de talentatul artist român, care e foarte apreciată de presa franceză. Iată cum se exprimă dl Bruneaux, un distins compozitor francez, în coloanele marelui ziar francez „Figaro” despre succesul acestei simfonii: Dl Georges Enescu, din ale cărui poeme instrumentale s-a cântat ieri una la Teatrul Châtelet, și care, român de origine, a cântat țara sa cu melancolie în acest poem, este în adevăr – mi se afirmă – elev în clasa d-lui Fauré și l-a avut mai întâi ca profesor pe dl Massenet. Aceasta ne explică buna scriere și stilul scutit de exotism a ambelor părți ale scurtei sale lucrări, descriptivă totuși de la un capăt la altul, dar expresivă în același timp „unde se izbesc și se împreună tristețile câmpiilor solitare și veseliile satelor în sărbătoare, în care trec invocațiile ciobanilor, furtunile naturii și armoniile religioase ale imnului național, în care se revelează un temperament foarte curios de

colorist. Recunosc că autorul ar fi putut uni printr-o legătură simfonică mai solidă diversele episoade, diferitele teme ale acestui fel de prelungire pitorească, dar am pe inimă a o spune, alura francă, vârtoșia populară, excelența sonorității orchestrale a compoziției sale, care a fost primită cu aplauze unanime. Publicul nemulțumindu-se numai de a-l aclama, a vrut să-l și vadă pe dl Enescu, și acesta, de o manieră gentilă, s-a supus acestei dorințe și a asociat pe dl Colonne la succesul său”.

(„Biserica și Școala”, 15-27 februarie 1898)

La un an după ce revista „Biserica și Școala” consemna, în numărul său din 15–27 februarie 1898, succesul în capitala Franței, pe scena celebrului Teatru Châtelet, a tânărului muzician în vârstă de 16 ani, o altă informație despre George Enescu apare la Arad, în paginile „Tribunei Poporului” care își anunța cititorii la rubrica Noutăți cu privire la o compoziție a acestuia. De fapt, „Tribuna Poporului” reia o știre a corespondentului parizian al revistei americane „Musical Courier” referitoare la faptul că tânărul Enescu va executa, în 10 februarie 1899, compoziția *Romanță pentru pian și violoncel*, cu precizarea:

„Notița ce urmează, o traducem textual după confratele nostru: «Enescu este un țăran danubian, crescut la Hellmesberger, până ce a dat de el principesa Bibescu, care l-a plasat în Conservatorul din Paris, unde profesorii săi îl declară de ceva (something) excepțional în contrapunct și fugă»”.

(„Tribuna Poporului”, 23 februarie 1899)

Același ziar, „Tribuna Poporului” din 13/26 februarie 1902, îi consacră un articol cu titlul *Un muzicant genial român*, reluând consemnările din ziarul „Die Post” din Berlin din 17 februarie 1902 cu privire la George Enescu:

„Aseară a avut loc la ministrul plenipotențiar al României și d-na Beldiman, o producție muzicală, la care au fost invitați membrii Curții și corpul diplomatic, în total 150 de persoane. Printre cei de față se aflau prințul moștenitor de Hohenzollern, ambasadorul rus contele de Osten-Saken, ambasadorul austro-ungar contele Szögyény-Marich, etc.

Programul muzical a fost executat de domnul George Enescu (violină) și domnișoara Linsigen (sopran). Tânărul artist român, absolvent al conservatorului din Viena, s-a produs deja acum doi ani în Berlin cu profesorul Ioachim și a dat naștere la cele mai îndreptățite speranțe. Ultimele critici muzicale din Paris anunțau marile succese și aplauzele entuziaste primite de Enescu.

Enescu a executat *Romanța G dur* de Beethoven, *Gavote* de Bach, *Zigeunerweisen* de Sarasate, un *Rondo Capriccioso* de Saint-Saëns, o *Mazurka* de Zarzycki și a avut un deplin succes. Deja de la primele acorduri ale romanței lui Beethoven, tânărul artist cucerise inimile auditorilor. Impresia imediată a fost următoarea: aici cânta din vioară un geniu, căruia îi stă deschis un mare viitor.

Un ton simplu și dulce, o tehnică strălucită sunt puse în serviciul unei execuții pătrunse de spirit; atacurile duble și pasajele stacato, scalele repezi pentru cele patru coarde, totul executat fără oboseală ca ceva firesc și toate acestea puse în lumină nu ca ceva executat de un virtuoz rafinat, ci pornite în chip plastic, lămurit din izvorul firesc și curat al sufletului artistului”.

(„Tribuna Poporului”, 13/26 februarie 1902)

Un alt ziar arădean, „Românul” din 6 septembrie 1911, p. 8, se referă la prima audiție la Queen's Hall din Londra a *Rapsodiei nr.1* și a *Suitei nr. 1 în Do major opus 9*, subliniind sub titlul *Celebrul violonist George Enescu*:

„Cel mai abil mânăitor român al vioarei și apreciat compozitor a cântat deunăzi la Quenn's Hall, mare sală de concert în Londra, mai multe rapsodii românești. Ziarul «Daily Mail» aduce multă laudă talentatului artist român pe care le găsește «incontestabil frumoase»”.

(„Românul”, 6 septembrie 1911)

„George Enescu a avut ca de obicei un succes strălucit la concertul ce l-a dat cu excelentul pianist Édouard Risler la Berlin. Ziarul «Berliner Tageblatt» scria: „Cei doi maeștri care bucuros se prezintă împreună, nu sunt egali. Enescu este indiscutabil cel cu natură muzicală mai originală, calitățile sale de violonist virtuoz sunt extraordinare; pentru tot ce privește tehnica are în Risler un partener de același nivel, dar la forte sunetul clavierului nu se știe împreună cu tonul divin ce dă violina în mâna lui Enescu. George Enescu e apreciat și la Paris și ca și compozitor între cei dintâi»”.

(„Românul”, 6/21 decembrie 1911)

Activitatea prodigioasă a Societății filarmonice a impulsionat mult viața muzicală arădeană, întreținând cu adevărat făclia interesului publicului meloman pentru stagiunile de concert. Așa încât considerăm drept firească interpretarea întâia dată în cadrul stagiunii de concert 1911-1912 (de fapt, cea de-a 22-a stagiune a Filarmonicii), la 21 ianuarie 1912, a *Rapsodiei Române nr. 1* de George Enescu. În programul concertului desfășurat în Sala Mare a Hotelului Crucea Albă se află *Concertul pentru pian nr. 5* de Beethoven (solistă Balcz Maria), *Marș festiv* de Herzfeld Victor, *Fantezie de balet* de Pierné și, în fine, *Rapsodia enesciană*, în primă audiție la Arad. Ziarul „Függetlenség” publică o scurtă avancronică:

„Prima lucrare din programul celui de-al treilea concert al stagiunii, *Uvertura festivă*, aparține lui Herzfeld Victor, profesor universitar în Budapesta. Acesta a sosit în urmă cu câteva zile din Roma. La cererea dirijorului Zellner Sándor, cu care a fost coleg la Conservatorul din Viena, Herzfeld a intervenit pentru ca materialul să sosească la Arad, unde sperăm că va avea succes. Concertele de Beethoven și Pierné vor fi interpretate de eminenta pianistă Scherlag Balcz Maria. În încheiere, acest program deosebit va fi întregit de *Rapsodia I* de George Enescu.

(„Függetlenség”, 11 ianuarie 1912)

Toate cele trei ziare arădene de limbă maghiară – „Aradi Közlöny”, „Arad és Vidéke”, „Függetlenség” – publică articole despre George Enescu, menționând și *Scrisoarea* trimisă de către acesta de la Paris:

„Maestrul George Enescu a trimis din Paris o interesantă scrisoare către Filarmonică, cu ocazia concertului care va avea loc în 21 ianuarie, când va fi executată și *Rapsodia I*. El comunică pe scurt autobiografia sa, care, de fapt, nu lipsește din paginile celor mai noi lexicoane. Compozitorul Enescu este un Grieg al României; lucrările sale se bucură de un succes deosebit la Paris, Londra și New York; se inspiră mai ales din folclor, își iubește patria, dar, datorită și educației sale, din punct de vedere artistic, se consideră universal.

Rapsodia sa este monumentală, cu orchestrație strălucită, în puternic contrast cu clasicul *Concert în Mi bemol major* de Beethoven și cu lucrarea spirituală a lui Pierné, pe care o va interpreta recunoscuta pianistă Scherlag, artistă arădeană”.

(„Aradi Közlöny”, 14 ianuarie 1912;
„Arad és Vidéke”, 14 ianuarie 1912;
„Függetlenség”, 14 ianuarie 1912)

Aceleași trei ziare – „Aradi Közlöny”, „Arad és Vidéke”, „Függetlenség” – publică și în edițiile din zilele următoare noi informații despre concert:

„Concertul de duminică este important, atât prin varietatea programului, cât și prin faptul că vor fi cântate lucrări a trei compozitori în viață: maghiarul Herzfeld cu *Uvertura festivă*, francezul Pierné cu *Fantezie de balet*, românul Enescu cu *Rapsodia* și *Concertul în Mi bemol major* a germanului Beethoven, care simbolizează pacea mondială născută prin arta internațională care există deja pe scena de concerte”.

(„Aradi Közlöny”, 19 ianuarie 1912;
„Arad és Vidéke”, 19 ianuarie 1912;
„Függetlenség”, 19 ianuarie 1912)

Concertul s-a desfășurat, desigur, în 21 ianuarie și nu în 20 ianuarie 1912, cum consemnează Pintér Lajos în *Mărturii despre George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1980, pp. 72–73.

În chiar ziua concertului, ziarul „Arad és Vidéke” și „Függetlenség” publică o Notiță cu titlul *Concertul Filarmonicii*:

„Amintim în mod deosebit, din programul concertului de azi după-amiază, de la ora 5, *Concertul în Mi bemol* de Beethoven pentru pian și orchestră, pe care chiar acum 100 de ani l-a interpretat în locul compozitorului, tânărul Czerny. Astăzi, îl va cânta Balcz Maria, absolventă a Conservatorului din Viena. De asemenea, vom putea auzi lucrarea lui Herzfeld, *Uvertura festivă* și Enescu *Rapsodia Română*, sub bagheta lui Zellner”.

(„Arad és Vidéke”, 21 ianuarie 1912;
„Függetlenség”, 21 ianuarie 1912)

După desfășurarea concertului, două dintre cele trei ziare arădene de limba maghiară – „Arad és Vidéke” și „Függetlenség” – publică mici însemnări cu privire la compozitorul George Enescu:

„Intelectualitatea românească a fost prezentă în număr mare, pe lângă publicul obișnuit. Lucrarea compozitorului român Enescu, a cărei *Rapsodie* a făcut parte din program, a constituit atracția serii. Compozitorul, încă necunoscut la noi, a fost reprezentat într-o lumină deosebit de favorabilă de varietatea și ineditul melodiilor sale”.

(„Arad és Vidéke”, 23 ianuarie 1912)

„Duminică a avut loc cel de-al treilea concert, în fața unui numeros public. Contribuția pianistei Scherhag Balcz Maria, a cărei artă este deja cunoscută publicului arădean, a fost punctul deosebit de atracție al concertului. Orchestra s-a prezentat și ea cu două lucrări. *Uvertura* lui Herzfeld este o compoziție cu caracter wagnerian, care, într-o interpretare mai precisă, ar fi putut să producă un efect, dar s-a cântat fără conciziune și, prin urmare, publicul nu a fost impresionat.

Cea de a doua lucrare orchestrală a unui compozitor român, Enescu – *Rapsodia Română* – a fost mult mai interesantă. Intelectualitatea română a fost prezentă în număr mare pentru a asculta această lucrare. Enescu a prelucrat în această operă cântece și dansuri mai cunoscute din bogatul folclor românesc, folosind o orchestrație plină de virtuozitate. Muzica vioaie, sprintenă, a plăcut în mod deosebit atât românilor, cât și întregului public”.

(„Függetlenség”, 23 ianuarie 1912)

Este important să reținem amplul articol publicat în primul număr al ziarului „Tribuna” din 13 ianuarie 1912 intitulat *Societatea Filarmonică din Arad și George Enescu*, articol ce relevă interesul arădenilor pentru muzică și profunda dorință a acestora de a-l avea oaspete de onoare pe George Enescu:

„E cunoscut și publicului românesc din Arad frumosul avânt ce l-a luat Societatea aceasta de muzică, din concertele simfonice ce au început a fi tot mai căutate și mai apreciate și de la care n-au lipsit niciodată parte din amatorii și cunoscătorii de muzică ai societății românești. Pătruns de sentimentele profunde ale artei și animați față de mișcarea serioasă în legătură cu ultimele ecouri din lumea muzicală, care puneau într-o lumină netăgăduită și câțiva din marii compozitori români – membrii Societății Filarmonice în persoanele secretarului Societății, domnul Iosif Wagner și domnul Zellner, s-au gândit să împodobească repertoriul concertelor cu una din strălucitoarele perle ale compozițiilor românești *Poema Română*, și de marele maestru George Enescu.

În interesul acestora, domnul Iosif Wagner, s-a adresat direct maestrului, la Paris, solicitându-i învoirea, odată cu textul compoziției *Pastoralei*.

Domnul Enescu, viu atins de această vădită dovadă de simpatie, răspunde domnului Wagner, și mulțumind Societății pentru dragostea cu care se interesează nu numai cu operele sale, și de persoana sa, a binevoit a le scrie în scrisoare un scurt istoric a câteva din operele sale, precum și biografia sa.

Socotim ca foarte de interes, nu numai pentru amatorii și cunoscătorii noștri muzicali, ci și pentru întregul public românesc, să facem cunoscută una din cele mai frumoase și mai glorioase figuri din lumea artei românești, care incontestabil s-a impus astăzi întregii societăți.

Dăm loc aici întreg cuprinsul scrisorii maestrului George Enescu adresată domnului Wagner:

«Scumpe Domnule,

Mai întâi vă mulțumesc că v-ați gândit să înscrieți și una din operele mele în programul unuia din concertele dumneavoastră. *Pastorala Română* e cu adevărat una din operele tinereții mele: am scris-o când eram de 16 ani și a fost executată în anul viitor la unul din concertele Colonne, în februarie 1898, unde a fost foarte bine primită atât de public, cât și de presă.

Acela a fost debutul meu ca și compozitor. De atunci, s-a cântat *Suite d'orchestre*, tot la Colonne, în 1904, pe urmă cu Mahler la New York, la Pondre, etc, *Symphonie en mit majeur* s-a cântat la concertele Colonne în 1906, apoi în Monte Carlo, Philharmonica din Londra, apoi în Amsterdam, cu Damroch la New York, Fiedler la Boston etc., pe urmă cele două *Rapsodii Românești*, cântate cam pretutindeni sub direcțiunea mea, au fost cântate de Henri Wood la Londra, de Mengelberg la Amsterdam și de Kurwald la Philharmonica din Berlin.

Am apoi un mare număr de opere pentru muzică de cameră, ca: două sonate pentru pian și violoncel, un quartet pentru pian și coarde, un quartet pentru instrumente de coarde, un dicituor pentru zece instrumente de vânt, cea mai bună operă a mea *Deux suite pentru pian* și alte melodii.

Ca violonist, în Ungaria, am să cânt pentru cea dintâia dată la Budapesta, anul acesta, în ziua de 2 martie *Doppel Concert*, de Brahms cu Casals.

Biografia mea?...

Sunt născut la 19 august 1881 la Dorohoi (România). Am început să cânt la vioară încă de la vârsta de 4 ani; la 5 ani cântam la pian și la 7 ani am intrat la Conservatorul din Viena, acolo unde am urmat cu Bachrich și Hellmesberger la vioară și cu Robert Fuchs pentru compoziție. Ieșit din Conservatorul acesta la 11 ani, am obținut de acolo «Gesellschaftsmedaille».

La 13 ani, am intrat la Conservatorul din Paris, având pentru studiile de compoziție pe profesorul Massenet, Gédalge, Fauré și pentru vioară pe Marsik.

Am ieșit din Conservatorul din Paris la 18 ani, și în fiecare an petrec o parte din vreme la Curtea Reginei Elisabeta a României, marea Carmen Sylva. Având un fond de educație germană, și locuiesc la Paris, pe care îl

iubesc din toată inima, fiind român de naștere, sunt esențialmente internațional și țin, în chip artistic, să trec ca atare cu toată adorația ce o am pentru țara mea natală și pentru nenumăratele comori ale folclorului român.

Și acum, scumpe domnule, vă mulțumesc încă o dată dumneavoastră și domnului Zellner, întregii orchestre și comitetului de concerte.

Îmi voi permite ca odată sosit la Budapesta să vă anunț.

În așteptare, vă rog să credeți în sentimentele mele de devotament.

Paris, 12 Ianuarie George Enescu».

„Socotim că ne facem interpretul întregului public amator de muzică, rugând comitetul de concert al Societății Filarmonice locale, ca profitând de trecerea marelui nostru Enescu prin Ungaria să aranjeze unul din concertele sale cu concursul marelui violonist.

Credem că bizuit și sprijinit pe publicul românesc, acest festival artistic ar putea fi unul din cele mai reușite din Arad”.

(„Tribuna”, 13 ianuarie 1912)

La doar două zile de la desfășurarea concertului, „Tribuna” din 23 ianuarie 1912 publică un amplu articol despre „triumfătoarea bucurie” de a-l fi aplaudat pe „copilul Moldovei” și cântecele românești, între care doina este, fără îndoială, expresia cea mai pregnantă a sensibilității neamului nostru:

„Vreo 30 de viori și violoncele, un oboi, o harpă, fanfară, piculine și flaute, purtate de mâini și gânduri străine, ne-au executat ieri, după-amiază, în furtuna arcușelor ce tremurau sub vraja unei poezii deosebite, numele unui mare artist român: George Enescu.

Era la concertul simfonic al Societății Filarmonice arădene. O sală plină de... străini. Ici, colo, risipiți, câțiva români.

E un eveniment, ungurii cântă o *Pastorală Românească*. Cei câțiva români sunt cu inimile strânse. Doinele lor pe arcuș străin!

Flautul zice frumos pasăre galbenă-n cioc, harpa tremură lin și violoncelele îngână, dulceag, când se ridică un freamăt ce se întetește o horă, o sârbă, o bătută, un cântec haiducesc, viorile și fanfarele se încheagă, tremură și toba și piculinele încep să fluiera... e o furtună învăpăiată, răsuna *Ciocârlia*, o cântau frumos străinii, destul de frumos și pare că, tremurau câteva buze și se umezeau ochi. Românii din sală, care ascultau emoționați.

Ce furtuni de melodii frumoase în *Pastorală* aceasta a lui George Enescu, e întreg sufletul ciobănelului frumos, care coboară în zi de sărbătoare în vale, să-și verse întreg focul singurătății și pleacă apoi pe înserat iar la vitele lui, doinind. E însăși sufletul artistului în *Pastorală* aceasta, sufletul flăcăiașului de la 16 ani, aprins, candid, vijelios și blând, senin și întunecat. E sufletul copilului artist ce visa la stele și zâmbea la culori.

E sufletul moldoveanului gingaș „a păstorului înalt și subțirel, tras ca prin inel”, al lui Alecsandri, sufletul complicat în care se întâlnesc și se frământă nedeslușit toate frumusețile.

Copilul artist care merge încet și sigur spre marea artă, fără să caute însă. Enescu a scris *Pastorală* aceasta la 16 ani.

Flăcăiașul sălbatic, cu plete negre și ochii vii de atunci, în anii următori, primul premiat al Conservatorului din Paris, este astăzi marele violonist și compozitor în marea cetate a luminei. Dar tânărul de acum, cu părul frumos, dat peste frunte, cu mișcări și apucături din lumea mare, ce poartă în nume și înfățișarea severă o glorie mondială, păstrează în ochi tot focul copilului român din capitala Moldovei.

Astăzi, când pe scenele cu renume de aici și de peste ocean se cântă compozițiile lui Enescu, gloria internațională mărturisește cu duioșie adorația ce o are pentru pământul natal și pentru comorile sufletului românesc.

După Grigorescu și Coșbuc, Enescu, copilul Moldovei, se ridică tot mai luminos, un astru puternic pe orizonturile azurii ale cerului românesc, unde unul cu penelul, celălalt cu condeiul au colorat în lumini nemuritoare frumusețea neasemuită a poeziei din viața poporului nostru.

El desăvârșește după acești doi mari artiști, geniul poeziei populare – doina românească.

Numele lui Enescu ne-a adus și nouă ieri, aici, una din cele mai triumfătoare bucurii. Aceea de a vedea aplaudate sub ochii noștri cântecele poporului nostru, doina cântată de străini, cu toată admirația cuvenită oricărei opere frumoase și mai ales slăvindu-i-se de ei un artist care răzbate prin hotarele cele fără de trecere ale șovinismului ajutat să li se îngâne alături de numele marilor genii universale.

George Enescu va cânta într-un mare concert la Budapesta în 2 martie și nu ne îndoim că marele nostru artist va ști să pună în adevărata lor lumină măiestrele sale compoziții, care executate de însuși artistul vor cuceri locuri de care a fost acoperit în toate marile capitale ale Europei”.

(„Tribuna”, 23 ianuarie 1912)

Într-adevăr, concertul de la Budapesta a fost un mare succes pentru George Enescu, care a interpretat, cu Pablo Casals și pianistul Donald Tovey, *Dublu concert* de Brahms și *Triplu concert* de Beethoven. Din Budapesta, probabil un cronicar muzical, care semnează O.B., trimite pentru ziarul „Românul” ample consemnări încărcate de emoție și admirație. Autorul subliniază atât calitățile de interpret și de compozitor ale marelui George Enescu, precum și efectul copleșitor al prezenței sale asupra publicului.

„La 1 și 2 martie a umplut un public foarte ales sala cea mare a redutei din capitală. La acest concert s-a prezentat prima oară unul dintre cei mai

mari violoniști, George Enescu, publicului de aici. Enescu are un nume celebru în toată Europa, ca virtuoz de vioară și ca și compozitor de rangul prim. Studiile le-a făcut la Viena la profesorul Hellmesberger, în Paris la Marsick și Fauré.

În prezent e dirijor al concertelor simfonice din Bruxelles. La aceste concerte au mai participat artiști celebri, ca M. Barrientos, demna urmașă a Adelinei Patti, Pablo Casals, cel mai mare cellist de azi și Tovey, interpretul cel mai fidel al lui Beethoven. Iată câteva nume celebre care au făcut ca aceste concerte să fie cele mai strălucite din sezonul acesta.

În prima seară s-a prezentat Enescu publicului cu *Concertul h moll* de Saint-Saëns, lăsând o impresie adâncă în inimile ascultătorilor. În executarea acestei compoziții s-a simțit căldura și eleganța școlii franceze. După executarea fiecărei părți a concertului a fost viu aclamat cu o însuflețire nemaipomenită, de publicul numeros și ales, în mijlocul căruia se află și arhiducele Iosif cu familia. La aplauzele nesfârșite din sală a mulțumit Enescu, cu executarea altor trei piese muzicale. Tot în seara aceasta a cântat și artista – cântăreța de culoare M. Barrientos – arii de compozitori clasici, cu o măiestrie desăvârșită. Barrientos a cântat ariile cu o căldură și pricepere, cum nu am auzit cântând nicio cântăreață de culoare. Ea cântă cu ușurință la înălțimi, la care alte cântărețe ajung numai cu mare forțare.

În a doua seară, Enescu a fost primit cu aplauze din partea publicului, care l-a admirat și seara trecută. După executarea perfectă a uverturei *Egmont* de Beethoven de orchestra „Wiener Tonkünstler” sub conducerea maestrului dirijor Oskar Nedbal a urmat concertul Brahms, care e ca și conținut cam uscat; prelucrarea domină prea tare inspirațiile muzicale adevărate. Ca un Paganini, un demon genial al vioarei, a fermecat Enescu cu acest concert publicul. El a concentrat în persoana sa, ce au alții numai singuratic: o predare plină de expresie, un ton foarte cald, cu un timbru și cu o culoare remarcabilă, contraste frumoase în legato și staccato, cum nu le poți auzi numai la el. Sau mai exact singurul concert pentru mai multe instrumente și orchestră de Beethoven.

Această lucrare genială pretinde de la artiștii care o execută nu numai o tehnică desăvârșită, dar și o genialitate în priceperea piesei. Concertul a fost executat cu o pricepere de care dispun numai artiști ca Enescu, Casals și Tovey, cel din urmă renumit ca interpret al pieselor lui Beethoven. Mai bine a plăcut *Largo și rondo alla polacca*.

Aceste două concerte au fost serbări pentru toți iubitorii de muzică, dar mai cu seamă pentru noi, românii, căci am văzut un român în rândul celor mai mari artiști. A fost o adevărată sărbătoare”.

(„Românul”, 5 martie 1912)

Același ziar „Românul” publică, de această dată sub semnătura lui Ștefan P. Moldoveanu date biografice despre George Enescu, *Scrisoare din Iași și despre Concertul Enescu din București*:

Marele artist George Enescu va da, în seara de 5 martie, un concert la Teatrul Național din Iași pentru crearea unui fond de premieră a compozițiilor românești. Credem că ieșenii vor ști să facă primirea cuvenită a neamului nostru.

Scrisoare din Iași
Câteva date din viața lui George Enescu
Un proces de mare interes
Concertul societății corale „Carmen”

Iași 21 martie

Credem interesant pentru cititori, acum când numele lui Enescu a fost întâlnit de nenumărate ori în coloanele acestui ziar, să dăm câteva date din viața aceluia care a fost sortit să fie cel mai strălucit purtător al tezaurului artistic-muzical al nației noastre.

Enescu e moldovean, de loc din Slobozia Cordăreni, județul Dorohoi. Tatăl său, Costache Enescu, un boier harnic și așezat, își cultivă cu o dragoste cum rar mai găsești la boierii noștri de astăzi, pământul moștenit din moși. Din vreo 8 copii câți a avut i-au murit toți, la vârstă fragedă, afară de George, pentru care mama sa avea o stăruitoare supraveghere, presimțind parcă fala pe care o va face mai târziu, nu numai familiei, ci și neamului nostru întreg.

Era numai de 4 ani când a auzit pentru întâia oară pe niște lăutari cântând la Slănic unde se dusesse cu tatăl. Copilul cu ochii înlăcrămați a ascultat nemaisăturându-se cântecele acelor lăutari, care i-au lăsat o profundă impresie. Nu a vrut să mai știe de atunci de nimic, până când tatăl său l-a liniștit cumpărându-i o scripcuță, de acelea cu care se joacă de obicei copiii. În mai puțin de o lună a învățat, pe vioara sa atât de primitivă, toate cântecele pe care le auzise la lăutarii din Slănic. Minunat de acest lucru, tatăl său îi aduse pe un bătrân profesor de vioară din Dorohoi, un neamț, să-i dea lecții. Nu a trecut mult timp și genialul copil mânuia arcușul cu tot atâta pricepere ca și profesorul său. Cea mai mare plăcere a sa era să contemple paginile mari ale caietelor de muzică, pe care notele stau presărate ca și florile pe un câmp. Într-o zi tatăl său găsimdu-l plângând cu căpșorul pe un caiet de note, îl întreabă de ce plange: «Am să pot eu oare, tată, să scriu cum e aici?»

Când avea aproape 7 ani isprăvise de învățat tot ce s-a priceput să-i predea profesorul său. Neamțul, om de treabă, simțindu-și insuficiența, îl sfătui pe conul Costachi să facă cu George ceea ce se obișnuiește în țara sa; când un părinte sărac are un copil atât de talentat, îl duce la împărat și îl dă în seamă să-l desăvârșească. La curtea noastră regală îndeosebi M.S. Regina a rămas foarte încântată de talentul copilașului și după ce acesta a isprăvit de cântat îl sărută pe frunte.

La vârsta de 11 ani aflăm că a terminat Conservatorul din Viena cu *auszeichnung* (elogii). A urmat apoi la Paris, unde a luat *Premier prix du conservatoire pour violon*, iar la vârsta de 17 ani s-a prezentat celebrului șef de orchestră de pe vremuri, Édouard Colonne, căruia i-a înmănat manuscrisul lucrării sale simfonice, *Poemul Român*.

Colonne o găsi bună, căci vestita sa orchestră o cântă cu mare succes. De atunci fecunditatea pe terenul compozițiilor – rapsodii românești, lieduri pe poeziile Carmen Sylvei, scânteietoare broderii pe versurile celor mai buni poeți francezi contemporani, etc. – cresc neconținut, și orchestra Colonne își făcuse o specialitate de a anunța bucăți inedite «du maître roumain».

În acest interval a învățat și pian, devenind un pianist tot atât de abil ca și violonist.

Concertele date prin capitalele lumii l-au făcut celebru și criticii muzicali recunosc în unanimitate că Enescu e unul dintre cei mai mari violoniști (criticii francezi susțin că e cel mai mare) și un puternic orchestrator al muzicii moderne. Așa îl privesc străinii pe Enescu al nostru.

Într-o vară, venind acasă la părinți, puse pe niște țigani lăutari să-i cânte din cele bătrânești. Le ceru apoi o vioară și începu el însuși să le cânte. Țigani holbară ochii mari și începură a se privi întrebător. Iar unul dintre ei, mai îndrăzneț: «Haoleo, mânca-te-aș coconașule... Lua-o-ar dracul de vioară! Dă-o încoa, să mi-o izbesc de pământ!...»”.

(„Românul”, 24 martie 1912)

Ziarul „Românul” continuă să consemneze informații cu privire la marele violonist și compozitor George Enescu. Știrea, foarte scurtă, face și un apel la publicul ieșean, invitându-l la concertul ce va avea loc în sala Teatrului Național, un concert prin excelență umanitar:

„Din București, ni se telegrafiază că marele artist George Enescu va da în seara de 5 martie a.c. un Concert la Teatru Național din Iași, pentru crearea unui fond de premiere a compozițiilor românești.

Credeam că ieșenii vor ști să facă primirea cuvenită acestui genial fiu al neamului nostru”.

(„Românul”, 15 martie 1912)

Fondul George Enescu a fost constituit în vederea *Premiului de compoziție „George Enescu”*, ce se va acorda pentru cele mai bune lucrări scrise de tinerii compozitori români, în felul acesta Enescu fiind un entuziast sprijinitor al dezvoltării școlii muzicale naționale.

Cu această ocazie, ziarul „Românul” publica anunțul:

„Pentru premiul de compoziție muzicală „George Enescu” concurenții sunt invitați să trimită manuscritele lor la Administrația „Casei Școlilor”, București, până la 12/25 octombrie 1913 inclusiv.

Condițiile principale sunt: concurentul să fie român, iar lucrările să fie de întindere mai mare și de preferință simfonice, muzică de cameră, oratorii, cântate etc. Piese mici și operele de teatru sunt excluse. Dacă este posibil, să se trimită și reducere de pian.

Regulamentul detaliat asupra concursului se poate cere la Administrația „Casei Școlilor”. (Rugăm și pe celelalte ziare să publice această informație”).

(*Concursul pentru compoziție muzicală.*

*Premiul „George Enescu”,
„Românul”, octombrie 1913)*

Abia doi ani mai târziu, tot „Românul” publică în anul 1915 două articole referitoare la Enescu. Aceste articole scot în evidență generozitatea și patriotismul lui George Enescu, strădania de a contribui la propășirea culturii muzicale în România. George Enescu pledează, nu întâmplător, pentru o orgă la Ateneul Român, deoarece ea constituie un punct de reper sine qua non pentru o sală precum cea a Ateneului.

„Scrie ziarul «Seara» – profitând de momentele grele, care-l împiedică a se reîntoarce în Franța, continuă cu înființarea operelor cele mai lăudabile în țara sa. După seria de concerte date în țară în anul 1912 din al cărui rezultat a reușit să înființeze Premiul național român de compoziție, după faimoasele concerte date în decembrie în folosul societății femeilor Ortodoxe ale Crucii Roșii române și a altor societăți de binefacere, iată-l în capul unei inițiative care-l va face nemuritor nu numai față de numeroșii amatori de muzică, dar și față de toți compatrioții săi. Observând marea dezvoltare muzicală produsă la noi, a luat inițiativa de a organiza o serie de concerte în țară, din al cărui profit să construiască o orgă în sala Ateneului Român din București. Orașele pe care le va vizita marele nostru compozitor sunt: Ploiești, Brăila, Galați, Focșani, Bacău, Roman, Iași, Botoșani, Constanța, Craiova și Turnu-Severin. La București se vor da patru concerte, din care cel din urmă cu concursul orchestrei ministerului”.

(*Marele nostru Enescu,
„Românul”, 14 ianuarie 1915)*

Cel de-al doilea articol din „Românul” citează un text publicat de George Enescu în „L'Independance Roumaine”. Atitudinea activă, pasiunea pentru muzică, promovarea cu generozitate a interpreților români valoroși, dar și educarea publicului în vederea receptării marilor valori ale muzicii universale, dimpreună cu pledoaria pentru înnoirea repertoriului cu piese moderne sunt văzute ca o necesitate imediată. George Enescu își manifestă încrederea în talentul special al tinerilor artiști români, subliniind direct, fără zgârcenie, sentimentul de admirație față de operele de valoare în stare să se impună, nu doar prin calitățile muzicale în sine, ci și prin rolul educativ și chiar moralizator, și nu în ultimă instanță, prin capacitatea civilizatoare a artei.

„Arad, 12 noiembrie 1915

Domnul George Enescu scrie în numărul de la 8 noiembrie al oficiosului «L'Independance Roumaine» următorul admirabil prim articol sub titlul: *À propos de l'opéra chez nous*, pe care îl dăm în întregime:

«Opera română! Visul meu nutrit de multă vreme! O operă unde să cântăm în limba noastră, cu cântăreții și muzicanții noștri, marile capodopere de Gluck, Mozart, Beethoven, Weber, supraomenescul Wagner, apoi frumoasele opere moderne ca *Pelleas și Melisandra* de Debussy, *Ariana și Barbă albastră* de Paul Dukas, *Boris Godunov* de Musorgski, *Salomeea* lui Strauss, mai târziu apoi, când vom avea, și lucrări lirice românești bune. În locul tuturor acestora, trebuie să înghițim și azi încă veșnicul *Bal mascat*, indiscretul *Rigoletto* și inevitabila *Traviata* și alte vechituri! Dacă cu orice preț vrem Verdi, de ce nu i-am putea monta Capodopera: *Falstaff*?...

În sfârșit, auzim și *Aida* și *Faust*, ceea ce e puțin mai bun și *Carmen*, care-i bine de tot... Însă făcând abstracție de la astea, de ce să nu depășim vechiul repertoriu de provincie, pentru ca să procurăm publicului nostru momente de ordin intelectual mult mai superior? S-ar putea imagina la întâmplare, să fie nedemn publicul care participă în masă la concertele clasice duminicale, la aceste concerte admirabil de educative, același public să nu cerceteze opera noastră! Și apoi, pentru moment, avem la noi acuma aproape toți cântăreții noștri de seamă, care au deja studiate și alte roluri, mai serioase decât acelea pe care se abțin de-a le da, nu e criminal de a-i întrebuința numai pentru glasuri de cavatină și orgă, la care s-au mărginit de un jumate de secol încoace? Cum se poate că publicul nostru așa de treaz deja, nu reclamă, nu cere să asculte cântăreții săi, cântăreții noștri, ai tuturor românilor, care aparțin patriei înainte de-a aparține antreprenorilor, să-i asculte în operele nemuritoare, care înobilează pe cei ce le ascultă, care ridică la înalt nivel moral și fac parte din adevărata civilizație?... Noi avem nevoie de asta!...

Noi dispunem de toate elementele necesare pentru montarea chiar a mai multor lucrări de mare valoare: să profităm, deci, de faptul că aceste elemente sunt grupate la noi din cauza tragicelor evenimente de afară. Peste un an, doi, va fi poate prea târziu, fiindcă desigur toți marii noștri artiști se vor reîntoarce în străinătate unde vor avea în vedere o carieră mai strălucită, mai amuzantă... Iată pentru ce este o chestie de condamnat faptul de a nu le da maximalul azi, când sunt reuniți cu toții. Am mare speranță că îndată ce se va reinstitui pacea europeană, se va naște opera românească permanentă, așezată pe baze solide, grație concursului dat din partea statului... și că va dispune de elemente tinere, bune și fără pretenții, care ne vor da opere mari de valoare, pe care ascultându-le le vom îndrăgi tot mai mult...

Când va sosi din străinătate vreunul din marii noștri artiști, împresurat în aureolă de glorie, pentru ca să fie aplaudat în vreuna din creațiile sale în care ni se va da să gustăm mlădierea și agilitatea vocii sale, acestea vor trece drept titluri excepționale. Asta ne va putea fi chiar foarte plăcut, fiindcă are să fie rar. Însă adevăratul nostru repertoriu va trebui să fie compus din capodoperele pur autentice, înalte și nobile și acesta va fi un pas înainte către adevărata civilizație»”.

(*Opera Română*, „Românul”, 14 noiembrie 1915)

Revista săptămânală de teatru „Szinház” salută cu entuziasm prezența pe scenă a „excelentului violonist George Enescu” și în calitate de compozitor prin reprezentarea, în premieră, a operei *Oedip*:

„Ziarele franceze informează că Opera din București va prezenta la începutul lunii decembrie opera *Lohengrin*, sub bagheta excelentului violonist George Enescu, cunoscut foarte bine și la noi. La începutul stagiunii vor fi prezentate și opere *Mefistofele* de Boito, *Boema* și *Lakmé*.

Noutatea acestei ierni va fi premiera operei lui Enescu, *Oedip*, pe un text de Edmond Fleg. Aceasta va fi prima lucrare pe care Enescu o prezintă publicului în calitatea sa de compozitor”.

(„Szinház”, 17 noiembrie 1921)

Concertele lui George Enescu la Arad s-au bucurat de un deosebit interes, fiind urmărite de un public numeros. Aplauzele au fost frenetice și pline de emoție. Richard Strauss, care a ascultat o simfonie a lui Enescu în interpretarea orchestrei Philharmonische Verein, sub bagheta autorului, l-a felicitat cu lacrimi în ochi, prevestindu-i tânărului compozitor un viitor strălucit.

Fără îndoială, concertele lui George Enescu de la Arad – 8 și 9 decembrie 1922 – au constituit evenimente de primă mărime, nu doar pentru viața muzicală, ci a impus Aradul ca principal centru cultural din această parte de țară. Să reținem că George Enescu a fost de zece ori oaspete de onoare al arădenilor. Întâia dată, venirea lui George Enescu la Arad a coincis în chip fericit cu împlinirea a 10 ani de la interpretarea în primă audiție de către Societatea Filarmonică a *Rapsodiei Române*.

Primul ziar care anunța venirea lui George Enescu la Arad în 8 și 9 decembrie 1922 a fost „Solidaritatea” care a publicat câteva articole despre marele compozitor și violonist și despre execuția concertelor:

Primul concert 8–9 decembrie 1922

Programul: Vineri 8 decembrie

1. *Sonata în Re major* (4 părți) – Haendel
2. a. *Romanța în Sol major* – Beethoven
b. *Ciaccona* – Vitali
3. a. *Concertul în La major* – Saint-Saëns
b. *Introducere în Rondo Capriccioso* – Saint-Saëns
4. a. *La Precieuse* – Couperin-Kreisler
b. *Siciliana și Rigaudon* – Francoeur-Kreisler
c. *Variațiuni pe o temă de Corelli* – Tartini-Kreisler

Sâmbătă, 9 decembrie

1. *Sonata în Sol major* – Leclair
2. *Partita în re minor pentru vioară solo* – J.S. Bach
3. *Havanaise* – Saint-Saëns
4. a. *Folies d'Espagne* – Corelli
b. *Menuet-Porpora* – Kreisler

Concertele violonistului Enescu au însemnat întotdeauna adevăratele sărbători muzicale, indiferent în ce parte a țării sau a lumii aveau loc.

Adevărat artist de-a lungul unei jumătăți de veac, Enescu a cutreierat lumea, ducând pretutindeni faima muzicii românești. Strălucitoarele sale turnee de concerte prin marile centre muzicale și culturale ale lumii nu l-au împiedicat de a se dedica cu râvnă și dragoste educației și ridicării nivelului muzical al poporului său.

Aproape în fiecare an, Enescu pleca să cutreiere cele mai îndepărtate orașe ale țării din dragoste pentru muzică și din dorința de a deschide noi orizonturi celor ce-l ascultau.

Aradul a avut fericitul prilej de a fi de zece ori gazda marelui artist. Violonistul Enescu a fost pentru prima dată oaspetele Aradului în 8 și 9 decembrie 1922, la 10 ani după ce Societatea Filarmonică a interpretat în primă audiție *Rapsodia Română*.

Concertul a fost precedat de un viu interes în coloanele ziarelor locale, apărând numeroase anunțuri și avancronici. Primul anunț apare la 23 noiembrie 1922, în ziarul „Solidaritatea”:

„În serile de 8 și 9 decembrie vor avea loc la Palatul Cultural două concerte date de marele George Enescu, care sosește acum la București”.

(*Maestrul Enescu la Arad*,
„Solidaritatea”, 23 noiembrie 1922)

„Zilele astea o știre scurtă din ziar ne-a dat vestea că Enescu va da două concerte la Arad. Enescu la Arad? Nu visez oare, să am încredere în știrea locală care nu spune mai mult?

Și-mi reamintesc, tot Aradul ăsta de astăzi, indiferent, nepăsător și rece, în care un Sibianu și un Nicorescu n-au putut ține concerte din cauza indiferenței publicului, îmi reamintesc acest oraș de altădată, când știa să se entuziasmeze, când însuflețirea unei sărbători artistice extazia sufletele ridgide de astăzi...

Enescu la Arad. E de ajuns atât. Nu-i trebuie reclamă cu forțe bombastice, nici publicului îndemn. E inutil. Și ar fi incompatibil cu Enescu și jignitor la adresa publicului arădean.

Cine-i Enescu știe doar toată suflarea românească de bine. Întreabă-l pe un ceh cine-i Dvořák, pe un polon cine-i Levin, Huberman, pe un vienez cine-i Sauer, pe un rus, dacă știe cine-i Borodin și să vezi dacă ai îndrăzneala să-i aștepți răspunsul. Noi avem un singur Enescu. Unul, și vor trece ani mari și grei până când neamul românesc se va mai putea mândri cu un astfel de geniu.

Aradul nostru hotarnic, abandonat și sărac în manifestări de artă pură, va avea două seri de mare sărbătoare artistică. Alte orașe ale Ardealului, mai norocoase, au avut prilejul de multe ori să audă arcușul maestru al lui Enescu. Aradul pentru întâia dată. Biet oraș uitat, rece și indiferent, ști-va să vă însuflețească oare?”.

(Un vechi arădean, *Sărbătoarea artistică a Aradului*,
„Solidaritatea”, 26 noiembrie 1922)

În cuvinte încărcate de emoție, de fapt un elogiu adus maestrului, „o mândrie a neamului românesc și unul dintre titanii muzicii contemporane”, sunt amintite opera, virtuozitatea, prestigiul internațional, patriotismul, generozitatea:

„Azi, vineri și mâine, publicul arădean va avea rarul, fericitul prilej de a-l primi de sărbători și de a se lăsa vrăjit de arcușul magic al lui George Enescu, care e o mândrie a neamului românesc și unul dintre titanii muzicii contemporane.

Era copil încă pe vremea când faimoasa orchestră Colonne din Paris i-a executat primele compoziții muzicale. Întrunind însușiri uimitoare: strălucit dirijor, stăpân desăvârșit pe tainele arcușului, compozitor uriaș. Enescu pornind din Paris, capitala artei, a cucerit lumea. Un mare critic muzical francez scrie despre *Simfonia a III-a* acestui român că este un fel de *Divina Commedia* a muzicii.

Cu toate triumfurile muzicale, pariziene și mondiale, pe care nu le-a căutat, Enescu nu și-a uitat o clipă țara care l-a dat lumii. A iubit această Românie în anii ei lungi și bogați de pace și zilele-i tragice n-a părăsit-o.

N-a fost mișcare muzicală în țara noastră care să nu fi avut sprijinul întreg al lui George Enescu.

Câți orfani și văduve de război nu și-or fi curmat foamea cu pâine ori mălai cumpărat pe banii smulși din pungile bogaților de arcușul fermecat al lui Enescu, în Iașul bejeniei în Moldova suferințelor și mântuirii noastre?

Românii din Arad vor putea saluta și sărbători astă seară la Palatul Cultural în persoana lui George Enescu, pe un uriaș muzician, pe un mare generos și curat român”.

(*Maestrul George Enescu la Arad, „Solidaritatea”, 8 decembrie 1922*)

Într-un articol din „Solidaritatea” este exprimată mâhnirea autorului cu privire la faptul că publicul arădean este puțin receptiv la turneul marelui George Enescu. Regretul exprimat ușor patetic se referă la faptul că în locul unei „aglomerații după bilete” – precum cea manifestată de publicul arădean cu prilejul primului turneu al unei trupe teatrale românești la Arad, în primăvara anului 1919 – la concertul George Enescu se vânduseră doar câteva bilete, ceea ce îl determină pe autorul articolului să exprime la modul „dureros”: „Să ai tu, neam românesc, un singur Enescu și să nu-i știi de nume!”

„Sunt trecute două săptămâni de când au anunțat ziarele din Arad concertele Enescu pentru 8 și 9 decembrie.

Era firesc și nu mă puteam aștepta decât la o aglomerație după bilete, la o însuflețire ca și cea trezită la publicul arădean de cea dintâi trupă românească de teatru, în primăvara anului 1919.

Era firesc, credeam. Și mă întreb, de ce nu-i așa? De ce s-au vândut abia câteva bilete, care-i motivul acestei indiferențe de neiertat, din punct de vedere artistic, patriotic românesc? Ce-i? Publicul nu știe cine-i Enescu. Nu

știe, și asta-i și mai dureros. Să ai tu, neam românesc, un singur Enescu și să nu-i știi de nume! Să fie sprijinită o doamnă Petreu, pretinsă „artistă lirică”, trupe de operetă de mâna a doua, pleacă din Arad succese frumoase și Enescu să aibă sala goală! Ne dăm seama, oare, noi românii de mândria ce ne poate cuprinde că avem un Enescu artist, care în orice capitală a lumii ține concerte, lumea aleargă nebună. Și Aradul nu-i dă sprijinul, fiindcă nu știe cine-i Enescu, nu știe aprecia adevărata artă.

La Cluj, Timișoara, Lugoj, concertele lui au fost adevărate serbări, l-au primit ca pe un prinț al artei, cu flori, entuziasm și adâncă înțelegere și aici abia dacă vor fi câțiva oameni dornici de muzică.

E un simptom trist pentru Arad și o convingere mai mult că ne trebuie încă multă, multă cultură și pricepere pentru ce-i cu adevărat frumos și artistic”.

(*Concertul Enescu, „Solidaritatea”, 8 decembrie 1922*)

O zi mai târziu, apare un articol care consemnează dialogul de minte și de suflet cu George Enescu, un dialog ce vizează vizita la Arad, concertele de la Budapesta, Szeged, Lugoj, proiectele și angajamentele chiar pentru turneele din America și Paris, și, nu în ultimul rând, cât de riguros își elaborează programul ce vizează compoziția, pe de-o parte, și calitatea de virtuoz al vioarei, pe de altă parte.

„Astăzi, cu trenul de Timișoara, a sosit maestrul Enescu pentru prima oară în orașul nostru. La gară a fost întâmpinat de domnul primar și de câțiva admiratori ai dânsului.

La ora 5, împreună cu domnul director al Palatului Cultural, am făcut o vizită maestrului la Hotel Central unde are camera reținută.

Ne-a primit foarte prietenos și a spus că este satisfăcut de succesul concertelor pe care le-a dat în Caransebeș, Lugoj și Timișoara.

Întrebându-l dacă a mai cântat vreodată în orașele din Ardeal, Banat și actuala Ungarie, ne-a spus că a cântat la Budapesta, la Szeged și la Lugoj, unde afișele erau tipărite jumătate ungurește, jumătate românește.

L-am rugat să ne mai spună ce proiecte mai are pentru sezonul de iarnă și ne-a spus că începând de la finele lui decembrie are angajamente în America, nu ca violonist, ci ca dirijor pentru orchestra din Philadelphia cu care va face un turneu în orașele care nu au orchestră.

Între timp, maestrul va da concerte de vioară căci, spune dânsul, este foarte cunoscut în America. În drum spre Philadelphia va trece prin Paris, unde se va opri numai două zile să-și vadă numeroasele prietenii și să dea un concert.

Îmbarcarea în vapor se va face în portul francez Cherbourg. Între altele, maestrul a mai binevoit să ne spună că de câțiva ani și-a împărțit timpul astfel: 7 luni pentru compoziție, muncind 7–8 ore pe zi, și 5 luni pentru vioară, muncind 5–6 ore pe zi.

Pentru ca să aibă liniștea necesară pentru compoziție se retrase în Elveția, dar diferența de valută l-a readus la Sinaia, unde se simte foarte bine. Moșia lui din județul Dorohoi, locul său natal, este muncită în tovărășie cu câteva rude, căci nu are nici frate, nici soră, ci numai rudenii.

Vorbind despre compozițiile sale, ne-a declarat că din ce în ce spiritul românesc se simte mai pronunțat în operele sale.

Întrebându-l dacă-i mai plac și mai face colecții de lucruri de artă românească, ne-a răspuns apăsător că azi le iubește mai mult ca oricând.

Nevoind să-i tulburăm prea mult liniștea, ne-am luat rămas bun, urându-i succese desăvârșite în noua muncă ce o depune pentru înălțarea artei românești în ochii lumii”.

(De vorbă cu maestrul Enescu, „Solidaritatea”, 9 decembrie 1922)

Articolul *Concertul George Enescu* se referă la evenimentul în sine, respectiv primul concert susținut de George Enescu la Arad, exprimând judecăți de valoare cu privire la talentul de excepție al maestrului, subliniind „minunata execuție a celei mai grele bucăți din program”, precum și „ușurința uimitoare” pe care o probează „peste dificultățile tehnice ale compoziției” și „măiestria rară” prin care comunică publicului meloman „înțelesul bucății”. Seninătatea și siguranța interpretării precizată în textul articolului este un fapt rar și emblematic pentru marile valori ale universalității. Așa încât publicul, în mod firesc, ovaționându-l la nesfârșit, „l-a încărcat cu flori”.

„S-a vorbit atât de mult despre arta maestrului Enescu în ceea ce privește execuția tehnică și puterea de interpretare a celor mai dificile și subtile bucăți de concert încât e greu să se mai găsească ceva nou de spus.

Nu putem însă tăcea și a nu remarca minunata execuție a celei mai grele bucăți din program: *Introduction et Rondo Capriccioso*, cu o ușurință uimitoare peste dificultățile tehnice ale compoziției și redă cu o măiestrie rară înțelesul bucății. Nu i s-a văzut pe față nicio fibră încordată la marile încercări întâlnite în timpul capriciului, nicio forțare a arcușului; ci a trecut peste ele senin și sigur.

I se poate spune cu drept cuvânt cel mai bun executor și interpret al subtilului compozitor francez Saint-Saëns.

Finețea *Precieuse* de Couperin-Kreisler ne-a redat-o cu o eleganță impresionantă, iar cu *Sicilienne et Rigaudon* de Francoeur-Kreisler a fascinat întreaga sală.

Apoi desăvârșita execuție a primelor bucăți din program: *Sonata în re major* de Haendel și frumoasa *Romanță în sol major* de Beethoven și aria de Bach pe coarda sol ne-a întărit convingerea că talentul maestrului este multilateral și poate interpreta cu aceeași perfecțiune atât clasicii germani, cât și rafinații compozitori moderni.

Execuția pe coarde duble și pițicăturile ce au intervenit în bucățile programului de aseară ne-au dat o idee deplină de talentul nemăsurat de mare al maestrului.

Finețea cu care lasă și duce arcușul pe coarde și mai ales „finișul” a lăsat în uimire pe toți artiștii cunoscători din localitate și se adevărește că mișcarea încheieturii mâinii a școlii germane nu dă eleganța arcușului și splendidele finișuri ca mișcarea cotului a școlii franceze.

Sala i-a făcut ovațiuni prelungite și l-a încărcat cu flori”.

(*Concertul George Enescu, „Solidaritatea”, 10 decembrie 1922*)

Articolul *Al doilea concert al maestrului George Enescu* reprezintă unul dintre puținele articole din presa arădeană care emite judecăți de valoare cu privire la concert, subliniind tehnica interpretării la nivelul celor patru părți ale acestuia. În general, articolele despre concertele lui Enescu sunt sentimentaloide, cu o încărcătură emoțională autentică, adresându-se unui public meloman și nu numai. De această dată, autorul articolului (care nu se semnează) nu numai că abordează concertul din perspectiva cunoscătorului în domeniu, dar deplânge absența unui public pe care și l-ar fi dorit numeros, precizând cu amărăciune că „domnii adevărați” au lipsit.

„Sâmbătă seara, maestrul Enescu, în fața unei săli care trebuie să fie mai plină, a cântat al doilea concert al său în Arad. Începând programul cu *Sonata în Sol major* de Leclair, ne-a impresionat cu execuția ultimelor două părți, cu frumoase, bogate și energice variații.

Partita în Re major de Bach pentru violină solo, a dat prilej tuturor cunoscătorilor să aprecieze talentul maestrului și să se convingă că numele mondial al lui George Enescu este binemeritat. Este o bucată de mare încercare pentru un violonist, pentru că în ea se întâlnesc toate dificultățile tehnice ale viorii și pe lângă aceasta, nefiind acompaniată de pian ca să țină atenția încordată a sălii, trebuia artistul să înțeleagă perfect bucată ca să o trăiască, și cu căldura sufletului său să încălzească pe ale auditorilor.

Ajungând la *Havanaise* de Saint-Saëns, această perlă a muzicii, fină și exotică, maestrul a fascinat sala, cu desăvârșita-i artă o execută cu o ușurință emoționantă, variațiile grele pe dubla coardă, în sextă, flagioletele lângă căluș pe coarde mi, trecerile forte la pianissimo, de la *Alegretto impetuoso*, la *Andante lasciv*. Această bucată a fost aceea care a plăcut mai mult și a cucerit și inimile cele mai reci și sufletele cele mai neîncrezătoare. Punctul al patrulea din program, compus din *Folies d'Espagne* de Corelli și strălucitorul *Menuet-Purpura* de Kreisler a încoronat succesul moral al concertului. În *Purpura* unde se ajung momente când trebuie să cânte pe toate patru coardele, concentrarea artistului trebuie să ajungă la maxim. Am urmărit înadins, să vedem vreo încordare pe fața maestrului, sau vreo sforțare a arcușului, dar n-am reușit să o găsim.

A trecut așa liniștit peste piedicile grele ale bucății, încât și cei ce mai cred că numai acrobația viorii este talent nu au mai avut ce spune. Ca să mulțumească și mai mult pe aceștia a cântat suplimentar o partitură paganiană, în care i-a pus în uimire. Sala i-a făcut îndelungate și călduroase

ovații după fiecare bucată. Din partea domnului primar a primit un frumos buchet de flori, din partea domnului profesor Dimitriu a primit o admirabilă pernă cu motive bănățene țesută în argint, din partea doamnei Niculin un admirabil opreg bănățean, brodat în relief cu fir de aur, iar din partea Liceului de fete, în stăruința domnișoarelor profesoare Tulia Bogdan și El. Demian, a primit o pereche de admirabile oprege din regiunea de nord-vest a Banatului, țesute cu frumoase motive românești în argint. Din partea doamnei primar a primit o minunată coroană de lauri. Maestrul a plecat impresionat de căldura cu care a fost primit și mai ales de frumoasele daruri ce a primit în semn de admirație din partea arădenilor.

Păcat că din așa-zisa inteligență a Aradului n-am observat decât un număr prea redus. În special dintre domnii adevărați, nu știu dacă au fost doi sau cel mult trei. Care o fi cauza?

La pian, domnul profesor Caravia a contribuit mult la perfecțiunea execuției concertului”.

*(Al doilea concert al maestrului George Enescu,
„Solidaritatea”, 19 decembrie 1922)*

Și ziarele arădene de limba maghiară consemnează venirea lui George Enescu la Arad și succesul deosebit al concertelor din 8 și 9 decembrie 1922:

„Violonist de renume mondial, marele Enescu este considerat de publicul orașelor lumii mai bun decât Huberman Bronislaw și F. Vecsey. El va concerta la Arad în 8-9 decembrie. Toată lumea va avea prilejul de a-l asculta, având în vedere că artistul a fost invitat pentru două seri. (...) Un violonist de o asemenea anvergură nu a mai fost prezent în Arad de doi ani”.

*(„Aradi Közlöny”, 3 decembrie 1922;
„Aradi Hírlap”, 3 decembrie 1922)*

„La Arad sosește un adevărat apostol al artei pentru a străluci în fața exigentului public arădean. Violonistul Enescu nu este doar artistul unei națiuni – vioara lui a cucerit lumi și pe toți acei oameni sensibili care se adapă din izvorul curat din care se revarsă talentul adevărat; Enescu are succese amețitoare. Maestrul cântă cu sufletul și inima la vioară, cu fiecare notă știind să nască noi gânduri, noi sentimente.

Publicul arădean, care are o înaltă cultură muzicală și care socotește că e o adevărată sărbătoare participarea la un asemenea eveniment artistic va savura cântecul miraculos al violonistului, care a cucerit în toată lumea, publicul iubitor de muzică”.

(Concertul Enescu la Arad, „Aradi Hírlap”, 7 decembrie 1922)

Ziarul „Aradi Közlöny” anunță evenimentul invitându-i pe arădeni cu sublinierea că un asemenea concert nu a mai avut loc la Arad înainte de război. Cu toate că este doar o notă de ziar, ea punctează valoarea excepțională a lui George

Enescu și faptul că acesta a fost sărbătorit precum se cuvine în capitala Franței. Aceste doar câteva rânduri ale ziarului își propun de fapt să-i determine pe arădeni să fie prezenți la acest eveniment, avându-se în vedere un public-țintă numeros.

„În zilele de 8–9 decembrie, în sala încălzită a Palatului Cultural, va concerta maestrul Enescu, violonist de renume mondial. Un concert de o asemenea valoare nu a mai avut loc în Arad decât înainte de război. Artistul a cărui valoare este recunoscută la Paris, precum și nivelul concertului său, vor atrage, cu siguranță, un public numeros; toți melomanii orașului trebuie să fie prezenți”.

(„Aradi Közlöny”, 6-7 decembrie 1922)

Precum toți artiștii de geniu, George Enescu impresionează prin modestie și printr-o dăruire fără rezerve, ceea ce îi impresiona puternic auditoriul care l-a întâmpinat întotdeauna cu „aplauze furtunoase” precum și cu „o ploaie de flori”. Descrierea prin metafore, delicate și sugestive, a impresiei lăsate de marele maestru asupra auditorilor emoționează chiar și astăzi, după câteva decenii. Autorul articolului notează în detaliu modul în care maestrul își potrivea vioara sub bărbie, pentru ca, mai apoi, „arcușul liniștit începe să se plimbe maiestuos peste corzi”. Autorul articolului precizează că nu numai tehnica maestrului impresionează, ci și frumusețea interpretării, „văpaia din ochi”, „iradiația sufletului interiorizat”, „clipa divină a inspirației”, pentru ca să concluzioneze, printr-o superbă metaforă, că interpretarea maestrului „mângâie simțurile” auditoriului și sunetele „se preling ca picăturile de rouă în inimile noastre”. Să reținem că autorul articolului apreciază cultura muzicală a publicului arădean, care a știut să aprecieze cu adevărat „sărbătoarea fierbinte și însuflețita manifestare” prilejuită de concertul lui Enescu la Arad.

„Enescu este o prezență modestă. Când apare în fața publicului e întâmpinat cu aplauze furtunoase din loji – la parter îl așteaptă o ploaie de flori. Ce poate să însemne aceasta? Presimțirea a ceea ce va urma, farmecul numelui vestit, sau recunoștința și admirația trezite de emoțiile încercate? Nu l-am cunoscut până acum pe Enescu, până la noi a ajuns doar renumele său.

Își potrivește vioara sub bărbie, arcușul liniștit începe să se plimbe maiestuos peste corzi. Răsună acordurile de început ale *Sonatei* de Haendel. Fața artistului se transfigurează, din acest moment nu mai recunoaștem pe acel Enescu care a pășit în fața publicului, stânjenit parcă de ovații. Îi vedem văpaia din ochi, iar pe față, iradiația sufletului interiorizat. Se conturează tema muzicală, sigur și cristalin, fiecare sunet, fiecare măsură capătă importanță în interpretarea maestrului. Ți se pare că, în clipa divină a inspirației, astfel a conceput compozitorul lucrarea. Partea a doua a *Sonatei* pornește dintr-un pianissimo sublim. Pentru Enescu, piano-ul înseamnă mai mult decât diminuarea intensității sunetului. Aceste piano-uri cântă, susură, ne mângâie simțurile și se preling ca picăturile de rouă în inimile noastre.

Una din dovezile calităților extraordinare ale artistului este mânuirea arcușului printr-o manieră fină și plină de sensibilitate, atunci când transmite din mim, corzile răsună victorios sau plâng îndurerate. Melodia se înfiripă, pătrunde în suflet și ne stăpânește. Nici nu ne dăm seama câtă perfecțiune tehnică are artistul. Pentru că Enescu nu ne farmecă prin tehnică, și nicidecum nu bravurile tehnice îl situează pe Enescu alături de cei mai mari violoniști de astăzi, ci frumusețea profundă a interpretării, bogata paletă a stărilor sufletești pe care le creează și care iradiază prin sufletul artistului spre noi.

Romanța de Beethoven începe în piano, cu susur. Frazarea artistului este unică, la fel și gama culorilor realizate prin mișcarea calmă și liniștită a arcușului. Nu am ascultat într-o interpretare mai frumoasă decât cea a lui Enescu subtilitatea și frumusețea monumentală a acestei *Romanțe*. Dovada bravurilor de tehnică ne-o oferă în lucrările *Rondo* de Saint-Saëns și în *Variațiunile* de Corelli-Tartini-Kreisler. Lanțul masiv al pasajelor de arpegii duble prezintă cel mai înalt grad de tehnicitate, succesiunea amețitoare a trilurilor cristaline, jocul de clopoței al flagioletelor ne captează, stau în slujba unei curate armonii muzicale, atrăgându-ne atenția pentru a ne purta pe cele mai înalte culmi ale muzicii.

Pentru prima dată am cunoscut acum la Arad, cu această ocazie, arta lui Enescu. Dar dacă sărbătorirea fierbinte reprezintă o satisfacție pentru artist, atunci însuflețita manifestare a acestei întâlniri îl va readuce în viitor în mijlocul nostru, spre bucuria publicului arădean, care are o ridicată cultură muzicală. Artistul a răspuns aplauzelor care nu mai conteneau prin *Aria* de Bach. Apoteoza coardei Sol răsună în această lucrare, a cărei dificultate tehnică este atât de simplă încât fiecare student ar putea să-i facă față. Și totuși, numai marii artiști pot să o interpreteze cu adevărat.

Am ascultat deseori *Aria* lui Bach, dar nimeni nu a tălmăcit-o cu atâta înțelegere, profunzime și claritate ca Enescu, artist cu adevărat mare căruia îi păstrăm o sinceră recunoștință pentru amintirile nepieritoare ale acestei serii. Acompaniamentul de pian a fost susținut de profesorul Caravia Nicolae, un bun virtuoz care a cântat cu multă siguranță. În cel de-al doilea concert, care a avut loc sâmbătă, Enescu a susținut un nou program la un înalt nivel artistic, repurtând același mare succes”.

(*Enescu... concert artistic în Palatul Cultural, „Aradi Hírlap”, 10 decembrie 1922*)

Profesorul și muzicologul Mezey Zsigmond publică un articol deosebit de interesant *Serile violonistului Enescu – cel mai mare virtuoz Muzician Român* în paginile ziarului „Aradi Közlöny” referindu-se deopotrivă la artistul, dirijorul și compozitorul George Enescu pe care îl și numește „geniu universal” aparținând, de fapt, aceleiași familii acelor puțini, „aleși” precum maghiarul Dohnányi, fiecare dintre ei exprimând „conținutul ideile prețioase ale muzicii popoarelor cărora le aparțin”. Dohnányi cu opera sa tragică de inspirație folclorică, o versiune maghiară a *Meșterului Manole*, iar Enescu cu al său *Oedip* „de o tragică măreție”, dar și un „mare virtuoz de o rară măiestrie” interpretativă.

Autorul articolului comentează pe larg cele două concerte de George Enescu la Arad, făcând referiri pertinente la operele din concert, dar și la modul sui generis al interpretării, redând „finețea și subtilitatea, eleganța tonului, farmecul și claritatea expresiei, și nu în ultimul rând, „o frazare fermecătoare”:

„Artistul, dirijorul și compozitorul, sunt, în parte, o certă valoare a acestui timp. În epoca de aur a clasicismului muzical, acest fenomen era obișnuit: îmbinarea geniului creator cu virtuozitatea interpretului era un lucru des întâlnit.

De atunci însă, se întâmplă foarte rar ca o generație să aibă parte de bucuria și satisfacțiile muzicale prilejuite de creațiile unor genii universale. În epoca noastră, soarta ne surâde. Putem mărturisi fericiți și mândri că maghiarul Dohnányi și românul Enescu sunt contemporani cu noi. Istoria muzicii – prin persoana lui Ghiga – notează cu bucurie că geniul celor doi compozitori exprimă conținutul, ideile prețioase ale muzicii popoarelor cărora le aparțin. Dohnányi, cu opera sa tragică de inspirație folclorică secuiască, *Körmüves Kelemen* (versiunea maghiară a *Meșterului Manole*), cu polifonia sa camerală și simfonică, reprezintă poporul maghiar. Enescu, cu *Oedip*, prin muzica sa de o tragică măreție și prin lucrările sale simfonice, reprezintă poporul român.

Cele două concerte ale lui Enescu ne relevă un mare maestru al muzicii. Enescu este un mare virtuoz, de o măiestrie rară, care disprețuiește succesul trecător. Enescu ne-a oferit însăși esența muzicii. În prima seară a cântat cu multă noblețe și vigoare cunoscuta *Sonată* de Haendel. Lucrarea lui Bach, interpretată în cea de-a doua seară, s-a caracterizat printr-o deosebită finețe și subtilitate. Acești doi uriași compozitori ai preclasicismului german au alcătuit coloana vertebrală a celor două concerte. Consistența mărețului program a fost asigurată și de *Ciaccona*, Vitali, cântată cu un sunet cald, la fel și *Sonatele* de Corelli și Leclair și binecunoscuta *Romanță* de Beethoven. Un farmec aparte a fost adăugat celor două seri prin *Concertul* de Saint-Saëns, interpretat atât de rar. Conținutul acestei lucrări extraordinare se identifică cu valoarea interpretativă a lui Enescu: eleganța tonului, farmecul și claritatea expresiei sunt particularități de esență franceză ce-l încununează atât pe creator, cât și pe interpret. La toate acestea, se adaugă și o frazare fermecătoare.

Temperamentul marelui artist Enescu este străin de cel fierbinte, vulcanic al lui Huberman; dar, îi seamănă ca intensitate și intuiție. Tehnica mâinii drepte, ce diferă fundamental de cea vieneză, este cu certitudine valoroasă. În încheierea programului, muzica în stil rococo de Kreisler, a avut efect reconfortant asupra auditorului”.

(*Serile violonistului Enescu, cel mai mare virtuoz Muzician Român*,
„Aradi Közlöny”, 10 decembrie 1922)

„Solidaritatea” publică informații despre George Enescu, referindu-se la turneul acestuia, în calitate de violonist, dirijor și compozitor în Statele Unite, neuitând să precizeze că legațiunea română din Washington l-a sărbătorit „în mod strălucit pe domnul Enescu.”

„Cu ocazia trecerii maestrului Enescu prin Washington, ministrul Bibescu a oferit în onoarea lui un mare dineu la legațiunea română din Washington, sărbătorind în mod strălucit pe domnul Enescu. La New York și în celelalte orașe maestrul a avut un succes deplin ca șef de orchestră, compozitor și virtuoz”.

(*Maestrul Enescu în Statele Unite*,
„Solidaritatea”, 30 ianuarie 1923)

Un alt articol intitulat *Un ziar american despre George Enescu* consemnează turneul lui Enescu în America în calitate de dirijor, turneu considerat „un adevărat eveniment” „întocmai ca vizita lui Mengelberg și Strauss”, considerându-l un geniu român. De această dată, apare în articol și portretul fizic al marelui maestru („statură impunătoare”, păr negru abundent, „fața-i radiantă de bună dispoziție”, ș.a.) în stare să adauge emoții și simțăminte ale celor prezenți față de inegalabilul maestru George Enescu.

Autorul se referă la opera de compozitor și dirijor a lui George Enescu, precizând cu admirație geniul precoce al acestuia, faima sa ajunsă până în America, personalitatea sa „vitală și grandioasă”.

„George Enescu merită cu tot dreptul recepțiunile cordiale ce i s-au făcut de când a sosit în America și până acum. Dânsul este mișcat și foarte mulțumit, iar recunoștința-i nu este numai o formalitate. Sosirea acestui geniu român, la vârsta de patruzeci și unu de ani, este un adevărat eveniment; e întocmai ca vizita lui Mengelberg sau a lui Strauss. Puțini oameni și-au câștigat la repetiție fidelitatea orchestrei noastre din Philadelphia, cu care dânsul a apărut ieri după-amiază la Academy of Music. Dânsul a făcut audienței aceeași impresie pe care a făcut-o și asupra colegilor săi de artă.

Cel mai eminent muzician din câți a propus România a venit să conducă în *Rapsodia Românească a doua*, propria sa creație, și cu statura sa impunătoare, cu abundentul și negrul său păr, cu fața-i radiantă de bună dispoziție, părea ca un copil crescut înainte de vreme, sfidând anii pe care calendarul îi atribuia și lăsând să se vadă că felul cum a executat a întrecut chiar faima sa geniu precoce, faimă care a ajuns în America înainte de sosirea lui. *Rapsodia* a fost în deplină armonie cu înfățișarea pe care a avut-o pe timpul când conducea. Ea era exuberantă, vitală și grandioasă, și tot așa era apropierea imaginației și ținuta fizică a conducătorului.

Prima parte a *Rapsodiei* are efectele susținătoare, largi și corale ale unei alte *Finlandia* și e ușor a găsi în ea o simțire națională. După acea spațioasă intrare, instrumentul oboi și flautul englez sunt în dialog, delicat și efemer; apoi cornetul englez are un solilog caracteristic; strunele în timpul acesta sunt angajate în măsuri de dans din cele mai ușoare, iar aproape la sfârșit, flautul

se aude sus, sus de tot. Compozitorul știe ce poate fiecare instrument și nu-i cere să-și deghizeze natura cu bufonerii extraordinare, ori să-și petreacă în combinații bizare și profane”.

(*Un ziar american despre George Enescu*,
„Solidaritatea”, 30 ianuarie 1923)

În mod sigur, ecourile primului turneu la Arad a lui George Enescu nu s-au stins prea curând. Personalitatea de excepție a lui George Enescu a impresionat pretutindeni prin complexitatea sa, fiind aplaudat cu frenezie. De aceea, revenirea lui George Enescu la Arad pentru alte două concerte, în 21 și 22 noiembrie 1923, îi reunește deopotrivă pe românii și maghiarii melomani în superba sală a Palatului Cultural. Primul concert din 21 noiembrie 1923 avea în program:

21 noiembrie 1923

1. *Trilul diavolului* (trei părți), Tartini
2. *Concertul pentru vioară în Re major*, Brahms
3. *Balada și Poloneza*, Vieuxtemps
4. *Melodii țigănești*, Sarasate

Iar cel de-al doilea:

22 noiembrie 1923

1. *Concertul pentru vioară în mi minor*, Nardini
2. *Sonata Kreutzer*, Beethoven
3. *Souvenir de Moskou și Poloneza*, Wieniawski
4. *Siciliana*, Kreisler

Ziarele arădene de limba maghiară „Erdélyi Hírlap” și „Aradi Közlöny” s-au referit, prin scurte știri sau prin articole mai ample, la acest al doilea turneu al lui George Enescu la Arad:

„A trecut un an de la primul concert al lui Enescu la Arad. După strălucitul concert de dincolo de ocean, reîntors în țară, Enescu, la fel de modest, va pleca să cutreiere cele mai îndepărtate orașe ale țării, din dragoste pentru muzică, din dorința de a-i apropia pe oameni prin muzică. Publicul arădean așteaptă cu nerăbdare concertele artistului, ce vor avea loc în noiembrie”.

Cotidianul „Erdélyi Hírlap” anunță concertele marelui violonist român în 20 și 22 noiembrie, precum și programul acestora, un program ce includea și *Sonata Kreutzer* de Beethoven.

„George Enescu, cel mai mare violonist român, va concerta la Arad, în 20 și 22 noiembrie. Din programul primului concert face parte: *Sonata Trilul diavolului* de Tartini, iar din cel de-al doilea, cea mai dificilă *Sonată* de Beethoven – *Kreutzer*”.

(„Erdélyi Hírlap”, 14 noiembrie 1923)

Un alt articol, *Primul concert al lui Enescu*, apare a doua zi după concertul susținut la Sala Palatului Cultural, unde farmecul și noblețea interpretării „a vrăjit sala”. Autorul articolului consideră că niciodată până acum la Arad nu s-a mai auzit *Trilul diavolului* de Tartini cu atâta „precizie” și o tehnică desăvârșită. Sala „plină până la refuz” l-a urmărit pe Enescu „cu sufletul la gură”, aplauzele au fost „interminabile”, iar „publicul l-a aclamat minute în șir”.

„George Enescu, cel mai mare violonist și compozitor român, a susținut ieri în sala Palatului Cultural primul concert al actualei stagiuni. Publicul, care i-a admirat anul trecut talentul deosebit, cunoscut la nivel mondial, a umplut sala de concerte. Enescu a vrăjit sala și de această dată prin cântul său natural, prin știința cu care a trecut cu cea mai mare ușurință peste cele mai dificile pasaje tehnice, prin intonația fină și exactă, mai ales în pianissimo. Programul a început cu *Trilul diavolului* de Tartini; această lucrare, care necesită o tehnică desăvârșită, a fost interpretată cu o precizie pe care nu am mai auzit-o niciodată până acum la Arad. Partea a treia a constituit punctul culminant al tehnicii instrumentistului, artistul atingând efecte deosebite. În mod deosebit, în lucrarea lui Brahms ne-a plăcut tot partea a treia. În interpretarea *Baladei* și *Polonezei* de Vieuxtemps, Enescu a captivat publicul prin lejeritatea sa caracteristic franceză; *Melodiile țigănești* de Sarasate, nuanțarea transparentă, a făcut ca sala, plină până la refuz, să asculte cu sufletul la gură. După fiecare piesă, publicul l-a aclamat minute în șir. La sfârșitul concertului, după aplauzele interminabile, Enescu a cântat *Aria* de Bach. Păcat că pianistul acompaniator, care în lucrarea lui Brahms avea un rol mai dificil, și-a permis o mai mare independență decât ar fi fost necesară”.

(*Primul concert al lui Enescu*,
„Erdélyi Hírlap”, 24 noiembrie 1923)

Referindu-se la al doilea concert al lui George Enescu, autorul îl elogiază în mod deosebit pe maestru, exprimând însă nemulțumirile sale față de pianistul care l-a acompaniat și care nu s-a ridicat la nivelul acestuia. Dar interpretarea marelui violonist a fost plină de „temperament” așa încât, în chip firesc, „aplauzele (...) nu mai încetau”.

„La acest concert s-a adunat mai multă lume decât în prima seară. Punctul culminant al serii, ceea ce a stârnit cel mai mare interes a fost interpretarea *Sonatei Kreutzer* de Beethoven. Nemuritorul titan al muzicii pune aici probleme deosebite atât violonistului, cât și pianistului. Din păcate, profesorul Caravia, care a cântat pe dinafară, la fel ca Enescu, știm... nu s-a ridicat la nivelul maestrului, neținând cont de partenerul său la tempo și dinamică. Totuși, publicul a răsplătit cu aplauze furtunoase cântul lor. Înaintea *Sonatei Kreutzer*, Enescu a interpretat *Concertul în mi minor* de Nardini, ultimele lucrări din program *Souvenir de Moscou* și *Poloneza* de

Wieniawski, fiind cântate, de asemenea, cu mult temperament. La aplauzele care nu mai încetau, Enescu a cântat *Siciliana* de Kreisler. Cele două concerte ale excepționalului artist român vor rămâne pentru melomanii arădeni o amintire de neuitat”.

(*Al doilea concert al lui George Enescu, „Erdélyi Hírlap”, 24 noiembrie 1923*)

Se știe bine că valorile, în general, și poate cele românești, în special, dobândesc recunoașterea în țară abia după ce s-au impus în mod strălucit în străinătate. Aceasta este și sublinierea pe care o face articolul *Concertul Enescu* reținând că „poporul său l-a descoperit numai după ce Parisul și Viena l-au lansat, deschizându-i calea spre celebritate”. Autorul articolului îl consideră pe George Enescu unul din marii violoniști ai lumii, o personalitate care îngemănează „genialitatea sa artistică” și „frumusețea interpretărilor”, dar, în același timp, „maturitatea și forța expresiei”, „virtuozitatea briliantă”.

„Destinul lui Enescu a fost acela al artiștilor ce aparțin unor națiuni mici; poporul său l-a descoperit numai după ce Parisul și Viena l-au lansat, deschizându-i calea spre celebritate. S-a întâmplat la fel cu Emil Telmányi și Vas Sándor: au fost sărbătoriți în orașul lor natal, Arad, numai după ce străinătatea i-a recunoscut. Enescu a mânuit ieri seară arcușul cu conștiința artistului matur, dovedind că face parte dintre cei mai mari violoniști ai lumii. Personalitatea cântului său se îmbina cu genialitatea sa artistică, frumusețea interpretărilor sale fiind nebănuită; maturitatea și forța expresiei are un efect captivant în lucrările mai grele și de o profundă interiorizare înscrise în program, dar este sensibil și în sublinierea nuanțelor subtile și fine, lucru pentru care piesele interpretate ne stau drept mărturie. Din cauza tempo-ului prea rar, a primei părți din *Trilul diavolului*, partea a doua a produs un efect puternic, prin virtuozitatea briliantă cu care s-a manifestat.

Concertul pentru vioară de Brahms s-a descoperit în toată splendoarea lui; o impresie deosebită asupra publicului au produs-o, evident, lucrările de salon, *Balada* de Vieuxtemps și *Melodii țigănești* de Sarasate. Enescu, care nu a aprofundat în mod deosebit muzica maghiară, a redat-o cu o genială sensibilitate, motivele ungurești din lucrarea lui Sarasate, partea a doua, lentă, a piesei – cântecul maghiar *Csak egy kislány* – nu ar fi fost mai bine interpretate de niciun alt violonist maghiar.

Ca bis, a oferit *Aria* de Bach. Interesantă și caracteristică artei sale este mâna dreaptă, rigidă, aproape nemișcată, care sporește și mai mult virtuozitatea arcușului. Profesorul Caravia, care l-a acompaniat la pian, nu a reușit să se ridice la nivelul artistic al lui Enescu. În concertul de joi seara, Enescu a dat din nou dovada minunatelor sale calități”.

(*Concertul Enescu, „Aradi Közlöny”, 24 noiembrie 1923*)

Cunoscuta *Rapsodie Română* a lui George Enescu va rămâne în repertoriul concertelor simfonice ale Societății Filarmonice, astfel, ziarele „Erdélyi Hírlap”, „Aradi Közlöny” și „Tribuna Nouă” consemnează concertul din 31 martie și programul acestuia ce reunește nume ilustre ale muzicii universale: Beethoven, Liszt și George Enescu.

„Concertul simfonic următor al Societății Filarmonice va avea loc la 31 martie, seara, la ora 8.30. După o perioadă destul de îndelungată de timp, se va interpreta din nou rar cântata *Simfonie a VIII-a* de Beethoven, *Rapsodia întâi* a celui mai mare muzician român, George Enescu și lucrări de Wagner și Liszt”.

(„Erdélyi Hírlap”, 28 martie 1924)

La 12 ani după prezentarea în primă audiție a *Rapsodiei nr.1* de Enescu, Societatea Filarmonică o înscrie din nou în programul concertelor din 31 martie, în concertul în care va cânta Kilényi Edward.

Iată programul concertului:

Beethoven – *Simfonia a VIII-a*
Wagner – *Uvertura Lohengrin*
Liszt – *Fantezia maghiară*
Enescu – *Rapsodia I*

Concertul s-a bucurat de o caldă primire; la câteva zile după ce a avut loc, același ziar scrie articolul „Concertul Filarmonicii”:

„*Rapsodia* lui Enescu, prin orchestrația sa interesantă și noutatea muzicii, a avut un deosebit succes.” (op.). Restul cronicii se referă la arta pianistului Kilényi Edward.

(„Erdélyi Hírlap”, 2 aprilie 1924)

Concertul „copilului minune” Kilényi Ede a adus *Rapsodia nr. 1* de George Enescu pe scena Palatului Cultural arădean, întregind „excelentul program” al anului muzical maghiar.

„Concertul de aseară al Filarmonicii a reprezentat o lăudabilă acțiune culturală: două mari evenimente au avut loc în această seară, evenimente ce au ridicat prestigiul cultural al Aradului; pe de o parte, prezența copilului-minune Kilényi Ede, băiatul vestitului muzician, care a interpretat *Fantezia maghiară* de Liszt; pe de altă parte, interpretarea *Rapsodiei nr.1* de Enescu. Orchestra completată cu suflători a cântat frumos, la nivelul cu care ne-a obișnuit ani de-a rândul (...) O *Rapsodie Română* de Enescu a întregit acest

excelent program, iar prof. Unger Mór, un dirijor energic, are meritul de a fi reliefat cu mult avânt lucrările din program”.

(*Concertul Filarmonicii. Concertul lui Kilényi Ede la Palatul Cultural, „Aradi Közlöny”, 2 aprilie 1924*)

George Enescu a fost plăcut impresionat de comentariile presei americane încă de la primul său turneu peste ocean, în 1923. Un an mai târziu, în 1924, se reîntoarce din nou în S.U.A., unde va dirija și va apărea și ca solist; tot în acest an, Orchestra simfonică din Chicago, execută *Simfonia I-a*.

Ianuarie 1925, îl găsește pe Enescu tot în Statele Unite. Despre turneul pe care-l face acum, relatează ziarul „Tribuna Nouă” în articolul *Succesele maestrului Enescu în America*, care creionează un scurt portret al lui Enescu considerându-l unul dintre cei mai mari violoniști ai lumii. Se apreciază modestia maestrului și, fără îndoială, genialitatea sa relevată de două metafore delicate care i se atribuie „cel mai alintat fiu al țării noastre” și chiar „sol al zeilor”. Se subliniază calitatea de „neîntrecut conducător”, compozitor și „violonist neîntrecut” apreciată chiar de criticii muzicali care, la început, acceptau cu dificultate un asemenea portret.

„Confratele nostru «America» ne aduce următoarele informații prețioase despre succesele obținute de marele nostru compatriot maestrul Enescu.

Maestrul Enescu a fost îmbrățișat aici cu toată căldura. De la primele concerte, americanii l-au pus alături de cei mai mari violoniști ai lumii, pentru ca, încetul cu încetul, să se deprindă cu gândul că el e unul dintre cei mari și cel mai mare.

Pe alocuri această întâietate i se cedează, dar acolo unde e instituită – se întâmplă și în domeniul muzicii – tirania criticii, Enescu e lăsat încă între «cei mai mari».

Modest cum e, maestrul nu se ocupă de aceasta. Cum e veșnic activ, îndrăgît de arta sa, cum sunt oamenii într-adevăr care ca dânsul lasă altora să-l pună unde or vrea, pe fusceii cei de sus a scării.

Noi, care nu putem avea pretenția de a-l înțelege și care, fără îndoială, vedem în dânsul pe cel mai alintat fiu al țării noastre, vom face poate greșeli, atunci când îndrăznim a vorbi de muzica sa. Altor le e dată bucuria de a vedea într-însul pe maestrul, pe solul zeilor. Ne place însă a urmări cele ce se scriu și se spun despre dânsul.

Când a venit prima dată în America – așa se povestește – vaporul întârziase cu două zile. Așa că maestrului îi rămăseseră numai câteva ore pentru a intra în tainele unei bucăți foarte grele și anume compoziția *Pathétique Symphony* de Ceaikovski, pe care nu o cunoștea aproape deloc. Ajuns la New York și-a procurat prin mijlocirea lui Walter Damrosch, conducătorul orchestrei simfonice de la New York, notele compoziției lui Ceaikovski, pe care a studiat-o în tren, între New York și Philadelphia, un drum de abia câteva ore. Când a sosit la New York a pus în uimire publicul conducând întreg programul *din memorie*.

Americanii care apreciază orice efort, deși unii încearcă a ne convinge că printre ei sunt foarte puțini acei care știu aprecia muzica bună, s-au convins că Enescu era într-adevăr mai mare decât criticii muzicali voiau să o admită de la început.

Enescu, pe lângă că e un neîntrecut conducător, e compozitor și un violonist neîntrecut. Pe lângă aceasta, mai cântă la pian, violoncel și orgă”.

(*Succesele maestrului Enescu în America*,
„Tribuna Nouă”, 28 februarie 1925)

În august 1925, la Arad, se desfășoară un târg de mostre, cu această ocazie se organizează și manifestări muzicale. Dintre acestea, reținem anunțul apărut în „Tribuna Nouă” cu privire la concertul Filarmonicii arădene, cu un program ce cuprinde *Rapsodia Română* de George Enescu, alături de binecunoscuții compozitori Ceaikovski și Wagner.

„În cadrul târgului de mostre organizat în ziua de 6 august orele 9 seara, va avea loc în Palatul Cultural din localitate, concertul Societății «Filarmonica» din Arad, cu următorul program:

George Enescu: *Rhapsodie Roumaine*

Ceaikovski: *Concert be mol*. Solistă, pianistă Elisabeta Szanto Cotruș

Wagner: *Meistersinger Overture*”.

(*Rapsodia Română în concertul societății filarmonice din Arad, 1925*,
„Tribuna Nouă”, 4-5-6 august 1925)

Un alt articol apărut în „Tribuna Nouă” se referă la „admirabilul program” al Filarmonicii arădene ce cuprinde *Rapsodia Română* de George Enescu, „această rapsodie, clădită pe motive populare românești”, „una din creațiile de fragedă tinerețe ale maestrului de astăzi”. Enescu este numit „violonist fenomenal”, iar simfoniile sale sunt apreciate de un critic muzical francez ca fiind „*Divina Comedia* a muzicii”, având deci anvergura unei capodopere, în timp ce opera *Oedip* este considerată ca fiind drept „o creație epocală”. Autorul își încheie articolul cu precizarea că „numele lui Enescu [este] cunoscut astăzi pe toată suprafața pământului”, dar nu-și poate cenzura micile răutăți cotidiene, în sensul că probabil „câțiva” dintre români se vor fi aflând în sala de concert.

„Societatea filarmonică din Arad a trecut în admirabilul program al concertului ei de joi, 6 august, și *Rapsodia Română* de George Enescu. Această rapsodie, clădită pe motive populare românești, e una din creațiile de fragedă tinerețe ale maestrului de astăzi. A mai fost executată de orchestra filarmonică din orașul nostru în cursul anului 1923, dacă nu ne înșelăm.

Concertul de joi va da prilej publicului din localitate să cunoască o latură a acestei multiple și puternice personalități de compozitor.

Enescu e cunoscut mai mult ca violonist fenomenal. Compozițiile lui sunt puțin cunoscute, sau cunoscute mai mult în cercurile unei restrânse elite muzicale.

Simfoniile lui Enescu, pe care un critic muzical francez le numește *Divina Comedie* a muzicii, îl clasează printre cei dintâi compozitori ai vremii. Opera *Oedip* se anunță ca o creație importantă, epocală. *Rapsodia Română*, pe care Filarmonica arădeană a trecut-o în program, e o fărâmă doar dintr-o activitate prodigioasă de muzician, în continuă ascensiune.

Joi, vom avea din nou o profundă mulțumire sufletească de a asculta această *Rapsodie* a uneia dintre cele mai mari, mai armonioase și complete personalități pe care le-a născut până acum neamul românesc.

Numele lui Enescu, cunoscut astăzi pe toată suprafața pământului, va avea poate darul să aducă și câțiva români, joi seara, la Palatul Cultural”.

(*Rapsodia Română*, „Tribuna Nouă”, 5 august 1925)

Cotidianul „Aradi Közlöny” publică la 7 august cronica semnată de dr. Mezei Zsigmond:

„Concertul de joi seara a avut un succes strălucit, fiind o dovadă, și pe plan național, al înaltului nivel cultural în orașul Arad (...) Piese orchestrale din program au fost: Enescu – *Rapsodia Română*, lucrare scrisă cu întreg rafinamentul artei componistice moderne și cu o profundă trăire și sensibilitate. Wagner a fost prezent cu *Uvertura Maeștrii cântăreți*, pe care dirijorul Gellert Pall a condus-o cu energie și precizie”.

(*Elisabeta Cotruș și concertul Filarmonicii*, „Aradi Közlöny”, 7 august 1925)

Ziarul „Aradi Közlöny” anunță și el la 4 august 1925 un concert al excelentei pianiste arădene Cotruș Szántó Elisabeta ce va interpreta, alături de Wagner și Ceaikovski și *Rapsodia Română* sub bagheta dirijorului Gellert Pall.

„În perioada 6–10 august, în cadrul Târgului de mostre, la Palatul Cultural, vor avea loc două mari concerte. La aceste concerte, extraordinara pianistă arădeană Cotruș Szántó Elisabeta va interpreta minunatul *Concert* de Ceaikovski. Programul mai cuprinde *Rapsodia Română* de Enescu și *Uvertura Maeștrii cântăreți* de Wagner. Dirijează: Gellert Pall”.

(„Aradi Közlöny”, 4 august 1925)

Și ziarul „Erdélyi Hírlap” publică aceleași informații, adunate sub titlul de *Avancronică*, exprimând speranța că evenimentul artistic „se va bucura de o atenție și o considerație deosebită”.

„Filarmonica nu precupețește niciun efort, face totul pentru prestigiul Aradului și suntem siguri că deosebitul eveniment artistic din cadrul Târgului de mostre se va bucura de o atenție și de o considerație deosebită”.

(„Erdélyi Hírlap”, 4 august 1925)

Articolul publicat în „Tribuna Nouă” din 8 august 1925 se referă la concertul Filarmonicii cu *Rapsodia Română*, o compoziție care este considerată a fi „dovada cea mai puternică că artiștii noștri au talentul și puterea care caracterizează operele celebrilor artiști contemporani”. Articolul în discuție analizează arta interpretativă nu numai a *Rapsodiei* lui Enescu, ci și a *Concertului în Si bemol minor* de Ceaikovski și uvertura din *Meistersinger von Nürnberg* a lui Wagner. Autorul articolului își exprimă speranța că publicul arădean va manifesta un plus de interes pentru concertul care va avea loc în cadrul Târgului de Mostre din Arad deoarece, în general, se manifestă „prea puțin interes pentru reprezentațiile culturale”.

„După concertul societății filarmonice din Cluj, a urmat joi seara la Palatul Cultural concertul societății filarmonice din Arad. Orchestra s-a prezentat complet cu un program bine ales.

Rapsodia Română de Enescu a deschis programul. Compoziția în sine este dovada cea mai puternică că artiștii noștri au talentul și puterea care caracterizează operele celebrilor artiști contemporani. Aici predomină cultura muzicală. Motivele noastre naționale și-au găsit maestrul care le-a prins fără șovăială și le-a dat expresia clasică cu tăria cunoștințelor vaste ale idealiştilor moderniști. Enescu ne impune individualitatea sa, și de aceea s-a plecat înaintea valorii lui lumea muzicală din străinătate.

Societatea filarmonică din Arad, sub conducerea dirijorului Gellert s-a achitat cu cinste de angajamentul pe care și l-a luat.

Concertul Si bemol minor de Ceaikovski a fost cântat de către doamna Elisabeta Cotruș, elevă a maestrului Sibianu, afirmându-se și cu această ocazie ca o pianistă cu mari calități. Artista înțelege subtilitatea compozițiilor de acest gen. Interpretarea accentuată ne apropie de arta modernă a pianului, tehnica predomină, încoardă nervii, trece peste accentele lirice a sentimentalismului rusesc cu bravură în ritmica ingenioasă a curentului de refacere contemporană.

Uvertura din *Meistersinger von Nürnberg*, opera lui Wagner a fost executată de către societatea filarmonică, completată pentru acest concert, cu puterea și varietatea proprie caracterului specific wagnerian. Coardele și instrumentele de suflat au depus o muncă și au dovedit o înțelegere care fac cinste societății.

Publicul a dovedit și dovedește prea puțin interes pentru reprezentațiile culturale organizate de către Târgul de Mostre! Pagubă! Rareori se găsește ocazie de a gusta opere desăvârșite într-o atât de potrivită interpretare.

Sperăm că publicul nostru va dovedi interes mai mare pentru concertul de duminică a celebrului Quartet de coarde, «Regina Maria».

Concertul filarmonicii a fost un punct frumos în programul vast a serbărilor culturale organizate de către Târgul de Mostre din Arad”.

(*Concertul Filarmonicii din Arad*,
„Tribuna Nouă”, 8 august 1925)

Al treilea concert la Arad al lui George Enescu a avut loc la patru ani de la cel precedent, respectiv în 17 și 18 ianuarie 1927. Toate ziarele arădene – „Românul”, „Cuvântul Ardealului”, „Erdélyi Hírlap”, „Aradi Közlöny”, „Erdélyi Élet” – au publicat Programul celor două concerte, subliniind că anul 1927 prilejuiește Societății Filarmonice arădene sărbătorirea a 100 de ani de la moartea lui Beethoven prin prezentarea în primă audiție a *Simfoniei a IX-a*. Consemnăm Programul celor două Concerte ale lui George Enescu la Arad, așa precum apar consemnate în „Cuvântul Ardealului” din 11 ianuarie 1927, p.2:

Program – al treilea concert
Concertul lui Enescu la 17 și 18 ianuarie a.c.
Biletele se pot primi la firma Bloch.

Luni 17 ianuarie 1927

1. <i>Sonata în mi major</i>	Bach
2. <i>Romanța în Fa major</i>	Beethoven
3. <i>Rondo</i>	Mozart
4. <i>Chanson Louis</i>	Couperin
5. <i>Chant d'hiver</i>	Ysaÿe
6. <i>Tzigane</i>	Ravel

Marti 18 Februarie 1927

1. <i>Concertul pentru vioară în mi bemol major</i>	Mozart
2. <i>Sonata</i>	Haendel
3. <i>Tambourine</i>	Leclair- Kreisler
4. <i>Bagatella în stil românesc</i>	Scărlătescu
5. <i>Poemul</i>	Chausson
6. <i>Habanera</i>	Sarasate

(„Cuvântul Ardealului”, 11 ianuarie 1927)

Muzeul Teatrului arădean deține *Scrisoarea* adresată de impresarul lui George Enescu directorului Palatului Cultural, regretatul om de cultură Nichi Lazăr, prin care îl roagă „să rețină în mod definitiv serile de luni 17 și marți 18 ianuarie 1927 pentru concertele maestrului Enescu la Arad”.

Același inimos director Nichi Lazăr, din însărcinarea Comitetului Asociației Culturale ASTRA, avea să invite Societățile Culturale arădene să participe la primirea lui George Enescu, și anume Societatea Kölcsey și Societatea Culturală Minerva. Consemnăm textul acestei Invitații aflată la Muzeul Teatrului Arădean. Prezența lui Enescu este considerată o onoare.

„Domnule președinte,

Asociațiunea Culturală ASTRA, împreună cu Asociațiunea profesorilor secundari din Arad, au luat asupra lor sarcina de a pregăti o primire cât se poate de demnă marelui artist de vioară și compozitor Gheorghe Enescu

sărbătorit în toată lumea mare, care în săptămâna viitoare va da două concerte la Arad. În consecință, își țin de plăcută datorie a invita Onor. Prezidiu a tuturor societăților de cultură din orașul nostru pentru a face propagandă puternică în interesul reușitei morale a strălucitorului concert ce va avea loc la 17 și 18 ianuarie a.c., în Palatul Cultural, ca să ia parte în număr cât mai mare toți cetățenii orașului nostru iubitori de muzică și aderenți ai mișcărilor culturale fără culoare politică.

Primiți, Domnule Președinte, expresia deosebitei mele considerațiuni ce vi-o păstrez”.

Ziarul „Cuvântul Ardealului” din 11 ianuarie 1927 publică o emoționantă *Scrisoare* adresată maestrului George Enescu pe care o și intitulează: *Maestrului Enescu cu ocazia concertului de mâine*. I se aduc mulțumiri lui George Enescu pentru onoarea de a veni să concerteze la Arad, iar elogiul este plin de înflăcărare: „îți cerem dintr-un început, Maestre, îngăduința de a-ți mulțumi din tot sufletul în numele tuturor, pentru că ținând să ne ridici până la tine, ai coborât cu dragoste până la noi”; „tu ne-ai luminat cărarea ca un stâlp de foc”; „zilele intrării tale însă ca ostaș al luminii în orașele Ardealului, Bucovinei și Basarabiei, cu lumina cântecului tău, vor rămâne în istorie ca un drum de triumf”; „cântecul tău care va rămâne cel mai convingător ambasador”.

„Iubite maestre,

Mândri că ni s-a încredințat nouă plăcuta sarcină de a te întâmpina cu vorba de bun venit, îți cerem dintr-un început, Maestre, îngăduința de a-ți mulțumi din tot sufletul în numele tuturor, pentru că ținând să ne ridici până la tine, ai coborât cu dragoste până la noi.

Prezența ta, Înalte Maestre, aici în această cetate de graniță, ne duce pentru o clipă gândul spre noaptea chinurilor din Moldova a anului 1917, când pe sufletele noastre sfâșiate cântecul tău picura alinare.

În Iașul suferințelor căutarea ta ne-a fost îmbărbătare și temei, și în noaptea rece a durerilor, alături de învățăturile marelui învățat N. Iorga, tu ne-ai luminat cărarea ca un stâlp de foc.

Zilele în care ostașii noștri neînfricați și iuți au înfipt steag românesc în Chișinău, în Cluj și Cernăuți, vor rămâne ca niște sfinte zile de înscăunare în drepturile străbune, uzurpate până aici de toți adușii de vânt. Zilele intrării tale însă ca ostaș al luminii în orașele Ardealului, Bucovinei și Basarabiei, cu lumina cântecului tău, vor rămâne în istorie ca un drum de triumf, când cei de-o altă lege decât noi au declarat supunere în fața sufletului românesc.

A doua zi după prima trecere a ta, Maestre, pe aici, cerbicia și îngâmfarea străină și-a plecat grumazul și noi înșine am simțit spiritul prestigiului nostru în cetățile magnaților când s-a văzut că prezența noastră nu apără numai un drept istoric, ci și o cultură vrednică de toată cinstea.

Mai mult decât ambasadorii ținuți să ne apere revendicările în marile cetăți ale lumii, mai mult decât toți ambasadorii, vorbește lumii apusene

despre noi cântecul tău, care va rămâne cel mai convingător ambasador al sufletului colectiv ce a creat *Doina și Miorița*”.

(„Cuvântul Ardealului”, 11 ianuarie 1927)

Al treilea turneu la Arad din 17 și 18 ianuarie 1927 a fost considerat de întreaga presă arădeană – „Românul”, „Erdélyi Hírlap”, „Aradi Közlöny”, „Erdélyi Élet” – un „eveniment artistic”, dar și o „manifestare de iubire și admirație a publicului din Arad”. Sala Palatului Cultural a fost neîncăpătoare, iar directorul a rostit o alocuțiune ce exprima admirația tuturor față de „cel mai vestit violonist din lume”.

„Marele maestru s-a produs înaintea publicului din Arad fiind Sala mare a Palatului arhiplină. Publicul încântat de arta și talentul artistului a cerut să se repete aproape toate punctele din program. Maestrul a primit de la dl Director al Palatului Cultural Nichi o coroană de lauri înmănată maestrului pe lângă o scurtă, dar foarte emoționantă cuvântare în care i se aduceau elogii și se exprimau admirațiunile tuturor care au avut fericirea să se delecteze cu măiestria celui mai vestit violonist din lume.

S-au executat lucrări de: Bach, Mozart, Beethoven, Ysaÿe, Ravel”.

(*Marele succes al maestrului Enescu*,
„Cuvântul Ardealului”, 19 ianuarie 1927)

Un alt articol intitulat *Un eveniment artistic* îl numește pe George Enescu „fala neamului care ne-a adus vestea departe peste ocean – prin geniul său de artist, compozitor și dirijor” și, mai mult decât atât, îl consideră chiar un „preot al artei” a cărei apariție pe scenă impune print-un anume „misticism” al său. Autorul articolului îl consideră pe George Enescu fără rival, impresionând prin „puterea magică” a interpretării sale, dar și prin „forța sugestivă a muzicii sale”, aducând un omagiu frenetic „celei mai mari genialități muzicale a neamului nostru”.

„În seara zilelor din 17 și 18 ianuarie, iar, publicul nostru va avea rarul prilej de a asculta adevărata muzică. Enescu al nostru – fala neamului care ne-a adus vestea departe peste ocean – prin geniul său de artist, compozitor și dirijor – va concerta două seri de-a rândul în Sala Palatului Cultural.

Adevărat preot al artei, îți impune prin misticismul apariției pe scenă. Sunt mulți violoniști astăzi, care îți impun o tehnică remarcabilă, nu se apropie însă nici unul de Enescu. Enescu are puterea magică de a te transpune din sferele realității în sferele ideale ale artei, a adevăratei emoții estetice. Când Enescu își termină bucata și te redă realității, tresari ca după un vis frumos. Prin forța sugestivă a muzicii sale, Enescu nu are astăzi rival: locul lui a alături de Paganini și Liszt. La această sărbătoare a artei românești, pentru aduce omagii la cele mai mari genialități muzicale a neamului nostru, trebuie să se înfățișeze tot ce e românesc în orașul nostru”.

(*Un eveniment artistic*,
„Românul”, 16 ianuarie 1927)

Ziarul „Românul”, în numărul său din ianuarie 1927, invită publicul arădean la cele două concerte ale „celui mai mare violonist al vremurilor, care a făcut cinste neamului românesc în toate țările apusului, trecut fiind de cele mai culte popoare între celebrii muzicanți ai lumii”. Se face apel la „toată suflarea românească” în scopul unei primiri grandioase a maestrului.

„Publicul arădean și cel din jur va avea rara ocazie de a asculta două concerte date de cel mai mare violonist al vremurilor, care a făcut cinste neamului românesc în toate țările apusului, trecut fiind de cele mai culte popoare între celebrii muzicanți ai lumii.

Asociația profesorilor secundari din Arad a hotărât să facă maestrului Enescu, cu această ocazie, o grandioasă primire, întâmpinându-l la sosirea în gară, iar în seara concertului, oferindu-i drept omagiu un buchet de flori. După concert, va avea loc o masă comună, la care vor lua parte toți intelectualii din Arad, care apreciază pe vrednicul maestru.

Apelăm la toată lumea românească să se poarte la această adevărată sărbătoare făcând vrednicului român de neuitat primirea în orașul nostru.

Biletele se găsesc la papetăria Bloch”.

(*Marele Enescu la Arad,*
„Românul”, 16 ianuarie 1927)

Un alt articol *Concertele lui Enescu* se referă la cele două seri ce au constituit „obiectul unor vii manifestări de iubire și admirație a publicului din Arad”. Se aduc aprecieri speciale publicului meloman care „a aplaudat și sărbătorit așa cum se cuvine unui geniu muzical”. De asemenea, se expun judecăți de valoare cu privire la arta interpretativă a marelui Enescu, exprimându-se o idee interesantă și anume că Enescu nu „execută”, ci „creează din nou” compoziții proprii, sau ale unor compozitori remarcabili ai muzicii universale. Coroana de lauri conferită de către oficialități la finalul celor două seri ale concertului constituie, fără îndoială, expresia admirației tuturor și, în fond, bucuria de a fi participat la o sărbătoare a spiritualității românești.

„În cele două seri de-a rândul, Enescu a fost obiectul unor vii manifestări de iubire și admirație a publicului din Arad. Prin cele două concerte, Enescu s-a făcut neuitat publicului care l-a aplaudat și sărbătorit așa cum se cuvine unui geniu muzical ca dânsul. Interpretările sublime din Bach, Haendel, Mozart, Leclair, Kreisler au dovedit că el este nu numai un virtuoz al tehnicii, ci interpretarea interioară a bucăților este scopul ce-l urmărește: Enescu executând creează din nou. Temperamentul extraordinar l-am văzut în bucata *Bagatella în stil românesc* de Scărlătescu, compoziție inspirată din folclorul muzical românesc, cu care a vrăjit publicul din sală.

În prima seară, directorul Palatului Cultural, printr-o scurtă alocuțiune, i-a predat o frumoasă coroană de lauri. În seara a doua, domnul Constantinesc, în numele Asociației profesorilor secundari și a Asociației

ASTRA, încă i-a dat o coroană din lauri, iar domnul prefect al județului o lampă electrică în formă de geamie mahomedană”.

(*Concertele lui Enescu*, „Românul”, 23 ianuarie 1927)

La sfârșitul lunii, „Românul” publică în rubrica Culturale o știre exprimându-se regretul că interesanta conferință despre personalitatea lui George Enescu, susținută de profesorul Ștefănescu de la școala de Belle Arte din București, nu a fost susținută ca un preambul al concertelor marelui Enescu.

„Sâmbătă, în 22 ianuarie, dl Ștefănescu, profesor de școală de Belle Arte din București a ținut în sala mare a Palatului Cultural o interesantă conferință despre personalitatea lui George Enescu.

Păcat că dl Ștefănescu nu a ținut această conferință înainte de concertele lui Enescu – publicul ar fi profitat mai mult de pe urma lor”.

(„Românul”, 30 ianuarie 1927)

Un alt articol intitulat *Enescu* publicat în „Erdélyi Hírlap” aduce un elogiu pentru „muzicianul matur, un interpret extraordinar, un compozitor de prim rang și o personalitate modestă de-a dreptul cuceritoare”. Sunt remarcate trilurile de o rapiditate și egalitate rar întâlnite, ce amintesc de școala de vioară belgo-franceză, astfel că „de la fortissimo până la cel mai fin, el stăpânește o largă gamă de nuanțe”. Articolul în discuție are cuvinte mai blânde despre pianistul Caravia care nu mai nemulțumește prin prestație, ca altădată, ci, dimpotrivă, se dovedește a fi „un excelent pianist și un extraordinar acompaniator”.

„Acest violonist de seamă, recunoscut pe plan internațional, a susținut concertul de ieri seara în fața unei săli arhipline. L-am ascultat ultima dată pe Enescu în iarna anului 1923; acum este pentru a treia oară prezent în orașul nostru. În repetate rânduri, am arătat și am lăudat calitățile sale deosebite, pentru ca acum, din nou, să le afirm și să subliniez că Enescu este muzicianul matur, un interpret extraordinar, un compozitor de prim rang și o personalitate modestă, de-a dreptul cuceritoare. Mâna sa stângă vibrează repede și egal fără ca sunetul să devină dulceag.

Interpretarea sa urmărește mai degrabă nuanțele scăzute și delicate decât sonoritățile sentimentale. În mod deosebit remarcăm trilurile de o rapiditate și egalitate rar întâlnite. Mâna dreaptă este un tipic exemplu al școlii de vioară belgo-franceze (cu mânărea arcușului din braț, cu poignée-ul rigid, și cotul ridicat). De la fortissimo până la cel mai fin, el stăpânește o largă gamă de nuanțe.

Acompaniamentul a fost asigurat de Caravia, profesor din București, în compania căruia Enescu a mai concertat la Arad; Caravia este un pianist excelent și un acompaniator extraordinar.

Programul nu a cuprins piese de mari proporții. Dar *Sonata* de Bach, și *Aria* aceluiași compozitor sunt lucrări de o deosebită valoare artistică. Am

mai ascultat piese de Beethoven și *Aria* de Bach. Din *Chant d'hiver* de Ysaÿe, a răzbătut acel aer tipic francez”.

(Enescu, „Erdélyi Hírlap”, 18 ianuarie 1927)

Un alt articol din ziarul „Erdélyi Hírlap” îl consideră pe George Enescu o mândrie pentru fiecare român, iar arta sa este considerată a fi perfectă.

„Enescu, care pe drept cuvânt reprezintă mândria fiecărui român, ne-a oferit și de data aceasta aceeași perfectă artă despre care am vorbit ieri. Trebuie să amintim însă aici că în seara primului concert, după *Sonata* de Bach, dr. Nichi Lazăr a adresat o impresionantă cuvântare lui Enescu, numindu-l geniul artei românești și salutându-l în numele publicului din oraș”.

(Enescu, *cel de-al doilea concert*, „Erdélyi Hírlap”, 19 ianuarie 1927)

Două cronici la fel de elogioase publică și cotidianul „Aradi Közlöny”, ambele semnate de Szelle Károly, medic de profesie, dar un mare muzician amator. Se subliniază calitățile de interpret ale lui George Enescu, faptul că adaugă o amprentă personală unor lucrări binecunoscute. Considerat a fi „un artist matur cu o personalitate cristalizată”, George Enescu este apreciat drept „un muzician în adevăratul înțeles al cuvântului”.

„Violonistul român de talie mondială – Enescu – și-a susținut concertul luni seara în fața unui numeros public. Enescu este un artist cunoscut despre care nu putem vorbi decât la superlativ. Nu este doar un virtuoz, ci mai ales un muzician, în adevăratul înțeles al cuvântului; este un artist matur, cu o personalitate cristalizată, ce a trecut de perioada «Sturm und Drang». Nu urmărește spectaculozitatea, ci trăiește în spiritul lucrărilor cântate recreându-le și subordonându-le totul. În *Sonata în mi minor* de Bach, tonul său plin și cristalin și cantilena sa au umplut sala. Temperamentul artistului a creat o bogată paletă de culori în lucrări deja auzite ca *Romanța* de Beethoven, *Rondo-ul* de Mozart, *Chanson Louis XIII* de Couperin și *Aria* de Bach. Am ascultat, pentru prima dată la Arad, lucrarea lui Ysaÿe *Chant d'hiver*, o piesă de un adânc lirism; o noutate a fost reprezentată și de *Tzigane* aparținând contemporanului Ravel, ale cărei motive folclorice, de un caracter bizar, au fost cântate cu multă pasiune și dăruire”.

(*Concertul Enescu*, „Aradi Közlöny”, 18 ianuarie 1927)

Și prin al doilea concert susținut la Arad, George Enescu a demonstrat „strălucitoarea sa artă”, arătându-se a fi „într-o excelentă dispoziție”, precum subliniază ziarul „Aradi Közlöny”. Ca întotdeauna, ovațiile publicului au fost însoțite de „lungi aplauze”. George Enescu a demonstrat, potrivit articolului în discuție, o profundă înțelegere a *Concertului în Mi bemol major* de Mozart.

„Cel de-al doilea concert susținut de Enescu a avut parte de același succes. Maestrul, aflat și de data aceasta într-o excelentă dispoziție, ne-a arătat strălucitoarea sa artă.

Partea cea mai importantă a programului serii l-a constituit *Concertul în Mi bemol major* de Mozart, care a fost interpretat și tălmăcit până la cele mai mici detalii, urmare a unui studiu îndelungat și a unei înțelegeri aprofundate a acestei compoziții.

Sonata de Haendel și alte piese de dimensiuni mai mici, ca *Bagatella în stil românesc* de Scărlătescu, aflate în program, au stârnit lungi aplauze. La ovațiile publicului, artistul a mai cântat și alte piese. Și de data aceasta, Caravia a acompaniat foarte bine”.

(Al doilea concert Enescu, „Aradi Közlöny”, 19 ianuarie 1927)

Revista săptămânală maghiară „Erdélyi Élet” publică, cu ocazia concertului lui George Enescu, un articol cu titlul *Manifestări muzicale în săptămâna trecută*. George Enescu este considerat „cel mai mare virtuoz și compozitor român”, un „apostol” al adevăratei muzici. Cele două concerte ale lui Enescu sunt considerate a fi „strălucitoare”, iar muzica sa „plină de miez”. Autorul articolului recunoaște că arta enesciană este, totuși, depășită de un fapt, și anume de binecunoscuta modestie a maestrului, „un artist profund interiorizat, matur și plin de căldură” care a impresionat auditoriul prin „interpretarea plină de virtuozitate”, prin „stil desăvârșit”, prin „elan și delicatețe”, așa încât, laurii, florile și discursul emoțional din final a aparținut deopotrivă publicului „român și neromân” din sală.

„În sala mare a Palatului Cultural, Enescu, cel mai mare virtuoz și compozitor român, a ținut în această lună două concerte strălucitoare. Ilustrul muzician, la vârsta de 45 de ani, aflat în deplinătatea forței sale creatoare, devine apostolul adevăratei muzici. În venele sale clocotește cântecul popular, izbucnind într-o muzică modernă și strălucitoare, plină însă de miez.

Îl cunoaștem pe Enescu din simfonii, din lucrările pentru orchestră și muzica de cameră. Singurul lucru care depășește arta sa este modestia cu care a primit laurii, florile și discursul emoțional salutat atât de publicul român, cât și de cel neromân din sală.

Felul său de a cânta reprezintă simbolul artistului matur, cu o personalitate deplin cristalizată. În urmă cu 11 ani, a interpretat cu mult temperament, în concertul de la Budapesta, împreună cu memorabilul Casals, *Dublul* de Brahms, iar apoi *Concertul în si minor* de Saint-Saëns; acum, ne apare ca un artist profund interiorizat, matur și plin de căldură. În ciuda oboselii cauzate de drum, în prima seară lucrările clasice ne-au fost relevate în toată frumusețea lor. Sub degetele sale dibace, Bach, Beethoven, Mozart, Couperin au răsunit într-un stil desăvârșit; în lucrările moderne franceze, Ysaÿe *Chant d'hiver*, și Ravel *Tzigane*, ne-a încântat prin elan și delicatețe.

Succesul celei de-a doua serii a fost la fel de mare. *Concertul pentru vioară în Mi bemol major* de Mozart a oferit tot ce are Enescu mai extraordinar în arta lui; *Sonata* de Haendel a captat publicul prin cea mai perfectă cantilenă.

O memorabilă satisfacție ne-a oferit interpretarea plină de virtuozitate a *Poemului* de Chausson, *Habanera* de Sarasate. Profesorul Caravia a susținut cu mult simț artistic acompaniamentul”.

(*Manifestări muzicale în săptămâna trecută*,
„Erdélyi Élet”, 22 ianuarie 1927)

Al patrulea concert – 23 și 24 noiembrie 1929 – al lui George Enescu la Arad este anunțat de ziarele „Tribuna Nouă”, „Românul”, „Voința Poporului”, „Aradi Közlöny”, „Erdélyi Hírlap” care consemnează Programul turneului și evenimentul în sine:

Program al patrulea concert

23–24 noiembrie 1929

Sâmbătă, 23 noiembrie 1929

1. <i>Sonata în mi minor</i> (Patru părți)	Veracini
2. <i>Havanaise</i>	Saint-Saëns
3. <i>Tempo di Menuetto</i>	Paganini-Kreisler
4. <i>Sonata Kreutzer</i>	Beethoven

Duminică, 24 noiembrie 1929

1. <i>Concertstuck in La major</i>	Saint-Saëns
2. <i>Sonata în La major</i>	C. Franck
3. a. <i>Siciliana</i>	Nottara
b. <i>Bagatella în stil românesc</i>	Scărlătescu
c. <i>Largo din Lumea Nouă</i>	Dvořák-Kreisler
d. <i>Melodii țigănești</i>	Sarasate

Ziarul „Voința Poporului” publică chiar în ziua primului concert din 23 noiembrie 1929 două ample articole intitulate *George Enescu și O carieră strălucită. Date biografice despre maestrul George Enescu*. Tonul articolului este iubirea de patrie „o veche românească dragoste de neamul acesta al strămoșilor săi”. Recunoștința față de gestul lui George Enescu de a concerta la Arad, deși este un geniu universal, se exprimă la modul metaforic: „Când un George Enescu ne face onoarea de a se osteni până la această graniță și a ne răpi pe aripile geniului său în sfere unde nu visam să ajungă atât de curând cântarea artistică românească, (...) este un moment de sărbătoare ce nu se mai uită”. Tonul articolului rămâne același, încărcat de emoție, salutându-l pe George Enescu „cu căldura unui noian de sentimente care să întrecă tot ce i-ar fi putut da un univers de neamuri străine.”

„Nu este român pe plaiurile acestea străjuite de gelozie și invidie față de tot ce este afirmare de sine românească, pentru care aceste două zile, de azi și de mâine, să nu fie zile de sărbătoare. Când un George Enescu ne face onoarea de a se osteni până la această graniță și a ne răpi pe aripile geniului său în sfere unde nu visam să ajungă atât de curând cântarea artistică românească, pentru granița valahă din coasta Ungariei revanșarde este un moment de sărbătoare ce nu se mai uită.

În aceste momente inimile noastre se umplu de atâta reculegere, încât am uita de încă pe atâtea mizerii câte ni le pricinuieste o viață publică ce ne-o complicăm noi înșine.

Descinderea regal discretă între noi a maestrului Enescu ne este întâi de toate o dovadă că sămânța de români de lege veche n-a dispărut încă și nu poate să dispară. Omul acesta căruia i s-ar prosterna țările, continentele și toate dinastiile lor de sânge și de extracție plutocratică, omul acesta care n-ar avea decât să vrea și să devină printr-o exploatare mai egoistă a geniului său rival al unui Rockefeller sau Montagu sau știu eu cui, a preferat întotdeauna să se înconjoare de-o românească discreție veche, și cu o veche românească dragoste de neamul acesta al strămoșilor săi a rămas între noi, pentru ca în loc să fie asaltatul celor zece mii ale New York-ului, să ostenească din când în când la cei mai mici ai săi de la Arad, de la Satu Mare sau Calafat, de la Vijița sau Cahul, sau Cetatea Albă, sau Budapesta, aceasta este o faptă pe care auditorii săi nu o pot uita.

Pentru noi atât de imperial discreta sa descindere la granița aceasta mai este, însă, pe lângă mândria de a revedea un exemplar românesc din cei de lege veche – cu toate că atât de tânăr încă – prilej a unei alte satisfacții românești pe care, de asemenea, nu o putem tăcea. Sunt astăzi 61 de ani și trei luni de zile, de când o trupă românească de dincolo a vizitat pentru întâia oară, după câte știm, acest oraș al nostru, pe atunci de zeci de ori mai românesc decât acum în România Mare. Era epoca recent întronatului dualism și al încorporării Ardealului la Ungaria, o epocă de început de maghiarizare dovedită în abia 50 de ani atât de fructuoasă Budapestei, încât nimeni de la 1867 n-ar mai fi recunoscut la 1918 structura etnică a țării ungurești; o epocă de furtunoase proteste de la Turnu-Severin la Dorohoiul părinților lui George Enescu, iar în Ardeal o epocă de deznădejde și de scrâșnit de dinți ale celor cinstiți dintre români, și de cinică apariție din toate colțurile a renegaților, a profitorilor de toate soiurile. La protestul de la Dorohoi la Severin a României Mici s-a unit, în zilele acelea de început de pierzanie a românilor din Ungaria, tot ce a fost în această Românie mică, om de artă, și în vreme ce trupa de la Naționalul din Iași a lui N. Lukian trecea pentru prima oară în Basarabia rusească, iar Millo se ducea cu o parte a trupei de la Naționalul din București în Bucovina vizitată cu trei ani în urmă de reprezentațiile șoviniste ale Vasileștii care au provocat în viața lui Mihai Eminescu capitolul vagabondajului artistic terminat prin Beiușul Bihorului, o altă trupă a Naționalului din București a venit sub conducerea co-directorului Mihai Pascaly și-a neîntrecutei Matilda până aici, la granița etnică de la Arad. Recitind în colecțiile colbăite ale publicațiilor vremii dările de seamă despre acei reprezentanți din Aradul de acum 61 de ani, gândul și inima noastră nu poate să nu facă o asociație între turneul acela și aceasta de acum. Pascaly venise aici cu reprezentanții care nu numai nu erau naționaliști, ca ai lui Millo sau ale Mariei Vasilescu, dar nu erau nici măcar la înălțimea unei arii dramatice, oricât de mult s-ar fi căznit eminenții artiști să scoată ceva dintr-un

Sterian Pătitul al lui Pantazi Ghica. Sunt numai 61 de ani de atunci, și ceea ce alții au dat în sute de ani, noi am dat în mai puțin de un veac, căci nici atâta nu a trebuit până să ni-l avem pe George Enescu.

În numele acestei satisfacții, ni se cuvine să salutăm pe fiul vechii granițe a Dorohoiului, cu căldura unui noian de sentimente care să întreacă tot ce i-ar fi putut da un univers de neamuri străine”.

(George Enescu, „Voința Poporului”, 23 noiembrie 1929)

Articolul *O carieră strălucită* evocă personalitatea „celui mai mare muzician român și poate cel mai mare dintre compozitori și violoniști în viață”. Superlativele sunt nelipsite în toate articolele despre George Enescu. Este evocată biografia acestuia, moștenirea talentului din familie, talentul său precoce, studiile strălucite la Viena și Paris și compozițiile sale cele mai cunoscute. Articolul subliniază, de asemenea, că notorietatea lui George Enescu a cuprins nu numai Europa, ci și America, astfel încât, titlurile decernate de Academia franceză și Academia română constituie un binemeritat gest de recunoștință a marilor valori universale. Articolul se referă și la gestul special și destul de rar al marilor artiști de a susține concerte pentru soldații aflați într-un război întotdeauna crud și nemilos: „Enescu a rămas până la sfârșit al nației sale, și după cum în timpul războiului dădea concerte fără niciun beneficiu personal pentru soldații răniți din Moldova, tot astfel după război a preferat aurului și gloriei, care ni l-ar fi înstrăinat dacă s-ar fi dus în Metropole unde-l adăstau, să rămână al nostru între noi”. Se subliniază că Enescu este creatorul Premiului Național de compoziție care îi poartă numele. Printre premiați se numără și Sabin Drăgoi, cu obârșia-i știută în această zonă de istorie și civilizație românească.

„George Enescu, cel mai mare muzician român și poate cel mai mare dintre compozitori și violoniști în viață astăzi, s-a născut la 1881 la Liveni județul Dorohoi, dintr-o familie înzestrată din moși-strămoși cu darul cântului. Străbunicul său după tată, se numea Enea Galin, s-a născut și a trăit în satul Zvoriște din județul Dorohoi, unde era dascăl la biserica din sat și totodată unul din cei mai vestiți cântăreți din regiune. Încă nu se știe în ce împrejurări Enea Galin și-a schimbat numele cu acela pe care strănepotul său avea să-l facă celebru în lumea toată. Bunicul de tată al lui Enescu a fost Gheorghe Enescu din Zvoriștea, preot vestit de asemenea pentru calitățile sale muzicale. Bunicii după mamă ai maestrului au fost preotul Ioan Cosmovici și prezvitera Zenovia din târgul Mihăileni din Dorohoi. Și acest preot cânta frumos nu numai din gură, dar și din pian și chitară, lucru rar pe atunci. Părinții lui Enescu au fost Constantin Enescu și Maria, de asemenea înzestrați în măsura neobișnuită cu talent muzical. Constantin Enescu a fost o vreme dascăl în Vârful Câmpului, apoi administrator de moșie și a ajuns mai apoi mare moșier la Liveni.

Unic fiu în viață dintre șapte ai familiei, între Constantin Enescu și George Enescu s-a împărțit de o educație, care împreună cu talentul ce-l manifesta din cea mai fragedă copilărie, avea să-l ducă unde a ajuns. Cânta

încă de la 4 ani din vioară, iar la vârsta de 11 ani a terminat la Viena cu excelență toate cursurile, trecând apoi la Paris unde a fost elevul celebrului Massenet. Tot aici, la Paris, unde era trimis ca bursier de Regina Elisabeta, a debutat la 13 ani ca și compozitor, cu vestita sa *Poemă Română*. La 14 ani a dat un concert la București, între altele cu această compoziție a sa.

De atunci cariera sa muzicală a fost marcată de cea mai strălucită ascensiune. Pomenim dintre compozițiile sale: *Suitele pentru pian*, *Variații pentru două pian*, *Pièces Impromptues*; melodiile: *Le Désert*, *Soupir*, *Le Galop*, cele 7 *Chansons de Clément Marot*, *Le Silence musicien*, apoi dintre bucățile de cameră: două *sonate pentru vioară și pian în re major și fa minor* (1899), un *octet pentru coarde* (1900), un *cvartet cu piano* (1901, celebrul *Dixtuor pentru instrumente de suflat* (1906), *cvartet pentru coarde în mi bemol* 1920: bucățile de muzică simfonică: *Poema Română*, *Fantezie pastorală*, *Simfonie concertantă* (1901), *Suită de orchestră* (1902) în do major, două *Rapsodii Române (la major și re major)*, o *simfonie în mi bemol* (1905), *Simfonia a 2 a în la major*, *A doua suită în do major*, *Simfonia a 3-a în do major* ș.a.

De această carieră strălucită a răsunat nu numai întreaga Românie mică de ieri, ci întreaga Europă și chiar America, unde maestrul Enescu a cucerit numelui de român izbânda nepieritoare. Cu toate acestea, spre deosebire de toți marii artiști, Enescu a rămas până la sfârșit al nației sale, și după cum în timpul războiului dădea concerte fără niciun beneficiu personal pentru soldații răniți din Moldova, tot astfel, după război a preferat aurului și gloriei, care ni l-ar fi înstrăinat dacă s-ar fi dus în Metropole unde-l adăstau, să rămână al nostru între noi.

Maestrul Enescu este membru al Academiei Franceze (1928), după ce Academia Română l-a ales în 1916 membru onorar; tot anul trecut, după distincția venită de la Paris, Academia Română l-a ales membru corespondent. Dânsul este totodată creatorul premiului național de compoziție «George Enescu», printre ai cărui premianți se numără cei mai mari compozitori ai noștri, în rând cu Sabin Drăgoi, premiat anul trecut.

Și acest premiu, ca și concertele sale din timpul războiului și ca atâtea alte fapte ale sale, dovedesc că maestrul Enescu nu este numai un artist neîntrecut, ci și un filantrop cu adevărat rar”.

(*O carieră strălucită, Date biografice despre maestrul George Enescu*, „Voința Poporului”, 23 noiembrie 1929)

Și în ziarele arădene de limbă maghiară: „Erdélyi Hírlap” și „Aradi Közlöny” se subliniază calitățile artistice și umane ale lui George Enescu, „valoarea sa violonistică și componistică”, „talentul deosebit”, personalitatea sa modestă, amintindu-se printre calitățile maestrului „ton moale, pătrunzător, lipsit de un sentimentalism exagerat, tehnica precisă dar nu mecanică”. Programul concertului este unul clasic, iar tehnica este originală și impecabilă în plan interpretativ. George Enescu binemerită – subliniază autorul articolului – aplauze interminabile, uluindu-și ascultătorii.

„Acest artist de un talent deosebit, apreciat de mult timp și pe bună dreptate de întregul Occident pentru valoarea sa violonistică și componistică, a concertat la Arad acum doi ani. Enescu este genul de artist, care, deși conștient de valoarea sa, a rămas o personalitate modestă și amabilă. Principalele sale calități sunt un ton moale, pătrunzător, lipsit de un sentimentalism exagerat, tehnica precisă dar nu mecanică. Își alege un program clasic, pe care l-am mai auzit la Arad, tot în interpretarea sa. Și Caravia ne este o veche cunoștință, care în repetate rânduri a realizat un acompaniament excelent, în deplină concordanță cu adevărata artă (Beethoven – *Kreutzer*). Un public numeros s-a adunat în sala mare a Palatului, pentru a se închina lui Enescu, pe lângă obișnuiții auditori au venit la concert și persoane pe care rareori le putem vedea în sală.

Indiscutabil, Enescu merită aplauze interminabile, cu care s-a obișnuit atât în țară, în străinătate, cât și în metropolele lumii noi.

Interesant este modul în care conduce arcușul, folosind sistemul franco-belgian și nu pe cel german, atât de frecvent la noi: brațul drept este ridicat, iar încheietura mâinii aproape nemișcată. Evidențiem în mod deosebit susurul pianissimo-ului său și trilurile frapante de o nemaiauzită rapiditate cu care Enescu își uluiește ascultătorii”.

(*George Enescu*, „Erdélyi Hírlap”, 24 noiembrie 1929)

Un alt articol apărut în „Aradi Közlöny”, intitulat chiar *Concertul Enescu*, se referă la repertoriul clasic al maestrului și la interpretarea sa emoționantă, deopotrivă a pieselor de Paganini, Corelli, sau Beethoven. Ca întotdeauna, concertul a însemnat și un succes la public și „mai multe bisuri au întregit căldurosul succes al serii”.

„Enescu, nume reprezentativ al românilor în context internațional, a reușit și de data aceasta să susțină un splendid concert. Nu te poți sătura ascultându-l pe Enescu niciodată, el este acel muzician care la fiecare nouă întâlnire își dezvăluie o altă față a stelei sale artistice. Clasicii au ocupat rolul principal în cadrul programului; astfel, ne-am convins că ne poate emoționa nu numai atmosfera lirică a impresioniștilor, dar și muzica clasicilor, mai cu seamă că Beethoven îi este apropiat sufletește maestrului, la fel ca și *Sonata în mi minor* de Veraccini, cu izul ei arhaic. Au strălucit în plinătatea lor *Menuetul* de Paganini-Kreisler, prin simplitatea sa nobilă și *La Follia* de Corelli.

Sonata Kreutzer de Beethoven a fost momentul cel mai important al programului, prin interpretarea căreia Enescu a captat publicul. *Habanera* de Saint-Saëns, și mai multe bisuri au întregit căldurosul succes al serii”.

(*Concertul Enescu*, „Aradi Közlöny”, 24 noiembrie 1929)

Același ziar publică un scurt comentariu elogios referitor la interpretarea celui de-al doilea concert susținut de George Enescu. Se amintește și prestația prof. Caravia, care îl acompaniază de obicei pe maestru.

„Cel de-al doilea concert a adus, de asemenea, un succes deosebit ilustrului artist. Și de data aceasta, s-a dovedit că grandoarea artei sale realizată cu mijloace simple reușește să obțină efecte frapante. Punctul culminant al concertului a fost eterna și frumoasa *Sonată* de César Franck, în interpretarea căreia niciuna din părți nu a fost neglijată, lucrarea strălucind în adevărata sa lumină. Acompaniamentul a fost susținut cu profundă sensibilitate de prof. Caravia, care a fost un eminent partener în *Sonata* de Franck”.

(*Al doilea concert Enescu*, „Aradi Közlöny”, 26 noiembrie 1929)

De vorbă cu maestrul Enescu este titlul unui alt articol publicat de ziarul „Voința Poporului” din 26 noiembrie 1929. Prima parte a articolului consemnează turneele și angajamentele din București, din America, Boston și Paris ale maestrului, relevând o activitate diversă și densă. George Enescu face aprecieri la adresa publicului românesc care are o educație artistică egală cu a celui din occident. Este impresionantă și mărturisirea lui George Enescu referitoare la faptul că de peste șapte ani lucrează la *Oedip*, opera sa în patru acte. De asemenea, maestrul a salutat publicul arădean „care l-a primit întotdeauna cu multă dragoste și căldură.”

„Cu ocazia strălucitelor sale concerte de la Arad, maestrul Enescu a binevoit să facă ziarului «Voința Poporului» o serie de declarații prețioase.

Domnul Enescu ne-a declarat că pleacă pentru trei zile la București, apoi se va întoarce ca să-și continue turneul în Ardeal. În martie, ne spune dânsul, voi pleca în America, unde mă așteaptă câteva angajamente la Opera din New York. Mă așteaptă de asemenea cursurile de compoziție la Universitatea din Boston, unde sunt profesor de doi ani. La reîntoarcerea mea din America mă voi opri în Franța, pentru a preda cursul de compoziție la Conservatorul din Paris.

Sunt invitat, de asemenea, la serbările centenarului protectoratului francez asupra Algeriei. Maestrul Enescu ne-a vorbit apoi despre evoluția publicului nostru, care a ajuns să înțeleagă muzica sub toate formele ei tehnice. Nu mai observ, ne spune dânsul, niciun fel de deosebire între publicul nostru și cel din occident.

Domnul Enescu ne-a împărtășit apoi că lucrează încă de acum 7 ani la o operă în patru acte: *Oedip rege*, după textul lui Fleg.

Maestrul Enescu a terminat cu un salut la adresa publicului arădean, care l-a primit întotdeauna cu multă dragoste și căldură”.

(*De vorbă cu maestrul Enescu*, „Voința Poporului”, 26 noiembrie 1929)

George Enescu a concertat la Budapesta în mai multe rânduri, exprimându-și admirația față de arta componistică maghiară, iar de Belá Bartók l-a legat, precum se știe, o vie prietenie. Dar George Enescu s-a manifestat și împotriva „agitației antisemite”, precum notează ziarul „Erdélyi Hírlap” din 16 septembrie 1930, care publică o *Corespondență* a colaboratorului acestui ziar din Iași. Este, într-un fel surprinzătoare pledoaria lui George Enescu pentru știință, nu pentru politică, pentru că acesta este îndemnul adresat tinerilor: „în numele sfânt al artei, rog, pe toată

lumea, să nu dăm crezare provocărilor contra țării, a agitatorilor iresponsabili, iar tineretul să fie preocupat de carte și știință și nu de succesele îndoielnice ale frazelor ieftine”.

„Agitația antisemită dăunează mult țării – în numele sfânt al artei vă rog pe toți...”

Iași, 14 octombrie, colaboratorul ziarului relatează:

Celebrul violonist român, Enescu, a ținut o impresionantă cuvântare în cadrul Congresului artiștilor care a avut loc la Iași. Cu această ocazie, el a condamnat mișcările antisemite, considerând că este o gravă greșeală faptul că la aceste manifestări a participat și o parte a studențimii, care probabil a fost dezorientată.

«În drum spre patrie, fiind încă pe bordul navei, am aflat despre evenimentele care știrbesc în mare măsură prestigiul țării, putându-l degrada până într-atât încât putem afirma că aceste mișcări vehemente ale religiilor diferite sunt asemănătoare perioadelor din Evul Mediu. Eu, deci, în numele sfânt al artei, rog pe toată lumea să nu dăm crezare provocărilor contra țării, agitatorilor iresponsabili, iar tineretul să fie preocupat de carte și știință și nu de succesele îndoielnice ale frazelor ieftine».

Cuvântarea lui Enescu la Congresul artiștilor a fost viu aplaudată”.

(*Enescu – vestitul violonist român – împotriva agitației antisemite*, „Erdélyi Hírlap”, 16 octombrie 1930)

Împlinirea unei jumătăți de secol de existență a prilejuit organizarea în întreaga țară a unor adevărate sărbători închinată lui George Enescu compozitorul, violonistul, dirijorul, dar și omul de aleasă generozitate și profundă spiritualitate. Aradul, care l-a avut invitat de onoare, consemnându-i cu credință și admirație turneele în țară sau în străinătate, a luat și el parte la aniversarea de semicentenar a maestrului George Enescu printr-un concert jubiliar. Este, de fapt, al cincilea turneu la Arad al lui George Enescu, în 6 noiembrie 1931. Decernarea Diplomei de Cetățean de onoare al Aradului, conferă anvergură turneului jubiliar și impunea pregătiri febrile din partea oficialităților.

Ziarele arădene – „Știrea”, „Aradi Közlöny”, „Erdélyi Hírlap”, „Reggel”, „Românul”, „Aradul”, „Biserica și Școala”, „Curierul” – au publicat Programul concertului jubiliar:

Program:

<i>Sonata în re major</i>	Haendel
<i>Sonata în re minor</i>	Schumann
<i>Humoreska</i>	Dvořák
a. Leclair Vitali	
b. Tartini	

Numele lui George Enescu este rostit cu admirație pe toate marile scene ale lumii, iar turneele sale în țară numai în anul aniversar 1931, de la București la Tulcea, de la Cahul și Cetatea Albă la Timișoara, de la Dorohoi la Chișinău și Arad

i-au făcut cunoscută muzica până în cele mai îndepărtate așezări din România. În Europa, precum în America, prezența lui George Enescu pe afișele marilor orașe însemna întotdeauna un eveniment muzical de excepție. Se întâmpla adesea ca George Enescu să renunțe la mari turnee în străinătate spre a cutreiera orașele patriei, bucurându-i pe conașionalii săi cu arta-i inegalabilă, pentru că, așa precum frumos spunea Nichita Stănescu, încercând o definiție sui-generis a muzicii, aceasta „răspunde la întrebări care nu au fost puse niciodată”. Muzica îi apropie pe oameni, dincolo de erudiție și etnie, înlesnind răspunsuri pe care, poate, nicicând nu le bănuiam.

Anul 1931 îl putem numi, din perspectivă muzicologică, ANUL GEORGE ENESCU. Este anul semicentenarului, un prilej de organizare a unor concerte jubiliare. Radio București, încă din octombrie 1931, are inițiativa unei „Săptămâni Enescu”. Primul dintre orașele patriei care îi conferă titlul de Cetățean de onoare este Aradul (6 noiembrie 1931), îi urmează Dorohoiul (în 12 noiembrie 1931), iar în 11 decembrie 1931, Ateneul Român, într-un cadru fastuos, precum bine merită, îl proclamă Cetățean de onoare al municipiului București.

Faptul că Aradul este cel dintâi care organizează un concert jubiliar, determinat de semicentenarul George Enescu, relevă strălucita tradiție a acestui oraș, în sensul că actul cultural, fie că este vorba de teatru sau muzică, reprezintă nu doar „îndeletniciri” în marginea vieții, ci chiar „un mod de existență”. Oficialitățile Aradului s-au implicat profund în organizarea evenimentului, dorind să confere „înălțime” momentului jubiliar. Profesorul și directorul ani de-a rândul a Liceului „Moise Nicoară”, dar și Președinte al Societății ASTRA, dl Ascaniu Crișan, adresează, în numele Societăților culturale ale Aradului, o *Scrisoare* către Președintele Comisiei interimare a municipiului Arad, dr. Corneliu Radu, în ziua de 25 noiembrie 1931, *Scrisoare*⁶ pe care o consemnăm mai jos.

Așadar, în vederea conferirii înaltului titlu de Cetățean de onoare al Aradului, cu prilejul împlinirii de către George Enescu a vârstei de 50 de ani, se elaborează un adevărat *laudatio*: „Numele George Enescu a pătruns demult în patrimoniul sacru al neamului. Prin faima artei sale, trecută maiestuos dincolo de hotarele înguste ale țării, prin compozițiile clasice inspirate din motivele cântecului nostru popular, prin sacrificiile mari aduse neamului în timpul războiului, când arta sa risipită prin colțurile mohorâte ale spitalelor, a alinat atâtea dureri prin tenacitatea cu care după război se străduiește să ne înnobileze sufletele cutreierând aproape toate orașele României Mari, în turnee de concerte care nu urmăresc străngeri de averi”.

„Domnule președinte,

În ziua de 6 noiembrie, maestrul George Enescu va da un singur concert în Arad. Este acesta un eveniment artistic, cu atât mai înălțător întrucât în anul curent, acest mare geniu al neamului nostru împlinește vârsta de 50 de ani.

---

⁶ Această *Scrisoare* se găsește în Arhivele Statului, filiala Arad, Dosar 261/1931, fila 61, fondul Asociației pentru literatura română și cultura poporului român ASTRA.

Societățile culturale dezbătând în consfătuirea lor din 24 octombrie curent, programul sărbătoririi lui cu acest prilej, au găsit că cel mai frumos omagiu ce i s-ar putea aduce din partea populației orașului nostru, ar fi proclamarea sa de CETĂȚEAN DE ONOARE AL ARADULUI.

Este adevărat că lipsesc legăturile de intimitate între marele sărbătorit și orașul nostru, care ar putea justifica la evidență primirea lui între cetățenii noștri de onoare, deși trecerea sa repetată prin orașul nostru a fost mai mult decât o simplă manifestare artistică.

Dar numele George Enescu a pătruns demult în patrimoniul sacru al neamului. Prin faima artei sale, trecută maiestuos dincolo de hotarele înguste ale țării, prin compozițiile clasice inspirate din motivele cântecului nostru popular, prin sacrificiile mari aduse neamului în timpul războiului, când arta sa, risipită prin colțurile mohorâte ale spitalelor, a alinat atâtea dureri, prin tenacitatea cu care după război se străduiește să ne înobileze sufletele cutreierând aproape toate orașele României Mari, în turnee de concerte care nu urmăresc străngeri de averi. George Enescu este astăzi atât de strâns legat de sufletul neamului, încât cu drept gând, fiecare oraș al României întregite și-l poate revendica sieși. În lumina acestor considerațiuni, acordarea titlului de Cetățean de onoare, din partea unui oraș întreg al României Mari, oricare ar fi acesta, apare ca ceva pe deplin justificat.

Să nu uităm apoi că pentru generația tânără, acest fel de manifestare a admirației față de marile genii ale neamului este și de o înaltă valoare educativă, sădind în sufletele fragede ale tineretului cultul sacru al oamenilor mari, sentimentul de profundă admirație față de fiii binemeritați ai neamului.

Aceste împrejurări ne determină să vă rugăm, Domnule Președinte, a prezenta propunerea noastră Comisiei interimare a municipiului, fiind convinși că prin acceptarea și sărbătorirea ce se pregătește va primi întreg fastul ce se cuvine unui geniu de mărimea lui George Enescu.

Din încredințarea Societăților culturale ale Aradului,

Ascaniu Crișan
Președintele Societății ASTRA

Secretar,

Comisia interimară în prezența domnilor dr. Corneliu Radu, președinte, dr. Ioan Ursu, dr. Silviu Moldovan, Nicolae Păușești, Al. Manole, dr. Dimitrie Faur, Tiberiu Adler, membrii, și Ștefan Olaru secretar, deliberează asupra lucrărilor prezentate aducând următoarea decizie:

Marele maestru George Enescu se declară CETĂȚEAN DE ONOARE AL MUNICIPIULUI ARAD. Domnule Președinte dr. C. Radu se delegă să-i înmâneze diploma cu ocazia concertului ce-l va ține la Arad.

Președintele Comisiei interimare,
Dr. C. Radu

Secretar general,
Ș. Olaru

Decizia este publicată în Buletinul municipiului Arad, la 9 noiembrie 1931, anul X, nr.45, în urmare procesului-verbal nr.32 încheiat la 30 octombrie 1931.

Tot la fondul ASTRA, se găsește și următoarea adresă:

„Primăria municipiului Arad
Cabinetul Primarului

Domnule,

Avem onoarea a vă ruga să binevoiți a lua parte la consfătuirea pentru stabilirea definitivă a programului sărbătoririi maestrului George Enescu în ziua de 6 noiembrie. Consfătuirea va avea loc în ziua de 4 noiembrie, orele 6 p.m., în localul Astrei din Palatul Cultural.

Arad 2 noiembrie 1931
Președintele Comisiei interimare,
Domniei sale,
Domnul Președinte al ASTREI CULTURALE,
Ascaniu Crișan”.

Credem că este important să reținem că marele pianist Liszt a primit titlul de Cetățean de onoare al Aradului cu câteva decenii înainte, în anul 1846, iar concertele sale, desfășurate în Sala Mare a Hotelului Crucea Albă, au constituit evenimente muzicale de primă mărime. Pianul la care a interpretat Liszt partituri celebre, desfătându-și auditoriul meloman, se află încă la Teatrul Clasic „Ioan Slavici” nu doar ca obiect de muzeu, important ce-i drept și din acest punct de vedere, dar acest pian cunoscut prin tradiție drept „Pianul Liszt” încă se află în stare bună, fiind acordat, din timp în timp, spre a-i bucura pe ascultători, deopotrivă iubitori de muzică și teatru.

Toate ziarele arădene „Știrea”, „Erdélyi Hírlap”, „Aradi Közlöny”, „Reggel”, „Românul”, „Aradul” consemnează pe larg evenimentul. Decizia de conferire a Diplomei de Cetățean de onoare al Aradului a fost emisă de Primăria municipiului Arad, Serviciul cultural al instrucțiunii publice (Nr.33168/1931) și a fost semnată de dr.Corneliu Radu, Președintele Comisiei interimare și de secretarul general al acestuia St. Olariu:

Deciziunea Nr.33168/1931 elaborată de Serviciul cultural și instrucției publice din cadrul Primăriei municipiului Arad reia propunerile cu vibrantă argumentație ale societății culturale din Arad, subliniind că „numele domnului Enescu a pătruns demult în patrimoniul sacru al neamului”. Decizia emisă prin ședința comisiei interimare din 30 octombrie 1931 este ca să i se confere titlul de Cetățean de onoare în ziua de 6 noiembrie 1931, chiar de Președintele Comisiei interimare.

Deciziune⁷

Noi, Președintele și Comisiunea Interimară a municipiului Arad, văzând propunerea Societăților Culturale din Arad referitoare la conferirea cetățeniei de onoare în acest municipiu al domnului George Enescu.

Având în vedere că numele domnului Enescu a pătruns demult în patrimoniul sacru al neamului, iar prin faima artei sale trecute maiestuos dincolo de hotarele înguste ale țării, prin compozițiile clasice, inspirate din motivele cântecului nostru popular, prin sacrificiile mari aduse neamului în timpul războiului, când arta sa, risipită prin colțurile mohorâte ale spitalelor, a alinat dureri, prin tenacitatea cu care după război se străduiește să ne înnobileze sufletele cutreierând aproape toate orașele României Mari, în turnee de concerte care nu urmăreau străngeri de averi, debutând de mai multe ori în orașul nostru.

Având în vedere că prin această manifestare de admirație față de acest mare geniu al neamului, dorim să sădim, în sufletele fragede ale tineretului, cultul sacru a oamenilor mari, fiind aceasta de o înaltă valoare educativă.

Văzând și referatul Serviciul cultelor și instrucției publice.

În baza dreptului stabilit în articolul 104 al Legii pentru organizarea administrațiunii locale.

Decidem:

Municipiul Arad conferă cetățenia de onoare domnului George Enescu, pentru marile servicii aduse artei muzicale românești.

Această decizie s-a declarat votată în unanimitate.

De aceea avizăm pe: dl președinte al municipiului și dl Consilier cultural, rugându-i ca în ziua de 6 noiembrie, cu ocaziunea concertului aranjat de către dl George Enescu, să fie aduse la cunoștință această deciziune, oferindu-i-se și o diplomă de Cetățean de onoare, personal de către dl Președinte asistat de dl Consilier cultural.

Arad, din ședința Comisiei interimare, ținută la 30 octombrie 1931

Președinte Comisiei Interimare
Doctor C. Radu

Secretar general,
St. Olariu”.

Considerăm că publicarea integrală a articolelor apărute cu prilejul concertului jubiliar în onoarea maestrului George Enescu, de către presa arădeană, este elocventă în sine, iar cuvintele, oricât ar fi ele de meșteșugite, nu pot exprima

---

⁷ Documentul se află în Muzeul Teatrului Arad.

astăzi sentimentul înălțător, unic, trăit în 6 noiembrie 1931 de către arădenii melomani, și nu numai de către aceștia, ci de întreaga urbe, fapt ce ne determină să consemnăm în continuare articolele vremii.

Articolul *George Enescu la Arad* din „Știrea” se referă la „virtuozul nostru violonist și compozitor” care „a dus faima țării noastre peste hotare” sărbătorit la semicentenarul nașterii sale de întreaga Românie, fiind totodată și un „oaspete rar”.

„Virtuozul nostru violonist și compozitor, care a împlinit 50 de ani, și a dus faima țării noastre peste hotare, va fi în mijlocul nostru în ziua de 6 noiembrie, când va concerta la Palatul Cultural.

România întreagă a sărbătorit semicentenarul nașterii genialului vlăstar al Dorohoilor, iar la radio s-a înugurat «Săptămâna Enescu». George Enescu este un oaspete rar al Aradului și fiindcă onoarea pe care ne-o face vizitându-ne coincide cu aniversarea de 50 de ani, nu ne îndoim că elita românească a Aradului va fi prezentă”.

(*George Enescu la Arad*,
„Știrea”, 1 noiembrie 1931)

Tot ziarul „Știrea” publică cu aceeași ocazie un articol care conține și un scurt interviu cu maestrul George Enescu „virtuozul cetățean de onoare al orașului Arad”. Evenimentul conferirii titlului de Cetățean de onoare este relatat din unghiul jurnalistului copleșit de privilegiul întâlnirii cu Enescu. Atmosfera a fost de sărbătoare cu adevărat înălțătoare, iar aplauzele auditoriului au fost „furtunoase”. Să reținem nota încărcată de emoție a articolului: „sala era ticsită iar maestrul vărsa sunete dulci, contopite în melodii duioase”, iar „în pauză, un puhoi de lume se varsă între culise”. Este surprinsă și atitudinea lui Enescu față de eveniment, comportamentul față de admiratori. În răspunsurile sale, George Enescu se referă la intensa activitate artistică deopotrivă în Franța, Canada, America de Sud. Autorul articolului a ținut să precizeze că maestrul surâdea neconținut, privindu-i cu duioșie pe cei din jur, impresionând asistența prin naturalețea și modestia sa.

„Concertul Enescu de vineri, 6 noiembrie, s-a transformat într-o adevărată sărbătoare.

Dat fiind că maestrul George Enescu a împlinit 50 de ani de viață, în care timp a atins culmea gloriei în artă, edilii municipiului Arad au ținut să sublinieze acest fericit eveniment și să distingă pe cel sărbătorit, care a purtat în lume cu deosebită cinste numele acestei sfinte patrii, numele ce a fost scris în cartea omenirii cu sângele celor 800.000 martiri și de gloate de invalizi orfani și văduve.

După urarea de bun sosît, rostită de domnul Ascaniu Cornel, președintele Comisiei Interimare, Domnia sa a arătat mulțumirea și onoarea ce ne revine de a avea în mijlocul nostru pe distinsul artist. Totodată, în numele Comisiei interimare, înmânează pergamentul pe care în mod artistic este scris: **DIPLOMA DE CETĂȚEAN DE ONOARE AL ORAȘULUI ARAD.**

Printr-o călduroasă stângere de mână, domnul Enescu mulțumește Primarului.

Actul a fost subliniat prin furtunoasele aplauze ale auditorului.

După aceste înălțătoare momente, maestrul executa primul număr din alesul program, o *Sonată în Re major* de Haendel. Sala era ticsită, iar maestrul vărsa sunete dulci, contopite în melodii duioase. În pauză, un puhoi de lume se varsă între culise.

Mă grăbesc să-l văd pe maestru și-l găsesc la un colț de masă, înconjurat de o mulțime imensă. Doamne, domni, domnișoare, până și copii se înghesuiau să primească câte un autograf. Cu mare greutate ajung până la Enescu, dar aștept să se mai rărească lumea. Lângă mine, o colegă întrebă pe maestru în limba germană dacă nu cumva a venit de la Timișoara cu automobilul, la care primi răspunsul:

Ah! Nu, am călătorit mult mai simplu... cu trenul... și maestrul făcea haz.

Dintr-o altă parte, un domn formula în limba franceză, iar lângă mine, o tânără doamnă cerea maestrului în limba engleză autograf.

Maestrul surâdea neconținut, și semnează fără răgaz. Cred, că nu i-a fost de mare folos această „pauză”. Printre lume, un tată, face loc copilului, zice domnul, vă rog o semnătură pentru o viitoare violonistă. Este în vârstă de 9 ani și cântă deja în poziția a șaptea.

George Enescu întoarce capul și privește cu duioșie o fetiță cu păr bălai, ce ținea în mână, un caiet mic dar elegant.

Mulți înainte domnișoară, zâmbește maestrul. Să-ți ajute Dumnezeu să cânti cât de curând în poziția a doua.

Fetița cu păr bălai, în culmea fericirii, se depărtează mulțumită că a reușit să primească de la virtuozul Enescu primul autograf. În sfârșit, vine și rândul meu:

Iubite maestre... nu vreau să vă rețin prea mult. Totuși, binevoiți a ne da câteva cuvinte pentru cititorii ziarului «Știrea».

– Cu cea mai mare plăcere. Te rog trimite cele mai călduroase salutări din partea mea.

– Vă continuați turneul mai departe?

– Natural, nu sunt decât la început. În primul rând, nu vom uita promisiunea ce am făcut-o parizienilor de a-i vizita. După aceea la jumătatea lui decembrie, mă imbarc pe bordul vaporului „Europe” pentru Canada, de unde mă reîntorc pe la sfârșitul lunii aprilie. În mai, voi pleca din nou. De data aceasta, în America de Sud.

Pauza prelungindu-se prea mult, nu am vrut să abuzez de bunătatea maestrului. I-am urat în numele ziarului, cititorilor lui, viață lungă și mulțumindu-i pentru amabilitate, am plecat.

Într-o cameră alăturată, întâlnesc pe domnul Caravia, de al cărui prețios concurs se bucură maestrul Enescu. L-am rugat să mă informeze despre impresia ce i-a făcut maestrului Enescu vizita sa la Arad.

– Maestrul este foarte încântat, mi-a răspuns domnul Caravia. Publicul arădean iubește foarte mult muzica și aceasta este marea mulțumire a maestrului”.

(*Virtuozul Enescu, Cetățean de onoare al orașului Arad. De vorbă cu maestrul, „Știrea”, 8 noiembrie 1931*)

Ziarul „Erdélyi Hírlap” publică o știre cu privire la evenimentul determinat de sărbătorirea lui George Enescu la Arad, eveniment așteptat cu deosebit interes și de populația maghiară. Se menționează și discursul ce va fi susținut în numele Societății culturale de Crișan Ascaniu, directorul liceului „Moise Nicoară”, iar diploma care consfințește că maestrul este cetățean de onoare al Aradului va fi înmănată chiar de Președintele Comisiei interimare, dr. C.Radu.

„Concertul lui George Enescu – artist violonist – care va avea loc vineri seara, stârnește un deosebit interes, nu numai în rândurile populației române, ci și în rândurile celei maghiare; toată lumea așteaptă cu nerăbdare concertul violonistului român de renume mondial, este, deci, de înțeles preocuparea societăților culturale pentru o primire adecvată. De aceea, astăzi, societățile culturale românești au ținut o întrunire la Palatul Cultural, unde au discutat pe această temă. Inițial, era prevăzută primirea la gară, care însă a fost anulată, deoarece George Enescu sosește cu mașina de la Timișoara, direct la hotel. Seara la concert, în numele Societăților Culturale, domnul Crișan Ascaniu va ține o cuvântare, iar apoi domnul Radu Cornel, președintele Comisiei Interimare, va saluta maestrul și îi va preda documentul de «Cetățean de onoare»; în continuare va urma concertul.

Banchetul programat cu această ocazie se amână, deoarece Enescu va pleca imediat după concert din oraș”.

(*Sărbătorirea lui George Enescu la Arad, „Erdélyi Hírlap”, 5 noiembrie 1931*)

Cele două publicații maghiare „Aradi Közlöny” și „Erdélyi Hírlap” anunță concertul „violonistului de renume mondial”, concert cu începere de la ora 9.

„Astăzi, la ora 9 seara, la Palatul Cultural, va avea loc unicul concert al violonistului de renume mondial, Enescu.

Casieria Palatului se deschide la ora 7.30. Pentru a preveni aglomerația, puteți cumpăra bilete la firma Bloch”.

(„Aradi Közlöny”, 6 noiembrie 1931;
„Erdélyi Hírlap”, 6 noiembrie 1931)

Următorul articol apărut în „Erdélyi Hírlap” are un titlu incitant – *Enescu în spatele cortinei și pe scenă*. Șapoul articolului subliniază că sala a fost plină până la refuz. Portretul lui George Enescu pare contrastant cu statutul său de celebritate universală „un bărbat mic de statură, a sărit vioi”, îmbrățișându-i călduros pe

reprezentanții ASTREI și Comisiei interimare. George Enescu a refuzat să meargă la hotelul unde îl aștepta un public numeros, spre a se odihni în camera de oaspeți a fabricii ASTRA.

„Enescu în spatele cortinei și pe scenă

Aseară, la ora 6.40, Enescu a sosit cu acceleratul din Timișoara pentru a concerta la Arad. Fastuoasa primire planificată la gară nu a mai avut loc. Enescu a fost așteptat în gară doar de Nichi Lazăr, Crișan Ascaniu și Sapira – directorul ASTREI. De-abia s-a oprit trenul din gară, când un bărbat mic de statură, a sărit vioi din vagonul de clasa a doua, strigând vesel «Hello», pentru ca apoi imediat, să îmbrățișeze călduros pe cei trei domni.

La îndemnul impresarului Cohen s-au îndreptat către mașina ce-i aștepta în fața gării. Împreună am hotărât să nu meargă la hotel, unde-i aștepta multă lume, și nici la locuința lui Sapira înconjurată de mulți curioși, ci direct la Fabrica ASTRA, unde Enescu se va putea odihni în camera de oaspeți. Maestrul a rămas în cameră și s-a odihnit îndreptându-se spre Palatul Cultural doar cu câteva minute înaintea concertului”.

Discuția cu impresarul – prieten al maestrului – dezvăluie programul încărcat (turneul din România, evenimentele artistice din Franța, America de Nord și America de Sud) și faptul că Enescu „în afara compoziției și a viorii, nu are nicio altă grijă”.

„Cohen, cel mai bun prieten

A.H. Cohen, un om vioi, mic de statură, distins îmbrăcat este cel mai agitat dintre cei prezenți în cabina solistului.

Trebuie să vă declar – spune impresarul – că mă leagă de Enescu o veche și strânsă prietenie: de mai bine de 33 de ani îl impresariez. Prietenia aceasta este legată atât de artistul, cât și de omul Enescu. În afara compoziției și a viorii, nu are nicio altă grijă; eu rezolv problemele materiale, gospodărești, administrative și bineînțelese localitățile turneelor – care de altfel îi ocupă tot timpul – eu sunt acela care le stabilesc.

Ieri la Oravița, mâine va cânta la București la Ateneul Român, iar apoi urmează alte orașe ale României, pentru ca în 13 decembrie să fie la Nancy; la 21 decembrie, va dirija concertul îndrăgitului său elev Menuhin. Crăciunul îl vom petrece pe Transatlantic, în drum spre America de Nord, pentru ca în iulie viitor, să fim în unul din orașele Americii de Sud”.

Este impresionant portretul lui George Enescu înainte de concert – punctualitatea, profesionalismul, modestia, gestul de a dona bani pentru șomeri, fără însă a face prea mare caz de filantropia sa și, nu în ultimul rând, pasiunea pentru cele 14 viori păstrate „cu foarte mare grijă”.

„Șomerilor, 5000 lei

În spatele cortinei, între culise, dirijorul este Cohen; dar la prima sonerie, Enescu părăsește cabina, părul bogat i se răsfire pe frunte; cu capul aplecat puțin în față, cu piciorul drept îndoit la genunchi, ne amintește de un portret al lui Paganini. Își încearcă o dată sau de două ori arcușul, salută pe cei prezenți în anticameră, și strecoară în mâna primarului Radu un plic cu 5000 lei pentru ajutarea șomerilor din oraș. Primarul, în frac, jenat, caută un buzunar ce i se oferă în sfârșit din partea unuia dintre cei prezenți. Enescu, ținând în mână splendida vioară Guarnerius, povestește despre cele 14 viori pe care le păstrează cu foarte mare grijă în vila din Paris.

Îmi amintesc cu cea mai mare plăcere de concertul meu de la Budapesta – spune Enescu. A fost un succes mare. Dohnányi, unul din cei mai buni prieteni ai mei, m-a îmbrățișat fericit, spunându-mi că acest concert a reprezentat pentru el cel mai frumos eveniment”.

(Enescu în spatele cortinei și pe scenă,
„Erdélyi Hírlap”, noiembrie 1931)

Și articolul intitulat *În locul oratorului, violonistul* se referă la momentul primirii titlului de Cetățean de onoare al Aradului, cu sublinierea că, precum marii artiști, Enescu se exprimă prin muzică, și nu prin cuvânt.

„Soneria sună a doua oară. Enescu apare în fața cortinei. Pe scenă este salutat de căldurosul discurs ținut de Ascaniu Crișan, căruia Enescu îi mulțumește printr-o caldă strângere de mână. Dr. Radu C. îi înmânează apoi diploma de cetățean de onoare al orașului Arad.

Enescu mulțumește pentru prețiosul document, printr-o adâncă aplecare, iar apoi în locul discursului, glasul cristalin al vioarei sale cuprinde întreaga sală mai frumos și mai vibrant decât vocea umană”.

(În locul oratorului, violonistul,
„Erdélyi Hírlap”, 7 noiembrie 1931)

În continuarea articolului, se fac referiri avizate la tehnica interpretativă: „în ceea ce privește mânăuirea arcușului, el este un fidel reprezentant al școlii franco-belgiene, cu brațul rigid, mâna dreaptă având siguranța unui adevărat maestru.” Contrar obiceiului, George Enescu a interpretat pe de rost *Sonata în re minor* de Schumann, precum și câteva miniaturi de Leclair, Vitali, Dvořák, Tartini și melodii populare românești. Interpretarea maestrului relevă originalitate, astfel încât piesele sunt recreate, muzica fiind „plină de visare și gingășie”. Autorul articolului din „Erdélyi Hírlap” își exprimă speranța că George Enescu nu va ocoli Aradul având și calitatea de cetățean de onoare al acestuia, continuând să încânté publicul meloman prin „arta sa strălucitoare”.

„După cuvântările directorului Ascaniu Crișan și a primarului dr. Radu Cornel, concertul a început cu *Sonata în Re major* de Haendel. Maestru al nuanțelor fine și a pianissimo-urilor pierdute în neant, Enescu a cântat într-un

cadru festiv, în fața sălii arhipline. În ceea ce privește mânuirea arcușului, el este un fidel reprezentant al școlii franco-belgiene, cu brațul rigid, mâna dreaptă având siguranța unui adevărat maestru, dar îl cunoșteam pe Enescu de ani de zile, deci nu este cazul să-l prezentăm din nou.

După Haendel, au răsunit paginile *Sonatei în re minor* de Schumann. Contrar obiceiului, de data aceasta Enescu a cântat cele două *Sonate* pe de rost. După pauză, au urmat miniaturi de Leclair, Vitali, Dvořák, Tartini și melodii populare românești. Binecunoscuta lucrare a lui Dvořák – *Humoreska* – a reputat cel mai mare succes. Surprinzător, Enescu a gândit interpretarea ei nu ca o muzică plină de „umor”, ci ca pe o muzică plină de visare și gingășie.

Profesorul Caravia, de ani de zile acompaniatorul său, s-a contopit cu cântul artistului așa cum nu am mai văzut la niciun alt pianist. În cele două *Sonate*, el a reușit să sublinieze cu mult discernământ culorile tonului enescian, stăpânind totodată foarte bine instrumentul.

Atmosfera caldă din sală, concertul de un cert nivel internațional, ne face să sperăm că și în viitor Enescu – de acum Cetățean onoare – va aprecia orașul nostru și va continua să concerteze și să ne încânte prin arta sa strălucitoare”.

(„Erdélyi Hírlap”, 7 noiembrie 1931)

Un alt articol, *Concertul jubiliar al lui George Enescu*, relatează evenimentul subliniind că întotdeauna concertele lui George Enescu reprezintă „adevărate sărbători artistice”, fiind „sărbătorit de public” prin „aplauze furtunoase”. Se subliniază, de asemenea, că „talentul său nativ se transformă într-o personalitate artistică conștientă și formată, atât ca violonist și dirijor, cât și ca compozitor, devenind în toate aceste trei ipostaze un artist de talie mondială”.

„Concertele reprezentativului artist român – Enescu – înseamnă întotdeauna adevărate sărbători artistice: anul acesta concertul, ce coincide cu aniversarea a 50 de ani de la naștere, va însemna o dublă sărbătoare muzicală.

Concertul propriu-zis a fost precedat de o festivitate oficială: directorul Crișan Ascaniu, dr. Radu Cornel, președintele Comisiei interimare, înmânează maestrului Diploma de Cetățean de onoare al orașului Arad. Publicul îl sărbătorește izbucnind în aplauze furtunoase.

Dar îl sărbătorim și noi, reamintind cariera sa artistică bogată, și plină de succes; născut la 19 august 1881, în regat, la Liveni, a fost un copil minune: la 4 ani, a făcut o mare «surpriză», profesorului său, rugându-l a-i demonstra ceea ce știe pentru a se convinge de competența sa. La 7 ani, este elevul lui Hellmesberger, care l-a îndrăgit și îl va proteja. De timpuriu, cunoaște «bucătăria vrăjită» a orchestrei. Educația lui este preluată apoi de celebrul Massenet la Paris. Enescu pare o excepție, fiind parcă evitat de soarta copilului minune, talentul său nativ se transformă într-o personalitate artistică conștientă și formată, atât ca violonist și dirijor, cât și ca compozitor, devenind în toate aceste trei ipostaze un artist de talie mondială.

Lucrările sale pentru orchestră, formații camerale, vioară, pian, răsună astăzi în toate sălile de concert din lume. În plină forță creatoare, va îmbogăți patrimoniul universal cu noi și noi lucrări. Ieri seara, au răsunat în program lucrări de: Haendel, Schumann, Leclair, Vitali”.

(dr. Szelle Károly, *Concertul jubiliar al lui George Enescu*, „Aradi Közlöny”, 7 noiembrie 1931)

În aceeași zi de sâmbătă, 7 noiembrie, „Aradi Közlöny” publică două articole, primul sub semnătura lui Csányi Piroska. Titlul face referire la opera lui Enescu, *Oedip*, îndelung elaborată de compozitor, dar nu uită să sublinieze „călduroasa sărbătoare” ce a avut loc în onoarea renumitului artist în care i s-a decernat diploma de Cetățean de onoare. Articolul punctează și momentul de dinaintea concertului: concentrarea, seriozitatea, profesionalismul, dar și reacția entuziastă a spectatorilor, discursul de mulțumire oferit publicului și, nu în ultimul rând, programul încărcat despre care vorbește impresarul.

„Călduroasa sărbătoare ce a avut loc în onoarea renumitului artist, în cadrul căreia i s-a decernat diploma de Cetățean de onoare.

«Noi, președintele Comisiei interimare, la propunerea societăților din Arad, alegem Cetățean de onoare pe artistul George Enescu pentru că, prin bogăția artei lui, a înprospătat spiritele noastre. Am decernat această distincție în 1931, an în care cu inima deschisă sărbătorim 50 de ani de la naștere».

Dr. Radu, președintele Comisiei interimare, și Olaru, secretar principal, i-au înmănat documentul creat special în amintirea acestei zile împodobit artistic, având textul scris cu tuș negru.

George Enescu a vizitat orașul și a ținut unicul său concert.

Maestrul se retrage în cabina solistului, unde câteva momente își acordează instrumentul. Sala arhiplină se liniștește. Toți ochii se îndreaptă spre podium într-o așteptare încordată. Izbucnesc aplauzele. Apare Enescu, apoi dr. Radu Cornel, președintele Comisiei interimare și Crișan Ascaniu, directorul Liceului. Primul salut este adresat maestrului de Crișan Ascaniu. După aceea, primarul dr. Radu dă citire documentului. Maestrul Enescu ascultă cu fața nemișcată, plin de seriozitate, iar apoi fără niciun cuvânt, dar cu o caldă strângere de mână, care exprimă mai mult decât oricare meșteșugită cuvântare, mulțumește d-lui dr. Radu Crișan pentru această onoare.

La semnalul arcușului său, aplauzele amuțesc și Enescu mulțumește cetățenilor orașului Arad prezenți pentru dragostea pe care i-o nutresc. Sunetul curat, strălucitor, cristalin al viorii sale *Guarnerius*, cu «cuvintele» lui, ne spune mai mult decât orice discurs. Prin cântul său, cu comoara scumpă a sufletului său de artist, a mulțumit Enescu – cetățean de onoare – orașului Arad.

În scurta pauză, am reușit să vorbesc cu maestrul Enescu:

– La ce lucrați în prezent, stimate maestre – îl întreb. Rapid, cu o voce profundă, răspunde:

– La opera mea *Oedip* în patru acte, pe libretul lui Edmond Fleg. Tot timpul meu liber este consacrat acestei munci.

A.H. Cohen, impresarul, om mic de statură, grăsuț, mai în vârstă, vorbește cu multă amabilitate despre «prietenul său cel mai bun». Ne povestește că de mai mulți ani parcă locuiesc în tren:

– La sfârșitul lunii decembrie plecăm în America. Planuri pentru viitor? Vara următoare, poate... America de Sud. (...)

În fiecare dintre piesele cuprinse în program, maestrul s-a depășit parcă pe sine, oferind auditorilor din sala arhiplină adevărata artă”.

(Csányi Piroska, *Enescu compune o nouă operă*, „Aradi Közlöny”, 7 noiembrie 1931)

Cel de-al doilea articol, *Enescu a primit diploma de cetățean de onoare*, apărut în „Aradi Közlöny”, constituie o relatare succintă a evenimentului, insistând asupra celor două aspecte consemnate în șapou, și anume actul de donație făcut de Enescu și textul de pe diploma de Cetățean de onoare.

„Dr. Cornel Radu i-a înmănat Diploma. Celebrul artist a dăruit 5000 lei șomerilor din Arad.

Aseară la șapte a sosit în Arad Enescu, artist de renume mondial. Publicul arădean îl aștepta cu mare interes pe artistul care a fost ales Cetățean de onoare al orașului.

Înainte de concertul de la Palatul Cultural, Crișan Ascaniu, director de liceu, și Cornel Radu, președintele Comisiei interimare, l-au salutată pe marele violonist român. Directorul Crișan a rostit o frumoasă cuvântare, în care a subliniat meritele deosebite ale artistului, referindu-se la faptul că, deși locuiește la Paris, el vine în România în fiecare an, pentru a susține turnee de concerte. De asemenea, Radu C. a mulțumit lui Enescu pentru faptul că s-a reîntors la Arad și, drept recunoaștere a artei sale, a calităților sale deosebite, i-a oferit diploma de cetățean de onoare.

Cu un nobil gest, Enescu i-a întins domnului dr. Radu 5000 lei pentru șomerii din Arad, mulțumind în cuvinte înduioșătoare conducerii orașului pentru această onoare, precum și pentru momentul festiv oferit. Textul Diplomei de Cetățean de onoare este următorul:

«Noi, Comisia interimară din Arad și președintele ei, în urma propunerii societăților culturale locale, declarăm pe marele George Enescu, marele artist, cetățean de onoare al orașului Arad pentru deosebitele satisfacții sufletești ce ni le-a oferit de fiecare dată când a concertat. Datat, Arad, 1931, atunci când totalitatea românilor sărbătoresc 50 de ani de la nașterea marelui geniu»”.

(*Enescu a primit diploma de cetățean de onoare*, „Aradi Közlöny”, 7 noiembrie 1931)

Un alt articol, intitulat simplu *Enescu*, face referire la efectul asupra publicului, la componența programului, „bine cumpănit”, precum și la interpretarea deosebită redată „cu o perfectă subtilitate și cu o delicatețe de neîntrecut”:

„...După discursul dr. Radu, primarul orașului, și al lui Crișan, director de liceu, într-o sală arhiplină, cum rar am mai văzut, a început concertul. Publicul a fost cucerit de tonul său cald – deja cunoscut – de tehnica precisă a mâinii drepte și de maniera sa franceză a conducerii arcușului. Componența programului a fost bine cumpănită, deși piesele au avut dimensiuni mai mici. După *Sonatele* de Haendel și Schumann au urmat lucrări de respirație mai scurtă – redată cu o perfectă subtilitate, și cu o delicatețe de neîntrecut.

Publicul a plecat cu impresia unui concert de o rară și înălțătoare valoare”.

(*Enescu, Arad, 6 noiembrie 1931,*
„Reggel”, 7 noiembrie 1931)

Articolul *Enescu la Arad*, apărut în „Românul”, începe prin a puncta importanța prezenței maestrului George Enescu la evenimentul prilejuit de conferirea titlului de Cetățean de onoare al Aradului. Publicul arădean a avut rara ocazie „de a sorbi din izvorul artei românești”, de a-i aduce un elogiu violonistului și compozitorului Enescu, „un talent rar, ce se manifestă încă din anii copilăriei și crește până la apogeu ridicând cu el națiunea și țara cărora le aparține”.

„În ziua de 6, orașul Arad a avut ca musafir pe celebrul nostru artist George Enescu. Acest fiu al Dorohoiului, care cu arcușul său de veritabil maestru a cucerit întreaga lume cultă, a făcut să ne bucurăm într-o seară de toamnă, de strălucitoarea sa aoreolă.

Violonistul și compozitorul Enescu a adus cu sine, în acest oraș, tot ce poate aduce un talent rar, ce se manifestă încă din anii copilăriei și crește până la apogeu ridicând cu el națiunea și țara cărora le aparține. Palatul cultural a primit între pereții săi pe cel mai chemat dintre fiii țării, regăsindu-se în seara de 6 în adevărata sa chemare de a fi lăcaș de artă și cultură.

Ne-am bucurat că am avut această rară ocazie de a sorbi din izvorul artei românești și suntem mândri că din ziua de 6 noiembrie artistul George Enescu ne este cetățean de onoare. Concertul Enescu din seara zilei de 6 a fost deschis de domnul Radu, președinte al comisiei interimare, care a salutat pe artist în numele populației și i-a predat actul prin care este decretat Cetățean de onoare al orașului Arad. A urmat apoi salutul domnului Ascaniu Crișan, în numele societăților culturale. Cuvintele domnului Radu și ale domnului A. Crișan au fost secondate de ropotele de aplauze ale asistenței ce umplu sala. Artistul Enescu, adânc emoționat de această neașteptată sărbătorire, și-a început apoi programul interpretând bucăți din Haendel, Schumann, Leclair, Vitali, Dvorak și Tartini.

Sumar redată, viața lui George Enescu e artă curată. Încă de la vârsta de 4 ani a pus în uimire pe profesorii săi cei care l-au supus primului examen de muzică. La vârsta de 7 ani ajunge la conservatorul din Viena, la profesorii Bachrich și Hellmesberger. Cu sprijinul celui din urmă, românul Enescu ajunge în orchestra Operei.

Mai târziu, la 13 ani, ajunge la Paris și devine elevul renumitului profesor Massenet. Aici compune cea dintâia sa operă: *Poema Română* aplaudată de domnitorul Carol I și Regina Elisabeta, care au fost cei dintâi protectori ai talentului descoperit în satul Livreni-Vârnov, jud. Dorohoi.

Azi, artistul George Enescu, după 50 de ani pe calea vieții, este unul dintre cei mai excelenți maeștri ai vioarei și se enumeră între cei mai mari compozitori ai timpului având între fructele muncii sale două *Rapsodii române*, *Șapte melodii pe versurile lui Clément Marot*, trei simfonii și, ultima operă, *Oedip*.

Cu ocazia împlinirii celor 50 de ani, maestrul George Enescu a fost sărbătorit de întreaga țară, M.S. Regina Maria deschizând la radio «Săptămâna Enescu» printr-un impresionant articol de caracterizare a distinsului nostru musafir”.

(*Enescu la Arad*, „Românul”, 8 noiembrie 1931)

O altă publicație, „Aradul”, dedică un amplu articol maestrului George Enescu. Încă de la începutul articolului, autorul, anunțând venirea lui George Enescu la Arad, își exprimă certitudinea că niciun român nu va lipsi de la acest eveniment. Fraza finală surprinde metaforic genialitatea artistului: „a izbutit a prinde în limite umane și să ne redea și nouă ceva din nemărginit”.

Partea a doua a articolului are în atenție biografia maestrului de la începuturi – geniul manifestat încă din copilărie – până la consacrarea sa. Este consemnat evenimentul concertului susținut de George Enescu în fața reginei Elisabeta și regelui Carol I și, prin analogie, se augmentează dimensiunea evenimentului artistic arădean: „însuși Regele, atât de scump la aplauze, era vădit impresionat și a aplaudat semnificativ, rostind cuvintele: bravo! bravo!”

„*Maestrul Enescu a împlinit 50 de ani*

Cu această ocazie s-a deschis la Radio „Săptămâna Enescu” – Marele maestru este sărbătorit cu acest prilej de un neam întreg, mândru că din mijlocul său s-a ridicat un artist care a prins, în aria sa nepieritoare, vibrațiile adânci ale caracterului românesc.

Orașul Arad și împrejurimea are ocazia fericită de fi vizitat de Maestrul Enescu, tocmai acum în mijlocul recunoștinței unui neam întreg.

De aceea, vineri seara nu va lipsi de la concertul lui Enescu niciun Român – fiind singura cale de a-i arăta recunoștință.

Populația arădeană face cu această ocazie cele mai calde urări de sănătate Maestrului Enescu, care s-a ridicat prin aceea că a izbutit a prinde în limite umane și să ne redea și nouă ceva din nemărginit.

Din viața marelui Enescu

Dăm mai jos câteva date interesante din viața lui George Enescu pe care le găsim în broșura părintelui N. Hodoroabă de la Dorohoi despre «George Enescu», Iași, 1927.

Marele nostru compozitor s-a născut la 7 august 1881 în satul Liveni-Vârnav, județul Dorohoi. De mic copil, George Enescu a manifestat înclinația sa naturală spre muzică. Pe la 4 ani se juca cu strujeni de porumb imitând pe scripcarul satului. Mai târziu tatăl său, el însuși muzicant, i-a cumpărat o vioară mică și talentatul copil a început să cânte frânturi din bucățile ce le auzea de la un lăutar vestit din Dorohoi, unde se stabilise familia sa – anume Neculai Chioru.

Pe la vârsta de 6 ani, Enescu a fost prezentat la Iași vestitului violonist Eduard Caudella, care era și profesor la conservator. După ce l-a ascultat pe micul muzicant, Caudella a spus lui «Conu Costache» tatăl lui George Enescu: *Du-l la învățătură că o să ajungă un om mare, muzicant vestit. Nu-ți dai seama ce odor ți-a dat Dumnezeu!*

Un amănunt foarte interesant e că George Enescu n-a urmat școala primară. El a învățat să scrie și să citească de la mama sa.

La vârsta de 7 ani a fost dus pentru studii la Viena, unde a învățat 2 ani cu celebrul violonist Bachrich, iar de la 9 ani a avut un profesor pe Hellmesberger. La 11 ani Enescu își termină aceste studii muzicale cu mențiunea «cu excelență».

La Paris

La 13 ani George Enescu ajunge la Paris trimis cu o bursă de regina Elisabeta. Între profesorii pe care i-a audiat a fost celebrul compozitor Massenet. Acolo compune el la 16 ani prima sa operă: *Poema Română* pe care vestitul dirijor a executat-o la unul din concertele pe care le dirija.

Consacrarea

Reîntors de la Paris, George Enescu dă un concert în martie 1895 din operele sale, în sala Ateneului. Au asistat cu această ocazie și regina Elisabeta și regele Carol I. Părintele N. Hodoroabă descrie această seară:

„Lângă loja regală la Ateneu, au luat loc părinții și moșul lui Enescu. Sala arhiplină. Vine Regele, Regina, urmați de suită. Enescu a cântat dumnezeiește, sala l-a ovaționat și însuși Regele atât de scump la aplauze, era vădit impresionat și a aplaudat semnificativ, rostind cuvintele: «bravo!, bravo!»... După concert, Enescu cu părinții săi au fost invitați la Palatul Regal. Regina Elisabeta i-a dat atunci lui Enescu ca mărtisor: o panglică de care atârna o monedă de 5 bani de aramă, cu un briliant; mamei lui Enescu i-a dat o brățară scumpă, iar tatălui său i-a pus pe piept decorația «Coroana României».

Între operele sale amintim cele două *Rapsodii române*, *Șapte melodii pe versurile lui Clément Marot*, trei *Simfonii* și ultima operă: *Oedip*.

Cu ocazia împlinirii a 50 de ani George Enescu s-a bucurat de numeroase manifestații de simpatie. M.S. Regina Maria a deschis «Săptămâna Enescu» printr-un foarte frumos articol, difuzat la Radio, în care caracterizează arta lui Enescu și arată contribuția marelui artist la epopeea noastră din 1916–1918.

George Enescu va fi sărbătorit vineri seara de arădeni cu toată dragostea și admirația ce o simt pentru marea sa artă”.

(„Aradul”, 8 noiembrie 1931)

Ziarul „Aradul” publică o impresionantă poveste petrecută în timpul războiului ce relevă situația critică a bolnavilor, penuria spitalelor și a proviziilor, ceea ce îl și determină pe George Enescu să susțină timp de o săptămână la Bârlad, concerte spre a strânge fondurile necesare vieții a 700-800 de bolnavi. Ca întotdeauna modest, Enescu nu dorește să fie menționat în ordinul de zi. Însă, subliniază articolul, „noi am povestit soldaților totul și toți au făcut rugăciuni pentru sănătatea binefăcătorului lor”. La aceste rugăciuni ale bolnavilor din Bârlad „pornite din cuget curat” se adaugă cele ale unui „neam întreg” care „îi dorește azi maestrului George Enescu mulți ani fericiți!”.

„Invazia inamicului se oprise. Moldova deveni prea mică pentru lumea care o popula acum, iar proviziile se terminaseră. Era în primăvara anului 1917. La Bârlad se instalase în mod primitiv pe câmpul din fața gării, în niște barăci ridicate la repezeală, spitalul Nr.1 de contagioși. Tifosul exantematic părea a fi invincibil. Sanitarii se împutinaseră, rămânând numai aceia care avuseră norocul de a trece prin această boală. Nu ieșisem bine din convalescență și mi se dăduse în primire un pavilion cu 60 exantematici, având ca ajutor trei soldați sanitari. Lucram cu doctorul Olinescu din Moldova și farmacistul Blaga, originar din Sibiu. Celelalte opt pavilioane tixite de bolnavi abia puteau fi cercetate.

În acest timp când doctorul Bruchner, șeful spitalului, își punea viața în primejdie căutând să găsească remediul teribilei boli (Dr. Bruchner a căzut victima exantematicului) centrul de aprovizionare ne anunțase că sumele de alimentare pentru spital sunt spre sfârșite și trebuie să ne gândim la alte mijloace de procurare a alimentelor pentru bolnavi. La tifosul exantematic medicamentele erau atunci neputincioase, totul ce se cerea era îngrijirea bolnavului și alimentarea. Ajunsesem să nu avem pe cea mai importantă: alimentarea.

S-a făcut atunci apel la Maestrul George Enescu. Nu a fost nevoie să insistăm de două ori. Enescu și-a luat vioara și a venit la Bârlad. A stat o săptămână. A cântat seară după seară. Seară după seară sala teatrului a fost tixită. Seară după seară măream rația în tonice a bolnavilor. Din fondurile adunate am susținut viața a vreo 700-800 bolnavi timp de 4 săptămâni, în care am fost în stare să strângem și alte fonduri venindu-ne apoi de la centrul de aprovizionare.

George Enescu n-a voit să primească niciun ban pentru spezele de drum. A dat totul pentru bolnavi, nu a vrut nici să fie menționat în ordinul de zi. Noi însă am povestit soldaților totul și toți au făcut rugăciuni pentru sănătatea binefăcătorului lor.

Rugăciunile pornite din cuget curat sunt auzite. George Enescu își aniversează al 50-lea an în deplină sănătate. Întruchipare a modestiei, adânci simțiri pentru alții, un neam întreg îi dorește azi maestrului George Enescu mulți ani fericiți!”.

(V.P., *Amintiri din războiu, despre Maestrul George Enescu*, „Aradul”, 8 noiembrie 1931)

Un alt articol din „Aradul”, *Marele George Enescu, Cetățean de onoare al orașului Arad*, se referă la inițiativa Comisiei interimare a municipiului Arad, a președintelui ei dr. C.Radu de a-l sărbători pe Enescu într-o „unire” de minte și suflet a Societății culturale și filarmonice precum și a Primăriei orașului Arad. Un subcapitol al articolului în discuție se referă chiar la sărbătorirea în sine a acestui eveniment „pe care muritorii de rând îl sărbătoresc în cadrul îngust al familiei”, în timp ce George Enescu este sărbătorit de întregul popor, pentru că sufletul său de mare artist este strâns legat de sufletul neamului său prin legături atât de profunde încât nici „mirajul ademenitor al succeselor mondiale nu le-a putut rupe”.

Activitatea prodigioasă a lui George Enescu relevă „străduința nestrămutată de a ridica, în fața străinătății, prestigiul țării care v-a născut” și aduce faima acesteia „peste țări și mări”. Se subliniază un fapt bine știut, și anume că George Enescu a fost alături de ai săi și în vremuri de răstriașe, și în clipele „grozave” ale refugiului său, și în momentele dureroase, când se auzea zgomotul zăngănitului de arme, picurând „un strop de nădejde” neamului său.

În numele Societății culturale și filarmonice se aduc mulțumiri lui George Enescu, exprimându-se un omagiu dublat de promisiunea că „sămânța de înnobilitate pe care ați picurat-o în sufletele noastre prin sunetele fermecătoare ale vioarei, nu s-a risipit în zadar, că mulți din cei care v-au ascultat s-au simțit după fiecare audiție muzicală mai buni, mai apropiați de hotarele veșnic urmăritei desăvârșiri”.

„Marele și neîntrecutul violonist George Enescu a dat vineri seara un concert la Palatul Cultural. Cu această ocazie neobositul președinte al Comisiei Interimare a Municipiului Arad dr. Cornel Radu a luat inițiativa sărbătoririi Maestrului Enescu, întrucât anul acesta împlinește 50 de ani. La inițiativa primăriei orașului s-au alipit toate societățile culturale și filarmonice din orașul și județul Arad.

Publicul arădean, având cunoștință despre această sărbătoare din numărul trecut al ziarului «Aradul», a venit în număr așa de mare încât marea sală a Palatului Cultural s-a dovedit a fi prea mică.

Sărbătorirea

Maestrul Enescu apare pe scenă (...) Publicul îl primește cu aplauze furtunoase și ovațiuni. În acest moment intră pe scenă domnul dr. Cornel Radu, primarul orașului, însoțit de domnul Ascaniu Crișan, directorul liceului «Moise Nicoară» și deputat.

Cuvântarea domnului Ascaniu Crișan

Acum, când Dumnezeu ne-a făcut părtași de rara fericire de a vă avea în mijlocul nostru, îngăduiți-ne, maestre, nouă, fiilor acestui oraș să fim alături de marele praznic pe care vi l-a pregătit neamul cu prilejul împlinirii vârstei de 50 de ani. Căci acest eveniment pe care muritorii de rând îl sărbătoresc în cadrul îngust al familiei, în cazul de față este al neamului întreg; sufletul mare de artist vă este atât de strâns legat de sufletul acestui popor, încât e firesc ca bucuria noastră să fie și bucuria lui, precum suferințele lui au fost întotdeauna și ale voastre. Puternice trebuie să fie aceste legături, pe care mirajul ademenitor al succeselor mondiale nu le-a putut rupe. După fiecare marș de triumf prin orașele mari ale apusului, vă reîntoarceți iarăși spre locurile copilăriei, unde o regină cu adâncă înțelegere pentru puterea fermecătoare a muzicii, v-a alintat primele visuri de artist.

Din toată activitatea dumneavoastră, pe cât de multilaterală pe atât de fecundă, se desprinde, pe lângă fumul de tămâie al închinătorului la altarul artei pure, străduința nestrămutată de a ridica, în fața străinătății, prestigiul țării care v-a născut. Și faima numelui vostru, peste țări și mări, e o dovadă că ați izbutit. Dorința de a munci pentru ridicarea fraților, (...) de a le înnobila sufletele prin arta purificatoare a muzicii, de a-i înălța de la vulgaritatea patimilor omenești spre o ideală concepție a vremelniceii sale petreceri terestre, a sfârșit prin a fi un crez al vieții voastre neostoite. Iar în vremurile de restriște ale neamului, în clipele grozave ale refugiului, când atât de ușor ați fi putut uita durerea undeva departe de zgomotul zângănitului de arme, ați ținut să rămâneți între frații care sufereau, căutând în întunericul ce le copleșea sufletele să le vrăjiți din sunetele lăutei fermecate o geană de lumină, precum altădată, cu aceleași sunete dumnezeiești, ați izbutit să picurați un strop de nădejde în sufletul unui mare artist al culorilor, ținut de o boală ce nu iartă.

A urmat apoi epoca eroică a neamului, învierea lui la o nouă viață. Și atunci, într-un timp când atâția apostoli improvizați își precupețeau meritele, căutând a sconta cu un maxim de beneficiu pretinsa lor jertfă adusă întregirii neamului, dumneavoastră porneți în tăcerea sobră a unei proverbiale modestii, pe drumul celui mai curat apostolat. În acest drum, nu de cuceritor, ci de adevărat martir, căci ați fost adeseori răsplătit cu cununa de spini a nepriceperii și a indiferenței, ați trecut și pe la noi.

Cine ar putea reda în cuvinte vraja magică pe care o exercita asupra sufletelor noastre măiastra interpretare a atâtor capodopere pătrunse demult în patrimoniul sacru al umanității.

Ca niște copii neputincioși te urmam în împărăția sfântă a artei, unde sufletul descătușat de patimi se contopește cu dumnezeirea, ne-ați ridicat sus de tot, în sferele armoniilor cerești, ca astfel cu mintea noastră opacă să putem înțelege zbuciumările sufletești ale coloșilor gândirii muzicale omenești, pe un Bach, Brahms, Beethoven, și prin ei, să pătrundem resorturile tainice ale vieții.

Și am înțeles atunci mărturisirea de credință a poetului:

*Tu artă sfântă-n câte clipe grele
În câte vijelii și zbuciumări
Ai picurat nădejde vieții mele,
Ai luminat truditele-mi cărări.
Și cum pornea din harfa ta divină
Acordul lin ca un suspin ceresc
Și-mi învelea tot sufletul în lumină
Tu artă sfântă cum să-ți mulțumesc.*

Ca să-ți mulțumim și noi pentru clipele de înălțătoare reculegere sufletească pe care ni le-ați dăruit cu prilejul acestor pentru noi neuitate popasuri în mijlocul nostru. Acum, când prevedința divină v-a hărăzit, ca din seninele înălțimi ale maturității să măsuțați cu ochiul minunata cale biruită, în acest drum de sublim apostolic, lăsați-ne să fim și noi stăpâniți de bucuria cucernică a muncii săvârșite, care vă umple inima și gândul în clipele de față.

Societățile culturale și filarmonice care m-au încredințat să vă transmit omagiul lor, ce alt omagiu mai frumos v-ar putea aduce cu acest prilej, decât asigurându-vă că sămânța de înnobilare pe care ați picurat-o în sufletele noastre prin sunetele fermecătoare ale vioarei nu s-a risipit în zadar, că mulți din cei care v-au ascultat s-au simțit după fiecare audiție muzicală mai buni, mai apropiați de hotarele veșnic urmăritei desăvârșiri. Dumnezeu să vă dăruiască încă mulți ani de viață la fel de prodigioasă ca cea de până acum, spre a vă putea bucura aieva de roadele unei munci închinată neamului, prin jertfa adusă pe altarul celei mai nobile arte”.

*(Marele George Enescu, Cetățean de onoare al orașului Arad,
„Aradul”, 10 decembrie 1931)*

Ziarul „Aradul” din 10 decembrie 1931 redă întreaga cuvântare a doctorului Radu, președintele Comisiei interimare, cu prilejul conferirii titlului de Cetățean de onoare. „Cununi de laude și cuvinte de slavă” i-au fost conferite pretutindeni lui George Enescu în drumul său spre glorie, spre cele mai înalte culmi ale artei. „Vraja vioarei magice” a lui Enescu nu a stins niciodată flacăra dragostei sale de neam și a datoriei de cetățean. Farmecul artei enesciene a alinat suferințe și a „încolțit” mari speranțe.

Conferirea titlului de Cetățean de onoare, subliniază Președintele Comisiei interimare, reprezintă „un semn al nețărmuritei simpatii și aprecieri de care vă bucurați din partea cetățenilor acestei urbe și totodată și ca o garanție a unei strânse

legături sufletești pentru viitor”. Publicul îl ovaționează în picioare, minute în șir, aplauzele au fost nesfârșite „chemându-l de mai multe ori și nelăsându-l până a executat și o cântare națională”.

„Scumpe maestre!

Cetățenii municipiului care vă găzduiește astăzi sunt fericiți că li se dă prilejul de a putea sărbători pe cel mai mare geniu muzical ce l-a avut cândva neamul nostru. Arta voastră desăvârșită și talentul vostru neasemuit a fermecat nu numai poporul care v-a născut, ci a rupt încă de mulți ani zăgazul hotarelor etnice storcând pretutindeni cea mai profundă admirație.

Cununi de laude și cuvinte de slavă ați cules din belșug, scumpe maestre, oriunde în cursul unei jumătăți de secol neprețuita comoară cu care darnica Natură Te-a înzestrat ați arătat întreaga ei splendoare. Și precum în drumul vostru spre glorie – drum ce l-ați parcurs cu atâta ușurință tot așa și acum când ați ajuns cele mai înalte culmi ale artei – de mulți râvnite dar de puțini aleși atinse – dragostea unui neam întreg vă alintă, căci vraja vioarei magice care v-a stăpânit sufletul încă din cea mai fragedă copilărie nu a putut stinge niciodată flacăra dragostei de neam și a datoriei de cetățean. De aceea, jubileul de 50 ani pe care l-ați sărbătorit în anul acesta s-a transformat într-o sărbătoare a neamului românesc, ale cărui dureri și zbuciume le-ați împărtășit în vremuri de grele încercări, când prin farmecul artei voastre s-au alinat multe suferințe și au încolțit și mai multe speranțe.

Comisiunea interimară a municipiului, în asentimentul întregii populații, a ținut de o plăcută datorie de a participa și ea la această înălțătoare sărbătoare. Și, pentru a da o vrednică exteriorizare sentimentelor sale de admirație față de artistul neîntrecut și de bine meritată considerație față de cetățeanul devotat, a hotărât să vă declare *cetățean de onoare al acestui municipiu* (aplauze urale). Primiți, Scumpe Maestre, această manifestare a noastră ca un semn al nețărmuritei simpatii și aprecieri de care vă bucurați din partea cetățenilor acestei urbe și totodată și ca o garanție a unei strânse legături sufletești pentru viitor.

Întreaga asistență ovaționează în picioare prin aplauze nesfârșite pe maestrul Enescu. Publicul a fost foarte impresionat de gestul atât de frumos și delicat al conducerii Municipiului Arad, care a primit cu atâta simpatie propunerea domnului inginer Mateescu.

Pentru buna reușită sărbătoririi pe lângă cei amintiți a lucrat foarte mult și domnul inginer Sapira directorul fabricii «Astra», care a găzduit pe George Enescu cu această ocazie.

La sfârșitul concertului, publicul a ovaționat mult pe sărbătorit, chemându-l de mai multe ori și nelăsându-l până a executat și o cântare națională”.

(*Maestrul George Enescu, cetățean de onoare.*
Cuvântarea Domnului Dr. Radu,
„Aradul, 10 decembrie 1931)

Revista „Biserica și Școala” consemnează, la rândul ei, *Sărbătorirea lui George Enescu*. Se subliniază inițiativa tuturor societăților culturale și filarmonice din Arad, precum și prezența unui public numeros, aplauzele furtunoase, calitățile superioare ale lui Enescu și „prestigiul și nimbul la care cel sărbătorit a ridicat vaza țării noastre”.

„Vineri seara în data de 6, neîntrecutul violonist George Enescu a dat un concert la Palatul Cultural, cu care ocazie publicul l-a sărbătorit în mod strălucit, căci dânsul acum împlinește vârsta de 50 de ani. La sărbătorirea maestrului au participat toate societățile culturale și filarmonice din Arad, precum și un public numeros, care nu mai încăpea în sală.

Când domnul Enescu a apărut pe scenă, pentru a-și începe programul, publicul a erupt în aplauze furtunoase, iar pe scenă a urcat primarul orașului dr. C. Radu și deputatul A. Crișan. Ambii au rostit două cuvântări importante, în care au arătat calitățile superioare ale lui Enescu, precum și prestigiul și nimbul la care cel sărbătorit a ridicat vaza țării noastre. Iar când domnul primar a anunțat că orașul Arad l-a proclamat pe neîntrecutul maestru cetățean de onoare, publicul s-a sculat în picioare și l-a sărbătorit mai multe minute prin aplauze furtunoase”.

(*Sărbătorirea lui George Enescu*,
„Biserica și Școala”, 15-22 noiembrie 1931)

La o lună de la desfășurarea evenimentului determinat de semicentenarul George Enescu, devenit o adevărată sărbătoare a spiritualității românești, „Curierul” notează informații inedite referindu-se la „genialului nostru muzician” din perspectiva „presei minoritare”, respectiv ziarele maghiare din Arad și Timișoara. Astfel, articolul *Presa minoritară și George Enescu* relevă admirația manifestată de cei mai străluciți ziariști maghiari din zonă cu privire la George Enescu. „Curierul” din 6 decembrie, prin acest articol, precizează că prima dată „în presa minoritară se pot citi articole atât de vibrante” cu privire la marele Enescu, atitudine considerată drept „frumoasă” de autorul articolului în discuție.

„În toate ziarele din Timișoara și Arad, după ultimul concert dat de George Enescu, cu care ocazie, după cum am arătat la timp, domnia sa a fost sărbătorit, cei mai străluciți ziariști minoritari au scris articole de toată frumusețea asupra genialului nostru muzician.

E pentru prima oară când în presa minoritară se pot citi articole atât de vibrante asupra unei personalități care întruchipează atât de desăvârșit geniul nației noastre.

Înregistrăm această frumoasă atitudine cum se cuvine”.

(*Presa minoritară și George Enescu*,
„Curierul”, 6 decembrie 1931)

Un alt articol, *Artistul George Enescu a dedicat o poză Palatului Cultural*, publicat în „Erdélyi Hírlap” din 8 decembrie, apreciază gestul lui George Enescu de a fi trimis o fotografie directorului Palatului cultural, distinsul om de cultură Nichi Lazăr, în semn de elogiu adus instituției arădene, fotografie ce va fi expusă în holul Palatului Cultural.

„George Enescu, violonist deosebit, cel mai apreciat cetățean de onoare al Aradului, pe care populația melomană l-a sărbătorit cu mare dragoste cu ocazia ultimului său concert la Arad, se gândește cu recunoștință la Arad. Astăzi a trimis o poză domnului Nichi Lazăr, directorul Palatului Cultural, pe care acesta o va înrăma și o va expune în minunatul hol al Palatului”.

(*Artistul George Enescu a dedicat o poză Palatului Cultural*, „Erdélyi Hírlap”, 8 decembrie 1931)

Cunoscut ca violonist prin cele peste 1000 de concerte susținute în Statele Unite, dar și la Viena, Berlin, Paris, Ludovic Shuk se stabilește la Arad, devenind dirijor al Societății Filarmonice începând cu stagiunea 1932/1933. Prezența prestigiosului dirijor și violonist Ludovic Shuk în fruntea Societății Filarmonice va deschide noi perspective vieții muzicale arădene, în sensul impulsivității ei și, mai ales, a impunerii unui repertoriu ce reunește mari piese ale muzicii universale. Primul concert ce deschide stagiunea muzicală 1932/1933 sub bagheta lui Ludovic Shuk a avut loc în 17 noiembrie 1932, la ora 9 fix, după cum consemnează într-o scurtă știre ziarul arădean „Aradi Közlöny” din 16 noiembrie 1932, p.4, cu un program ce include, din nou, *Rapsodia Română* a lui George Enescu, alături de R.Wagner – *Uvertura la „Maestrii cântăreți”*; J.Brahms – *Simfonia întâi* (primă audiție la Arad); Fr.Liszt – *Tasso, Lamento e Trionfo*, (poem simfonic în primă audiție la Arad).

Două zile mai târziu, ziarul „Aradi Közlöny”, din 18 noiembrie 1932, a publicat articolul cu titlul *Viața muzicală arădeană a înviat*, precizând că „...Societatea Filarmonică, în cel de al 42-lea an al său de existență, a organizat al 145-lea concert. Programul a cuprins lucrări de Wagner, Brahms, Liszt și Enescu”.

Un alt articol, intitulat *Concertul Filarmonicii* publicat în „Erdélyi Hírlap” din 13 noiembrie 1932 notează: „Anul acesta, conducerea orchestrei a fost preluată de Ludovic Shuk, artist cunoscut, care ani de-a rândul și-a desfășurat activitatea artistică în America de Nord. El a reușit să organizeze o orchestră completă, lucrur rar întâlnit în orașele de provincie”. Articolul în discuție face referiri la modul în care au fost executate și celelalte lucrări din program precum și la „prestația dirijorului”. În numărul din 18 noiembrie 1932, același ziar „Erdélyi Hírlap” (p.8) publică articolul semnat de dr.Unger și intitulat *Marele succes al primului concert*, subliniind atmosfera festivă determinată de eveniment, cu luminile care străluceau în holuri și în sala mare a Palatului cultural, dar mai ales, cu emoția fierbinte a celor prezenți la remarcabilele concerte ale marelui Enescu. Articolul în discuție face referire la motivele populare românești specifice operei lui Enescu, stilizate cu un „meșteșug” inconfundabil, spre a exprima cu franchețe „ritmurile dansului românesc”.

„Holurile și sala mare a Palatului Cultural strălucesc în lumini; o emoție fierbinte domnește peste cei prezenți: această manifestare artistică readuce atmosfera concertelor remarcabile a anilor de pace.

În anii trecuți, liniștea a domnit de multe ori în Palatul Cultural, și chiar dacă, sporadic, se auzeau sunetele vreunui concert, acestea nu au reușit să egaleze atmosfera serii de ieri. Programul a cuprins lucrări orchestrale, deci fără soliști: Wagner – *Uvertura „Maestrii cântăreți”*, Brahms – *Simfonia I*, Liszt – *Tasso* și *Rapsodia Română* a lui Enescu (...) compusă cu mult meșteșug prin valorificarea, ca element de bază, a motivului popular stilizat, prin reliefaarea ritmurilor dansului românesc”.

(„Erdélyi Hírlap”, 18 noiembrie 1932)

Următorul concert susținut de George Enescu la Arad a avut loc în 17 decembrie 1936, la cinci ani de la cel precedent, având în program: *Sonata în mi minor* a lui J.S. Bach, *Concertul pentru vioară în si minor* de Saint-Saëns, un *Poem* de Chausson, și *Tzigane* de Ravel.

Ziarele arădene „Știrea”, „Drapelul”, „Aradi Közlöny”, „Hírlap”, cu vădită admirație, consemnează concertul din 17 decembrie 1936, subliniind că și în următorii doi ani, respectiv 1937 și 1938, maestrul George Enescu va fi prezent la Arad.

Autorul articolului *Concertul maestrului George Enescu* constată cu mâhnire că „violonistul de reputație mondială” care este George Enescu nu este îndeajuns apreciat în țara lui, pe care o și consideră, printr-o metaforă destul de acidă, „țara tuturor coțcarilor”. Se apreciază concertele lui George Enescu de la New York și de la Paris, succesul deosebit al operei *Oedip*, maestrul Enescu purtând faima patriei lui „în cele patru vânturi”. La Arad, maestrul a fost întotdeauna venerat. Autorul articolului în discuție, Augustin Miclea, își amintește că, elev de liceu fiind, l-a așteptat pe George Enescu alături de alți tineri pe treptele Palatului Cultural, cu urale ce relevau „nestăpânita bucurie” și „dragoste” față de acest „neîntrecut răsfațat al muzelor”. Maestrul Enescu le-a mulțumit tinerilor cu modestie, un gest simbolic care aureolează o mare personalitate a cărei glorie a fost „dobândită și consfințită în cele mai grandioase manifestări muzicale ale lumii”. Prezența melomanilor arădeni, și nu numai a lor, la concertul lui George Enescu, este considerată „un act necesar de solidaritate în jurul acestui neîntrecut răsfațat al muzelor”.

„În 17 decembrie 1936 se va ține, în sala mare a Palatului Cultural, concertul Maestrului George Enescu.

Violonist de reputație mondială, maestrul este totuși nu îndeajuns apreciat în țara lui, țara tuturor coțcarilor. A trebuit ca să vină New York-ul și să-l angajeze prim-dirijor al celebrei Metropolitan Opera House, și Parisul, ca să-i monteze opera clasică – astăzi înscrisă în repertoriul permanent al Operei Franceze – *Oedip*, pentru ca, după câțiva ani, să se ofere maestrului George Enescu prilejul unui turneu în țara lui, a cărei faimă o poartă în cele patru vânturi.

În Arad, maestrul s-a bucurat întotdeauna de adevărată venerație artistică.

Îmi aduc aminte că pe vremuri – eram elev de liceu – tineretul arădean l-a așteptat pe treptele Palatului Cultural ca în urale de nestăpânită bucurie, să-și manifeste dragostea față de acest neîntrecut purtător al calităților românești peste hotare. Maestrul s-a strecurat printre rândurile admiratorilor murmurând un modest: Vă mulțumesc, băieți!

Acum, după atâția ani, Maestrul George Enescu este din nou printre noi. De astă dată, aureolat de gloria trainică dobândită și consacrată în cele mai grandioase manifestări muzicale ale lumii.

Românii din Arad trebuie să participe cu toții. Este un act necesar de solidaritate în jurul acestui neîntrecut răsfățat al muzelor, mai ales astăzi, când peste hotare ni se contestă multe, chiar de către frații din același mare neam latin”.

(Augustin Miclea, *Concertul maestrului George Enescu*,
„Drapelul”, 14 decembrie 1936)

Ziarul „Știrea”, din 17 decembrie 1936, începe prin a exprima, patetic, epitete elogioase la adresa maestrului: „inegalabilul nostru muzician”, „mireasma arcușului fermecat”, „baghetă magică”. Sunt menționate turneele maestrului în întreaga țară, de fapt în toate principalele orașe ale patriei, de la Brăila la Cernăuți, de la Iași la Lugoj, de la Timișoara la Galați, ș.a. Ultimul „popas” în drum spre Paris a fost la Arad, de fapt concertul din 17 decembrie. George Enescu a fost solicitat cu insistență să concerteze în marile orașe europene Budapesta, Berlin, considerat a fi pretutindeni „veneratul”, „neîntrecutul maestru”. La Paris se reprezenta „formidabila sa compoziție *Oedip*”, iar la New York se fac pregătiri pentru montarea aceleiași faimoase opere, cu o interpretare a protagoniștilor europeni, deoarece americanilor „le lipsesc elementele capabile să pună în valoare forțele tehnice pe care le dezlănțuie această monumentală dramă muzicală”. La Arad „maestrul nostru neîntrecut” a fost prezent deopotrivă ca interpret, compozitor și dirijor, cu un program ce reunea „*Sonata* lui César Franck, *Sonata Kreutzer* al lui Beethoven, *Sonata în la minor* de Bach, Brahms, Veraccini și alte mari genii muzicale”. Autorul articolului din „Știrea” subliniază că auditoriul se va simți „plutind între cer și pământ”, iar orchestra filarmonicii va fi și ea „pătrunsă de fiorul eroismului, odată cu execuția *Simfoniei Eroice* a lui Beethoven, și de duhul românesc în *Rapsodia* lui Enescu, cuprinși de evlavie în *Simfonia în do minor* de Brahms”. Prezența lui Enescu în concert la Arad este, din nou, considerată o sărbătoare pentru toți românii.

„După o absență de doi ani, de pe scena Ateneului Român, inegalabilul nostru muzician Enescu revine pentru a ne împărtăși din mireasma arcușului său fermecat, și cu bagheta lui magică.

Începând de duminică, 18 octombrie, și până la jumătatea lui decembrie, maestrul Enescu a consacrat publicului românesc din întreaga țară, nu mai puțin de 50 de concerte, dintre care vreo 10–15 numai în

Capitală. În tot acest interval, de două luni, va concerta în toate principalele orașe ale țării: Brăila, Galați, Craiova, Turnu Severin, Iași, Chișineu, Bacău, Roman, Piatra-Neamț, Lugoj, Timișoara, Cluj, Sibiu, Brașov, Constanța, Cernăuți, Ploiești etc. Ultimul său concert va avea loc la 17 decembrie a.c., la Arad, de unde în 18 – a doua zi – va trece frontiera și va pleca direct la Paris.

Întrucât, în primele zile ale lui ianuarie 1937, Enescu are anunțate câteva concerte în America, iar pe de altă parte, începând stagiunea lirică a Filarmonicii din New York al cărui dirijor exclusiv este, pe ziua de 22 decembrie, domnia sa și-a reținut loc și se va îmbarca pe transatlanticul Berengaria, care ni-l va duce peste ocean.

Solicitat cu insistență pentru o serie de concerte în marile centre europene Viena, Budapesta, Paris, Praga, Belgrad etc., veneratul nostru s-a văzut silit să renunțe în favoarea alor săi, care-l vor însoți desigur cu regretul părăsirii și cu urările lor de îndelungată sănătate.

La Paris se va opri mai puțin de o zi, căci actualmente acolo se procedează la repararea și transformarea scenei Operei mari, de unde formidabila sa compoziție *Oedip* va avea în viitor și o mai bună audiere. Și la New York se fac pregătiri pentru montarea lui *Oedip* și se intenționează a se aduce protagoniștii europeni, care au interpretat-o la Paris, întrucât americanilor le lipsesc elementele capabile să pună în valoare forțele tehnice pe care le dezlănțuie această monumentală dramă muzicală.

Deocamdată îl vom vedea iarăși pe maestrul nostru neîntrecut în tripla lui ipostază de executant-interpret, compozitor și dirijor-interpret. Ne vom răsfăța iar sufletul cu *Sonata* lui César Franck, *Sonata Kreutzer* al lui Beethoven, *Sonata în la minor* de Bach, Brahms, Veraccini și alte mari genii muzicale. Îl vom vedea dirijând și ne vom simți că plutim între cer și pământ, când cu impresionanta lui putere de sugestie va face ca orchestra Filarmonicii să se simtă și ea pătrunsă de fiorul eroismului, odată cu execuția *Simfoniei Eroice* a lui Beethoven, și de duhul românesc în *Rapsodia* lui Enescu, cuprinși de evlavie în *Simfonia în do minor* de Brahms.

Atâtea apariții, la pupitru ori pe scenă ale maestrului nostru venerat, sunt tot atâte zile de sărbătoare pentru toți românii”.

(Încep concertele Enescu, „Știrea”, 17 decembrie 1936)

Și articolul *Concertul Enescu la Palatul Cultural* apărut în „Aradi Közlöny” începe cu elogii aduse „celui mai de seamă violonist român” remarcabil și prin „puritatea sa sufletească, căldura penetrantă a inimii sale”. Programul susținut de George Enescu este considerat a fi dificil, iar interpretarea de o originalitate evidentă, așa încât publicul a fost, ca întotdeauna, „captivat”, iar aplauzele sălii arhipline au fost entuziaste.

„Sunt binecunoscute calitățile deosebite ale celui mai de seamă violonist român. De aceea, în locul criticii, în aceste rânduri i se cuvin doar elogii. Puritatea sa sufletească, căldura penetrantă a inimii sale determină calitatea tonului său. Enescu ocolește virtuozitățile – ceea ce nu înseamnă

însă că nu posedă o înaltă tehnică – dar îi este mult mai apropiată delicatețea cantilenelor.

Pentru concertul de aseară – din punctul de vedere al ascultătorului – și-a alcătuit un program deosebit de dificil, dar care a captivat publicul. Cele mai importante puncte ale programului au fost: *Sonata în mi minor* de J.C.Bach și *Concertul în si minor* de Saint-Saëns, ambele lucrări tălmăcite într-o manieră particulară. Sala arhiplină a Palatului l-a aplaudat cu mult entuziasm pe Enescu, acompaniat cu precizie la pian de Ionel Gherea, care, din păcate, a sunat adesea mai puternic decât ar fi trebuit”.

(*Concertul Enescu la Palatul Cultural, „Aradi Közlöny”, 18 decembrie 1936*)

Un alt articol din „Hírlap” începe printr-o comparație între vocalele lui Rimbaud, care au o anume culoare, și sunetele în interpretarea violonistului de geniu care era George Enescu și care căpătau, sub arcușul său, un „gust”, ba chiar „milioane de gusturi dulci, îmbătătoare”. Articolul în discuție apreciază „tehnica deosebită a maestrului”, „acuratețea cristalină a sunetului”, „nuanțele și reliefașia ornamentelor”. Din nou George Enescu își uimește auditoriul arătându-se a fi „un stăpân absolut al instrumentului său”, iar interpretarea sa „poartă pecetea unei puternice personalități”. Apreciem sublinierea făcută de autorul articolului care consideră că simplitatea dă noblețe interpretării, iar trăirea artistică a interpretului este profundă, în stare să îi releve o frumusețe particulară, neîncorsetată de reguli și cutume, așa cum se întâmplă întotdeauna în arta desăvârșită. Din nou, publicul a fost „însuflețit” sărbătorindu-l, precum bine se cuvine, pe marele artist George Enescu.

„Așa cum, în concepția lui Rimbaud, vocalele au o culoare, în cântul renumitului violonist Enescu sunetele muzicale au gust; milioane de gusturi dulci, îmbătătoare se nasc din arta maestrului care, joi seara, și-a susținut concertul în sala arhiplină a Palatului Cultural.

Tehnica deosebită, acuratețea cristalină a sunetului, dibăcia desăvârșită a conducerii arcușului, nuanțele și reliefașia ornamentelor uimește auditorul. Enescu este un stăpân absolut al instrumentului său, interpretarea sa amintindu-ne de cei mai de seamă maeștri ai viorii, cu toate că poartă pecetea unei puternice personalități. Trăirea sa artistică este profundă, iar atunci când se manifestă prin simplitate este cu atât mai nobilă. Enescu pătrunde tainele lucrării pe care o interpretează, pentru ca apoi să sublinieze frumusețea ei muzicală.

A obținut un succes total interpretând *Sonata* de Bach, cele două piese de Saint-Saëns și *Poemul* de Chausson. Enescu a ajuns pe culmile artei sale, acolo unde interpretul nu mai este încorsetat de reguli, ci dezvăluie esența lucrării prin vioara lui, prin desăvârșita sa artă.

Adevăratul violonist completează creatorul. Enescu simte și prețuiește această idee, din care pare că rezultă taina sufletului său.

Publicul însuflețit l-a sărbătorit cum se cuvine pe marele artist, care le-a oferit o satisfacție artistică deosebită”.

(*Concertul lui Enescu la Palatul Cultural, „Hírlap”, 18 decembrie 1936*)

„Hírlap” publică un amplu articol, de această dată de anvergură, cu titlul *Aspecte, icoane și curiozități din viața lui Enescu* și cu un șapou incitant „Cum l-a descoperit pe Yehudi Menuhin – violonistul”, care relevă statutul notoriu al lui George Enescu, deoarece aspecte ale vieții sale sunt considerate a fi de interes pentru toți. Apreciem și noi acum, peste opt decenii, opinia exprimată de Ernő Dohnányi și anume că Enescu „nu mai este muzician, ci un adevărat poet”. Este redat, în articolul în discuție, momentul descoperirii lui Yehudi Menuhin, copil fiind, adus de tatăl său la maestru după un concert, apoi modul în care maestrul și-a îndrumat, vreme de șapte ani, discipolul ce urma să devină unul din marii violoniști ai lumii. Este impresionantă dimensiunea pedagogică a lui George Enescu, care-l trimite pe discipolul său să studieze și cu alți mari violoniști, spre a-și putea găsi, în acest fel, propria cale. Sunt interesante opiniile lui George Enescu despre radio, considerând că acesta nu poate reflecta întru totul „frumusețea sublimă a unui concert”, dar îl teaurizează, îl immortalizează. Chiar fără să-și dea acceptul, unul dintre concertele sale a fost preluat la radio, mahnindu-l pe George Enescu, perfecționist, precum bine se știe. Este cunoscută prietenia dintre George Enescu și Belá Bartók, așa încât ar fi posibil ca inimile celor doi mari artiști, care se înțeleg așa de bine prin muzică, să constituie temeuri ale unei bune înțelegeri și în plan politic – este opinia de final a articolului în discuție.

„Cum l-a descoperit pe Yehudi Menuhin – violonistul. O întâmplare cu Radio-ul american.

În manifestările marilor muzicieni, sufletul este întotdeauna important. În spatele geniilor, chinurile sufletești murmură deoarece un adevărat artist se dăruiește total. Odată, Ernő Dohnányi, a spus despre Enescu: „«Nu mai este muzician, ci un adevărat poet»».

Un băiețel fără pretenții

Anul trecut s-a crezut că Enescu nu va mai putea concerta. Atunci, ziarul «Le Figaro» a publicat un articol care relata o convorbire cu Pablo Casals, celebrul violonist:

– Dintre toți interpreții, Enescu este cel mai extraordinar muzician.

Acum, după ce s-a însănătoșit și arta lui este intactă, propunerile pentru turnee curg unul după altul. Sărbătorile de Crăciun îl vor găsi pe puntea vaporului Normandie, pentru ca, în seara de 2 ianuarie la Baltimore, să interpreteze *Concertul* de Beethoven în acompaniamentul Filarmonicii din New York.

Impresarul său, A.H. Cohen, cu care lucrează de mai bine de 30 de ani, l-a rugat pe marele artist să povestească următoarea istorioară:

– Hm! S-a întâmplat acum zece ani. Concertam cu Orchestra simfonică în Paris și mă găseam în cabină, împreună cu dirijorul Bares, fumându-ne țigara; s-a deschis ușa și a intrat un american cu un băiețel de mână, care strângea cutia unei vioari la piept. Într-o germană incorectă, americanul mi-a spus că vine de la San Francisco și că ar dori mult să-i îndrumăm copilul în continuare. A scos câteva ziare, care publicau portretul băiatului și câteva cronici favorabile despre concertele lui.

Bares a intervenit pe franțuzește:

– Cred, maestre, că v-ați săturat de copii minune.

Copilul, care se pare că înțelegea franceza, a răspuns repede cu demnitate:

– Eu nu vreau să fiu copil minune, ci artist!

L-am întrebat de ce s-a adresat tocmai mie, iar tatăl băiatului mi-a răspuns:

– Mi-au fost recomandați la New York trei artiști: Ysaÿe, Flesch și dumneavoastră. I-am ascultat în concerte pe primii doi; acum, v-am ascultat și pe dumneavoastră.

Între timp, copilul și-a despachetat vioara și, deoarece eu cântasem în acea seară *Concertul în sol minor* de Max Bruch, băiatul a început să cânte cadența din același concert. După primele zece măsuri, Bares a declarat:

– Sunt dispus ca peste două săptămâni să-l programez într-un concert pe care îl voi dirija.

Dar tatăl a răspuns:

– Acum nu avem timp pentru așa ceva... Trebuie să studieze cu maestrul Enescu.

– Da, am răspuns eu, numai că acest lucru este imposibil deocamdată.

– De ce?

– Deoarece mâine, în zori de zi, călătoresc în România. Când mă voi reîntoarce la toamnă, mă voi ocupa cu plăcere de copil. Până atunci, dacă doriți să-mi comunicați ceva, iată adresa mea.

Yehudi Menuhin îi poate mulțumi lui Enescu pentru cariera sa.

S-a sunat. Concertul trebuia continuat. În dimineața următoare, m-am urcat în tren... Au trecut doar trei zile, abia reușisem să mă odihnesc puțin, când, într-o după-amiază, valetul mi-a adus cartea de vizită a lui Menuhin. Șapte ani de-a rândul, el a petrecut cu mine câte o lună în fiecare an. La București țineam orele în camera de hotel. Apoi, l-am îndrumat la Busch, Kreisler și Flesch pentru ca nu cumva personalitatea mea să se imprime prea puternic asupra lui. Dar de fiecare dată s-a reîntors.

Radio-ul nu redă întocmai frumusețile muzicii.

L-am întrebat pe maestrul Enescu ce părere are, din punct de vedere artistic, despre radio.

– Ca să fiu sincer, ascult destul de rar radioul. Mai curând ascult știrile. Recunosc că această invenție are un rol deosebit în propagarea muzicii clasice, dar în același timp și la deformarea ei. Rar, există și aparate de radio care te fac să uiți că sunt aparate. După cum filmele sonore nu se pot compara cu puterea de convingere a teatrului, tot așa nici radioul nu poate reflecta întru totul frumusețea sublimă a unui concert.

– Ați avut de-a face și dumneavoastră cu radioul?

– Desigur. Întâmplarea s-a petrecut în America și, de altfel, are un iz american. Am fost invitat într-o familie la Baltimore. Seara, în jurul orei 11, gazda mi-a cerut permisiunea de a asculta știrile și a deschis aparatul din care a început să se reverse o muzică domoală. «Ah! E încă prea devreme!» și a vrut să-l închidă. Pardon, să așteptăm puțin – am intervenit – fiind din ce în ce mai atent. La radio se transmitea un concert pentru vioară de Mozart, iar după câteva măsuri, mi-am dat seama că acest concert nu poate fi cântat decât de mine. Caracterul frazării și al accentelor îmi erau foarte cunoscute. Dar cum e cu puțință? Acest concert nu l-am înregistrat încă nicăieri pe disc! Ce năzdrăvăniie are tehnica? N-am putut înțelege cum s-a întâmplat. Gazda mi-a văzut privirea, și după ce a înțeles despre ce era vorba, a telefonat la Studioul de radio. S-a reîntors însă dezamăgit, fiindcă a primit un răspuns confuz. Mi-a promis, în schimb, că a doua zi va lămuri lucrurile. S-a interesat și apoi mi-a relatat: «Maestre, ați cântat acum trei zile în sala Paddy din New York acest concert de Mozart. Cu această ocazie, maestrul de lumină a fost mituit să instaleze un microfon în dosul unuia dintre reflectoarele din culise. Microfonul a fost legat, transmițând tot ce-ați cântat, pentru vânzare, pe piață. Studioul de radio *Scanacted* a cumpărat și el un disc. În felul acesta, ați putut asculta concertul cântat acum trei zile, fără ca să știți că interpretarea dumneavoastră a fost immortalizată».

După ce mă voi întoarce din America, la primăvară voi reveni în Ardeal, unde voi concerta împreună cu Belá Bartók. Cine știe, poate că văzând ce buni prieteni suntem, cum inimile noastre se înțeleg prin muzică, s-ar putea ca și politica să tragă anumite învățăminte”.

(*Aspecte, icoane și curiozități din viața lui Enescu*,
„Hírlap”, 25 decembrie 1936)

Chiar dacă nu este o cronică a concertului susținut de George Enescu, cunoscutul scriitor și ziarist al revistei arădene „Hotarul”, Al.Negură, a publicat o schiță, prilejuită de eveniment, pe care o consemnăm, în continuare, cu sentimentul că a fost, probabil, inspirată de evenimentul muzical la care asistase. Schița se și numește *Concert Enescu* și trebuie apreciată drept literatură, deci ficțiune, probabil, cu elemente de veridicitate. Schița relevă un fapt deja bine cunoscut, că toate concertele lui Enescu au reprezentat evenimente de primă mărime în viața urbei, deopotrivă pentru lumea bună „care-și etalează bogăția și toaletele”, dar și pentru oamenii de rând, bucuroși că pot participa la „momente muzicale” de excepție. Este admirabilă ideea lui Negură că un concert Enescu poate fi considerat „o mare recepție la o curte domnească”, care îi onorează pe participanți, impunând pregătiri

speciale, ba chiar o „forfotă ce nu mai contenea”. Scriitorul se referă la toaletele doamnelor și la dialogul prilejuit de concert. Aplauzele „au curs cu accente de furtună”, remarcă scriitorul, metafora revenind, pentru că, probabil, „furtuna de aplauze” relevă, la modul fundamental, atitudinea publicului arădean participant la evenimentul de anvergură artistică.

CONCERT ENESCU

-Schită-

Din ziua în care afișele anunțau „Marele Concert Enescu”, forfota orașului n-a mai conținut, mai ales că evenimentul se producea în preajma deschiderii sezonului balurilor și ceaiurilor dansante. Balul și ceaiul dansant fac parte din toaleta de iarnă a orașelor provinciale, așa cum plaja se acoperă de goliciunea trupurilor numai pe vreme de arșiță.

Un comitet de doamne, improvizat cu ocazia constituirii unei „societăți de binefacere”, a fost de părere să se facă „maestrului” o primire triumfală în gară, propunerea fiind părăsită de îndată ce, o „doamnă cu recunoscute cunoștințe în lumea bună a Capitalei” a convins comitetul că Enescu e un temut antifemenist!

„Bine dar ce fac eu cu...” și-a strigat începutul de revoltă doamna Stănescu, „o recunoscută intelectuală în rândul sexului frumos”, așa cum era intitulată cu ocazia tuturor dărilor de seamă a mișcărilor feministe din orașul A.

Doamna Văraru, soția unui înalt magistrat, bănuind că-i vorba de un nou discurs – doamna Stănescu era delegata din oficiu [...] în toate ocaziile – i-a răspuns, făcându-se că-și aranjează mai multe hârtii răvășite, în poșetă: „Nu-i nimic!... Îl ții și tu la venirea lui Soreanu, care pleacă peste câteva zile în turneu de sărbătorire!”

„Mulțumesc!... ăloră de 70 de ani să le vorbești tu!” a răspuns puțin înțepată doamna Stănescu. „Da ce credeai, dragă, că Enescu e încă fante!?... Vai!... se cunoaște că nu ai citit memoriile Reginei Maria!... Enescu-i după vremea Carmei Silva, mititico!”

– „M-aș fi așteptat să spui că-i după vremea ta!” se oțărî din nou doamna Stănescu.

– „Ei, asta-mi place!... N-ai vrea să susții că oi avea anii ducesii de Kent!”

O parte din membrele comitetului au intervenit energic, pentru a se pune capăt unei „discuții fără folos” și ședința a fost ridicată într-o atmosferă de curte gospodărească, dimineața la țară.

*

În ziua concertului croitoresele nu mai pridideau cu împachetatul rochiilor; coafezele și manichiurezele au câștigat cât într-o săptămână, iar birjarii și șoferii frecându-și mâinile în fața sălii de concert își spuneau îmbrâncindu-se cu umerii „Tot lăutari de ăștia să avem în fiecare seară!”.

În foaerul sălii lumea se îngrămădea tot mai mult; domnii salutându-se obișnuit, iar doamnele prin ridicări de umeri și căderi de pleoape. Foșnetul rochiilor lăsa o vagă impresie de mare recepție, la vreo „Curte domnească”, alungată de îndată ce priveai mai adânc în forfota ce nu mai contenea.

Abia atunci puteai observa cum unele toalete de-a dreptul virginale, ieșeau în evidență sau își pierdeau din strălucire, alături de rochii demodate, multe din ele cu podoabe prinse cu ace invizibile. Printre ele se puteau vedea și tăieturi vechi, acoperite cu un fel de cape improvizate din resturi de catifele, de memorabilă glorie.

Doamna locotenent Mirescu, nepoata șefului trustului de brichete electrice, purta un costum de porumbiță gulerată; în timp ce mătușa ținea morțiș să-și înprospăteze pielea, răscoaptă de ani, cu violetul unei mătase grele „adusă special pentru doamna Firtitescu!”, cum se tot lăuda patronul unui magazin din centrul orașului, tuturor doamnelor care se interesau de tonul modei.

În alt grup doamna Văraru, îmbrăcată într-o toaletă vișinie, își tot îndrepta talia, spre a fi observată de doamna Stănescu – „intelectuala” – care desconsiderând eticheta unui „concert de gală”, se uitase într-o simplă rochie de stradă, o bluză pepită, deasupra unor foi, care în lumina prea vie, făceau ape verzi.

– „Cine-i pupăza de colo, dragă!?”, întreabă profesoara Georgescu pe o colegă, recunoscută drept „gura mahalalei”.

– „Ei asta!... Ce n-o știi!?!... E nevasta ăluia de la poștă, cum dracu-l cheamă!... ăla de a trăit înainte de a lua-o pe asta, cu fata lui Gavrilete... Stai soro, știu că o cheamă Titinel, adică așa o strigam noi la școală!... Acum trăiește cu Apostoleanu, magistratu ăla venit proaspăt și care a fost însurat de două ori... ăla care s-a logodit cu unguroaica aia despre care vorbeam noi astă vară la ștrand!... Crede dobitoacul că are avere și nu știu cine i-a mai băgat în cap că-i și contesă!... Are pă dracu!... Nu are nici cât mine, dar știi tu cum sunt unguroaicele astea!... se tot vâre în sufletul omului, până se găsește câte un prost să-l lege la ochi!”

Un sunet prelung de clopoțel anunță începerea concertului și foșnetul rochiilor se preface în adevărată panică.

– „Îmi plăcu!... ai văzut-o pe Marineasca, îmbrăcată cu rochia bunicii!?”

– „Ei și tu!... Nu toate au avut norocul Mireschii!... Îmbracă lumea ce poate!”

– „Ba, să am pardon!...Nu are decât să stea acasă și să nu vină la un concert de gală în halul ăsta!... Ne facem de răs în fața minoritarilor!... Dacă nu are cu ce, să nu să vâre în lumea bună și să asculte concerte la radio... de alea poate asculta și în chiloți!”

*

Cât timp arcușul maestrului s-a îndrăgostit sprinten de corzile viorii obosit de prelunga împerechere, aplauzele au curs cu accente de furtună!

În pauză s-a reluat forfota obișnuită, cucoanele împungându-și toaletele cu ochii făcuți tot mai mici, căutând parcă în trecut amintirea culorii și tăietura „croiului”, pentru a putea identifica „refacerea”.

O parte din domni și-au fumat liniștit țigările, alții plângându-se că-i strâng rău pantofii „noi-nouți”, regretau că nu au gustat îndeajuns o partitură favorită.

– „Ah!... de s-ar termina odată, dragă, că-mi vine rău!”... Am venit cu o durere de cap îngrozitoare!... I-am spus lui Mișu că nu-mi arde de concert, da știi tu cum îi el; „Lasă Lizico, fă tot posibilul și mergi!... Nu mă nenoroci, că de abia am intrat în lume!... Dacă lipsim de la concertul ăsta, o să ne creadă oamenii proști!...”

– „Eu cred că tot mai mult câștigă un boxeur ca ăsta!...”

– „L-ai văzut pe Antonescu, mă!...Nu se mișca de credeai că între el și struna lui Enescu e cea mai perfectă asemănare!... O fi văzut ăsta note în viața lui, mă!?”

Alt țipăt de clopoțel și altă ofensivă de rochii și pantofi „cu scârț”.

O ultimă furtună de aplauze și lumea se grăbește spre ieșire. La foșnetul rochiilor se adaugă acum și gureșul doamnelor... „Mimi!... Lizet!... Coca!... madam Chirescu!... Vai!...Sofi!...”

Un tânăr, cu tocurile ghetelor stâlcite, coboară cu ochii închiși scările locurilor ieftine, fredonând numai pentru el, o partitură, care mai adineaori se lovea stingheră de pereții sălii de spectacol. Lumea năvălește în stradă, cu strigătele zgomotoase... a început să ningă!...

– „De-ar veni zăpada!...Mi-e dor de-o plimbare cu sania afară din oraș!”

– „Ce-ți pasă ție!... Nu te gândești că nu am și eu o rochie, nu am un ciorap ca toată lumea!... nu am nici cel puțin o capă!”

– „Ascultă, Lelule!... Cum îi zice, mă, medicamentului ăluia de bătătură?... M-a întrebat Sabin într-o scrisoare, că cică ar vrea să-i facă o surpriză șefului, care nu pleacă toată ziua din birou, că-l dor rău bătăturile!”

– „Bună-i ninsoara asta, domnule, pentru semănături!... de-ar ninge și pe la mine, la moșie!”

– „Ce te supărași, domnișoară, pentru o simplă vorbă aruncată-n vânt!?... Așa sunt eu: nu mă simt bine în ziua în care nu am făcut unei femei o propunere... se potrivește, bine!... nu se potrivește, sănătate și voie bună!”

– „Dobitocule!”

– „Am fost că ți-am făcut propunerea într-un fel domnesc!... trebuia...”

– „Lasă, bre!... îi plăti dumneata altădată!... nu merită să-ți spargi punga pentru un moft ca ăsta!... Ce aghioase aș mai fi tras eu acuma, dacă nu mă tot pisa Cocuța: «hai tătucule, să auzi și matale pe Enescu»... Ei și ce-i dacă l-am auzit!?... Slavă domnului, că nu am căzut pe foale... Ehe!... câți lăutari am văzut în viața mea!”

– „Ce facem, mă Costică!?... încotro o plesnim!?”

– „Hai mă, să ne mai destupăm capul de miorlăiturile ăstuia, cu muzică de aia adevărată!... Eu zic să mergem la o cafenea!”

– „Nu zău, Didine!... haide și tu cu noi!... Trecem și pe la Ștefănești și-i luăm... N-ai idee ce frumos e acuma noaptea, pe zăpadă, o plimbare cu sania!”

– „Nu merg, dragă Zozo, că m-a enervat atâta dezinteres pentru muzica adevărată!... Bietul Enescu!... Ah! ce țară ingrată!”

– „Asta-i acuma!... De când, dragă, ai devenit melomană și încă de aia rafinată?!”

– „Așa am fost eu întotdeauna, dar n-a avut cine să mă înțeleagă!... Ce pricepi tu din toate astea!”

– „Așa-i săracu de mine!... Nu mă pricep la nimic!... Ei, dacă te lăsam să te îmbraci cu rochia aia cu hățuri ca fâțâita lui Marmeluc, mă pricepeam de minune!... Nu mai face pe savanta și hai să facem o plimbare cu sania!... Luăm cu noi și niște lăutari... să rămânem cum s-ar spune, tot la concert!”

(„Hotarul”, 6-8 ianuarie 1937)

În ziua de 11 octombrie 1937 a avut loc al șaptelea Concert la Arad susținut de maestrul George Enescu, concert anunțat, ca și cele precedente, cu deosebită căldură în paginile ziarelor „Ecoul”, „Bravo”, „Drapelul”, „Știrea”, „Aradi Közlöny”, „Hírlap”. Enescu avea să revină la Arad în toamna anului următor, pentru un singur concert, la 11 octombrie.

Ziarele de limbă maghiară nu anuanță concertul, nepublicând nici avancronici și nici sumare informații asupra lui. Ca niciodată însă, patru ziare în limba română comunică:

„Luni, 11 octombrie 1937, ora 9 seara, un singur concert extraordinar de vioară, dat de maestrul Enescu cu concursul domnului Ionel Gherea – pianist.

Biletele se găsesc la Librăria Diecezana”.

(„Ecoul”, 11 octombrie 1937;
„Bravo”, 9 octombrie 1937;
„Ardealul”, 5 octombrie 1937;
„Drapelul”, 4 octombrie 1937)

Acest al șaptelea concert al maestrului George Enescu propunea publicului arădean meloman: *Concertul pentru vioară în mi minor* de Nardini, *Sonata în la major* de Haendel, *Fantezia* de Gaubert, *Andante* și *Rondo* de Mozart, *Sonata Kreutzer* de Beethoven.

Înainte cu două zile de desfășurarea evenimentului muzical, ce îl avea ca protagonist pe marele George Enescu, ziarul „Știrea” din 9 octombrie 1937 publica articolul *Maestrul George Enescu vine la Arad* în care subliniază acest „moment rar” ce prilejuiește „întâlnirea” cu „scumpul nostru maestru... un geniu al neamului românesc”. Subliniind faima de peste hotare a lui George Enescu, autorul articolului îi invită pe arădeni la concert „ca să-l vedem, să-l auzim, să-l aplaudăm și să-i arătăm recunoștință că nu ne-a uitat nici la înălțimea artei lui”. George Enescu este considerat „un geniu al neamului său”, un „ambasador al artei”, „o

strălucită întruchipare a geniului românesc”. Sunt invitați la concert, ba chiar se precizează că nu este permis să lipsească de la întâlnirea cu George Enescu nici intelectualul român, oricât ar fi de secătuită punga-i și oricât de sumară i-ar fi pregătirea muzicală”, deoarece „cu toții” trebuie să-l sărbătorească „călduros pe neîntrecutul nostru artist, unicul care ar avea cinstea de a da anual mai multe concerte în renumita sală de concerte *Gaveau* din Paris, unde locurile de abonament se moștenesc, și nu se pot cumpăra decât foarte rar”. Autorul articolului din „Știrea” relevă cu mândrie că în străinătate, George Enescu e considerat a fi un rege încoronat și e sărbătorit cu entuziasm cu prilejul concertelor sale, care impresionează, însă, prin modestie și discreție. Aradul s-a dovedit întotdeauna un popas al lui George Enescu în drumul unor călătorii obositoare spre a concerta pe marile scene ale lumii, de aceea, în finalul articolului se arată că marele interpret trebuie primit cu căldura manifestată față de un scump „cetățean reîntors acasă”.

„Luni seara, 11 octombrie a.c. maestrul George Enescu va da la Palatul Cultural un concert de o deosebită valoare artistică. Împlinim o plăcută datorie de a atrage atenția publicului asupra acestui rar eveniment, și deosebit, ce ne este rezervat nouă românilor, de a auzi astfel de concerte, pe care, ilustrul fiu al neamului nostru, nu le dă decât în marile metropole ale Apusului și a Statelor Unite din America de Nord. Faptul că maestrul Enescu este român, învrednicește și orașe de mărimea Aradului să guste arta sublimă a arcușului său și pentru care artă s-a creat în străinătate un cult și adorare, ce răsfrânge o cinste deosebită asupra țării noastre.

Tocmai de aceea, noi nu trebuie să ne mulțumim numai cu trecerea în conștiința publică a acestui fapt, nici să ne restrângem a ne împlini datoria numai prin faptul de a fi participat fiecare dintre noi la un concert Enescu, ci să folosim fiecare prilej ce ni-l dă, de a-l putea auzi acasă la noi, ca să-l vedem, să-l auzim, să-l aplaudăm și să-i arătăm recunoștință că nu ne-a uitat nici la înălțimea artei lui, pe care în străinătate nu o pot gusta, admira și plăti decât oamenii foarte bogați. Scumpul nostru maestru Enescu, este un geniu al neamului românesc; el ne face respectat numele în străinătate, când dă dovada înălțimei la care sunt capabili a se ridica românii.

El este un ambasador al artei celei mai perfecte; el este cea mai strălucită întruchipare a geniului românesc, pe acest teren, și ne mândrim cu el, că nu are în întreaga lume un rival de egală valoare.

Iată de ce nu e permis niciunui intelectual român, oricât de secătuită i-ar fi punga și oricât de sumară i-ar fi cultura muzicală, să lipsească de la concertul de luni seara. Cu toții să mergem la Palatul Cultural și să sărbătorim călduros pe neîntrecutul nostru artist, unicul care ar avea cinstea de a da anual mai multe concerte în renumita sală de concerte *Gaveau* din Paris, unde locurile de abonament se moștenesc, și nu se pot cumpăra decât foarte rar.

George Enescu este primit în străinătate ca un rege încoronat și sărbătorit cu entuziasm cu ocazia fiecărui concert, iar ziarele vestesc toate

deplasările lui cu săptămâni și luni întregi înainte. Și el, când vine și pleacă din țară, o face atât de discret și cu atâta modestie, încât numai ulterior aflăm.

Noi arădenii, care l-am proclamat cetățean de onoare al orașului nostru, trebuie să-l primim cu căldura acelor care primesc pe un scump consăngean și cetățean reîntors acasă după călătorii obositoare, ca să se pregătească a face altele pentru a spori faima artei muzicale, exteriorizat de geniul românesc. Enescu pleacă acum în străinătate și înainte de a trece frontiera poposește la Arad, pentru a ne oferi mai întâi nouă, românilor, favoarea de a auzi concertul pregătit pentru străinătate”.

(*Maestrul George Enescu vine la Arad,*
„Știrea”, 9 octombrie 1937)

A doua zi după concertul marelui maestru George Enescu, proclamat de arădeni cu îndreptățită mândrie Cetățean de onoare al orașului lor, ziarele arădene de limbă maghiară „Aradi Közlöny” și „Hírlap” publicau câteva rânduri în care subliniază cu admirabilă discreție că nu își propun, și nici nu poate fi analizată arta unui desăvârșit artist precum George Enescu, a cărui vioară iradiază prin fiecare sunet o autentică emoție. Autorul articolului în discuție nu își propune, după cum însuși mărturisește, să analizeze arta marelui maestru, deoarece „în fața unui artist atât de desăvârșit și în fața instrumentului său, nu putem decât să ne plecăm”. Sunt apreciate „adâncimea, finețea, sau poezia” care sălășluiesc în sufletul unui mare artist, care, prin interpretarea capodoperelor muzicale, „țese atâta reculegere, puritate și sensibilitate muzicală”, fiind admirat, ca întotdeauna, prin „splendidele bogății muzicale”.

„Este departe de noi intenția de a analiza arta marelui Enescu. În fața unui artist atât de desăvârșit și în fața instrumentului său, nu putem decât să ne plecăm.

Vioara este acel instrument care oglindește cel mai bine sufletul interpretului, după acesta ne putem da seama de câtă adâncime, finețe, sau poezie sălășluiește în acest mare artist. În interpretarea capodoperelor, Enescu țese atâta reculegere, puritate și sensibilitate muzicală, încât critica nu poate decât să tacă și nu ne rămâne altceva decât să-l admirăm, transcendând odată cu el în splendidele bogății muzicale.

Admirabila lejeritate cu care mânuiește arcușul, siguranța cu care învinge toate greutățile tehnice și căldura care iradiază din fiecare sunet al viorii sale, îl așează în rândul celor mai de seamă maeștri.

Aseară ne-am delectat cu *Concertul pentru vioară* de Nardini, *Fantezia* de Gaubert, *Andante și Rondo* de Mozart și *Sonata Kreutzer* de Beethoven.

Partenerul său, Ionel Gherea, s-a modelat în acompaniament personalității enesciene. Numerosul public i-a sărbătorit călduros”.

(*Enescu,* „Aradi Közlöny”, 12 octombrie 1937
„Hírlap”, 12 octombrie 1937)

Și ziarul „Aradi Ujság” publică în 13 octombrie 1937, sub semnătura compozitorului Csányi Mátyás, dirijor al Teatrului Maghiar din Arad, o cronică entuziasmată. Se remarcă din nou interpretarea de excepție, „tonul nobil al viorii”, „puterea sa de a pătrunde în miezul lucrărilor”, „admirabila sa artă coloristică, splendida mânuire a arcușului îl înalță printre primii violoniști de pe continent”. Autorul articolului din „Aradi Ujság” subliniază o caracteristică a stilului enescian, și anume paradoxul unei tălmăciri vibrante, pline de căldură, și o virtuozitate tehnică „de-a dreptul fantastică”.

„...Pe drept cuvânt, România se mândrește cu gloriosul ei fiu, cunoscut în lumea întreagă nu doar în calitate sa de compozitor, de o grandioasă concepție, ci și ca un proeminent virtuoz al violinei. În turneul său de anul trecut prin Statele Unite ale Americii a cules numeroși lauri. Puterea sa de a pătrunde în miezul lucrărilor interpretate e plină de originalitate, tonul nobil al viorii, admirabila sa artă coloristică, splendida mânuire a arcușului, îl înalță printre primii violoniști de pe continent. În programul său a figurat de această dată savuroasa, arhaica, *Sonată* de Vivaldi. A urmat delicata și modernă *Rapsodie* a francezului Gaubert. Caracteristică stilului lui Enescu este căldura tălmăcirii, în pofida unei virtuozități tehnice de-a dreptul fantastice...”.

(„Aradi Ujság”, 13 octombrie 1937)

George Enescu continuă să-și vrăjească auditoriul în țară și în străinătate, prin concerte de profundă vibrație interioară, care aduceau pe cerul negru al războiului al doilea mondial, solia de pace a artei, adevărată punte ce-i unește pe oameni, dincolo de etnii și interese meschine, dincolo de apartenențe la anume religii, dincolo de orgolii și nesăbuițe de strategie dominatoare. Un lung turneu de concerte susținut de George Enescu în patrie, începe la 13 noiembrie 1938 la Cluj și se încheie la 30 noiembrie 1938 la Arad. Așadar, concertul lui George Enescu, susținut pe superba scenă a Palatului Cultural, a avut loc în 30 noiembrie 1938 și nu în 1 decembrie 1938, precum susține Pintér Lajos în cartea *Mărturii despre George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1980, p. 8.

Presa arădeană, deopotrivă cea de limba română și de limba maghiară a consemnat continuu știri despre succesele de excepție ale lui George Enescu. În ziarul „Înnoirea” din 15 noiembrie 1938, Petru Pascu publică, la rubrica Puncte și linii, câteva rânduri emoționante considerând „cântecul maestrului”, drept un „unic murmur de mărturisiri și lacrimă tainică”:

„Vorbind de arta sunetelor să transcriem rândurile pe care le publică domnul Virgil Gheorghiu, într-un cotidian din Capitală, cu privire la genialul muzician: «Ce putem scrie despre genialul Enescu? Rândurile noastre de apreciere sunt lucruri sterpe și vane, care nu se raportează nici la public, devenind flacăra interpretării violonistului o cenușă de suflete, fremătând în aplauze și nici la cântecul maestrului, unic murmur de mărturisiri și lacrimă tainică. Cel mai mare violonist al timpului și-a lăsat inima liberă și măiastră

ca o pasăre albă să-și tremure zborul spre cerul nețărnut al muzicii. În fața lui Enescu ar fi bine să uite întreaga critică, orice omagiu, orice gând elogios; stilul curent al cronicarilor pângărește parcă urma sunetelor sale. De aceea, să-l ascultăm în tăcere ca pe un glas inspirat din alte lumi; în generoasa poezie a marelui său artă să fim cuprinși așa cum bolta cerească de primăvară cuprinde privirile și le înlăcrimează în extaz»”.

(„Înnoirea”, 15 noiembrie 1938)

Credem că aceste rânduri au servit drept avancronică concertului lui Enescu anunțat la Arad pentru ziua de 30 noiembrie 1938, deoarece același număr al ziarului cuprinde, în ultima pagină, la rubrica Note, textul în care se exprimă ideea că la Arad vor avea loc două „zile de strălucită performanță” care vor desfășura „pe amatorii de artă superioară”. Concertele lui George Enescu sunt considerate a fi „cadouri muzicale” așteptate cu real interes de publicul arădean.

„Muzica românească va avea două zile de strălucită performanță la Arad. La 30 noiembrie, la Palatul Cultural, maestrul Enescu va da unul dintre acele concerte ale domniei sale, cu care obișnuit anual, desfășurată pe amatorii de artă superioară.

Joi, la 1 decembrie, cu ocazia aniversării a 20 de ani de la Unire, Opera Română din Cluj va cânta drama muzicală *Horia* a domnului Nicolae Bretan.

Cele două cadouri muzicale sunt așteptate cu viu interes de publicul românesc, care va răsplăti, suntem siguri, eforturile organizatorilor care se ambiționează să prezinte în condiții strălucite muzica românească în acest colț de țară”.

(„Înnoirea”, 15 noiembrie 1938)

Ziarul „Ecol”, în numărul său din 26-28 noiembrie, anunța primul concert al stagiunii muzicale și anume:

„Concertul extraordinar de vioară dat de maestrul Enescu cu concursul d-lui Ionel Gherea la pian, miercuri 30 noiembrie ora 9.00”.

(„Ecol”, 26-27-28 noiembrie 1938)

Un alt articol, intitulat *Concertul maestrului George Enescu*, publicat în „Ecol”, relevă faptul că un concert la Paris sau New York cu George Enescu este considerat a fi un eveniment, deoarece marele maestru poate fi considerat „crainicul muzicii românești din toată lumea”, uimindu-și auditoriul prin arta sa desăvârșită, în stare să înfrângă „snobismul american” și nu numai.

„Marți, 29 noiembrie, la Timișoara, și miercuri 30 noiembrie, la Arad, Maestrul Enescu, crainicul muzicii românești în toată lumea, prilejuiește românilor și celorlalți iubitori de artă muzicală, prilejul rar, prea rar chiar, de a asculta glasul coardelor fermecate sub arcușul neîntrecut...”

Maestrul George Enescu trăiește, la sfera înaltă a artei pure (...) compoziții ce-i fac cinste, lui și neamului din care s-a născut.

A purtat și poartă, în străinătate, ridicat stindardul talentului românesc, uimind, prin arta lui desăvârșită, cercurile muzicale cele mai exigente, din părțile pe unde merge.

La Paris, un concert Enescu este cel mai de seamă eveniment muzical al anului. La New York, o operă dirijată de George Enescu înfrânge snobismul american și adună în sala *Metropolitan Opera House* pe toți iubitorii de muzică pură.

La Berlin, la Londra și oriunde merge, George Enescu, deodată cu măreția geniului său, acoperă de glorie și țara pe care și-o iubește ca nimeni altul.

Concertul lui este evenimentul de seamă al anului muzical din țară. Se cuvine, deci, ca «absențele nemotivate» de la atâtea alte manifestații ale românismului, să nu mai fie de astă dată înregistrate, mai ales că mulți minoritari trec peste considerentele care le sunt atât de dragi, și-l ascultă pe marele violonist George Enescu”.

(*Concertul maestrului George Enescu, „Ecoul”, 28 noiembrie 1938*)

Chiar în ziua concertului, la 30 noiembrie 1938, „Aradi Közlöny” publică un anunț despre „evenimentul muzical al serii”, iar a doua zi după concert, la 1 decembrie 1938, o scurtă dar elogioasă cronică, sub titlul *Concertul lui George Enescu*. Se menționează că marele violonist român „s-a ridicat deasupra tuturor adjectivelor laudative” impresionând prin virtuozitate și profunzime, iar interpretările conferite *Sonatei în La major* de Haendel, *Romanței în Sol major* de Beethoven, sau *Preludiului* de Bach, precum și a celorlalte piese aflate în program „au vrăjit” cu adevărat auditoriul.

„Marele violonist român s-a ridicat deasupra tuturor adjectivelor laudative pe care am putea să i le acordăm; nu ne rămâne decât să ne exprimăm cele mai adânci considerații pentru arta sa. De îndată ce arcușul său atinge corzile viorii, artistul se transfigurează, este cuprins parcă de elevație. Siguranța tehnicii și experiența sa garantează plenitudinea artei sale interpretative.

Enescu a realizat profunzimile *Sonatei în La major* de Haendel cu virtuozitate și vitalitate, nuanțând apoi în *Romanța în Sol major* de Beethoven, pentru ca arta sa să se releve îndeosebi în *Preludiul* de Bach. A redat piesa colegului său Ph. Gaubert – *Là-bas, très loin, sur la Mer* – cu o mare gingășie, talmăcind mai apoi *Minstrels* de Debussy și *Ciaccona* de Vitali; în final, ne-a vrăjit cu *Sonata în re minor* de Schumann.

Modul în care a acompaniat Gherea a fost la înălțime, pe deplin adecvat interpretului. Adevărații melomani, indiferent de naționalitate, au fost prezenți la acest prim concert al sezonului, apaludând entuziast”.

(*Concertul lui George Enescu, „Aradi Közlöny”, 30 noiembrie 1938*)

Zalay Jenő, violonist și membru al orchestrei Filarmonice din Arad, publică în ziarul „Hírlap” din 3 decembrie o cronică deosebit de elogioasă, socotindu-l pe George Enescu „un principe al muzicii” și „cel mai mare poet” al acesteia. Se precizează faptul că, din modestie, George Enescu nu a inclus nicio piesă compusă de el, fapt ce a produs regrete publicului meloman, care l-ar fi ascultat cu multă plăcere. George Enescu este considerat a fi „cel mai perfect reprezentant al școlii violonistice franceze”, autorul articolului recunoscând cu pioșenie chiar că a epuizat toate cuvintele laudative, rămânându-i doar intenția mărturisită de a-l omagia pentru „tonul splendid și cald, tehnica superioară, desăvârșită, ca să nu mai analizăm acuratețea absolută și claritatea intonației fiecărui sunet”. Se subliniază și ideea că numai un geniu muzical de anvergura lui George Enescu poate intui „dorințele compozitorilor topindu-le perfect și complet în capacitatea sa interpretativă, talmăcind lucrările astfel încât parcă însuși compozitorul lor ne-ar grai. Cu toate că exprimă perfect ideile compozitorilor, interpretarea sa este originală”.

„Principele muzicii, cel mai mare poet al ei, unul din cei mai renumiți violoniști și dirijori ai Europei și Americii și mândria întregii Români, ne-a vizitat din nou, pentru a ne mai cuceri odată prin inegalabila sa artă, și pentru a ne lăsa amintiri de neuitat.

Compozitorul Enescu a îmbogățit zestrea muzicală cu multe lucrări valoroase: *Sonata pentru vioară*, cvartete pentru coarde, octete, suite pentru pian și simfonii. Din modestie, n-a introdus nicio lucrare de-a sa în programul concertului, fapt pe care îl regretăm mult, deoarece le-am fi ascultat cu multă plăcere.

Violonistul Enescu aparține categoriei celor mai de seamă artiști ai epocii, fiind cel mai perfect reprezentant al școlii violonistice franceze. Am epuizat deja cuvintele laudative la adresa lui; nu ne rămâne altceva decât să-l omagiem. Ni se pare firesc tonul splendid și cald, tehnica superioară, desăvârșită, ca să nu mai analizăm acuratețea absolută și claritatea intonației fiecărui sunet. Numai un geniu muzical de talia lui poate intui dorințele compozitorilor topindu-le perfect și complet în capacitatea sa interpretativă, talmăcind lucrările astfel încât parcă însuși compozitorul lor ne-ar grai. Cu toate că exprimă perfect ideile compozitorilor, interpretarea sa este originală.

Încă de la începutul concertului, odată cu interpretarea primei piese a programului, *Sonata în La major* de Haendel, sunetele strălucitoare și maiestuoase ne-au făcut să uităm că anul trecut, puțin obosit și indispus, a interpretat la noi aceeași sonată. Marele și cuceritorul Enescu a cântat apoi lucrarea de o clasică frumusețe, *Romanța în Sol major* de Beethoven și *Sonata în Mi major* de Bach. A mai urmat *Là-bas, très loin, sur la Mer*, lucrarea bunului său coleg Ph. Gaubert, compozitorul modern francez. Nu avem cuvinte prin care să exprimăm gingășia cu care a fost interpretată această lucrare sugerând prin misterioase suspine pitorești tainicul murmur al mării.

Interpretarea piesei *Minstrels* de Debussy a fost de o neîntrecută lejeritate, iar *Ciaccona* de Vitali de o rară interiorizare.

După pauză, *Sonata în re minor* de Schumann, atât de rar cântată, ne-a vrăjit timp de o jumătate de oră. Pe lângă reliefaarea conținutului ei de idei, am admirat interpretarea sa personală și virtuozitatea cristalizată.

Enescu a răspuns la ovațiile nesfârșite ale publicului prin interpretarea *Variațiunilor pe o temă* de Corelli – Tartini – Kreisler”.

(Enescu, „Hírlap”, 3 decembrie 1938)

Și numărul din 1 decembrie 1938 al ziarului „Aradi Közlöny” publică elogii deosebite despre arta enesciană, pe care o consideră ajunsă la „zenitul” ei. Se subliniază faptul că „publicul a asistat la concert fără nicio deosebire de naționalitate, deoarece, precum în cazul marilor artiști, George Enescu s-a dovedit a fi „pătruns de elevație și spiritualizare de îndată ce arcușul său atinge strunele viorii”.

„Enescu... marele artist este pătruns de elevație și spiritualizare de îndată ce arcușul său atinge strunele viorii. Siguranța tehnică și rutina conferă un nemărginit calm artei enesciene, aflată la zenitul ei. A explorat cu multă vitalitate profunzimea *Sonatei în la major* de Haendel, a interpretat nuanțat *Romanța în sol major* de Beethoven, ca să-și releve arta îndeosebi în *Preludiul* de Bach (...) Publicul a asistat la concert fără nicio deosebire de naționalitate (...)”.

(„Aradi Közlöny”, 1 decembrie 1938)

Două zile mai târziu, dirijorul și compozitorul Csányi Mátyás notează în „Friss Ujság” din 3 decembrie 1938:

„Publicul a fost extaziat de-a dreptul de copleșitoarea interpretare a lui George Enescu. Nimeni nu și-a părăsit locul la sfârșitul concertului, ci a cerut cu insistență un supliment, pe care l-a și primit: o admirabilă piesă de Bach...”.

(Csányi Mátyás, „Friss Ujság”, 3 decembrie 1938)

Ziarul „Hírlap” din 4 decembrie 1938 publică cu acest prilej un amplu articol *Enescu – Publicul din Budapesta îl primește foarte călduros*. Aparent „timid și stânjnit”, când se află pe podium și „își potrivește instrumentul sub bărbie”, maestrul „subit se înviorează și își ia zborul spre înălțimi de neajuns”.

„Expresiile care ar putea să deosebească politețea obligatorie și adevăratul entuziasm, din păcate, s-au epuizat. Atunci când este vorba de un artist de anvergura lui Enescu, am vrea să se înțeleagă că acest om a depășit demult limita considerațiilor naționale sau de rasă.

Nu că n-ar fi un bun român. Pe când Parisul și Londra îi așteaptă cu nerăbdare concertele, el colindă provinciile țării, fiind, în același timp, un suflet de artist adevărat și un înțelept, ceea ce astăzi este de-a dreptul o raritate.

Maestrul care are 57 de ani, pare timid și stânjenit pe podium, dar numai atâta timp cât își potrivește instrumentul sub bărbie. Apoi, subit, se înviiorează și își ia zborul spre înălțimi de neajuns.

Numai el își poate permite să se ridice deasupra a ceea ce unii își imaginează că este virtuozitate. Astăzi el este mai mare decât oricând. Acum câteva săptămâni, Toscanini a dat un interviu unui ziar parizian în care declara că, după părerea lui, cei mai mari interpreți ai lumii sunt George Enescu și Pablo Casals. Dohnányi Ernő spunea: «Poate ca instrumentul cu patru corzi nu cunoaște un maestru mai desăvârșit ca Enescu».

Seara, în timpul cinei, i-am reamintit aceste lucruri; părea stânjenit. «Dohnányi a fost întotdeauna foarte politicos. În primăvara acestui an, după reîntoarcerea mea de la New York, ne-am reîntâlnit la Paris și am discutat despre vremurile trecute, despre trio-ul nostru favorit, care a cântat pentru prima dată în fața publicului de la Budapesta, și era format din Dohnányi, Casals și eu. Au trecut aproape zece ani de când nu am mai fost în Budapesta. Ultima dată am cântat acolo la Vigado și Orchestra filarmonică a fost dirijată de Dohnányi. Da, am cântat *Concertul* de Mozart.

– Cum ați fost primit de public?

– M-au primit foarte călduros.

– Aveți în perspectivă un nou concert la Budapesta?

– De mulți ani plănuiesc și sper că poate în acest an se va realiza – și se întoarce întrebător spre Cohen.

Domnul Cohen, cu eleganța sa deosebită, ne amintește mai degrabă de un diplomat decât de un impresar. Acum zâmbește neîcrezător: «C'est possible?» Maestrul și Cohen discută, din când în când, și în franceză. Apoi Enescu se întoarce spre mine.

– Mi-ar face mare plăcere să mai stau puțin de vorbă cu Bartók și Kodály.

– Din păcate, astăzi nu mai poți prevedea nimic – intervine Cohen – lumea este din ce în ce mai tulbure.

– Mă gândesc că totuși poate se vor potoli. N-ar strica puțină liniște, spune Enescu.

– Numai că aceasta nu depinde de artiști, intervine din nou Cohen. Nemții se înarmează din nou.

– Monsieur, dumneata vezi întotdeauna totul în negru, spune Enescu.

– Pardon maestre, eu nu spun decât ceea ce citesc...

– Au dărâmat biserici, au incendiat sinagogile unde se închinau bătrânii evrei. C'est horrible, Maître!

– Oui, oui, quelle brutalité, monsieur Cohen. Oamenii ar putea să se iubească între ei, dar nu vor.

– În America ce se întâmplă? întreb atunci eu.

– Am auzit că și la New York se simte puțin această mișcare antisemită, dar în restul țării n-am întâlnit-o. Elevul meu preferat, Yehudi Menuhin, ni s-a plâns că nu poate cânta în Germania, țara a cărei cultură muzicală o prețuiește cel mai mult, având o adâncă venerație pentru Bach și Haendel.

– Ce mai face copilul minune?

– Copil minune? Este un adevărat bărbat. S-a și căsătorit micuțul Yehuda. M-a surprins și pe mine când mi-a prezentat soția, fiica unui medic din Chicago. Și ce romantică a fost această căsătorie! Țineți minte că odată vorbeam foarte mult despre sora lui Menuhin, Hephzibah; când a venit pentru a doua oară la Sinaia, l-a însoțit și sora lui. Am cunoscut în ea o pianistă fenomenală. Și această fetiță pentru dragoste a părăsit cariera solistică. S-a îndrăgostit de un tânăr inginer. Au planificat căsătoria pentru o dată la care Yehudi putea să fie prezent. Dar «story-ul» acum devine mai senzational. La această căsătorie, Yehudi Menuhin a cerut mâna cumnatei sale, astfel, copiii doctorului din Chicago s-au căsătorit cu copiii familiei Menuhin. Nici nu mai e cazul să spun ce zarvă mare au făcut ziarele americane, care au adus repede la cunoștința publicului că în familia Menuhin mai este o tânără fată, iar în familia cumnaților un tânăr băiat, încă student.

– Maestre, parcă ați vorbit puțin ironic despre viața de familie!

– Ah, am deja un an de zile de când mă simt foarte bine în lanțurile căsătoriei.

– Maestre, spuneți-ne care este părerea dumneavoastră despre alți violoniști?

– Despre Szigeti József pot spune că este extraordinar, Jascha Heifetz este strălucitor; Mischa Elman, foarte bun. Pe Plihoda îl consider mai degrabă un prestidigitator. Dintre dirijori, îmi place Furtwängler, Bruno Walter și Toscanini. În Statele Unite mai există un foarte bun dirijor, Ormandy Jenő. Era unul și mai mare, artist în Cincinnati, Weiner Leo, dar am auzit că s-a reîntors între timp la Budapesta”.

*(Enescu. Publicul din Budapesta îl primește foarte călduros,
„Hírlap”, 4 decembrie 1938)*

Însemnări duioase, încărcate de un dureros lirism, publică revista arădeană „Hotarul” din 12 decembrie 1938 la rubrica Notițe. Sala Palatului Cultural avea o atmosferă de catedrală, iar mâna maestrului părea cu adevărat o mână sfântă, pe care „oamenii de rând am simțit nevoia de a o săruta”. Autorul articolului din „Hotarul” notează un fapt adevărat, și anume că muzica este în stare să ne ridice dincolo de mizeriile vieții obișnuite: „melodia mi se strecurase în sânge, umblând cu el prin toate cotloanele trupului, purificându-l de murdăriile trăirii cotidiene”.

„Maestrul George Enescu a poposit iar pentru o seară în Aradul cu atâția de puțini iubitori de muzică. Sala Palatului Cultural a căpătat o atmosferă de catedrală și nu trăiau decât trupul gârbov al maestrului și mâna lui, mâna lui sfântă, pe care noi, oamenii de rând, am simțit nevoia de a o săruta.

Nu pricepeam prea mult din rostul ascuns al cântecului, dar în seara aceea melodia mi se strecurase în sânge, umblând cu el prin toate cotloanele trupului, purificându-l de murdăriile trăirii cotidiene. O mână de primitivi extaziați în fața semnului divinității, închinându-se lui. Și eram atât de puțini! Desigur, maestrul n-a văzut asta, aceasta fiind lucrul care îl interesează cel mai puțin.

Dar pe când ne întorceam spre casă, aspirând tămâia melodiilor ascultate, cinematografele s-au deschis vărsând puhoiul de oameni ce nicicând nu vor să plângă odată cu vioara maestrului. Păcătuiesc față de viața lor”.

(„Hotarul”, 12 decembrie 1938)

George Enescu, precum toate marile personalități ale umanității, își afirma cu franchețe apartenența națională, arătându-se a fi un adevărat patriot, dar îi elogia cu aceeași franchețe pe marii artiști ai lumii, dincolo de apartenența lor la o anumită națiune. Ziaristul arădean Petre Pascu, în revista „Înnoirea”, reproducea *Scrisoarea* trimisă la Arad, în anul 1912, prefăcând-o cu câteva rânduri. Se menționează faptul că George Enescu „a ținut veșnic trează (...) conștiința românească”, arătându-se a fi un „suflet mare, larg, deschis”.

„George Enescu a ținut veșnic trează o conștiință românească în părțile asuprite. Aici, în Arad, era în 1912 o Societate Filarmonică ai cărei membri s-au gândit să cânte ceva din genialul compozitor, care pe atunci se găsea la Paris. Pentru această Societate, prim-secretarul ei, Josif Wagner s-a adresat maestrului printr-o scrisoare, cerându-i învoirea. Un cald răspuns n-a întârziat să sosească, Enescu simțindu-se adânc afectat de scrisoarea arădenilor. Credem că facem un serviciu cititorilor reproducând o parte din răspuns, care dovedește prezența dintotdeauna a unui suflet mare, larg, deschis și dornic. *Scrisoarea* lui Enescu poartă data de 12 ianuarie și o găsim în „Tribuna” din 14 ianuarie a aceluiași an, începând astfel:

«Scumpe domnule,

Mai întâi vă mulțumesc pentru că v-ați gândit să înscrieți și una din operele mele în programul unuia din concertele dumneavoastră...»”.

(„Înnoirea”, 1–15 iulie 1939)

Norii negri ai războiului s-au abătut și asupra vieții culturale. Concertele și spectacolele teatrale erau mult mai puține pentru că publicul, în mod firesc, se confrunța cu mari probleme, în fond, de viață și de moarte. Și totuși, cele două concerte susținute de George Enescu la Arad în timpul celui de-al doilea război mondial, în anii 1942 și 1943, considerate solii ale păcii, au stârnit interesul întregii colectivități. Deoarece ziarele maghiare și-au încetat apariția în timpul războiului, doar ziarele de limba română „Știrea” și „Credința” consemnează al nouălea și al zecelea concert al lui George Enescu la Arad.

La 8 aprilie 1942, Ștefan Ionescu, impresarul maestrului, trimite directorului Palatului Cultural, Nichi Lazăr, o scrisoare în care îl anunță despre concertul maestrului George Enescu, devenit membru titular al Academiei Române. Este o recunoaștere a înaltelor calități artistice ale lui George Enescu, cu adevărat un geniu românesc al muzicii universale.

„În urma dorinței și devotamentului artistic de care este pătruns marele nostru muzician, maestrul George Enescu, de a continua opera de propagandă culturală, începută triumfal în București, s-a hotărât ca frumosul

dumneavoastră oraș să nu fie lipsit de această manifestare artistică, în care veți putea admira geniul românesc al muzicii, răsplătit pentru înaltele calități artistice prin alegerea sa ca membru permanent al Academiei Române.

Vă rugăm să interveniți să ne fie pusă la dispoziție, în ziua de 2 mai a.c., sala Palatului Cultural”.

Între timp, data concertului va suferi modificări, cel de al nouălea concert Enescu a avut loc în 30 aprilie. Programul celui de-al nouălea concert al lui George Enescu la Arad, desfășurat în superba sală a Palatului Cultural, în 30 aprilie 1942, cuprindea *Sonata în re major* de Haendel, *Sonata Kreutzer* de Beethoven, două *Poeme* de Simonie și Chausson, *Sarabanda* și *Tamburina* de Leclair, *Tempo di Menuetto* de Pugnani. Ziarele „Credința” și „Știrea” anunță rarul și fericitul eveniment. Articolul *Cel mai mare eveniment muzical la Arad: concertul George Enescu* subliniază faptul că Aradul și Timișoara vor avea privilegiul de a asista la un concert cu „un program senzațional”, compus din repertoriul clasic și românesc, susținut de „cea mai reprezentativă figură a vieții muzicale românești” care este George Enescu.

„Aradul și Timișoara vor avea prilejul să admire, în scurt timp, pe cea mai reprezentativă figură a vieții muzicale românești, pe George Enescu, care, după cum aflăm cu cea mai mare bucurie, va concerta în aceste două orașe încă în cursul acestei luni, dată pe care o vom publica la timp.

Melomanii de la granița de vest a țării vor avea, deci, fericita ocazie să audieze din nou pe cel mai mare violonist și să savureze măiestria neîntrecută a marelui violonist, care va executa de data aceasta un program senzațional compus din repertoriul clasic și românesc”.

(*Cel mai mare eveniment muzical la Arad: concertul George Enescu, „Credința”, 25 aprilie 1942*)

Marele maestru este considerat un „mare compozitor și mânuitor al arcușului”, care impresionează prin măiestria sa rară și prin arcușul său care „aleargă de-a lungul coardelor, ca un copil zburdalnic, în plină libertate”. Toate aceste înalte calități îi conferă lui George Enescu statutul de „cel mai reprezentativ artist al geniului muzical clasic”.

„La 30 aprilie, la ora 9 seara, marele compozitor și mânuitor al arcușului, George Enescu, va da un concert la Arad. Creațiile muzicale ale lui Enescu, cunoscute iubitorilor de muzică din țara noastră și din străinătate, fac ca la acest concert întreprins în întreaga țară, să ia parte toți cei care iubesc muzica aleasă, executată cu o măiestrie rară de cel mai reprezentativ artist al geniului muzical clasic.

În mâna maestrului Enescu, vioara își trăiește ea însăși menirea ei, arcușul aleargă de-a lungul coardelor, ca un copil zburdalnic, în plină libertate.

La pian, maestrul este acompaniat de domnul Ion Filionescu, un artist în mânuirea clapelor. Concertul cuprinde bucăți alese din cei mai autentici compozitori cu renume, interpretate de un artist nu mai puțin renumit”.

(„Știrea”, 30 aprilie 1942)

Un alt articol, *Maestrul George Enescu la Arad*, publicat în „Credința”, subliniază importanța evenimentului pentru „inimile românilor”, pentru că George Enescu este considerat „mândria geniului muzical mondial”. Pretutindeni, în importante centre românești sau în lume, George Enescu este așteptat cu „multă simpatie și încredere”, iar personalitatea sa muzicală este considerată a fi „de o valoare neegalată-n istorie”. Articolul în discuție invită publicul arădean spre a trăi „clipe de adevărat elan artistic” și spre a participa în număr cât mai mare la acest unic eveniment muzical, devenit o sărbătoare a spiritualității universale.

„Astăzi, joi seara, 30 aprilie, la orele 21, va avea loc concertul marelui nostru violonist George Enescu, mândria geniului muzical mondial, care a cucerit nu numai inimile românilor, a căror vază muzicală a dus-o peste tot unde există civilizație, dar și a întregii lumi muzicale, care îl admiră și stimează. Turneul pe care l-a întreprins George Enescu în țară are ca scop nu numai luarea de contact cu melomanii din cele mai importante centre românești, care îl așteaptă cu multă simpatie și încredere, dar stă totodată și în legătură cu timpurile pline de eroism prin care trece țara, al cărei vajnic și devotat slujitor a fost și rămâne marele compozitor și genialul ei fiu pe teren muzical.

Violonistul și compozitorul, ca și excelentul dirijor care este George Enescu, deopotrivă de mare în fiecare din aceste genuri, nu are nevoie de reclame meșteșugite. Personalitatea lui muzicală este de o valoare neegalată în istorie, recunoscută la noi, unde se bucură de cea mai mare atenție și stimă, ca și în străinătate, unde succesele sale formidabile au avut răsunet extraordinar, subliniat de toată lumea muzicală și pricepută în materie.

Programul concertului de astă seară cuprinde puncte din muzica internațională recunoscută, precum și bucăți din compozitorii indigeni. Dar marele nostru George Enescu va executa și o bucată din Paganini, genialul violonist italian.

Publicul arădean va trăi clipe de adevărat elan artistic și suntem siguri că va lua parte la acest unic eveniment muzical în număr cât mai mare, ca și în alte ocazii, când a ținut de a sa datorie să-l sărbătorească pe excelentul violonist.

Noi ne facem interpreții localnicilor și îi salutăm cu cuvintele: Bine ai venit Maestre!”

(*Maestrul George Enescu la Arad*,
„Credința”, 1 mai 1942)

A două zi după concert, ziarul „Credința” consemna, cu îndreptățită mândrie, strălucitul succes al „neîntrecutului mânuitor al arcușului”, atmosfera fiind „de înaltă ținută artistică ce caracterizează numai evenimente rare, evenimente unice”.

Este prezentat programul care cuprinde Haendel, *Sonata în re major*, Beethoven *Sonata Kreutzer, op.47*, *Poem* de Chausson, *Sarabanda și Tamburina* de Leclair, *Tempo di menuetto* de Paganini. Se subliniază execuția fără greșală, genială, un adevărat „regal artistic” răsplătit cu nesfârșite aplauze pentru George Enescu, maestrul neîntrecut al viorii, dar, totodată, și „fala noastră, a tuturor românilor”.

„Ori de câte ori vine în localitate marele nostru muzician George Enescu, tot de atâtea ori pentru publicul românesc de aici este o mare sărbătoare. La fel s-a întâmplat aceasta și cu ocazia concertului de astă seară care a avut loc în marea sală a Palatului Cultural. Neîntrecutul mântuitor al arcușului, care este mândria noastră, George Enescu, a obținut și de data aceasta un strălucit succes, în sală a domnit acea atmosferă de înaltă ținută artistică, care caracterizează numai evenimente rare, evenimente unice. Concertul dat de maestrul Enescu a fost onorat și cu prezența capilor autorităților civile, militare și bisericești în frunte cu Prea Sfinția Sa, Episcop dr. Andreiu Magieru. Minunatul program a cuprins bucăți din Haendel, *Sonata în re major*, Beethoven *Sonata Kreutzer, op.47*, iar după pauză s-a cântat *Poem* de Chausson, *Sarabanda și Tamburina* de Leclair, *Tempo di menuetto* de Paganini. În nesfârșitele aplauze care au răsplătit atât pe George Enescu, cât și pe acompaniatorul său Ion Filionescu, aplauze care n-au voit să înceteze, virtuozul și genialul Enescu a mai cântat încă două bucăți în afară de program.

Concertul de aseară a fost un regal artistic, cu adevărat prezentarea artei în toate frumusețile ei.

Cei care au audiat acest minunat concert ne-au dat imboldul să spunem toate cele de mai sus, făcându-ne interpreții lor pentru darul ce ne-a oferit maestrul neîntrecut al viorii George Enescu, care este fala noastră, a tuturor românilor”.

(*Concertul Enescu la Arad, „Credința”, 2 mai 1942*)

Al zecelea concert al maestrului George Enescu la Arad a avut loc în 30 martie 1943, având următorul program:

AL ZECELEA CONCERT, 30 MARTIE 1943

Program:

1. a. <i>Sonata în La major</i>	Vivaldi
b. <i>Ciaccona</i>	Vitali
2. c. <i>Sonata în la major</i>	Franck
3. a. <i>Grave</i>	Fr. Bach
b. <i>Minstrels</i>	Debussy
c. <i>Siciliana și Rigadon</i>	Francoeur
d. <i>Andante, Menuet, Rondo</i>	Mozart

Ziarele „Știrea” din 26 și 28 martie 1943 și „Credința” din 25 și 30 martie 1943 anunțau „cel mai mare eveniment al anului” al „cunoscutului și mult apreciatului George Enescu”. Faima lui George Enescu „a trecut de mult peste frontieră, cu nenumărate succese obținute în toate țările din Europa și în America”. Articolele din „Știrea” arată că publicul arădean iubitor de muzică nu poate lipsi de la un asemenea eveniment, un privilegiu rar pentru melomani.

„Marele nostru maestru de vioară, George Enescu, a cărui faimă a trecut de mult peste frontieră, cu nenumărate succese obținute în toate țările din Europa și în America, vine la Arad pentru a concerta și la Arad în ziua de marți, 30 martie, orele 8 seara, în sala mare a Palatului Cultural.

Publicul arădean iubitor de muzică nu poate lipsi de la acest eveniment, care atât de rar ni se oferă”.

(*Concertul Domnului George Enescu,*
„Știrea”, 26 martie 1943 și 28 martie 1943)

Și ziarul „Credința” din 25 martie consideră concertul lui George Enescu la Arad cel mai mare eveniment muzical al anului, de fapt, „un concert excepțional în seara zilei de 30 martie la Palatul Cultural”.

„La 30 martie, George Enescu concertează la Arad. Cel mai mare eveniment muzical al anului îl prezintă pentru Arad concertul marelui violonist George Enescu, care va da în localitate un concert excepțional în seara zilei de 30 martie la Palatul Cultural”.

(„Credința”, 25 martie 1943)

Autorul articolului subliniază personalitatea lui George Enescu binecunoscut tuturor prin „vioara sa fermecată”. George Enescu este considerat „o mândrie a arcușului românesc”, iar concertul său un eveniment muzical excepțional prin „însăși prezența la Arad a celui mai mare violonist al lumii”.

„Arad, astăzi, 30 martie, la orele 8.30 seara, va avea loc în sala de festivități a Palatului Cultural marele eveniment muzical al anului: concertul maestrului George Enescu, acompaniat la pian de Filionescu, un cunoscut și mult apreciat pianist, cu care mândria arcușului românesc, George Enescu, a mai fost în turneu prin țară. A prezenta pe acești doi mari și totodată reprezentativi virtuozii români, ar însemna a le diminua valoarea. Ne facem ecoul cititorilor noștri și aducem salutul nostru neprețuitului violonist român, a cărui prezență la noi la Arad nu poate decât să bucure pe orice român.

Suntem siguri că o sală plină și entuziastă va saluta pe George Enescu, cu căldura cu care el transmite prin vioara sa fermecată de arcușul său cele mai divine sunete.

Un program dintre cele mai alese, care cuprinde pe titanii internaționali, va fi prezentat melomanilor de la noi, program care trebuie ascultat și de mic și de mare, căci un al doilea eveniment de acest calibru nu credem să mai poată avea loc în curând în orașul nostru.

Concertul lui George Enescu nu este numai un eveniment muzical excepțional, ci însăși prezența la Arad a celui mai mare violonist al lumii prezintă un interes dintre cele mai profunde. Iată pentru ce zicem maestrului George Enescu bine a venit printre românii de la granița de vest, care îl salută și îl așteaptă să-l vadă și să-l audă cântând pe scena Palatului Cultural de la noi”.

(*Astăzi marele eveniment muzical de la Arad –
Concertează George Enescu la Palatul Cultural,
„Credința”, 30 martie 1943*)

George Enescu a primit la finalul primei părți a Concertului o cunună de lauri cu tricolor fiind „îndelung și sincer aclamat de entuziastul public”, precum relevă articolul *Concertul Enescu la Arad* publicat în „Credința” din 2 aprilie 1943. Un concert îndelung și sincer aclamat de entuziasmatul public care, refuzând să părăsească sala, îl chema frenetic pe scenă pentru a-l sărbători, așa precum numai Aradul știe să o facă, notează cu mândrie locală autorul articolului. Manifestând o dispoziție rară, George Enescu a impresinat prin interpretarea sa de o rară precizie, în stare să releve un timp de pură calitate și o sensibilitate pe care numai cei puțini, „aleși”, o pot manifesta. Arcușul lui George Enescu este considerat a fi fermecat, iar sunetele „produse” de corzile vioarei sale sunt în stare să încălzească inima și să rămână multă vreme în memoria publicului meloman. De aceea, și autorul articolului la care ne referim subliniază că a fost o seară de artă pură „sută în sută”.

„Ieri seară, în sala cea mare a Palatului Cultural, a dat un singur concert excepțional maestrul George Enescu, cu acompaniamentul la pian al domnului Filionescu. Concertul acesta extraordinar de vioară a fost audiat de un public foarte select și încântat că a putut saluta pe marele nostru violonist pe scena Palatului Cultural. Programul a cuprins următoarele bucăți: Vivaldi, *Sonata în la major*, Vitali, *Ciaccona*, Frank, *Sonata în la major*, Bach, *Grave*, Debussy, *Minstrels*, Francoeur, *Sicilienne* și *Rigaudon*, Mozart, *Andante*, *Menuet*, *Rondo*, iar ca supliment s-a mai cântat și bucata de Pugnani, *Bagattela*. George Enescu a obținut același mai mare succes artistic, iar marele nostru violonist, căruia i s-a oferit după prima parte a programului o cunună de lauri cu tricolor, a fost îndelung și sincer aclamat de entuziastul public, care n-a vrut să părăsească sala chemându-l frenetic spre a-l sărbători, românește, așa cum numai Aradul știe să o facă când este vorba de apreciații săi artiști și de oameni ai artei pure.

Mai vioi ca oricând și cu o dispoziție rar de întâlnit, maestrul George Enescu a cântat cu o rară precizie, cu un temperament de pură calitate și cu o sensibilitate ce numai la cei mai aleși în muzică se poate întâlni. Și publicul din sală a stăruit prin aplauze, după fiecare bucată, cât a putut el mai mult, și prin aclamațiuni ca să-și arate sentimentele sale pline de grație pentru ilustrul violonist român. George Enescu a oferit o rară seară de muzică clasică, a dat ceea ce se cheamă pur și simplu artă și ceea ce nu se poate auzi oricând și

oriunde. Concertul de ieri seară va rămâne mult timp în memoria tuturor acelor care l-au auzit și care au și înțeles tot ce i s-a oferit. Maestrul George Enescu nu caută niciodată succesele ușoare prin tehnică și virtuozitate. El adâncește tot ce execută, iar arcușul său fermecat scoate de pe corzile viorii sale acele sunete care încălzesc inima și care lasă dăre adânci de plăcere în sufletul fiecăruia care se apropie de frumos și îl înțelege. A fost o seară mare, a fost un concert ce numai în zile mari se poate auzi. A fost o seară de artă pură, a fost ceea ce se cheamă cu adevărat muzică clasică sută la sută. Și sala a trăit intens clipele oferite de marele nostru violonist, care a dat cu acest prilej o parte din inima sa atât de nobilă și atât de sensibilă pentru frumos și pentru artă pură. Concertul de ieri a fost poate cel mai pur pe care l-a oferit vreodată melomanilor arădeni maestrul George Enescu. Iată pentru ce îi suntem recunoscători și pentru ce îi mulțumim din toată inima”.

(*Concertul Enescu la Arad, „Credința”, 2 aprilie 1943*)

Personalitatea covârșitoare a lui George Enescu a fost evocată câteva săptămâni după desfășurarea acestui ultim concert la Arad de către dr. Victor Baciu în ziarul „Știrea” din 22 aprilie 1943. Avea dreptate autorul articolului în discuție când spunea că „cu asemenea ființe, rar, foarte rar înzestreză bunul Dumnezeu pe câte o națiune”. Se evidențiază personalitatea sa complexă: violonist, pianist, dirijor, compozitor, profesor, o celebritate de renume mondial. În fond, un om modest, a cărui faimă a străbătut lumea, impresionând deopotrivă Europa, America și Canada. Aprecierile au fost superlative. George Enescu a primit onorurile binemeritate, fiind proclamat „cel mai mare artist al zilelor noastre”. Finalul articolului în discuție subliniază patriotismul lui George Enescu, un patriotism al marilor spirite ale universalității: „George Enescu și-a iubit neamul și țara; nu ne-a uitat niciodată, oriunde ar fi fost”.

„Enescu, un nume cunoscut tuturor. Cunoscut deopotrivă atât în Europa, cât și în America. A cutreierat cu arta-i desăvârșită cele mai de seamă centre culturale a acestor continente, făcându-se cunoscut ca violonist, pianist, dirijor și mai ales ca și compozitor. Ca profesor, a dat celebrități cu renume mondial. Faima acestui modest om a străbătut în lumea celor ce înțeleg frumosul, fiind mereu invitat de a concerta, unde era apreciat și sărbătorit.

La ultimul concert, la New York, după succesele din Canada, conducerea giganticei Town Hall-ului a fost nevoită să pună scaune în plus pe scenă pentru publicul care nu mai încăpea în sală. Aplauzele, manifestația de simpatie, adresate marelui George Enescu, au fost cu entuziasm. Cel mai renumit critic muzical al Americii, Ann Downe, l-a numit «The Lorde of music». La marea recepție dată de «The Beethoven Society» în cinstea maestrului Enescu, unde a luat parte toată lumea intelectuală, s-au rostit cuvântări, între care a vorbit și vestitul Damrosch, proclamându-l «cel mai mare artist al zilelor noastre». Onorurile cu care a fost întâmpinat acest titan peste tot s-au făcut nu numai în calitate de executant, ci și în calitate de

mare compozitor. Compozițiile îi sunt cunoscute, scriindu-se în această privință atât în presa de la noi, cât și în cea internațională, imense recenzii. Mai mult, s-au făcut studii, s-au ținut conferințe, analizându-se în mod detaliat opera acestui geniu al muzicii românești.

Și va veni timpul când istoriografii muzicii vor scrie mult, mult, despre covârșitoarea lui personalitate, așa după cum s-a scris despre personalitățile proeminente ale altor neamuri.

După acest sumar crâmpiei din succesele ce le-a avut acest mare artist, mulți conștienți de folosul națiunii au dorit ca să rămână urmă din creațiile domnului George Enescu, pentru viitorime. Să-i cunoaștem și mai bine, pentru că, cu asemenea ființe, rar, foarte rar, înzestrează bunul Dumnezeu pe câte o națiune.

Spre marea noastră bucurie, cu toate greutatele prin care trecem, suntem în plăcuta situație de a vedea acest vechi deziderat, aproape satisfăcut. Cu nespusă mulțumire s-a luat la cunoștință de inițiativa Ministerului Propagandei Naționale, care a solicitat pe academicianul George Enescu să-și imprime pe plăci o parte din lucrările sale figurând ca și compozitor, executant și dirijor, care vor fi utilizate numai pentru propaganda națională radiofonică. Pentru acest scop, Ministerul Propagandei a și convenit cu o mare casă germană de imprimări fonografice, care a și adus mașinile necesare, începând imprimarea. Cu această ocazie se vor face imprimări pe discuri și a altor compozitori români. Din lucrările maestrului Enescu se vor imprima: sonate, suite, cântece, pentru pian, violină, orchestră, etc., între care și *Rapsodia Română Nr. 2*.

Vom avea deci plăci cu Enescu.

Pentru ducerea la îndeplinire a acestei frumoase inițiative își vor da concursul și alți artiști, precum și orchestra Filarmonicii în frunte cu George Enescu. Și pentru ca dorința celor dornici de muzică înaltă să fie pe deplin satisfăcută, sugerăm Ministerului Propagandei Naționale un plus de inițiativă, să intervină pentru a studia de pe acum ambele Opere Române din București și Timișoara – fiind nevoie de un mare ansamblu coral și orchestral – opera de mare succes și răsunet *Oedip* și a o reprezenta cum se cuvine pe scena Teatrului Național din Capitală, pentru ca apoi, această reprezentație de mari proporții să fie urmată de imprimarea acestei capodopere la plăci, la care maestrul a lucrat 20 ani – spre marea mulțumire a noastră și a compozitorului. Singurul omagiu ce i s-ar putea aduce, pentru că nimeni nu ne-ar reprezenta așa frumos – alături de regretatul Nicolae Iorga – ca George Enescu.

Pentru că George Enescu și-a iubit neamul și țara, nu ne-a uitat niciodată, oriunde ar fi fost. Numai în acest fel ni-l vom păstra pentru totdeauna”.

(dr. Victor Baci, *Enescu*, „Știrea”, 22 aprilie 1943)

Aproape doi ani, presa arădeană nu mai publică știri despre George Enescu, fapt într-un fel firesc, țara noastră aflându-se în plin și crunt război. Dar concertele susținute de George Enescu vor continua, deopotrivă în calitate de solist, dirijor și compozitor.

Alegerea lui George Enescu ca președinte al Asociației româno-maghiare este consemnată de ziarul arădean „Patriotul” din 25 noiembrie 1945. Se remarcă o serie de personalități de seamă ale culturii române, precum Sadoveanu. Se subliniază o idee generoasă, și anume că arta devine un mijloc de comunicare între etnii și nații, leagând prietenii, dincolo de politic.

„Ieri a avut loc la sediul Asociației Româno-Maghiare, adunarea generală extraordinară a membrilor, pentru alegerea Comitetului Definitiv și a biroului activ al Asociației.

Au participat, pe lângă domnul Béla Balázs, secretarul general al Asociației Maghiaro-Române din Budapesta, o seamă de personalități de prim ordin ai culturii românești, dintre care notăm pe Maestrul George Enescu, Mihail Sadoveanu, profesor Traian Săvulescu, J.Al. Steriadi, Victor Eftimiu, Al. Philiphide, profesor C.I. Parhon, N.D. Cocea, Matei Socor și părintele Gala Galaction, care a deschis ședința ca președinte al Comitetului Provizoriu ce a funcționat de la înființarea Asociației până azi.

În raportul său de activitate, domnul Camil Suciu a expus realizările pe tărâmul colaborării culturale, artistice, științifice etc., dintre poporul român și poporul maghiar, anunțând plenului Asociației o seamă de măsuri favorabile acestei prietenii luate de guvernele maghiar și român, cum sunt: crearea de burse pentru studenții și savanții unei țări în capitala celeilalte, expoziții de artă, conferințe și manifestări teatrale, înscrise reciproc în repertoriul de activitate culturală a acelor două țări.

S-a anunțat totodată comemorarea într-un festival, la radio și prin presă, a poetului maghiar Ady Endre, de la nașterea căruia s-au împlinit 68 de ani, și care este un simbol pentru prietenia româno-maghiară.

Domnul Gheorghe Aciu, secretarul Asociației, a trecut la lectura statutului, după care s-a stabilit sistemul de valoare al noului comitet al Asociației.

Din Comitetul Definitiv, compus din 30 de membri, s-a stabilit biroul activ al Asociației. Președintele acestui Comitet este Maestrul George Enescu, vice-președinți: prof. Dimitrie Gusti, Miliță Constantin și secretar general, Camil Suciu”.

(Maestrul George Enescu, președinte al Asociației Româno-Maghiare, „Patriotul”, 25 noiembrie 1945)

Comunicatul oficial al stingerii din viață, la Paris, în 4 mai 1955, a maestrului George Enescu este publicat de cele două ziare arădene „Flacăra Roșie” și „Vörös Lobogó”, edițiile din 6 și 7 mai 1955. George Enescu este considerat, din nou, unul dintre cei mai reprezentativi artiști, un strălucit interpret, iar contribuția sa genială se înscrie în tezaurul neamului nostru, dar și în tezaurul artei universale. Se apreciază că prin activitatea sa „strălucită, diversă, apreciată pe toate meridianele globului”, George Enescu poate fi considerat unul dintre cei mai mari muzicieni ai secolului.

„Ministrul Culturii și Uniunea Compozitorilor din R.P.R., aduce cu adâncă durere la cunoștință că strălucitul reprezentant al culturii românești George Enescu a încetat din viață după o îndelungată suferință, în dimineața zilei de 4 mai.

Țara noastră a pierdut prin moartea compozitorului Enescu pe unul dintre cei mai reprezentativi artiști, strălucitul interpret, care mai bine de o jumătate de secol a servit prin activitatea sa poporul și țara.

Capodoperele lui George Enescu, acest muzician reprezentativ al secolului nostru, vor rămâne în tezaurul poporului nostru prin contribuția sa genială la dezvoltarea creației românești, de asemenea și în tezaurul literaturii universale.

Conducerea Academiei R.P.R. aduce cu multă durere în suflet la cunoștință moartea lui George Enescu, membru fondator al Academiei.

Marele dispărut prin activitatea sa strălucită, diversă, apreciată pe toate meridianele globului, i-a adus un renume mondial care-l ridică în rândul celor mai mari muzicieni ai secolului.

Măreția activității artistice a maestrului Enescu ne este mărturie că el a fost legat indisolubil de patrie și de poporul său al cărui geniu și talent s-au concretizat în el”.

(„Flacăra Roșie”, 6 mai 1955
„Vörös Lobogó”, 6 mai 1955)

Un comunicat oficial semnat de Academia Română, Uniunea Compozitorilor din R.P.R., Ministerul Culturii, Ministerul Învățământului, Direcția Generală a Radiodifuziunii, Uniunea Scriitorilor din R.P.R., Filarmonica de Stat, „George Enescu” din București, Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, Teatrul de Operă și Balet al R.P.R. evocă viața și activitatea maestrului George Enescu „cel mai mare muzician român și unul dintre cei mai de seamă muzicieni ai vremurilor noastre”. Poate fi considerat un deschizător de drumuri în muzica românească „izbutind să toarne în forme de înaltă perfecțiune artistică bogăția nepieritoare a muzicii noastre populare”. Ca interpret, îndeosebi ca violonist, George Enescu a fost aplaudat pe toate marile scene ale lumii, arta sa interpretativă distingându-se printr-o „neasemuită noblețe și expresivitate poetică”. Ca interpret, dar și în calitate de compozitor și dirijor, George Enescu a fost o expresie a geniului artistic al poporului nostru, „un strălucit exponent al minunatelor sale aptitudini creatoare”.

„S-a stins din viață, miercuri 4 mai 1955, George Enescu, cel mai mare muzician român și unul dintre cei mai de seamă muzicieni ai vremurilor noastre.

Adânc legat de patria și de poporul din mijlocul căruia s-a ridicat, el și-a îndreptat până în ultimele clipe ale vieții gândurile spre patria dorită.

Țintuit de boală pe patul de suferință, cu puțin timp înainte de a se sfârși, el ne-a transmis: «Mă gândesc tot timpul la țară, sunt cu tot sufletul, în fiecare clipă, alături de poporul nostru. După ce mă voi face bine am o

singură dorință: să viu în țară». Însă această dorință, exprimată de el în scris către unii oameni de răspundere din țara noastră, nu a mai putut să fie împlinită.

George Enescu a fost un deschizător de drumuri în muzica românească, arătând prin compozițiile sale calea adevăratei dezvoltări a școlii naționale, izbutind să toarne în forme de înaltă perfecțiune artistică bogăția nepieritoare a muzicii noastre populare.

Născut în 7/19 august 1881 la Liveni, în nordul Moldovei, George Enescu a dovedit o deosebită precocitate muzicală, începând de la vârsta de 4 ani să cânte la vioară și peste puțin timp dând la iveală primele încercări de compoziție. Dezvoltarea aptitudinilor sale creatoare se datorează mult sfaturilor înțelepte ale înaintașului muzicii românești, Eduard Caudella, care îi deschide calea spre dobândirea unei înalte măiestrii.

Educația muzicală, Enescu și-a desăvârșit-o mai întâi la Conservatorul din Viena, unde ia lecții – începând de la vârsta de 7 ani – cu George Hellmesberger (vioară) și R. Fuchs (compoziție), iar apoi – din anul 1892 – la Conservatorul din Paris, unde se bucură de îndrumarea violonistului Martin Pierre, Joseph Marsick și a marilor compozitori Jules Massenet și Gabriel Fauré.

La vârsta de 16 ani, Enescu debutează pe tărâmul compoziției cu lucrarea sa simfonică *Poema Română*.

Chiar din aceste începuturi manifestă atașamentul său pentru folclorul muzical al patriei, care avea să-l călăuzească în făurirea unor lucrări atât de valoroase pentru patrimoniul muzicii românești, ca cele două *Rapsodii Române* – cunoscute și unanim apreciate în toată lumea – *Sonata a treia pentru vioară și pian în caracter românesc*, *Suita pentru vioară și pian*, *Impresii din copilărie*, *Suita sătească pentru orchestră*, *Uvertura pe motive românești* și altele. În opera sa se concentrează tot ceea ce este mai bun în sufletul poporului său.

Entuziast sprijinitor al dezvoltării școlii muzicale naționale, Enescu a înființat în anul 1912 un premiu anual pentru cele mai bune lucrări scrise de tinerii compozitori români, iar sfaturile lui prețioase au contribuit la luminarea orizontului creator al multora dintre muzicienii noștri.

Ca interpret – îndeosebi ca violonist – Enescu a dobândit succese răsunătoare în toate părțile lumii. El este socotit ca unul dintre cei mai mari maestri contemporani în redarea lucrărilor lui Johann Sebastian Bach. Artă interpretivă a lui Enescu se distinge printr-o neasemuită noblețe și expresivitate poetică. În spiritul principiilor sale interpretative, el a educat generații de muzicieni, unii dintre elevii săi fiind mari virtuozii cu renume mondial.

Aprofundând capodoperele muzicii clasice, Enescu a arătat în același timp în activitatea sa interpretativă, mai cu seamă ca dirijor, dragostea sa pentru creația muzicală națională, popularizând-o atât în țară, cât și peste hotare. De asemenea, după 23 August 1944, el a fost printre primii muzicieni

români care au interpretat capodoperele muzicii sovietice, executând, printre altele, în primă audiție, *Simfonia a 7-a a Leningradului* de Șostakovici și *Concertul pentru vioară* de Hacıaturian.

Ca membru fondator al Academiei Republicii Populare Române, unanim prețuit și stimat pentru multilaterală sa activitate artistică, Enescu a sprijinit ridicarea culturii noi a patriei noastre.

Ceea ce l-a înălțat în ochii tuturor pe George Enescu a fost dragostea fierbinte de patrie, pe care a cinstit-o printr-o muncă neobosită de peste jumătate de veac și căreia i-a dedicat ultimele sale gânduri. El a ridicat munca la rangul celei mai însemnate îndatoriri a artistului și a răspândit prin creația și activitatea sa, în lumea întreagă, faima geniului artistic al poporului nostru, care și-a găsit în personalitatea lui Enescu un strălucit exponent al minunatelor sale aptitudini creatoare. Viața de muncă, modestia și probitatea a lui George Enescu sunt și trebuie să fie pilduitoare pentru orice artist conștient de nobila sa misiune.

Creația lui George Enescu va străjui și mai departe înflorirea muzicii noastre, iar prețuirea contribuției sale la tezaurul universal al artei va crește fără încetare.

Figura sa luminoasă va trăi veșnic în inima poporului nostru.

În fața marelui dispărut ne închinăm cu adâncă durere și cu hotărârea de aduce mai departe moștenirea sa spirituală, servind astfel poporul nostru pe care George Enescu l-a iubit și slujit până în ultima clipă a vieții sale”.

Prezidul Academiei R.P.R.
Uniunea Compozitorilor din R.P.R.
Ministerul Culturii,
Ministerul Învățământului,
Direcția Generală a Radiodifuziunii,
Uniunea Scriitorilor din R.P.R.
Filarmonica de Stat «George Enescu» din Bucurști
Conservatorul «Ciprian Porumbescu» din București
Teatrul de Operă și Balet al R.P.R.
(George Enescu, „Flacăra Roșie”, 7 mai 1955)

Un alt articol din ziarul „Flacăra Roșie” intitulat *Pentru cinstirea memoriei marelui muzician George Enescu* subliniază gestul superb al oficialităților de a atribui, binemeritat, Filarmonicii de Stat din București, numele marelui maestru, nume atribuit și comunei sale natale, precum și unei străzi din București. Sunt gesturi firești, care onorează o personalitate de excepție a spiritualității românești și universale.

„Pentru a cinsti memoria marelui muzician George Enescu, Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Române a emis un decret prin care se atribuie numele lui George Enescu Filarmonicii de Stat din București și comunei Liveni.

Filarmonica de Stat din București se va numi Filarmonica de Stat «George Enescu».

Comuna Liveni din regiunea Suceava, în care s-a născut compozitorul, se va numi comuna George Enescu.

Totodată, o stradă din București va primi numele de George Enescu.

De asemenea, printr-o hotărâre a Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, se instituie Concursul internațional «George Enescu» pentru tinerii interpreți, care va avea loc la București la fiecare trei ani.

Ministerul Culturii va organiza un concurs pentru statuia și bustul lui George Enescu.

Casa din comuna Liveni, în care s-a născut compozitorul, va fi restaurată și transformată în casă memorială.

Hotărârea stabilește, de asemenea, instituirea a cinci burse «George Enescu», care se vor acorda studenților din clasele de compoziție și interpretare, din ultimii ani de conservator”.

(*Pentru cinstirea memoriei marelui muzician George Enescu,*
„Flacăra Roșie”, 7 mai 1955)

La doar câteva zile de la trecerea în eternitate a lui George Enescu, mai exact în 7 mai 1955, Filarmonica din Arad a organizat un concert simfonic, în cadrul Stagiunii Muzicale 1954/1955, concert dedicat memoriei acestuia. Ziarele arădene „Flacăra Roșie” și „Vörös Lobogó” din 5 mai 1955 anunță Concertul dedicat amintirii marelui om, marelui Enescu.

„Sâmbătă, 7 mai 1955, orele 20, va avea loc în sala Palatului Cultural al 31-lea concert simfonic din stagiunea 1954/1955.

În program: Enescu: *Rapsodia II-a, Simfonia spaniolă pentru violină și orchestră*, Beethoven: *Simfonia VII-a, în la major*, dirijor Nicolae Boboc, având ca solist pe violonistul Ion Voicu din București, artist emerit al R.P.R.”

(„Flacăra Roșie”, 5 mai 1955;
„Vörös Lobogó”, 5 mai 1955)

Concertul omagial în memoria lui George Enescu este comentat de presa arădeană, dar apare ca știre și în revista „Muzica”. Articolul intitulat *Concert în amintirea lui George Enescu* începe prin a evoca „uriașa personalitate” a maestrului considerat a fi un deschizător de drumuri în toate genurile muzicale, expresie a geniului artistic al neamului nostru. Se subliniază faptul că acest concert omagial, în amintirea marelui Enescu, a constituit un adevărat succes, remarcându-se contribuția dirijorului arădean N. Boboc „care a pregătit cu minuțiozitate colectivul, asigurând astfel o înaltă linie muzicală concertului”.

„Prin moartea lui George Enescu, tânăra școală națională de muzică din țara noastră a pierdut o uriașă personalitate.

Moartea marelui maestru este marcată de lumea muzicală din orașul nostru printr-un concert simfonic prezentat de Filarmonica de Stat în cadrul căreia orchestra a interpretat cu multă căldură una din cele mai cunoscute compoziții ale sale: *Rapsodia a II-a în re major*. Fără a avea aspectul strălucitor al primei rapsodii care i-a adus celebritatea mondială, și nici acea măiastră vervă orchestrală, a doua rapsodie este totuși o lucrare de o ținută superioară.

Începând cu o frumoasă melodie intonată de corzi, rapsodia continuă cu tema centrală, care e aceea a legendei «Cetatea Neamțului». Ritmurile de joc sunt mai rar întâlnite, dar prezența lor încheie cu voioșie compoziția simfonică.

George Enescu a fost elementul de bază al școlii muzicale românești și un deschizător de drumuri în toate genurile muzicale. Geniul lui, uriașa sa personalitate îl așează alături de marii compozitori universali. El a creat lucrări de o deosebită valoare: cele două *Rapsodii Române*, *Sonata a III a pentru vioară și pian în caracter românesc*, *Suita pentru vioară și pian*, *Impresii din copilărie*, *Suita sătească pentru orchestră*, *Uvertura pe motive românești*, și altele.

George Enescu a concentrat în opera sa tot ceea ce e mai bun și mai înalt în sufletul poporului nostru, valorificând cu un deosebit talent folclorul muzical al patriei noastre.

Ca interpret – îndeosebi ca violonist – Enescu a dobândit în cei aproape 50 de ani de activitate succese răsunătoare în toate părțile lumii.

După 23 August 1944 George Enescu a fost printre primii muzicieni români care a interpretat capodoperele muzicii sovietice: *Simfonia 7-a a Leningradului* de Șostakovici și *Concertul pentru vioară* de Aram Hacıaturian.

Ca membru fondator al Academiei Republicii Populare Române, marele maestru a sprijinit ridicarea culturii și muzicii noi în patria noastră. Ridicând munca la rangul celei mai însemnate îndatoriri față de popor, George Enescu a făcut cunoscut întregii lumi, prin creația și activitatea sa interpretativă, geniul artistic al poporului nostru. Figura luminoasă a marelui maestru va trăi veșnic în inima poporului nostru pe care l-a iubit atât de mult și căruia i-a închinat întreaga sa activitate creatoare.

La succesul concertului dat în amintirea marelui Enescu a contribuit întreaga orchestră simfonică, în frunte cu dirijorul arădean N. Boboc, care a pregătit cu minuțiozitate colectivul, asigurând astfel o înaltă linie muzicală concertului”.

(*Concert în amintirea lui George Enescu*,
„Flacăra Roșie”, 8 mai 1955)

„În amintirea lui George Enescu a avut loc la puțină vreme după moartea marelui muzician român, un concert al Filarmonicii de Stat arădene, în care a fost interpretată *Rapsodia a II a în Re major*. La succesul

concertului a contribuit întreaga Orchestră simfonică arădeană sub conducerea dirijorului Nicolae Boboc”.

(„Muzica”, mai 1955)

„Ambasadorul român la Paris a depus o coroană de flori pe catafalcul lui Enescu.

Ion Drinceanu, ambasadorul R.P.R. la Paris, însoțit de alți reprezentanți ai țării, în 6 mai la ora 13.30, a depus o coroană de flori pe catafalcul lui Enescu, în numele Marii Adunări Naționale și a Comisiei de Miniștri.

Membrii ai Academiei R.P.R. și ai Uniunii Compozitorilor au depus coroane de flori la catafalcul lui Enescu”.

(„Vörös Lobogó”, 8 mai 1955)

Poetul arădean Rusalin Mureșan îi dedică o poezie intitulată: *La moartea lui George Enescu*. Acest fapt relevă influența covârșitoare pe care a avut-o personalitatea lui George Enescu asupra artiștilor, în general, putând fi considerat chiar un model din foarte multe puncte de vedere.

Sub cerul cald al patriei iubite,
Se plimbă primăvara prin poeni;
La casa bătrânească din Liveni
Surâd în soare crengile-nflorite.

Cireșul îmbătrânit și alb a dat
În floare lui surâsul bucuriei...
E ninsă ulița copilăriei
Unde petale mici s-au scuturat.

Răcoarea nopții s-a lăsat ușoară
Țăranii vin din câmpuri de la muncă
Se aud încântătoare melodii pe luncă
Cum urcă-n slăvi, și-n inimi cum coboară.

Sunt cântecele plaiurilor noastre
Cântate din bătrâni prin verzi poeni
Și aduse peste mări spre zări albastre
De-arcușul fermecat al celui din Liveni.

(Rusalin Mureșanu, *La moartea lui George Enescu*,
„Flacăra Roșie”, 15 mai 1955)

Să reținem că George Enescu și-a dorit să revină acasă, mărturisind în ultimii ani de viață, în mai multe rânduri, că nu s-a înstrăinat niciodată de locul său de obârșie și că își dorește să revină „odată și-odată pentru odihna cea mare”.

„Am remarcat dintr-un grafic al vieții mele că viața oricărui om e ca o coardă care, împinsă, oscilează și revine încet la poziția simplă și dreaptă, de la care a plecat. Eu revin de unde am luat-o; faptul că acei care au prezidat în primii mei pași au dispărut, asta mă îndurerează, dar nu mă înstrăinează de locul meu natal, unde vreau să mă întorc, odată și-odată pentru odihna cea mare”.

(*Apud Andrei Tudor, George Enescu. Viața în imagini, Editura Muzicală, București, 1961, fp*)

Împlinirea a 75 de ani de la nașterea lui George Enescu prilejuiește în întreaga patrie o comemorare emoționantă. Și cele două ziare arădene „Flacăra Roșie” și „Vörös Lobogó” rememorează personalitatea covârșitoare a marelui artist. Se evocă studiile strălucite, activitatea sa de compozitor, interpret și dirijor, apreciindu-se că George Enescu „este personalitatea cea mai puternică și cea mai expresivă pe care poporul nostru a dat-o muzicii universale”. Se subliniază tehnica impecabilă a acestui virtuoz al viorii, interpretarea sa superioară, tonul întotdeauna de o sonoritate și o muzicalitate adâncă, „un prilej de aleasă desfătare sufletească, de emoții rare”. Este menționată, credem, pentru prima dată memoria fenomenală a maestrului. Revin trimiteri cunoscute la patriotismul său, la legătura sa organică cu neamul său, căruia i-a valorizat „bucuria și jalea”, „munca încordată sub arșita soarelui și apoi uitarea recreatoare în frenezia dansului”, de fapt, elemente fundamentale ale satului românesc. Compozițiile enesciene relevă frumusețea plaiurilor românești, duișia vieții câmpenești, dar, în același timp, căldura, freamătul intim adânc omenesc al unui „suflet mare, închinat într-o totală dăruire omenirii întregi”.

„Născut acum 75 de ani la 7/19 august 1881 în satul Liveni din nordul Moldovei, George Enescu este personalitatea cea mai puternică și cea mai expresivă pe care poporul nostru a dat-o muzicii universale.

După studii strălucite făcute cu mari profesori ai timpului la Viena și Paris, Enescu se impunea, încă înainte de împlinirea vârstei de 21 de ani, publicului muzical din importante centre ale Europei, atât ca mare violonist, cât și ca un mare înzestrat compozitor, pentru ca apoi să se dovedească și un mare șef de orchestră și pianist.

Ca virtuoz al violinei, Enescu se numără printre artiștii a căror tehnică impecabilă era totdeauna în serviciul unei interpretări superioare, tonul său era de o sonoritate și muzicalitate adâncă, ascultarea unui concert al său însemna întotdeauna un prilej de aleasă desfătare sufletească, de emoții rare. La pupitrul marilor orchestre din Europa și America, Enescu s-a dovedit de asemenea un mare interpret. Marile sale însușiri artistice erau puternic ajutate și dezvoltate de o memorie fenomenală. Prodigioasa sa activitate de interpret și dirijor și-a găsit însă încununarea în opera sa de compozitor, robustă și originală.

Cu trei simfonii, trei suite pentru orchestră și cele două *Rapsodii* și *Poema Romană*, cu sonatele pentru vioară și pian, cu muzica sa de cameră și inspiratele sale cântece, în fine, cu opera lui, *Oedip*, Enescu își câștigă un loc de frunte în compoziția modernă.

Dar, ca fiu al poporului nostru, Enescu ne este de asemenea drag pentru felul artistic și devotat cu care a lăsat să pătrundă în opera sa componistică caracteristicile de seamă ale sufletului poporului nostru din mijlocul căruia s-a ridicat și pe care l-a iubit mereu, fără vreo precupețire, până în ultima clipă a vieții sale.

Cine, ascultând popularele sale rapsodii, nu va fi impresionat de puternica evocare a vieții țăranilor noștri, viața ce și-a topit necazurile și bucuriile într-un imens tezaur de cântece și jocuri? Bucuria și jalea, munca încordată sub arșita soarelui și apoi uitarea recreatoare în frenezia dansului sunt elemente caracteristice ale vieții satelor noastre, pe care Enescu le redă, în spiritul celor mai superioare opere de artă, în paginile acestor minunate rapsodii. Frumusețea plaiurilor noastre, duișia vieții câmpenești sunt, de asemenea, artistic cântate în alte compoziții cum sunt: *Poema Romană*, *Suita a III a pentru violină și pian*, *Suita pentru violină și pian «Impresii din copilărie»*.

Sobru, îngrijit, clar, stilul compozițiilor lui Enescu este acela al unui mare creator. Spiritul avântat, atotcuprinzător al compozițiilor sale este acela al unui mare umanist. Căldura, freamătul intim, adânc omenesc al frazelor sale, dezvăluie un suflet mare, închinat într-o totală dăruire omenirii întregi.

Departate de țara care i-a fost atât de dragă, cu ultimul gând la locurile copilăriei, George Enescu s-a stins la Paris în ziua de 4 mai 1955”.

(George Enescu, „Flacăra Roșie”, 19 august 1956)

Un alt articol, *Amintiri despre George Enescu*, publicat în „Vörös Lobogó” din 19 august 1956, relevă din nou legătura marelui artist cu poporul căruia îi aparține și, implicit, specificul național al artei sale, în stare să confere universalitate. Autorul articolului subliniază că marele muzician poate fi considerat un „mentor spiritual al vieții muzicale” românești, „cel mai mare artist român”, care „prin arta lui a făcut drum cântecului românesc în cultura muzicală europeană”, făcând-o cunoscută „pe toate meridianele globului”. Se reiterează ideea, în articolul în discuție, că lucrările enesciene sunt inspirate „din solul bogat al folclorului”, iar rapsodiile sale vădesc „multicoloritul și frumusețile extraordinare ale cântecului românesc”. Considerăm importantă o idee, și anume că folclorul, respectiv cântecul românesc, prin „prețioasele” sale forme muzicale, se contopește, în fond, printr-o „înaltă știință profesională” într-un „limbaj muzical accesibil tuturor”.

Ca violonist, George Enescu a îngemănat, poate ca nimeni altul, caracteristicile școlii franceze cu cele ale școlii vieneze, impunându-și personalitatea de excepție, deopotrivă în abordarea lucrărilor clasice și moderne. Astfel, articolul în discuție precizează: „cântul său, a fost simplu, natural, totdeauna sincer în expresie”. Credem că apare pentru prima dată ideea că George Enescu

poate fi considerat un profesor al instrumentului său, ceea ce dovedește înaltă performanță în interpretarea conferită viorii de către maestru. Nu este eludată nici contribuția sa în calitate de dirijor, fiind considerat „unul dintre cei mai mari”. Se reiterează ideea concertelor susținute de Enescu în marile orașe ale lumii și nedezmințita idee de a reveni, cât mai curând, acasă: „chiar și în ultimii ani de viață se gândea la țara lui, dorea fierbinte să se însănătoșească și să se reîntoarcă”.

„Astăzi, la 75 de ani de la nașterea sa, George Enescu este omagiat în întreaga țară prin mari festivități. În persoana lui Enescu se pierde una dintre cele mai strălucite personalități muzicale ale poporului român.

Marele muzician a iubit poporul ca nimeni altul, fiind mai bine de 50 de ani mentorul spiritual al vieții muzicale a țării. S-a ridicat din popor, din a cărui muzică s-a inspirat în nemuritoarele sale opere. A fost considerat cel mai mare artist român, iar prin arta lui a deschis drum cântecului românesc în cultura muzicală europeană; prin el, muzica cultă românească a ajuns la unanimă apreciere pe toate meridianele globului.

Prin activitatea sa creatoare a dezvoltat moștenirea bogată a clasicilor români. A dovedit cât de important este rolul poporului în creșterea unei muzici culte puternice și înălțătoare.

Inspirația lucrărilor sale și-a tras seva din solul bogat al folclorului. Prin rapsodiile create a făcut cunoscut lumii coloritul și frumusețile extraordinare ale cântecului românesc, dovedind că din cântecul românesc se pot dezvolta cele mai prețioase forme muzicale. În lucrările sale se contopește cea mai înaltă știință cu un limbaj muzical accesibil tuturor.

Elanul neobosit pentru munca de care a fost însuflețit i-a dat rezultatul unei neîntrerupte dezvoltări; tot timpul a învățat, a muncit, ajungând astfel la cea mai perfectă măiestrie artistică.

Enescu, în calitatea sa de violonist, a fost unul dintre cei mai de seamă ai timpului său, îmbinând în cântul său caracteristicile școlii franceze și vieneze. A avut o personalitate cu totul aparte, atât în interpretarea lucrărilor clasice, cât și a celor moderne. E greu de imaginat că cineva l-ar fi putut înțelege mai bine pe Bach, iar prin interpretarea *Concertului* de Hacıaturian, chiar și în ultimii ani ai vieții, a stârnit admirația auditorilor. Cântul său, a fost simplu, natural, totdeauna sincer în expresie.

Interpretarea sa era caracterizată printr-un spirit curat și multă căldură. Ca profesor al instrumentului său, a crescut violoniști de prestigiu internațional. Ca dirijor, se vorbea despre Enescu ca unul dintre cei mai mari. A fost unul dintre cei mai buni interpreți al lucrărilor clasice. Mulți tineri compozitori pot să-i mulțumească pentru interpretarea lucrărilor lor în fața publicului.

Enescu a prezentat în primă audiție *Simfonia a VII-a* de Șostakovici într-un concert la București, imediat după Eliberare. În calitate de compozitor, a oferit poporului său două rapsodii cântate pe toate meridianele globului, cu *Sonata a III-a* pentru vioară și pian *Suita Sătească*, *Uvertura pe*

melodii populare românești, opera Oedip etc., exprimând cele mai nobile trăsături ale cântecului poporului român.

În toate orașele mari ale lumii în care Enescu a concertat a fost stimat ca unul dintre cei mai mari maeștri ai muzicii. Ysaÿe, marele violonist belgian, i-a dedicat una din sonatele solo.

În ultimii ani de viață, Enescu se gândea la țara lui, dorea fierbinte să se însănătoșească și să se reîntoarcă. A urmărit cu mare interes dezvoltarea vieții muzicale românești, activitatea compozitorilor pe care îi îndeamna să se inspire din seva cântecului popular”.

*(Amintiri despre George Enescu,
„Vörös Lobogó”, 19 august 1956)*

Ziarul „Flacăra Roșie” consemnează turneul în Iugoslavia— respectiv, în Belgrad și Ljubljana – a orchestrei simfonice a Filarmonicii de stat „George Enescu”. Orchestra a executat lucrări de Strauss, Teodor Rogalski, Beethoven și Jora, impresionându-i pe cei 1400 de auditori care au oferit buchete de flori. Ziarele sârbești „Borba” și „Politika” au publicat articole elogioase cu privire la prestația excepțională a colectivului orchestrei „George Enescu”.

„Belgrad (Agerpres) – Corespondență specială:

Orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat «George Enescu» continuă cu succes turneul său în R.P.F. Iugoslavia.

Sâmbătă seara a avut loc la Belgrad al doilea concert al orchestrei. Sub conducerea maestrului George Georgescu, orchestra a executat poemul simfonic *Moarte și transfigurație* de Richard Strauss, *Trei dansuri românești* de Teodor Rogalski și *Simfonia a V-a* de Beethoven. În aplauzele entuziaste ale celor 1.400 de auditori s-a executat ca supliment finalul din suita *Când strugurii se coc* de Mihail Jora. La sfârșitul concertului, muzicienilor români li s-au oferit buchete de flori.

Luni, orchestra a dat un nou concert în sala «Union» din Ljubljana. Concertul s-a bucurat de un excepțional succes. Maestrul George Georgescu a fost rechemat de nenumărate ori la pupitru. Orchestra a fost nevoită să execute în supliment *Rapsodia I* de George Enescu. Maestrului George Georgescu și orchestrei li s-au oferit câte o cunună de lauri și multe buchete de flori.

Ziarele «Borba» din 23 septembrie și «Politika» din 24 septembrie au publicat articole elogioase privind concertele Orchestrei simfonice românești, subliniind, printre altele, marea valoare artistică a acestui colectiv”.

*(Succesul filarmonicii de stat „George Enescu” în Iugoslavia,
„Flacăra Roșie”, 26 septembrie 1957)*

Filarmonica arădeană a înscris, de-a lungul anilor, în repertoriul său, rapsodiile enesciene și nu numai. Anunțul este succint, deoarece George Enescu, binecunoscut tuturor, nu mai trebuia însoțit neapărat de prezentări speciale.

„Astăzi, 12 noiembrie, orele 11.00 și luni 13 noiembrie, orele 20.00, în Sala Palatului Cultural, va avea loc concertul simfonic al Filarmonicii de Stat Arad.

Dirijor: Jan Hugo Huss.

Solistă: pianista Aurora Ienei.

În program: George Enescu: *Rapsodia a II-a în Re major*; F. Mendelssohn-Bartholdy: *Concert Nr. 1 pentru pian și orchestră în sol minor*; Z. Kodály: *Suita Hary János*.

Pentru abonați este valabil biletul Nr. 7.

Biletele se găsesc la agenție, iar în seara concertului la casa Palatului Cultural”.

(*Concerte*, „Flacăra Roșie”, 12 noiembrie 1957)

Elevii Școlii Populare de Artă din Arad au pregătit un spectacol de dansuri populare sub genericul *O oră pe Rapsodia lui George Enescu*, dovadă evidentă a sincretismului artelor.

„Clasa de balet a Școlii populare de artă din orașul nostru, sub îndrumarea profesorului Iosif Buda, pregătește un spectacol de dansuri populare intitulat: *O oră pe Rapsodia lui George Enescu* și un dans popular din Sibiu care va fi prezentat în cadrul Lunii culturii.

La realizarea acestui spectacol își dau contribuția elevii: Paul Hațegan, Tomislav Cîrneanschi, Elisabeta Morfici, Ecaterina Blum și alții”.

(*Se pregătește un spectacol*, „Flacăra Roșie”, 5 decembrie 1957)

La numai trei ani de la moartea lui George Enescu a avut loc un concurs internațional pentru pian și vioară, un concurs de anvergură ce demonstrează că, încă din timpul vieții, George Enescu era receptat pretutindeni ca expresie genială a spiritualității românești.

„Între 5 și 15 septembrie 1958, va avea loc în București întâiul Concurs internațional „George Enescu” pentru pian și vioară.

Pentru o cât mai bună coordonare a prezentării concurenților, formularele de înscriere vor fi trimise Direcției Muzicale din Ministerul Învățământului și Culturii până cel mai târziu la 15 ianuarie 1958.

Înscrierea definitivă se va face după audierea solicitorilor, în jurul datei de 15 martie 1958, de către o comisie special constituită. Locul și data precisă a audierii se vor comunica la timp.

Prospectul concursului și formularele de înscriere pentru cei care doresc să participe la concurs, se găsesc la Sfatul popular al regiunii Timișoara, secțiunea învățământ și cultură, biroul artă și cultură”.

(*Primul Concurs Internațional „George Enescu” pentru pian și vioară*, „Flacăra Roșie”, 7 ianuarie 1958)

Un alt articol din „Flacăra Roșie” are în atenție orchestra ce poartă numele marelui Enescu și turneul acesteia la Kiev. Apreciată drept „una din cele mai bune orchestre simfonice existente în prezent”, publicul din Kiev a apreciat, la rândul său, în mod deosebit arta interpretativă a muzicienilor români și a avut cuvinte de laudă față de tânărul dirijor al orchestrei Mircea Basarab, cu mențiunea expresă a execuției artistice a *Suitei I* și a *Rapsodiei* enesciene.

„Kiev 13 (Agerpres) – TASS anunță:

La 11 ianuarie a avut loc la Kiev ultimul concert al orchestrei simfonice a Filarmonicii de Stat „George Enescu” din București.

Cercurile muzicale din Kiev au dat o înaltă apreciere artei interpretative a muzicienilor români.

Concertele orchestrei simfonice a Filarmonicii din București au oferit iubitorilor de muzică simfonică o mare satisfacție, a spus compozitorul Boris Leatoscinski într-o convorbire cu un corespondent al agenției TASS. Acesta este un colectiv muzical bine încheiat, cu o înaltă măiestrie artistică. După părerea noastră, este una din cele mai bune orchestre simfonice existente în prezent. Conducătorul orchestrei, George Georgescu, artist al poporului din Republica Populară Română, era cunoscut și dinainte ca un dirijor eminent, care știa să redea cu finețe conținutul lucrării interpretate. De acesta ne-am convins încă o dată cu prilejul recentelor concerte dirijate la Kiev.

O deosebită impresie a făcut și tânărul dirijor român Mircea Basarab.

În cadrul concertelor au fost executate *Suita I-a* și *Rapsodia Română* de George Enescu, *Simfonia a II-a* de A. Hacıaturian, *Till Eulenspiegel* de R. Strauss, *Simfonia I-a* de J. Brahms și alte lucrări de muzică simfonică străină și sovietică”.

(*Înalta apreciere dată concertelor Filarmonicii de Stat „George Enescu”, „Flacăra Roșie”, 14 ianuarie 1958*)

Același Mircea Basarab este dirijorul celui de-al doilea concert al orchestrei Filarmonicii de Stat „George Enescu”, de data aceasta în Moscova, trezind interesul, nu numai al publicului meloman, ci și a muzicienilor sovietici, cunoscători ai operei enesciene și, în general, a muzicii românești.

„Moscova 17 (Agerpres) – Tass anunță:

La 16 ianuarie a avut loc al doilea concert al orchestrei Filarmonicii de Stat «George Enescu», dirijat de data aceasta de Mircea Basarab.

Cu toate că tânărul dirijor dirijează pentru prima dată la Moscova, el are de pe acum mulți prieteni în capitala sovietică – artiști ai orchestrei simfonice de stat din U.R.S.S., cu care s-a mai întâlnit la Varșovia, muzicieni sovietici care au vizitat România. Mulți din ei au venit la concert dorind din tot sufletul succes tânărului dirijor care a dirijat după un maestru atât de cunoscut ca George Enescu.

Mircea Basarab, scrie comentatorul de muzică al agenției TASS, Ivan Martinov, a produs o impresie admirabilă celor prezenți. El a dirijat cu siguranță și precizie, într-un stil admirabil, programul dificil care a cuprins simfonia de Frank, concertul pentru orchestră de coarde de Paul Constantinescu și *Pinii din Roma* de Respighi. La Mircea Basarab te atrage felul de a dirija, gesturile lui rezervate, expresive, modestia deosebită. Toate acestea au atras simpatia auditoriului care l-a răsplătit cu aplauze furtunoase. Orchestra a bisat de două ori”.

(*Succesul orchestrei Filarmonicii de Stat „George Enescu”, „Flacăra Roșie”, 18 ianuarie 1958*)

Orchestra Filarmonicii „George Enescu” din București, cu turneul său la Leningrad, sub bagheta artistului poporului George Georgescu, s-a bucurat de un strălucit succes, precum subliniază articolul apărut în „Flacăra Roșie”, articol care, amintind de proletcultism, subliniază că acest spectacol a fost „o demonstrație a prieteniei sovietico-române”.

„Leningrad 28 Corespondentul Agerpres transmite:

Luni, 27 ianuarie, a avut loc în sala Filarmonicii din Leningrad ultimul concert al Filarmonicii «George Enescu» din București în cadrul turneului întreprins în U.R.S.S. Sub bagheta artistului poporului George Georgescu, orchestra a executat *Simfonia a II-a* de Hacıaturian și poemul simfonic *În munții Apuseni* de Marțian Negrea.

Concertul s-a bucurat de un strălucit succes. Peste 2000 spectatori au aclamat cu entuziasm pe artiștii români, transformând acest spectacol într-o demonstrație a prieteniei sovietico-române. Ca urmare a cererii spectatorilor, orchestra a executat *Dansuri românești* de Mihail Jora, uvertura la opera *Ruslan și Ludmila* de Glinka și *Rapsodia Română* de George Enescu.

După spectacol, peste tot unde se aflau artiștii români: pe stradă, în restaurant sau la hotel, ei au fost felicitați pentru excepționala lor măiestrie, și în mod deosebit neîntrecutul dirijor George Georgescu, sub a cărui baghetă orchestra a repurtat strălucite succese.

Marți dimineața orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat «George Enescu» a părăsit U.R.S.S. continuându-și turneul în Finlanda”.

(*Succesul repurtat la Leningrad de Filarmonica „George Enescu”, „Flacăra Roșie”, 29 ianuarie 1958*)

Orchestra simfonică a Filarmonicii arădene încheie prin stagiunea 1957–1958 un deceniu de activitate, impunându-se drept o prezență activă în viața culturală a Aradului. Articolul următor exprimă regretul că opera lui George Enescu nu este bine reprezentată în programul stagiunii, având în vedere că doar o singură rapsodie, sub bagheta dirijorului T. Krzyzanowski, a fost inclusă în program. Propunerea exprimată tranșant este ca moștenirea culturală a lui George Enescu și autentica sa creație să se înscrie mult mai des în programul Filarmonicii arădene.

„Stagiunea 1957–1958 încheie un deceniu de activitate al orchestrei simfonice a Filarmonicii de Stat din Arad, perioadă plină de realizări în aportul pe care este chemată să-l aducă în munca de culturalizare această instituție. Conținutul concertelor, calitatea interpretărilor date marelui număr de lucrări, asigurarea participării unor remarcabili dirijori și soliști, atât din țară, cât și de peste hotare, au contribuit în măsură diferită la reușita stagiunii.

Din compozițiile înaintașilor muzicii românești, actuala stagiune a adus destul de puțin. Este regretabil că numai un singur dirijor, T. Krzyzanowski a inclus în programul său o rapsodie enesciană. Pe viitor va trebui să constituie o sarcină de onoare pentru dirijori pătrunderea moștenirii muzicale a lui George Enescu și redarea autentică a bogatei creații din care publicul iubitor de muzică, nu cunoaște decât foarte puțin”.

(*Despre repertoriul Filarmonicii de Stat, „Flacăra Roșie”, 6 iulie 1958*)

Un alt articol, *George Enescu – omul (I)*, care începe printr-un moto al lui George Enescu, informează privind primul Festival „George Enescu” în cadrul căruia se va desfășura un concurs internațional deschis violoniștilor din întreaga lume, un prilej ca viața și opera lui George Enescu să fie reiterate printr-un omagiu adus celui considerat „adevăratul creator al școlii muzicale românești”.

Articolul în discuție se referă pe larg la viața, opera, calitatea de compozitor, violonist, pedagog și dirijor a lui George Enescu, „un mare geniu muzical, un titan al creației”. În același spirit proletcultist, nu poate lipsi sublinierea rolului lui George Enescu în „cimentarea prieteniei româno-sovietice”.

„Motto: «Nimic pe lume nu m-a atras decât muzica»

Despre marele nostru compozitor George Enescu, cunoscut în lumea întreagă atât prin creația sa muzicală multiplă și diversă, cât și prin arta sa interpretativă de violonist și șef de orchestră, au auzit desigur toți cititorii noștri. Anul acesta se va desfășura la București, în memoria marelui compozitor, între 5 și 15 septembrie, primul festival «George Enescu» în cadrul căruia va avea loc un concurs internațional deschis violoniștilor din lumea întreagă.

Ziarul nostru va publica cu acest prilej un ciclu de articole ce vor trata despre viața și creația lui George Enescu.

Mișcarea muzicală românească contemporană a ridicat creația sa pe culmi ale măiestriei, ajungând la simfonie și operă dramatică. Dacă s-a ajuns la aceasta prin condițiile create în ultimii ani, nu poate fi negat rolul important ce revine valoroasei moșteniri lăsate de George Enescu, adevăratul creator al școlii muzicale românești, căruia cei mai mulți compozitori din țara noastră îi sunt tributari.

Acum, când peste câteva săptămâni, se împlinesc 77 de ani de la nașterea genialului om, în preajma acestei aniversări, cunoașterea vieții, creației, multilateralei activități, într-un cuvânt a omului Enescu este necesară pentru toți iubitorii de muzică.

Câteva date biografice. «Această poveste începe acolo, departe, pe plaiurile moldovene...» spune în însemnările sale George Enescu despre viața sa. Născut la 19 august 1881 într-un sat din nordul Moldovei (Liveni-Vârnav, azi comuna-i poartă numele) al 8-lea copil al lui Costache și Maria Enescu, agricultori înstăriți, copilul petrece primii ani ai vieții la țară în intimă comuniune cu natura, zile fericite ale căror amintiri vor răsuna adesea în muzica sa, mai ales în *Impresii din copilărie*, *Hora duminicală*, lăutarii care cântau în zilele de sărbătoare, ciobanii doinind în amurg îi lasă impresii puternice, multe, notate pe portativ. Acasă mama cânta des la chitară, tatăl câteodată la vioară. «Atât de departe cât mă pot întoarce în amintirile mele de copil, întâlnesc pretutindeni muzica», notează adultul în însemnări.

La insistențele copilului, i se cumpără o vioară cu ajutorul căreia, reproduce cu exactitate melodiile lăutărești auzite. Părinții îl duc la Dorohoi, unde, după câteva lecții își depășește profesorul. După ce primește cunoștințe elementare, copilul de 5 ani, compune prima sa lucrare pe care o intitulează *Țara românească*, operă pentru vioară și pian. Compozitorul Caudella recunoaște talentul copilului ce iese din comun și, date fiind posibilitățile reduse de învățământ muzical de acum 70 de ani, sfătuiește părinții să-l ducă la Viena unde studiază cu pedagogi de frunte. La 13 ani după ce-și dă cu «excelent» toate examenele, Enescu pleacă la Paris pentru completarea studiilor. Deși contactul cu tradiția și viața culturală, dar mai ales cea muzicală, contribuie la dezvoltarea sa, acest contact nu-l subjugă, după cum o mărturisește: «Iubeam Parisul, dar mă simțeam, artisticește vorbind, cam străin». Are însă posibilitatea să studieze cu J. Massenet și G. Fauré (compozitor), cu M. Marsick (vioară); prietenia cu Ravel, Schmidt, Koechlin îi îmbogățește cunoștințele.

Principalele sale calități, de compozitor și violonist, devin repede cunoscute. La 6 februarie 1898 i se execută în concert public lucrarea sa Opus I, *Poema Română*. N-avea decât 16 ani când a compus-o; în ea, criticul contemporan G. Ventura recunoaște o lucrare genială, încununând străduințele înaintașilor muzicii românești.

Continuând să compună, se perfecționează și ca violonist, și obține la 18 ani, Marele Premiu al Conservatorului. Un an mai târziu, interpretarea concertului de Beethoven îi aduce consacrarea.

Anii următori îl găsesc împărțindu-și timpul între activitatea creatoare și de interpretare. În fiecare vară și toamnă face un popas în țară, cutreieră orașe și orășele punând totul în slujba cuceririi oamenilor pentru marea artă a muzicii. Din aceste popasuri datează și o mare parte a lucrărilor sale. Petrece primul război mondial în țară activând neobosit în conducerea filarmonicii bucureștene, în calitate de violonist și pianist, croind ultimele două simfonii și preocupându-se de opera *Oedip*.

După 1918 pornește din nou în pribegie, ducând lumii mesajul său artistic prin muzica interpretată de o manieră care-l situează alături de cei mai mari virtuozii. În această perioadă desăvârșește *Oedip*, lucrarea sa capitală,

compune *Sonata a 3-a pentru vioară și pian în caracter popular românesc*, vine des în țară ca dirijor și interpret. Activează prodigios în țară și în anii celui de-al doilea război mondial.

După eliberarea țării prin colaborare cu arta și artiștii sovietici contribuie la cimentarea prieteniei româno-sovietice, fiind unul din fondatorii ARLUS-ului. Alături de Lev Oborin, David Oistrach, Daniil Șafran, Quartetul din Kiev, printr-un turneu de concerte la Moscova militează pentru această prietenie.

Peste hotare unde speră să afle vindecarea bolii nemiloase, continuă activitatea componistică, pedagogică și concertistică. De acolo scrie: «Mă gândesc tot timpul la țară, sunt cu tot sufletul alături de poporul nostru. După ce mă voi face bine, am o singură dorință – să vin în țară».

Progresul bolii ce nu mai poate fi oprit, pune capăt vieții sale la 4 mai 1955. La această dată, lumea întragă, dar mai ales țara noastră pierde un mare geniu muzical, un titan al creației, un om «al cărui nume va trăi mult timp în amintirea poporului său drag, în amintirea muzicienilor din toată lumea» (A. Hacıaturian)».

(R.S., *George Enescu – omul (I)*, „Flacăra Roșie”, 27 iulie 1958)

Un alt articol *George Enescu – compozitorul* publicat în „Flacăra Roșie” se referă în general la opera lui George Enescu, cu sublinierea activității excepționale în calitate de compozitor, dirijor, violonist, pianist și profesor. Semnalăm publicarea unor citate cu valoare de simbol ale lui George Enescu cu privire la propria sa creație, dar și referitoare la concepția sa despre muzică, crezul său artistic: „muzica trebuie să pornească de la inimă și să se adreseze inimii”. Articolul precizează că sursa de inspirație a lui Enescu este folclorul românesc, creația populară reprezentând o dimensiune a originalității și durabilității artei enesciene.

Remarcabile sunt opiniile exprimate cu privire la valoarea creației enesciene, la tehnica compozițiilor și originalitatea viziunii, dar și la monumentalitatea operelor sale și la subtilele nuanțări expresive, adesea somptuase ce vădesc rafinement și profesionalism. Opera *Oedip* este considerată „culmea creației enesciene”, cu sublinierea că însuși autorul mărturisea că se identifică cu eroul său, operă la care a lucrat elaborând-o și șlefuid-o în două decenii și jumătate, ceea ce a condus la ideea superbă că Oedip nu este un zeu, „ci o ființă de carne ca dumneata și ca mine”.

Articolul se încheie cu aprecierile făcute de marele compozitor P. Vladigherov care subliniază patriotismul lui George Enescu și contribuția sa la „tezaurul muzical mondial”.

„De-a lungul unei jumătăți de veac, George Enescu a desfășurat o bogată și multilaterală activitate despre care spune: «În lumea muzicii eu sunt cinci într-unul: compozitor, dirijor, violonist, pianist și profesor. Cel mai mult prețuiesc darul de a compune...»

Dacă vioara și bagheta și în mult mai mică măsură activitatea pedagogică și pianul îi asigurau o independență materială, scopul vieții sale a fost compoziția, lăsând un număr de 32 opusuri, nemuritoare, care au făcut să vibreze milioane de suflete. Și nu putea fi altfel! Când la capătul vieții sale, Enescu își mărturisește crezul său artistic «muzica trebuie să pornească de la inimă și să se adreseze inimii» acest adevăr devenise de mult evident.

Munca-i încordată ne-a lăsat nouă și lumii întregi o moștenire bogată ce cuprinde opere demne de un veritabil muzician, conținutul original și durabil al artei sale fiind oglindirea artistică creatoare a patriei și poporului român. Numai legătura organică cu viața – căci «n-au fost niciodată granițe între viața și arta mea», cum mărturisește compozitorul – și cu fondul sufletesc al poporului său, dublate de o genialitate rar întâlnită, asigură viabilitate acestei muzici, care transmite vibrația puternică și sinceră a artistului în fața vieții, alături și împreună cu colectivitatea, căreia, prin cele mai adânci fibre ale sufletului său, îi aparține.

În elementele muzicii lăutărești, pe care le-a auzit în copilărie, folosindu-le ca material tematic, își au izvorul *Poema Română* opus 1, *Rapsodiile Române Nr. 1 în la major și Nr. 2 în re major opus 11*, *Suita a 3-a pentru vioară și pian opus 25 în caracter popular românesc*, *Suita sătească* terminată în 1938, *Impresii din copilărie* terminată în 1940 (ambele cu caracter programatic), precum și *Cvartetul Nr. 2* cu pian opus 30 și *Simfonia de cameră*. Străbătute de ecouri ale cântecului nostru popular sunt și ultimele două sonate pentru pian și *Sonata Nr. 2* pentru violoncel și pian.

Dacă numai în primele lucrări recunoaștem cu ușurință cântecul și jocul popular transpus la un nivel înalt de artă, aceasta se datorează faptului că Enescu, în evoluția sa artistică, tinde spre crearea de melodii proprii în spiritul celor populare și a unui limbaj inspirat din folclor. Preocupat de-a lungul vieții de legătura creației sale cu muzica populară, declară într-un interviu: «prelucrarea folclorică trebuie făcută atât de dibaci, încât această dibăcie profesională să nu apară». Vorbind de *Octuorul în do major pentru instrumente de coarde opus 7* în care caracterul românesc este mai puțin evident, violonistul Franz Kneissl spune «când aud acest octet îmi amintesc de România».

Numeroasele sale lucrări de muzică de cameră ne relevă sonorități somptuoase sau subtile, nuanțări expresive ce merg până la cele mai poetice rafinamente și spiritualități. De la prima *Sonată* pentru pian și vioară până la *Cvartetul Nr. 2* cu pian și *Simfonia de cameră* pentru 12 instrumente soliste, sonatele, suitele pentru pian, vioară, violoncel, melodiile pe versuri bine alese fac dovada căutărilor sale, găsirea formei celei mai distilate în care să apară concepția sa. Lucrările sale în tipare muzicale mai puțin utilizate de compozitori ca: *Dixtuorul* pentru instrumente de suflat, *Octuorul* pentru instrumente de coarde, *Legenda* pentru trompetă și pian poartă pecetea stilului și personalității enesciene.

După *Simfonia Concertantă* pentru violoncel și orchestră opus 8, în decurs de 13 ani, George Enescu dă la iveală cele trei simfonii monumentale, dovadă a excepționalei sale măiestrii tehnice. Primei, opus 13 în mi bemol, terminată în 1906, plină de viață, elan și poezie, îi urmează a doua, mult diferită, cu șapte ani mai târziu. Impresiile tragediei și eroilor primului război mondial răsună în *Simfonia a treia*, cea mai grandioasă. În ea, Enescu exprimă poate cel mai bine concepția sa filosofică, folosind orchestră mare, orgă și cor. Culmea creației enesciene o atinge opera *Oedip*, terminată în anul 1932, constituind rodul eforturilor susținute timp de 25 de ani. Despre *Oedip* autorul spune: «Am pus în ea tot ce am avut, până a mă identifica cu eroul meu», care fiind mai puternic decât destinul, îl învinge.

Mai bine de 25 de ani a fost gândită, elaborată și șlefuită această lucrare, ce avea să devină opera-i capitală. În 1906, după ce a asistat la reprezentarea piesei *Oedip rege* de Sofocle, s-a gândit să compună o operă pe același subiect. În 1932 o consideră terminată. Abia 4 ani mai târziu, opera vede lumina rampei la Paris, impunându-se ca o creație de o absolută originalitate și de o puternică forță dramatică, «o adevărată capodoperă a genului» consacrand pe autorul ei drept «unul din cei mai mari maestri».

Reușita se datorează într-o mare măsură libretului scris de Edmond Fleg, elenist și muzician, care a realizat drama în vederea muzicii pe care o aștepta de la compozitor. Forma definitivă a textului, inteligent, frumos, extrem de concis, poetic, se datorează și lui George Enescu, care a modificat extrem de mult în vederea redării aspectului nou al tragediei antice, care devine mai umană, mai încrezătoare în forțele omului, în victoria sa asupra destinului. Într-o scrisoare, autorul mărturisește: «N-am vrut să fac din Oedipul meu un zeu – ci o ființă de carne ca dumneata și ca mine».

Greutățile pe care le-a pus compoziția păreau de netrecut. Trebuiau găsite «expresia și stilul cel mai potrivit» pentru a zugrăvi personaje și acțiuni, care, deși situate de legenda greacă în secolul al VIII-lea înaintea erei noastre, să apară în același timp actuale. Fără să caute efecte, muzica fiind adresată în cea mai mare măsură dramei, trezește continuu admirație prin caracterul ei: veșnic nouă și totuși cu accente vechi. Acest dublu aspect, atât de adecvat lui Oedip, care deși orb, devine vizionar, iluminat, îl păstrează și muzica în care arhaic și îndrăzneț a dat o sinteză fără precedent. Această sinteză s-a concretizat într-o muzică de o imensă generozitate lirică, de o strictă adaptare psihologică a desfășurării muzicale la desfășurarea acțiunii, de o bogată inventivitate melodică, s-a concretizat într-un stil direct, simplificat, auster. «Visez la o muzică asemănătoare priveliștei insulelor din mările grecești. Țărmuri abrupte sau armonioase, netede desenate, goale, aride, fără o pată, fără un copac, siluete puternice ce se profilează pe mare și pe cerul albastru. Aș vrea să mă inspir de la natura aceea, să scriu o muzică de contururi simple și mărețe» – spunea compozitorul. Și a reușit pe deplin. Ca o particularitate a acestei muzici, într-adevăr personale, apare folosirea sfertului de ton și a treisfertului de ton, cunoscută în muzica antică greacă și pe care le-a preluat și folclorul nostru național.

Muzica instrumentală susținută de orchestră mult amplificată este dominată de soliști vocali și ansambluri corale, care pun totul în slujba expresiei dramatice, a zguduitoarei acțiuni.

În *Oedip*, George Enescu, mai mult ca în oricare altă lucrare, își exprimă încrederea în natura morală a omului. Opera *Oedip* este viața lui Enescu, este lucrarea în care s-a realizat cel mai bine, cu care s-a identificat cel mai mult. A trăit atât de intens acțiunea și muzica operei, încât ne apare firească mărturisirea: «În momentul în care Oedip, ghicind răspunsul scapă de cursa pe care Sfînxul i-o întinsese, era nevoie ca, grație muzicii, să merg dincolo de ceea ce cuvintele puteau să sugereze, trebuia să creez o stare de tensiune aproape insuportabilă. Sfînxul își simte sfârșitul aproape și țipă ca o pasăre de noapte, pândită de vânători. A trebuit să inventez strigătul ei, să-mi imaginez inimaginabilul. Când am pus tocul jos după această scenă, credeam că o să înnebunesc. Numai legat într-o asemenea măsură de creație se pot realiza opere vibrante, de o mare forță, capabile să facă și pe alții să vibreze».

Din cele de mai sus reiese concepția artistică și mijloacele prin care a realizat-o. Nu cu ușurință, ci cu migală, printr-un proces îndelungat de elaborare, George Enescu ne-a lăsat o creație în care recunoaștem o originalitate, nu voită, ci proprie genialității, prodigiozitate datorată concepției despre muncă a artistului care spunea «să te odihnești de muncă prin muncă».

Despre ea spune marele compozitor contemporan P. Vladigherov: «Prin muzica lui George Enescu, România a putut să-și aducă contribuția la tezaurul muzical mondial, fiind opera unui patriot, care până în ultima zi a vieții și-a slujit poporul, spiritul și cultura lui».

(R.S., *George Enescu – compozitorul*, „Flacăra Roșie”, 3 august 1958)

Un alt articol, referindu-se la muzică drept „mijloc de cunoaștere și apropiere”, îi numește pe marii muzicieni George Enescu și Bartók Belá drept „chintesența geniului muzical” al celor două popoare – român și maghiar.

„...Ultima perioadă – primele decenii ale secolului XX – este predominantă de apariția primilor compozitori români, Kiriac, Ștefănescu, Muzicescu, Iacob Mureșianu, Vidu, Dima, și de figurile marilor muzicieni George Enescu și Bartók Belá – chintesența geniului muzical al celor două popoare”.

(*Muzica – mijloc de cunoaștere și apropiere*, „Flacăra Roșie”, 14 august 1958)

Articolul *Enescu – suită lirică* publicat în „Flacăra Roșie” îl înfățișează pe marele maestru ca motiv inspirator a 17 poezii – de fapt, confesiuni lirice copleșitoare prin admirația față de „personalitatea uriașă și muzica acestui mare compozitor”. Precum în cazul marilor spirite, opera enesciană înfățișează imensele bucurii și dureri ale neamului său, muzica enesciană fiind considerată „un balsam liniștitor pentru cei mulți, în ea se răsfrânge cu limpezimi de cleștar sufletul omului din popor”.

Autorul articolului se referă la George Enescu, dar și la autorul *Suitei lirice* inspirate de personalitatea maestrului, considerându-l drept „poet înzestrat cu multă sensibilitate și rafinament artistic”. Desigur, este greu, dacă nu aproape imposibil să concurezi prin cuvânt cu partitura inefabilă a muzicii geniale.

„Figura strălucitului geniu al poporului nostru – George Enescu – a constituit pentru tânărul și talentatul poet bucureștean, Vasile Nicolaescu, motivul inspirator al unei suite lirice. Cele 17 poezii ce o compun – reunesc, reconstituie, în fapt, fragmente ale unei confesiuni lirice, o comunicare estetică a copleșitoarelor sentimente de extaz și admirație pentru personalitatea uriașă și muzica acestui mare compozitor.

Muzica lui răscolitoare a trezit în inima poetului ecouri și rezonanțe puternice de o originală tonalitate.

Emoția artistică, conjugată cu intenția poetică, realizează o poezie de esență, care condensează experiența unui poet în plină maturizare estetică. *Intermezzo* exprimă ars poetica sa – mărturie a muncii artistice laborioase.

Simfoniile și Rapsodia Română – devenită astăzi atât de populară – asociind poetului imaginea satului natal cu întregul său farmec și pitoresc, au făcut să vibreze în sufletul și versurile lui Vasile Nicolescu recunoștința și prinosul de laudă – prețioasă ofrandă adusă memoriei geniului muzicii românești.

Enescu este înfățișat uman, un geniu cu picioarele pe pământ, a cărui artă își trage seva din imensele bucurii și dureri ale poporului. Poetul se substituie adesea marelui vrăjitor al arcușului; în versurile lui, simți pulsația unui autentic lirism juvenil, în ele se împletește seninătatea clasică cu factura modernă a expresiei:

*Eu ți-am aflat vrăjitoria –
De-a răsfira în inimi veșnicia –
Din patima viorii noastre:
Tu mai presus de stelele măiastre
Iubiși în noi imensitatea vie...
Tot ascultând la vraja din vioară
Renasc mereu a nu știu câta oară!
(Bach)*

Muzica acestui mare fiu al poporului român, care ne-a adus faima dincolo de hotarele țării, este ca un balsam liniștitor pentru cei mulți, în ea se răsfrânge cu limpezimi de cleștar sufletul omului din popor. Versul enescian e ca *un murmur de lumină.../ Ca doina-n fluierul de os/ Durerea când ți-alină!* sau mai departe: *Ce mâini în stare fură dar/ Durerea s-o prefacă/ În sunet tainic de cleștar/ Și rănilor să tacă?.../ Enescu strânse ca-ntr-un vis/ Adâncul țării necuprins/ Și dorul ei în veci nestins!* (File dintr-o cronică)

Reînviind sub ochii noștri mitul lui Orfeu care a făcut să plângă natura la acordurile lirei sale, Vasile Nicolescu e ca un Orfeu contemporan, al zilelor noastre – al cărui cântec doare, rănește de moarte pe aceia care disprețuiesc poporul și îi sug vloga (*Nou Orfeu*). *Fântâni de armonii* a știut el să facă să tâșnească din frumusețea de necuprins a solului natal. *Marea Rapsodie* îi sugerează poetului imaginea vastei opere muzicale a lui Enescu, care și-a contopit întreaga ființă cu elementele naturii noastre, ale pământului românesc. Copil în satul său din fundul Țării de Sus, la Liveni, George Enescu își umple sufletul cu optimismul și setea de viață a poporului, trăiește alături de el bucuriile și asperitățile vieții de odinioară. Omniprezența marelui rapsod în elementele naturii, comuniunea spirituală dintre aceasta și om, au făcut să răsară acea cântare pe care o măsoară doar veșnicia:

*Mă priveghea doar luna cu raza-i de departe.
Eu privegheam fiorul cântării fără moarte!*

Ideea aceasta este transmisă de la începutul suitei. Prima poezie, *Mica baladă*, ale cărei versuri amintesc de balada *Miorița*, ni-l arată pe Enescu copil, exersând la o fragedă vioară de... păpușoi, înfrățit cu micile vietăți de prin iarbă, care umplu văzduhul de simfonia lor tainică.

Nașterea cântecului – una din cele mai frumoase poezii ale suitei – surprinde în versuri magistrale geneza cântecului enescian:...*din cornii vii ale vechilor balade desprinse în ritm de vifore și lupte*; melodiile lui fiind: *Statui vibrând cu flacăra răsfrântă în care-auzi cum țara toată cântă!*

Poet înzestrat cu multă sensibilitate și rafinament artistic, Vasile Nicolescu se remarcă totodată ca un om de cultură ce, ocolind dibaci pendantismul, oferă odată cu versurile sale clipe de veritabile emoții artistice. Nota dominantă a liricii sale o constituie sonoritatea de bronz a versului, conturul și impozanța statuară a imaginii artistice: «strune de topaz», «strunele-aurorii», «fântâni de armonii», «crinii visului», «harfa nevăzută-a firii», «claviaturi de foc», «amorfa luminii» etc.

Dacă merite sunt suficiente pentru a releva o personalitate poetică de certă valoare, nu este mai puțin adevărat că Vasile Nicolescu frecventează uneori grandilocventul pândit fiind de tentacule intimist-intelectualiste. Caracterul oarecum abstract al unora dintre versuri face dificilă comunicarea poetică propriu-zisă. Cu talentul și sensibilitatea sa vie, avem însă certitudinea că – așa cum a preamărit cântecul enescian – Vasile Nicolescu va scrie de aici înainte și versuri ce vor preamări – mai mult decât până acum – pe făuritorii preludiului marii simfonii a viitorului nostru, pe oamenii muncii”.

(I. Mihuț, *Enescu – suită lirică* de Vasile Nicolescu, „Flacăra Roșie”, 17 august 1958)

Articolul *Discuri cu muzica marelui Enescu* se referă la discurile apărute la „Electrecord”, ce reunesc compozițiile marelui muzician român: *Rapsodia I-a și a II-a*, *Cvartetul de coarde Nr. 2 în sol major op.22*, *Dixtuorul pentru instrumente de suflat*.

„Festivalul «George Enescu» din luna septembrie prilejuiește o largă răspândire a compozițiilor marelui muzician român. Întreprinderea «Electrecord» înregistrează și va pune în vânzare, cu acest prilej, o serie de opere dintre cele mai cunoscute ale lui George Enescu. Vor apărea discuri micro de 25 cm cu *Rapsodia I-a și a II-a, Cvartetul de coarde Nr. 2 în sol major op.22, Dixtuorul pentru instrumente de suflat.*

Discurile vor fi prezentate în plicuri însoțite de explicații asupra conținutului fiecărei bucăți muzicale, redactate în limbile română, engleză, franceză. În timpul festivalului se vor face înregistrări din compozițiile enesciene în execuția și sub conducerea unor muzicieni celebri ca Yehudi Menuhin, David Oistrach și alții”.

(*Discuri cu muzica marelui Enescu,*
„Flacăra Roșie”, 28 august 1958)

Un titlu foarte lung apărut în „Flacăra Roșie” din 1958 se referă la *La începutul manifestărilor muzicale închinare memoriei lui George Enescu.* Concursul „George Enescu” este considerat un prilej de afirmare a tinerelor talente de pretutindeni pentru că cei peste 110 pianiști și violoniști vor interpreta piese pentru vioară și pian ale lui George Enescu ca un omagiu personal adus compozitorului, un „exemplu de înaltă măiestrie și exigență, de continuă căutare de drumuri noi în dezvoltarea muzicală”.

„Astăzi, se deschide în capitală Festivalul și Concursul Internațional Enescu 1958, eveniment muzical de seamă al lumii întregi, el fiind mai ales, un deosebit eveniment pentru țara noastră.

Paralel cu festivalul se va desfășura cea mai mare competiție artistică ce a cunoscut-o țara noastră până în prezent: Concursul «George Enescu», prilej minunat de afirmare a talentelor tinere de pretutindeni. Cei peste 110 pianiști și violoniști ce se vor înfrunța pentru obținerea titlului de «Laureat al Concursului Enescu» vor interpreta piese instrumentale pentru vioară, pian și în special *Sonata a 3-a în caracter popular românesc* de George Enescu.

Manifestările din cadrul festivalului și concursului vor scoate în evidență în primul rând personalitatea creatoare a lui George Enescu, care a prețuit compoziția în cel mai înalt grad. Ca un deosebit omagiu va răsună muzica enesciană atât de nobilă și înseninată, purtătoare a unui mesaj patriotic, generos și umanist, exemplu de înaltă măiestrie și exigență, de continuă căutare de drumuri noi în dezvoltarea muzicală.

Vom auzi din nou cum a știut să vorbească despre oameni și meleaguri natale, despre așezările patriarhale din părțile Dorohoiului, despre muzica de lăutari în paginile creației sale: *Rapsodiile Române, Suita I-a și a III-a (săteasca) Simfonia Amintiri din copilărie, Uvertura de concert în La major pe teme cu caracter popular românesc.*

Festivalul și Concursul vor scoate însă la iveală dezvoltarea pe care a atins-o muzica în țara noastră de la începuturile creatoare ale lui George Enescu, care sunt de fapt începuturile muzicii românești moderne.

(*La începutul manifestărilor muzicale închinatelor memoriei lui George Enescu, „Flacăra Roșie”, 4 septembrie 1958*)

Articolul următor are în atenție două repetiții generale ale operei *Oedip*, operă de maturitate a lui George Enescu și o punte a suspinelor pentru orice interpret.

„Am fost la două repetiții generale ale operei *Oedip*. Altă așteptare plină de emoții.

Muzica lui Enescu e greu de ascultat izolată de acțiunea tragediei, fiindcă e organic legată de ea, născută în fiecare clipă, firesc, de frământările sufletești și de întâmplările de pe scenă. Urmărind textul și acțiunea, muzica le întregește, dând o forță neînchipuită întregii drame. Creează atmosfera, subliniază cuvântul și spune ceea ce cuvântul nu mai poate exprima.

Miercuri după-amiază, în 17 septembrie, concert de cameră: Constantin Silvestri, Valentin și Ștefan Gheorghiu, R. Aldulescu și alți instrumentiști de frunte, ne-au dat o audiție din lucrări puțin cunoscute ale lui Enescu. *Impresii din copilărie* – simple și directe, aproape onomatopice – sunt felul de a vedea și simți copilul, în fața celor înconjurătoare, cu o tălmăcire poetică așa cum o fac Schumann și alții. *Quartetul cu pian* – piesă mai cerebrală, însă colorată cu acea delicată și sensibilă discreție de totdeauna a autorului și, în fine, *Simfonia de cameră* pentru 12 instrumente soliste. Deși piesă complexă și nouă ca idee, ea este atât de proaspătă, spirituală și expresivă, de o poezie atât de nemijlocită, încât nu e nicio dificultate s-o poți gusta de la prima audiție. Calitatea interpretării nu se mai poate comenta, cu aceste nume ilustre: intenția lui Enescu rămâne vie și neschimbată”.

(Dorin Speranția, *Oedip și concertul Enescu, „Flacăra Roșie”, 25 septembrie 1958*)

Uneori, presa locală, ziarul „Flacăra Roșie” consemnează doar programul Filarmonicii arădene, precum cel al stagiunii 1958/1959 ce își deschide porțile cu un Festival „George Enescu” care reunește piesele sale de rezistență: *Simfonia I-a* și *Rapsodia I* și, în primă audiție la Arad, *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră în si minor*.

„Filarmonica de stat Arad, orchestra simfonică prezintă mâine, 4 octombrie 1958, orele 20, în Sala Palatului Cultural un concert simfonic de deschidere a stagiunii 1958–1959.

În program: Festival «George Enescu»

1. *Simfonia I în Mi bemol major*;
2. *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră în si minor*
(primă audiție)
3. *Rapsodia I în La major*”.

(*Deschiderea stagiunii 1958–1959 a Filarmonicii de Stat Arad,*
„Flacăra Roșie”, 3 octombrie 1958)

Aceeași informație cu privire la inaugurarea stagiunii Filarmonicii arădene apare și două zile mai târziu în paginile ziarului „Flacăra Roșie”, cu sublinierea că dirijorul este binecunoscutul Nicolae Brânzeu.

„...Filarmonica de stat din Arad, pășind în cea de-a 11-a stagiune de concerte, va depune cele mai înfrigurate eforturi ca acest festival inaugural «George Enescu» să însemne un pas înainte înspre cunoașterea cât mai aprofundată și completă a operei maestrului în orașul nostru”.

(Nicolae Brânzeu, Dirijor la Filarmonica de Stat din Arad,
Deschiderea stagiunii de concerte a Filarmonicii de Stat,
„Flacăra Roșie”, 5 octombrie 1958)

Câteva zile mai târziu, în 8 octombrie 1958, se aduc noi precizări despre Festivalul „George Enescu” făcându-se referiri la „calitățile excepționale și polifonice ale lui George Enescu”, ale operei enesciene, în stare să exprime nu numai frumusețile patriei, dar și „sufletul românului” față de care s-a simțit întotdeauna nespus de aproape. Festivalul inițiat de Filarmonica arădeană la începutul stagiunii a 11-a a fost un real succes.

„Filarmonica și-a deschis stagiunea 1958-1959 cu un concert închinat marelui maestru George Enescu.

Programul festiv a fost alcătuit exclusiv din lucrările lui Enescu și a cuprins *Simfonia I-a în Mi bemol major*, *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră* și *Rapsodia I-a în La major*.

Simfonia I-a a fost scrisă în anul 1905 și a urmat după alte patru simfonii compuse în timpul anilor de școală. În această lucrare simfonică se afirmă cu deplină putere calitățile excepționale și polifonice ale lui George Enescu. Ea este dedicată prietenului său, compozitorul italian Alfredo Casella, cu care, împreună cu Fournier, au format «Trio Enescu».

Festivalul s-a încheiat cu *Rapsodia I-a în La major*. Aceasta a fost compusă de Enescu în anul 1901 și împreună cu *Rapsodia II-a* au fost scrise cu scopul de a povesti lumii întregi despre frumusețile patriei sale, despre sufletul românului, pe care le-a iubit deopotrivă și nespus de mult. Baza acestei rapsodii o formează cântecul popular lăutăresc, simplu dar plin de poezie, pe care Enescu l-a cunoscut foarte bine.

Execuția acestei piese, care este una din cele mai cunoscute și iubite de public, e răsplătită și de data aceasta cu furtunoase aplauze la care inimosul dirijor a răspuns prin repetarea părții ultime a rapsodiei.

Publicul numeros, prin aplauzele lui, a răsplătit atât execuția concertului, cât și intențiile direcțiunii filarmonicii de a sărbători pe marele nostru Enescu”.

(A. Demian, *Festivalul „George Enescu” la Arad, „Flacăra Roșie”, 8 octombrie 1958*)

Împlinirea unui deceniu de existență a Filarmonicii arădene a prilejuit o adunare festivă consacrată acestui eveniment cu participarea a numeroși oameni de cultură și artă, dar și a fruntașilor din întreprinderi, a șefilor de partid și de stat, în cunoscuta manieră a timpului.

„La 29 și 30 noiembrie s-a sărbătorit înființarea Filarmonicii de Stat arădene. La adunarea festivă consacrată acestui eveniment de seamă din viața orașului nostru au luat parte numeroși oameni de cultură și artă, muncitori frunțași din întreprinderile orașului, conducători de partid și de stat, precum și alți numeroși invitați.

În cadrul sărbătoresc a fost prezentat, la un nivel de o înaltă ținută artistică, un program de răspundere care a cuprins: *Rapsodia a II-a* de George Enescu, *Concertul* pentru vioară și orchestră de Felix Mendelssohn Bartholdy și *Simfonia a IV-a* de P.I. Ceaikovski”.

(*Festivitățile consacrate împlinirii unui deceniu de activitate a Filarmonicii de Stat din Arad, „Flacăra Roșie”, 2 decembrie 1958*)

Dezvelirea unei statui a lui George Enescu la Bârlad a avut ecou și în articolul cu același nume apărut în „Flacăra Roșie” anticipându-se, parcă, precum un arc peste timp, momentul în care arădenii vor inaugura un bust închinat Cetățeanului lor de onoare, George Enescu.

„În parcul de cultură și odihnă «V.I. Lenin» din Bârlad a avut loc duminică dimineața solemnitatea dezvelirii statuii marelui muzician George Enescu.

La solemnitate au participat reprezentanți ai organelor regionale și raionale de partid și de stat, oameni de cultură și artă, precum și un numeros public. Tov. Vasile Stănescu, președintele Sfatului popular orășenesc Bârlad, a evocat personalitatea lui George Enescu.

Cu prilejul acestei festivități, Filarmonica de Stat «Moldova» din Iași a prezentat duminică la Bârlad concerte cu lucrări ale marelui muzician român”.

(Agerpres, *Dezvelirea unei statui a lui George Enescu, „Flacăra Roșie”, 1 iulie 1959*)

Același ziar „Flacăra Roșie” anunța turneul Filarmonicii de Stat „George Enescu” între 10 și 27 septembrie 1959, subliniind că Aradul se înscrie în programul acestui foarte lung turneu în toate marile orașe ale patriei.

„Filarmonica de Stat „George Enescu” va face între 10 și 27 septembrie un turneu în țară, turneul cuprinde vizitarea următoarelor locații: Craiova, Petroșani, Reșița, Timișoara, Arad, Brad, Oradea, Cluj, Câmpia Turzii, Tg. Mureș, Hunedoara, Sibiu, orașul Victoria, Orașul Stalin, Tg. Mureș. Dirijează George Georgescu și Mircea Basarab. Soliști: Vladimir Orlov, Ion Voicu, Valentin Gheorghiu. În program: *Rapsodia I-a* de George Enescu, *Trei dansuri românești* de Teodor Rogalski, *Concert pentru pian* de Paul Constantinescu, *Concert pentru vioară* de Ceaikovski, dansuri din baletul *Gaianeh* de Hacıaturian, *Variațiuni rococo pentru violoncel* de Ceaikovski, Programul simfonic *Till Eulenspiegel* de Richard Strauss, *Simfonia a V-a* de Beethoven, *Simfonia a II-a* de Brahms”.

(*Filarmonica de Stat „George Enescu” va vizita Aradul, „Flacăra Roșie”, 28 august 1959*)

Câteva zile mai târziu, în două numere consecutive din 12 și 13 septembrie 1959 este amintit concertul de la Arad din cadrul turneului mai sus menționat, cu precizarea că dirijorul este Mircea Basarab, iar la pian se va afla artistul emerit și laureat al Premiului de Stat Valentin Gheorghiu.

„Marți, 15 septembrie 1959, orele 20.00, în sala Palatului Cultural va avea loc, în cadrul turneului întreprins în țară, un concert simfonic prezentat de Orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat «George Enescu», colectiv artistic emerit din R.P.R.

Dirijor: Mircea Basarab

Solist: Pianistul Valentin Gheorghiu, artist emerit, laureat al Premiului de Stat”.

(*Filarmonica de Stat „George Enescu” la Arad, „Flacăra Roșie”, 12 septembrie 1959
„Flacăra Roșie”, 13 septembrie 1959*)

Turneul la Arad a Filarmonicii bucureștene a fost consemnat și în „Flacăra Roșie” din 15 septembrie, cu sublinierea, în aceeași manieră proletcultistă, că reprezintă „un eveniment cultural de o deosebită importanță pentru răspândirea muzicii simfonice în rândul maselor largi populare”. Se apreciază înaltul nivel artistic al Filarmonicii „George Enescu”, talentul dirijoral al lui George Georgescu și al lui Mircea Basarab și, nu în ultimul rând, creația interpretativă „ce vor rămâne mult timp în amintirea auditorilor”.

„Marele turneu pe care îl întreprinde în țară Filarmonica de Stat «George Enescu» din București reprezintă un eveniment cultural de o deosebită importanță pentru răspândirea muzicii simfonice în rândul maselor largi populare.

Un mare merit în ridicarea și menținerea înaltului nivel artistic al Filarmonicii «George Enescu» îl au dirijorii ei permanenți, maeștrii George Georgescu, artist al poporului și Mircea Basarab, care, prin forța talentului lor dirijoral, reușesc să înscrie cu fiecare concert noi momente de creație interpretativă ce vor rămâne mult timp în amintirea auditorilor.

Concertele date cu ocazia acestui turneu prin țară, se bucură de un succes și de o apreciere deosebită.

Marți, 15 septembrie 1959, Filarmonica «George Enescu» va prezenta un concert simfonic dirijat de Mircea Basarab în sala Palatului Cultural din Arad.

Colectivul Filarmonicii de Stat din Arad salută călduros sosirea în orașul nostru a Filarmonicii de Stat «George Enescu» și le urează bun venit și succes în răspândirea unei muzici la un înalt nivel artistic”.

(*Filarmonica de Stat „George Enescu” concertează azi la Arad, „Flacăra Roșie”, 15 septembrie 1959*)

Stagiunea 1959–1960 desfășurată în frumoasa sală a Palatului Cultural va avea înscrisă în programul său al 26-lea concert simfonic cu un program ce cuprinde *Rapsodia a II-a* a lui George Enescu, dar și două piese muzicale binecunoscute ale lui Schumann și Ceaikovski.

„Filarmonica de Stat Arad, orchestra simfonică prezintă sâmbătă, 26 martie 1960, în sala Palatului Cultural al XXVI-lea concert simfonic din stagiunea 1959–1960.

În program: Enescu: *Rapsodia II-a* în re major, Schumann: *Concert în la minor pentru pian și orchestră*, Ceaikovski: *Simfonia a VI-a*”.

(*Concertele filarmonicii, „Flacăra Roșie”, 25 martie 1960*)

Numărul din 31 martie 1960 al ziarului „Flacăra Roșie” se referă la concertul abia anunțat într-un număr anterior al ziarului, referindu-se la prestația dirijorului Filarmonicii arădene, Jan Hugo Huss, care „a imprimat interpretării un aspect strâns și un dramatism intens”. Este elogiat dirijorul Jan Hugo Huss ce va conduce ani la rând colectivul artistic arădean în calitate de dirijor, impresionând prin „seriozitate, competență profesională”.

„Pe programul concertului simfonic de sâmbătă al Filarmonicii din orașul nostru dirijat de Jan Hugo Huss a figurat *Rapsodia a II-a* de Enescu, *Concertul în la minor pentru pian și orchestră* de Schumann și *Simfonia a VI-a (Patetica)* de Ceaikovski, solistă fiind pianista Ileana Teodorescu din București.

Pentru un artist tânăr abia absolvent al conservatorului, studiul îi este foarte necesar pentru a-și perfecționa continuu meșteșugul pianistic însușit în timpul anilor de facultate. Numai astfel poate progresa, poate rezolva problemele artistice și își poate perfecționa arta interpretativă. Procedând

altfel, atunci când se ivesc ocazii de a te prezenta în fața orchestrei, a dirijorului, dar mai ales în fața publicului – cum s-a întâmplat în cazul tinerei pianiste Ileana Teodorescu la ultimul nostru concert simfonic – ajungi în situația de a nu putea captiva deloc publicul. A cânta Schumann este o încercare, chiar pentru un pianist cu multă experiență.

Peste întregul concert a plutit o nesiguranță în interpretare la care s-au adăugat și lipsuri inerente de ordin tehnic și de maturitate muzicală, timiditate școlărească din partea solistei.

*

În interpretarea *Simfoniei a VI-a* de Ceaikovski s-a simțit, înainte de toate, o concepție clară și unitară din partea dirijorului Jan Hugo Huss, o organizare a materialului muzical pe liniile unor idei net conturate. Jan Hugo Huss a imprimat interpretării un aspect strâns și un dramatism intens. Sub conducerea tânărului dirijor, simfonia a răsunat în autenticul ei caracter, iar orchestra a realizat multe și neuitate momente frumoase. Dirijorul a reușit să mobilizeze toate energiile din orchestră, să insufle acel elan de muncă la repetiții care să ducă la prezentarea cât se poate de îngrijită a simfoniei. Aceleași lucruri bune putem spune și despre interpretarea *Rapsodiei* de George Enescu.

Publicul nostru este în drept să aștepte de la dirijorul Jan Hugo Huss o evoluție în continuă ascendență bazată pe aceleași calități de seriozitate, competență profesională pe care tânărul dirijor le-a demonstrat de-a lungul primelor concerte dirijate în orașul nostru.

Un ultim cuvânt despre orchestra simfonică. Colectivul artistic, în plină ascendență cu strălucirea și elanul cu care a interpretat întreg programul ultimului concert, a dat dovadă în plus de seriozitatea cu care a înțeles să pregătească concertele simfonice”.

(N. I., *Concertul de sâmbătă al Filarmonicii de Stat*,
„Flacăra Roșie”, 31 martie 1960)

Încă la început de an 1962, mai precis în numărul din 7 ianuarie, ziarul „Flacăra Roșie” sub semnătura „L. M.” se referă la primele concerte ale anului, cu menționarea cunoscutului adagio a lui George Enescu că „arcușul trebuie să fie o prelungire a mâinii artistului”. Un adagio exemplificat prin interpretarea de excepție a marelui violonist Ion Voicu. Este menționat și dirijorul Iosif Conta, originar din zona Bârzavei, o zonă a județului nostru, pe care marele dirijor de mai târziu o va avea mereu în sufletul său „plin de temperament și sensibilitate”.

„...«Violonistul, spunea Enescu, trebuie să se contopească în așa măsură cu instrumentul său, încât să poată imprima sunetului orice nuanță. Iar arcușul trebuie să fie o prelungire a mâinii artistului».

Aceste cuvinte se potrivesc de minune cu atitudinea pe care o are Ion Voicu față de instrumentul său, în procesul nobil de redare a unor lucrări valoroase din literatura concertistică a viorii.

Am avut fericirea, ca în două zile, să fim martorii unor concerte de o expresivitate rară, în care puteam savura – desfășurându-se sub arcușul acestui mare muzician – trei dintre cele mai populare concerte, având stiluri și probleme artistice ridicate în fața executantului cu totul diferite. Astfel, în seara zilei de 4 ianuarie, l-am putu urmări pe Ion Voicu în executarea *Concertului* (Re major) de Paganini, una dintre adevăratele pietre de încercare ale oricărui artist. Cu toate că l-am mai auzit și altă dată pe oaspetele nostru cu această lucrare, totuși nu putem să nu amintim apariția unui proces evolutiv îmbucurător în concepția artistului despre această lucrare și anume: tehnica sa și-a pierdut cu desăvârșire caracterul ostentativ, devenind doar un mijloc de relevare a intențiilor artistice. În concertul de Paganini, de pildă, elementul tehnic nu mai este un joc searbăd de efecte exterioare, lipsite de conținut, ci expresia unei forțe vitale, a sănătății sufletești și a elementului activ.

Relevarea minunatelor cantilene (unele având izul unei arii de operă italiană) a pus în prim plan textul emotiv al lucrării, în special în partea mediană, care, după spusele unor contemporani, ar reprezenta figura unui «carbonar» luptător pentru libertatea Italiei, aflat în temniță.

Ne-a plăcut și acompaniamentul viguros al orchestrei condusă de tânărul dirijor Iosif Conta, care a reușit să ridice orchestra la nivelul unui partener dinamic al solistului. Uneori acest dinamism părea să fie chiar puțin exagerat, de exemplu în primele acorduri expuse de orchestră, care păreau adevărate «explozii» sonore.

În ceea ce privește *Concertul în Sol major pentru violină și orchestră* de Mozart, cei doi artiști tineri au arătat o profundă cunoaștere a stilului epocii, văzut totuși printr-o prismă nouă. Ca și în concepția marelui violonist sovietic David Oistrach, muzicii lui Mozart i s-a imprimat acea robustețe și sevă populară, care i-a fost răpită timp de multe decenii, prin interpretarea «salonardă» a lucrărilor marelui clasic vienez.

Arcușul singur și totuși suplu, intonația cristalină, conturul și ușurința prin care a tălmăcit Ion Voicu frazele muzicale, mai ales ale părților a doua și a treia din concert, au confirmat această viziune sănătoasă despre muzica lui Mozart.

Totuși, credem că în rondo-ul concertului s-ar putea crea o nuanțare dinamică mai puțin fragmentară, pe porțiuni ceva mai întinse, pentru a obține auditiv o unitate mai mare a formei.

Foarte reușite au fost momentele «apariției» și «dispariției» discrete (p. II-a) ale violinei soliste în raport cu masa sonoră a orchestrei, cât și planurile dinamice pe care s-a situat solistul față de orchestră, în raport cu cerințele partiturii.

Deosebit de reușită – atât din partea solistului cât și a orchestrei, a fost execuția cunoscutei *Simfonii spaniole* de Lalo, căreia i s-a imprimat o mișcare plină de exuberanță și vigoare, atât de caracteristice muzicii populare iberice, din care s-a inspirat compozitorul. În special ultima parte a lucrării a

fost o adevărată revelație, prezentată fiind ca o uriașă și colorată festivitate populară dominată de o atmosferă dansantă, voioasă.

Lucrările simfonice din programul orchestrei au fost: două fragmente din *Suita a III-a* de Ion Dumitrescu, o compoziție străbătută de un iz autentic popular românesc, *Simfonia a V-a* de Beethoven, privită printr-o viziune artistică sugestivă, cu evidențierea în special a laturii dramatice și, în fine, tripticul *Sarabanda, Giga și Badinerie* de Corelli, o adevărată bijuterie a literaturii vechi de orchestră, în care dirijorul, în ciuda unor repetări indicate de partitură, a reușit să creeze momente muzicale întotdeauna variate, de un colorit mereu diferit.

Dirijorul Iosif Conta s-a prezentat în fruntea orchestrei noastre ca un interpret talentat, plin de temperament și sensibilitate, sub bagheta căruia orchestra simfonică a reușit să-și desfășoare toate posibilitățile artistice”.

(L. M., *Primele concerte ale anului*,
„Flacăra Roșie”, 7 ianuarie 1962)

Alte articole apărute în „Flacăra Roșie” din 28 ianuarie, sau mai târziu, în 15, 16, 17 februarie, se referă la stagiunea Filarmonicii arădene din 1961-1962 și la programul acesteia ce a cuprins J.S. Bach: *Suită franceză pentru pian*; George Enescu: *Ciclul de lieduri pe versuri de Clément Marot*; L. Muller: *Preludiu, Cantabile și Scherzo pentru pian*; A. Vivaldi: *Concert pentru violoncel și orchestră*.

„...Miercuri, 31 ianuarie 1962, orele 20.00, în sala mică a Palatului Cultural, va fi prezentat cel de-al III-lea concert de muzică de cameră din stagiunea 1961-1962.

În program: J.S. Bach: *Suită franceză pentru pian*; George Enescu: *Ciclul de lieduri pe versuri de Clément Marot*; L. Muller: *Preludiu, Cantabile și Scherzo* pentru pian; A. Vivaldi: *Concert pentru violoncel și orchestră*. Interpretează Guțiu Adriana, Timișoara – participantă la cel de-al II-lea Festival «George Enescu», acompaniată de orchestra de cameră a Filarmonicii de Stat Arad. Dirijor: Tadeus Krzyzanowsky; Mozart: *Cvintet de coarde cu pian*. Interpretează soliștii instrumentali și vocali ai Filarmonicii de Stat Arad”.

(*Concertele filarmonicii*, „Flacăra Roșie”, 28 ianuarie 1962)

„Sâmbătă, 17 februarie 1962, orele 20.00 în sala Palatului Cultural, cel de-al XXI-lea concert simfonic din stagiunea 1961-1962, prezentat de către orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat Arad.

În program: George Enescu: *Rapsodia a II-a*, M. Bruch; *Concert pentru violină și orchestră*, L. Stravinski: *Petrușca*”.

(*Concertele filarmonicii*,
„Flacăra Roșie”, 15 februarie 1962;
„Flacăra Roșie”, 16 februarie 1962;
„Flacăra Roșie”, 17 februarie 1962)

Un alt articol apărut în 13 mai 1962 se referă la cunoscuta mezzosoprană Zenaida Pally cu ocazia decernării distincției de „Artistă a Poporului”. Articolul în discuție menționează repertoriul apreciatei personalități a artei lirice românești ce a înscris și un important rol din opera *Oedip* a lui George Enescu.

„...«Să devii un artist cetățean, iată cea mai înaltă culme spre care trebuie să tindă un adevărat artist al zilelor noastre. Trebuie să ajungem la nivelul de conștiință a tovarășilor muncitori a căror avânt înaripat, înnobilează zilele noastre». Astfel și-a conturat idealul moral-estetic una dintre cele mai renumite cântărețe ale țării, Zenaida Pally, cu ocazia recente decernări a înaltei distincții de «Artistă a Poporului».

Cunoscută ca o excepțională interpretă a unor personaje cu caractere cât se poate de felurite, de la neastâmpărata *Carmen* la filozoful *Sfinx* din opera *Oedip* a lui Enescu, Zenaida Pally a devenit pe drept cuvânt una dintre cele mai apreciate personalități ale artei lirice românești.

Cei mai «necruțători» critici muzicali din multe țări ale lumii au fost nevoiți să recunoască excepționala calitate a glasului ei, asociată în egală măsură cu o interpretă perfectă, al cărei joc plin de fantezie a entuziasmat până și cel mai exigent public.

Alături de obișnuitul repertoriu de operă, Zenaida Pally caută să-și lărgescă sfera activității artistice asupra unor lucrări noi, vocal simfonice, cărora le dă viață cu o competență remarcabilă. Astfel, în cadrul concertului simfonic din 14 mai 1962, artista va interpreta partida vocală a suitei simfonice *Amorul Vrăjitor* de Manuel de Falla.

Clădită pe o seamă de cântece populare deosebit de colorate din folclorul spaniol-țigănesc, această lucrare învie în fața auditorilor, una dintre cele mai minunate legende populare din Andaluzia, despre dragostea celor doi tineri Carmelo și Candelas.

În cadrul aceluiași concert simfonic se vor prezenta în primă audiție lucrările *Sărbătoare Muncii* de Marțian Negrea și *Suita de balet pe teme de Pergolesi (Pulcinella)* de I. Stravinski, precum și un program alcătuit din cele mai cunoscute arii de operă, în interpretarea mezzosopranei Zenaida Pally”.

(L.M., *Zenaida Pally, artistă a poporului, va concerta la Arad, „Flacăra Roșie”, 13 mai 1962*)

Presa arădeană a consemnat de-a lungul anilor, cu un devotament demn de admirație, informații cu privire la George Enescu, fie că este vorba despre prezența sa la Arad, sau despre alte evenimente care se leagă într-un fel sau altul de personalitatea acestui mare român. De exemplu, în articolul din 9 septembrie 1962 este prezentat evenimentul comemorării lui George Enescu sub auspiciile Asociației „Italia-România”, prin opera sculptorului român Dumitru Anghel – un bust dăruit Academiei de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă din R. P. Română.

„În zilele de 5 și 6 septembrie au avut loc la Siena, sub auspiciile Asociației «Italia-România» două manifestări culturale consacrate marelui muzician român George Enescu. În seara zilei de 5 septembrie, în sala de concerte a Palatului Chigi Saracini, unde se află și Academia chigiană de muzică din Siena, a avut loc solemnitatea dezvelirii unui bust al lui George Enescu, opera sculptorului român Dumitru Anghel. Bustul a fost dăruit Academiei de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă din R. P. Română.

La ceremonie au luat parte numeroase personalități locale, printre care: Dr. Ugo Bartolini, primarul orașului Siena, prof. Bianchini, rectorul Universității din Siena, contele Guido Chigi Saracini, fondatorul Academiei de muzică din Siena, la care Enescu a ținut între anii 1950-1954 cursuri de vioară. Au fost prezenți profesori ai Academiei și numeroși oameni de cultură, ziariști.

La ceremonie a luat cuvântul Pompiliu Macovei, ministrul R. P. Române la Roma și președintele Academiei chigiene de muzică, contele Saracini.

În dimineața zilei de 6 septembrie a avut loc ceremonia dezvelirii unei plăci comemorative pe fațada hotelului «Excelsior» din Siena, unde a locuit Enescu în anii 1950-1954. În cuvântul lor la această ceremonie, Pompiliu Macovei, ministrul R. P. Române la Roma, și dr. Ugo Bartolini, primarul orașului Siena, și-au exprimat dorința ca manifestările culturale consacrate memoriei lui George Enescu, să contribuie la strângerea legăturilor de prietenie italo-române.

*(George Enescu comemorat în Italia,
„Flacăra Roșie”, 9 septembrie 1962)*

În articolul din 14 martie 1963 apărut în „Flacăra Roșie” se menționează că Filarmonica azerbaidjană, dirijată de Mircea Basarab, a înscris, alături de lucrări de Beethoven sau Chopin și piese aparținând lui George Enescu și Teodor Rogalski.

„Moscova 13: Corespondență de la Al. Stark:

Dirijorul Mircea Basarab, care se află în turneu în U.R.S.S., a dirijat în sala mare de concerte a Casei Unionale de înregistrare concertul orchestrei simfonice a radioteleviziunii sovietice. La sfârșitul concertului oaspetele român a fost salutat cu căldură în numele oamenilor de artă din capitala sovietică de Ghenadi Rojdestvenski, prim dirijor al orchestrei simfonice a radioteleviziunii sovietice.

În continuarea turneului, Mircea Basarab va dirija două concerte la Baku în 17 și 18 martie. Filarmonica azerbaidjană va interpreta, sub bagheta lui, lucrări de Beethoven, Chopin, George Enescu și Teodor Rogalski”.

(Prezențe românești peste hotare, „Flacăra Roșie”, 14 martie 1963)

Apariția unei cărți închinată lui George Enescu a fost semnalată și de ziarul „Flacăra Roșie” din 5 mai 1963, o carte semnată de muzicologul George Bălan, ce rememorează „viața și opera marelui muzician într-un stil viu și atrăgător, străbătut

de o vibrantă dragoste față de munca și activitatea acestui genial artist”. Cititorul acestei cărți va desluși în biografia strălucitului violonist, dirijor și compozitor „un splendid exemplu de forță sufletească, un model etic”, un artist ce și-a iubit cu înflăcărare patria și a servit-o, așa cum spunea, „cu pana, vioara și bagheta”.

„Complexa personalitate a celui mai mare muzician al nostru este evocată cu pasiune în cartea *George Enescu*, recent apărută în colecția *Oameni de seamă* a Editurii Tineretului.

Autorul volumului, muzicologul George Bălan, care a mai dedicat și altă lucrare lui George Enescu, povestește viața și opera marelui muzician într-un stil viu și atrăgător, străbătut de o vibrantă dragoste față de munca și activitatea acestui genial artist.

Dorind să facă cunoscut mesajul său de generoasă umanitate, George Enescu s-a lovit adeseori de indiferența trecutelor regimuri față de opera ce întruchipează atât de strălucit virtuțile poporului român. Acesta nu l-a împiedicat să-și încordeze puterile, să creeze cu modestie și eroism o vastă operă muzicală.

Admirat ca strălucit violonist și dirijor, Enescu trăiește astăzi în conștiința noastră mai ales prin opera sa de compozitor.

Legat indisolubil de patria pe care a iubit-o cu înflăcărare și pe care a servit-o, așa cum spunea «cu pana, vioara și bagheta», Enescu, figură luminoasă de artist-ostaș, a fost întotdeauna alături de poporul său.

Captivat de firul acestei biografii, cititorul găsește în volumul *George Enescu* un splendid exemplu de forță sufletească, un model etic cu nimic mai prejos de genialitatea operei lăsate de compozitor”.

(*O carte despre George Enescu*, „Flacăra Roșie”, 5 mai 1963)

Un alt turneu al Filarmonicii „George Enescu” din București în Austria, în principalele orașe ale acesteia, Graz, Linz, Innsbruck, Salzburg, este consemnat de ziarul „Flacăra Roșie” din 2 iunie 1963. Turneul a constituit un real succes și cronici elogioase, expresie a „înaltei prețurii a muzicienilor români”.

„Viena 1 – Corespondentul Agerpres Șt. Deju transmite:

Filarmonica de Stat «George Enescu» din București și-a încheiat turneul de concerte în Austria. După ce a participat la tradiționalul festival cultural «Săptămânile festive ale Vienei», colectivul artistic românesc a prezentat o serie de concerte în câteva din principalele orașe ale Austriei la Graz, Linz, Innsbruck, Salzburg. În aceste concerte, Orchestra Filarmonică a fost condusă de dirijorul George Georgescu, artist al poporului din Republica Populară Română, de Mircea Basarab, artist emerit și de dirijori de frunte austrieci. În cadrul concertelor a cântat și solistul Ion Voicu, artist emerit al R. P. Române. În tot cursul turneului, presa austriacă și personalități de frunte din viața muzicală a țării au subliniat nivelul deosebit al interpretărilor muzicale prezentate de orchestra, dirijorii și solistul român.

Ziare ca «Wiener Zeitung», «Volksstimme» au consacrat cronici elogioase pe marginea concertelor Filarmonicii «George Enescu». Dirijorul Hans Swatewski, unul dintre dirijorii Orchestrei simfonice a Radioteleviziunii din Viena, care a dirijat unul din concertele filarmonicii, a dat o înaltă prețuire muzicienilor români”.

(*Filarmonica de Stat „George Enescu” și-a încheiat turneul în Austria, „Flacăra Roșie”, 2 iunie 1963*)

Peste numai câteva zile, același ziar „Flacăra Roșie” se referă la stagiunea simfonică a celebrului teatru Scala din Milano ce a înscris în programul său concertul prezentat de Filarmonica de Stat „George Enescu” din București, sub bagheta dirijorului George Georgescu. Acesta a inclus, alături de lucrări ale lui Paganini, Prokofiev, Strauss și *Rapsodia I* de George Enescu.

„Milano 8 (Agerpres) – Corespondență specială:

Stagiunea simfonică a celebrului Teatru Scala din Milano, stagiune la care urmează să participe orchestre și soliști de seamă din numeroase țări ale lumii, a fost inaugurată în seara de 7 iunie cu concertul prezentat de Filarmonica de Stat «George Enescu» din București. Sub bagheta artistului poporului, George Georgescu, orchestra, primită cu aplauze îndelungi de spectatorii care au umplut sala până la refuz, a interpretat: *Rapsodia I* de George Enescu, *Concertul Nr. 1* pentru vioară și orchestră de Paganini, *Simfonia clasică* de Prokofiev și poemul simfonic *Till Eulenspiegel* de Richard Strauss.

Concertul s-a bucurat de un deosebit succes. Artistul emerit Ion Voicu, care a interpretat *Concertul Nr. 1* de Paganini, a fost răsplătit cu puternice aplauze. La cererea publicului, el a interpretat în continuare *Tema cu variațiuni* de Wieniawsky. La insistențele publicului, sub conducerea maestrului George Georgescu, orchestra a interpretat, în bis, *Gavota* din *Simfonia clasică* de Prokofiev.

La concert au fost de față: ing. Gino Cassinis, primarul orașului Milano și președintele Academiei Dei Lincei, Mario Cattabeni, rectorul Universității din Milano, Gino Bozza, rectorul Politehnicii din Milano, personalități din viața artistică a Italiei. A fost, de asemenea, prezent Mihai Marin, ministrul R. P. Române la Roma și membrii Legației.

După concert, conducerea Teatrului Scala din Milano a oferit un cocteil în cinstea membrilor Filarmonicii de Stat «George Enescu» la care au participat personalități de frunte ale vieții artistice și culturale din Milano. Cuvântul de salut a fost rostit de ing. Gino Cassinis, primarul orașului Milano. A răspuns maestrul George Georgescu.

Întreaga presă italiană marchează acest eveniment artistic, elogiind înaltul nivel artistic al Filarmonicii din București”.

(*Filarmonica de Stat „George Enescu” pe scena Teatrului Scala din Milano, „Flacăra Roșie”, 9 iunie 1963*)

Ziarul „Flacăra Roșie” din 29 aprilie 1964 anunță o conferință despre George Enescu, „geniul muzicii românești”, conferință susținută în sala Filarmonicii de Stat din Arad, care abordează din varii perspective viața și opera marelui maestru.

„Filarmonica de Stat Arad organizează pentru azi, 29 aprilie, orele 19, în sala din Bulevardul Republicii Nr. 78, conferința cu tema „George Enescu, geniul muzicii românești”. Conferința va fi prezentată de tovarășul Ioan T. Florea. După conferință vor urma exemplificări pe discuri din creația marelui compozitor”.

(Conferință, „Flacăra Roșie”, 29 aprilie 1964)

Un alt articol, *Acasă la George Enescu*, de data aceasta semnat de Victor Micu, se referă la biografia marelui maestru, impresionantă prin viața sa „aparent de o simplitate uimitoare, în realitate de un dramatism zguduitor”, făcându-se asocierea, din acest punct de vedere, cu Bach, Mozart sau Liszt. Articolul aduce în atenție contribuția ca pedagog a lui George Enescu, fiind amintit Yehudi Menuhin, fostul său discipol, devenit unul dintre cei mai renumiți violoniști ai secolului al XX-lea. Departe de țară, bolnav fiind, George Enescu își rememorează copilăria și Livenii, reținând opinia unei doamne în vârstă de 85 de ani, care l-a cunoscut pe băiețelul-minune când se întorcea de la studii din Viena și Paris și care mărturisea că, ascultându-l într-o seară pe tânărul Enescu cântând din solz de pește și apoi din vioară, a avut impresia că „parcă toate păsările cerului se strânseseră sub strunele sângeriei viori”.

Autorul articolului se referă la satul său natal, cu dealurile presărate cu stâne și cu coamele molcome, cu tălăngile care își aveau melodiile proprii, cu plaiurile natale unice la care Enescu a revenit întotdeauna cu duioasă nostalgie.

Să reținem elogiul personal al autorului articolului față de micul Enescu, care, dintr-o „cămăruță”, cu mobilier simplu, cu sobă de țară cu vatră și cuptor, a cucerit treptat o lume întreagă. Amintirile copilăriei i-au fost întotdeauna apropiate marelui maestru, ele revenind nu numai în compozițiile sale, ci impregnându-se puternic în viața-i plină de „zbucium și peregrinări” și conferindu-i o anume „seninătate olimpiană sub care a știut întotdeauna să-și ascundă durerea”. Este amintită întâia dată și casa memorială a lui George Enescu devenită muzeu, ce excelează printr-o bogată colecție de fotografii și piese originale, vizitată deopotrivă de numeroși români și străini și în care, cu emoție consemnează autorul articolului, pot fi încă auzite acordurile simfonice, într-o atmosferă de reală venerație față de marele George Enescu.

„George Enescu! Celebri biografi i-au cercetat viața, aparent de o simplitate uimitoare, în realitate de un dramatism zguduitor, asemănătoare doar cu cea a lui Bach, cu a lui Mozart sau Liszt.

Yehudi Menuhin, fostul elev, unul dintre cei mai renumiți violoniști ai secolului îi cultivă cu dragoste opera, așezându-l alături de marii inovatori ai muzicii.

«...Povestea mea începe acolo departe, în câmpia Moldovei și se sfârșește aici, în inima Parisului. Pentru a merge din satul meu natal în marea cetate unde se sfârșește drumul meu, am luat o cale plină de praf, străjuită de arbori care se duc, se duc spre infinit. Era lung, desigur, acest drum. Ce scurt mi s-a părut...».

Aceste cuvinte simbolice, depănate în amintirile lui Enescu, pe patul de suferință, evocau fără îndoială și Livenii, satul său natal. Mai trăiesc încă aici oameni care l-au cunoscut bine pe George Enescu. La toți, în ciuda anilor scurși, memoria minunatului muzician trăiește vie. Maria Ferbei, în vârstă de 85 de ani, l-a cunoscut pe băiețelul minune în verile când se întorcea de la studii din străinătate (Viena și Paris). Într-o seară, Enescu a auzit-o cântând. De atunci a rugat-o mereu să-i doinească. Melodii vechi... doine de dor... Într-o altă seară i-a cântat George Enescu din solzi de pești și apoi din vioară. «Doamne! Parcă toate păsările cerului se strânseseră sub strunele sângeriei viori», își amintește bătrâna.

Iată-ne pe culmea dealului Arborea. Aici în aceste locuri, și-a petrecut copilăria micul George. În față se desfășoară o vale cu case răsfirate pe firul unui pârâu. În spate alte dealuri, presărate cu stâne, își îmbină coamele molcom. Melodia tălângilor din fapt de seară amintește ecourile din *Rapsodii*, din *Suita sătească* și din *Simfonia de cameră* scrisă de compozitor, cu toată nostalgia plaiurilor natale, spre amurgul vieții.

De aici de sus, spre dreapta, privind spre drumul Cracaliei se așterne satul Liveni, azi George Enescu... «Un sat ca toate satele, pierdut printre sălcii și mesteceni...» așa revine ca un lait-motiv în toate gândurile lui Enescu.

Refăcută cu grijă, casa maestrului ne primește într-o livadă cu iarbă bogată, cu pomi și flori. În față, statuia marelui artist, pe al cărei soclu se află o inscripție încrustată în granit: «Nu mi-am servit patria decât cu armele mele: pana, vioara și bagheta». În interior, în stânga, o cămăruță cu mobilier simplu ca și soba de țară cu vatră și cuptor. «În această cameră s-a născut cel mai mare muzician român». Explicația este inutilă căci, fără voie, mica odaie îți amintește, prin înfățișarea ei, acordurile piesei simfonice *Impresii din copilărie*.

De aici, din această cămăruță, a pornit să cucerească lumea muzicii genialul compozitor și virtuoz.

Dar iată! Pe acest prichici de sobă s-a odihnit maestrul în ultima sa călătorie pe aceste plaiuri, la reîntoarcerea în țară în urma triumfalului turneu la Moscova, în 1946. Alexandru Axinte, actualul supraveghetor al casei, era tânăr ca și alți săteni din împrejurimi. El își amintește de o scenă emoționantă. După ce s-a plimbat îngândurat pe sub pomii livezii, Enescu a intrat în casă, s-a așezat pe prichiciul sobei. Dar din ochi îi picurau lacrimi. Amintirile copilăriei care i-au străbătut de atâtea ori operele, viața de zbucium și peregrinări, i-au răbufnit pe fața-i de seninătate olimpiană sub care a știut întotdeauna să-și ascundă durerea.

La muzeul memorial din Dorohoi ne întâmpină aceeași atmosferă de venerație pentru marii fii ai țării. Aici a început George Enescu unele dintre lucrările sale. Muzeul excelează printr-o bogată colecție de fotografii și piese originale.

Ce am putea scrie în cartea de impresii când inima ne este atât de plină? Doar prin semnătură să ne alăturăm numărului celor aproape 10.000 de vizitatori din țară și de peste hotare care poposesc aici în fiecare an.

Afară, în noapte, strălucesc ferestrele largi ale noilor blocuri ridicate în ultimii ani. Ca un ecou al luminii se aud acorduri simfonice. Din capitală se transmit momente de la Concursul și Festivalul ce se desfășoară sub egida numelui marelui muzician. Este poate cel mai trainic monument pe care regimul nostru i l-a ridicat: redarea poporului și lumii a operei sale”.

(Victor Micu, *Acasă la George Enescu*, „Flacăra Roșie”, 20 septembrie 1964)

Articolul *Iosif Sârbuț: Prima lucrare muzicală a lui Enescu prezentată la Arad* comentează prima scrisoare pe care George Enescu a trimis-o arădenilor în 1912, subliniindu-se dorința arădenilor de a audia o lucrare muzicală semnată de marele maestru. În scrisoarea de răspuns, George Enescu își exprimă cu modestie mulțumirea față de conducerea Filarmonicii cu privire la includerea uneia dintre operele sale în program, și anume a *Pastoralei Române*, o operă de tinerețe a maestrului compusă la vârsta de 16 ani. Autorul articolului menționează și concertul din 21 ianuarie care va repurta un succes răsunător, precum bine se știe.

„Numele lui George Enescu este binecunoscut încă de la sfârșitul secolului trecut de către iubitorii de muzică din Arad, prin intermediul ziarelor locale care publicau dese articole despre activitatea muzicală a compozitorului.

Dorința arădenilor de a audia o lucrare muzicală a marelui Enescu s-a împlinit în anul 1912, când Societatea Filarmonicii din localitate a inclus în repertoriul său prezentarea primei părți a *Pastoralei Române*. Cu acest prilej, conducerea Filarmonicii s-a adresat direct maestrului, cerându-i învoirea prezentării *Pastoralei*.

În scrisoarea sa de răspuns, maestrul Enescu redă câteva episoade mai importante privind crearea *Pastoralei Române*.

«Mai întâi – spunea Enescu în scrisoarea sa – vă mulțumesc că v-ați gândit să includeți și una din operele mele în programul unuia din concertele dumneavoastră. *Pastorala Română* e cu adevărat una din operele tinereții mele: am scris-o când eram de 16 ani și a fost executată în anul următor – la unul din concertele din Colonne în februarie 1898 – unde a fost foarte bine primită atât de public, cât și de presă. Acesta a fost debutul meu și ca compozitor...»

În continuare, George Enescu enumeră diferitele sale compoziții, care, în general, sunt cunoscute azi de iubitorii muzicii marelui compozitor român, prezentând totodată și câteva date autobiografice.

Concertul a avut loc în ziua de 21 ianuarie, repurtând un răsunător succes, despre care ziarele vremii au publicat cronici elogioase.

În felul acesta, arădenii au avut prilejul să-l cunoască încă de pe atunci pe George Enescu la adevărata valoare”.

(Iosif Sârbuț, *Prima lucrare muzicală a lui Enescu prezentată la Arad*, „Flacăra Roșie”, 6 ianuarie 1965)

La împlinirea a 10 ani de la trecerea în eternitate a lui George Enescu, ziarul arădean „Flacăra Roșie” consemnează un amplu articol referitor la această „personalitate a muzicii românești”. Articolul evocă mai multe laturi ale vieții și operei lui George Enescu, contribuția prodigioasă în calitate de compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog, cu sublinierea că a fost unul dintre cei mai proeminenți muzicieni de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, „care a ridicat muzica profesională românească la nivelul valorilor muzicii universale”. Precizarea articolului are în vedere deopotrivă valoarea națională și internațională a lui George Enescu, obârșia operei sale aflându-se în folclorul românesc căruia, însă, i-a nuanțat complexitatea printr-o „înveșmântare orchestrală colorată”, cu păstrarea autenticității.

Articolul în discuție punctează succint momentele importante ale vieții maestrului: familia, studiile, câteva dintre caracteristicile fundamentale ale creației sale muzicale, caracterul „popular, național și realist” al acesteia. Dacă în alte articole se sublinia, în general, contribuția ca violonist, pianist, dirijor, acesta se referă și la activitatea civică a lui George Enescu, în sensul inițierii unui premiu de compoziție care să-i poarte numele, premiu ce aducea totodată și consacrarea protagoniștilor și, nu în ultimul rând, aceluiași mare maestru i se datorează întemeierea Societății compozitorilor români al cărei prim președinte a și fost nominalizat. Finalul articolului relevă cinstirea memoriei lui George Enescu prin instituirea Concursului și Festivalului Internațional „George Enescu” și a mai multor burse de studii.

„Se împlinesc 10 ani de la moartea lui George Enescu, cea mai de seamă personalitate a muzicii românești. Compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog, Enescu a fost unul dintre cei mai proeminenți muzicieni de la sfârșitul secolului al XIX-lea și din prima jumătate a secolului al XX-lea, care a ridicat muzica profesională românească la nivelul valorilor muzicii universale.

Născut la Liveni, lângă Dorohoi, el a cunoscut din copilărie folclorul prin intermediul tarafurilor populare, primele îndrumări muzicale le-a primit de la părinții săi și de la un vestit lăutar, Niculae Chioru. Apoi, între anii 1888 și 1893 studiază la Conservatorul din Viena, având ca profesori vestiți muzicieni din acea vreme.

Creația sa componistică abordează aproape toate formele și genurile muzicale. Reflectând dragostea pentru poporul din mijlocul căruia s-a ridicat și cu a cărui sensibilitate s-a identificat, Enescu a creat o muzică cu un vădit

caracter popular, național și realist. Opera lui George Enescu reprezintă o pildă de însușire și dezvoltare creatoare a cuceririlor artei muzicale europene, de îmbinare a acestora cu tradițiile muzicii folclorice și profesionale românești. Enescu a pus temeliile simfonismului nostru, deschizându-i largi perspective. Printre lucrările lui mai de seamă: *Poema Română* (1897) care întruchipează o serie de tablouri sugestive ale vieții rustice; două *Rapsodii Române* (1901, 1902), caracterizate printr-o melodică bogată, de autentică obârșie folclorică și printr-o înveșmântare orchestrală colorată; trei suite pentru orchestră, trei simfonii, o simfonie de cameră pentru 12 instrumente solistice (1954), în care folclorul atinge un înalt grad de rafinament. Pornind de la subiectul binecunoscut al tragediei clasice grecești, Enescu a scris, după libretul lui Ed. Fleg, opera *Oedip*. Creație capitală a lui Enescu, ea este străbătută de un conținut emoțional generos și intens și se distinge printr-un limbaj poetic evocator și dramatic. Și lista operelor sale poate fi încă continuată.

Ca violonist, arta sa interpretativă s-a caracterizat prin naturalețe, sensibilitate, bogăția coloritului, varietatea nuanțelor și îmbinarea atenției acordate substanței muzicale cu virtuozitatea. Repertoriul său a cuprins întreaga literatură a instrumentului. Ca pianist, arta sa se distinge printr-o bogată și rafinată paletă și prin sonoritatea orchestrală a execuției. Enescu a fost unul dintre cei mai de seama dirijori contemporani.

Multilaterală personalitate a lui George Enescu se întregește cu aceea de activist pe tărâm obștesc. În 1913 a înființat, din beneficiul concertelor sale, premiul de compoziție care-i poartă numele și care a consacrat pe mulți exponenți de frunte ai muzicii românești. În 1920 a fost unul dintre întemeietorii societății compozitorilor români și primul ei președinte.

George Enescu se situează în rândul celor mai reprezentative figuri ale culturii românești progresiste. Pentru cinstirea memoriei lui Enescu, guvernul R. P. Române a înființat bursa «George Enescu» și a instituit Concursul și Festivalul Internațional «George Enescu», care are loc din trei în trei ani, începând din 1958, iar Filarmonica de Stat din București îi poartă numele”.

(*George Enescu, personalitate de frunte a muzicii românești*,
„Flacăra Roșie”, 5 mai 1965)

Personalitatea lui George Enescu a fost comemorată și peste hotare, prin filmul documentar *Mărturie despre Enescu*, dar și prin prezentarea unui fragment din binecunoscuta operă *Oedip*. Articolul se referă de fapt la o seară organizată de UNESCO în capitala Franței, o seară de aducere aminte a personalității de excepție care a fost George Enescu.

„Paris 6 – Corespondentul Agerpres Al. Gheorghiu, transmite:

La sediul UNESCO din Paris a avut loc o seară comemorativă închinată lui George Enescu.

Au participat Mohamed El Fasi, președintele Consiliului executiv al UNESCO, acad. Athanase Joja și B. Tuncel (Turcia), vicepreședinți ai Consiliului executiv, Al. Petrov (U.R.S.S.), Otilia de Tejeira (Panama),

Magda Joboru (R.P. Ungară), membri ai Consiliului executiv, precum și funcționarii superiori din Secretariatul UNESCO.

Cuvântul introductiv a fost rostit de Valentin Lipatti, delegatul permanent al R. P. Române la UNESCO. Au fost prezentate apoi un fragment din opera *Oedip* și filmul documentar *Mărturii despre Enescu*.

(La sediul UNESCO din Paris
Seară comemorativă închinată lui George Enescu,
„Flacăra Roșie”, 7 mai 1965)

Un alt articol apărut în „Flacăra Roșie” din 22 mai 1965 se referă la reputatul dirijor polonez Stanislaw Wislocki, care l-a avut ca profesor pe George Enescu, fiind de notorietate vocația pedagogică a maestrului. Articolul se referă la formarea viitorului dirijor de succes Stanislaw Wislocki, astfel încât simplitatea gesturilor sale, precizia absolută, atitudinea calmă și sigură amintesc de dascălul său unic care a fost George Enescu.

În articol se subliniază programul cu care se va prezenta Stanislaw Wislocki la pupitrul Filarmonicii arădene, ce includea lucrări binecunoscute din repertoriul universal, care i-a încântat, fără îndoială, pe spectatorii melomani arădeni.

„Din nou un oaspete binevenit în orașul nostru. Este vorba de renumitul dirijor din Republica Populară Polonă, Stanislaw Wislocki, care după concertul condus la București cu Filarmonica «George Enescu», în această seară va apărea la pupitrul filarmonicii din orașul nostru.

Stanislaw Wislocki s-a născut în anul 1921 la Rzeszow în Polonia. În studiul muzicii s-a bucurat de îndrumarea și încurajarea unor excelenți profesori, printre care și eminentul muzician român George Enescu.

În perioada anilor 1942–1945, Wislocki trăiește în țara noastră unde aprofundează cunoștințele muzicale, făcându-se cunoscut ca dirijor, pianist și compozitor. Întors în Polonia desfășoară o rodnică activitate în domeniul artei muzicale. Dirijează toate orchestrele simfonice din Polonia și aproape toate orchestrele simfonice din Europa și America.

Este profesor la Conservatorul din Varșovia și, din anul 1958, dirijor al Filarmonicii Naționale din Capitala Poloniei. Face imprimări pe discuri cu Filarmonica din Varșovia la cele mai mari case de discuri din lume, obținând în anul 1960 *Marele Premiu al discului*.

Ca dirijor se remarcă prin felul său de a dirija simplu, fără gesturi inutile, cu o precizie absolută, vizând esențialul prin atitudinea sa calmă și plină de siguranță.

Pentru valoroasa sa contribuție în viața muzicală, i s-au decernat mai multe decorații precum și Premiul Național al Republicii Populare Polone.

La pupitrul filarmonicii arădene, S. Wislocki conduce un program deosebit de interesant și atractiv, *Mica suită* a compatriotului său Witold Lutoslawski (născut 1913) este un ciclu de patru tablouri simfonice mici, a căror material de bază îl constituie cântecele și dansurile populare poloneze (*Fluierul, Ura-polka, Ceapa, Lassowiak*, etc.). Întreaga lucrare se caracterizează prin simplitate și limpezimea exprimării.

În interpretarea cunoscutului pianist Corneliu Gheorghiu din București va putea fi audiat *Concertul pentru pian și orchestră în Re major K.V. 537* de Wolfgang Amadeus Mozart. Scris în anul 1788, Concertul poartă Nr. 26 din cele 27 de concerte scrise de Mozart pentru pian și orchestră. Lucrarea este strălucitoare, cu o tematică pătrunsă de o mare expresivitate și profunzime poetică a sentimentului, caracteristic genului mozartian în ultima fază a evoluției stilului său melodic și simfonic.

Ultima lucrare din concert este *Simfonia Nr. 88 în Sol major* de Joseph Haydn. Simfonia face parte din grupul așa numitelor simfonii «pariziene», scrise între anii 1785–1787, în urma unei comenzi primite de compozitor din partea unei asociații de concerte din Paris. Ea constituie o treaptă intermediară evoluată, pe calea desăvârșirii formale a simfonismului clasic și se situează printre cele mai valoroase creații, prin bogăția și adâncimea inspirației melodice.

Valorosul program al concertului simfonic din această seară sub bagheta oaspetelui polonez, dirijorul Stanislaw Wislocki, constituie garanția unei interpretări la un bun nivel artistic”.

(Gheorghe Flueraș, *Dirijorul polonez Stanislaw Wislocki*, „Flacăra Roșie”, 22 mai 1965)

Un anunț succint din „Flacăra Roșie” se referă la concertele Filarmonicii care includ și *Rapsodia* lui George Enescu, de această dată *a II-a*.

„Filarmonica de Stat Arad, orchestra simfonică, prezintă sâmbătă, 19 iunie, orele 20.00, în sala Palatului Cultural, al 39-lea Concert simfonic din stagiunea 1964–1965.

În program: 1. George Enescu: *Rapsodia II-a*; 2. *Arii din opere*; 3. J. Brahms: *Simfonia a II-a*”.

(*Concertele filarmonicii*, „Flacăra Roșie”, 17 iunie 1965; „Flacăra Roșie”, 19 iunie 1965)

Un interviu inedit cu George Enescu apare în „Flacăra Roșie” din 26 iunie 1965 sugerând că există „fapte” încă nedescoperite, răspunsuri care n-au fost încă date, în stare să lumineze noi fațete, de această dată în plan emoțional, ale lui George Enescu.

„Familia profesoarei Guțic din Dorohoi posedă un document interesant. Este vorba de un caiet-interviu, în care George Enescu răspunde la mai multe întrebări puse de prietenul său Tiberiu, tatăl respectivei profesoare. În răspunsuri se reflectă multe aspecte interesante din personalitatea marelui muzician. Iată una dintre cele 15 întrebări, ca și răspunsul lui Enescu:

Întrebare: «Ce vă place mai mult, a executa sau a compune?».

Răspuns: «Fără comparațiune, compoziția... căci e nesfârșitul, vecinic noul, viitorul, așteptatul senzațiunilor necunoscute. Și-n sfârșit, sentimentul că ai fixat impalpabilul».

Caietul este datat 1912”.

(Un interviu inedit al lui George Enescu,
„Flacăra Roșie”, 26 iunie 1965)

În același ziar, „Flacăra Roșie”, un articol intitulat *Participarea muzicienilor români la festivalurile internaționale* se referă la activitatea internațională a muzicienilor și formațiilor artistice românești, cu trimiteri evidente spre Festivalul muzical internațional de la Atena în cadrul căruia artiștii români vor susține mai multe spectacole cu opera *Oedip* de George Enescu, alături de alte opere celebre ca *Lacul lebedelor* de Ceaikovski. Pe marile scene ale Europei, din Belgia în Elveția, din Bulgaria în Franța, din Polonia în Rusia, muzica lui George Enescu a constituit un punct de reper.

„Muzicieni și formații artistice din țara noastră au fost invitați să participe la mai multe festivaluri muzicale internaționale ale anului.

Compozitorul Alexandru Hrisanide, care și-a interpretat de curând unele lucrări în Franța, a plecat în R.F.Germană. El este invitat să participe la prezentarea compoziției sale *Omagiu lui Euripide*, înscrisă în repertoriul Festivalului de muzică contemporană de la Hanovra.

Un colectiv al Operei bucureștene va fi prezent la Festivalul muzical internațional de la Atena. La această manifestare, artiștii români vor susține mai multe spectacole cu opera *Oedip* de George Enescu și baletul *Lacul lebedelor* de Ceaikovski.

Printre oaspeții tradiționalei sărbători muzicale «Primăvara la Praga» se va număra și corul «Madrigal» al Conservatorului din București. Același cor va lua parte la manifestările din cadrul Festivalului de muzică veche – secolele XIII–XVIII – de la Bydgoszcz (Polonia).

Muzicienii români vor fi prezenți în acest an și la numeroase concursuri muzicale ce vor fi organizate în Belgia, Bulgaria, Elveția, Franța, Polonia, U.R.S.S. și în alte țări”.

(*Participarea muzicienilor români la festivalurile internaționale*,
„Flacăra Roșie”, 29 ianuarie 1966)

Un alt articol apărut în „Flacăra Roșie”, 28 mai 1966, se referă la personalitatea complexă a lui George Enescu, la contribuția sa de excepție ca muzician, deopotrivă dirijor și interpret, care i-au conferit un prestigiu incontestabil. Premiul I obținut la concursul național „George Enescu” din București de Ilarion Ionescu-Galați reprezintă o carte de vizită care-l consacără ca dirijor.

În concertele simfonice de mâine (orele 11 și orele 20) publicul auditor va avea din nou plăcerea de a asculta pe eminentul nostru reprezentant al artei violoniste românești, Artistul poporului, Ion Voicu. În cadrul acestor concerte

își vor face apariția în fața publicului auditor și două nume noi: dirijorul bucureștean Ilarion Ionescu-Galați și tânăra compozitoare Irina Odăgescu.

Prezența dirijorului Ilarion Ionescu-Galați în viața muzicală a patriei a fost inaugurată prin activitatea sa concertistică (ca violonist) obținând succese remarcabile în acest domeniu, dovedindu-se un competent și inteligent mânuitor al micului instrument cu coarde. În 1959 a obținut premiul I, în cadrul Concursului tinerilor soliști de la București, iar în 1960 a obținut premiul I la Concursul național «George Enescu» din București. În domeniul violonisticii a obținut frumoase succese și prin turneele făcute prin U.R.S.S., R.P. Chineză și R.P. Mongolă. În 1961 începe să studieze dirijatul cu Mircea Basarab, dovedind aptitudini deosebite în acest domeniu. Debutul său în calitate de dirijor a avut loc la Craiova în 1964, prezentând printre alte lucrări publicului craiovean și *Simfonia a VII-a* de Beethoven. Dirijează apoi și prin alte orașe din țară (Iași, Sibiu, Brașov) abordând și creația de operă (la Studioul Conservatorului „Ciprian Porumbescu”, la Teatrul Muzical din Brașov). Presa de specialitate apreciază în mod lăudabil această a doua vocație a tânărului Ilarion Ionescu Galați, pronosticându-i o mare reușită și în acest domeniu.

Compozitorul Irina Odăgescu se înscrie în rândul proaspeților absolvenți ai Conservatorului „Ciprian Porumbescu” din București. Studiind sub îndrumarea profesorului Alfred Mandelsohn, Tiberiu Olah, Paul Constantinescu, Zeno Vancea, Tudor Ciortea, Irina Odăgescu și-a fundamentat temeinic arta componistică. Lucrările sale au început să fie cunoscute încă din anii studenției, fie în cadrul cercului de compoziție din cadrul Conservatorului, fie din producțiile acestuia. Dintre lucrările sale cele mai importante amintim: *Passaglia pentru orgă*, *Cvartetul pentru coarde*, piese corale, cantata *Tinerețe* pentru cor și orchestră, lucrare executată deja de corul și orchestra Conservatorului «Ciprian Porumbescu», a Filarmonicii «George Enescu» și a Filarmonicii «Banatul» din Timișoara etc.

În concertele de mâine, tânăra compozitoare va fi prezentă prin Mișcarea simfonică *Noapte de august*, lucrare programatică, al cărei conținut de idei este inspirat din febrila activitate de construire a societății noi socialiste sub îndrumarea partidului.

În continuare, violonistul Ion Voicu va interpreta *Concertul pentru vioară și orchestră în Re major* de Niccolò Paganini, iar în partea a doua a concertului va fi interpretată *Simfonia a III-a* a compozitorului german Johannes Brahms”.

(Ioan Tomi, *Avancronica muzicală săptămânală*, „Flacăra Roșie”, 28 mai 1966)

Un alt anunț se referă la un spectacol al Filarmonicii de Stat Arad ce a inclus alături de nume celebre ca Haydn, Verdi, Mascagni, Smetana, Gounod și numele lui George Enescu cu *Rapsodia I*.

„Corul și orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat Arad prezintă sâmbătă, 24 septembrie, orele 19.30, în sala Palatului Cultural, un concert simfonic popular.

În program: J. Haydn: *Simfonia Nr.17 în Do major Ursul*; George Enescu: *Rapsodia I*; coruri celebre din opere de Verdi, Mascagni, Smetana, Gounod etc.”.

(*Concerte*, „Flacăra Roșie”, 23 septembrie 1966)

Organizarea și desfășurarea ediției 1967 a Concursului și Festivalului internațional „George Enescu” este consemnată în „Flacăra Roșie” din 11 ianuarie 1967. Festivalul internațional a dobândit un real prestigiu în lume și prin abordarea teoretică a unor probleme de muzicologie în cadrul unui simpozion dedicat lui George Enescu, prin contribuții originale privind locul lui George Enescu în cultura română și universală, probleme de bibliografie și lexicografie, nuanțări privind stilul și limbajul muzical în opera lui George Enescu.

„După cum s-a mai anunțat, cea de-a IV-a ediție a Concursului și Festivalului internațional «George Enescu» va avea loc la București, în septembrie 1967. Experiența dobândită la primele trei ediții a permis ca la cea de-a IV-a să se aducă unele modificări, fără a se schimba structura generală a concursului, care va cuprinde, ca și în trecut, tot trei secții (vioară, pian și canto). Între acestea remarcăm faptul că muzica românească va fi prezentă cu un număr mai mare de piese ale compozitorilor noștri, iar spațiul rezervat muzicii contemporane va fi lărgit.

Pentru ediția din 1967 concurenții vor avea la dispoziție trei volume cuprinzând numeroase lucrări ale compozitorilor noștri scrise pentru vioară, pian și canto, ceea ce le va oferi posibilități mai largi de alegere a piesei pe care vor s-o interpreteze.

Acompaniamentul etapei finale va fi asigurat de două orchestre simfonice. Conform noului regulament beneficiază de acompaniament cu orchestră, secțiile de vioară și pian. Toate cele trei etape ale concursului de canto se vor desfășura cu acompaniament de pian, aceasta fiind spre avantajul interpreților.

Ca și la edițiile anterioare, din cele trei jurii vor face parte reprezentanți de seamă ai vieții muzicale românești, precum și personalități de peste hotare.

Cu prilejul Concursului și Festivalului, în zilele de 12, 13 și 14 septembrie, va avea loc un Simpozion de muzicologie organizat de Uniunea Compozitorilor și dedicat vieții lui George Enescu. Referatele prezentate vor trata despre «George Enescu în cultura muzicală românească și universală», «Estetică, stil și limbaj muzical în opera lui George Enescu», «Arta interpretativă a lui George Enescu» și «Probleme de documentare (bibliografie, lexicografie)». Muzicienii români și străini vor avea astfel posibilitatea ca în cazul comunicărilor și discuțiilor să contribuie la adâncirea

cercetării creației și artei interpretative ale marelui muzician român, în memoria căruia se organizează aceste manifestări muzicale trienale”.

(*Ediția 1967 a Concursului și Festivalului Internațional „George Enescu”, „Flacăra Roșie”, 11 ianuarie 1967*)

Un amplu articol apărut în „Flacăra Roșie” din 6 septembrie 1967 se referă la deschiderea festivă a Concursului și Festivalului Internațional „George Enescu”, fiind prezentate pe rând oficialitățile, președintele, invitații din țară și străinătate, cuvântările de deschidere, nobilul mesaj de iubire, dreptate, prietenie și pace al marelui Enescu, impresionant și prin modestia, generozitatea, vibrația sa profundă, umanitatea creatorului de geniu.

„Cel de-al IV-lea Concurs și Festival Internațional «George Enescu», eveniment muzical de prestigiu care va domina timp de aproape trei săptămâni viața noastră artistică, s-a deschis marți seara, într-un cadru festiv, în sala mare a Palatului Republicii Socialiste România.

În loja oficială au luat loc tovarășii: Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Alexandru Drăghici, Leonte Răutu, Vasile Vîlcu, Ștefan Voitec, Florian Dănălache, Petre Lupu, Manea Mănescu, Dumitru Popa.

În loja oficială se afla, de asemenea, oaspetele bulgar, generalul de armată Ivan Mihailov.

La festivitate au participat membrii ai C.C. al P.C.R., ai Consiliului de Stat și ai guvernului, reprezentanți ai instituțiilor centrale și organizațiilor obștești, personalități ale vieții muzicale din țară și de peste hotare, tineri interpreți, participanți la Concurs, numeroși oameni de artă și cultură, ziariști.

Au asistat șefi ai misiunilor diplomatice acreditați la București și alți membri ai corpului diplomatic.

În prezidiul adunării festive au luat loc Ion Pas, președintele Comitetului de organizare al celui de-al IV-lea Concurs și Festival Internațional «George Enescu», Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Ștefan Bălan, ministrul învățământului, compozitorul Henri Gagnebin (Elveția), președintele Federației concursurilor internaționale de muzică, prof. Nadia Boulanger (Franța), compozitorul Ion Dumitrescu, președintele Uniunii Compozitorilor, prof. Dmitri Mihailovici Țiganov (U.R.S.S.), compozitorul Andre Maresoti (Elveția), Ion Borca, vicepreședinte al Comitetului Executiv al Sfatului Popular al Orașului București, prof. Florica Muzicescu (România), compozitorul Vagn Holmboe (Danemarca), Hans Sittner (Austria), președintele Academiei de muzică din Viena, prof. Iris Bourguet (Cuba), prof. Mihail Popov (Bulgaria), compozitorul Lionel Salter (Marea Britanie), director la BBC, prof. Victor Giuleanu, rectorul Conservatorului «Ciprian Porumbescu» din București, Joseph Vlach (Cehoslovacia), conducătorul cvartetului «Vlach», Hans de Roo (Olanda), directorul Filarmonicii din Haga, prof. Nina Petrovna

Emelianova (U.R.S.S.), dirijorul Napoleone Annovazzi (Italia), prof. Maria Wilkomirska (Polonia), prof. Fritz Ehlers (R.D. Germană), De Gontaut Biron (Franța), președintele Concursului internațional «Marguerite Long-Jacques Thibaud», pianistul Antonio di Raco (Argentina), compozitorul Rolf Libermann (R.F. a Germaniei), directorul general al Operei din Hamburg, prof. Olga Nikolaevna Blagovidova (U.R.S.S.), prof. Maria Borcic (Iugoslavia), prof. Amadeus Webersinke (R.D. Germană), compozitorul Gheorghe Dumitrescu (România).

Deschizând adunarea, președintele Comitetului de organizare a celui de-al IV-lea Concurs și Festival Internațional «George Enescu» a salutat prezența conducătorilor de partid și de stat, a adresat un salut de bun venit oaspeților de peste hotare și urări de succes tinerilor participanți la concurs sosiți de pe diferite meridiane. Ca și cu prilejul edițiilor anterioare – a spus vorbitorul – și cea actuală va pune în valoare intensitatea vieții artistice din țara noastră, nivelul școlii muzicale românești, al creației compozitorilor români aparținând tuturor generațiilor, tuturor școlilor, al artei interpretative slujită de elemente al căror talent și-a găsit recunoașterea nu numai în cuprinsul patriei lor, dar și peste hotare. Încrederea exprimată de scumpul nostru George Enescu, în urmă cu aproape 40 de ani, în destinele muzicii românești, și-a găsit confirmarea totală. Acea încurajare și acele mijloace de manifestare care lipseau dezvoltării talentelor – așa cum cu amărăciune constata el atunci – sunt dăruite pe deplin astăzi în condițiile noi de viață ale poporului.

Cinstind amintirea lui George Enescu, noi aducem tributul admirației, impus de geniul său, și totodată pe acela al prețuirii pentru iubirea fierbinte purtată patriei sale pe care, cum mărturisea curând după întâiul război mondial, o dorea tămăduită de acele «nevoi sociale» pentru care cerea «o grabnică și imperioasă soluționare». Personalitatea și opera lui, inspirată din tezaurul creației poporului său, sunt purtătoarele unui nobil mesaj de iubire, dreptate, prietenie, pace. Pentru tot ce marele nostru compatriot a dăruit patrimoniului național și universal al artei muzicale – a încheiat vorbitorul – pentru atașamentul său arătat idealurilor superioare ale umanității, noi și dumneavoastră și toate conștiințele înaintate ale lumii îi arătăm iubire și-i evocăm memoria cu sentimente de admirație, de respect și de recunoștință.

A luat apoi cuvântul Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă.

Relevând amploarea acestui important eveniment muzical vorbitorul a spus: opera lui Enescu, exponent strălucit al culturii noastre, aduce cu sine tot ce este mai de preț în tradiția și spiritualitatea poporului român. Legat prin mii de fire de glia natală și din rândul oamenilor cărora s-a ridicat, animat de un nobil patriotism, George Enescu avea să înalțe, pe aripile avântatei sale creații, muzica românească la valori de largă universalitate. Pornind cu o pasionată dragoste, cu o profundă intuiție ce mergea până la identificare, de la cântecul popular, de la aleanurile nostalgice ale doinelor sau de la ritmurile

robuste, mereu surprinzătoare în nesfârșita lor felurime, ale dansurilor românești, Enescu a ajuns, prin neobosită migală și strădania neîntrerupte, la chintesența unui limbaj profund original, deschizând orizonturi noi, inovatoare, în toate domeniile vieții artistice românești.

Tinerii noștri artiști, compozitori și interpreți, dornici să urce spre culmile artei muzicale, pot avea în personalitatea lui George Enescu, în blânda sa modestie, în fireasca sa simplitate, în înalta conștiință a răspunderii sale ca artist și ca om, un nobil exemplu, demn de urmat mai ales astăzi când, într-o lume plină de frământări, arta poate și trebuie să militeze intens pentru apropierea și înțelegerea dintre popoare.

Suntem convinși, a spus în încheiere vorbitorul, că prin contribuția tuturor participanților această a IV-a ediție a Concursului și Festivalului «George Enescu» se va înscrie ca un important eveniment artistic internațional, expresie a spiritului de colaborare și întrecere pașnică, care trebuie să contribuie la cauza înțelegerii și prieteniei, către care tind aspirațiile cele mai nobile ale tuturor popoarelor.

Compozitorul I. Dumitrescu, președintele Uniunii Compozitorilor, a evocat personalitatea de muzician a lui George Enescu, care se definește din ce în ce mai clar în contextul dezvoltării actuale a muzicii românești și a mișcării muzicale mondiale. Fiu al poporului român, legat de tradițiile de viață, de artă și cultură ale acestuia, contopit cu idealurile și aspirațiile lui, Enescu a fost și se impune parte integrantă a spiritualității românești. În istoria muzicii de pe aceste meleaguri, a spus vorbitorul, George Enescu se înscrie ca ctitor, pe a cărei operă se sprijină în bună parte și din care crește muzica românească de azi. Muzician proeminent între contemporani, artist de largă și temeinică formație, George Enescu reușește în opera sa o sinteză superioară și echilibrată între experiența clasică și modernă, între național și universal. Legătura cu tradițiile muzicale ale poporului său, comuniunea permanentă cu valorile acestei muzici, al căror sens și virtualități expresive le-a sublimat, le-a transpus în valori de creație superioară conferă operei enesciene sănătatea, ineditul, farmecul, fiorul viu pe care-l posedă arta adevărată, nepieritoare, destinată oamenilor, peste vremuri, peste mode, peste orice sisteme muzicale.

Referindu-se la Festivalul și Concursul Internațional «George Enescu», vorbitorul a arătat că, sărbătorile muzicale desfășurate acum în țara noastră reprezintă simbolul prieteniei și al dragostei, al colaborării internaționale pentru izbânda în lume a binelui și a vieții.

Cinstea care îmi revine de a vă adresa câteva cuvinte în această seară – a arătat în cuvântarea sa compozitorul elvețian Henri Gagnebin, președintele Federației concursurilor internaționale de muzică – o datorez probabil faptului că sunt decanul de vârstă al membrilor juriului și că vin pentru a patra oară la Concursul și Festivalul «George Enescu». Încă din 1958 am putu urmări splendida dezvoltare a manifestărilor atât de bine organizate de comitet și sprijinite în modul cel mai eficient de guvernul dvs., care pornește

de la convingerea înaltei valori a muzicii ca factor de cultură și ca mărturie a geniului creator al poporului. M-a impresionat întotdeauna locul larg acordat compozitorilor dvs. la Festivalul «George Enescu». Firește, la locul de cinste se află opera, remarcabilă și universal admirată, a lui Enescu însuși.

În cursul săptămânilor ce vor urma, eminenți artiști – cântărețe și cântăreți, instrumentiști, dirijori și balerini – ne vor prezenta o minunată colecție de opere muzicale celebre. Publicul bucureștean, atât de călduros, atât de inteligent și entuziast, va umple sălile de spectacol pentru a lua parte la acest «banchet al artei». Această întâlnire a artiștilor cu publicul este un fenomen minunat și vă pot asigura că Festivalul «George Enescu» a devenit celebru în lumea muzicii. Concursul de interpretare «George Enescu» face parte din Federația concursurilor internaționale de muzică, pe care am cinstea să o prezidez. El a dobândit un renume universal. Numeroși tineri interpreți au luat aici startul unei cariere frumoase. Îmi exprim speranța ca și anul acesta să ne aducă o bogată recoltă de talente.

A urmat un concert festiv susținut de orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat «George Enescu», sub bagheta maestrului Antonin Ciolan, decanul de vârstă al dirijorilor din țara noastră. Prezentarea *Simfoniei I-a în mi bemol major* de George Enescu a fost subliniată de aplauzele călduroase ale asistenței. La sfârșitul concertului, artiștilor le-au fost oferite flori din partea conducerii de partid și de stat.

*

În sala mică a Palatului Republicii a avut loc marți dimineața tragerea la sorti a ordinei de prezentare, în prima etapă, a participanților la cel de-al IV-lea Concurs internațional «George Enescu». Începând de miercuri, concurenții de la secția canto se vor prezenta în fața juriului în sala Teatrului Uniunii Generale a Sindicatelor, cei de la secția vioară în sala mică a Palatului, iar cei de la secția de pian în sala Ateneului Român.

În aceeași zi a avut loc ședința de constituire a juriilor celor trei secții ale concursului.

Din juriul de vioară fac parte: Gheorghe Dumitrescu (România) – președinte; Henri Gagnebin (Elveția), Hans Sittner (Austria) și Dmitri Mihailovici Țiganov (U.R.S.S.) – vicepreședinți, Wilhelm Berger (România), Fritz Ehlers (R.D. Germană), Alexandru Garabet (România), Ștefan Gheorghiu (România), Robert Mann (S.U.A.), George Manoliu (România), Andre Marescotti (Elveția), Hans de Roo (Olanda) și Joseph Vlach (Cehoslovacia) – membri.

Juriul de pian este alcătuit din: Florica Muzicescu (România) – președinte; Nadia Boulanger (Franța) și Amadeus Webersinke (R.D. Germană) – vicepreședinți; Guido Agosti (Italia), De Gontaut Biron (Franța), Ovidiu Drimba (România), Nina Petrovna Emelianova (U.R.S.S.), Mithat Fenmen (Turcia), Cornel Gheorghiu (România), Vagn Homboe (Danemarca), Ștefan Niculescu (România), Gerhard Puchelt (Berlinul occidental), Antonio de Raco (Argentina), Sigismund Toduță (România) și Maria Wilkomirska (Polonia) – membri.

Juriul de canto are următoare componență: Victor Giuleanu (România) – președinte; Iris Bourguet (Cuba) și Rolf Liebermann (R.F. a Germaniei) – vicepreședinți; Napoleone Annovazzi (Italia), Olga Nikolaevna Blagovidova (U.R.S.S.), Maria Borcic (Iugoslavia), Mihail Popov (Bulgaria), Marin Constantin (România), Nicolae Herlea (România), Fritz Hovois (Belgia), Jeanine Micheau (Franța), Menelaos Pallandios (Grecia), Zenaida Pally (România), Lionel Salter (Anglia) și Eva Trenka (România) – membri”.

(Agerpres, *Deschiderea festivă a celui de-al IV-lea Concurs și Festival Internațional „George Enescu”, „Flacăra Roșie”, 6 septembrie 1967)*

Articolul *Discuri cu muzică de Enescu* anunță editarea discurilor „Electrecord” cu muzica lui George Enescu, o frumoasă tradiție prilejuită de festivalul care-i poartă numele.

„Consecventă unei frumoase tradiții casa de discuri «Electrecord» editează în zilele Festivalului Internațional «George Enescu» o serie de lucrări ale marelui nostru muzician. În magazinele de specialitate a și apărut un disc conținând *Suita a II-a pentru orchestră în do major și Trioul în la minor pentru vioară, violoncel și pian*. De asemenea, pe un alt disc au fost înregistrate poemul simfonic *Vox maris* și *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră*. În domeniul muzicii de cameră au fost editate mai multe discuri având în cuprins *Cvartetul Nr. 1 pentru pian și coarde în re major, Suita Nr. 3 pentru pian și Sonata Nr. 3 pentru pian în re major*.

Discuri cu muzica lui Enescu și cele mai noi înregistrări ale casei de discuri «Electrecord» sunt puse în aceste zile la dispoziția oaspeților Festivalului – în afara magazinului «Muzica» – și în standurile special amenajate în holurile sălilor de concerte și de concurs”.

(*Discuri cu muzică de Enescu, „Flacăra Roșie”, 17 septembrie 1967)*

Un succint anunț are în atenție programul Filarmonicii arădene cu *Rapsodia a II-a în Re major* a lui George Enescu inclusă din nou în repertoriu alături de alte nume celebre.

„Astăzi, 12 noiembrie, orele 11.00 și luni 13 noiembrie, orele 20.00, în Sala Palatului Cultural, va avea loc concertul simfonic al Filarmonicii de Stat Arad.

În program George Enescu: *Rapsodia a II-a în Re major*; F. Mendelssohn-Bartholdy: *Concertul Nr. 1 pentru pian și orchestră în sol minor*; Z. Kodály: *Suita Hary János*”.

(*Concerte, „Flacăra Roșie”, 12 noiembrie 1967)*

O cronică muzicală avizată semnează secretarul muzical al Filarmonicii arădene Ioan Tomi cu privire la programul și interpretarea unor binecunoscute creații muzicale ale lui Bach, Beethoven, Schubert și George Enescu a căror simplă înșiruire ilustrează varietatea stilistică a demersului artistic al instituției arădene. Autorul articolului consideră că „cea mai meritorie evoluție a interpreților a fost, fără îndoială, în *Sonata a II-a pentru vioară și pian* de George Enescu”, referindu-se la dificultatea interpretării ei „pe departe cea mai dificilă lucrare din program, atât din punct de vedere tehnic cât și interpretativ, *Sonata* presupune un înalt profesionalism, pentru a fi redată în toată splendoarea și plinătatea ei emoțională”. Secretarul muzical al Filarmonicii arădene deplânge absența din sală a publicului meloman și chiar a profesorilor de muzică cărora ar fi trebuit să li se stârmească mai întâi curiozitatea, mai apoi obișnuința de a frecventa aceste concerte.

„În cadrul concertelor tradiționale de muzică de cameră ale Filarmonicii arădene, au evoluat miercuri în sala Palatului Cultural, într-un concert de sonate pentru vioară și pian, doi tineri interpreți bucureșteni – violonistul Adalbert Fodor și pianista Krimhilda Cristescu. Am avut plăcerea să ascultăm cu această ocazie un program alcătuit cu mult discernământ profesional, cuprinzând lucrări reprezentative ale unor compozitori ca Bach, Beethoven, Schubert și Enescu. Numai simpla înșiruire a numelor ilustrează varietatea stilistică a programului. Iată, deci, că sarcina interpreților a fost destul de dificilă; pe de o parte, însușirea tehnică (și, în trecut fie vorba, foarte dificilă) a lucrărilor, iar pe de altă parte reliefarea stilului fiecărei lucrări. Fără îndoială, aceste coordonate au fost atinse. Ambii interpreți având rezolvate problemele tehnice individuale, au reușit să se sincronizeze aproape perfect (excepție făcând unele momente la încheierile de fraze). Interpretarea însă a fost de-a dreptul remarcabilă și dacă în unele părți pianul n-ar fi acoperit glasul viorii, ar fi fost ideală. Bogăția de imagini muzicale cu caracteristicile lor, specifice fiecărei lucrări, au fost redade cu o certă maturitate artistică. Ideile muzicale aveau cursivitate. Se depăneau într-o manieră rafinată, dar care emana multă naturaleză. Referindu-ne la *Sonata Nr. 5 în Fa minor* de Bach, este necesar să subliniem reliefarea competentă a meandrelor melodice din cadrul țesăturii polifonice caracteristice stilului baroc. *Sonata Nr. 7* de Beethoven, cât și *Sonatina* de Schubert au cucerit publicul prin paginile lor pline de poezie și de înaltă emoționalitate.

Cea mai meritorie evoluție a interpreților a fost fără îndoială în *Sonata a II-a pentru vioară și pian* de George Enescu. Pe departe cea mai dificilă lucrare din program, atât din punct de vedere tehnic, cât și interpretativ, *Sonata* presupune un înalt profesionalism, pentru a fi redată în toată splendoarea și plinătatea ei emoțională. Și iată că aici s-a putut simți o muncă serioasă de pregătire, al cărei rod s-a materializat printr-o interpretare remarcabilă, demnă de a fi prezentată chiar și în fața celui mai exigent public.

Concertul, în totalitatea lui, a constituit o adevărată revelație și am dori ca pe viitor să ascultăm concerte de muzică de cameră pregătite cel puțin cu aceeași responsabilitate profesională.

În încheiere, îmi permit să fac remarcată aici constatarea că interesul multor auditori este stârnit mai degrabă de nume „sonore” decât de muzică. Este practic inexplicabilă o atât de restrânsă prezență din partea publicului, ținând seama de calitatea deosebită a programului, ca și de interpretii acestuia, invitați din București pentru a-l susține. Mai regretabilă este absența profesorilor de muzică, îndatorați moralicește de a-și îmbogăți sau cimenta cunoștințele profesionale. În același timp, nu mai puțin regretabil este și dezinteresul mării majorități a membrilor filarmonicii locale, care n-au avut nici măcar amabilitatea de a face act de prezență în spirit de colegialitate (ca să fac abstracție de toate problemele cu implicații strict profesionale) față de confrății lor muzicieni”.

(Ioan Tomi, *Recitalul de sonate al tânărului cuplu bucureștean: Adalbert Fodor și Krimhilda Cristescu*, „Flacăra Roșie”, 17 noiembrie 1967)

Anunțul *Concerte*; deși scurt, prezintă solista ca fiind „laureată a celui de al IV-lea Concurs Internațional „George Enescu”. Violonista Mariana Sârbu a fost prezentă pe scena Palatului Cultural în cadrul celui de-al 9-lea concert simfonic din stagiunea 1967–1968.

„Sâmbătă, 25 noiembrie, orele 20.00, în sala Palatului Cultural va avea loc al 9-lea concert simfonic din stagiunea 1967–1968, prezentat de orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat din Arad.

Solistă: violonista Mariana Sârbu, laureată a celui de al IV-lea Concurs Internațional «George Enescu» 1967”.

(*Concerte*, „Flacăra Roșie”, 24 noiembrie 1967; „Flacăra Roșie”, 25 noiembrie 1967)

Trebuie să facem sublinierea că articolele prilejuite de concertele Filarmonicii arădene se profesionalizează, devenind adevărate cronici muzicale, beneficiind de pregătirea avizată a secretarului muzical Ioan Tomi.

Articolul acestuia *Concertul pianistului ALDO CICCOLINI* apărut în „Flacăra Roșie” din 17 decembrie 1967 se referă la acest pianist ca la o rara avis pentru Arad, cunoscut publicului românesc prin participarea încă din 1961 la cel de al II-lea Festival și Concurs Internațional „George Enescu”. *Concertul* lui J. Brahms și grandiosul poem simfonic al lui R. Strauss au fost interpretate în mod remarcabil impresionând prin „sonorități de-a dreptul zguduitoare”. Precum Dinicu Golescu în călătoriile sale în Europa, în care cu mâhnire se gândea neconținut la patria sa, și autorul articolului își exprimă în final speranța ca publicul meloman arădean să aibă mai des asemenea privilegii interpretative.

„Concertul simfonic extraordinar, oferit marți seara publicului arădean de către Filarmonica locală, se înscrie fără îndoială ca una din cele mai valoroase realizări artistice din ultimul timp ale acesteia. Viul interes stârnit

în rândul iubitorilor de muzică din orașul nostru s-a datorat atât prezenței celebrului pianist italian Aldo Ciccolini, cât și programului dirijat de Jan Hugo Huss, deși alcătuit doar din două lucrări: *Concertul Nr. 2* pentru pian și orchestră de J. Brahms și grandiosul poem simfonic «*O viață de erou*» de R. Strauss.

Într-adevăr, Aldo Ciccolini (pianistul în permanentă criză de timp din numeroasele sale programări în cele mai interesante centre muzicale ale lumii) la Arad a fost «rara avis», marcând unul din cele mai importante evenimente din viața muzicală a orașului.

Bine cunoscut deja publicului nostru încă din 1961, de la cel de al II-lea Festival și Concurs Internațional «George Enescu» precum și din numeroasele emisiuni radio și înregistrări ale casei de discuri «Electrecord» (unde cu ocazia acestui turneu în România va fi înregistrat un nou disc), Aldo Ciccolini a fost așteptat cu o firească nerăbdare, iar așteptarea a fost pe deplin răsplătită cu o muzică într-adevăr de zile mari.

Concertul Nr. 2 pentru pian și orchestră de J. Brahms este una dintre cele mai dificile lucrări din vasta literatură concertistică dedicată pianului. Greutatea nu constă de fapt în însușirea ei tehnică (deși are aproape 50 de minute), ci în redarea cât mai completă, cât mai profundă a tuturor sensurilor, a mesajului ei. Concertul este o adevărată simfonie cu instrument obligat, ca atare este structurat conform unei concepții simfonice. Iată, deci, că această lucrare suscită interpretului, pe lângă o pregătire tehnică remarcabilă, și o concepție clară de interpretare, o gândire de adevărat muzician, în fine, personalitate. Aldo Ciccolini a reușit să acorde pianului o expresie de-a dreptul mirifică. Integrat perfect în cadrul discursului muzical, glasul său se ridică numai acolo unde era necesar, vizând doar expresia și nicidecum reliefa elementului de virtuozitate. Și poate, numai pentru faptul că Ciccolini reușea într-un mod deosebit de convingător să redea expresiile esențiale, elementul tehnic a ieșit din raza atenției auditorilor, lăsând loc exclusiv muzicii transformate în idei și sentimente. Iată, cu alte cuvinte, ce înseamnă o interpretare ideală.

De un frumos succes s-a bucurat și prima audiție a poemului simfonic *O viață de erou* de R. Strauss, pregătită cu seriozitate și competență profesională de Jan Hugo Huss. Orchestra, simțitor amplificată în special la compartimentele suflătorilor, a putu să folosească o dinamică deosebit de largă, de la sonorități camerale la care contribuția tânărului violonist bucureștean Daniel Podlovski, susținătorul viorii soliste, a fost remarcabilă, și până la sonorități de-a dreptul zguduitoare. Meritul deosebit al dirijorului constă tocmai în reliefa celor mai diverse stări sufletești înscrise în dificila partitură.

Plăcerea de a asculta concerte simfonice interpretate la un asemenea nivel, am dori să o avem cât mai des”.

(Ioan Tomi, *Concertul pianistului ALDO CICCOLINI*, „Flacăra Roșie”, 17 decembrie 1967)

Un interviu cu dirijorul Nicolae Boboc cu privire la arta muzicală în contemporaneitate, consemnat în „Flacăra Roșie” din 31 ianuarie 1968, exprimă opinia pertinentă că opera lui George Enescu se înscrie în orientarea numită „nou umanism”, alături de Bartók, Șostakovici, Prokofiev, Hindemith, Honegger și Britten.

„– Care sunt principalele orientări, curente sau tendințe în muzica contemporană? Pe scurt, prin ce se caracterizează ele și ce servicii aduc acestea după părerea dumneavoastră, artei muzicale, luată ca formă specifică de ilustrare a realității?”

– Principalele orientări în muzica timpului nostru mi se par a fi următoarele: cea denumită de către unii drept un nou umanism, care în genere continuă vechile forme, receptivă însă la noile cuceriri în domeniul mijloacelor de expresie (Enescu, Bartók, Șostakovici, Prokofiev, Hindemith, Honegger și Britten etc.); cea cunoscută sub termenul mai general de muzică experimentală, care prin analogie cu celelalte arte (pictură, sculptură, literatură) caută să lărgescă mereu domeniul sonor ca și forma de organizare a acestuia. Mă gândesc la muzica electronică (Schaeffer, Henry), algoritmică-stochastică (Xenakis)...”.

(Ioan Tomi, *Despre arta muzicală în contemporaneitate*
– *Interviu cu dirijorul Nicolae Boboc, artist emerit,*
„Flacăra Roșie”, 31 ianuarie 1968)

Orchestra Națională a Radioteleviziunii Franceze a susținut un concert extraordinar la Arad, după cum precizează articolul *Concertul oaspeților francezi* din „Flacăra Roșie” din 19 martie 1969. *Suita I* de George Enescu este inclusă în program, alături de Bizet, Debussy, Albert Roussel. Același Ioan Tomi apreciază orchestra, „înalta pregătire profesională a instrumentiștilor, dublată de o exemplară disciplină de orchestră a făcut posibilă realizarea unei excelente omogenități, unei sincronizări ireproșabile”. Să reținem și opinia autorului articolului despre dirijor, care „s-a dăruit total interpretării” și a dovedit „competența, maturitatea, bunul gust”. Concertul în discuție poate fi reținut ca o adevărată demonstrație de perfecțiune prin acuratețe, egalitate, conducere degajată, fenomenală inspirație și, nu în ultimul rând, prin forța expresivă.

„Un afiș, destul de modest, anunța pentru sâmbătă seara în sala Palatului Cultural din Arad un concert extraordinar susținut de Orchestra Națională a Radioteleviziunii Franceze care întreprinde un turneu prin țara noastră.

Dorința sinceră de a audia un program bogat și de «greutate» de muzică franceză și românească într-o interpretare de înaltă clasă (acest lucru fiind așteptat fără cea mai mică umbră de îndoială, dacă ne referim fie doar la faptul că era vorba de o orchestră a unei radioteleviziuni) precum și dorința de a cunoaște nemijlocit solii artei interpretative ai Radioteleviziunii Franceze, a atras în sala de concerte numeroși iubitori de muzică.

Audiind sub bagheta dirijorului Jean Martinon – directorul orchestrei, *Simfonia în Do major* de G. Bizet, *Suita I* de George Enescu, reludiu la *După amiaza unui faun* de Claude Debussy și suita de balet *Bacchus și Ariana* de Albert Roussel, așteptările publicului au fost mult întrecute.

Înainte de a ne referi la unele particularități de interpretare pentru diversele lucrări înscrise în program este necesar să reliefăm caracteristicile generale ale ansamblului orchestral. De la primele măsuri ale *Simfoniei* lui Bizet până la ultimul acord al *Suitei* lui Roussel a existat un acordaj perfect al celor cca 90–100 de instrumentiști prezenți pe scenă. Înalta pregătire profesională a instrumentiștilor, dublată de o exemplară disciplină de orchestră, a făcut posibilă realizarea unei excelente omogenități, unei sincronizări ireproșabile. Acest lucru se datorează fără îndoială bunei însușiri a materialului de către fiecare instrumentist. Consecința firească a fost calitatea înaltă a interpretării. Evident, fiind scutit de urmărirea obsesivă a realizării tehnice a partiturii, dirijorul s-a dăruit total interpretării, conturării tematicii, punerii în relief a tot ce e important într-un anumit moment, împletirii la modul cel mai firesc posibil a planurilor sonore și în cadrul lor a meandrelor care țes muzica.

Lucrările, deși aparțin aceluiași mediu muzical – Parisul – fiind chiar concepute la perioade destul de apropiate, sunt, grație paternității, foarte diferite între ele, chiar dacă le leagă unele elemente comune. În acest sens, misiunea dirijorului a fost foarte dificilă. Fiecare compozitor înscris în program este o personalitate bine conturată, iar creația fiecăruia presupune norme specifice de interpretare, datorate unor temperamente diferite, unor poziții estetice diversificate. Competența, maturitatea, bunul gust și vasta experiență dirijorală a lui Jean Martinon au oferit publicului nu numai plăceri senzoriale (născute din valoarea paginilor muzicale sau din extraordinara execuție tehnică), ci și bogate și profunde satisfacții estetice și emoționale.

În același timp merită a fi evidențiați instrumentiștii care au avut roluri solistice; bunăoară, prim obonistul în partea secundă a *Simfoniei* lui Bizet a făcut o adevărată demonstrație de perfecțiune, prin acuratețe, egalitate, conducere degajată și o fenomenală respirație, flautul solist și cei 4 corniști la Debussy, concert-maestrul, viola solistă și chiar percuția și în special timpaniștii au valorificat forța expresivă a instrumentului lor”.

(Ioan Tomi, *Concertul oaspeților francezi*, „Flacăra Roșie”, 19 martie 1969)

„Primăvara arădeană”, o tradiție a culturii arădene înainte de 1989, a înscris în concertul de deschidere *Rapsodia I* de George Enescu, avându-l ca dirijor pe Nicolae Brânzeu.

„Orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat Arad prezintă în sala Palatului Cultural, sâmbătă, 22 martie 1969, orele 19.30 concertul de deschidere a festivalului cultural «Primăvara arădeană». Dirijor: Nicolae Brânzeu. În

program: N. Boboc, *suita Țara Hălmagiului*; Nicolae Brânzeu, *Rapsodia Română Nr. 1*; George Enescu, *Rapsodia Română Nr. 1*.

(Concerte,
„Flacăra Roșie”, 20 martie 1969;
„Flacăra Roșie”, 21 martie 1969)

Același festival „Primăvara arădeană” constituie prilejul unui concert extraordinar sub bagheta dirijorului Nicolae Brânzeu, alcătuit exclusiv din lucrări simfonice românești. Lucrările muzicale prezentate, între care și *Rapsodia I* de George Enescu, s-au impus „printr-un remarcabil nivel de interpretare”.

„...După festivitatea de deschidere a festivalului «Primăvara arădeană», orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat din Arad a susținut un concert extraordinar sub bagheta dirijorului Nicolae Brânzeu, alcătuit în exclusivitate din lucrări simfonice românești. Astfel, în program au figurat *suita Țara Hălmagiului* de Nicolae Boboc, fost director și dirijor al Filarmonicii din Arad, *Rapsodia Română Nr. 1* de Nicolae Brânzeu și *Rapsodia Română Nr. 1* de George Enescu, care în urmă cu câteva decenii a devenit cetățean de onoare al municipiului Arad.

Lucrările prezentate s-au impus auditoriului printr-un remarcabil nivel de interpretare. Dirijorul a găsit în partiturile simfonice executate largi posibilități de a-și impune concepția sa, de a asigura o linie interpretativă bine fundamentată și de un ales gust artistic. La reușita acestei frumoase serii de muzică românească a contribuit, bineînțeles, și efortul concentrat al întregii orchestre...”.

(Festivalul „Primăvara arădeană”,
„Flacăra Roșie”, 23 martie 1969)

Un anunț din „Flacăra Roșie” din 25 și 26 martie are în atenție programul festivalului cultural „Primăvara arădeană” în cadrul căruia deslușim lucrări semnate de George Enescu, dar și de Sabin Drăgoi, Emil Monția și Nicolae Brânzeu.

„...Miercuri, 26 martie, ora 19.30, Concert de muzică de cameră (lucrări de George Enescu, Sabin Drăgoi, Emil Monția și Nicolae Brânzeu)”.

(Programul festivalului cultural „Primăvara arădeană”,
„Flacăra Roșie”, 25 martie 1969;
„Flacăra Roșie”, 26 martie 1969)

George Enescu este prezent în programul Filarmonicii arădene și în seara concertului cu muzică de cameră prin lucrarea instrumentală *Cantabile și Presto pentru flaut și pian*.

„Ieri seară, în sala mică a Filarmonicii de Stat a avut loc în cadrul acțiunilor festivalului „Primăvara arădeană” un concert de muzică de cameră. În prima parte au fost executate lucrările instrumentale din *Cantabile și Presto pentru flaut și pian* de George Enescu și *Sonata pentru pian* în primă audiție de Nicolae Brânzeu. Partea a doua a concertului a înscris lieduri și arii din opere de compozitori români ca George Enescu, Gheorghe Dima, Emil Monția, Tiberiu Brediceanu, Sabin Drăgoi, Eduard Caudella și Peter Kleckner – profesor de muzică la Liceul din Lipova. La reușita acestora și-au adus contribuția Nicolae Stan de la Opera din Timișoara, Felicia Spînu, Magda Vizi, Elisabeta Hönigghes, Georgeta Trăilă, Margareta Herțeg, Aurel Ghender și alții, cântăreți ai Filarmonicii de Stat. Acompaniamentul la pian a fost susținut de Magda Stern. Cu acest prilej compozitorul și dirijorul Nicolae Brânzeu a vorbit în deschiderea concertului despre rolul muzicii de cameră în formarea și dezvoltarea unui ales gust pentru arta muzicală”.

(*Concert de muzică de cameră, „Flacăra Roșie”, 27 martie 1969*)

Profesorul de limba română Ioan Codău se referă în ziarul „Flacăra Roșie” din 30 noiembrie 1969 la așa-numitele *concerte educative* în stare să cultive dragostea pentru muzică a elevilor din Arad, dar și din Ineu, unde profesorul și-a desfășurat întreaga activitate didactică. Reținem strădania organizatorilor de a prezenta, cu prilejul primului concert, o expunere documentată despre viața și opera lui George Enescu, cu ilustrații încărcate de sensibilitate din *Rapsodia a I-a și a II-a și Suita I*.

„În procesul formării unor oameni capabili să se emoționeze sincer în fața adevăratelor valori artistice, din orice domeniu al artei, concură o serie de acțiuni din școală și instituții de cultură.

Lăudabilă este inițiativa Filarmonicii de Stat Arad de a organiza concerte educative pentru elevi în orașele de provincie, așa după cum meritoriu este și faptul că la Liceul din Ineu s-au asigurat pe întreaga durată un număr de 365 de abonamente.

Primul concert a fost însoțit de o expunere documentată despre viața și opera lui George Enescu. Ilustrațiile făcute cu multă sensibilitate din *Rapsodia a I-a și a II-a și din Suita I*, sub bagheta maestrului Eliodor Rău, au adus în sală suflul cald al muzicii enesciene.

Din discuția avută cu organizatorii am reținut un fapt semnificativ: intenția de a contribui cu adevărat la formarea gustului pentru muzică prin concerte ce vor evita întotdeauna improvizația de moment. În continuare, melomanii din Ineu vor putea urmări dezvoltarea operetei românești și universale, evoluția de la muzica populară la cea modernă etc., teme ce sunt așteptate cu mult interes”.

(prof. Ioan Codău, *Concerte educative, „Flacăra Roșie”, 30 noiembrie 1969*)

Deschiderea Concursului și Festivalului Internațional „George Enescu”, ediția a V-a, a prilejuit o consemnare atotcuprinzătoare în ziarul „Flacăra Roșie” din 6 septembrie 1970. Cu evidentă mândrie, autorul, corespondent Agerpres, se referă la oficialitățile prezente cu acest prilej, la reprezentanții „de frunte” ai vieții muzicale internaționale și românești, la tinerii interpreți participanți la concurs, dar nu în ultimul rând, la oamenii de cultură și artă, la membrii corpului diplomatic, la un întreg public avizat care a știut să aprecieze precum se cuvine acest concert de deschidere prin calde aplauze.

„Eveniment artistic de amploare internațională, mare sărbătoare muzicală a țării noastre, cel de-al V-lea Concurs și Festival Internațional «George Enescu» a început sâmbătă seara prin festivitatea din sala Palatului Republicii.

Ce de fiecare data, această manifestare trienală a polarizat atenția opiniei muzicale de pretutindeni, desfășurându-se în spiritul unei frumoase tradiții. Prin participarea unor muzicieni și formații muzicale de renume, prin valoarea manifestărilor pe care le cuprinde de-a lungul a trei săptămâni, actuala ediție se anunța deosebit de interesantă, atât pentru slujitorii muzicii, cât și pentru publicul larg.

Festivitatea inaugurală a însemnat un nou și solemn omagiu adus ilustrului creator și muzicii românești, omagiu care a reunit în aceeași sală, numeroase personalități oficiale ale țării noastre alături de reprezentanții de frunte ai vieții muzicale internaționale și românești, tineri interpreți participanți la concurs, alți oameni de cultură și artă, ziariști, precum și șefi ai misiunilor diplomatice acreditați la București și alți membri ai corpului diplomatic.

Deschizând festivitatea, compozitorul Ion Dumitrescu, președintele Uniunii Compozitorilor și al Comitetului de organizare, a adresat un cald și prietenos salut oaspeților străini sosiți la București din 45 de țări și 5 continente – tineri concurenți, membri în jurii, invitați de onoare, precum și tuturor celor prezenți în sală.

A luat apoi cuvântul Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, care a relevat însemnătatea Concursului și Festivalului Internațional «George Enescu» pentru viața culturală a țării noastre, rolul său în activitatea muzicală europeană.

În numele municipalității bucureștene, Ion Cosma, prim-vicepreședinte al Consiliului Popular al Municipiului, a urat bun sosit participanților din țară și de peste hotare la actuala ediție a Concursului și Festivalului Internațional «George Enescu».

A mai luat cuvântul Andre Marescotti (Elveția) președintele Federației Concursurilor internaționale de muzică.

Seara inaugurală s-a încheiat printr-un concert festiv susținut de orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat «George Enescu», care, sub bagheta dirijorului Mihai Brediceanu, și împreună cu Corul Filarmonicii

bucureștene, dirijat de Vasile Pîntea, a interpretat una din capodoperele enesciene – *Simfonia a III-a în do major*. Primul concert din programul festivalului s-a bucurat de o frumoasă primire în rândul asistenței, care a aplaudat călduros”.

(Agerpres, *Deschiderea Concursului și Festivalului Internațional „George Enescu”*, „Flacăra Roșie”, 6 septembrie 1970)

Articolul *La încheierea unei grandioase manifestări muzicale* se referă la ediția a V-a a Concursului și Festivalului Internațional „George Enescu” subliniind manifestările ample și de valoare înscrise în programul acestuia, cu aprecieri la adresa muzicii românești, a artiștilor români, la repertoriul național și universal, dar și menționându-i pe artiștii din Anglia, sau Germania. Articolul în discuție reunește câteva date statistice privind Concursul și Festivalul Internațional „George Enescu”, menționându-i pe marii dirijori și soliști care au fost protagoniști, nume de anvergură internațională.

Ioan Tomi precizează că participarea românească a fost masivă, atrăgând atenția în mod deosebit lucrările românești, mai ales cele ale maestrului al cărui nume îl poartă festivalul, de fapt incluse în repertoriul orchestrei londoneze, și anume *Rapsodia I în La major*. Este interesantă sublinierea potrivit căreia muzica de cameră prezentă în festival nu a reprezentat doar o dimensiune formativă, ca ideal de interpretare, ci a îndeplinit și „un rol informativ”, „întrucât programele au inclus multă muzică românească” în sensul că patru concerte au fost în exclusivitate cu muzică autohtonă, iar din cei 27 de compozitori reuniți sub bagheta unor mari dirijori, marea lor majoritate, tineri sau vârstnici, au reprezentat „principalele tendințe ale muzicii contemporane românești”.

George Enescu este protagonist, nu doar prin festivalul care-i poartă numele, ci și prin *Rapsodia I în La major*, precum și prin opera sa *Oedip*, reprezentată alături de *Decebal* de Gheorghe Dumitrescu, sau de *Fidelio* de Beethoven, *Faust* de Gounod, ca să dăm doar câteva exemple.

Un articol amplu deci, care relevă că Aradul muzical era receptiv și, mai mult decât atât, emoțional alături de un mare festival care este cel enescian, de fapt „o adevărată paradă a Muzicii (majuscula e indispensabilă) de care ne despărțim acum nu fără regrete”.

„Actuala ediție, cea de-a V-a, a Concursului și Festivalului Internațional «George Enescu» desfășurată la București între 5-21 septembrie a.c., s-a încheiat. Numărul impresionant de manifestări și participări exclude posibilitatea unei tratări exhaustive chiar și a unui singur gen, de aceea rândurile de față vor fi dedicate doar aspectelor mai semnificative ale Festivalului.

Înainte de toate, câteva date statistice. Manifestările Festivalului, în număr de 40 (!) au inclus și concerte simfonice (16), recitaluri și concerte de muzică de cameră (13), precum și spectacole de operă și balet (11), fără a mai

adăuga la acestea două audiții de muzică românească la sediul Uniunii Compozitorilor și un spectacol folcloric oferit în cinstea participanților de către Ansamblul artistic «Doina» al armatei.

Concertele au fost susținute în cea mai mare parte de cele două orchestre bucureștene, a Filarmonicii și Radioteleviziunii, alături de care au mai apărut Filarmonicile din Cluj și Timișoara. Pe lista participanților români în cadrul acestor concerte notăm prezența dirijorilor Mihai Brediceanu, Mircea Basarab, Emanuel Elenescu, Erich Bergel, Emil Simon, Nicolae Boboc, Mircea Cristescu, Iosif Conta, Ilarion Ionescu-Galați, Ludovic Baci și Carol Litvin, precum și a soliștilor Ion Voicu, Radu Lupu, Radu Aldulescu ca și a soliștilor vocali reuniți în execuția oratoriului «Miorița» de S.Toduță: Emilia Petrescu, Marta Kessler și Valenti Teodorian. Alături de această masivă participare românească, simfonicele au fost înnobilate de prezența a două formații orchestrale de mare prestigiu în lumea muzicală: «Bach-Orchester des Gewandhauses» din Leipzig și «London Symphony Orchestra» sub bagheta lui André Previn, precum și de oaspeți de seamă ca dirijorii Paul Klecki, George Byrd sau soliștii Henryl Szeryng (vioară), György Cziffra (pian), Nicador Zabaleta (harpă), Wolfgang Schneiderhan (vioară), Jörg Demus (pian), Paul Badura-Skoda (pian), Mstislav Rostropovich (violoncel), Sheila Armstrong (soprană), Jean-Pierre Rampal (flaut).

Programele interesante, judicios alcătuite, au distribuit lucrări foarte variate ca gen, stil sau factură. Ceea ce a atras însă în mod deosebit atenția au fost lucrările românești, cu deosebire cele ale maestrului al cărui nume îl poartă festivalul, incluse în repertoriul orchestrei londoneze (*Rapsodia I în La major*) și în cel al dirijorului de culoare George Byrd (*Suita în Do major op. 9*). Dar de o foarte bună primire din partea publicului s-au bucurat și lucrările lui Dimitrie Cuclin, Mihai Moldovan, Pascal Bentoiu, Sigismund Toduță, Aurel Stroe, Wilhelm Berger și Doru Popovici. Execuțiile au dat înalte satisfacții artistice auditorilor.

Se apreciază că în actuala ediție a festivalului, ceea ce s-a impus în mod deosebit, oferind publicului adevărate mostre de perfecțiune interpretativă, au fost recitalurile și concertele de muzică de cameră. Într-adevăr, nu oricând poți asculta un recital Szeryng însoțit la pian de Buchbinder, corul de cameră «Madrigal» (deși e al nostru), cvartetul «Smetana», celebrul cvartet american «Julliard», pe Jean-Pierre Rampal împreună cu Albert Guttman, sau orchestra de cameră «Gasparo da Salo». Se apreciază, de asemenea, că muzica de cameră prezentată în acest festival n-a avut doar un rol formativ (ideal de interpretare), ci și un rol informativ, întrucât programele au inclus multă muzică românească (patru concerte au fost, în exclusivitate, pe muzică autohtonă) fiind prezenți nu mai puțin de 27 de compozitori, dintre care marea majoritate tineri sau de vârstă medie, ilustrând prin creațiile lor principale tendințe ale muzicii contemporane românești.

Nu ne putem despărți de genul cameral fără a sublinia deosebita contribuție în actul interpretării adusă de formațiile românești «Arsnova» (dirijor Cornel Țăranu), cvintetul «Musica nova», cvartetul «Philarmonica»,

formația «Pro arte», orchestra «Camerata» (dirijor Dumitru Pop), orchestra «Academica» (dirijor Alexandru Sumski), precum și de clarinetistul Aurelia Octav Popa și soliștii vocali Elisabeta Neculce-Carțiș, Martha Kessler, Emilia Petrescu și Valentin Teodorian.

O a treia fațetă a festivalului a fost dezvelită pe scena Operei Române unde publicul a avut ocazia să urmărească câteva evenimente artistice de prin rang. Genul operei a fost reprezentat de două lucrări românești *Decebal* de Gheorghe Dumitrescu și *Oedip* de George Enescu, precum și de cinci lucrări dintre cele mai semnificative ale repertoriului de circulație internațională *Fidelio* de Beethoven, *Faust* de Gounod, *Aida* și *Don Carlos* de Verdi și *Boris Godunov* de Musorgski. Distribuțiile au fost dintre cele mai strălucite reunind pe scenă cântăreți români ca: Elena Cernei, Nicolae Herlea, Zenaida Pally, Dan Iordăchescu, Marina Krilovici, Ion Buzea, David Ohanesian etc., ca și străini: Virginia Zeani, Nicola Rossi Lemeni.

Spectacolele de balet au fost inaugurate de un triptic românesc (*Preludiu simfonic* de Ion Dumitrescu, *La piață* de Mihail Jora și *Priculiciul* de Zeno Vancea), iar apoi încoronate de spectacolele Teatrului Academic de Operă și Balet «S.M. Kirov» din Leningrad, care a prezentat *Lacul lebedelor* (două spectacole), *Giselle* de A. Adam și un program gen recital incluzând *Chopiniana*, *Simfonia Leningradului* (balet pe muzica primei părți a *Simfoniei a VII-a*) de Șostacovici și alte fragmente de balet pe muzică de Ceaikovski, Musorgski, Asafiev, Hacıaturian, Prokofiev ș.a. Spectacolele s-au bucurat de un mare succes.

În concluzie, cea de a V-a ediție a Festivalului Enescu a fost o adevărată paradă a Muzicii (majuscula e indispensabilă) de care ne despărțim acum nu fără regrete”.

(Ioan Tomi, *La încheierea unei grandioase manifestări muzicale*, „Flacăra Roșie”, 23 septembrie 1970)

Un alt articol semnat de același Ioan Tomi, secretar muzical la Filarmonica de Stat Arad, reprezintă un interviu cu George Manoliu, președintele juriului de vioară și Octav Enigărescu, președintele juriului de canto, personalități de anvergură ale vieții muzicale românești. George Manoliu consideră concursul „George Enescu” un omagiu adus ilustrului maestru, deopotrivă pentru calitatea sa de creator și de interpret, de fapt „o moștenire de neprețuit” lăsată posterității. Președintele juriului de vioară apreciază introducerea ca obligatorie a execuției unei *Sonate* de Bach, autor interpretat de George Enescu „ca nimeni altul”. Se apreciază calitatea de excepție a concursului „George Enescu”: „au venit aici oameni care deja câștigaseră premii de mare prestigiu internațional.” Este exprimată și o idee interesantă cu privire la învățământul superior muzical, care preia și transmite, credem, la nesfârșit, „învățătura enesciană”. Președintele juriului de canto apreciază Concursul „George Enescu” drept unul dintre cele mai selective aflate pe agenda internațională a anului 1970, cu un repertoriu larg, de la preclasici la moderni, în stare să trezească interes pe plan internațional.

„Doi membri din juriul concursului «George Enescu» răspund la întrebările:

1. Ce loc ocupă Concursul de interpretare «George Enescu» în contextul concursurilor internaționale?
2. Cum apreciați recenta ediție a concursului?
3. Ce ne puteți spune despre concurenții români?

GEORGE MANOLIU – Președintele juriului de vioară:

1. Nu poate fi vorba de o precizie matematică, pentru că fiecare concurs are o serie de caracteristici, care le apropie. Se disting, totuși, concursuri cu profiluri bine conturate, ca de exemplu Concursul «Paganini» care pune accent pe gradul de virtuozitate a candidaților, sau Concursurile «Ceaikovski» și «Wieniawski», care pun accent pe interpretarea lucrărilor compozitorilor respectivi. Concursul «Enescu» are caracter mai general, de omagiu adus ilustrului maestru, nu numai pentru activitatea sa de creator, ci și de interpret, fiindcă în ambele domenii ne-a lăsat o moștenire de neprețuit. Deci, nu întâmplător s-a introdus în mod obligatoriu execuția, în întregime, a unei sonate de Bach, autor pe care – știm cu toții – Enescu l-a interpretat ca nimeni altul.
2. O socot superioară altora prin prisma nivelului de prezentare a candidaților. Au venit aici oameni care deja câștigaseră premii de mare prestigiu internațional. De aceea, misiunea juriului a fost foarte grea. Vă dau un exemplu care este edificator: candidatul sovietic Philippe Hirshhorn care dobândise premiul I la Bruxelles – și este știut cât de aspru e acel concurs – la București a fost cotate doar cu premiul al III-lea.
3. S-au prezentat foarte bine marcând un stil unitar, o unitate de expresie și o tehnică remarcabilă. Din 6 candidați, 5 au intrat în etapa a III-a, iar dintre aceștia 4 au obținut premii și mențiuni. Este o victorie a noastră, fiindcă noi, în învățământul superior, nu facem altceva decât să transmitem învățătura enesciană.

OCTAV ENIGĂRESCU – Președintele juriului de canto:

1. Datorită profilului său, Concursul «George Enescu» este unul dintre cele mai selective dintre cele pe care le prezintă agenda internațională a acestui an. Sunt foarte multe concursuri în Europa și America, însă fiecare e axat pe un anumit specific sau unele au formulă combinată. Faptul că Concursul „Enescu” impune prin regulamentul său un repertoriu larg, de la preclasici la moderni, creează un mare interes, iar cei care se prezintă sunt deja niște artiști cu pregătire deosebită. Sunt sigur că și câștigătorii de acum vor cunoaște o frumoasă carieră pe arena internațională – edițiile precedente sunt elocvente.

2. La nivel deosebit, elementele fiind foarte bine pregătite.
3. Concurenții români s-au prezentat bine, fără să avem însă elemente extraordinare. În genere, au fost bine pregătiți. S-au simțit la unii îndrumări greșite, atât în ce privește selecția repertoriului, cât și maniera de cânt, cam învechită pentru zilele noastre”.

(Ioan Tomi, „Flacăra Roșie”, 27 septembrie 1970)

Concerte dedicate unor licee este o nouă formă a activității Filarmonicii arădene. O lucrare considerată de mare popularitate este *Rapsodia I* de G. Enescu, alături de alte lucrări de valoare ca *Rapsodia a II-a maghiară* de F. Liszt, *Trei dansuri din Ardeal* de A. Stoia, sau *Simfonia spaniolă pentru vioară și orchestră* de Ed. Lalo.

„Restructurându-și activitatea concertistică, Filarmonica arădeană oferă, odată cu noua stagiune muzicală, forme inedite de program, inițiative proprii, menite să lărgescă cercul iubitorilor de muzică. Concertele dedicate unor licee din orașul nostru vor fi una din aceste formule permanente.

Concertul din ziua de sâmbătă, 3 octombrie, a fost dedicat Liceului Nr. 3. Sub bagheta dirijorului N. Brânzeu au fost executate lucrări de mare popularitate din repertoriul muzical: *Rapsodia I* de G. Enescu, *Rapsodia a II-a maghiară* de F. Liszt, *Trei dansuri din Ardeal* de A. Stoie, iar în final *Simfonia spaniolă* pentru vioară și orchestră de Ed. Lalo, avându-l ca solist pe Varujan Cosîghian din București.

A conferențiat pe tema: *De la muzica populară la muzica simfonică*, Gh. Flueraș.

Următorul concert va fi dedicat Liceului Nr. 2 la data de 31 octombrie”.

(*Concertele cu dedicație, o nouă formă în activitatea filarmonicii*, „Flacăra Roșie”, 6 octombrie 1970)

Un participant special la ediția a V-a a Festivalului „Enescu”, George Byrd este oaspetele Aradului, ceea ce prilejuiește un interviu consemnat de Rodica Herlea în „Flacăra Roșie” din 6 decembrie 1970. Reținem aprecierile oaspetelui cu privire la Arad și la orchestra Filarmonicii: „Aradul îmi place întrucât mi-am dat seama că aici se poate face muzică bună. Dacă știi cum să lucrezi cu orchestra poți să ajungi la o performanță apreciabilă: cântă tot atât de bine ca orice orchestră recunoscută pe plan mondial.” Cuvinte de laudă are George Byrd și la adresa publicului pe care-l consideră „entuziast, receptiv și interesat de muzică”.

„Sosit în România la 17 noiembrie a.c., concertând la Târgu Mureș și București, George Byrd este oaspetele orașului nostru pentru a dirija primul concert al Filarmonicii din luna decembrie. Revenirea la Arad nu mi s-a părut deloc întâmplătoare și de aceea prima întrebare s-a referit la acest lucru.

RED: Ce v-a determinat, maestre, să vă reîntoarceți atât de curând la Arad?

G. BYRD: Deși nu este un oraș mare, Aradul îmi place întrucât mi-am dat seama că aici se poate face muzică bună. Dacă știi cum să lucrezi cu orchestra poți să ajungi la o performanță apreciabilă: cântă tot atât de bine ca orice orchestră recunoscută pe plan mondial. Dirijorul trebuie să știe cum s-o modeleze și în același timp să-i dea prilej să urmărească evoluția sa. Un lucru este sigur: un muzician nu rămâne indiferent față de alt muzician. Și ca să fiu mai concret, instrumentistul, dacă știe că la pupitrul dirijoral stă un muzician pretențios, se apropie de acesta și interpretare devine reușită.

RED: dacă ați făcut aprecieri asupra orchestrei, ce ne puteți spune despre publicul arădean?

G. BYRD: Entuziast, receptiv și interesat de muzică. De altfel aceste atribute ale publicului îți provoacă cea mai mare mulțumire.

RED: Am avut prilejul, maestre, să vă vedem în imagine la TV în zilele celei de a V-a ediții a Festivalului «Enescu», festival care a mobilizat cele mai bune forțe interpretative (orchestre, dirijori, soliști). Ce impresie v-au lăsat interpreții de muzică?

G. BYRD: Sunt valoroși și cred că ar fi posibil ca din elementele existente în țara dvs. să se ridice o orchestră de clasă mondială, ceea ce ar constitui nu numai un mijloc de întărire a relațiilor culturale dintre țări, ci ar constitui o valoare sub aspect financiar (...).

(Rodica Herlea, *La Arad mă simt ca acasă*, „Flacăra Roșie”, 6 decembrie 1970)

Un alt articol, *THEODOR ROGALSKI – personalitate de seamă a școlii naționale de muzică românească*, apărut în „Flacăra Roșie” din 11 aprilie 1971, semnat de dirijorul corului Filarmonicii arădene, profesorul Doru Șerban, creionează personalitatea celui care a obținut Premiul I „George Enescu” în 1926, concurs care girează valoarea compozitorilor și interpreților participanți. Să reținem și opinia regretatului Doru Șerban care-l consideră pe George Enescu un reper la care se raportează întreaga muzică din perioada interbelică, aceasta purtând pecetea marelui Enescu, de fapt, „pecetea geniului, a compozitorului și interpretului”.

„Scrutând zărilor trecutului nostru muzical din perioada cuprinsă între cele două războaie mondiale, evident, creația marelui Enescu poartă pecetea geniului, a compozitorului și interpretului. Alături de el însă, vor contribui la crearea unei arte naționale originale și alți compozitori, cum au fost: Alfred Alexandrescu, Dinu Lipatti, Theodor Rogalski, Paul Constantinescu, Tiberiu Brediceanu, Sabin Drăgoi și alții, care au luptat pentru afirmarea școlii noastre naționale de compoziție. (...)

Din creația sa (n.n. Theodor Rogalski), se desprind baladele *Toma Alimoș*, *Iancu Jianu* și *Mihu Copilul*, un cvartet de coarde distins în 1926 cu Premiul I «George Enescu», diferite lieduri și lucrări simfonice cum sunt *Două schițe simfonice*, *Trei dansuri simfonice* etc. În 1951, a scris muzica

filmului românesc *Viața învinge* pentru ca peste trei ani – în februarie 1954 – să dispară în plină forță creatoare. Pentru meritele sale a fost distins în 1953 cu titlul de Maestru Emerit al Artei”.

(Doru Șerban, *THEODOR ROGALSKI – personalitate de seamă a școlii naționale de muzică românească*, „Flacăra Roșie”, 11 aprilie 1971)

Un alt articol din „Flacăra Roșie”, 25 mai 1971, de această dată nesemnlat, se referă la un colocviu despre muzică în cadrul căruia Vasile Donose a susținut o conferință despre muzica de cor, referindu-se la strălucita tradiție reprezentată de Flechtenmacher, Caudella, Stephănescu și în concordanță cu ceea ce a caracterizat școala noastră națională. Vasile Donose se referă, de asemenea, la George Enescu ca moment de referință în istoria muzicii românești și universale, de fapt „momentul de confluență al muzicii simfonice românești cu universalul.”

„Vorbind despre muzica simfonică, Vasile Donose a raportat-o la muzica de cor arătând că în acest domeniu există o tradiție, chiar dacă nu atât de bogată, reprezentată de Flechtenmacher, Caudella, Stephanescu, în concordanță cu ceea ce a caracterizat școala noastră națională. Conferențiarul a continuat arătând că, metodologic vorbind, s-ar putea face o împărțire a creației simfonice românești în două etape principale: până la Enescu și după el, afirmând că: «George Enescu a însemnat, indiscutabil, momentul de confluență al muzicii simfonice românești cu universalul»”.

(*Colocviu despre muzică*, „Flacăra Roșie”, 25 mai 1971)

Victor Irimescu publică un amplu articol intitulat *Un ilustru reprezentant al muzicii universale contemporane* în paginile ziarului „Flacăra Roșie” din 19 august 1971, cu prilejul aniversării a 90 de ani de la nașterea lui George Enescu, evocându-i personalitatea din mai multe perspective: compozitor, interpret, violonist, dirijor, pianist și pedagog. Se fac referiri la satul natal, la profesorii săi, la anii de studii, și nu mai puțin la profunda și definitivă legătură dintre opera enesciană și folclorul românesc. Sunt menționate turneele din țară și străinătate, pretutindeni vrăjind asistența cu arcușul său, dar neuitându-și niciodată „țara natală, ale cărei orașe și orășele le va cutreiera des, ducând pretutindeni mesajul fermecător al muzicii”.

Este subliniată vocația pedagogică a lui George Enescu ai cărui discipoli au devenit nume de referință în muzicologia universală: Yehudi Menuhin, Uminsko, Serge Blanc. Autorul articolului consideră că între activitățile artistice de anvergură primează calitatea sa de compozitor, impresionant nu atât prin numărul lucrărilor sale, cât mai ales superioara lor substanță, întotdeauna „adânc inspirată, emotivă și adânc gândită”. Finalul articolului în discuție se referă la relația de suflet a maestrului cu Aradul, amintirea concertelor susținute de George Enescu rămânând mereu vie în memoria afectivă a celor care au avut privilegiul rarism de a-l asculta.

„George Enescu este cea mai desăvârșită personalitate muzicală pe care a dat-o până în prezent poporul român și una din marile figuri ale muzicii universale din epoca contemporană.

Prodigioasa sa activitate de violonist – socotit printre cei mai mari virtuozii interpreți ai timpului – renumele său de dirijor, pianist și pedagog își găsește încununarea în opera sa de compozitor.

Născut la 19 august 1881 în satul Liveni-Vîrnăv (astăzi George Enescu) din nordul Moldovei, el atrage, de mic copil, atenția celor dinprejurul său asupra unor deosebite înclinații spre muzică. După sfatul profesorului Eduard Caudella, copilul e pus să învețe notele, al căror meșteșug îl depinde repede, începând chiar să scrie o sumă de mici compoziții și apoi la îndemnul aceluiși Caudella e dus, la vârsta de 7 ani, de tatăl său, la Viena, unul dintre marile centre muzicale ale lumii.

În trenul ce-l despărțea de șesurile familiare ale Livenilor și Cracaliei, purtându-l spre depărțări necunoscute, spre orizonturi pe care avea să le cucerească treptat cu talentul său, cu munca și stăruința sa, copilul cu ochii mari, negri, strângând la piept cutia ce-i închidea vioara, cea dintâi comoară a vieții sale, rânduia în sufletu-i de o extraordinară sensibilitate amintirile ce-l vor lega mereu, de-a lungul unei vieți trăite în largi și variate aspecte de casa părintească, de pământul pe care a văzut lumina zilei. Aceste amintiri vor stăruii puternic și expresiv în creația sa de mai târziu. Enescu termină la Viena cursurile conservatorului «Asociației prietenilor muzicii», cel mai de seamă așezământ de educație muzicală din capitala Austriei, primind distincția cea mai acordată absolvenților. Își perfecționează apoi studiile de violină, teorie și compoziție la Conservatorul Național de muzică de la Paris, cu cei mai iluștri profesori ai timpului.

Activitatea de concertist a lui George Enescu începe încă din anii de studiu. Viena, în 1892, București 1894, 1896 și 1898, apoi Paris – solist al celebrei orchestre Colonne pentru întâia oară în 1900. Urmează Berlin, Cordova, Bruxelles, Roma, Moscova etc., cu succese mari care îl așează între fruntașii artei violonistice universale. Ani după ani, până către sfârșitul vieții, Enescu va alerga neobosit de la un capăt la altul al lumii, vrăjind cu arcușul său mii și mii de oameni. El nu va uita țara natală, ale cărei orașe și orașele le va cutreiera des, ducând pretutindeni mesajul fermecător al muzicii.

Primul și al doilea război mondial îl găsesc de la început până la sfârșit în țară, concertând, compunând, dirijând, ajutând și mângâind oriunde nevoia o cerea. Între cele două războaie activitatea dirijorală a lui George Enescu se dezvoltă la pupitrele unora dintre cele mai bune orchestre din Europa și America. Prin cursurile sale de interpretare ținute la școli muzicale de prestigiu, prin lecțiile și îndrumările date unor violoniști ca Yehudi Menuhin, Uminsko, Serge Blanc, Enescu și-a stabilit o excelentă reputație de pedagog. De lecțiile și îndrumările sale au beneficiat, bineînțeles, mulți violoniști români.

Om de înaltă cultură, suflet generos, plin de idei progresiste și umanitare, Enescu a luat poziție hotărâtă în marile probleme politice ale vremii. Atitudinea sa a fost totdeauna patriotică și democratică. Alegerea sa ca membru al

Academiei Române și apoi al Academiei R.S.R. au cinstit deopotrivă meritele artistice, intelectuale și morale ale marelui om. Moare la Paris, la 4 mai 1955.

Ținând seama și de sentimentul intim, adesea exprimat, al marelui dispărut, calitatea de compozitor e aceea care primează asupra celorlalte aspecte ale multilateralei sale activități muzicale. Creația lui George Enescu, pe tărâmul compoziției e importantă nu atât prin numărul lucrărilor lăsate, poate mai redus față de creația altor compozitori, cât prin substanța ei totdeauna superioară, atât în concepție, cât și în realizare, adânc inspirată, emotivă și adânc gândită.

E neîndoios că influențe puternice ale măștrilor din secolul al XIX-lea (Wagner, Schumann, Brahms, Richard Strauss) se fac simțite în lucrările lui Enescu, mai cu seamă în acele scrise în prima epocă de creație. Gândirea muzicală, eminentă polifonică a lui Enescu, importanța pe care o dă dezvoltării tematice, fluiditatea și poezia armoniei îl apropie de acești măștri și poate și de alții.

Dar stilul lui Enescu este absolut personal, muzica sa are robustețea și originalitatea unui adevărat mare creator, desigur unul dintre cei mai însemnați ai veacului nostru.

Aderența lui Enescu la muzica populară românească e de asemenea importantă, legătura cu pământul natal e, și pe această cale, nedezmănițită. E de ajuns să amintim cea mai cunoscută compoziție a lui, *Rapsodia I*, făcând parte astăzi din repertoriul celor mai însemnate orchestre din lume și bazată în întregime pe teme populare, spre a ne da seama de puternica rezonanță în sufletul compozitorului a vieții țaranilor noștri, viață ce și-a topit bucuriile și necazurile într-un imens tezaur de cântece și jocuri. Intonațiile muzicii românești apar pretutindeni în creația lui Enescu, dar în lucrări cum sunt *Rapsodiile*, *Suitele I și a III-a*, *Simfonia a II-a*, *Sonata a III-a pentru vioară și pian*, pentru a aminti pe cele mai mari, muzica noastră populară este prezentată în prelucrări geniale.

Pentru arădeni care, începând cu anul 1912, l-au ascultat pe marele artist în concertele date în orașul nostru și care demult sunt familiarizați din concertele Filarmonicii cu multe din compozițiile maestrului, amintirea ilustrei sale figuri – prilejuită de împlinirea la 19 august a 90 de ani de la nașterea sa – este mereu vie, mereu impresionantă prin dimensiunea sa atât pe plan național, cât și universal”.

(Victor Irimescu, *Un ilustru reprezentant al muzicii universale contemporane*, „Flacăra Roșie”, 19 august 1971)

Dirijorul corului Filarmonicii arădene, profesorul Doru Șerban, în articolul *Moscova: Seară festivă consacrată lui George Enescu* din „Flacăra Roșie”, 20 noiembrie 1971, consemnează o seară festivă consacrată vieții și creației „marelui compozitor român George Enescu”. Cu acest prilej, muzicieni laureați ai Concursului „George Enescu” au interpretat lucrări ale maestrului ca un omagiu suprem adus geniului său etern.

„MOSCOVA 19 (Agerpres)

La Casa Prieteniei din Moscova a avut loc, vineri, o seară festivă, consacrată vieții și creației marelui compozitor român George Enescu. Personalitatea lui Enescu a fost evocată de scriitorul sovietic Irakli Andronikov, vicepreședinte al conducerii centrale a Asociației de Prietenie Sovieto-Române, și de muzicologul Rui Leites.

Au fost prezentate apoi lucrări ale lui George Enescu, interpretate de muzicieni sovietici, laureați ai concursului «George Enescu» (...)

(Doru Șerban, *Moscova: Seară festivă consacrată lui George Enescu*, „Flacăra Roșie”, 20 noiembrie 1971)

Filarmonica de Stat Arad a propus în cadrul manifestărilor sale artistice dedicate liceelor din Arad „primenirea repertoriului din circulația actuală, pe plan național”, printr-o abordare în plan tematic – „George Enescu, viața și opera”, consemnează Câmpan Fátyol Voichița în articolul *Actualități și perspective în actualitatea muzicală* din „Flacăra Roșie”, 25 ianuarie 1972.

„La Filarmonica de Stat Arad trimestrul întâi al anului 1972 este bogat în manifestări artistice, cuprinzând concerte simfonice, de muzică de cameră, corale, lecții și populare. Pe lângă lucrări de mare circulație, colectivul nostru își înscrie cu cinste în palmaresul său prime audiții pe țară, din muzica românească și universală, contribuind efectiv la primenirea repertoriului din circulația actuală, pe plan național. (...)

Și, fiindcă anul trecut am început cu un nou ciclu de concerte dedicate liceelor din Arad, și fiindcă aceste concerte s-au bucurat de un mare succes, le vom continua și în acest an. Pentru Liceul Pedagogic din Arad, pentru Grupul Școlar UVA, pentru Grupul școlar sanitar și pentru celelalte licee din Arad se organizează concerte dedicate în exclusivitate, pentru care se alcătuieste o tematică interesantă, în deplină înțelegere cu direcțiunea școlii și cu profesorii de specialitate: «Dezvoltarea concertului», «George Enescu, viața și opera», «Înaintași ai muzicii românești» (...)

(Câmpan Fátyol Voichița, *Actualități și perspective în actualitatea muzicală*, „Flacăra Roșie”, 25 ianuarie 1972)

După concertul de la Paris – 1900 – unde interpretează concertul pentru vioară de Beethoven, concert ce-i aduce consacrarea ca solist, Enescu concertează în multe orașe ale țării și în centre muzicale europene. Prin activitatea sa interpretativă a contribuit la popularizarea unui imens repertoriu clasic; în aceste lungi turnee de provincie prin țară cu o *Arie* de Bach, un *Largo* de Haendel, sau un *Rondo capriccioso* de Saint-Saëns a știut să deschidă în orizontul îngust al multora o poartă de bucurie spre priveliștile fermecătoare ale muzicii.

La sfârșitul anului 1922, în preajma unui turneu de concerte în SUA, Enescu a făcut un lung turneu în țară, oprindu-se în 8-9 decembrie la Arad. Datorită caldei primiri și înțelegerii unanime de care s-a bucurat, va reveni la Arad și în următorii ani. Iată, consemnat în ziarele vremii, răsunetul concertelor pe care le-a susținut în orașul nostru. Ca întotdeauna, referirile la George Enescu sunt la superlativ, impresionând prin „minunata execuție” a unor lucrări dificile înscrise în program, George Enescu fiind un excepțional tehnician, dar, în același timp, conferea căldură, emoție, interpretării sale. Ca întotdeauna, Enescu a fascinat auditoriul, maestrul trecând „cu o ușurință uimitoare peste dificultățile tehnice ale lucrării și redă cu o măiestrie rară sensul partiturii”. Articolul la care ne referim reia pasaje din articolele despre Enescu publicate cu prilejul concertelor sale la Arad, fără să le comenteze în mod deosebit.

„«Solidaritatea», 10 XII 1922:

S-a vorbit atât de mult despre arta maestrului Enescu, despre execuția sa tehnică și puterea de interpretare a celor mai dificile lucrări, încât e greu să se mai găsească ceva de adăugat. Nu putem trece, însă, cu vederea, minunata execuție a celor mai grele lucrări înscrise în program. În *Introducere și Rondo capriccioso* de Saint-Saëns, maestrul trece cu o ușurință uimitoare peste dificultățile tehnice ale lucrării și redă cu o măiestrie rară sensul partiturii. Finețea *Preludiului* de Couperin – Kreisler ne-a redat-o cu o eleganță impresionantă, iar cu *Siciliane* și *Rigaudon* de Francoeur – Kreisler, a fascinat întreaga sală...

«Aradi Közlöny», 10 XII 1922:

Recitalul lui Enescu – cel mai mare artist român – solist, dirijor, compozitor – reprezintă o valoare a epocii noastre. Putem fi fericiți că suntem contemporanii lui Enescu.

«Aradi Hírlap», 10 XII 1922:

Enescu este aproape modest pe scenă; publicul în aplauze îl primește cu flori; ridică vioara și calm începe *Sonata în Re major* de Haendel. Din momentul acesta nu mai e acel Enescu pe care l-am văzut ieșind pe scenă, omul acela ce se apropia timid; este artistul transfigurat, care cu ton plin, cristalin, lasă muzica să curgă firesc. Cu fiecare notă și măsură creează nu numai atmosferă, ci dă un sens muzicii sale. Partea a doua a *Sonatei* debutează cu nuanțe de piano. La Enescu cu piano-ul nu înseamnă doar o reducere a intensității sunetului; la el nuanțele de piano freamătă ca niște picături de rouă pe firele de iarbă. Dar acolo unde e nevoie de forță, de dinamică, corzile răsună. Enescu nu ne face să admirăm virtuozitatea, bravura, deoarece nu aceasta îl ridică în rândul celor mai mari violoniști ai vremii noastre, ci interpretarea profundă, bogăția sentimentelor care iradiază spre noi, din sufletul artistului. În *Romanța în Sol major* de Beethoven frazarea ni se pare unică; subtilitatea, monumentalitatea acestei lucrări n-am mai auzit-o într-o asemenea interpretare. În lucrările de Saint-Saëns și Tartini

– Kreisler, artistul a dat dovadă de o tehnică strălucitoare, întruchipând perfecțiunea (...) Enescu este pentru prima dată în Arad, dar dorim să vedem și să-l ascultăm încă de multe ori”.

(*Primul concert al lui Enescu la Arad, „Flacăra Roșie”, 16 decembrie 1972*)

Articolul *George Enescu – cetățean de onoare al Aradului*, semnat de profesorul Victor Cațavei în „Flacăra Roșie” din 6 noiembrie 1976, apare la scurt timp după Festivalul „George Enescu” considerat „amplă manifestare muzicală internațională, prilej de răspândire a creației enesciene într-o lumină mereu nouă”. După mulți ani, presa arădeană reia momentul decernării titlului de Cetățean de onoare al orașului Arad lui George Enescu, cu prilejul sărbătoririi a jumătate de secol de viață, un moment desigur solemn, care onorează publicul meloman din această parte de țară. Articolul citează din textul documentului înmănat Maestrului cu acest prilej, considerând că „momentul cel mai înălțător” a fost acela al interpretării pline de emoție și sensibilitate, Enescu constituind „nu numai cel mai mare muzician al neamului românesc, ci și cel mai prestigios cetățean al orașului nostru”.

„Mai răsună încă ecourile ultimei ediții a Festivalului «George Enescu», amplă manifestare muzicală internațională, prilej de răspândire a creației enesciene într-o lumină mereu nouă. S-a vorbit și s-a scris în aceste ultime săptămâni foarte mult, competent și cu emoție despre opera genialului nostru compozitor, despre interpretarea sa actuală. Rememorarea unui eveniment de mare însemnătate pentru viața muzicală arădeană se înscrie și el ca un modest omagiu adus marelui maestru.

Sărbătorindu-și o jumătate de secol de viață, maestrul George Enescu a fost prezent, în cadrul amplului său turneu, și la Arad, pentru a patra oară, într-un început de noiembrie al anului 1931. L-au întâmpinat un număr imens de admiratori, care au ocupat până la refuz sala de concerte a Palatului Cultural, așteptând cu o profundă emoție concertul maestrului. În acele momente solemne Aradul a făcut un gest de o profundă înțelegere a spiritualității românești, hotărând acordarea titlului de Cetățean de onoare al Aradului maestrului George Enescu. Textul decretului, acordat solemn la 6 noiembrie 1931, prezintă o semnificație deosebită pentru viața culturală arădeană.

«Noi, președintele și comisia interimară a municipiului Arad, deliberând asupra propunerii făcute de către societățile culturale din localitate, declarăm Cetățean de onoare al orașului Arad pe marele maestru George Enescu, pentru înălțătoarele clipe de reculegere sufletească pe care ni le-a dăruit din belșugul artei sale nemuritoare, cu prilejul repetatelor sale treceri prin acest oraș».

S-a vorbit despre patriotismul maestrului în zilele mohorâte ale primului război mondial, când cânta pentru soldații din tranșee sau din spitale, despre turneele sale prin orașele României întregite în hotarele sale

naționale, despre înaltul său prestigiu internațional. Momentul cel mai înălțător a fost însă, indiscutabil, interpretarea plină de emoție și sensibilitate a maestrului din propria și veșnica sa operă, sau din patrimoniul muzicii universale, interpretare care a creat realmente un spectacol tulburător, rămas în memoria vieții noastre muzicale.

Se cântă astăzi Enescu deseori, și de fiecare dată ne readucem în memorie chipul celui care a fost pentru noi nu numai cel mai mare muzician al neamului românesc, ci și cel mai prestigios cetățean al orașului nostru”.

(prof. Victor Cațavei, *George Enescu – cetățean de onoare al Aradului, Muzeul județean Arad, „Flacăra Roșie”, 6 noiembrie 1976*)

Un membru al orchestrei simfonice a Filarmonicii arădene, Radu Vișan, a susținut un recital „de înaltă ținută artistică” interpretând, pe lângă I.S. Bach cu *Adagio* și *Fugă*, și *Sonata în Fa minor* de George Enescu, considerată de autorul articolului „o lucrare de referință din repertoriul românesc”.

„Radu Vișan, membru al orchestrei simfonice a Filarmonicii arădene, ne-a oferit joi seara un deosebit de reușit recital de vioară. Absolvent al Conservatorului «Ciprian Porumbescu» din București, tânărul interpret s-a afirmat încă din timpul studiilor printr-o serie de recitaluri și concerte. Mai recent, la Arad, a desfășurat o susținută activitate pe tărâmul muzical. (Ne amintim cu plăcere de dublul concert de Bach pe care l-a prezentat în stagiunea trecută, împreună cu Marius Teohari).

Recitalul a debutat cu *Adagio* și *Fugă* de I.S. Bach. Deși tracul inerent pe care l-a avut solistul a afectat oarecum calitatea interpretării acestei lucrări, pe parcurs a reușit să depășească acest moment dificil, oferindu-ne în continuare în *Sonata* de Brahms marca reală a stilului său – sunet frumos, penetrant, cât și o remarcabilă construcție a frazei.

Am urmărit apoi o lucrare de referință din repertoriul românesc, *Sonata în Fa minor* de George Enescu, care ne-a impresionat prin prezentarea de o înaltă ținută artistică. Consemnăm cu satisfacție aportul substanțial al pianistei Agneta Krzyzanowski, care a realizat o interpretare plină de farmec și mare muzicalitate a celor două sonate, colaborând astfel în mod strălucit cu solistul (...).”

(Dana Todor, *Un recital de înaltă ținută artistică, „Flacăra Roșie”, 27 noiembrie 1977*)

Corneliu Radu, în calitate de Președinte al Comisiei interimare a municipiului Arad, după mulți ani, publică un articol emoționant *George Enescu – cetățean de onoare al Aradului*, în „Ziridava”, publicație a Muzeului Județean Arad, un text, de fapt, scris din perspectiva unui martor și profund cunoscător al fenomenului muzical, dar și cultural arădean. Încă de la începutul articolului, Corneliu Radu precizează că George Enescu s-a făcut cunoscut în întreaga lume ca „virtuoz violonist neîntrecut, pianist de înaltă clasă, dirijor de mare prețuire, compozitor cu multă originalitate, iar pe deasupra și dascăl al multor generații de muzicieni”.

Textul, subintitulat chiar *Amintiri*, a apărut cu prilejul împlinirii a 49 de ani de la decernarea titlului de Cetățean de onoare de către Arad ca „semn de admirație și înaltă prețuire de către Primăria municipiului Arad, în ziua de 30 octombrie 1931”. Corneliu Radu era un fruntaș al „intelighenției” arădene și un strălucit medic pediatru care, prin evocarea sa, își propune să se refere la un eveniment de anvergură pentru arădeni „desprins din negura trecutului” dar, în același timp, să releve procesul de zămislire și dezvoltare al acestuia, în timp și spațiu, deopotrivă. Este rememorată prima întâlnire nemijlocită a lui George Enescu cu publicul arădean, în decembrie 1922, într-un moment în care Aradul se afla sub puternica impresie a Unirii Transilvaniei cu România Mare, moment probabil de euforie generală. Începând cu decembrie 1922, George Enescu va fi prezent la Arad aproape anual.

Întâlnirile lui George Enescu cu Aradul au însemnat prilejuri de manifestare spontană a unor sentimente „de admirație deosebită pe care publicul din municipiul și județul Arad le manifesta”. Este apreciată Filarmonica arădeană, una dintre cele mai dotate, cu o acustică deosebită, apreciată de însuși marele maestru care afirma că sala de concerte a Palatului Cultural ar fi „una dintre cele mai perfecte săli de concerte din Europa”. Să reținem că există la Arad și un public meloman profund cunoscător al muzicii clasice și nu numai, cu un gust muzical autentic. Fruntașul „intelighenției” arădene, Corneliu Radu, rememorează gestul admirabil al lui George Enescu de a fi donat o sumă importantă de bani în beneficiul fondului de ajutor al șomerilor, „un atare gest din partea lui George Enescu are o semnificație de ordin general, cât și una de ordin sentimental, generată de compasiunea frățească de cetățenii Aradului – anonimi pentru marele muzician”. Comisia interimară a municipiului Arad, al cărei președinte era autorul articolului, a apreciat atitudinea generoasă a marelui maestru. Fără îndoială, și ovațiile calde, nesfârșite, ale publicului, de la finalul concertului, au constituit un elogiu pentru interpretul de geniu care a fost George Enescu, dar și un semn de apreciere specială pentru generozitatea și modestia „propriei numai personalităților de excepție și situațiilor de excepție, care pot ilustra caracterul unui om”. În semn de omagiu și de neuitată amintire a concertului susținut de George Enescu la Arad, piața aflată în vecinătatea Palatului Cultural a primit numele „marelui geniu al muzicii românești”.

„George Enescu, după cum se știe, s-a făcut cunoscut în lumea întreagă ca virtuoz violonist neîntrecut, pianist de înaltă clasă, dirijor de mare prețuire, compozitor cu multă originalitate, iar pe deasupra și dascăl al multor generații de muzicieni din rândul cărora s-au ridicat cu timpul chiar și celebrități ale muzicii, demne de maestrul lor. Între aceștia, pe plan mondial s-a remarcat îndeosebi Yehudi Menuhin. Din păcate, puțini sunt aceia care să știe că George Enescu, considerat de timpuriu ca un fenomen complex al muzicii, a fost și a rămas pentru totdeauna și cetățean de onoare al orașului nostru.

Calitatea sa de cetățean de onoare, pe de-o parte, geniul său artistic, pe de altă parte, obligă atât generațiile de astăzi, cât și pe cele viitoare să se folosească de orice prilej, pentru a-i reîmprospăta memoria. Ni se cere acest

lucru cu atât mai mult cu cât niciuna din biografiile maestrului nu consemnează cetățenia de onoare conferită drept semn de admirație și înaltă prețuire de către Primăria municipiului Arad în ziua de 30 octombrie 1931.

Pe linia acestui imperativ, am socotit binevenit momentul ca, în al 49-lea an de la evenimentul respectiv, să desprindem din negura trecutului, natura relațiilor dintre George Enescu și orașul nostru, cât și procesul de zămislire și dezvoltare al acestuia în timp și spațiu deopotrivă.

Fiind unul din puținii supraviețuitori din acele vremuri, iar pe deasupra și unul care a trăit activ în miezul problemei ce ne preocupă, încerc, făcându-mi din această datorie de onoare, să ridic vălul uitării privind motivația reală a deciziei Primăriei municipiului Arad prin care se acorda lui George Enescu cea mai înaltă distincție pe care un oraș o poate conferi unei personalități, ca semn de deosebită cinstire și admirație, aceea de *Cetățean de onoare*.

Făcând o trecere în revistă a legăturilor marelui compozitor cu municipiul nostru, am putea aminti că primele contacte datează din perioada în care Enescu luase drumul Vienei pentru a se perfecționa, pentru a-și desăvârși talentul excepțional de care dădea dovadă. Primul contact direct între George Enescu și muzicienii arădeni este datat în 1912 când, la Paris, prin scrisoarea adresată de Societatea filarmonică din Arad i se cerea acordul pentru executarea *Rapsodiei I*. Răspunsul afirmativ a permis ca, în 20 ianuarie 1912, sub bagheta dirijorului Zellner Sándor, să fie executată la Arad *Rapsodia I*.

Primul război mondial a întrerupt o vreme legăturile Aradului cu marele compozitor, dar ele vor fi reluate după încheierea conflagrației. Prima întâlnire directă între George Enescu și publicul arădean a avut loc în luna decembrie 1922 când Aradul se afla încă sub puternica impresie a Unirii Transilvaniei cu România. Din acest moment, prezența lui George Enescu în mijlocul publicului iubitor de muzică din Arad se va permanentiza an de an.

În dezvoltarea și trăinicia acestor legături, considerăm ca predominante: sentimentele de admirație deosebită pe care publicul din municipiul și județul Arad le manifesta cu spontaneitate la fiecare întâlnire cu marele muzician; existența Filarmonicii locale, apreciată drept una dintre cele mai dotate și formate din Transilvania, al cărei invitat de onoare fusese adeseori George Enescu, acustica deosebită a sălii de concerte din Palatul Cultural, despre care însuși marele maestru afirma că ar fi una dintre cele mai perfecte săli de concerte din Europa; cultura muzicală clasică ridicată a unui număr relativ mare dintre cetățenii municipiului care constituia auditoriul permanent al lui George Enescu, gustul muzical al populației urbane și rurale din județul nostru, pentru reprezentațiile corale și folclorul muzical din zonă, care a inspirat creația muzicală a lui Ion Vidu, Sabin Drăgoi și Emil Monția; comportamentul de adâncă trăire spirituală a publicului în timpul audițiilor muzicale.

Un rol însemnat privind întărirea legăturilor lui George Enescu cu Aradul l-a avut familia ing. Sapiro, în sânul căreia maestrul găsea sentimentul unei vechi prietenii și afecțiunea unor gazde ospitaliere.

Prin legăturile personale cu distinsa familie amintită, George Enescu a aflat despre necazurile care se abătuseră asupra cetățenilor Aradului, în anul 1931, ca urmare a crizei economice, când numeroase întreprinderi au fost nevoite să-și reducă activitatea și implicit personalul angajat, multe familii rămânând fără niciun mijloc de existență.

Cu prilejul unui recensământ efectuat de către Primăria municipiului Arad s-a putut constata că pe raza orașului existau circa 4000 de familii de șomeri, adică un procent de 12% din întreaga populație aptă de muncă, cu un total de 9000 persoane aflate înscrise în registrele asistenței sociale. Situația era cu atât mai gravă cu cât, din bugetul municipiului, și cu atât mai mult din cele ale localităților urbane mici sau a comunelor, nu se putea aloca decât foarte puțin pentru a putea acoperi cheltuielile pe care le putea necesita o asistență socială rațională și eficientă. Imperativele legii și, mai presus de toate, legile nescrise ale conștiinței și solidarității umane au obligat conducerea Primăriei să caute o soluție pentru rezolvarea situației. Singura cale pentru momentul respectiv a fost aceea de a se apela la contribuția benevolă a acelor cetățeni care, deși nu fuseseră nici ei crutați pe de-antregul de criză, erau totuși în afara primejdiei care amenința sănătatea și chiar viața celor care rămăseseră fără lucru și trăiau sub aspectul foamei, atât ei cât și familiile lor.

În perioada când Primăria începuse să pună în aplicare planul de adunare a fondurilor necesare asistenței sociale, George Enescu din proprie inițiativă, îndemnat de omenie, a oferit veniturile unui concert proiectat pentru toamna anului 1931 la Arad în beneficiul fondului de ajutoare a șomerilor. Un atare gest din partea lui George Enescu are o semnificație de ordin general, cât și una de ordin sentimental, generată de compasiunea frățească de cetățenii Aradului – anonimi pentru marele muzician.

În fața atitudinii lui George Enescu, Comisia interimară a municipiului Arad s-a simțit obligată, la rândul său, să răspundă la un act de aceeași valoare etică – acordându-i titlul de *Cetățean de onoare al Aradului*. În acest sens, după concertul din 31 octombrie 1931, delegația Comisiei interimare a înmănat sărbătoritului diploma respectivă, odată cu omagiul cuvenit actului său de omenie și generozitate. A fost un moment înălțător atunci când sărbătoritul, în locul cuvintelor de mulțumiri uzuale, a dat glas vioarei sale vrăjite, în armonie deplină cu momentul festiv pe care-l trăiau toți cei prezenți. Ovațiile calde, nesfârșite, ale publicului au fost primite de marele compozitor cu modestia-i caracteristică. Au fost clipe unice, proprii numai personalităților de excepție și situațiilor de excepție, care pot ilustra caracterul unui om.

Mai târziu, după moartea artistului, Aradul, care niciodată nu l-a uitat, a dat pieței de lângă Palatul Cultural numele de Piața „George Enescu”, mai ales că în acest locaș de cultură, acordurile orchestrei Filarmonicii de Stat, cinstesc și azi în amintirea marelui geniu al muzicii românești”.

(Corneliu Radu, *George Enescu – Cetățean de onoare al Aradului, Amintiri*, Muzeul Județean Arad, „Ziridava”, XII, 1980)

Un anunț din „Flacăra Roșie”, 21 septembrie 1980, se referă la aniversarea centenarului nașterii lui George Enescu și Belá Bartók, centenar marcat prin spectacole-eveniment „ocazie cu care vom putea audia cele mai reprezentative lucrări în cadrul unor programe speciale”.

„...Pentru această stagiune se mai conturează și aniversarea centenarului nașterii unor compozitori ca G. Enescu și B. Bartók, ocazie cu care vom putea audia cele mai reprezentative lucrări în cadrul unor programe speciale (...)”.

(Dana Todor, *Filarmonica optează pentru spectacole eveniment*, „Flacăra Roșie”, 21 septembrie 1980)

Împlinirea unui secol de la nașterea celui mai mare muzician român este consemnată în „Flacăra Roșie” din 14 aprilie 1981 printr-un articol cu titlul semnificativ *Omagiind geniul interpretativ enescian*. Criticul muzical Dana Todor semnaleză faptul că evocarea nașteii Maestrului s-a realizat sub genericul „Pagini din literatura violonistică interpretate de George Enescu”. Maestrul Ion Voicu, alături de orchestra arădeană, a evoluat degajat și firesc, punând în lumină reale virtuți interpretative. Fiind vorba de un concert omagial, desigur, Ion Voicu a înscris în repertoriul său lucrări muzicale cunoscute ale lui George Enescu, dar și piese aparținând marilor compozitori Bach, Mozart și Haydn.

„Anul acesta, asemenea tuturor scenelor de concert ale țării, și programele filarmonicii arădene cuprind mai mult ca oricând lucrări de George Enescu, concerte festive dedicate împlinirii a 100 de ani de la nașterea celui mai mare muzician român. Având un singur crez: munca (muzica), schimbând vioara cu pana, ori pianul cu bagheta, «odihnindu-se de muncă prin muncă», George Enescu a ridicat la rangul de supremă valoare comorile de noblețe ale folclorului nostru și ale scriiturii originale, înscriind muzica românească în circuitul valorilor universale.

Sub genericul «Pagini din literatura violonistică interpretate de George Enescu» s-a înscris și concertul simfonic extraordinar de vineri seara – concert ce l-a avut ca dirijor și solist pe maestrul Ion Voicu. Alături de acesta, orchestra arădeană a evoluat surprinzător de degajat și firesc, punând în lumină reale virtuți interpretative.

Cele două concerte pentru vioară – cel în Mi major de Bach și cel în Sol major de Mozart – ne-au oferit în interpretarea lui Ion Voicu, pe lângă precizia unui tehnician de excepție, și simțirea unui artist de excepție, care ne-a tălmăcit cu generozitate două concepții originale asupra evoluției stilului concertant. Dacă în partea I, Bach optează pentru dialogul și apoi alternarea temelor de ansamblu cu cea a solistului, Mozart creează două teme ansamblului, reluate de solist, cât și o temă proprie acestuia. În mișcarea secundă Bach abordează una din profundele meditații care-i sunt atât de proprii, Mozart creează întâi cadrul cu mijloacele orchestrale pregătind cântecul nostalgic al viorii.

În încheierea concertului, dirijorul Ion Voicu ne-a oferit spre audiție, pentru prima dată la Arad, *Simfonia nr. 85 (La reine)* de Joseph Haydn.

Aplauzele binemeritate ale unui public numeros au răsplătit cele două bisuri ale concertului, concert ce ne-a prezentat de la pagini ce sintetizează muzica Renașterii la simfonismul clasic vienez”.

(Dana Todor, *Omagiind geniul interpretativ enescian*, „Flacăra Roșie”, 14 aprilie 1981)

Pintér Lajos, care va publica la Editura Muzicală, în anul 1980, *Mărturii despre George Enescu* (traducere din limba maghiară de Tereza și Gheorghe Sbârcea) publică câteva articole în ziarul arădean „Vörös Lobogó” în care reia articole din „Arad és Vidéké”, „Függetlenség”, precum și din „Aradi Közlöny”, „Erdélyi Hírlap”, „Erdélyi Napló”, „Hírlap”, „Friss Ujság”, cu privire la legătura dintre George Enescu și Arad.

„Eram încă elev de liceu pe vremea când l-am auzit pentru întâia oară pe George Enescu concertând la Palatul Cultural din Arad. Mi-am ocupat locul în sală, fără să bănuiesc bucuria ce mă așteaptă. De la cea dintâi suavă risipire a sunetelor viorii lui Enescu, am fost stăpânit de o emoție mistuitoare. Ieșind de la concert, m-am plimbat de unul singur pe malul Mureșului, încercând să evoc această fericită reverie.

Auditoriul din Arad a avut ocazia să-l asculte de opt ori pe George Enescu.

Cu numele lui Enescu, ca și compozitor, arădenii iubitori de muzică s-au întâlnit și înaintea primului război mondial. Muzeul Teatrului din Arad deține ziarul «Teatrului arădean» apărut sub conducerea lui redactarea lui Mohos Ágoston, care în numărul din ianuarie 1912 publica pe prima pagină programul concertului filarmonic:

20 ianuarie 1912

Orchestra filarmonicii arădene

Sala mare a hotelului Crucea Albă

Dirijor Zellner Sándor:

1. Herzfeld Victor: *Uvertura Festivă*
2. Beethoven: *Concertul pentru pian nr. 5 (Scherhagne Balcz 3. Maria)*
3. Pierné: *Fantezie pentru balet*
4. Enescu: *Rapsodia Română nr. 1*

Urmele acestui concert le regăsim și în presa timpului. Enescu a fost cunoscut pe atunci doar ca violinist. Un ziar local, «Arad és Vidéké» (14 ianuarie 1912) îl prezintă într-un articol pe Enescu și în calitate de compozitor: «Maestrul George Enescu a trimis din Paris o interesantă scrisoare către Filarmonică, cu ocazia concertului care va avea loc în 21 ianuarie, când va fi executată și *Rapsodia I*. El comunică pe scurt autobiografia sa, care, de fapt, nu lipsește din paginile celor mai noi lexicoane. Tânărul maestru a absolvit la 11 ani conservatorul din Viena cu

Gesellschaftsmedaill, la 18 ani părăsește Conservatorul din Paris. Compozitorul Enescu este un Grieg al României; lucrările sale se bucură de un succes deosebit la Paris, Londra și New York; se inspiră mai ales din folclor, își iubește patria, dar, datorită și educației sale, din punct de vedere artistic, se consideră universal.

Rapsodia sa este monumentală, cu orchestrație strălucită, în puternic contrast cu clasicul *Concert în Mi bemol major* de Beethoven și cu lucrarea spirituală a lui Pierné, pe care o va interpreta recunoscuta pianistă Scherlag, artistă arădeană.– scrie ziarul «Arad és Vidéké».

După concert, tot în rândurile acestui ziar putem citi: «Al treilea concert al filarmonicii arădene a avut loc aseară în Sala de concerte a hotelului Crucea Albă. Intelectualitatea românească a fost prezentă în număr mare, pe lângă publicul obișnuit. Lucrarea compozitorului român Enescu, a cărei *Rapsodie* a făcut parte din program, a constituit atracția serii». («Arad és Vidéké», 22 ianuarie 1912). Despre premiera operei lui Enescu supunem atenției ceea ce a scris ziarul «Függetlenség» (23 ianuarie 1912): «Cea de a doua lucrare orchestrală a unui compozitor român, Enescu – *Rapsodia Română* – a fost mult mai interesantă. Intelectualitatea română a fost prezentă în număr mare pentru a o asculta. Enescu a prelucrat în această operă cântece și dansuri mai cunoscute din bogatul folclor românesc, folosind o orchestrație plină de virtuozitate. Muzica vioaie, sprintenă, a plăcut în mod deosebit atât românilor, cât și întregului public»”.

(Pintér Lajos, *George Enescu la Arad (I)*, „Vörös Lobogó”, 12 iulie 1981)

*

«Întâlnirea personală a avut loc cu 10 ani mai târziu, în 1922 decembrie, în Palatul Cultural din Arad. Venirea lui a generat un mare interes, deoarece renumele universal al lui Enescu ajunsese demult în Arad.

Văzând interesul publicului, maestrul a susținut două concerte, sala de concerte a Palatului Cultural strălucind în cele două seri ca de sărbătoare. Și ziarele în limba maghiară au consemnat marele eveniment muzical.

În ziarul «Aradi Közlöny» (10 decembrie 1922), dr. Mezey Zsigmond, marele profesor și estetician în muzică (autorul a numeroase cărți de muzică) a semnat articolul critic. Încă din fraza introductivă a articolului, el atrage atenția asupra universalității lui Enescu ca maestru și compozitor. Marele critic de muzică scrie următoarele: «Artistul, dirijorul și compozitorul, sunt, în parte, o certă valoare a acestui timp. În epoca de aur a clasicismului muzical, acest fenomen era obișnuit: îmbinarea geniului creator cu virtuozitatea interpretului era un lucru des întâlnit.

De atunci însă, se întâmplă foarte rar ca o generație să aibă parte de bucuria și satisfacțiile muzicale prilejuite de creațiile unor genii universale. În epoca noastră, soarta ne surâde. Putem mărturisi fericiți și mândri că maghiarul Dohnányi și românul Enescu sunt contemporani cu noi. (...) Dohnányi, cu opera sa tragică de inspirație folclorică secuiască, *Közüves*

Kelemen (versiunea maghiară a *Meșterului Manole*), cu polifonia sa camerală și simfonică, reprezintă poporul maghiar. Enescu, cu *Oedip*, prin muzica sa de o tragică măreție și prin lucrările sale simfonice, reprezintă poporul român».

Despre al doilea concert, același ziar «Aradi Közlöny» (24 noiembrie 1923) scrie: «Al doilea concert Enescu. Auditoriul arădean a putut fi martorul unui nou concert deosebit în Sala mare a Palatului Cultural din Arad (...) „momentul cel mai înălțător al serii l-a constituit *Sonata Kreutzer* a lui Beethoven, care a extaziat tot auditoriul. (...) Personalitatea cântului său se îmbina cu genialitatea sa artistică, frumusețea interpretărilor sale fiind nebănuită; maturitatea și forța expresiei are un efect captivant (...) și în această seară ne-a oferit un concert bogat în trăiri muzicale. Măreția artistică a lui Enescu ni se întipărește adânc în memorie»”.

(Pintér Lajos, *George Enescu la Arad (II)*,
„Vörös Lobogó”, 14 iulie 1981)

*

„După patru ani marele Enescu a dăruit publicului arădean un nou minunat concert. În 17 și 18 ianuarie 1927 concertează din nou la Palatul Cultural. Dr. Lazăr Nichi, directorul Palatului Cultural, i-a vorbit maestrului la scena deschisă, și l-a numit geniul artei românești. Un moment deosebit a fost atunci când, într-o seară, Enescu a invitat-o pe maghiara K. Vas Anna să îl acompanieze la pian (K. Vas Anna nu era muzician profesionist, dar era o excepțională pianistă, care apăruse de mai multe ori pe scenă, la pian. Și pe Enescu l-a acompaniat fără nicio greșală).

Acest prilej a fost o mare onoare pentru pianista maghiară. Enescu a menținut legături cu muzicienii maghiari din Ardeal și a dorit ca iubitorii de muzică de toate națiile să fie prezenți la concertele lui. În ziarul «Aradi Közlöny», numerele din 18 și 19 ianuarie 1927, dr. Szelle Károly scrie, printre altele, următoarele rânduri despre acest eveniment: «Concert Enescu. Despre Enescu se poate vorbi din nou doar la superlativ. Luni seara, marele violonist român a concertat în fața unei săli pline», «Al doilea concert Enescu. Și cel de-al doilea concert a fost un mare succes. Arta muzicală a strălucit din nou».

Asemeni primului ziar scrie și «Erdélyi Hírlap», ziar în limba maghiară, în ediția din 18 ianuarie 1927. Dr. Ungar Imre scrie: »Acest violonist de seamă, recunoscut pe plan internațional, a susținut concertul de ieri seara în fața unei săli arhipline. L-am ascultat ultima dată pe Enescu în iarna anului 1923; acum este pentru a treia oară prezent în orașul nostru».

Enescu îndrăgește Aradul de care îl leagă prietenii personale adânci și unde întotdeauna a fost primit cu mare dragoste. A îndrăgit îndeosebi Sala de concerte a Palatului Cultural care, după părerea lui, este «una din cele mai frumoase săli de concerte ale țării».

În 1929, 23 și 24 noiembrie, George Enescu concertează din nou la Arad. La gară este primit cu căldură de comitetul cultural, directorul Palatului Cultural și un grup de muzicieni arădeni. În numele filarmonicii arădene îl

salută cu căldură dr. Ungar Imre. Enescu s-a interesat de viața muzicală, în principal de Filarmonica din Arad, având răbdare să schimbe câteva cuvinte cu toata lumea.

În prima zi a fost un concert deosebit de frumos (...) Palatul Cultural a fost arhiplin ca de obicei atât cu români, cât și cu maghiari. A doua zi, ziarele în limba maghiară au relatat laudativ marele eveniment. «Erdélyi Hírlap» (24 noiembrie 1929): «Acest artist de un talent deosebit, apreciat de mult timp și pe bună dreptate de întregul occident pentru valoarea sa violonistică și componistică, a concertat la Arad acum doi ani. (...) Un public numeros s-a adunat în sala mare a Palatului, pentru a se închina lui Enescu, pe lângă obișnuiții auditori au venit la concert și persoane pe care rareori le putem vedea în sală».

Ziarul «Aradi Közlöny» (24 noiembrie 1929) publică într-un articol: «Enescu, nume reprezentativ al românilor în context internațional, a reușit și de data aceasta să susțină un splendid concert la Palatul Cultural din Arad. (...) *Sonata Kreutzer* de Beethoven a fost momentul cel mai important al programului, prin interpretarea căreia Enescu a captat publicul. *Habanera* de Saint-Saëns, și mai multe bisuri au întregit căldurosul succes al serii».

Același ziar «Aradi Közlöny» (26 noiembrie 1929) publică, printre altele: «Cel de-al doilea concert a adus, de asemenea, un succes deosebit ilustrului artist. Și de data aceasta, s-a dovedit că grandoarea artei sale, realizată cu mijloace simple, reușește să obțină efecte frapante. Punctul culminant al concertului a fost eterna și frumoasa *Sonată* de César Franck, în interpretarea căreia niciuna din părți nu a fost neglijată, lucrarea strălucind în adevărata sa lumină».

(Pintér Lajos, *George Enescu la Arad (III)*,
„Vörös Lobogó”, 17 iulie 1981)

*

„În anul 1931 toată lumea muzicală, indiferent de nație, sărbătorea al 50-lea an de viață a lui Enescu. Concerte jubiliare au avut loc unul după altul, iar printre acestea a fost și la Arad, în 6 noiembrie, concertul jubiliar care a fost așteptat cu un nebănuit interes. O importanță deosebită a primit și pentru faptul că atunci, Enescu a fost ales Cetățean de onoare al orașului. După Ferenc Liszt, Enescu a fost primul căruia i s-a conferit acest titlu. Ziarele maghiare arădene «Aradi Közlöny» și «Erdélyi Napló» au consemnat interviuri cu maestrul. Ziarul «Reggel» (7 noiembrie 1931) a postat cu litere mari titlul: *George Enescu a primit diploma de cetățean de onoare al Aradului – conferită de dr. Radu Cornel – Maestrul de renume internațional a donat 5000 de lei șomerilor arădeni*. S-au făcut cunoscute celebrarea fastuoasă și textul diplomei de onoare: «Noi, Comisia interimară din Arad și președintele ei, în urma propunerii societăților culturale locale, declarăm pe marele George Enescu, marele artist, cetățean de onoare al orașului Arad

pentru deosebitele satisfacții sufletești ce ni le-a oferit de fiecare dată când a concertat. Datat, Arad, 1931, atunci când totalitatea românilor sărbătoresc 50 de ani de la nașterea marelui geniu» (...)

Ziarul «Erdélyi Napló» a consemnat sub titlurile *Enescu în spatele cortinei și pe scenă și Sala festivă a Palatului Cultural neîncăpătoare – Donația maestrului pentru șomeri* – articole despre distinsa primire a marelui om, și conferirea titlului de Cetățean de onoare.

Și ziarul «Aradi Közlöny» a publicat un interviu interesant cu titlul: *Enescu scrie o nouă operă. Concertul marelui maestru a fost ca o sărbătoare plină de dragoste și căldură – donația maestrului pentru șomerii arădeni* (consemnat de Csányi Piroska) printre rândurile căruia citim: «Maestrul se retrage în cabina solistului, unde câteva momente își acordează instrumentul. Sala arhiplină se liniștește. Toți ochii se îndreaptă spre podium într-o așteptare încordată. Izbucnesc aplauzele. Apare Enescu, apoi dr. Radu Cornel, președintele Comisiei interimare și Crișan Ascaniu, directorul Liceului. Primul salut este adresat maestrului de Crișan Ascaniu. După aceea, primarul dr. Radu dă citire documentului. Maestrul Enescu ascultă cu fața nemișcată, plin de seriozitate, iar apoi fără niciun cuvânt, dar cu o caldă strângere de mână, care exprimă mai mult decât oricare meșteșugită cuvântare, mulțumește d-lui dr. Radu Crișan pentru această onoare».

Toate ziarele au atribuit o importanță deosebită evenimentului.

În «Aradi Közlöny» (7 noiembrie 1931) cu semnătura dr. Sz.K., dr. Szelle Károly a scris sub titlul *Concertul jubiliar Enescu*, un articol cu privire la evenimentul jubiliar, în care face cunoscută cariera lui Enescu ca și compozitor și dirijor, arătând că piesele lui sunt cântate în toate sălile de concerte ale lumii. «Concertele reprezentativului artist român – Enescu – înseamnă întotdeauna adevărate sărbători artistice: anul acesta concertul, ce coincide cu aniversarea a 50 de ani de la naștere, va însemna o dublă sărbătoare muzicală». Tot despre acest concert scrie rânduri elogioase și dr. Ungar în paginile ziarului «Erdélyi Hírlap».

Cinci ani au trecut până când, cutreierând orașele ardealului, Enescu se oprește din nou la Arad. Concertul va avea loc în 17 decembrie 1936 la Palatul Cultural.

Și acest eveniment muzical a avut mari ecouri în presă: în «Hírlap» (18 decembrie 1936) cu titlul *Concertul lui Enescu de la Palatul Cultural* putem citi: «Așa cum, în concepția lui Rimbaud, vocalele au o culoare, în cântul renumitului violonist Enescu sunetele muzicale au gust; milioane de gusturi dulci, îmbătătoare se nasc din arta maestrului care, joi seara, și-a susținut concertul în sala arhiplină a Palatului Cultural.

Tehnica deosebită, acuratețea cristalină a sunetului, dibăcia desăvârșită a conducerii arcușului, nuanțele și reliefarea ornamentelor uimește auditorul. Enescu este un stăpân absolut al instrumentului său, interpretarea sa amintindu-ne de cei mai de seamă maeștri ai viorii, cu toate că poartă pecetea unei puternice personalități».

În «Aradi Közlöny» (18 decembrie 1936) au apărut printre altele și următoarele rânduri: «Sunt binecunoscute calitățile deosebite ale celui mai de seamă violonist român. De aceea, în locul criticii, în aceste rânduri i se cuvin doar elogii. Puritatea sa sufletească, căldura penetrantă a inimii sale determină calitatea tonului său. Enescu ocolește virtuozitățile – ceea ce nu înseamnă însă că nu posedă o înaltă tehnică – dar îi este mult mai apropiată delicatețea cantilenelor.

Pentru concertul de aseară – din punctul de vedere al ascultătorului – și-a alcătuit un program deosebit de dificil, dar care a captivat publicul».

(Pintér Lajos, *George Enescu la Arad (IV)*,
„Vörös Lobogó”, 19 iulie 1981)

*

„După un an, în 11 octombrie 1937, la Palatul Cultural din Arad, Enescu a fost din nou în centrul atenției. «Este departe de noi intenția de a analiza arta marelui Enescu. În fața unui artist atât de desăvârșit și în fața instrumentului său, nu putem decât să ne plecăm. Vioara este acel instrument care oglindește cel mai bine sufletul interpretului, după acesta ne putem da seama de câtă adâncime, finețe, sau poezie sălășluiește în acest mare artist. În interpretarea capodoperelor, Enescu țese atâta reculegere, puritate și sensibilitate muzicală, încât critica nu poate decât să tacă și nu ne rămâne altceva decât să-l admirăm, transcendând odată cu el în splendidele bogății muzicale. Admirabila lejeritate cu care mânuiește arcușul, siguranța cu care învinge toate greutățile tehnice și căldura care iriază din fiecare sunet al viorii sale, îl așează în rândul celor mai de seamă maeștri». – scrie ziarul «Aradi Közlöny» (12 octombrie 1937).

În ziarul «Aradi Ujság» (13 octombrie 1937), distinsul compozitor și dirijor al Teatrului arădean, Csányi Mátyás, scrie despre Enescu (13 octombrie 1937): «Sala mare a Palatului Cultural s-a umplut aseară cu un auditoriu recunoscător pentru onoarea pe care o primesc din partea marelui compozitor universal. Pe drept cuvânt, România se mândrește cu gloriosul ei fiu, cunoscut în lumea întreagă nu doar în calitatea sa de compozitor, de o grandioasă concepție, ci și ca un proeminent virtuoz al violinei. În turneul său de anul trecut prin Statele Unite ale Americii a cules numeroși lauri. (...) Când întreaga Europă a tremurat în fața nazismului, Enescu a venit la Arad ca un trimis al păcii. Sufletele însetate s-au umplut de muzica divină. Râvneau după cele două ore de scăpare din lumea reală. (...) Asta a primit publicul la concertul lui Enescu din 1 decembrie 1938 de la Palatul Cultural».

În ziarul «Hírlap» (3 decembrie 1938) marele violonist și membru al filaromicii arădene, Szalay Sándor scrie:

«Marele muzician, mândria României, unul dintre cei mai cunoscuți violoniști și dirijori ai Europei și Americii, a revenit la noi, ca să uluiască din nou prin muzica lui publicul arădean (...) Doar un asemenea geniu înzestrat

cu har de la Dumnezeu este capabil ca prin muzica sa, prin interpretarea sa, să redea muzica în așa fel încât să credem că însuși compozitorul vorbește cu noi. Interpretarea lui este unică».

În ziarul «Friss Ujság» (3 decembrie 1938) consemnează din nou Csányi Mátyás: «Publicul a fost extaziat de-a dreptul de copleșitoarea interpretare a lui George Enescu. Nimeni nu și-a părăsit locul la sfârșitul concertului, ci a cerut cu insistență un supliment, pe care l-a și primit: o admirabilă piesă de Bach...».

Vizita lui Enescu la Arad din 1938 a fost consemnată de ziarul «Hírlap» într-un articol de aproape o pagină (4 decembrie 1938). Din acest vast articol merită să amintim câteva rânduri importante: «Acum câteva săptămâni, Toscanini a dat un interviu unui ziar parizian în care declara că, după părerea lui, cei mai mari interpreți ai lumii sunt George Enescu și Pablo Casals. Dohnányi Ernő spunea: «Poate ca instrumentul cu patru corzi nu cunoaște un maestru mai desăvârșit ca Enescu». Seara, în timpul cinei, i-am reamintit aceste lucruri; părea stânjenit. «Dohnányi a fost întotdeauna foarte politicos. În primăvara acestui an, după reîntoarcerea mea de la New York, ne-am reîntâlnit la Paris și am discutat despre vremurile trecute, despre trio-ul nostru favorit, care a cântat pentru prima dată în fața publicului de la Budapesta, și era format din Dohnányi, Casals și eu»».

Din numeroasele articole din ziare ne dăm seama că concertele lui Enescu au fost, între cele două războaie mondiale, cele mai mari evenimente ale orașului. Putem spune că în Arad niciun interpret din țară sau străinătate nu s-a ridicat la popularitatea și nu a obținut succesul lui.

În timpul celor două războaie mondiale Enescu a concertat de două ori la Arad, în 30 aprilie 1942 și 31 martie 1943. Din cauza situației și vremurilor grele, cel de-al doilea concert nu a avut strălucirea sărbătorească a primului. Oamenii puțini și triști au fost prezenți la Palatul Cultural pentru a asculta mesajul de pace al artistului transmis prin muzică. Muzica lui care ajungea până la nori a uns ca un balsam vindecător sufletele și inimile celor chinuți de cumplitul război».

(Pintér Lajos, *George Enescu la Arad (V)*,
„Vörös Lobogó”, 21 iulie 1981)

Secretarul artistic al Filarmonicii arădene, Câmpan Fátyol Voichița, publică în ziarul „Vörös Lobogó” din 16 august 1981 un omagiu adus marelui maestru, intitulat *100 de ani de la nașterea lui George Enescu*. Articolul în discuție se referă la violonistul Enescu, la „căldura, muzicalitatea și lirismul” discurilor sale rămase drept mărturie a geniului său ce-și are obârșia în folclor, dar care a creat adevărate „bijuterii muzicale”, conchizând printr-o subliniere a discipolului său, Yehudi Menuhin, și anume că „Enescu va fi cea mai mare descoperire a secolului XXI”.

„Cei 100 de ani trecuți de la nașterea lui Enescu (19 august 1881) nu l-a îndepărtat de oameni, ci parcă l-a apropiat și mai mult de sufletul lor. Și ei, oamenii, fac parcă orice pentru a-l cunoaște și mai bine. Minunatul Enescu

apare pe banere, în cântecele țăranilor, în sate, în colțurile Liveni-ului de unde a pornit copil și prin strădaniile a ajuns un geniu. Despre violonistul Enescu se vorbește doar la superlativ: a fost cel mai bun! Ascultând puținele discuri muzicale rămase de la dânsul, te pătrunde căldura, muzicalitatea și lirismul. Cei care l-au putut asculta în viață au văzut cum a trăit și cum a dăruit ceea ce avea de transmis, și îi dau dreptate spuselor «să rescrii ceea ce a scris altcineva nu înseamnă să rescrii, ci să scrii».

Faptul că a concertat peste tot, și în cele mai îndepărtate colțuri ale țării, dovedește misiunea artistică pe care a îndeplinit-o frumos. A colindat neobosit patria de la Timișoara la Iași, de la Dorohoi la Arad, fără să se odihnească.

În anii grei ai războiului, prin concertele sale încerca să aducă alinare celor suferinzi, cântând în spitale, iar cu veniturile lui îi ajuta pe cei nevoiași.

Prin melodiile sale impresionante răsună geniul și viziunea lui asupra vieții. Marele merit al lui Enescu este că a cunoscut sensul muzicienilor secolului trecut, și-a însușit și zestrea lor, dar în creațiile sale valorifică în mod strălucit teme folclorice, ceea ce-l distinge și-l face inconfundabil. Enescu este primul compozitor care a adunat cântece seculare din folclor și le-a făcut cunoscute pe plan internațional. Piesele lui Enescu «câteva opusuri» (după spusele marelui compozitor), 33 la număr, de fapt, s-au născut din dorința de a-și împărtăși cu lumea gândurile. Aceste creații pline de iubire sunt rezultatul a mai mult de 50 de ani de muncă meticuloasă. Prin muzica lui originală, Enescu ocupă un loc distinct în viața muzicală universală. De la opusuri la muzica pentru pian, de la operă la simfonie, utilizează structuri surprinzătoare ale interpretării muzicale.

Enescu, creatorul celei mai mari comori de bijuterii muzicale, participă prin munca sa la minunata istorie a muzicii universale. Sufletul muzicii sale, profunzimea și învățătura sa devin tot mai cunoscute muzicienilor zilelor noastre. Yehudi Menuhin, discipolul său favorit, a spus: «Enescu va fi cea mai mare descoperire a secolului XXI».

(Câmpan Fátyol Voichița, secretar artistic al Filarmonicii Arădene,
100 de ani de la nașterea lui George Enescu,
„Vörös Lobogó”, 16 august 1981)

Articolul semnat de Dana Todor în „Flacăra Roșie” din 16 August 1981 este prilejuit de centenarul Enescu. Articolul face referire la nașterea viitorului mare maestru, la anii de școală, la profesorii săi, dar, în același timp, este evocată personalitatea impusă prin compozițiile sale și nu în ultimul rând, calitățile sale umane și profesionale: „Om de mare modestie, blândețe și politețe, violonist și pianist de o mare subtilitate și măiestrie, niciodată ostentativă, dirijor cu mult calm și siguranță (...) pedagog, George Enescu a trăit totdeauna simplu în cultul muzicii.”

Articolul punctează operele reprezentative ale lui George Enescu, conchizând că acesta și-a cucerit „pentru eternitate locul în muzica secolului XX”, iar noi am adăuga că posteritatea lui George Enescu continuă în mileniul al III-lea și, în mod sigur, și în milenii următoare.

„La 19 august 1881 vedea lumina zilei la Liveni, în apropierea Botoșanilor, George Enescu. La câțiva ani deprinde tainele viorii de la un lăutar, învață notele în numai câteva ore, uimește prin seriozitate și talent înnăscut. Caudella îi îndrumă primii pași, iar la 7 ani își începe la Viena – într-o atmosferă dominată de Wagner și Brahms – ucenicia de virtuoz. Însetat de tot ce se cheamă muzică, îl găsim la 13 ani în Parisul lui Massenet, Saint-Saëns, Debussy, Ravel – studiind în continuare vioara, pianul, compoziția.

La 17 ani prezintă directorului de orchestră Colonne manuscrisul *Poemei Române* la citirea căruia acesta își dă seama că în capitala Franței un nou compozitor e pe cale să se impună. În 1889 la București lucrarea este interpretată ca prima compoziție simfonică românească executată în România.

Dacă literatura, teatrul și-au găsit mai curând mentorii de școală, a sosit apoi și momentul muzicii. Enescu a promovat școala românească de compoziție instituind pentru trei decenii premiul de creație. Om de mare modestie, blândete și politețe, violonist și pianist de o mare subtilitate și măiestrie, niciodată ostentativă, dirijor cu mult calm și siguranță (spunea «sunt aici nu ca să înving, ci ca să servesc»), pedagog despre care vorbește cu deosebită căldură Yehudi Menuhin, George Enescu a trăit totdeauna simplu în cultul muzicii.

El s-a mărturisit totdeauna atras mai mult spre compoziție, domeniu în care calitatea își avea un rol preponderent fie că scria muzică de teatru, vocal-sinfonică, simfonică, de cameră, corală sau vocală. Elementul național transpare, cu ușurință din lucrările sale. Să amintim doar dinamismul jocului din *Rapsodia în La major* sau tonul epic baladesc al celei în *Re minor*; profilurile monolitice ale bătrânilor din satul românesc din *Preludiul la unison* din *Suita nr. 1 pentru orchestră în Do major*, sau coloritul folcloric al *Simfoniei I*.

Asemeni lui Shelley care modifică mitul prometeic, Enescu, fascinat de Oedip al lui Sofocle, îi conferă acestuia independență morală. «Voi ști să înving destinul care-i învinge pe zei» – prin această operă Enescu își cucerește pentru eternitate locul în muzica secolului XX.

Și pentru că în aceste zile sărbătorim centenarul nașterii sale, pașii ne-au purtat prin piața care-i poartă numele, pe la Filarmonică. Aici se repetă, se lucrează intens într-o veritabilă stagiune estivală.

«Suntem în anul sărbătorii muzicii românești» – ne-a spus tovarășul Gheorghe Flueraș, directorul Filarmonicii. Astfel, în apropierea aniversării zilei de naștere – mai exact joi, 20 august – vom da un concert extraordinar,

care deschide suita acestor manifestări artistice. Vom audia astfel *Preludiul la unison* din *Suita nr.1*, lucrările corale *Cântecul codrului*, *Dar de Anul Nou*, *Tu m-ai uitat*, cât și lucrări de muzică universală.

Secretarul muzical al filarmonicii, Voichița Câmpan Fátyol ne mărturisea că în această perioadă se vor desfășura «Zilele muzicale dedicate centenarului Enescu» care vor continua cu diferite manifestări susținute în perioada 16-26 septembrie în perioada Festivalului internațional «George Enescu», prilejuri cu care formațiile artistice ale filarmonicii vor susține concerte, atât la sediu, în județ, cât și în mijlocul unor colective de oameni ai muncii din mari întreprinderi industriale”.

(Dana Todor, *Centenar Enescu*, „Flacăra Roșie”, 16 august 1981)

Primul concert al centenarului Enescu este consemnat de secretarul muzical al Filarmonicii arădene, Câmpan Fátyol Voichița, într-un articol intitulat chiar în acest fel, publicat în „Vörös Lobogó” din 19 august 1981. Orchestra Filarmonicii arădene, sub bagheta lui Czuczu Ervin, a interpretat piesa *Preludiul I* considerată a fi una dintre cele mai însemnate compoziții ale muzicii enesciene. Este de remarcat faptul că centenarul lui George Enescu a însemnat pentru Filarmonica arădeană și participarea corului, prin interpretarea a trei melodii compuse de George Enescu din ciclul *Șapte melodii pe versurile lui Clément Marot*.

„Filarmonica arădeană va susține un concert cu ocazia centenarului George Enescu. Acesta va avea loc joi, în 20 august la ora 19.30. Atunci, orchestra Filarmonicii va concerta la Palatul Cultural, sub bagheta lui Czuczu Ervin. *Preludiul I* este poate cea mai de seamă compoziție în istoria muzicii enesciene. Dintre compozițiile pentru vioară, poate *Serenada* lui Ceaikovski este cea mai populară, formele miniaturale, frumusețea ritmului și vitalitatea o fac atât de atrăgătoare. *Cele patru anotimpuri* care reprezintă schimbările omului este o operă compusă pe baza versurilor unui poet necunoscut italian. *Cele patru anotimpuri* ale lui Vivaldi au fost interpretate de Fátyol István. În interpretarea piesei, cea mai grea parte revine violonistului.

La primul concert organizat pentru sărbătorirea geniului român a participat și corul filarmonicii. Sub bagheta dirijorului Doru Șerban se vor interpreta trei melodii din compoziția proprie, trei melodii compuse de Enescu, din ciclul *Șapte melodii pe versurile lui Clément Marot*”.

(Câmpan Fátyol Voichița, *Primul concert al centenarului Enescu*, „Vörös Lobogó”, 19 august 1981)

Și articolul din „Vörös Lobogó” publicat în 27 august 1981 se referă tot la centenarul George Enescu, subliniind anvergura sărbătoririi evenimentului prin publicarea în întreaga lume a unor articole și studii privind viața și opera lui Enescu, dar și prin emisiuni la radio și televiziune. Ziarele maghiare amintesc prietenia lui Enescu cu muzicieni maghiari, binecunoscute fiind aprecierea acestuia față de Belá Bartók și Kodály Zoltán.

„Peste tot în lume se publică articole, posturile de radio și televiziune difuzează emisiuni despre George Enescu, marele compozitor român, cu ocazia centenarului. În mai multe orașe se organizează evenimente în amintirea lui. Orchestra simfonică din Buenos Aires cu participarea violonistului Ion Voicu și a dirijorului Mădălin Voicu au interpretat *Rapsodia I* a lui George Enescu.

Ziarele «Népszabadság», «Magyar Nemzet», și «Magyar Hírlap» au publicat articole despre munca laborioasă a omului care a fost deopotrivă un interpret și un pedagog ilustru. Ziarele din Ungaria amintesc cercul de prieteni a lui George Enescu, printre care pe Belá Bartók și Kodály Zoltán.

Trupa «Voces» din Iași a susținut un concert memorial în Biblioteca română de la Roma.

Sub denumirea *Centenarul George Enescu*, s-a organizat un festival internațional în Luzern. România a fost reprezentată de orchestre din Cluj-Napoca și Satu Mare, precum și muzicieni bucureșteni și ieșeni”.

(*Centenarul Enescu*, „Vörös Lobogó”, 27 august 1981)

Un alt articol, *Aspirând spre muzica lui Enescu*, din „Adevărul”, 1 septembrie 1994, își propune să particularizeze muzica între celelalte arte, considerând-o, de fapt, singulară și irepetabilă. Cu vădită admirație față de George Enescu, criticul muzical Dana Todor evocă cu emoție personalitatea lui Enescu, făcând asociații interesante cu teatrul, prin Eminescu, și cu sculptura, prin Brâncuși, având în atenție, de fapt, așa-numitul sincretism al artelor. Din nou, autoarea articolului menționează calitățile umane ale lui George Enescu, modestia, diplomația, rigoarea, dăruirea fără rezerve.

„Muzica e una din artele spre care poți doar aspira, indiferent dacă ești muzician sau meloman.

Dacă o pictură, sculptură, creație literară primește – după o cât de îndelungă elaborare – o formă definitivă, indiferent dacă creatorul este Fidias sau Picasso, ea se înfățișează la fel privitorului antic sau contemporan, muzica e o artă singulară!

Orice compoziție așternută pe hârtie oglindește un sistem de gândire muzicală, chiar genială, doar oglindește! Ca să fie muzică e nevoie de inteligența, afectul și sufletul interpretului, care se adresează nu doar urechilor publicului. Muzica nu se lasă descoperită decât celor care o «ascultă» cu mintea, cu simțirea, cu sufletul! Un mod de transmitere aproape inițiativ. Muzica se creează mereu și mereu, în atâtea și atâtea variante, determinate de capacitatea artiștilor, performanțele instrumentelor, tehnica epocii, sonoritatea sălii. Avem în vedere, când vorbim despre muzică, doar sunetul viu, de sală, nu falsul comod al înregistrărilor sau cel grosolan în care nu putem ști până unde este cântec și de unde începe tehnica.

Să scrii despre Enescu pare o îndrăzneală prea mare. Enescu se ascultă! Cu dragoste și pietate, ca un serviciu divin. Ce pot spune cuvintele în comparație cu scriitura și interpretarea lui geniale? Cât de puțin știm despre muzician și om, cât de puțin avem posibilitatea de a-i asculta lucrările în săli de concerte.

Despre teatru, Eminescu spunea ca «are menirea de a ridica publicul la sine și de a fi întru totul înțeles». Această dorință l-a însuflețit și pe Wagner în teatrul muzical. Dar câți dintre iubitorii de muzică înțeleg sau aspiră spre ele. Oare nu eșuăm încă (și până când?) în sonorități străine Eutherpei?

Alfred Cortot – fondatorul concertelor ce-i poartă numele și al celebrului trio cu Thibaud și Casals – sesiza acum un secol complexitatea personalității lui George Enescu venit după 6 ani de studii muzicale de la Viena, la Conservatoire national de musique din Paris. Cu malițiozitatea specifică copiilor, Cortot îl chestionează cu privire la orientarea studiilor sale muzicale; Enescu (de doar 13 ani) răspunzând laconic și ilustrând cu interpretări magistrale interesul pentru vioară și pian, uluindu-și interlocutorul cu mărturisirea că, oricum, preferă compoziția și scrisese deja trei simfonii. Parisul muzical trăia atunci sub magia unor nume ca: Jules Massenet, Vincent d'Indy, Claude Debussy, Paul Dukas, Ambroise Thomas, Théodore Dubois, Gabriel Fauré...

La nici 20 de ani, Enescu entuziasma auditoriul concertelor Colonne cu *Rapsodiile nr.1 în la major și nr.2 în re major*, iar 2 ani mai târziu primea premiul de compoziție Pleyel.

Muzică de teatru, vocal-simfonică, simfonică, de cameră, corală, vocală a scris o viață fără a adera la niciuna din grupările de avangardă. Unii-l numesc neoclasic, alții îi atribuie influențe din Bartók sau Stravinsky, e comparat cu complexitatea lui Berg, cu tehnica serialismului, cu structura heterofoniei. Toate acestea neavând alt scop decât de a și-l face mai înțeles. Însă, precum un alt mare român trăitor în capitala franceză, Brâncuși, Enescu nu se explică și nu e altceva decât el însuși. Să nu ne gândim decât la *Sonata a III-a în caracter popular românesc* sau la *Dixtuorul pentru instrumente de suflat* cu armonia naturală neostentativă. Motivele transfigurate, aparent independente, tratate aluziv, subtil, sunt ramuri ce merg spre aceeași rădăcină. Motive exploatare cu zgârcenie, estomparea contrastelor fiind sinonimul sonor al bunului simț țărănesc. Seriozitatea și echilibrul l-au condus pe Enescu în dirijat, iar complexitatea psihică în abordarea solistică. Să ne gândim doar la *Dublul de Bach* (cu Menuhin) sau la *Re majorul* beethovenian. Senzația celui care ascultă, alături de visare, este aceea de timp suspendat.

Ca să ne dăm seama cum aborda muzica de cameră, fie ca violonist, cântând cu Lipatti, sau pianist alături de Menuhin, e suficient să citim paginile în care ni-l evocă Cella Delavrancea, împreună cu care cântase de nenumărate ori la Sinaia.

Despre cum era ca profesor am avut ocazia să aflu prin 1977, de la Silva Pereira, dirijorul portughez care i-a fost elev. Din păcate, impresiile lui n-au putut trece de un cerc destul de restrâns, regimul interviurilor cu personalități din afara țării fiind altul.

Omul Enescu a fost, mărturisesc cei ce i-au stat prin preajmă, modest și politicos, aborda cu aceeași seriozitate o partitură solistică într-o capitală sau într-un orașel de provincie din țară. Principiul său «să te odihnești de muncă prin muncă» riscă să pară azi unora cel puțin inocent. Pentru Enescu muzica avea darul «să stingă urile și să apropie sufletele...». De aceea, muzica rămâne una din artele spre care poți doar aspira...”.

(Dana Todor, *Aspirând spre muzica lui Enescu*, „Adevărul”, 1 septembrie 1994)

Festivalului enescian 1995 a beneficiat de sprijinul financiar necesar din partea statului, fapt semnalat de maestrul Iosif Sava într-un interviu publicat în „Adevărul” din 1 noiembrie 1995, sub titlul *Interviu cu maestrul Iosif Sava*. Profund cunoscător al muzicii universale, Iosif Sava se referă la orchestrele prezente în festival, la marii muzicieni de valoare mondială prezenți la București, Menuhin, Maazel, Mehta, Rojdezvensky, dar și la mai tânărul Radu Lupu, cu o strălucită carieră internațională. Iosif Sava își exprimă rezerve cu privire la faptul că a lipsit concursul de interpretare, dar apreciază cu însuflețire ecoul mondial al Festivalului „George Enescu”.

„Artistul e seismograful timpului. El înseamnă imens pentru imaginea României

– *Cum considerați relația dintre putere și cultură muzicală? Vizez faptul că, spre deosebire de alte țări foste socialiste – ex. Rusia – la noi se mai găsesc ceva fonduri, sigur, nu suficiente, pentru muzică.*

– Tristă e situația muzicantului rus, care a avut o școală fenomenală și care, la ora actuală, servește doar sălile de concerte ale Americii, ale Europei Occidentale. A fost flexibilă, să zic așa, puterea în fața muzicii și modul în care puterea a sprijinit cea de-a XIII-a ediție a Festivalului enescian, acest septembrie 1995, mi se pare salutar. S-au dat miliarde, cred, de lei pentru ca Bucureștiul și țara să aibă șapte orchestre, pe care nu le-am întâlnit într-un festival profesional internațional în anul acesta. Poate e un semn de perspectivă. Avem 16 filarmonici, avem cinci teatre muzicale care trebuie să viețuiască și care trebuie să demonstreze că statu-i sprijină și că România-i o putere muzicală.

– *Ce ecou european a avut recenta ediție a Festivalului „George Enescu” și dacă nu considerați cumva că a lipsit concursul de interpretare?*

– Festivalul a avut un ecou deosebit. Nu mă refer decât la un articol din «Le Monde» despre ce sărbătoare muzicală a adăpostit Bucureștiul. A avut ecou în condițiile în care Menuhin, Maazel, Mehta, Rojdezvensky, alte mari forțe – Radu Lupu, Comissiona – au fost la București, nu? Dar, indiscutabil,

nu putem aștepta o viitoare ediție a festivalului fără a fi dublată de concursul enescian, care a încetat să-și desfășoare existența de multe ori și pe care-l așteptăm să aibă loc cu prilejul primei ediții. Se pare că anul viitor, 1996, va fi un an al unei noi ediții a Concursului Internațional «George Enescu» (...).”

(Dana Todor, *Interviu cu maestrul Iosif Sava*, „Adevărul”, 1 noiembrie 1995)

Un alt interviu interesant, apărut în „Adevărul” din 16 decembrie 1996, beneficiază de opiniile avizate ale directorului teatrului din Viena „Jugendstiltheater” Alois Hofinger, care a pus în scenă *Oedip* de Enescu, la împlinirea a 60 de ani de la premiera pariziană a operei. Pe aceeași scenă au fost prezente opere ca: *Medea* de Cherubini, *Pimpinone* de Telemann, *Idomeneo*, *Flautul fermecat*, *Don Giovanni* și *Nunta lui Figaro* de Mozart, *Macbeth* de Verdi. Directorul teatrului afirmă că Yehudi Menuhin „a asistat la repetiții și a vorbit cu multă căldură despre profesorul său, Enescu”, afirmație care este scoasă în evidență, constituind șapoul articolului.

„«Yehudi Menuhin a vorbit cu căldură despre profesorul său» – spune dl ALOIS HOFINGER, directorul Jugendstiltheater

– *Colaborați de trei ani cu orchestra «Europa Symphony». Se fac și înregistrări în teatrul pe care-l conduceți. Cum s-a derulat colaborarea?*

– Orchestra condusă de Wolfgang Gröhs a prezentat la teatrul nostru între 30 și 40 de concerte. Îmi place orchestra în ansamblu și fiecare muzician e un bun profesionist. Cred că această orchestră trebuie să aibă o șansă la Viena. Pentru înregistrări le punem la dispoziție o dotare tehnică de calitate, unele echipamente le-am achiziționat, recent, pentru acest gen de înregistrări.

– *Cine și când a construit Jugendstiltheater?*

– Planurile sunt ale celebrului arhitect Otto Wagner, iar construcția s-a ridicat între anii 1904-1907, în stilul începutului de secol, pentru populația de aici. Se prezentau spectacole muzicale și de teatru. Menționez că teatrul se situează pe teritoriul Clinicii psihiatrice de la Baden.

– *Uriașă clinică!*

– Pe o suprafață de 900000 metri pătrați se află aproape 100 de clădiri. Zona e frumoasă, parcul bine îngrijit. Spitalul are pavilioane de geriatrie, școli, centre de recuperare etc.

– *Ce fel de activități culturale găzduiește acest teatru?*

– De șase ani, prezentăm spectacole de operă, operă de cameră, concerte simfonice, muzică de cameră.

– *Poate muzica să vindece psihicul?*

– Există o terapie bine stabilită.

– *Prin urmare, la Viena, numită și „capitala muzicii”, se vindecă până și prin... muzică!*

– Unul dintre pionierii terapiei prin muzică a fost profesorul Erwin Ringel – dispărut de curând – care a făcut foarte mult pentru ridicarea calității vieții în așezămintele spitalicești.

– *Așadar, să ascultăm muzica pentru a rămâne sănătoși.*

– Nu cred că trebuie să faceți așa diferență clară între cei sănătoși și bolnavii psihic.

– *Aveți dreptate, realitatea ne oferă o sumedenie de exemple.*

– Pentru diferite tipuri de oameni sănătoși e bine să asculte muzică, chiar să facă ei înșiși muzică, ajută echilibrului lor interior. Primul izvor din care aflăm cum lucrează muzica este Vechiul Testament... să ne gândim doar la David.

– *Din „statistica” Bibliei aflăm că – pe vremea aceea – cântăreții reprezentau un procent mult mai mare din populație ca acum.*

– Aflăm de acolo că muzica ajută minții, dezvoltă bunul simț, dar asta este, de fapt, altă discuție...

– *Avem fiecare nevoie de muzică. Ce înseamnă ea pentru dvs.?*

– Cu toate că personal nu fac muzică, o prefer pe cea clasică, dar ascult orice gen de muzică. Îmi place foarte mult opera. Am prezentat și la teatrul nostru spectacole de operă cu *Medea* de Cherubini, *Pimpinone* de Telemann, *Idomeneo*, *Flautul fermecat*, *Don Giovanni* și *Nunta lui Figaro* de Mozart, *Macbeth* de Verdi, dar și prime audiții absolute de operă modernă și operă de cameră. Pentru anul viitor avem deja în vedere trei premiere aparținând acestor genuri mai puțin consacrate. Anul acesta, am prezentat și opera *Oedip* de Enescu, cu un solist rus, iar orchestra și corul au fost din Ungaria.

– *Tocmai la împlinirea a 60 de ani de la premiera pariziană a operei. De altfel, George Enescu a și studiat la Viena între 1888-1892, când viața muzicală a Vienei era dominată de Wagner, Bruckner și Brahms.*

– Am avut onoarea ca în timpul punerii în scenă a lui *Oedip* să fim vizitați de Yehudi Menuhin, care a asistat la repetiții și a vorbit cu multă căldură despre profesorul său, Enescu”.

(Dana Todor, *La Viena, asistând la pregătirea spectacolului Oedip de Enescu*, „Adevărul”, 16 decembrie 1996)

Un articol critic cu privire la desfășurarea prestigiosului Festivalul „George Enescu” apare în „Adevărul” din 22 septembrie 1998, cu titlul *S-a încheiat festivalul „George Enescu”*. Dar, oare, ce s-a ales de concurs?, referindu-se la ediția a XIV-a, o ediție care a reunit 12 orchestre de talie mondială și a avut ca director onorific pe Sir Yehudi Menuhin, iar ca director artistic pe Lawrence Foster. Autoarea articolului remarcă faptul că radioul a transmis concertele în toate cele 15 zile ale festivalului, dar se întreabă retoric despre absența operelor enesciene din programul festivalului, precum și în legătură cu faimosul Concurs „George Enescu”, care nu a mai avut loc.

„Cel mai important festival muzical românesc poartă marca personalității tutelare a lui George Enescu. Deopotrivă violonist, pianist, dirijor și compozitor, el spunea «să te odihnești de muncă, prin muncă», crezând că «menirea sfântă a muzicii este să stingă urile și să unească sufletele».

În timp ce politicienii fac cunoscută lumii o imagine a României viciată de tot felul de clișee, argumentate de gazetarii ce caută senzația, cultura consacră una veridică.

Timp de 40 de ani, de-a lungul a XIV ediții, Festivalul «George Enescu» a adus la București artiști, dirijori și orchestre ce propun spre audiție publicului lucrări capitale din repertoriul românesc și mondial. Edițiile de după '89, monopolizate politic de guvernării momentului, au fost și subtile momente electorale. Ediția a XIV-a, care a avut ca director onorific pe Sir Yehudi Menuhin și artistic pe Lawrence Foster, a adus la București 12 orchestre de talie mondială – Orchestra Națională a Franței, Conservatorului din Moscova, Ierusalim, Festivalului din Budapesta, Academia Santa Cecilia etc. Muzicienii, gazetarii străini vor vorbi la ei acasă despre ce au văzut și auzit.

Chiar dacă anul acesta n-am remarcat prea mulți dirijori extraordinari (soliști de marcă migrează spre dirijat), au fost mulți soliști de talie internațională unii plecați chiar de la noi, ca să-i amintim doar pe Radu Lupu, Silvia Marcovici.

Radioul a adus în casele celor interesați toate concertele de pe parcursul a 15 zile, în mai mică măsură, și Televiziunea. La concertul din 13 septembrie de la Sala Palatului, orchestra rusească (și au fost două excelente) interpreta *Tablourile* de Musorgski – Ravel, operatorii arătau flauții și se auzeau fagoții, arătau cornii și cânta harpa. La ultimul concert nu se vedea decât mâna dreaptă a lui Dan Grigore, plus că nici microfoanele nu erau cel mai bine amplasate să se audă toate compartimentele. Sau un singur instrument la vreun solo.

Mulți invitați au vorbit foarte elogios despre Enescu, dar dintre lucrările sale s-au cântat mai puțin de zece. Bine că măcar au fost și atâtea, că în stagiunile filarmonicilor, slabă speranță.

A fost pus în circulație un CD cu rapsodiile, ce arată un Enescu romantic, dar altceva?

Ultimul concert al festivalului s-a încheiat cu o gafă hollywoodiană a dirijorului Myung Whun Chung, care a dat la bis un dans ungar de Brahms, mai bine «sârba-n căruță» sau «dansul tătar» în versiunea enesciană.

Oare ce s-o fi întâmplat cu faimosul Concurs «George Enescu»? Dispărut de pe vremea comunismului, s-a mai vorbit câte ceva despre niște intenții de a-l organiza și atât. Păcat, pentru că acesta era considerat printre marile concursuri europene, care a consacrat o pleiadă de soliști români și străini. Poate la ediția a XV-a din 2001”.

(Dana Todor, *S-a încheiat festivalul „George Enescu”*.

Dar, oare, ce s-a ales de concurs?,
„Adevărul”, 22 septembrie 1998)

Festivalul „George Enescu” – ediția a XV-a – este considerat a fi „cea mai prestigioasă manifestare muzicală a României” în articolul apărut în „Adevărul” din 10 septembrie 2001, cu titlul *Festivalul „George Enescu” – ediția a XV-a. Din*

prima seară, numai cunoștințe, semnat de Dana Todor. Reunind 44 de concerte și recitaluri, programul a avut în deschidere *Suita a doua pentru orchestră* de George Enescu. Prestația violonistului Alexandru Tomescu, de altfel câștigător al Concursul „Enescu” în 1999, confirmă o certă valoare cu reală vizibilitate internațională.

„Festivalul Internațional «George Enescu» este cea mai prestigioasă manifestare muzicală a României. Este absolut meritorie angajarea conducerii țării în susținerea financiară a Festivalului și Concursului «George Enescu», care – după 30 de ani – se vor desfășura din nou în același timp.

Ediția a XV-a a festivalului programează 44 de concerte și recitaluri ce dau adevărata identitate a Muzicii, într-o lume uzată de zgomote. În antichitate, orașele grecești organizau ample reprezentații de teatru deschise tuturor cetățenilor, având efecte sociale bine cunoscute. Procedul rămâne valabil și-n variantele actualizate.

Deschiderea festivă a programat pentru sâmbătă seara un concert de public. Adresabilitatea trebuia să fie largă, cu atât mai mult cu cât concertul era televizat. Deși Atheneul s-ar fi potrivit mai bine, din multe rațiuni, a fost aleasă Sala Palatului, fiind mai încăpătoare.

Orchestra care a avut cinstea de a inaugura ediția a XV-a este un ansamblu cu o activitate mai puțin mediatizată. Am remarcat foarte mulți tineri și ne-a convins seriozitatea în abordarea *Suitei a doua pentru orchestră* a lui George Enescu.

La începutul anilor '80, la Arad a venit în turneu a doua orchestră vieneză, Wiener Symphoniker. În dublă ipostază – dirijor și pianist – l-am văzut atunci pe tânărul Christoph Eschenbach. Sâmbătă seara, orchestra pariziană o dirija un Eschenbach matur, sobru, dar la fel de sensibil. Din stagiunea 2003-2004 el va dirija la Philadelphia.

Solistul serii este o altă cunoștință a publicului arădean, violonistul Alexandru Tomescu. La vârsta de opt ani, el a cântat pentru prima dată pe scena Palatului Cultural. După concert l-am întrebat «Cum ar fi dacă ai mai cânta o dată?». A răspuns: «Mult mai bine! Știți, acolo și acolo, n-a fost prea grozav». Am reținut perfecționismul. Știam că este fiul unor muzicieni serioși (mama – profesoară de vioară, tatăl – pianist) și avea șanse mari. Când a câștigat concursul «Paganini» nu ne-am mirat. Când a câștigat, în 1999, Concursul «Enescu», eram siguri că mai avem un violonist de marcă. L-am întâlnit la Olimpiada națională de muzică pe dl Adrian Tomescu. Era în juriu. Am întrebat de ce nu vine Alexandru la Arad? «Dacă nu-l invită nimeni». Păi de ce să invităm la Arad tineri soliști valoroși, ca să nu mai încapă în stagiune coreenii?

Sâmbătă, Alexandru Tomescu a cântat două piese de mare virtuozitate – Saint-Saëns, *Introducere și Rondo capriccioso pentru vioară și orchestră*, Ravel – *Rapsodia pentru vioară și orchestră, Tzigane*. Sunet frumos, ton cald, precizie, siguranță, stăpânire de sine. După două lucrări strălucitoare, solistul era obosit. Publicul voia bis. Eschenbach ridică orchestra. Publicul nu observă, cere bis. A venit și bis-ul.

După pauză, orchestra intră în scenă. Concert – maestrul face acordajul. Dă să intre dirijorul, dar publicul nu-i în sală. Timp de cinci-șase minute orchestra aștepta pe scenă să reapară publicul. Așa ceva n-am mai văzut și nici n-am auzit. Sigur nici orchestra!

În fine, dirijorul Christoph Eschenbach și orchestra odihnită în așteptare, atacă ultimul punct al concertului, *Sărbătoarea primăverii* a lui Igor Stravinski. Și așa a început a 15-a Sărbătoare Enescu”.

(Dana Todor, *Festivalul „George Enescu” – ediția a XV-a. Din prima seară, numai cunoștințe, „Adevărul”, 10 septembrie 2001)*

Un succint articol publicat în „Adevărul” din 31 octombrie 2001 se referă la un „eveniment muzical remarcabil”, și anume *Concertul festiv al orchestrei Europa Symphony*, orchestră care, în cei zece ani de existență, și-a demonstrat valoarea și chiar un manageriat de succes. Dirijorul W.Gröhs a ales *Rapsodia nr. 1, op. 11*, de George Enescu, alături de Richard Strauss și Gustav Mahler.

„Filarmonica de Stat găzduiește astăzi, la orele 19.00, un eveniment muzical remarcabil, cu dublă îndreptățire la a fi sărbătorit: în orașul nostru, acum un deceniu, prima orchestră particulară din România, formație în care arădenii dețin ponderea. Ceilalți muzicieni sunt ocupanții primelor pupitre de la mai multe filarmonici și teatre de operă din Ardeal. Zece ani au însemnat concerte din Austria, până în China, stagiuni estivale vieneze, 30 CD-uri sub bagheta dirijorului WOLFGANG GRÖHS, și în manageriatul (însușit din mers) violonistei RODICA TĂLMACIU. În 10 ani orchestra a dovedit în lume că în cultură româniei sunt de luat în seamă. De 10 ani acești muzicieni fac optime servicii diplomatice țării.

Pentru concertul extraordinar din această seară, dirijorul W.Gröhs a ales *Rapsodia nr. 1, op. 11*, de George Enescu, *Ultimele 4 lieduri* de Richard Strauss și *Cântecul Pământului* a lui Gustav Mahler. În vreme ce *Rapsodia* este opera unui Enescu de numai 17 ani ce debutase fulminant într-un teatru parizian, articulând cântecul românesc tradițiilor muzicii europene, celelalte două lucrări sunt opere de senectute (...).”

(*Concertul festiv al orchestrei Europa Symphony, „Adevărul”, 31 octombrie 2001)*

Un interviu publicat în „Adevărul” din 23 aprilie 2002 îl are ca invitat pe organistul și profesorul de muzică Andrzej Chorośiński, o personalitate a vieții muzicale contemporane, rector al Școlii Superioare de Muzică din Varșovia, președintele cercului decanilor facultăților de artă din Polonia și membru al consiliului de conducere al uniunii rectorilor din cadrul a 127 de facultăți de muzică din Europa. Reținem aprecierea pe care Andrzej Chorośiński o face cu privire la George Enescu, pe care-l consideră „unul dintre cei mai mari compozitori ai secolului XX”.

„George Enescu – unul dintre cei mai mari compozitori ai secolului XX – apreciază organistul și profesorul Andrzej Chorosiński

Artistul a studiat pian, orgă, compoziție, urmând specializări în Belgia și în Franța; este profesor și rector al Școlii Superioare de Muzică din Varșovia, e președintele cercului decanilor facultăților de artă din Polonia și membru al consiliului de conducere al uniunii rectorilor din cadrul a 127 de facultăți de muzică din Europa; din 1972 susține concerte și cursuri de măiestrie în mai toată Europa, S.U.A, Canada, Israel, Coreea de Sud, Japonia; în Arad a susținut două recitaluri de orgă, minunate, prilej cu care am purtat următorul dialog.

– *De ce, oare, singură muzica – dintre toate artele – și-a păstrat funcția ritualică?*

– Pentru că muzica este un mister, o marcă a spiritualității. Este legătura cu ideile marilor maeștri care, prin muzică, ne-au fost transmise.

– *Ce legătură este între muzică și religie?*

– Mai mult sau mai puțin. În cazul muzicii de orgă, una mult mai strânsă. În mare parte, muzica de orgă este legată de biserică, așa, compozitorii au avut pentru creațiile lor scopuri religioase.

– *La trei secole după ce a plecat de la registrele orgii de la Thomaskirche, n-ar trebui Bach descoperit a doua oară, după Mendelssohn?*

– Muzica lui Bach are un conținut atât de mistic, încât orice muzician descoperă aici ceva nou și nu se reiau lucruri; un semn că această muzică este inspirată și totodată, bază pentru noi descoperiri.

– *Muzica auzită pe toate canalele de radio și tv, ceea ce ni se prezintă drept muzică, n-ar avea de câștigat din echilibrul lui Bach?*

– În ultimii 40-50 de ani, muzica a cunoscut atâtea direcții, am spune, încât cu greu s-ar putea face generalizări. Muzica clasică a celei de-a doua jumătăți a secolului XX, pentru o evaluare corectă, are nevoie de o perspectivă mult mai largă. Ascultând azi muzica anilor '70, vedem totul altfel decât imediat după momentul când a fost scrisă. Muzica marelui componist român George Enescu, unul dintre cei mai mari compozitori ai secolului XX, nu ajunge să fie imediat cunoscută tocmai din lipsa acestei perspective.

– *Aveți o sumedenie de titluri și funcții. Nu stânjenesc aceste demnități muzicianul?*

– Natural, funcția de rector al Școlii Superioare de Muzică din Varșovia – după șase ani cât am fost vice-rector, ca membru în structuri de nivel european (așa l-am cunoscut pe bunul meu prieten, Petru Elefterescu, rectorul Academiei de Muzică din București) – cere, mai totdeauna, rezolvarea unor probleme de organizare și e nevoie de timp în cursul unei zile, al unei săptămâni ca interpretul să se dedice exclusiv muzicii.

– *Dedicați, zilnic, un timp muzicii?*

– Fiecare zi începe pentru mine, de dimineață, de la ora cinci și jumătate, cu studiu individual.

- *Pian sau orgă?*
- Am orgă acasă.
- *Ați fost vreodată cantor la biserică?*
- Nu, doar organist invitat la o mare biserică din Varșovia, pentru concerte speciale. Organiștii, în Polonia, au de cântat la atât de multe mise, încât acest statut este incompatibil cu orice altă meserie.
- *Orga Bisericii Minorităților a fost cam «mică» pentru interpretul care sunteți...*
- Nu-i mică.
- *N-aveam cum să marchez ghilimelele!*
- Trebuie să spun că orga de aici, de la biserica catolică, este un foarte frumos instrument romantic. Această orgă este ținută, din păcate, într-o nu prea bună stare. Instrumentul are câteva defecțiuni care nu pot fi acoperite din cântat. Unele tonuri sună, efectiv, fals. Nu se poate sări peste ele.
- *În două zile, două programe diferite...*
- Mă gândeam la cei care ar fi dorit să vină la ambele și atunci era limpede că se cereau alte programe.
- *Splendide amândouă. Vă mulțumim și vă mai așteptăm la Arad. Poate chiar într-o colaborare cu Filarmonica. O ultimă întrebare: mai este orga «regina instrumentelor»?*
- Pentru totdeauna!”.

(Dana Todor, „Adevărul”, 23 aprilie 2002)

Filarmonica de Stat Arad, în cadrul programului „Cantemir”, finanțat de Institutul Cultural Român, a câștigat un concurs de proiecte ce vizează susținerea a două concerte vocal-simfonice cu muzică românească în două dintre localitățile maghiare situate la granița cu România. Repertoriul a cuprins lucrări muzicale românești consacrate, între care *Rapsodia* de George Enescu și *Balada* de Ciprian Porumbescu sunt piese care s-au clasicizat în câteva decenii.

„În cadrul Programului «Cantemir», finanțat de Institutul Cultural Român, Filarmonica de Stat Arad a câștigat un concurs de proiecte. Proiectul, în valoare de 400 de milioane lei, va cuprinde realizarea a două concerte vocal-simfonice, susținute de corul și orchestra filarmonicii arădene în localitățile Kitikhaza și Gyula (Ungaria), în care trăiește o puternică comunitate românească.

În cadrul celor două concerte, ce vor avea loc în toamna acestui an, va fi prezentată în special muzica vocal-simfonică românească – *Rapsodia* de George Enescu, *Balada* de Ciprian Porumbescu, *Valurile Dunării* de Iosif Ivanovici, muzica din filmul *Mihai Viteazul* de Tiberiu Olah și altele”.

(G. K., *Proiect câștigat de Filarmonică*, „Jurnal arădean”, 25 iulie 2006)

Ziarul „Jurnal arădean” consemnează succint programul Filarmonicii arădene, program din care reținem piesele muzicale semnate de George Enescu: *Menuet lent din Suita I* și *Sonata pentru pian și violoncel nr.2*.

„Unde mergem în Arad

Concerte: Palatul Cultural, concert simfonic, dirijor: Dorin Frandeuș (...)

În program: George Enescu, *Menuet lent din Suita I*”.

(„Jurnal arădean”, 8 martie, 2007)

*

„...Cea de a doua săptămână simfonică a lunii martie își construiește profilul din partituri de Enescu, Chopin și Beethoven (...) Benefica rememorare a spațiului acustic românesc *Menuet lent* este o alegere care avantajează momentul de debut. În suită, dansul ocupă poziția secundă, urmându-i celebrului *Preludiu la unison* pe care îl completează prin construcție și îl amplifică prin adaosul de timbre (...)”.

(Codruța Dogaru, *Avancronică de concert*

„*Simfonicul cu numărul 21*”,

„Jurnal arădean”, 8 martie, 2007)

*

„Unde mergem în Arad

Concert: Recital cameral, proiectul cultural «Remember Anatol Vieru». În program: George Enescu – *Sonata pentru pian și violoncel nr.2* (vineri, 30 mai, ora 19.00, în sala mică de concert)”.

(„Jurnal arădean”, 29 mai 2008)

În „Nyugati Jelen” din 13 iulie 2008 este consemnat un concert dedicat „celor trei muzicieni de excepție” care au concertat în Arad: Johannes Brahms, Bartók Béla și George Enescu.

„Programul concertului de debut a fost dedicat celor trei muzicieni de excepție (toți trei au concertat în orașul nostru): Johannes Brahms, Bartók Béla și George Enescu. Concertul este doar unul din punctele forte ale festivității: în anticameră, iubitorii de muzică vor fi așteptați cu o expoziție inedită, pentru că tot atunci va fi prezentată monografia Filarmonicii și pagina de web a acesteia”.

(Balázs Katalin, *Măsurători acustice în sala de concerte*,

„Nyugati Jelen”, 13 iulie 2008)

Stagiunea 2008–2009 a Filarmonicii arădene include în repertoriul său un concert aniversar cu lucrări de valoare ale marilor compozitori ai secolelor XIX și XX, care au onorat Aradul prin memorabilele lor apariții: Franz Liszt, Johannes Brahms, Belá Bartók și George Enescu. Programul Filarmonicii este construit pe tema rememorării unor evenimente artistice de anvergură, între care reținem lucrările orchestrale ale maeștrilor întemeietori ai instituției de la 1948.

„ARAD – Câteva repere din programul stagiunii 2008–2009, o stagiune aniversară la Filarmonica de Stat Arad.

Două mari cicluri concertistice traversează, din octombrie 2008 până în iunie 2009, stagiunea aniversară.

Primul vizează creațiile marilor artiști compozitori ai secolelor XIX și XX, care au onorat Aradul prin memorabilele lor apariții: Franz Liszt, Johannes Brahms, Belá Bartók și George Enescu. O deschidere spectaculoasă, cu creații ale ultimilor trei este urmată, în luna noiembrie, de o prima audiție mondială a reconfigurării *Sonatei a III-a pentru vioară și pian* de Enescu, în versiunea vioară – orchestră semnată de dirijorul compozitor Valentin Doni.

«Componente ale aceluiași ciclu, *Medalioanele* Brahms, programate în lunile octombrie și noiembrie 2008, mizează pe distribuții mari: reprogramăm în versiunea Andrei Agoston – László Fenyő, *Concertul dublu pentru vioară, violoncel și orchestră*, iar *Requiemul german*, reluat în memoria celor care nu mai sunt aspiră la o solistică de același rang» – ne-a spus Rodica Tălmăciu, director general al Filarmonicii.

De menționat totodată că fabuloasa simfonie *Dante* de Liszt, proiectată în premieră la început de aprilie 2009, prin bunăvoința londonezului Robert Max, reprezintă o adevărată culminație a ciclului.

Cel de al doilea «lanț» concertistic rememorează lucrările orchestrale ale maeștrilor întemeietori ai instituției de la 1948, Nicolae Boboc și Nicolae Brânzeu, într-o însoțire ritmică, cu cele 9 simfonii beethoveniene. Finalul de stagiune 2008-2009 coincide cu reluarea ultimei simfonii.

Evenimente „punctate” muzical

Paul Constantinescu – *Oratoriul bizantin de Crăciun* înnobilează demersul nostru în 1 Decembrie, Ziua Națională urmând a fi marcată printr-una dintre cele mai splendide creații românești ale secolului precedent – ne-a mai informat directorul instituției arădene. Maestrului Petru Sbârcea îi revine onoarea scoaterii la rampă a partiturii, dar și a deschiderii de stagiune.

Calendarul Săptămânii Mari restituie, la inițiativa vienezului Christian Schulz, într-o dublă formulă – cvartet de coarde și partitură vocal-simfonică – *Ultimele șapte cuvinte al Mântuitorului pe cruce*. Motivată de aceeași sărbătoare a lumii muzicale, pianistul Sorin Dogariu își azonează repertoriul, abordând într-un maraton pianistic principalele concerte pentru pian de Joseph Haydn.

Ziua Europei se desfășoară sub același semn haydnian, mai puțin convenționalele simfonii *Surpriza* și *Despărțirea* fiind alese să argumenteze muzical prezența Austriei în contextul cultural al continentului.

Constante și cu siguranță tradiționale – «Concertul de colinde» (decembrie 2008) «Gala Strauss» (de la început de an 2009), «Coruri celebre din opere» (februarie 2009), «Selețiuni din opere vieneze» (mai 2009), dar și versiunea concertantă a unei opere de Giuseppe Verdi (mai 2009) reflectă încă o dată respectul pentru «cerințele» auditorilor.

Maeștri și tinere talente

Celor mai competente «voci» ale orchestrei, stagiunea aniversară le oferă cu generozitate ocazia ieșirii la rampă. În genul preferat – concertul instrumental – vor evolua cei care, cu constanță, își probează săptămânal performanțele în cele mai expuse partituri de orchestră.

Noile generații de virtuozii – recunoașterea celor mai tineri și talentați continuă odată cu experimentele din concertele destinate tinerilor internaționali. Sfârșitul de ianuarie și începutul de iunie configurează programe cu interpreți din generațiile prezentului, la acestea adăugându-se programările primilor doi câștigători ai Concursului internațional de pian «Beethoven 2007».

Fact box

Mari aniversări

Segmentul 2008 al stagiunii concentrează marile aniversări: Puccini – 150 de ani de la naștere, Lehar – 60 de ani de la moarte, iar 2009 se concentrează asupra lui Joseph Haydn, 200 de ani de la moartea compozitorului”.

(V.F., *Filarmonica împlinește 60 de ani*, „Jurnal arădean”, 29 iulie 2008)

În ziarul „Jurnal arădean” din noiembrie 2008, apar alte anunțuri privind concertele Filarmonicii arădene care are înscrise în repertoriu lucrări de George Enescu.

„Unde mergem în Arad

Concert: Dirijor Valentin Doni, solistă Patricia Kopatchinskaja (Austria). În program: George Enescu, *Sonata a III-a în caracter popular românesc* (transcripție pentru vioară și orchestră Valentin Doni) în primă audiție mondială”.

(„Jurnal arădean”, 18 noiembrie, 2008)

*

„Unde mergem în Arad

Concert: Dirijor Valentin Doni, solistă Patricia Kopatchinskaja (Austria). În program: George Enescu, *Sonata a III-a în caracter popular românesc* (transcripție pentru vioară și orchestră Valentin Doni) în primă audiție mondială”.

(„Jurnal arădean”, 19 noiembrie, 2008)

*

„Unde mergem în Arad

Concert: Dirijor Valentin Doni, solistă Patricia Kopatchinskaja (Austria). În program: George Enescu, *Sonata a III-a în caracter popular românesc* (transcripție pentru vioară și orchestră Valentin Doni) în primă audiție mondială”.

(„Jurnal arădean”, 25 noiembrie, 2008)

*

„Unde mergem în Arad

Concert: „Muzică și poezie” (...) În program lucrări de William Croft, Jean Philippe Rameau, George Enescu (...).”

(„Jurnal arădean”, 26 noiembrie, 2008)

*

„Unde mergem în Arad

Concert: «Muzică și poezie» (...) În program lucrări de William Croft, Jean Philippe Rameau, George Enescu (...).”

(„Jurnal arădean”, 27 noiembrie, 2008)

„Jurnal arădean” publică, în numere consecutive din 26, 27, 29 februarie 2008, anunțuri cu privire la programul Filarmonicii arădene, care înscrie, cu consecvență, piese aparținând lui George Enescu.

„Unde mergem în Arad

Recital: Cristina Pop – violă, Kanade Joho (Japonia) – pian. În program: George Enescu – Konzertstück”.

(„Jurnal arădean”, 26 februarie 2008)

*

„Unde mergem în Arad

Recital: Cristina Pop – violă, Kanade Joho (Japonia) – pian. În program: George Enescu – Konzertstück”.

(„Jurnal arădean”, 27 februarie 2008)

*

„Unde mergem în Arad

Recital: Cristina Pop – violă, Kanade Joho (Japonia) – pian. În program: George Enescu – Konzertstück”.

(„Jurnal arădean”, 29 februarie 2008)

*

„Peste câteva zile, în 23 martie, în Sala mică a Palatului Cultural va mai avea loc un eveniment de excepție, care va fi dedicat din partea violonistei Giorgiana Maria și a pianistului Sorin Dogariu lui Bartók Béla (compozitor de renume mondial, născut la 25 martie 1881) și lui George Enescu. Cei doi muzicieni vor interpreta piese mai cunoscute și mai puțin cunoscute ale celor doi compozitori”.

(Balázs Katalin, *Deserturi muzicale de martie*, „Nyugati Jelen”, 4 martie 2009)

Programul Filarmonicii include, alături de piese binecunoscute ale lui George Enescu, și compoziții ale muzicienilor români Gheorghe Dima și Sabin Drăgoi.

„Unde mergem în Arad

Concert: Seară de lieduri susținută de artiști lirici ai Filarmonicii (...) În program lucrări de Gheorghe Dima, George Enescu și Sabin Drăgoi”.

(„Jurnal arădean”, 23 ianuarie 2009)

*

„Unde mergem în Arad

Concert: Seară de lieduri susținută de artiști lirici ai Filarmonicii (...) În program lucrări de Gheorghe Dima, George Enescu și Sabin Drăgoi”.

(„Jurnal arădean”, 26 ianuarie 2009)

Numeroși interpreți aleg în repertoriul lor lucrări ale muzicianului român George Enescu, dar și Belá Bartók, asocierea celor doi compozitori nefiind întâmplătoare.

„Unde mergem în Arad

Recital cameral cu Georgiana Maria (vioară) și Sorin Dogariu (pian). În program: lucrări pentru vioară și pian de George Enescu și Belá Bartók”.

(„Jurnal arădean”, 21 martie 2009)

*

„Unde mergem în Arad

Recital cameral cu Georgiana Maria (vioară) și Sorin Dogariu (pian). În program: lucrări pentru vioară și pian de George Enescu și Belá Bartók”.

(„Jurnal arădean”, 23 martie 2009)

„Jurnal arădean” publică o serie de anunțuri consecutive privind concertele Filarmonicii arădene care are în program lucrări de George Enescu, de această dată alese de dirijorul Wolfgang Gröhs.

„Unde mergem în Arad

Concert: Pagini simfonice de mare popularitate. Dirijor Wolfgang Gröhs (Austria). În program: George Enescu – *Rapsodia I*”.

(„Jurnal arădean”, 19 mai 2009)

*

„Unde mergem în Arad

Concert: Pagini simfonice de mare popularitate. Dirijor Wolfgang Gröhs (Austria). În program: George Enescu – *Rapsodia I*”.

(„Jurnal arădean”, 20 mai 2009)

*

„Unde mergem în Arad

Concert: Pagini simfonice de mare popularitate. Dirijor Wolfgang Gröhs (Austria). În program: George Enescu – *Rapsodia I*”.

(„Jurnal arădean”, 21 mai 2009)

Balázs Katalin subliniază în articolul *Începe stagiunea 2009/2010* faptul că Ziua Națională a României, sărbătorită la 1 Decembrie, este marcată în programul Filarmonicii arădene printr-un concert George Enescu, fiind considerat cel mai reprezentativ compozitor român.

„Ziua Națională a României, sărbătorită la 1 Decembrie, va fi inaugurată de Filarmonică cu un concert George Enescu. Concertul din 3 decembrie, aduce un omagiu revoluției de acum 20 de ani cu interpretările lui Daisuke Soga, dirijor japonez, și a lui Lucian Moraru. După 21 de ani îl putem saluta la Arad pe marele dirijor român Horia Andreescu, care va dirija la concertul din 10 decembrie piese ale lui Ceaikovski și Dvořák”.

(Balázs Katalin, *Începe stagiunea 2009/2010*, „Nyugati Jelen”, 28 septembrie 2009)

„Jurnal arădean” din 9 februarie 2010, prin articolul *Muzica unui sărbătorit*, se referă la un concert aniversar dedicat compozitorului austriac Gustav Mahler, de la a cărui naștere se împlinesc 150 de ani, un prilej de a oferi arădenilor „drept cadou” „o adevărată bucurie: *Poema Română* de George Enescu”. Articolul evocă „istoria” reprezentării *Poemei Române*, momentul 6 februarie 1898, la Teatrul Châtelet, când tânărul muzician George Enescu avea doar 16 ani, „iar cariera de violonist îl impusese deja în rândul marilor nume ale Europei”. Se face referire la muzica lui George Enescu considerată a fi o „muzică descriptivă de mare intensitate, imaginată în nuanțe și culori explozive, *Poema Română* însumează impresii și amintiri extrem de dragi lui Enescu”.

„ARAD – Concertul de joi seara de la Filarmonica de Stat din Arad aduce în fața arădenilor muzica unui sărbătorit. Este vorba despre compozitorul austriac Gustav Mahler, de la a cărui naștere se împlinesc anul acesta 150 de ani.

Lucrarea care se va interpreta joi seara, 11 februarie, de la ora 19.00 în sala mare de concerte a Filarmonicii de Stat, este *Simfonia a IV-a în sol major*, având-o ca solistă pe soprana Lucia Aioanei, membră a Corului Academic.

Cele zece simfonii ale dirijorului și compozitorului Gustav Mahler se numără printre capodoperele sfârșitului de dominație austro-germană asupra muzicii europene și anunță modificările pe care le va cunoaște tradiția vieneză prin experiențele începutului de secol XX. *Simfonia a IV-a* este sinteza creațiilor de până atunci, având patru mișcări și nu pretinde un efectiv orchestral la fel de mare ca și cele precedente. Mahler suprimă în orchestră sonoritățile masive de alamă, păstrează vocea solistă și renunță la cor. În ultima parte a simfoniei se poate auzi liedul *Wunderhorn*, în care răsună celest armoniile și bucuriile Paradisului.

Drept cadou pentru prezența lor în sala de concerte, maestrul Dorin Frandeuș, dirijorul întregului program, le-a pregătit spectatorilor o adevărată bucurie: *Poema Română* de George Enescu.

Lucrare dedicată Reginei României, *Poema Română* a fost prima compoziție prezentată de George Enescu la Paris. Evenimentul a avut loc la 6 februarie 1898, la Teatrul Châtelet, sub bagheta lui Édouard Colonne. Istoria ei însă a început cu un an înainte, când tânărul muzician avea doar 16 ani, iar cariera de violonist îl impusese deja în rândul marilor nume ale Europei.

Muzică descriptivă de mare intensitate, imaginată în nuanțe și culori explozive, *Poema Română* însumează impresii și amintiri extrem de dragi lui Enescu. Ritmurile și intonațiile folclorice aduse în formule stilizate culminează cu o suită de dansuri cunoscute (*Ce spui, mă?*, *Hora boierească*, *Hora șapte scări*), iar *Imnul Național al României* fixat de compozitor în finalul *Poemei* motivează dedicația și subliniază încă o dată prietenia și loialitatea lui Enescu pentru aceea care i-a fost alături în cele mai importante momente ale destinului său artistic, Regina Elisabeta a României.

Cea de-a treia lucrare a seriei o reprezintă *Concertul nr.1 în sol major pentru flaut și orchestră* de Wolfgang Amadeus Mozart. Și pentru ca fiecare lucrare să aibă ceva special, solistul concertului este recunoscutul flautist Constantin Tălmăciu, unul dintre copiii de suflet al regretatului muzicolog Iosif Sava. Solistul face parte din ansamblul Orchestrei Simfonice a Filarmonicii de Stat din Arad. Cele mai renumite repere clasice destinate flautului sunt concertele de Wolfgang Amadeus Mozart, partituri de relevanță pentru virtuozii. În opinia lui Alfred Einstein, unul dintre cei mai străluciți muzicologi al secolului XX, partea a III-a a concertului în sol major, nu reprezintă altceva decât „un veritabil izvor de bună dispoziție și prospețime”. Diversele intermezzi le permit interpreților să strălucească în pasajele îndrăznețe sau în variațiunile lejere și pline de neprevăzut.

Constantin Tălmăciu, prim flautistul Orchestrei Simfonice a Filarmonicii arădene, este posesorul a numeroase premii câștigate la concursurile naționale de interpretare. Solist invitat al orchestrelor din Iași, Sibiu, Constanța, Timișoara și Satu Mare, Constantin Tălmăciu concertează în fiecare an și la Arad. Cariera concertistică a instrumentistului se desfășoară de câțiva ani și peste hotare, apărând în postura de solist pe scene din Ungaria, Austria, Suedia, Mexic și China.

În ultimele stagioni muzicale, flautistul a colaborat frecvent cu ansambluri simfonice din Viena (Staatsoper, Volksoper) și Baden.

În colaborare cu casa de discuri Arte Nova, Constantin Tălmăciu a realizat integrala cvartetelor cu flaut de Wolfgang Amadeus Mozart și Gioacchino Rossini, integrala concertelor pentru flaut de Wolfgang Amadeus Mozart și concertul pentru flaut de Saverio Mercadante”.

(*Muzica unui sărbătorit*,
„Jurnal arădean”, 9 februarie 2010)

Un amplu articol se referă la concertul Filarmonicii arădene, prezentat de dirijorul Petru Sbârcea, un laureat al Premiului pentru cel mai bun spectacol de operă prezentat în cadrul Festivalului „George Enescu”.

„ARAD – Filarmonica de Stat îmbracă haine de carnaval și aduce surprize «valsante» chiar de ziua îndrăgostiților – Valentine’s Day.

Duminică, 14 februarie, de la ora 19, accesul în sala mare a Palatului Cultural va fi strict interzis persoanelor care nu sunt îndrăgostite. Sfântul Valentin va fi cel care va măsura pulsul iubirii, având ca reper ropotele de aplauze ale distinșilor oaspeți, care vor urma fiecărui număr din programul serii.

Pentru că este o seară de carnaval, concertul va conține lucrări celebre, de foarte mare popularitate, din creația repertoriului universal. Nu există persoană pe acest pământ care să nu fi fredonat, măcar o dată în viață, aria lui Figaro, *Largo al factotum*, din opera *Bărbierul din Sevilla* de Gioacchino Rossini, sau *Ceardaș-ul Rosalindei* din opereta *Liliacul* de Johann Strauss. Soliștii celor două arii și ai întregului concert de duminică seara sunt soprana de origine armeană Anna Ryan și baritonul clujean Adrian Mărcan.

Orchestra Simfonică a Filarmonicii de Stat va fi dirijată de maestrul Petru Sbârcea. Activitatea artistică a maestrului a fost răsplătită cu numeroase distincții, printre care enumerăm doar câteva: Ordinul «Meritul Cultural» al României; Medalia «Mascagni» – Italia; Diploma de onoare a Societății Mascagni – Italia; Premiul pentru cel mai bun spectacol de operă prezentat în cadrul Festivalului «George Enescu» București – ediția 1991 – cu opera *Don Carlo*; Premiul pentru întreaga activitate desfășurată în slujba artei dirijorale conferit de Uniunea Interpretilor, Coregrafilor și Criticilor Muzicali din România (1998); în luna septembrie a anului 1999 i-a fost acordat titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Cluj-Napoca, iar în 2003, Președintele României i-a înmănat maestrului Ordinul «Serviciul Credincios» în grad de Cavaler.

Cu gândul la bărcile gondolierilor venețieni, Aradul devine duminică seara un oraș al carnavalului. Pe lângă măști, o altă componentă esențială a unui carnaval îl constituie dansul. Nu vor lipsi din program lucrări precum *Valsul Wiener Bonbons* de Johann Strauss, *Uvertura* la opera *Coțofana hoață* de Gioacchino Rossini, *Estudiantina* de Émile Waldteufel – considerat Regele parizian al valsului, *Éljen a Magyar – Schnell Polka* de Johann Strauss, *Aria Adelei* din Opereta *Liliacul* de Johann Strauss, *Aria* lui Danilo din opereta *Văduva veselă* de Franz Lehar, *Erinnerung an Ernst – Der Carneval in Venedig* de Johann Strauss tatăl, *Aria* Silviei din opereta cu același nume de Emmerich Kalman, *Un ballo in maschera – quadrill* de Johann Strauss și *Duetul* dintre Hanna și Danilo din opereta *Văduva veselă* de Franz Lehar”.

(*Carnaval muzical pentru îndrăgostiți*,
„Jurnal arădean”, 11 februarie 2010)

„Nyugati Jelen” din 3 iunie 2010 se referă la un elev care a obținut un premiu internațional, un elev al liceului de prestigiu ce poartă numele maestrului George Enescu.

„Joi, în data de 10 iunie, podiumul Palatului Cultural aparține din nou tineretului. De data aceasta, Ștefan Cazacu, elev premiat internațional, al Liceului «George Enescu» din București, a primit felicitările cuvenite pentru interpretare, ca de altfel și Tóth Viktor de la Liceul de muzica din Szeged și Demény Balázs de la Academia de muzică «Liszt Ferenc» din Budapesta. Dirijor Dorin Frandeu. Titlul concertului din 17 iunie este *O sole mio*, în cadrul căruia auditorul arădean va fi încântat cu melodii consacrate”.

(Balázs Katalin, *Vară muzicală*, „Nyugati Jelen”, 3 iunie 2010)

Un articol din „Jurnal arădean” din 4 iulie 2010, semnat A.B.D. (probabil Adriana Barbu Dănilă) se referă la o gală organizată de Familia Regală, o primă ediție a unui eveniment de marcă, ce a reunit lucrări reprezentative românești, în primul rând *Rapsodia Română* a lui George Enescu, alături de Johannes Brahms sau Johann Strauss. Gala Regală își propune „să promoveze Aradul în Europa cu tot ce are el mai bun și mai reprezentativ” și, în acest context, numele lui George Enescu, legat sufletește de Arad, constituie certitudinea unei abordări elitiste.

„ARAD – Prima ediție a Galei Regale organizată de Familia Regală s-a bucurat de un real succes.

Gala regală – Eveniment de marcă la Arad: prima ediție a Galei Regale organizată de Familia Regală din România, în prezența Principesei Moștenitoare Margareta și a Principelui Radu.

Alături de oficialii regali, la evenimentul de la Palatul Cultural au mai fost prezenți, la finele săptămânii, Alteța Sa Imperială și Regală Magdalena a Austriei, Excelența Sa Baronul von Holzhausen, Excelența Sa Georg Oberreiter, însărcinatul cu afaceri ad-interim al Austriei la București, cu rang de ministru plenipotențiar, Sir dr. Csapay András și Lady Julia, din Ungaria, Sir dr. Bánó István Miklós, secretar de stat în cadrul Cabinetului primului-ministru din Ungaria și membru al Ordinului Cavalerilor de Malta, Sir Rózsa György, din partea Ordinului Cavalerilor de Cipru, cele mai importante fețe bisericești din Arad, în frunte cu ÎPS Timotei Seviciu, arhiepiscopul Aradului, politicieni, oameni de cultură din Arad etc.

Muzica

Invitații au putut urmări cele șase dansuri ungare compuse de Johannes Brahms, uvertura la opera *Liliacul* de Johann Strauss, dar și *Rapsodia Română* a lui George Enescu. La final, orchestra a intonat Imnul Casei Regale. După concert, Altețele Regale, împreună cu oaspeții lor, s-au retras la un dineu.

Viitorul

Scopul acestui eveniment de marcă a fost prezentat de Principele Radu, care a precizat faptul că Gala Regală se dorește a fi un eveniment menit să promoveze Aradul în Europa cu tot ce are el mai bun și mai reprezentativ: «Gala a fost gândită ca un fel de onorare și încurajare a unui centru important

din țară. E important să punem accentul pe comunitatea locală». Principele a mai adăugat că își dorește ca acest eveniment să fie organizat anual, cel târziu o dată la doi ani, la Arad, și că speră că anul viitor vor veni în municipiu mai multe personalități, familii regale europene și din S.U.A.”.

(A.B.D., *Gală regală pentru Arad*, „Jurnal arădean”, 4 iulie 2010)

Un alt articol, publicat în „Jurnal arădean” din 1 decembrie 2010, are în atenție „*Ziua porților deschise*” la Filarmonică. Este un mod de a aniversa Ziua Națională a României, precum și împlinirea a 60 de ani de la despărțirea de regretatul Dinu Lipatti, unul dintre discipolii preferați ai lui George Enescu.

„ARAD – Evenimentele beneficiază de intrare liberă, fiind un cadou din partea Filarmonicii arădene.

Ziua Națională a României reprezintă un eveniment important pentru Filarmonica de Stat din Arad. Acesta este și motivul pentru care ziua tuturor românilor va fi sărbătorită printr-o serie de spectacole menite să aducă un strop de bucurie în inimile greu încercate de această perioadă de restriște.

Luna cadourilor începe chiar din data de 1 Decembrie, când Corul Academic al Filarmonicii de Stat din Arad va fi prezent pe scena amplasată pe platoul din fața Primăriei, într-un spectacol dedicat Zilei Naționale a României. Corul condus de dirijorul Daniel Robert Rădoiaș va interpreta pe lângă *Imnul național*, piese corale celebre din repertoriul folcloric românesc.

Ziua de 2 decembrie va fi una dintre cele mai lungi, porțile Filarmonicii fiind deschise de dimineața până seara târziu pentru iubitorii muzicii. Împrumutând din tradiția marilor teatre muzicale ale lumii, Filarmonica arădeană organizează joi, 2 decembrie, cea de-a doua ediție a Zilei Porților Deschise. Tema aleasă pentru ediția din acest an – «La Mi ...ne e bine!» – are valoarea unei invitații permanente din partea Filarmonicii în lumea plină de armonie a spațiului sonor.

Turul ghidat al spațiilor Filarmonicii, cele care nu se cunosc nici măcar de către melomanii fideli ai instituției noastre, vor putea fi explorate cu începere de la orele 09.30; 10.30; 11.30 și 12.30.

În aceeași zi, seara, de la ora 19.00, în sala mare a Palatului Cultural, va avea loc un concert extraordinar dedicat Zilei Naționale a României. Titlurile lucrărilor din program sunt *Concertino în stil clasic* de Dinu Lipatti, *Balada pentru vioară și orchestră* de Ciprian Porumbescu, *Dansuri românești* de Belá Bartók și *Dansurile polovțiene* de Alexandr Borodin. Orchestra simfonică a Filarmonicii de Stat din Arad va fi dirijată de maestrul arădean Dorin Frandeuș, soliștii concertului fiind pianistul Sorin Dogariu și violonistul Traian Roman, ambii angajați ai instituției arădene.

Șase decenii fără Dinu Lipatti

De la despărțirea de Dinu Lipatti se împlinesc, la data de 2 decembrie 2010, 60 de ani, acesta fiind și motivul pentru care compoziția sa se află în

deschiderea concertului de joi. Configurat în patru părți, *Concertino* este un ópus neoclasic, o lucrare a primei jumătăți a secolului XX, care încorporează în datele sale de compoziție moștenirile tehnice și expresive ale vremurilor lui Johann Sebastian Bach, Domenico Scarlatti și Joseph Haydn.

Copil minune al secolului XX, Dinu Lipatti a debutat pe scena de concert la vârsta de 5 ani, interpretând și numeroase partituri proprii. La îndemnul lui George Enescu, va începe la vârsta de opt ani lecțiile de compoziție cu Mihail Jora. Renumele său pianistic va crește în anii următori, lumea muzicală asociindu-l pe Lipatti cu muzicieni de anvergura lui Vladimir Horowitz sau Arturo Benedetti Michelangeli.

De foarte mare efect în epocă, muzica lui Ciprian Porumbescu este percepută astăzi ca un indispensabil document al timpului, bine reprezentat de partituri precum aceea a *Baladei pentru vioară și pian op. 29*, cea mai cunoscută și îndrăgită lucrare a compozitorului. Datată 21 octombrie 1880, partitura este prezentată deseori în versiunea sa simfonică, cea care amplifică prin vocile acompaniamentului elementele mixate ale doinei, dansului bătrânesc și ale cântecului.

Compuse în 1915 și cunoscute atât în versiunea originală pentru pian, cât și în numeroase transcripții instrumentale, *Dansurile românești* reprezintă una din cele mai des abordate partituri ale lui Belá Bartók. Dansurile scot în evidență dorința muzicianului de a resuscita un patrimoniu cultural prin asimilarea profundă a folclorului, îndepărtat de orice replică sau copie savantă: ritmuri viguroase, armonizări ce respectă caracterul modal al muzicii populare românești, precum și o orchestră care evită capcana supraîncărcării straussiene în care căzuse Bartók la tinerețe. Se aud succesiv: *Joc cu bâta*, *Brâul*, *Pe loc*, *Buciumeana*, *Poarga românească* și două dansuri cu același nume: *Mărunțelul*.

Plasate la sfârșitul actului II al operei *Cneazul Igor* și imaginate ca o adevărată culminație a spectacolului, *Dansurile polovțiene* figurează astăzi printre partiturile de mare spectaculozitate ale repertoriului universal de orchestră. Dansurile oferă un exemplu de muzică strălucitoare, care captivează prin excentricitatea sonoră”.

(V.F., „Ziua porților deschise” la Filarmonică,
„Jurnal arădean”, 1 decembrie 2010)

„Nyugati Jelen” din 2 decembrie 2010 se referă la inițiativa președintelui Asociației Pro Philharmonia, Emil Cristescu, de a inaugura câte o stea, în Timișoara, pentru compozitorii Béla Bartók și George Enescu „care să le evoce personalitatea”.

„La inițiativa președintelui Asociației Pro Philharmonia, Emil Cristescu, joi a fost inaugurat în foaierea Capitolului Filarmonicii „Banatul”, Promenada muzicienilor, prin care s-a vrut să se aducă un omagiu muzicienilor de anvergură care au concertat la Timișoara. Pe modelul hollywood-ian, de ieri,

câte o stea de marmură și bronz ne amintește de concertele susținute de Bartók și de Enescu la Timișoara. Johannes Brahms, Sviatoslav Richter, Joseph Joachim vor avea, de asemenea, câte o stea care să le evoce personalitatea. Stelele lui Bartók și Enescu au fost executate de Ugron Lajos, artist timișorean, și au fost donate de către Asociația Pro Philharmonia.

Născut la Sânicolau Mare, marele compozitor și pianist Belá Bartók a concertat începând cu anul 1904 de mai multe ori la Timișoara, la fel ca cel mai de văză compozitor român, George Enescu, care între anii 1912 -1943 a concertat de 23 de ori la Timișoara”.

(Pataki Zoltán, *Stea Hollywood-iană pentru Bartók și Enescu*, „Nyugati Jelen”, 2 decembrie 2010)

Articolul din „Nyugati Jelen” se referă la „evenimentul muzical cel mai important” al capitalei Festivalul Național „George Enescu” și la programul acestuia: piesele de Enescu și Peter Ruzicka, prezentate de corul academic al Filarmonicii arădene.

„În acest an, evenimentul muzical cel mai important îl constituie Festivalul Național «George Enescu», care va fi organizat la București. În cadrul festivalului, în sala Ateneului Român, în data de 7 septembrie se vor putea audia piese de Enescu și Peter Ruzicka, în prezentarea corului academic al Filarmonicii arădene. Aceast eveniment este onorant pentru corul arădean, care a interpretat aceste piese și în urmă cu 40 de ani”.

(Balázs Katalin, *Clasificare: Excelent, foarte bine!* „Nyugati Jelen”, 8 februarie 2011)

Un alt eveniment, dedicat de această dată lui Béla Bartók, unde se interpretează piese de Enescu, alături de Chopin și Liszt, este anunțat de „Nyugati Jelen” din 29 martie 2011. Pentru a marca 130 de ani de la nașterea lui George Enescu, s-a ales interpretarea binecunoscutei *Rapsodii nr. 1*.

„În castelul Nako – organizatorul, președintele de 10 ani înființatei Asociații Pro Bartók – i-a primit pe musafirii români și maghiari, printre care pe primarul Sânicolaului și Jimboliei, pe reprezentanții de văză ai orașului Makó, precum și pe reprezentanții Facultăților de Muzică din Timișoara și Szeged. Cu această ocazie, studenții împreună cu profesorii lor – Benedekfi István, Klemniczki György, Nicolae Vezure, Andreea Constantineanu și Roxana Ardeleanu – au interpretat în mod excepțional piese de Bartók, Chopin, Enescu și Liszt.

În sala de concerte a Palatului Cultural, în fața numerosului auditoriu s-au putut asculta piese de Bartók, în prezentarea orchestrei simfonice «Banatul», la pian a interpretat clujeanul Demény Péter. A 200 aniversare de la nașterea lui Liszt Ferenc a fost sărbătorită cu interpretarea *Les Préludes*, iar

cei 130 de ani de la nașterea lui George Enescu au fost sărbătoriți cu interpretarea *Rapsodiei nr. 1*".

(Pataki Zoltán, *Într-o legătură tot mai strânsă, depășind cele mai frumoase dorințe*, „Nyugati Jelen”, 29 martie 2011)

Tot Pataki Zoltán semnează, în „Nyugati Jelen” din 30 martie 2011, un anunț privind existența unor cărți electronice despre Victor Babeș, George Enescu, Mircea Eliade, Homer, Dante sau Napoleon Bonaparte. Numele Lui George Enescu este alături de nume cu rezonanță istorică universală.

„Biblioteca Academiei române și UPC au înființat împreună biblioteca virtuală intitulată «Personalități care au schimbat lumea» unde, deocamdată, 40 de cărți rare pot fi accesate în format electronic pe pagina *www.biblacad.ro*. La această adresă se găsesc și pot fi descărcate cărți de și despre Victor Babeș, George Enescu, Mircea Eliade, Homer, Dante sau Napoleon Bonaparte traduse în limba română, precum și în limba în care au fost scrise. Această bibliotecă virtuală este în continuă creștere și dezvoltare, deci pe viitor vom găsi și alte apariții”.

(Pataki Zoltán, *Raritățile bibliotecii academice în baza de date internațională*, „Nyugati Jelen”, 30 martie 2011)

Un articol din „Jurnal arădean” din 8 mai 2011, intitulat *Dedicație muzicală de Ziua Europei*, se referă la concertul extraordinar organizat cu acest prilej de Filarmonica arădeană, ce a înscris în programul său *Preludiu la unison* și *Rapsodia I* de George Enescu, alături de lucrări ale lui Béla Bartók, dar și Doru Popovici, Theodor Rogalski și Tiberiu Olah.

„Filarmonica de Stat din Arad dedică un concert extraordinar Zilei Europei, pregătind un program cu desăvârșire alcătuit din lucrări care fac parte din repertoriul românesc. Evenimentul care va avea loc luni, 9 mai, de la ora 19.30, în sala mare a Palatului Cultural, va fi dirijat de maestrul arădean Cristian George Neagu și va fi interpretat de Orchestra Simfonică a Filarmonicii de Stat din Arad.

Programul serii, dedicat Europei, va cuprinde lucrările: *Preludiu la unison* de George Enescu, *Dansuri românești* de Béla Bartók, *Codex Caioni* de Doru Popovici, *Trei dansuri românești* de Theodor Rogalski, suita simfonică *Mihai Viteazul* de Tiberiu Olah și *Rapsodia I* de George Enescu.

Suita I pentru orchestră de George Enescu a fost prezentată pentru prima oară publicului din București în 1903. Ea a fost scrisă cu un an înainte și reprezintă o lucrare de început de carieră, de o performanță uluitoare. Scrisă la vârsta de 21 de ani, lucrarea i-a fost dedicată lui Camille Saint-Saëns, cel care a susținut debutul compozitorului la Paris.

Compuse în 1915 și cunoscute atât în versiunea originală pentru pian, cât și în numeroase transcripții instrumentale, *Dansurile populare românești* (pentru orchestră mică) reprezintă una din cele mai populare partituri ale lui Béla Bartók. Este o suită mică, extrem de reușită, concepută în crescendo ritmic și dinamic, de la începutul placid al *Jocului cu bâta* la *Mărunțelul* final.

Operă a cărturarului român, Ioan Caioni (1629–1687) *Codex Caioni* este o culegere de lucrări religioase și profane, de mare circulație în Transilvania secolului al XVII-lea. Datorită caracterului ei documentar, colecția este de mare însemnătate pentru istoria culturii muzicale românești și reflectă în egală măsură erudiția și interesul cărturarului pentru genurile și notația specifică epocii.

Dansurile lui Theodor Rogalski sunt partituri de maximă accesibilitate, potrivite pentru momentul de debut al oricărui simfonic. O mixtură agreabilă de folclor românesc și construcție simfonică stă la baza unei suite în trei mișcări.

În 1970, Tiberiu Olah, unul dintre cei mai apreciați compozitori ai României secolului XX, a creat una dintre cele mai spectaculoase coloane sonore din cinematografia românească. Încă de la momentul apariției ei, muzica la filmul «Mihai Viteazul» a fost asimilată în repertoriul tuturor ansamblurilor noastre simfonice, suita de orchestră extrasă în scopul prezentării celor mai de efect momente în concert, evidențiind punctele de culminație ale peliculei.

Dintre cele două rapsodii ale lui George Enescu, cea în la major, nr.1 este cea mai spectaculoasă. De un temperament ieșit din comun, partitura reamintește în finalul ei de cântecul ciocârliei și de extraordinara artă imitativă a lăutarilor români”.

(*Dedicație muzicală de Ziua Europei*,
„Jurnal arădean”, 8 mai 2011)

Un scurt anunț din „Nyugati Jelen”, 20 mai 2011, intitulat *Aradul în circuitul internațional de muzică*, semnat de Balázs Katalin, se referă la „orașul de pe malul Mureșului” prezent pe plan internațional prin „nume sonore precum Brahms, Liszt, Johann Strauss, Richard Strauss, Bartók Béla, George Enescu”.

„Muzicienii ruși continuă tradiția începută acum 150 de ani, când în orașul de pe malul Mureșului au concertat nume sonore precum Brahms, Liszt, Johann Strauss, Richard Strauss, Bartók Béla, George Enescu – care cu concertele strălucite susținute aici și-au înscris numele în viața noastră muzicală”.

(Balázs Katalin, *Aradul în circuitul internațional de muzică*,
„Nyugati Jelen”, 20 mai 2011)

Chiar și atunci când evocă personalitatea lui Ludwig van Beethoven, „Jurnal arădean” din 23 mai 2011 remarcă, cu îndreptățită mândrie, că invitatul, Gabriel Croitoru, a beneficiat de unul dintre celebrele instrumente ale lui George Enescu.

„Simfonicul care încheie programele lunii mai la Filarmonică, Medalionul Ludwig van Beethoven, readuce în atenția celor interesați două dintre cele mai cunoscute lucrări din repertoriul universal de orchestră: *Concertul pentru vioară și orchestră în re major op. 61* și *Simfonia a VI-a în fa major Pastorală op. 68*.

Programul serii de joi, 26 mai, de la ora 19.30 este unul de maximă audiență, *Pastorală* și *Concertul pentru vioară* fiind incontestabile succese de catalog. Reluate în fiecare stagiune în mod preferențial, partiturile vizează limbajul generos al începutului de secol XIX, cel care fixează liniile puternic simfonizate ale curentului romantic.

Seara prilejuiește totodată o reîntâlnire cu Gabriel Croitoru și minunatul exemplar Guarnieri, celebrul instrument care i-a aparținut odată lui George Enescu, acompaniamentul fiind semnat de dirijorul Filarmonicii, Dorin Frandేశ”.

(Codruța Dogaru, *Medalion Ludwig van Beethoven*, „Jurnal arădean”, 23 mai 2011)

Articolul *La festivalul „George Enescu”*, publicat în „Jurnal arădean” din 29 august 2011, semnat V.F., probabil Vasile Filip, se referă la participarea Filarmonicii arădene și a corului acesteia la Festivalul Internațional „George Enescu”.

„Corul filarmonicii arădene FOTO: FAN

ARAD. Corul Academic al Filarmonicii arădene, în premieră la Festivalul Internațional „George Enescu”.

Participarea Filarmonicii arădene în ediția din acest an a Festivalului «Enescu» se va derula în cadrul unei colaborări între Orchestra Simfonică a Filarmonicii «Banatul» din Timișoara și a Corului Academic al Filarmonicii de Stat Arad. Vor avea loc trei concerte: primul la Timișoara, în data de 4 septembrie, la Arad în data de 5 septembrie, de la ora 19.00 în sala mare a Palatului Cultural, iar al treilea, cuprins în seria «Muzica secolului XXI», în data de 7 septembrie, de la ora 19.30, la Ateneul Român din București.

Programul celor trei concerte susținute de către Corul Academic al Filarmonicii de Stat Arad împreună cu Orchestra Simfonică a Filarmonicii «Banatul» din Timișoara este identic și cuprinde următoarele lucrări: *Fraternité* de Hans Werner Henze, *Hölderlin Symphony* de Peter Ruzicka și *Simfonia nr. 5* (orchestrație de Pascal Bentoiu după schițele compozitorului) de George Enescu. Dirijor va fi maestrul compozitor Peter Ruzicka, iar soliști Ștefan Ignat și Marius Vlad Budoiu. Dirijorul corului este Daniel Robert Rădoiaș.

Bilete la concert

Prețul unui bilet întreg pentru concertul extraordinar vocal simfonic susținut la Arad este de 20 de lei”.

(V.F., *La festivalul „George Enescu”*, „Jurnal arădean”, 29 august 2011)

Un succint articol, semnat Balázs Katalin în „Nyugati Jelen” din 30 august 2011 – *Concerte la Arad și Timișoara* – se referă la repertoriul prestigiosul Festival Internațional „George Enescu”, ce a inclus în program, alături de George Enescu, Hans Werner Henze și Peter Ruzicka.

„Între 3 și 24 septembrie va avea loc al XX-lea Festival Internațional «George Enescu». În cadrul festivalului vor fi organizate concerte la Arad și Timișoara.

În 4 septembrie la ora 19,00 sala Palatului Cultural va fi locul unde se vor organiza concerte vocal-simfonice. Vor participa orchestra simfonică „Banatul” din Timișoara și corul academic al Filamonicii arădene de stat. Dirijor Peter Ruzicka. În program: Hans Werner Henze – *Fraternité*, Peter Ruzicka – *Hölderlin Symphony*, participă Ștefan Ignat, bariton; George Enescu – *Simfonia a 5-a*, participă Marius Vlad Budoiu, tenor”.

(Balázs Katalin, *Concerte la Arad și Timișoara*, „Nyugati Jelen”, 30 august 2011)

Un anunț apărut în „Nyugati Jelen” din 23 octombrie 2011 face cunoscut programul „bogat și variat” cu prilejul festivalului muzicii vieneze. George Enescu apare alături de Gustav Mahler, Honneger, Debussy, Fritz Kreisler, Richard Strauss.

„Organizatorii promet un program bogat și variat cu ocazia festivalului. Personajul principal al concertului va fi bineînțeles Liszt Ferenc, dar în data de 26 octombrie, miercuri, în sala mică a Palatului Cultural, se vor audia piese de Gustav Mahler, George Enescu, Honneger, Debussy, Fritz Kreisler, Richard Strauss. Acest concert va fi dedicat sărbătorii naționale a Austriei”.

(Balázs Katalin, *Luni începe festivalul muzicii vieneze*, „Nyugati Jelen”, 23 octombrie 2011)

Concertul de închidere a celei de-a VI-a ediții a Festivalului Arădean de Muzică Vineză, desfășurat în 31 octombrie 2011, va constitui un real succes, precum anunță V.F. – probabil Vasile Filip – în „Jurnal arădean”, 28 octombrie 2011.

„ARAD – Concertul de închidere a celei de-a VI-a ediții a Festivalului Arădean de Muzică Vineză va avea loc luni, 31 octombrie, de la ora 19.30, avându-l la pupitru pe unul dintre cei mai apreciați dirijori ai momentului din România.

Maestrul Ilarion Ionescu Galați, căruia în anul 2004 Președintele României i-a acordat ordinul Meritul cultural în grad de ofițer, va dirija Orchestra Simfonică și Corul Academic al Filarmonicii de Stat din Arad într-un concert extraordinar, din program făcând parte *Via Crucis* (versiune orchestrală – Sabin Pautza) și *Concertul nr. 2* în la major pentru pian și orchestră de Franz Liszt.

Solista concertului este pianista Raluca Știrbăț din Austria, iar pregătirea corului îi aparține lui Robert Daniel Rădoiaș.

Despre dirijorul serii mai adăugăm doar că meritele sale artistice au fost recompensate și prin alte distincții: Marele Premiu pentru întreaga activitate decernat de Colegiul Criticilor Muzicali în anul 2000, precum și titlul de cetățean de onoare al orașelor Brașov, Târgu Mureș și Ploiești.

Raluca Știrbăț este laureată a numeroase concursuri și festivaluri naționale și internaționale, precum Concursul Internațional «Sanremo Classico» – Italia (Premiul I), «Stefano Marizza» – Trieste, Italia (Premiul I), «Virtuosi per musica di pianoforte» – Cehia (Premiul I), Marele trofeu «Lira de aur» al Concursului «Ciprian Porumbescu» – Suceava, premiul special al Asociației «Jeunesses musicales». De curând și-a lansat un nou album solo, apărut la o renumită casă de discuri din Viena, cu prilejul împlinirii a 130 de ani de la nașterea lui George Enescu (album care cuprinde lucrări de Enescu, Silvestri, Constantinescu și Rahmaninov).

Având în vedere că este un concert extraordinar, prețul unui bilet întreg este de 20 de lei, elevii, studenții și pensionarii beneficiind de o reducere de 50%”.

(V.F., *Concert de închidere la Festival*, „Jurnal arădean”, 28 octombrie 2011)

Evenimentul lunii noiembrie 2011 este consemnat de Balázs Katalin a fi concertul din Belgia al orchestrei simfonice, cu un repertoriu ce a înscris, alături de cunoscuta *Rapsodie Română nr.1* a lui Enescu, *Simfonia nr.5* de Beethoven, precum și lucrări ale lui Liszt și Dinu Lipatti, toate susținute sub bagheta dirijorului Valentin Doni și avându-l ca solist pe pianistul Sorin Dogariu.

„Concertul din Belgia al orchestrei simfonice a constituit evenimentul lunii. În 19 noiembrie Heist op den Bergen vor concerta în Centrul Cultural Zwaneberg (*Imnul Europei*, *Concertul nr.5 pentru pian* al lui Beethoven, *Simfonia nr.5*, și *Rapsodia Română nr.1* a lui Enescu), iar a doua zi la Bruxelles, în sala festivă a Conservatorului imperial se vor auzi notele muzicii lui Liszt, Dinu Lipatti – *Concertino*, și *Rapsodia* lui George Enescu). În drum către casă, orchestra va concerta și în orașul Pécs. În Centrul «Kodály», în data de 22 noiembrie se vor auzi Liszt - *Les Préludes*, *Mefiszto vals*, *Concert pentru pian nr. 1*, Dinu Lipatti – *Concertino*, și *Rapsodia* lui George Enescu. Toate cele trei concertele vor fi dirijate de Valentin Doni, solist: pianistul Sorin Dogariu”.

(Balázs Katalin, *Mini turneu în Belgia*, „Nyugati Jelen”, 2 noiembrie 2011)

BISERICA și ȘCOLA.

ia bisericească, școlastică, literară și economică

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

UL AFONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Anul II, nr. 2, p. 60 cr.
sunt imense.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicatiunile de trei ori pe săptămână
cau. 160 cuvinte și 8. până la 200 cuvinte și 8.

Correspondențele să se adreseze

„BISERICA și ȘCOLA”

În banii de presă

REPUBLICAȚIA DIBUCAN

* Succesul unui artist român la Paris.

Ziarul francez înregistrează de un timp încoace cu mare laudă succesele tinărului artist român George Enescu, (în vârstă de 16 ani) care prin compozițiile sale musicale și îndeosebi prin perfectă orchestrare a operelor sale a atras asupra sa atențiunea lumii musicale. La începutul săptămânii trecute s'a executat între punctele programei unui concert de la Châtelet și o simfoniă compusă de talentatul artist român, care e foarte onorific apreciată de presa franceză. Eată cum se exprimă dl Bruneaux, un distins compozitor francez în coloanele marelui ziar francez „Figaro” despre succesul acestei simfonie: Dl Georges Enescu, din ale cărui poeme instrumentale s'a cântat ieri una la teatrul de Châtelet, și care Român de origine, a cântat țara sa cu melancolie în acest poem, este în adevăr — mi se afirmă — elev în clasa d-lui Faure și avu mai întâi ca profesor pe dl Massonet. Acesta ne explică buna sriere și stilul scutit de exotism a aminduror părților mici sale lucrări, descriptivă totuși de la un capăt la altul, dar expresivă în acelaș timp, unde se abese și se împreună tristețea câmpiilor solitare și velleiile satelor în serbătoare, în care trec invocațiile ciolanilor, furtunele naturii și armoniile religioase ale imnului național, în care se reveleză un temperament foarte rios de colorist. Recunosc că autorul ar fi putut uni în o legătură simfonică mai solidă, diversele episoade, teritele teme ale acestui fel de prelungire pitorească, dar pe inimă a o spune, alura franceză, viziunea populară, calența sonorității orchestrale și compoziției sale, care ost primită cu aplaus unanim. Publicul amuzat nu se numai de a'l aplauda.

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi Nr. 20

INȘEFIUNILE
se primesc la adina
trajic.

Multașite publice și
dechiș costă șirul 20

Manușcriptele nu se
napoiază.

ROMÂNIA

Pe un an. . . 40 -
străinătate:

Telet.
pentru oraș și
Nr.

Celebrul violonist George Enescu, cel mai abil mănutor român al vioarei și a preciat compozitor, a cântat deunăzi la Queen's Hall, mare sală de concert în Londra, mai multe rapsodii românești. Ziarul Daily Mail "aduce multă laudă talentatului artist român, făcând elogi asupra excelenței execuției a bucăților frumoase pe care le găsește încontestabil frumose".

ca u. Lun. fost de față, și partași la aceea și înălțare sufletască. Blaj s'an achitat într'un chip mai bine de greaua lor sarcină. nii de oameni au primit la căminu u iubire și ospitalitate într'adevăr neîntre- ută. Laudă li-se cuvine, laudă și multu- ită le aducem.

Au fost de față corespondenții
urelor ungurești.

Mart, la masa Excelenței Salo do nului arhiepiscop și mitropolit dr. Victo Mihály de Apșa, la care au luat parte pest o sută de invitați în frunte cu cei doi mitropoliți, cei patru episcopi, prefectul comitatului Szász József și aproape toți fruntași fruntașilor dela noi și din țară, s'a roșu un toast în onoarea d-lui prefect Szász József.

Toastantul a crezut de cuviincios a folosi această ocaziune pentruca să stările publice a.

RIDUNA POPORULUI

omân genial. Corespondentul parisian
 revistei americane „Musical Courier” ra-
 ortează că la 10 Februarie se va executa
 o nouă compoziție a tinărului Enescu și
 anume o Română pentru pian și violoncel.
 Notița ce urmează, o traducem textual după
 confratele nostru:
 „Enescu este un țeran (?) danubian, cres-
 cut de Helmesberger, până ce a dat de el
 principesa Bibescu, care l' plasă în Con-
 servatorul din Paris, unde profesorii săi îl
 declară de ceva (something) excepțional
 în contrapunct și fugă”.

*
 poate că acum, după căde-
 rea lui Băoșy nici „poporul” nu va fi atât
 de „slab și stricat”, în cât să nu mai în-
 ceree odată a-l ridica.

„resvrăți” contra constituției pentru

Ținem a reproduce
 ei; ea sună:
 lo săii din urmă n
 din Ungaria, ca
 chiar pe le
 interesul m
 această
 contrasta între
 Români și Maghiari,
 și Maghiari, între S
 Serbi și Maghiari. C
 de importanță polit
 din Pesta, la ocazi
 Maghiarii se mai n

ADMINISTRAȚIA

Arad, Dacia 1902-1903 Nr. 29

INSERȚIUNILE:

de un tir gramod: prin
data 14 bani; a doua ori
18 bani; a treia oară 8 l
de fiecare publicitate

ARIBRINA POPORINII

Un musicant genial român.

Ziarul „Die Post“, din Berlin, cu data de 17 Februarie, scrie următoarele:

Aseară a avut loc la ministrul plenipotențiar al României și d-na Beldiman, o producție musicală, la care au fost invitați membri Curții și corpul diplomatic în total 150 de persoane. Printre cei de față se aflau prințul moștenitor de Hohenzollern, prințul și principesa Carol de Hohenzollern, ambasadorul rus contele de Osten-Saken, ambasadorul austro-ungar Szögyen-Marich, etc.

Programul musical a fost executat de dl George Enescu (violină) și d-șoara Linsigen (sopran). Tinerul artist român, absolvent al conservatorului din Viena, s'a produs deja acum doi ani în Berlin cu profesorul Ioachim și a dat naștere la cele mai îndreptățite speranțe. Ultimile critice musicale din Paris anunțau marile succese și aplausele entusiaste culese de Enescu.

Enescu a executat Romanța G-dur de Beethoven, Gavote de Bach, Zigeunerweisen de Sarasate, un Rondo Capricioso de Saint-Saens, o Mazurka de Zarzycki — și a avut un deplin succes. Deja la primele acorduri ale romanței lui Beethoven, tinerul artist cucerise inimile auditorilor. Impresia imediată a fost următoarea: Aici cânta din vioră un geniu, cărui a li stă deschis un mare viitor.

Un ton amplu și dulce, o tehnică strălucită sunt puse în serviciul unei execuții pătrunse de spirit; atacurile duble și peisagiile atacurilor se repetă peste cele

și toate acestea puse în lumină nu erau decât virtuozitate, și permitte în chip plastic, înmărmurire din favorul fress și curat al sufletului artistului.

Prin încredințarea noastră, prin des-l-po, și eu sunt încredințat, prin încredințarea noastră, prin des-l-po, și eu sunt încredințat, prin încredințarea noastră, prin des-l-po, și eu sunt încredințat.

MÜGGETLENSÉG

Magyar 48-as Függetlenségi Kiszábr-párti hivatalos lapja.
Budapesti ár: egész évre 24 kor., negyed évre 6 kor.,
három hónapra 18 kor., vidéken: egész évre 28 kor., negyed évre 7 kor.,
három hónapra 24 kor. — Egyes szám ára 10 fillér.

VEZETŐSÉG SZERKESZTŐ:
ZIMA TIBOR.

Az aradi függetlenségi és 48-as párti hivatalos lapja.
Szerkesztőség és kiadóhivatal Deák Ferenc-utca 2. szám.
Közvetlen postai díjazás szerint. — Várad, Magyar Királyság, 1912. évi.

mal na
A január 21-iki harmadik filharmonikus hangverseny.
versenyen előadásra kerülő román rapszódia
szerzője, Enesco, Párisból érdekes levelet inté-
zett a filharmonikusokhoz. Közli benne az újabb a
ban autobiográfiáját, mely különben az dióhéj-
lexikonokból sem hiányzik. A még fiatal mes-
ter 11 éves korában már abszolválta a bécsi
konzervatóriumot a Gesellschaftsmedaill-lal, 18
egelsők közt. kriegje, kinek művei
Newyorkban stb. a legnagyobb te-
ák. Saját szavai szerint „bár imádja hazáját s
annak népdalaiból merít folyton, művészi szem-
pontból már nevelésénél fogva is internacioná-
lisnak vallja magát, ki azért nyaranta szívesen
tartózkodik Carmen Sylva mellett.” A hatalmas
alkotása, pompás hangszerelésű mű merő ellen-
tété Beethoven klasszikus esz-dur zongora-
versenyének és Pierné ötletes Ballet-fantáziájá-
nak, melyet Scherhágné Balcz Mária urnő, a
aradi hangversenyek elismert zongoraművés-
nője fog zenekar kísérettel előadni, míg a b-
vezető szám, Herzfeld Viktor zeneakadémi
tanár ünnepi nyitánya magyar motivumaiv

Huszonhetedik évfolyam 10 ik szám.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI LAPILAP.

912.

STAUER JÓZSEF

Vasárnap

Közlendényel: / lük. nekü...

* Filharmoniai hangverseny. A január 21-iki harmadik filharmoniai hangversenyen előadásra kerülő román rapszódia szerzője, Enesco, Párisból érdekes levelet intézett a filharmonikusokhoz. Közli benne dióhéjban autobiográfiáját, mely különben az újabb lexikonokból sem hiányzik. A még fiatal mester 11 éves korában már abszolválta a bécsi konzervatóriumot a Gesellschaftsmedaill-jal, 18 éves korában a párisi Conservatoire 1 díjával került onnan ki s azóta mint hegedű virtuóz a legelső közt van s mint komponista s Románia Griegje, kinek művei Párisban, Londonban, Newyorkban stb. a legnagyobb tetszést aratják. Saját szavai szerint bár imádja hazáját s annak népdalaiból merít

alamoni itél
tornak oke
it vádolni
em tekü
ésik az
azza'
i, j
lác
s

Iságharc

Arad, január 13.

Magyar újságírók

viszont talán nem alaptalan a föltevés, hogy amennyiben Bocu Szevernek és Goga Oktáviánnak sikerül a nemzetiségi változatban. L. nart erősebb segítése mellett manda- arra a terre, ráát is elvesz

MANISÉG

sz. aradi igazságszerző és 48-48 párt hivatalos lapja.
Közöség és kiadóhivatal Deák Ferenc-utca 2. sz.án
Közöség és kiadóhivatal Deák Ferenc-utca 2. sz.án

A harmadik filharmónikus koncert. A ja-
 nuár 21-iki, vasárnapi filharmóniai hangver-
 seny szenzációja Beethoven filharmóniai hangver-
 tenyén, melyben a halhatatlan szerző zongora-
 mint a zongora alapos ismerője és korának
 legelső zongoravirtője, és miot a klasszikus
 irány-maig is felül nem mult komponistája,
 önmagának éretnél maradandóbb emléket emelt.
 A mintegy másfél órtizeddel ezelőtti utoljára
 hallott koncertet Scherhágnó Balcz Mária fogja
 előadni, ki mint Beethoven városának, Bécs-
 nek beethoveni tradíciókon álló konzervatóriu-
 márt végzett művész, szinte hivatott Beethoven
 megfelelő interpretálására. Játsszani fogja még
 a könnyebb stílusú, de bravuros Fantáziáját,
 Feld Magyar ünnepi nyitánya és Enesco Romf
 etelét is olyan mélyen belevezető sötételmékről van
 szó, amelyek nem lehetetlenek, akkor
 csak nem lehetetlenek, akkor
 csak nem lehetetlenek, akkor

De ez a mi szerencsétlenségor
 minek tudata azonban arra inti az
 zseimű pártokat, mint amilyen éri
 nek mi vagyunk, hogy az alkotó
 s védekezés rendelkezésre álló se
 vel csak a legvégső esetben éljüt
 r, ha a haza ügyének védelme
 silog egyenesen rá vagyunk ki

Ez volt a mi felfogásunk miúdig
 ma is ez. Mi a harcot nem a harc ke
 ért vívjuk meg, hanem a nagy nec
 árták védelméért.

Mi nem kívánjuk, hogy a velünk s
 ben álló többség a mi kisebbségi P
 kankit köresse, de azt igen is kívá

Pártunk állá.

Irta: Kossuth
 Műszakok a híresztelé

A vasárnapi filharmóniai hangverseny programjának változatosságán kívül főérdekessége az a körülmény, hogy ezuttal egyszerre 3 élő szerző jut szóhoz. A magyar Herzfeld Ünnepi nyitányával, a francia Piérné Ballet fantáziájával, a romániai Enesco román rap-szódiájával kiegészítve a német Beethoven Esz dúr zongoraversenyével jelképezik az internacionális művészet által létrehozott világ-békét, mely a pódiumon már megvan. Beethoven és Piérné műveit különben, mint zongoraversenyeket, Scherhágna Balcz Mária, a kitűnő zongoraművésznő fogja előadni a Zellner Sándor karnagy rutinirozott vezetése alatt álló egyleti zenekar kíséretével. Jegyek még csekély számban kaphatók Scherhág és Fia cégnél (Andrássi-tér 14.)

1912.

XXII, évfolyam 14. szám.

Péntek, január 19.

12 oldalas nap.

100 helyben:

24 kor. — 5000.

2 , —

1000 kor:

28 kor. — 10000.

re 14. —

ARAD ÉS VIDEKE

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetések:

Negy kaszba peti sor

egyszer hirdetés: 20

fillér; minden következő

nap: 10 fillér.

Nyitási sor: 40 fillér.

As Aradrármegyei

Alföldi Megyei

49. part hivatalos lap

Levélbör, Előadóhivatal és nyomda
SALLICH-UTCA 6. SZÁM.

Politikai felelős: JUSTH JÁNOS dr.,
arad. hívt. 100.

Feladvó szerkesztő: SKÓDY BLEMÉR.

Hírlapokat nem adnak vissza.
Várat ki megjel telefón szám 22.

iatalok és öregek.

Arad, január 19.

musnak a vezetése szakadatlanul új tetterőt, új eszméket és gondolatokat igényel. Hogy ezekben a javakban mi a rendkívüli körülmények

ijuság nagy követelményeinek a saját erej is mindenkor eleget tud tenni. Azért harlyozzuk különösképpen ezt, mert éppen zelmultban is megtörtént, hogy a város

huszonhetedik évfolyam 14-ik szám.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

FŐMUNKÁSTÓ,
STAUBER JÓZSEF

Péntek, jé

ad, 1912.

főbb közleményel:

vezetője.
néllje.
írítást per é Zellnerky-fiuk
oman Samu kétezer ko-

-nyáron?

négy koronával fölemelték a tűzifa
öl-árát. Tudjuk, hogy az áraknak ez
az emelése nem egyedül tőlük függ,
bár alig zárható ki az a töltevés, hogy
a tűzifa hiányát azok, a kiknek
gebről beszerzett készleteik
szívesen használják ki az
tellen, hogy a
nak emelése

tenni, legyen annyi
ilyen bürokratikus a
időpazarlás
keresés

* A vasárnapi filharmoniai hangverseny pro-
gramjának változatosságán kívül főérdekesége az
körülmény, hogy ezuttal egyszerre 3 élő szerző
jut szóhoz. A magyar Herzfeld Ünnepi nyitányá-
val, a francia Piérné Ballet fantáziájával, a romá-
nisi Enesco román rapazódiájával, kiegészítve a
német Beethoven Esz dur zongoraversenyével jel-
képezik az internacionális művészet által létreho-
zott világbékét, mely a pódiumon már megvan,
Beethoven és Piérné műveit különben, mint zongoraversenyeket, Scherhagné Balcz Mária, a kitűnő zongoraművész nő fogja előadni a Zellner Sándor karnagy rutinírozott vezetése alatt álló egyleti zenekar kíséretével. Jegyek még csekély számban kaphatók Scherhag H. és Fia cégnél (Andrássy

46. 14)

15 Martie 1912.

AMUL

Concertul Enescu. Din București ni se telegrafiază, că marele artist George Enescu, va da în seara de 5 martie a. c., un concert la teatrul național din Iași pentru crearea unui fond de primare a compozițiilor românești.

Credem că ieșenii vor ști să facă primirea cuvenită acestui genial fiu al neamului nostru.

PRO

Nor să dovedească,

crizei de care o / mesc cu

SC

prilej organele a-

in Senatismul val
Alba-Iulia—Făgăraș,
români; în acele ce
numărătoare din 1911
8901 valahi, și 304
de comune

februarie (5 Martie) 1912.

MANANUL

zătoare

cu un coleg al său, tot ro-
li s'a făcut cunoscut în
nu li-se îngăduie să
seminar.

câte povești pe de laturi
— asta este. Și n-
aceasta, care
mare fat-

Concertul Enescu în Budapesta

Budapesta 3 martie.

În 1 și 2 Martie a umplut un public foarte
ales sala cea mare a redutei din capitală. La acest
concert s'a prezentat prima oară unul dintre cei
mai mari violiniști, George Enescu publicului de
aici. Enescu are un nume celebru în toată Eu-

iniști ne
unei justy
ctului de
răvărșit asi
și ai neamul
la cer în.

, ca virtuos de vioară și ca compositor d
 ul prim. Studiile le-a făcut în Viena la prof
 l Hellmesberger, în Paris la Marsyk și Faur
 prezent ie dirigent al concertelor simfonice d
 xella. La aceste concerte au mai participat a
 i celebri, ca M. Barrieutos, demna urmașă a
 nei Patti, Pablo Casals, cel mai mare cell
 azi și Tovey interpretatorul cel mai fidel a
 sthown. Iată câteva nume celebre, cari au făc
 aceste concerte să fie cele mai strălucite din
 ul acesta.

În prima seară s'a prezentat Enescu publi
 cu concertul h-moll de Saint-Sains, lăsând
 presie adâncă în inimile ascultătorilor. În exe
 cea acestei compoziții s'a simțit căldura și
 nța școalei franceze. După executarea fiecărei p
 concertului a fost viu aclamat cu o însufl
 , mai pomenită, de publicul numeros și ale
 ijlocul căruia se afla și arhiducele Iosif cu f
 a. La aplausele nesfârșite din sală a mult
 nescu, cu executarea altor trei piese muzicale
 i seara aceasta a cântat și artista-cântăreaț
 coloratură M. Barrieutos arii de compozitor
 ici, cu o măiestrie desăvârșită. Barrieutos a c
 riile cu o căldură și pricepere, cum nu am
 cântând nici o cântăreață de coloratură. Ea
 cu la înălțimi, cari alte cântărețe le
 r

Concertul Enescu în Budapesta

Budapesta 3 martie.

În 1 și 2 Martie a umplut un public foarte s
 ales sala cea mare a redutei din capitală. La acest ti
 concert s'a prezentat prima oară unul dintre cei
 mai mari violiniști, George Enescu publicului de m
 ica. Enescu are un nume celebru în toată Eu-
 del

mai execu
 instrumente și o
 Același lucrare gen
 cari o execută nu numai o te
 dar și o genialitate în priceperea piesei.
 a fost executat cu o pricepere, de care
 mai artiști ca Enescu, Casals și Tovey, ce
 renumit ca interpretator a pieselor lui
 Mai bine a plăcut largo și sando alia
 concerte au fost serb

ROMÂNIA

REDACȚIA
ADMINISTRAȚIA
Strada Zăvoai Sra
INSCRIȚIUNI
se primesc la ad
trepte.
Măștișute publice
decizia costă giro
Manuscrisurile
rapoiaz

Concerte din Iași

... din viața lui George Enescu. — Concertul so-
cietății corale „Carmen”

... 21 martie n. ...
... interesant pentru auditori, acum când
... Enescu a mormănit, de loc din Sibavia. ...
... județul Buzău. Tatăl său, Costache Enescu, ...
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere
... mare mare și mare, și cultură, cu o desprindere

ca un om cu minte, c
voința neștrămutată,
românii desbinați ce
spre nelușmătate
partați. Și ascultăr
de serbintele
al neamului într
armonia într
măna ce
dispar
simonul ce

Arad, Sâmbătă 11 Octombrie n. (28 Septembrie v.) 1913.

ROMÂNUL

nr.
ADM.
Sunda Zi

INSER
pe primele
300
Mulțumire pe
deschis
Manuscrisele
napoli

are imprumutul român
-docei, Be

Concursul pentru compoziție muzicală. Premiul „G. Enescu”. Pentru premiul de compoziție muzicală „G. Enescu” concurenții sunt invitați să trimează manuscriptele lor la Administrația „Casei Școlilor”, București, până la 12/25 Octombrie 1913. inclusiv.

Condițiunile principale sunt: Concurentul să fie român, iar lucrările să fie de întindere mare și de preferință simfonice, muzică de cameră, oratorii, cantate etc. Piese mici și opere de teatru sunt excluse. Dacă este posibil, să se trimează și reducțiunile de pian.

Regulamentul detaliat asupra concursului se poate cere la Administrația „Casei Școlilor”. Rogăm și pe celelalte ziare să publice această informație).

răutate, a crinca
... București, al cărei caru...
... nu voiau să-1
... naș de...
... 1913

BUREAUL

No. 238 - Cot.

Măritate an 11 -

Iunie 7 -

Iunie 24 -

Strada Română și

Biroul:

No. 238 - Arad.

ROMÂNUL

Pag. 3.

LEBACTS

AL MINISTR

Măritate an 11

INSECTIF

Măritate an 11

Măritate an 11

Măritate an 11

Măritate an 11

Măritate an 11

Măritate an 11

„Opera română”

Arad, 12 Noemvrie 1915.

D. O. George Enescu scrie în numărul dela 8 Noemvrie al oficiosului *L'Indépendance Roumaine* următorul admirabil prim articol sub titlul: „A propos de l'opéra chez nous”, pe care îl dăm în întregime:

Opera română! visul meu nutrit de multă vreme! O operă unde să cântăm în limba noastră, cu cântăreții și muzicanții noștri marile capod'opere de Gluck, Mozart, Beethoven, Weber, supraomnescul Wagner, apoi frumoasele opere moderne ca *Pelléas și Melisanda* de Debussy, *Ariana* și *Barba albastră* de Paul Dukas, *Boris Goudounov* de Maussorgsky, *Salomea* lui Strauss, mai târziu apoi, când vom avea și *lucrări lirice românești bune*. În locul tuturor acestora, trebuie să înghitim și azi încă vechiul *Bal mascat*, indiscretul *Ribila Traviata* și alte vechituri pret vrem Verdi, de ce nu i Capod'opera: *Falstaff*?

În sfârșit, auzim și *Aida* puțin mai bun și *Carmen*, ca însă făcând abstracție dela a depășim vechiul repertoriu d ca să procurăm publicului n ordin intelectual mult mai tea imagina la întâmplare, blicul care participă în mas clasice duminicile, la aceste bil de educative, acelaș publ opera noastră! Si apoi, avem la noi acum aproape s tri de seamă, cari au deja s mai serioase decât acele, pe le da, nu e criminal de a-i pentru glasuri de cavatină e mărginit de un jumătate sec poate, că publicul nostru aș reclamă, nu cere să asculte țireți noștri ai tuturor Ron patriei, înainte de-a aparti să-i asculte în operele nem literară pe cei ce le ascultă, nivel moral și fac parte d zate?.. *Noi avem necesitat*

Noi dispunem de toate pentru înontarea chiar a m mare valoare: să profităm aceste elemente sunt grupi tragicelor evenimente de ad va li poate prea târziu, i maril noștri artistul se vor t tate unde vor avea în ve strălucită, mai amuzantă...

ajunge la con-
tunci poate fi stat
în raionul de stat
față cu celelalte
fanaticului dela

sub jug chiar și pe Indieni și Kafir mania. treptată și respectată, în z își recunoaste greșita politica din parlamentul german aplaudă pe Hohweg, care promite respectar ționalităților. Dar, exemplu fatal, sia la stăruința lui Witte și Stol să înrumusezeze barbaria test Petru cel Mare, pe care l-au îndiștii popei Ion de Kronstadt e permite naționalităților alătoa

Pag. 4.

O chestie de condamnat faptul de a nu le da maximalul azi, când sunt reușiți cu toții. Am mare speranță că îndată ce se va restitui pacea europeană, se va naște opera românească *permanentă*, așezată pe baze solide, grație concursului dat din partea statului... și că va dispune de elemente tinere, bune și fără pretenții, cari ne vor *da opere bune și frumoase*; și acestea vor fi operele ce vom auzi, adevăratele opere mari de valoare, pe cari ascultându-le le vom îndrăgi tot mai mult...

Când va sosi din străinătate vre-unul din marii noștri artiști, împresurat în aureolă de glorie, pentru ca să fie aplaudat în vre-una din creațiile sale în care ni se va da să gustăm mlădierea și agilitatea vocii sale, aceste vor trece drept titluri *exceptionale*. Asta ne va putea fi chiar foarte plăcut, fiindcă are să fie *rare*. Însă adevăratul nostru repertoriu va trebui să fie compus din capod'operele pur autentice, înalte și nobile și acesta va fi un pas înainte către ade-

ARAD, Joi 23 Noemvrie 1922.

Nr. 1

SOLIDARITATEA

ZIAR INDEPENDENT

REDACTIA
ADMINISTRATIA
Str. Română

Inserțiunile se
fac la administrația
Agențiilor de

din Ardeal...
... care amenință...
... Statul ro-
... libețiile, afară de a-
... ia lor patrie, se plâng
... berții pe care noi, sub
... că, nici visa nu le pu-
... c mulțumiți.

... adunare a Parti-
...
...

Maestrul Enescu la Arad. In serile de 8 și 9
... vor avea loc la Palatul Cultural două
... date de marele George Enescu...
... acum la București...
... Și după atacul...
... venit înfățișat ceasul...
... nostru: Revoluția, când ne-am fi putut...
... buna, în voce... Ungurii înșiși conștii de cri-
... mele lor o simțeau venind această răzbu-
... nare grozavă — și răzbanarea noastră nu

Mussolini despre Iolul

... portul dintre România și I
... ainte de a se d
... primi pe dl
... solini a primii
... făcut următo
... edere între ce
... iate, este cea
... tă din câte au fost până acuma. I
... fixa definitiv poziția Italiei în A

ianuarie 1922.

TRATALEA

la Agen

Sărbătoarea artistică a Aradului

Zilele astea, o știre scurtă de ziar ne-a dat vestea că Enescu va da 2 concerte la Arad. Enescu la Arad? Nu visez oare, să am încredere în știrea laconică care, nu spune mai mult?

Și-mi reamintesc, tot Aradul ăsta de astăzi, indiferent, nepăsător și rece, în care un Sibianu și un Niculescu n'au putut ține concerte din cauza indiferenței publicului, îmi reamintesc acest oraș de altădată, când știa să se entuziasmeze când, însuflețirea unei sărbători artistice extazia sufletele rigide de astăzi ...

Enescu la Arad. E de ajuns atât. Nu-i trebuie reclamă cu forțe bombastice, nici publicului îndemn. E inutil. Și ar fi incompatibil cu Enescu și lignitor la adresa publicului arădan.

Cine-i Enescu știe doar toată suflarea românească de bine. Întreabă-l pe un ceh cine-i Dvorak, pe un polon cine-i Levin, Huberman, pe un vienez cine-i Sauer, pe un rus, dacă știe cine-i Borodin și să vezi dacă al îndrăzneala să-i aștepti răspunsul. Noi, avem un singur Enescu. Unul, și vor trece ani mari și grei până când neamul românesc se va mai putea mândri cu un astfel de geniu.

Aradul nostru hotarnic, abandonat și sărac în manifestări de artă pură, va avea două sări de mare sărbătoare artistică. Alte orașe ale Ardealului, mai norocoase, au avut prilej de multe ori s'audă arcașul maestrilor al lui Enescu. Aradul pentru întâia dată. Biet oraș ăsta rece și indiferent, și va să se însuflească oare?

în vechii arădan

Fara noastră dela

Ziarul ...
Mia

în Amc
asuri

* Arad 21. 1911.
ARADI KÖZLÖ
ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP

Enescu mester, a világhírű hegedűművész, akit ma a világvárosok közönsége Hubermann, Bronislaw és Vecseynél is jobbnak nyilvánított, december 8. és 9-én Aradon hangversenyez. Miután a művész két este lett felkérve, mindenkinek lesz alkalma őt meghallgatni. Enescu Párisban végezte tanulmányait, évekkel ezelőtt. Kiváltságos művészetének köszönheti azt a nagy kegyet, melyben a román királyi udvarnál részeseül, ahol a király és királyné család tagnak tekintik. Évek óta nem volt hasonló hegedűművész Aradon.

ARAD, Vineri 8 Decembrie 1922.

SOLIDARITAT

Concertul Enescu.

Sunt trecute două săptămâni de când s'au mutat în zilele din Arad, concertele Enescu pentru 8 și 9 Dec.

Era firesc și nu mă puteam aștepta decât la o aglomerație după bilet, la o înufletire ca și cea trezită la publicul aradan de cea dintâi trupă românească de teatru, în primăvara anului 1919.

Era firesc, credeam. Și mă întreb, de ce nu-i așa? De ce s'au vândut abia câteva bilete, ce-i motivul acestei indiferențe de neiertat, din punct de vedere artistic, patriotic românesc? Ce-i Publicul nu știe cine-i Enescu. Nu știe, și asta-i și mai dureros. Să ai tu neam românesc un singur Enescu și să nu-i știi de nume! Să fie sprijinită o dată Peșcul pretinsă „artistă lirică”, trupe de operetă de mână a doua pleacă din Arad cu succes frumoase și Enescu să aibă sala goală!

Ne dăim seama oare noi românii de mândria ce ne poate cuprinde că avem un Enescu, artist care ori în care capitală a lumii ține concerte, himea aleargă nebună. Și Aradul nu-i dă sprijin, fiindcă nu știe cine-i Enescu, nu știe adevărata artă.

Chiar Timișoara, Lugoj, concertele lui au fost înălțate serbător, i-au primit ca pe un prietăr al artelor, și tot entuziasm și adâncă înțelegere de muzică, pentru Arad, să o condâmiem întru nimic, căci nu știe cine-i Enescu, nu știe adevărata artă!

DEPENDENT

iciu.

Sedint
Orleana.
Pe băt
Camera
care a roș
D. Petr
răspu

Prezidea

George Enescu

... și mâner publică a
... țării, fericitul prilej de a-l pe
... sărbătorii și de a se lăsa crăjit
... magie al lui George Enescu, ca
... a neamului românesc și un
... muzicii contemporane.

... copil încă pe vremea când faimoa-
... Orchestra *Colonne* din Paris i-a execu-
... primele compoziții muzicale. Intrând
... miniloane: strălucit dirijor, stăpân
... pe talentele ardensului, compozi-
... unș. Enescu, pornind din Paris, ca-
... pitala artei, a cucerit lumea. Un mare
... muzical francez scrie despre Simfo-
... III, a acestui român că e un fel de
... *Commedia* a muzicii.

... toate triumfurile muzicale, patizi-
... mondiale, pe cari nu le-a căutat, En-
... nu și-a uitat o clipă de țara care l-a
... lauzat. A iubit această Românie în
... ei lungi și bogăți de pace — și în zi-
... fragile n'a părăsit-o.

... mișcarea muzicală în țara noa-
... să nu și avut sprijinul întreg al
... lui G. Enescu:

... și război nu și-or
... foamea cu pâine ori mălai cun-
... bani și din pungile bogati-
... (sermeat al lui Enescu, în
... Moldova, suferințelor și
... mizeriei noastre?

... și
... salut și
... Palatul Cultural
... George Enescu, pe un ar-
... mare, generos și
... și

ARAD, Sâmbătă 9 Decembrie 1922.

SOLIDARITATEA

ZIAR INDEPENDENT

De vorbă cu maestrul Enescu.

Astăzi cu trenul de Timișoara a sosit maestrul Enescu pentru prima oară în orașul nostru. La gară a fost întâmpinat de d. primar și câțiva admiratori ai dsale.

La ora 5, împreună cu d. director al Palatului Cultural am făcut o vizită maestrului la Hotel Central unde are camera reținută.

Ne-a primit foarte prietenos și ne-a spus că este satisfăcut de succesul concertelor pe care le-a dat în Caransebeș, Lugoj și Timișoara.

Întrebându-l dacă a mai cântat vre-o dată în orașele din Ardeal, Banat și actuala Ungarie ne-a spus că a cântat la Budapesta, la Seghedin în 1912 la Lugoj unde afișele erau tipărite jumătate ungurește, jumătate românește.

L-am rugat să ne mai spună ce proiecte are pentru sezonul de toamnă.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KOZGAZDASAGI NAPILAP.

ELŐFIZ

HELYBEN

Egyesület

Magyar

Magyar

Magyar

Magyar

Magyar

Magyar

Magyar

Enescu hegédi-estélyel. A legnagyobb román zenevirtuóz.

Művész, dirigens és komponista. Külön-külön is határozott értéke ennek a kornak. A klasszikus zene fénykorában valaha típus volt ez a jelenség: az alkotó zseni egyben kiváló virtuóz is. Azóta ritkán adódik, hogy egy-egy generációt művészalkotó gazdagítanak, mély és felejtethetetlen zenei élményekkel. Korunkhoz e részben keves volt a sors. Boldogan és büszkén vallhatjuk, hogy a magyar Dohnányi és a román Enescu a mi napjaink osztályosa és leszármazottja. A zeneirodalomtörténet Clója különös örömmel legyzi fel, hogy mindkettőjük zsenije egy-egy új fajt muzsika értékes eszméit alakítja. Dohnányi a „Körmives Kelemen” című székely tárgyú operával és kamarazenei és zenekari polifonijával; a magyart. — Enescut az „Odinus király”-hoz írt tragikus tónusú kísérezenevel és szimfóniáival; a román.

Enescu két hegédi-estélyének műsora a zene igazi nagy mesterét mutatja. Eppen azért, mert nagy virtuóz, könnyen mellőzi a muló siker lehetőségét. Enescu e ritka becsü esteiken a muzsika lényegét adta. Az első koncert szonátáiban a világotjárta Händel előkelő, erőteljes tárgyilagosságát hozta. A hatást a másik estén az orgonáján mellett ülő Bach szubjektív lelki finomságaival egyenlített ki. A német 6-klasszicizmus e két súlyos oszlopa a kettős műsor perince. A program nagyvonalúságát vitall melegen zengő Ciacon-ja. Továbbá Corelli és Loclair szonátái és a jól ismert Beethoven—Románok is biztosítja. Az esteek színeit, fényét azért mégis a ritkán hallható Saint-Saens-Koncert adta. A csodálatos mű lényege azonos Enescu hegédi-estélyi értékeivel: a tónus elegáns fénye, a dallamszövés tisztasága és könnyed bája azok a franciás sajátosságok, amelyek alkotót és előadót egyaránt ékesítenek. Mind ehhez dinamika és hangnemi leg, ellágyuló meghatódottságok és pajzánul szelleges frozizozás elbűvölően járulnak. A nagy művész temperamentuma nem a Hermann forrón ömlő lávafolyama, de intenzívitásában és az intuitív átérzésben melléje állítható Enescu vonó. Jobb csukló- és kar technikája bár merőben eltér a hétsőtől — tökéletes érték.

A műsorok végén (Kreisler) adott stílizált rokokó zene különös bájjal hatott ez idegekben tépelt kör atmoszférájában.

ENESCU JOZSEF

Nem vagyunk kíváncsiak a hatóságoktól, hogy az Enescu koncertjének magyarázatára, amely...

Enescu két hegédi-estélyének műsora a zene igazi nagy mesterét mutatja. Eppen azért, mert nagy virtuóz, könnyen mellőzi a muló siker lehetőségét. Enescu e ritka becsü esteiken a muzsika lényegét adta. Az első koncert szonátáiban a világotjárta Händel előkelő, erőteljes tárgyilagosságát hozta. A hatást a másik estén az orgonáján mellett ülő Bach szubjektív lelki finomságaival egyenlített ki. A német 6-klasszicizmus e két súlyos oszlopa a kettős műsor perince. A program nagyvonalúságát vitall melegen zengő Ciacon-ja. Továbbá Corelli és Loclair szonátái és a jól ismert Beethoven—Románok is biztosítja. Az esteek színeit, fényét azért mégis a ritkán hallható Saint-Saens-Koncert adta. A csodálatos mű lényege azonos Enescu hegédi-estélyi értékeivel: a tónus elegáns fénye, a dallamszövés tisztasága és könnyed bája azok a franciás sajátosságok, amelyek alkotót és előadót egyaránt ékesítenek. Mind ehhez dinamika és hangnemi leg, ellágyuló meghatódottságok és pajzánul szelleges frozizozás elbűvölően járulnak. A nagy művész temperamentuma nem a Hermann forrón ömlő lávafolyama, de intenzívitásában és az intuitív átérzésben melléje állítható Enescu vonó. Jobb csukló- és kar technikája bár merőben eltér a hétsőtől — tökéletes érték.

A műsorok végén (Kreisler) adott stílizált rokokó zene különös bájjal hatott ez idegekben tépelt kör atmoszférájában.

Dr. Magyar Zsigmond

CRONICA MUZICALĂ.

Concertul G. Enescu.

S'a vorbit atât de mult despre arta maestrului Enescu în ceea ce privește execuția tehnică și puterea de interpretare a celor mai dificile și subtile bucăți de concert în cât e greu să se mai găsească ceva nou de spus.

Nu putem însă tăcea și a nu remarca minunata execuție a celei mai grele bucăți din program: „Introduction et Rondo Capricioza”, de Saint Saens unde, maestrul trece, cu o ușurință uimitoare peste dificultățile tehnice ale compoziției și redă cu o măiestrie rară înțelesul bucății.

Nu s'a văzut pe față nici o fibră încordată la marile încercări întâlnite în timpul capriciului nici o sfortare a arcusului; el a trecut peste ele senin și sigur.

I-se poate spune cu drept cuvânt cel mai bun executor și interpret al subtilului compozitor francez Saint Saens.

Flueta „Precieuse”-i de Couperin-Kreisler ne-a redat-o cu o eleganță impresionantă, iar cu „Sicilienne et Rigaudon” de Francoeur-Kreisler a fascinat întreaga sală.

Apoi desăvârșita execuție a primelor bucăți din program: „Sonata în re major” de Haendel și frumoasa „Romantă în sol major” de Beethoven și aria de Bach pe coarda sol ne-a întărit convingerea că talentul maestrului este multilateral și poate interpreta cu aceeași perfecțiune atât clasicii germani cât și rafinații compozitori moderni.

Execuția pe coarde duble și pit'aturile ce au intervenit în bucățile programului de aseară ne-au dat o idee deplină de talentul nemăsurat de mare al maestrului.

Flueta cu care lasă și duce arcusul pe coarde și mai ales „finisul” a lăsat în urmă pe toți artiștii cunoscători din localitate și se adevăreste că mișcarea glesnei mânei, a școalei germane nu dă eleganța arcusului și splendidele finisuri ca mișcarea cotului a școalei franceze. Sala s'a făcut ovalluni prelungite și s'a încărcat cu flori.

Refor

Se ar
portante
alei sesi
Descentr
ritul dem
inexorab
doială
nostru n
blice cet
Priv
vitoare
o prefac

30 Ianuarie 1923.

SOLIDARITAT

ZIAR INDEPENDENT

„Vrea să sugrume Ungaria.”

...ia de bârfeli a guvernului maghiar. —

...pasandă ma-
... din Bukape-
...xrate — au
...mple și de
...steriei ma-
...costă sim-
...cidental.
...azată, cu i ca se tem
...guver

... chiar în zilele trecute au constatat la fața lo-
...cului că în Ungaria nu exista spirit războinic
... și Ungurii nu se pregătesc pentru vreo acți-
... ne armată, ci unica lor gând e să și refacă
... fara”

... „Mica Antanta ar dori să sugrume
... ria înainte de a se ridi

Agitați

BUCU
... s'a intrunit
... și de astăzi
... înainte de m
... cină un grav
... stei facultăți
... părăsească

Maestrul Enescu în Statele-Unite

NEWYORK. — Rador. — Cu ocazia trecerii maestrului Enescu prin Washington, ministrul Bibescu a oferit în onoarea lui un mare baliu la legătuinea română din Washington, sărbătorind în mod sârlucit pe d. Enescu. La New York și în celelalte orașe maestrul a avut un succes deplin ca șef de orhestră, compozitor și virtuoz.

Un ziar american George Enescu.

Ziarul „Public Ledger” din Philadelphia, unul dintre cele mai mari și mai vechi ziare din America, scrie un articol din care reproducem următoarele cu privire la sosirea maestrului român, George Enescu:

„George Enescu merită cu tot dreptul recepțiunile cordiale ce i-s'au făcut de când a sosit în America și până acum. Dânsul este mișcat și foarte mulțumit, iar recunoștința-i nu este numai o formalitate. Sosirea acestui geniu român, la vârsta de patruzeci și unu de ani, este un adevărat eveniment; e întocmai ca vizita lui Mengelberg sau a lui Strauss. Putini oameni și-au câștigat la repetiție fidelitatea orchestrei noastre din Philadelphia, cu care dânsul a apărut ieri după amiază la Academy of Music. Dânsul a făcut audienței aceeași impresie pe care a făcut-o și asupra colegilor săi de artă.

Cei mai eminent muzicant din câți a produs România a venit să conducă în rapsodia românească a doua, propria sa creație, și cu statura sa impunătoare, cu abundantul și negrul său păr, cu ata-i radiantă de bună dispoziție, părea ca un copil crescut înainte de vreme, sfidând anii pe cari calendarul îi atribuia și lăsând să se vadă că felul cum a executat a întrecut chiar faima sa tinerii precoce, faimă care a ajuns în America înainte de sosirea lui. Rapsodia a fost în deplină armonie cu înfățișarea ce a avut-o pe timpul când conducea. Ea era exuberantă, vitală și grandioasă, și tot așa era apropierea imaginației și finuta fizică a conducătorului.

Prima parte a rapsodiei are efectele susținătoare, largi și corale ale unei alte „Finlandia” și ușor a găsi în ea o simțire națională. După aceea spațioasă minare, instrumentul hobo și flautul englez sunt în dialog, delicat și efemer; apoi cornetul englez are un soliloqui caracteristic; strugărele în timpul acesta sunt angajate în măsuri de lans din cele mai ușoare; iar aproape la sfârșit, flautul s'aude surs, sur de tot. Compozitorul știe ce poate fiecare instrument, și nu-l cene să-și deglăzeze natura cu bufonerie extraordinare ori să-

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZCÉLÚ

ENESCU-concerton
 zésű magassarku
 új alacsony sarkuval
 rem szives visszacserélést.
 Magda Arad.

"Vimpasing" jel
 hócipóm tévedés
 elcsereződött. Kö
 Holman 677

szóló jelenik:
 a legújabb díszes Orlean
 kelt. A műsorszerű kórus
 Vintila, Moscu, Savanu
 voltak jelen. Jelenleg
 ott kette a közönség
 tisztelt, hogy indítsanak
 az a polgári leányiskola
 az a szabálytalanságok
 Moscu kommunikatív
 irányítását.

sikert, amely a Bruch hangver-
 senymű interpretálása váltott ki. Az
 est legsikeresebb száma Beethoven
 Kreutzer szonátája volt és ebben
 Enescu egyénisége teljesen felk
 vadt. Határozottsága, amely fanyar
 férfiasággal párosul, markáns szí
 nekkel ruházta fel ezt a darabot.
 Wieniawskyt több lélekkel, mint
 szívvel tolmácsolta. de mélyen átér-
 zett és finom volt. Egészben véve ez
 az este jó zenei élményekben gazdag
 koncertet hozott és Enescu műve
 szelének lenyomata felejthetetlenül
 vésődik az emlékezetünkbe. Caravia
 manar ezen az estén több diszpozíció
 mint az előző

RADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP

Főszerkesztő

1924. április

ELŐF

HELYTAR
Közlöny
1924. április
Közlöny
Közlöny
Közlöny

odalom, művészet
Filarmonikus hangverseny.
Kilényi Edward koncertje az aradi
Kulturpalotában.)
Az aradi Filarmonia Egyesü-
t tegnap esti hangversenyével is-
mét értékes és szép kulturális mun-
kát végzett. Két nagy eseménye-
s volt ennek az estének, ame-
lyek emelték Arad zenei kul-
turáját. Kilényi Edwardnak a ma-
gyar származású, amerikai eszo-
dagyermekeknek a szereplése. Liszt
magyar ábrándjának és Enescu
román rapszódiajának műsorra vé-
lete élményé tették ezt a hangver-
senyt. A teljes zenekar, amely ez-
uttal fuvósokkal dolgozott, szép
teljesítményt nyújtott és ismét azt
a színvonalat képviselte, amelyet
eddig a filharmonikusok részéről
éveken keresztül megszoktunk.
Beethoven nyolcadik szimfóniájá-
nak interpretálása meglepően szép
volt. Az első tétel az elragadtatás
tapsait váltotta ki, a második té-
tel lendülete hiányzott és ezt igá-
zolta a közönség viselkedése is, a
mely nem ismételtette meg ezt a
részt, amelyet mindenütt és min-
denkor újrászoktak. A harmar-
dik tétel menütempója finom, ke-
szes volt, a negyedik tétel ismét

szép, készségenél.
Még emelték azt az ünne-
pelyben a közönség rész-
vételével. Tizenhárom eszt-
aki a szívét és lelkét adta
tölmácsolásban, egyénisé-
legjében azzal lehet jele-
lőgy lesz belőle valami. O-
aki külön művész, mint a
Aradon járt elsőrendű zo-
Van ereje már, hogy c-
hatásokra is dolgozhass-
ábrándját magyáros ter-
tumul s a ráadásra ad-
keringőkkel csak fokozt-
amelyek elmélyedését
éreztetik igazolták.
stilszerűen művészi klé-
a zongorához. „Loheng-
nya dióhéjban ad a W-
zenekar nagyszerűen.
Enescu román rapszód-
szerű kiegészítője er-
szerű műsornak és el-
rammszámban töké-
a román népzene és
A zenekar erőssége
voltak; a fuvósok
mindig feladatuk m-
lönösen a kürtösök
lónmunkát. Ungár
lyes karmester vo-
tel hozta ki a sok
tanított műveket.

Az u' G
Előkelő izlés
jellemez

TRIBUNA NOUĂ

ZIAR POLITIC NAȚIONAL
DIRECTOR: ION MONTANI.

PRE
ADM
Bucur.
18. 714

1
so. p. 10
ADM
p. 10
18. 714

3 L

Arta economică
e consultări privitoare
ile pe acțiuni.

Arad, 27 Februarie
În zilele acestea, în secret, în
destrăm, din care nu face parte
nu un domitor român. Căci în
rile și ca o succedă operații. Căci
mare întreprindere românească și că
lucru mare întreprindere și că
pană se datorează întreprindere
de acțiuni de acțiuni de acțiuni
de acțiuni de acțiuni de acțiuni

Ca prilejul
sorafel Ady

NOTE
Prilejul sorafel Ady
Alături a avut loc în Palatul Cultural din lo-
calitate a foarte frumoasă serată artistică în care
le susținute de sorafel Ady, cel mai mare poet
român și un mare talent.
Sera a avut loc în sala de spectacole a
teatrului din Arad, în ziua de sâmbătă, 27 februarie.

Chestiunea minorită
Rolei Românilor în conferința de la Bru

Chestiunea minorităților interesată în
specii regasite care poartă masă compactă
de cetățeni minoritari, spre a da naștere
la o nouă, amănunțit privitoare la
legislația României

cesele maestrului ENESCU in America

atratele noastre „America” ne aduce
darele informațiuni prețioase despre
cele obținute de marele nostru com-
si maestrul Eneșcu:

estrul Eneșcu a fost îmbrățișat aici, ca
reg, cu toată căldura. Deja prietele
te amuzantă l'air pur alături de cel
din violoncelă și l'air pur alături de cel
ca încetul cu încetul desprindă cu gândul
e unul dintre cei mai mari și cel mai

TRIBUNA NAȚIONALĂ

ZIAR POLITIC ȘI CULTURAL
Apare zilnic

Mora

Arad, 3 August.

... răspundă neces...

... sesiune a p...
... în mod de...
... tare de i...

... o a...
... sl...

**Concertul Societății
"Filharmonice"**
Joi, la 6 August, ora 9 seara va avea
loc în Palatul Cultural din Arad, cu
program:
G. Enescu: Rhapsodie Roumaine.
Cialkowsky: Concert de sol.
Wagner: Elisabeth.
Wagner: Mastersinger Overture.

... din
... laturarea
... le legiuitoare
... alt nici mai puțin
... parlamentarismul

Concertul Quartetului "Regina"
Duminică, la 9 August, ora 9 seara va
avea loc în Palatul Cultural. Concertul

... publicul românesc din Arad, are dispoziția
... arare de manifestările culturale pu...

AMBLICO CULTURAL

Quartetul bucureștean "Regina" (Nottara, Popovici, Endeovici, Crainic), care este apreciat cu mare interes de iubitor de muzică din localitate.

Al II-lea concert al "Filharmonicilor"
Luni, 10 August, ora 9 seara, va avea loc în Palatul Cultural din Arad
Soc. "Filharmonice" cu următorul program:
Strauss: Frühlingsstimmenwalzer.
Cialkowsky: Casse Noisette, suite.
Beethoven: Leonore Overture.

... și trecerea
... pulare la miș
... țiel.

... Jack din 19
... rații din vec
... specialști și
... ductorii cent
... rativelor și c
... rea acelu pro
... pentru a se
... mal pușia împ
... parației acest
... preparat de
... tehnicul și
... sării. Specis

Convorbiri

Luni și zilele după sârbă.
Redacția și Administrația
Bul. No. 6. Telefon 7

Concertul lui Enescu

la 17 și 18 Ianuarie a. c. —
Bilete se pot căpăta la firma Bloch.
(473)

și
has
mizerie, dacă nu
vitați
acestei rări, ră-
pe urma sacrifi-

unași?
A-ți citit vre o campanie de
presă, pentru a trezi în opinia
publică românească simțul și con-
știința unei datorii de împlinit,

uucătorul d
și intereselo
.....
IInda n

CONCERTUL re-
numitului artist

ENESCU

azi în 18 Ianuarie la
ora 9 seara. Bilete la
BLOCH dela 38.—
până 145 Lei, dar nu
mai în număr limitat.

510

ANUL de alinații

Ziar de propagandă națională

Abonamentul pe an 80
de an 400 Lei, pe
lună 70 Lei. Pentru

Invățământul filozofic va concii-
lla religia cu științele pozitive și
coordona cunoștințele gene-
rale în liceu. Printre ma-
trile în ultima clasă
filozofia...
vor funcțio-
nari hete-
raji de s-
50 la sut
pru aleș
tru cei
Di r

156

1927 Jan

„Erdélyi Hírlap”, anul XI, nr. 2582, marți, 18 ianuarie 1927
 Esacasa, acest violonist de primă mărime a dat concert în Palatul Cultural, într-o sală
 plină, ieri seară. Ultima dată a putut fi auzit în țara noastră în 1923, dar încă rămânem că este un
 muzician deosebit, un interpret deosebit, un compozitor de primă mărime, de o modestie fără
 margini, un individ simpatic. Mâna lui stânga vibrează constant și repede, fără a deveni prea
 de la inimă la inimă. Trebuie să evidențiem trăsăturile sale: La pian a stăi profesorul bucovinean Caravia,
 deosebită. Mâna cu arcul este plină de simfonie, franceză (încheietura interpretului,
 mânărea arcului din brat, totul este orientat în sus). La pian a stăi profesorul bucovinean Caravia,
 care a mai fost cu Enescu la Arad. Programul lui Enescu, deși nu putem avea un concert de mare
 performanțe orchestrale. În programul lui Enescu, deși nu putem avea un concert de mare
 concepte clasice seriosă în afară de acestea, a mai interpretat, printre altele, Beethoven, Mozart,
 Couperin, Ravel. Isaye, precum și piese mai mărunte dar valabile, cum ar fi Beethoven, Mozart,
 și amintim că totuși în F dur a lui Beethoven, care am
 și amintim că totuși în F dur a lui Beethoven, care am
 Air-ul lui Bach au fost acompaniate de binecumesc
 care și - a însoțit pe drept o parte din marșul
 emanat parifum franceze.

„Erdélyi Hírlap”
 Al doilea co-
 care a fost apl-
 un specta-
 amir

adatu pe
 Zesszer

ionu
 pu
 uc

ciobă
 poltă
 Natlona
 mezdolbe
 köny

în mână o coroană de lauri artistului, Profesorul Caravia și distinsa doamna Kubell,
 au acompaniat cu stil artistic.

„Arad Közlöny”, anul XXXI, nr. 12, miercuri, 2 aprilie 1924
 Literară, Artă, Concert Harmonic. Din nou, Uniunea Filarmonică, prin concer-
 tistă, a organizat un eveniment cultural frumos. Seara aceasta a avut chiar două evenim-
 mari, care au ridicat stacheta culturală muzicală a Aradului. Experiența deosebită a lui Liszt, și
 Rapsodia Edward, copila muzicală a lui Liszt, care de fapt am fost obșnuiți de-a lungul
 o experiență frumoasă, cu care de fapt am fost obșnuiți de-a lungul
 rândul. A fost deosebită interpretarea simfoniei a lui Liszt, care de fapt am fost obșnuiți de-a lungul
 aplauzele admirabile, din a doua parte însă a lipsit entuziasmul, ceea ce se poate observa
 părtea a treia a fost finuță, grațioasă, iar partea a patra a oferit din nou o imagine plină de viață
 țarea de pian și a cerut să se joace din nou această parte a piesei, deși peste tot apa se preceda
 umitoare artă de Kilenyi Edward. Simțul muzical deosebit, tehnica celebră, înțelegerea și
 devertisirea cu care cântă în pian sau în altă manieră, care este mai departe decât mult interpret
 cel mai bine cu cuvintele ca va ajunge cineva. Copil, care este mai departe decât mult interpret
 primă mărime care au fost prin Arad. Are deja experiență mare, iar valerile lui Chopin interpretate
 Fantezia lui Liszt a fost interpretată cu stăruință și în această parte sa oferit muzică
 în alăos sa crescut efectul. Orchestra a acompaniat programul și la această parte sa oferit muzică
 fost în deschiderea lui Wagner, și orchestra a acompaniat programul și la această parte sa oferit muzică
 populară de calitate. Punctele forte ale orchestrei au fost violonistii. Flautistii nu s-au ridicat la
 nivelului așteptărilor întotdeauna. În special gornistii au executat totul după un șablon. Profesorul
 dirijor Ungar Mor a fost cel care a adus elanul, avântul, în piesele mult și bine învățate.

„Arad Közlöny”, anul XXVIII, nr. 261, duminică, 25 noiembrie 1923
 Al doilea concert al lui Enescu. Așară, publicul din sala atârșită a Palatului Cultural a
 fost încântat din nou de excelentul violonist. Interpretarea piesei pentru vioară a lui Nardini nu a
 fost o alegere în-șă mai bună, pentru că piesa este obscură și a fost în detrimentul succesului pe
 ascultătorilor. Deși a fost interpretat strălucit, frumos, reuși nu a oferit maestrului succesul pe
 care l-a oferit interpretarea pieselor lui Bruch. Cea mai de succesă piesă a serii a fost Beethoven-
 sonata Kreutzer, care s-a conștientizat cu personalitatea lui Enescu. Convingerea lui care se
 alăura unei bărbății anare a dat un colorit aparte întregii piese. A pus mai mult suflet decât
 mimă în interpretarea anare a dat un colorit aparte întregii piese. A pus mai mult suflet decât
 această seară muzicală a oferit iar bogate experiențe muzicale iar prestația lui Enescu a fost fost
 din nou de neuitat. Profesorul Caravia a acompaniat la pian cu mai multă bună dispoziție decât
 în concertele anterioare.

Enescu második hangversenye.
Apl. kitűnően sikerült hangversenyt e
konló és felt ház tapsolta végig ma
Enescu, ki méltán büszkesége minder
nának, ezuttal is azt a tökéletes mű
et nyújtotta, melyet már tegnapi szá
ban részletesen méltattunk. Itt kell m
tenünk, hogy még az első koncerten,
sonatája után dr. Nichi Lázár kultur
vezető nyílt színen tartott és Enescut
szóval erejű beszédében a román
Enescut é
város nevében k

Egyes szám ára 5 lej

Arad, 1927.

ARADI HIRLAP

ezelőtt
ARADI HIRLAP

Előfizetés: évente 950 lej, évi 4
1 óra 80 lej. Külföldre 1 óra 14.
Bucarestben 50 b. val több. Ausz
Csehszlovákiában 1/2 cK Jugoszlá

Meglepetésszerű kormány
Averescu várja

Marele succes al maestrului Enescu

seara zilei de 17 cor. Marele
ru Enescu s'a produs inaintea
alpi din Arad, fiind sala mare a
ui Cultural arhiplină.

cul amuzat de arta și talentul
u a cerut a se repeta aproape
tuctele din program.

tul a primit prin dl dir. al Pala-
tural Nichin, o coroană de
ănată. Maestrului pe lângă
dar foarte emoționată cuvân-
rs i se aduceau elobii.

exprimau admirațiunile tuturor,
au avut fericirea să se directi
măestria celui mai vestit violini
lume.

S'a executat următorul progr

- 1. „Sonata mi minor“ (3 părți)
- Bach. 2. a) „Chant d'hiver“ E. Ys
- b) „Rondo sol major“
- „Romanta la -
- „Aria“

Arad, 19 Ianuarie 1927.

Pretul unui exemplar 3 Lei

Alimentul de calitate

Ziar de propagandă națională

Abonamentul pe an 800 Lei, pe
de an 400 Lei, pe un sfert de
lună 70 Lei, pentru America pe

de List și altele după adresă.
Redacția și Adm. la Sibiu
No. 6. Telefon No. 156

Basarabiei

Mica industrie în România

Neconvenitele legi politice, au un de-
zastroos rezultat și sunt cu un desăvir-
săi regres în ramura mică industrie
în țara românească fiind ame-
nimența nu căci dezvoltă,
și desvolta,
Am trecut și pe de
dial, provocat de ar-
Proclamație de ar-
rural și cum ar
unde pe altele, ex-
săși poartă sigur
bucuri, prin
cari s'au proa r
coltare a in

XXXII. évf. 14-ik szám.

Egyes példány ára 5 lej, vasárnap 6 lej.

1927 január 19. Szerda.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Főszerkesztő: STAUBER JÓZSEF.

ELŐFIZETÉS

HELYBEN ÉS VIDÉKEN

Egyes évre — — 900 Lej

Fél évre — — 480 Lej

Három évre — — 240 Lej

Harminc — — 30 Lej

Hirdetések díjazás szerinti

Egyes példány ára 5 lej

vasárnap 6 lej.

Bucarestben 50 banval 137

határok.

Bucarestben a két tárgyaló bizott-
ság komoly eszmecsere.

Enescu második hangversenye. A má-
k koncert is a legteltesebb siker-
t le. Ezuttal is különösen diszponálva, teljes-
ben ragyogtatta művészetét. Az est ge-
pét a háromtétéles Mozart koncert képezte,
lynek mesteri, a legapróbb részletekig ter-
lő kidolgozása komoly studium és elmélye-
s eredménye. A műsoron szerepelt még
acendel nemes patnáju szonátája és több ap-
ság is. Az utóbbiak közül Leclair—Kreislér-
zines „Tambourin”-ja és Scarlatescu román
tilben lrt „Bagatel”-je váltott ki frenetikus
etszést. A szünni nem akaró tapsokra a mű-
sort több ráadással kellett megtoldania. Cara-
via ezuttal is kongeniálisan kísért. (Dr. Sz. K.)

* Magyar operett nagy sikere. Budapest
ről jelentik: A budapesti Király-színház nagy
siker mellett mutatta be Szilágyi László és
Vincze Zsigmond nagyszerű operettjét:
Aranyhattyút. A darab meséje is új, eltér
megszokott bécsi romantikától. A szerelm
tatal magyar leány, aki messze Amerikában
farmert talál, azzal

ENDELTY ÉLET

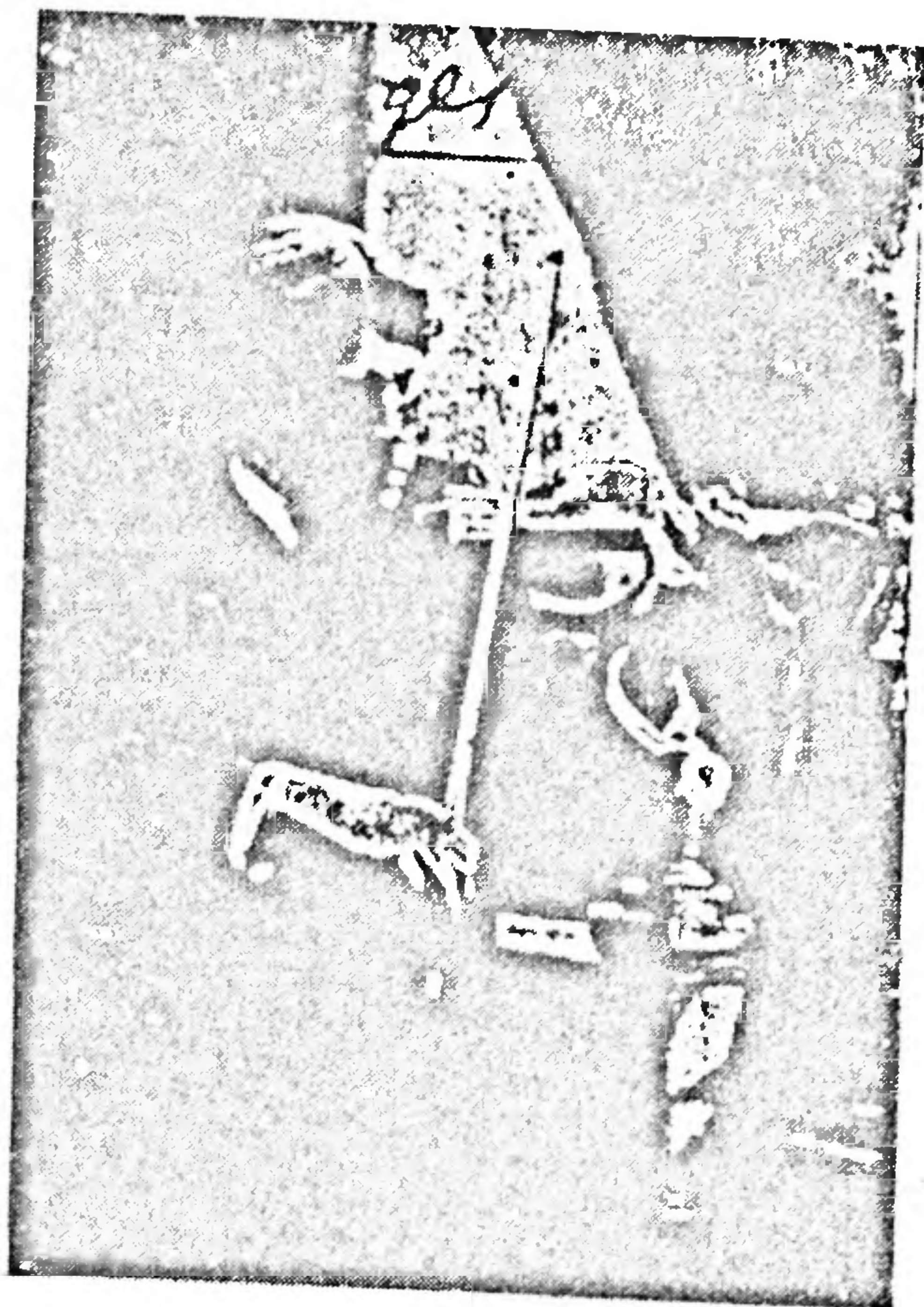
és túlságos temperamentumot, mely emlékezetössé tette akkoroz budapesti hangversenyét, amikor Casalsal együtt játszotta Brahmgönyörű hegedű-esellő verseny meg a Saint-Saens II-moll hegedűversenyét — elmélyedő inspiráció váltotta fel és ebben leltek fűrásukat az ő meleg, mély és moly legától. Az első estén megszólaltatott klasszikusok, dac annak, hogy a művész az utazá meg kissé fáradt volt, ujjáeled friss színket öltöttek Enescu teri ujjai alatt. Bach, Beeth Mozart, Couperis szerzemény legstilszerűbb, a leggondosabb adásban hallottuk. Különösen dem francia szerzők műve

POLITIKAI • TÁRSADALMI • MŰVÉSZETI • É
KÖZGAZDASÁGI • HETILAP •

TARTALOM

Arad, 1927 janu

PALATUL CULTURAL

(ARAD)

SAMBĂTA 23 ȘI DUMI-
NICĂ 24 NOEMBRIE 1929

Ora 9 seara

DOUA

CONCERTE

EXTRAORDINARE

DE VIOARA

DATE DE MAESTRUL

GEORGE ENESCU

CU CONCURSUL D-LUI

N. CARAVIA

PROGRAM:

- 1) Veracini. *Sonata mi minor* (4 părți, 1-a și 2-a fără întrerupere)
- 2) Saint Saëns. a) *Havanaise*
Corelli. b) *La Folia*
Pugnani-Kreisler. c) *Temps di Minuetto*
- 3) Beethoven. *Sonata à Kreutzer* (3 părți)

II

- 1) Saint Saëns. *Concert stück la major*
- 2) Cesar Frank. *Sonata la major* (4 părți)
- 3) Const. Nottara. a) *Siciliana*
Scărlătescu. b) *Bagatela în stil românesc*
Dvorak-Kreisler. c) *Largo din Lumea Nouă*
Sarasate. d) *Zigeunerweisen*.

Prețurile locurilor inclusiv taxele legale: Loje I 600 lei, Rezerva I 150 lei, Parket I 120 lei, Parket II 100 lei, Parket III 80 lei, Parket IV 60 lei, Balcon I 70 lei, Balcon II 50 lei, Balcon III 40 lei

Biletetele se găsesc de vânzare la Librăria Bloch.

17 Noiembrie 1929

AVUL TĂRĂNESC ARAD

REDA
ADMINIS
A R,
Strada Hoci
Clubul Pe
National

George Enescu la Arad.

Marele maestru al vioarei, virtuozul cu renume mondial, mândria națiunii noastre d. George Enescu, va da în zilele de 23 și 24 crt. două concerte de vioară în sala mare a Palatului Cultural. Dsa va avea și concursul tenorului Caravia dela Opera Română.

Românii cari încă n'au auzit pe acest fenomen al artei muzicale, care se bucură de neînchipuite succese peste tot cuprinsul globului, a cărui apariție în occident este prilej de sărbătoare, vor avea prilejul să admire întrânsul geniul muzicei, după cum popoarele occidentului admiră întrânsul geniul românesc

biserică cu două
urase poate fi
adeverată opera de
ei, nu numai în
înțreg finutul celor trei
Interiorul său larg, încăpător
Prea Sfinția Sa Grigorie
aducând laude comunei biseri
special părintelui protopop
Roxin.
Prea Sfinția Sa arca

ZINIAZ. MŰVÉSZET

A színház műsora.

Vasárnap délután fél 4 órakor: Mit sa-
g a leber akác, operett, népszerű hely-
akkal. Este: Volau-dar, csekes vizjáték. (C.
rlet.)

Hétfő: Vakablak, színmű. (A. bérlet.)
Kedd: Pók, bűnügyi dráma. (B. bérlet.)

• Enescu. Két éve volt Aradon ez a nagy-
tervű kivételes tehetségű művész, akinek ne-
jedű tudását a Nyugat már régen végérvénye-
sen mellátta, kompozíciós értékeivel együtt.
Enescu olyan típusú művész, aki biztonságá-
nak teljes tudatában kedves és szerény egyé-
niség maradt. Főerőssége a finom, légytónus,
tulfutott érzélgősség nélkül, a precíz, de nem
göpszerű, kerek sima technika és nem a nagy
dinamikai erő. Nemes klasszisa, komoly el-
mélyedésének megfelelő műsort választ, de
kár, hogy gerincét ugyancsak tőle hallottuk
már itt Aradon. Caravia is régi ismerős, aki
több ízben kísérte a nagy hegedűst: kitűnő,
összeszokott kíséretén kívül a szonátában
(Beethoven-Kreutzer) produkált igaz művészo-
tet. Hatalmas közönség gyűlt egybe a Kultur-
pakola nagytermében, hogy Enescunak tódol-
jon, mert eljöttek a rendes megszokott hang-
verseny látogatókon kívül olyanok is, akiket
csak nagyritkán látni. Enescu nemcsak föltét-
lenül megérdemli a kapott hatások és szánni
nem akaró ünneplést, de meg is szokta tenni
csak hazájában, de a külföld, valamint az Új-
világ metropoliszában is érdekes vonóvezo-
lása a nálunk újvó permán rendszerrel szem-
ben a Francia-belgát követi; magasan tartott
jobbkar, csaknem merre csuklóval. Újlag kü-

lön kell kiemelniük ehnato prou...
lett az a tragikus trillázó, melyekkel Enes-
cu — a legnagyobb román művész — a
hallgatókat kámulatba ejti. (Dr. Gár.)

• Ludas Bándi táncoskomikus színi
beteg. Az aradi színházulat egyik robor
szentes tagja súlyos beteg. Rudas Bándi
kitűnő táncos komikus, aki anyai eson
neveltette meg a publikumot, majd maga
vol, a kegyetlen lődőcsucshatort lassított
a színpadról és táncművészetének sem
estéként a pártoly, földszint, erkély és l
zár. A népszerű színműz orvosai levegőválte
tanácsoltak és Rudas Bándi keserűen gró
mosolyra torzította száját, amikor megf
ta az orvosi rendelést. Levegőváltás, n
hely, tenger és szegény sánészársors...
nan? Miből? Fáradtan legyintett a ke-
— Nem lehet doktor ur, ezt a szerepet
tudom eljátszani. Az egyéniségemnek n
küdne a szerep, csak a tehetségem, az
lehetőségem nem bírkozhát meg vele.
das Bándi barátai és kollégái azonban
ként gondolkoznak. Felkérésük a mély
telt közönséget és szépen megkérik, h
gítse vissza az egészségeshez a színi e
nyújtson támogatást a levegőváltásá
ba a komikus megerősödve, kirepará
vel visszajön, hálából máki megint k
zik és nevetett a színpadon, mert ő
ért mivel is írathetne mással, mint
humorával és pompás táncával. Tü
ebben a szomorú és keserű világban
moshat a társaságom és nem enged
egyk kedvenceit.

• Székely irók szabadalmi estje
November 30-án a Minorita Kul-
gyönyörűnek igérekző estély ker-
szótalálkoznak Aradon a mai est
kom legkiválóbbjai. Eljön Tancu
Baumgarten-öt nyertese, Tancu
aki a Helicon képi 30.000 lejes d
Nyitő József, a nyos hó, Székely

ERDÉLYI HÍRLAP

Is az ünnepek követő napok
a reggel. • Az Erdélyi Hírlap-
eljárás, kiadása és rotációs
a szerkesztő: Major Béla. •
a megállapított tarifa szerint
árul a rovát élén olvashatók.

Vasárnap, 1929. november 24

16 oldal • Ára 6 lej

XIII. évfolyam, 3421. szám

Szerkesztőség, kiadóhivata
Strada Mellanu (vált Fort
97. Sörgöncium, Hírlap Al
Eveate 1060, félévre 340,
vonta 80 lej. • Külföldre
Egyes szám ára 5 lej. •

I tanárok is részt-
sah diákok akció-
tában.

Clemenceau haláltus

Na lenne évszámánál nő. ha meghalok". — Egyszerű

1929. november 24. Vasárnap

KÖZLÖNY

VIASZASÁGI NAPILAP

FRIOZSEF.

ELŐFIZET

HELYREY ES VIIDE

Erdész évre

Fél évre

Neveged évre

Havonta

Hirdetések

EGYES SZÁM ÁRA

VASÁRNYAP

Bucurestiben 50 banival több

Edi Huber-Silviust

EMESCU

Hangverseny

Ma este a Kultúrpalotában 8 órai kezdettel.
Jegyek a Kultúrpalota pénztáránál d. e. 10--14
és d. u. 4-től az előadás kezdetéig kaphatók.
Kérjük közönség pontos megjelölés!
A hangverseny kezdetekor az ajtó
beleszárva.

Buda-
pest.

Erve, Tópköd
László

De vorbă cu maestrul Enescu

Cu ocazia strălucitelor sale concerte dela Arad, maestrul Enescu a binevoit să facă ziarului *Voința Poporului* o serie de declarații prețioase.

Di Enescu ne-a declarat că pleacă pentru trei zile la București, apoi se va înapoiă ca să-și continue turneul în Ardeal. În Martie, ne spune tisa, voi pleca în America, unde mă așteaptă câteva angajamente la opera din Newyork. Mă așteaptă de asemenea cursurile de compoziție la Universitatea din Boston, unde sunt profesor de 2 ani. La reîntoarcerea în America mă voi opri în Franța, pentru a preda cursul de compoziție la Conservatorul din Paris.

Sunt invitat deasemenea la serbările centenarului protectoratului francez asupra Algeriei.

Maestrul Enescu ni-a vorbit apoi despre evoluția publicului nostru, care a ajuns să înțeleagă muzica superioare formele ei tehnice. Nu mă observ, ne spune Dsa, nici un fel de deosebire între publicul nostru și cel din occident.

Di Enescu ne-a împărtășit apoi c lucrează încă de acum 7 ani la o operă în patru acte: *Oedip rege*, după textul lui Fleg.

Maestrul Enescu a terminat cu un salut la adresa publicului arădean care l-a primit înțelegătoare cu multă dragoste și căldură.

Th. Iorga.

11. 232.

Prețul 1 Leu

Marti, 26 Nov. 1

VAINȚA

POPORULUI

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA: ARAD, STR. MOȘTEȘTI 11

ORGAN ZILNIC DE ȘTIRI ȘI INFORMAȚIUNI

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA: ARAD, STR. MOȘTEȘTI 11

TELEFON: REDUCER (AR)

... tandem...? | Arestarea unui mare escroc

... în fața unui...
... zina cu...
... una între...

neves hegedűművész a romániai antiszemita agitáció ellen.

mila agitáció sok kárt okoz az országnak. — „A művészi szent nevében kérek mindenkit...”

ber 14. Az Erdélyi Hírlap munk. A fasiszta művészek kongresszusán meghívott román hegedűművész hangot adott. Beszédében éles szakkelt a Romániában nemrég lejárt antiszemita mozgalmak ellen s főként állta, hogy ezekben a mozgalmakban egyes lelgyezetelt bélegők is részt. Hazánba való visszatértemkor a Tescu hegedűművész — egy dce. górhajon értesültem az ktről az ese. ról, amelyek szemlént az ország

presztízsét nagymértékben esorbítják és o ig juttathatják a dolgokat, hogy olyan hí is elterjednek, miszerint fektelen vallás nos agitáció középkori állapotokat terem. Én tehát a művészet szent nevében mindenkit arra, hogy ne üljön fel fele agitátorok uszító és hazaelleses izgatá a fiatalság pedig könnyű és a tudomány tetétől legyen áthatva, ne pedig az ol zisok kétes diadalától. — Etesen a fasiszta művészkongresszus jelenken solta.

Ara 5 lel

1930 Október 16.

LYI HIRLA

POLITIKAI NAPILAP

Előfizetési árak: Evi 1092, félévi 270, havi 90 lej. Kallóidra havos

aki talán negyven esztendővel azelőtt felépítette a mai búska városházát. Emberek akarunk maradni és nem üres, lélek nélküli bürokraták, szivtelen hivatalnokgépek, akik jelleburkolóznak a frázisok. páncljába és mikor a segélykérés hasítja a tülüket, számjegyekkel lövik el a dobhártyájukat. Le mondunk a grandiózus tervekről, lemondunk mindenről mindaddig, amíg Arad

Márosában egyetlen olyan szelű özvegy is lesz, akit hsz szeriteneek megélni. Nem k poteljük, hogy rendeznek szegénytelenes kérdést, ami Arad város nyolevanczer szo kell fogm románok aránt, mert 97 lej egyfor meretell

ARADÉLYI HIRLAI

Arad Str. Mejjan
97. Sándor Mirlo, Arad

POLITIKAI NAPILAP

Előfizetési árak: Évi 1090, Hátré 540, negyedévi
270, havi 90 lej. Kellendő kirepota 50 lej

Bucurestiben.

Közvil

— Enescu György ünneplése Aradon
Enescu György hegedűművész péntek esti
hangversenye iránt városszerile nagy az
érdeklődés és nemcsak a románság, ha-
nem a magyar zeneértő közönség is vá-
rakozva tekint a világhírű román hege-
dűművész aradi hangversenye elé. Érthető
tehát, hogy a nagy zeneművész aradi lát-
ogatásával a kultúregyesületek is élén-
ken foglalkoznak és méltóan akarják fo-
gadni a hegedű nagy mesterét. Ezért ma
az aradi román kultúregyesületek a Kul-
turpalotában gyűlést tartottak, amelyen
megvitaták, hogy hogyan fogadják Enes-
cu Györgyöt. Az eredeti programtól eltérő-
leg nem lesz állomási fogadtatás, miután
a hegedűművész autón jön Temesvárról és
megérkezése után közvetlenül a szálloda
szobájában fog megpihenni. Este a hang-
versenyen a kultúregyesületek nevében
Crisan Ascanie mond beszédet, majd
dr. Radu Cornel interimár-bizottsági el-
nök a város nevében fogja üdvözölni é
átnyújtja a díszpolgári oklevelet, után-
pedig kezdetét veszi a hangverseny.
régebben megtervezett bankett is elmé-
Enescu a hangverseny után

N
b
k
f

1931

Enescu la Arad.

In ziua de 6 noiembrie Arad
a avut ca muzicant pe celebrul na-
stir artist Gheorghe Enescu. A-
cestea este fiul lui Dorobanțu, care cu
arcanul său de neobitabil mîndru
a cucerit întreaga lume cultă,
a făcut să ne bucurăm în o
seară de toamnă de strălucita
rea sa creație.

Violinistul și compozitorul E-
nescu a adus cu sine în acest
oraș totul ce poate aduce un
talent rar, ce se manifestă încă
din anii copilăriei și crește până
la apogeul ridicând, cu el nașu-
rea și sura cărora le aparține.

Palatul cultural a primit între
păreții săi pe cel mai chemat
dintre lui țară, regăsindu-se în
seara de 6 noiembrie în adevărata sa
chemare de a fi lăcaș de artă
și cultura.

Ne am bucurat că am avut
această rară ocaziune de a sorbi
din iscorul artei românești și
suntem mândri că din ziua de
6 Noiembrie artistul Gh. Enescu ne
este cetățean de onoare.

Concertul Enescu din seara
zilei de 6 noiembrie a fost deschis de
d. Radu președintele comisiei interimare
care a salutat pe artist în nume
le populației și i-a predat
actul prin care este decretat ce-
tățean de onoare al orașului
Arad. A urmat apoi salutul d-lui
Aron Cișan în numele socie-
tăților culturale. Cuvintele d-lui
Radu și ale d-lui A. Cișan au
fost secundate de ropetele de
aplaude ale audienței ce umple
sala. Artistul Enescu aduce emu-

ționat de această neaplată
batorire și a început apoi per-
mul interpretând bucăți din
d-l. Schumann, Leclair,
Dovrak și Tartini.

Sumar redată viața lui Gh.
Enescu e o viață curată. Încă de la
vârsta de 4 ani a pus în umire
pe profesorii săi cei cari au
supus primului examen de
muzică. La vârsta de 7 ani din-
ge la conservatorul din Viena, la
profesorii Bachrich și Helmesber-
ger. Cu sprijinul celui din urmă
românul Enescu ajunge în orhe-
stra Operei. Maturitatea la 13 ani
ajunge la Paris și devine elevul
renomitului profesor Massenet.
Aici compune cea dintâia sa
operă: „Poema Română” aplau-
data de domnitorul Carol I și
Reg. Elisabeta cari au fost cei
dintâi protectori ai talentului des-
coperit în satul Livren-Vârnav
jud. Dorohoi.

Azi, artistul Gh. Enescu, după
50 de ani pe calea vieții este
unul dintre cei mai excelenți
măestri ai vioarei și se enumera
între cei mai mari compozitori ai
timpului având între fructele
muncii sale două rapsodii „ro-
mâne, șapte melodii pe versurile
lui Clement Marot, trei simfonii
și ultima sa operă „Oedip”.

Cu ocazia implinirii celor
50 de ani, maestrul Gh. Enescu
a fost sărbătorit de întreaga țară.
M. S. Regina Maria deschizând
la radio „Săptămâna Enescu”
printr-un impresionant articol
de caracterizare a distinsului
nostru muzicant.

Arad

Decretul de cetățean de onoare al d-lui Enescu.

Dăm mai jos cuprinsul decretului prin care orașul Arad a proclamat pe d. Enescu de cetățean de onoare.

„Noi președintele și comuna interimată a municipiului Arad, deliberând asupra propunerii făcute de către societățile culturale în localitate, declarăm cetățean de onoare al orașului Arad pe Marele maestru George Enescu, pentru strălucitoarele clipe de recușgere suflatească pe care ni-a dăruit din belșugul artei de nemuritoare, cu prilejul repetatelor sale treceri

prin acest oraș.

Dat în Arad, în anul 1931, când jubileul de cincizeci de ani al marelui geniu a fost sărbătorit cu toată suflarea românească.

Actul e semnat de d. I. Cornel Radu președintele comisiei interimare a orașului și decretarul general d. Olariu.

Ne a surprins felul artistic care a fost lucrat decretul tinărul sculptor și desenator D. Țiucra din Arad, absolvent școlii de arte frumoase din Paris. D. Țiucra prin și cu această lucrare ne-a dat o nouă dovadă talentul său de care am legat legăm cele mai frumoase nede-

vină 8 Noembrie 1931

Cultural

Arad

ȚĂMÂNUL

L. PARTIDULUI NAȚIONAL-ȚĂRĂNESC ARAD

Țărăși problema numirii

...vinte pentru d. Prefect

notar...

LIUVUUU.

marcat de gloria
tru muzicant, a de-
no tragedă tineret
naturale

marele Enescu, cu ocazia im-
prima pauză a Concertului său.

nașterii din războiu despre Maestru George Enescu.

Invazia inamicului se oprise.
Moldova deveni prai mică pen-
tra lumea care o popula acu-
ma, iar provizii se termina-
seră. Era în primăvara anului
1917. La Bârlad se instalase
în mod primitiv pe câmpul ri-
faja gării. În niște bordei ri-
dicate la repezeală spitalul Nr 1
de contagioși. Tifosul exante-
matic părea a fi invincibil. Sa-
nitarul se împușinoseră, rămâ-
ind numai uceia cari avuseseră
convalescența și mi se dăduse
în primire un pavilion cu 60
exantematici, având ca ajutor
trei doctori sanitari. Lucram
cu doctorul Olinescu din Mol-
dova și farmacistul Bologa o-
riginar din Sibiu. Celelalte opt
pavilioane fixate de bolnavi a-
bia puteau fi cercetate.

In acest timp când dr Bru-
cher, șeful spitalului își punea
viața în primejdie căutând să
găsească remedii cauzând să
(Dr. Bruchner a și căzut vic-
tima exantematicului) centrul
de aprovizionare ne anunșase
că sumele de alimentare pen-
tru spital sunt spre sfârșit și
trebuie să ne gândim la alte
mijloace de procurare a ali-
mentelor pentru bolnavi.

La tifosul exantematic nu-
alimentare erau atunci napu-
tincioase, total ce se cerea era

La vârsta de 7 ani a fost
dus pentru s
unde a învă
La vârsta de 7 ani a fost
dus pentru s
unde a învă
La vârsta de 7 ani a fost
dus pentru s
unde a învă

ingrijirea bolnavului și alimen-
tarea. Ajunsesem ca să nu a-
vem de cea mai importantă
alimentare.

Su făcut atunci apel la Ma-
estru George Enescu. Nu a
fost nevoie să insistăm de două
ori. Enescu și-a luat viora și
a venit la Bârlad. A stat o
săptămână. A cântat seară du-
pă seară. Seară după seară
sala teatrului a fost încon-
ră după seară măream toată
în tonce a bolnavilor.

Din fondurile adunate cu
securitate timp de 4 săptămâni,
bolnavi timp de 4 săptămâni,
în curi am fost în stare să
strângem și alte fonduri venin-
dute apoi și dela centrul de
aprovizionare.

George Enescu n'a voit să
primească nici-un ban pentru
speziile de drum. A dat totul
pentru bolnavi, n'a voit nici să
fie menționat în ordinul de zi.
Not însă am primit să dăruim
totul și tot nu făcăm rugă-
minte pentru sănătatea binefăcătoare-
lui lor.

Rugăciunile permise din cu-
ră sunt astfel: George
Enescu își aniversază el 50-lea
an în deplina sănătate. Intru-
chipore a moștră și cădă-
rei simțiri pentru alii, un neam
ce simțiri pentru alii, un neam
intrăg îl dorește din Maestru-
lul George Enescu mașt anti
N. P.

Șapte mii din de versurile
Clement Marot, trat Simf
și mii...

Din viața marelui Enescu

Dăm mai jos câteva date
interesante din viața lui George
Enescu pe care le găsim în
biografia părintelui N. Hodo-
roabă dela Orzobot despre
"George Enescu", 1881-1927

"Porma Română" a-
vastăul dirijor a Enescu
unul din concerte pe
le dirija.

Consecrarea.

Reintors dela Paris, Geo-
Enescu ca un concert în Ma-
1895 din operele sale în
Ateneului.

Au asistat ca marele duc
și regina Elisabeta și cea
Carmel.

Părintele N. Hodoabă,
scrie această scenă.

"Largă laudă făcea Atene-
au fost loc război și mo-
lul Enescu

Sala arhiiepiscopului V. de Rize
Reg na urmări un concert

Enescu a cântat după
muzica Sala de Concertat

Insus Regie stă de viora
la apuzare, era vădit im-
portant și aplauda scârțâșt

rusind cuvintele: "bravo!
bravo!"

După concert, Enescu c
cântat și un list învitat
Pașul Regelui.

Regie Enescu și-a dat a
bucuri la Enescu și-a dat a

o panglică de aur și un
monedă de 5 bani de aură

cuo bolnavi; Enescu la E-
nescu la dat o hărăză compă,
lar talănti și-a pus pe
piept de muzică "Cantata Ro-
mână".

Intre operele cele amintim
ele două Rapsodii române.

Ște mii din de versurile lui
Clement Marot, trat Simfoni
ultima sa operă: "Odisă".

Ca ocazia împlinirii 50 de
ani G. Enescu și-a bucurat de
numeroase medaliațiuni de
Simpatie M. S. Reg na Mar-
a J. Enchis "Săptămâna E-
nescu" printre foarte frumose
articol, d-l. Enchis la Radio, în
care caracterizează arta lui E-
nescu și stăd contribuția ma-
reului artist la epocă noastră
din 1916-18.

G. Enescu va fi sărbătorit
Vineri seara 6 c. de Aradani
cu încă dragostea și admira-
rația ce o simți pentru marea
sa artă.

La Paris.

La 13 ani George Enescu
ajunge la Paris însoțit cu o
bursa de regina Elisabeta
lătre profesorii pe cari le
audiat a fost celebrul compo-
zitor Massenet. Acum compo-
si la 16 ani prima sa operă:

Inegalat la noi, darul său
alloat suferință în timpul rășbo-
lului — compozițiile-l se bu-
cură de-o popularitate ce pușini
o cunosc actualmente, iar el
modest ca totdeauna și ca cel

conjorător: doar i
plutesc în evocare
investindu-se cu noi
adause — intru de

**Marele Enescu, cu ocazia
prima pauză a Concertului său.**

Maestrul din Basabia despre Maestrul George Enescu

Invozia inamicului se oprise. Moldova deveni prea mică pentru țara care o popula ocupă, iar provinciile se terminară în primăvara anului 1917. La Bârlad se instală în mod primitiv pe câmpul din fața grăzii. În noaptea exantematică se împuținaseră rămași de contagioși. Tifosul exantematic pare a fi invincibil. Săritorii se împuținaseră și ei, rămânând numai aceia cari avuseseră înaintea de a trece prin această boală. Nu există bine convalescența și mi se dăduse în primire un pavilion cu exantematicii, având ca director doctorul Olimescu din Moldova și farmacistul Blaga din Sibiu. Celelalte opt rigioane țării de bolnavi așezate în acest timp când dr. Bruchner, șeful spitalului este în viața la primărie educațională rămasă remediu teribil b (Dr. Bruchner a și căzut de tuma exantematicii) ce de aprovizionare ne am cu samsle de alimente. Într-un spital sunt spre a trebuie să ne gândim mijloace de prăcură mientor pentru bolnavi. La tifosul exantematic total amozose, total

Din viața marelui Enescu

Dăm mai jos câteva date interesante din viața lui George Enescu pe care le găsim în broșura părintelui N. Hodorobă dela Dorobol despre „George Enescu”, Iași, 1927.

Marele nostru compozitor s-a născut la 7 August 1881 în satul Lăeni-Văroav, jud. Dorobol.

De mic copil, George Enescu a manifestat înclinația sa naturală spre muzică. Pe la 4 ani se juca cu strujoi de porțimb imitând pe scripcarul satului.

Mai târziu tatăl său, el însuși muzicant, l-a cumpărat o vioară mică și talentatul copil a început să-și înfruntă din bușajie, pe la șase dela un lăutar vestit din Dorobol, unde se stabilise la vremea sa—nume Nicolai Choro.

Pe la vârsta de 6 ani, Enescu a fost prezent la Iași vestitului violonist Ed. Caudella, care era și profesor la conservator. După ce l-a ascultat pe arcul muzicant, Caudella a spus lui George Enescu:

„Dă-i la învățatură că o să ajungă om mare, muzicant vestit. Nu fi del' secund ce odor fi-a dat Dumnezeu!”

Un amănunt foarte interesant e că George Enescu s'a urmat la școala primară Brăila învățat să scrie și să citească în limba sa.

La vârsta de 7 ani a fost dus pentru studii la Viena, unde a învățat 2 ani de celebrită violonist Bachrich, iar de a 9 ani a avut de profesor pe Heilmshberger. La 11 ani Enescu își termina aceste studii muzicale cu mențiunea „cu excelență”.

La Paris.
La 13 ani George Enescu ajunge la Paris împreună cu o barză de regina Elisabeta. Iată profesorii pe cari i-a audiat a fost celebrul compozitor Massenet. Acum compune el la 16 ani prima sa operă:

„Pomă Română” pe vestitul dirijor a condus anul din concerte pe la Iași.

Conservarea.
Relatoarea dela Paris, Genevieve Enescu dă un concert la Mars 1895 din operele sale, în sa Ateueului.

Au asistat cu această ocazie și regina Elisabeta și regele Carol I.

Părintele N. Hodorobă descrie această seară:
„Lungă timp în sala Ateueului, au fost loc părinții și unșorul lui Enescu.”

Sala arhiplina. Vine Regele, Regina, urmasii de sânta.

Enescu a cântat din muzică Sala l-a văzător și însuși Regele alături de s' unșorul și sprijin semnificativ, totuși scrierile „bravo!” „bravo!”

După concert, Enescu cu părinții să se fi fost invitat în Palatul Regal.

Regina Elisabeta l-a dat atunci lui Enescu ca mărțur pe o panglică de care atârna o muncă de 5 bas de aramă—cuu bolnavii marelui lui Enescu și a dat o bășcă scumpă, iar tatăl său l-a pas pe plept demorație „Coroana Română”.

Intre operele sale amintim cele două Ripsidil române, după melodiile de versurile lui Clement Marica, det. Ștefan și altele sa opere: „O dip”.

Ca deza în plină de 50 de ani G. Enescu s'a bucurat de numeroase înălțări de Săptămăna E. Enescu” pe lângă toate trompa arcul, a fost la Radio, în care cară tenereză asta lui Enescu și arată contribuția marelui artist la epopea noastră din 1916-18.

G. Enescu va fi călătorit Vineri seara 6 c. de Arădeni cu toată dragăția și admirația ce o simț pentru marea sa artă.

FRĂDUL

Organ al Asociației „Infrățirea”
Apare de două ori pe săptămână.

Comemorarea Maestrului GEORGE ENESCU.

Intellectualitate din orașul Brad în frunte cu Primăria Municipiului
Vineri seara 6 c. la Palatul Cultural pe marelui Enescu, cu ocazia
50 de ani. Festivitatea va avea loc în prima pauză a Concertului
organizat de Asociația „Infrățirea” din Basabia despre Maestrul Enescu.

Cultural Arad.

III

Spiritele tari nu se
invinse in fata greii

Maestrul George Enescu cetățean de onoare.

Cuvântarea Dlui Dr. Radu.

Scampe maestre!

Cetățenii municipiului care vă găzduiește astăzi — sunt fideleți că li se dă prilejul de a putea sărbătorii pe cel oral mare geniu muzical ce l-a avut cădova orașului nostru. Arta Voastră deosebită și tăcutul vostru uzământ a lăsat un sumu poporului care vă mărită și a rupt încă de multă sol zăgazul hotarelor etolice norcând prestațiuneol cea mai profundă admirație. Căntec de laude și cântec de scampe maestre oriunde în țară a-și auzit de vocea în surăul unui simfonist de vârstă neprețuită comară cu care natura Natură Te-a înzestrat și sălăsi totaga țară.

... dar de puțin așteptate — dragostea unui oram totrek — și totă, căci vreați viața magice care V-a străpuns sufletul încă din cea mai fragedă copilărie cu a putut stinge niciodată flacăra dragostei de neam și a datoriei de cetățean. De acela lehiem de 50 ani pe care l'ati sărbătorit în anul acesta și a transformat într-o sărbătoare a neamului românesc al cărui doreș și abilități le-ati împartășit în vremea fărmecei artei Voastre și a-ati mai multe astelitate și răzr.

GEORGE ENESCU
cetățean de onoare al orașului Arad.

Maestrul GEORGE ENESCU

cetățean de onoare al orașului Arad.

... și pe întrecutul viorist George Enescu a dat viorist seara un concert la Palatul Cultural. Cu această ocaziune neobositul președinte al Comitetului Interimare a Municipiului Arad Dr. Cornel Radu a luat inițiativa sărbătoririi Maestrului George Enescu, care sunt acesta Implicându-se în această inițiativă și au alipit toate sursele culturale și filarmo-

sală a Palatului Cultural s'a dovedit a fi prea mică.

Sărbătorirea.

Maestrul Enescu apare pe scenă spre a-și începe programul său. Publicul îl pri-

mește cu aplauze furțanoșe și ovatiuni. În acest moment intră pe scenă dl. Cornel Radu primarul orașului însoțit de dl. Ascaniu Crisăan directorul liceului "Matei Coarță" și deputat.

Cuvântarea Dlui Ascaniu Crisăan

Acum când Dzeu ne-a făcut părtași de rara fericire de-a vă avea în mijlocul nostru, rogăduiți-ne, maestre, nouă fiilor acestui oraș să fim alături la ne care vi l-a

ritorii de rând îl să în cadrul îngust al cazul de față este întreg Sufletul mai vă este atât de str sufletul acestul po firesc ca bucuria și bucuria lui,

Arad, 15-22 Noi

Sărbătoarea lui Gh. Enescu. Vineri seara în 6 l. c. meintrecutul violonist Gh. Enescu, a dat un concert la Palatul Cultural, cu care ocaziune publicul l-a sărbătorit în mod strălucit, căci d-sa acum împlinește etatea de 50 ani. La sărbătorirea maestrului au participat toate societățile culturale și filarmonice din Arad, precum și un public numeros, care nu mai încăpea în sală.

Când dl Enescu, a apărut pe scenă, pentru a-și începe programul, publicul a erupt în aplauze furtunoase iar pe scenă a urcat primarul orașului Dr. C. Rac și deputatul A. Crișau. Ambi au rostit două vorburi impresionante, în cari au arătat calitățile superioare ale lui Enescu precum și prestigiul și nimbul la cel sărbătorit a ridicat vaza țării noastre. Iar că primar a anunțat că orașul Arad l-a proclamat întrecutul maestru de cetățean de onoare, publicul a sculat în picioare și l-a sărbătorit mai multe prin aplauze furtunoase.

Onomastica Voevodului Mihai. Duminică

Arad a sărbătorit onomastica Mare

tronului regal din Ror

Arad a fost

na

10
11
N A C profesor
Poli
Poli

Anul VI. No

A P R B

REDA

TIMISOARA
STR. ENINESCU

DIR

Palatul Cultural Arad.

Sarbatorirea maestrului George Enescu Joi 17 Dec. 1936
orele 9 seara

un singur concert

de Vioară și pian dat de Maestrul
E N E S C U

cu concursul D-nului

Ionel Gherea pianist

PROGRAM:

1. Sonata mi minor (4 părți) 1-a și a 2-a fără întrerupere.	J. S. Bach
2. a) Concertul în la major	} Saint-Saens
b) Introducțion și Rondo Capricioso	
3. a) Poema	Chausson
b) Tzigane	Ravel

Bilete se găsesc de vânzare la Librăria Diecezană, Bul Reg. Maria f

Enescu hangversenye az aradi Kulturpalotában

A legnagyobb román hegedűs kiváltságos adottságaival teljesen tisztában vagyunk és ezért a bíráló helyett ezen a helyen csak elismerés illeti meg őt. Enescu lelkivilágának puritánsága, kifejező művészetének pözmentes egyszerűsége, szívének átfűző melegsége szabja meg tónusának irányvonalát. Kerüli a technikai virtuozitást és inkább a kanilénak finomságát viseli a szívében, de ez nem jelenti azt, hogy ne lenne a technikai tudás fölényes birtokában is.

Ma esti hangversenyére — a haligtűsűség szempontjából — nagyon nehéz műsört állított össze, mégis meg tudta teremteni a komolyságot a közönséggel. J. S. Bach mely „E-dúr”-szonátája, Saint-Saens színes „A-moll”-koncertje képezte a műsor hangsúlyát. Enescu mindkettőt egyéni ízzel interpretálta. A Kulturpalota zsúfolt nézőtere hálásan tapsolt Enescunak, akít Ionel Cherea kísért precíz zítással, sajnos sokszor valahogy a hangyében, mint kellett volna. (—) *P. B.*

AZ ARADI SZÍNHÁZ

HETI MŰSORA:

Értelmem, 2

Arácsónj

Péntek, 1936. de

Pop Ghija felszólalás

kisebbségi szakér

HOTARUL

LITERAR — CULTURAL — ARTISTIC

ANUL IV, Nr. 6-8.

ARAD

Iunie 1937

HOTARUL

bătături?... M'a 'ntrebat Sabin într'o scri-
i fac-o surpriză șefului, care nu pleacă
-l d'or rău bătăturile!"

— „Bună-i ninsoarea... omnule, pei

HOTARUL

„Ba, să am pardon!... N'are decât să stea acasă și să nu vină
concert de gala în hotelul Astor... Ne facem de râs în fața mu-
zicilor!... Dacă n'are cu ce, să nu să vâre în lumea lăma și
să se concentreze la radio... de-alea poate asculta și u chitole!"

Cu timp arășul maestrului s'a îndrăgostit apăsător pe corcile
și „sala” pareă cuprinsă de farmecul muzicii, iar când începe
să cânte obosit de prelunga împărșchiere, aplauzele au curs cu
canta de furtună!

În pauză s'a reluat forțata obișnuită, cocoșetele împungându-și
mățele cu ochii fără să țină minte, căutând par-că în tărâșni-
mintirea suferă și tactura „troului”, pentru a putea identifica
„retacrea”!

Pe parte din domni și-au fumat libidul țigărite, alții plânșu-
du-se că-i strânge rău pantofii „nou-nou”, regretau că n'au gustat
înleapșat o partitură favorită.

„Ah! de s'ar termina odată, dragă, că-mi vine rău!... Am
venit c'o dureri de cap îngrozitoare!... I-am spus lui Mieu că nu mă
arada de concert, da știu tu cum îi e!... Lasă Lăzoi, fă tot posibilul
și mergi!... Nu mă nenoroci, că de abia am intrat în lume!... Dacă
lipsim de la concertul ăsta, o să ne creadă toată lumea proștii!”

„Eu cred că tot mai mult câștigă un boveur ca ăsta!”
„L'at văzut pe Antonescu, mă!... Nu ai misca de crederi că
întra el și struna lui Enescu e cea mai perfectă acordare!... O fi
văzut ăsta note în viața lui, mă?”

Alt tip de ciopote și alia ofensivă de rochii și pantofi „cu
scâr!”

O ultimă furtună de aplauze și lumea se grăbește spre ieșire.
La fosețul rochiilor se adună acum și gureșii domniilor... „Mi-
mi!... Lize!... Coca!... madam Chirescu!”
Vai!... Soff!”

Un tânăr, cu tocurile ghetele acalcate, coboară cu ochii în-
chiși scârșă legăturilor cline, fredonând mimi pentru ei, o parti-
tură, care mai adineuri se lovea zinghera de păreții salei de spor-
ta-el. Lumea năvălește în stradă, cu strigăte zgomotoase... a în-
ropul să năvăle!

De-ar se răpădat... Mi-e dor de o pimbare cu santea atea
nu se gândesci că n'am și eu o rochie, n'am
nici cel puțin o cap!

... medicamentului amia
și înălțându-se cu înțele-

CONCERT ENESCU

Din ziua în care algele anunta... Marele concert Enescu
ceia în preajma deschiderii sezonului balurilor și recitalilor
sarte. Balul și recitalul dansant fac parte din toată de țară a
seilor privișchiale, așa cum plaja s'acoperă de goliciunea trupur
numai pe vreme de arși!

Un comitet de doamne, improvizat cu ocazia constituirii
societății de binefăcătoare, a fost de părere să se facă „maestrul”
„doamnă cu recunoștințe în lumea bună a țării”
a convins comitetul că Enescu e... cu temut autolelement!

„Bine, dar ce fac eu eu?” s'a strigat la început de revistă
„cum era intitulată intelectuală în rândul sexului tre-
vare, soția unui înalt magistrat, bănuind că-i vorba
curs... d-zeu Stănescu era delegat, bănuind că-i vorba
bărni rătăcite, în perță: „Nu-i nimic!... Il îl și tu
ceam, care pleacă peste câteva zile în turneu de

Alora de 70 de ani să le vorbești tu!” a ră-
suna Stănescu.
drag, că Enescu e încă tânăru!... Vai!... se
memoriile fostei Maria!... Enescu după
litate!”

„Spui că-i după vremea tat” se obișnu-
săi vrea să știi că ai avea anul du-
erului un înțelesul energic, pentru
„fata” și gelozia a fost ridicată
săcă, dimineața în țară
și înălțându-se cu înțele-

ANUL VII. No. 1598 Săptămîna 9 octombrie 1937

APARE ZILNIC

6 pag. 2 Lei

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA

YU. S. A. D. ORADEA

PI. PRINCIPAL 57B AL. V. I. B. 10

Telex 486

TELEFON 11

DIRECTOR

GEORGE
 facută dato
 ția publicității
 everiment
 ce ni-este re
 or, de a auzi
 pe cari ilustr
 și noștri, ma le da dec
 și metropole ale Apusului
 Statelor Unite din America
 Nord. Faptul, că maestrul Eric
 român, încrednicește să guse
 crimenă Aradului, să guse
 a creșterii și
 creșterii în
 creșterii în

No. 1850

4 PAGINI 2 LEI

Lun, 28 Noembrie 1938

Evening

DIRECTOR
CONST. I. ȘTEPĂNESCU

Administ. general:
MIHAIL CRISTESCU

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA
Timișoara:

Ștefan I. C. Biliard 12
Telex 14-59

Arad:

Ștefan I. C. -- Telex 1

Teatrul Comunal Timișoara
Marți, 29 Noembrie 1938

Palatul Cultural Arad
Miercuri, 30 Noembrie 1938
orele 9 seara

Concert extraordinar de vigoară
dat de maestrul

GEORGE ENESCU

cu concursul d-lui **IONEL GHEREA**

1) Sonata la major (4 părți) 1-a și 2-a fără intrerut
3-a și 4-a

Haendel

- 2) a) Romanta Sol major Beethoven
- b) Preludiu, Loure, și Gavota mi major, viol
L. S. Bach
- c) Le bas, très loin, sur la mer Ph. Hub
- d) Minstrels Debussy
- e) Clacona Vivaldi

3) Sonata te minor No, 2 (4 părți) Schum

Biletele se găsesc de vânzare: Arad: Librăria
Timișoara: Casa teatrului

Vitali

No. 2 (4

1-15 Iulie 1939.

Nr. 19-90.

Revista

George Enescu a treia oară trează o conștiință românească în țările asuprite. Aici în Arad era în anul 1912 o societate filarmonică, a cărei membri s'au gândit să cante ceva din genialul compozitor, care pe atunci se găsea la Paris. Pentru aceasta, societatea prin secretarul ei Iosif Wagner, s'a adresat gazetarului printr'o scrisoare, cerând învoirea. Un cald răspuns n'întârziat să sosească, Enescu simțind că se adânc afectat de scrisoare prietănilor. Credem că facem un serviciu cititorilor, reproducând parte din răspuns, care dovedește prezența de totdeauna a unui suflet larg deschis și darnic. Scrisoarea lui Enescu poartă data 14 Ianuarie 1912 și o găsim tot în 1912, din 14 Ianuarie a aceluiaș an scriind astfel: „Scumpe Domni, întâi vă mulțumesc pentru că s'au gândit să înscrieți și una din operele mele, în programul următor al concertelor Dvoastră. „Pastorale Română” e cu adevărat una din operele tinereții mele: am scris-o în vârstă de 16 ani și a fost executată anul viitor — la unul din concertele din Colonia, în Febr. 1908, unde a fost foarte bine primit de public cât și de presă. Acesta a fost debutul meu ca și compozitor și atunci s'a cântat...”

Pag. 9

... direcțiunea mea, au fost adoptate de Wood-Londra, de Mengellbe Amsterdam și de Künwald-prag monie-Berlin. Urmează alt șir de lucrări, anunțând că va fi pentru cea dintâia dată în anul acesta, anul acesta, în ziua 10 Doppel Concert

Mediina

Debatate de 8 minute englezilor la Biologie

CEL MAI MARE EVENIMENT MUZICAL LA ARAD: CONCERTUL GEORGE ENESCU

Aradul și Timișoara vor avea prilejul să admire în scurt timp pe cea mai reprezentativă figură a vieții muzicale românești, pe George Enescu, care după cum aflăm, cu cea mai mare bucurie, va concerta în aceste două orașe încă în cursul acestei luni, dată pe care o vom publica la timp. Melomanii dela granița de vest a țării vor avea deci fericita ocaziune să audieze din nou pe cel mai mare violonist și să savureze măestria neîntrecută a marelui violinist, care va executa de data aceasta un program senzațional compus din repertoriu clasic și românesc.

Stirea

Uraie catastrofală

... din Beah...
... din...
... istoric...
... Polit...
... reede...

Atacuri

Concert

Azi seara, 30 Aprilie, la orele 9, maestrul George Enescu, va da în sala Palatului Cultural din Arad, un concert executat la vioară, cu concursul la pian al d-lui Ion Filionescu.

Programul concertului cuprinzând bucăți alese din cei mai mari compozitori ai muzicii clasice, executate cu cea mai fină și elocventă măiestrie de maestrul George Enescu, atrage pe toți iubitorii de muzică aleasă, în toate orașele țării unde poposește maestrul.

Biletele la agenția Iliș, din Bv. Regina Maria 22.

Prețul Lăii: 2
Planul III, Nr. 520 Vineri, 1 Maiu 1947

Creștinismul

Maestrul George Enescu la Arad

Astăzi, Joi seara, 30 Aprilie, la orele 21 va avea loc concertul maestrului nostru violonist, **George Enescu** mândria genului muzical mondial care a cucerit nu numai inimile Românilor, a căror vază muzicală a dus-o peste tot unde există civilizație, dar și a întregii lumi muzicale, care îl admiră și stimează. Turneul pe care l-a întreprins **George Enescu** în țară are de scop nu numai luarea de contact cu melomanii din cele mai importante cetăți românești, care îl așteaptă cu multă simpatie și încredere, dar și să se odată și în legătură cu timpurile pline de eroism prin care trece țara, al cărei vajnic și devotat slujitor a fost și rămâne, marele compozitor și genialul ei fiu pe teren muzical.

Violonistul și compozitorul, este excelentul dirijor, care este **George Enescu**, deopotrivă de mare în fiecare din aceste genuri, nu are nevoie de reclame meșteșugite. Personalitatea lui muzicală este o valoare neegalată în istorie, recunoscută la noi, unde se bucură de cea mai mare atențiune și stimă, și în străinătate, unde succesele sale formidabile au avut un răsunet extraordinar, subliniat de toată lumea muzicală și pricepută în materie.

Programul concertului de astăzi seară cuprinde puncte din muzică internațională recunoscută, precum și bucăți din compozitorii indigeni. Dar marele nostru **George Enescu** va executa și o bucată din Paganini, genialul violonist Italian.

Publicul arădan va trăi clipe de adevărat elan artistic și suntem siguri, că va lua parte la acest un eveniment muzical în număr cât mai mare, ca și în alte ocazii, când s-a ținut de a sa datorie sărbătorească pe excelentul violonist.

Noi ne facem interpretii localnici și îl salutăm în mijlocul nostru cu cuvintele: Bine ai venit Maestrul!

Concertul Enescu la Arad

ARAD. Ordecâteori vine în localitate marele nostru muzician G. Enescu, totdeauna pentru publicul românesc de aci este o mare sărbătoare. La fel s'a întâmplat și de această dată și cu ocaziunea concertului de aseară care a avut loc în frumoasa sală a Palatului Cultural. Năntreștii mânărilor al arcușului, care este mândria noastră, G. Enescu, a obținut și de data aceasta un strălucit succes. În sală a domnit acea atmosferă de înaltă înaltă artistică, care caracterizează numai evenimentele rare, evenimentele unice. Concertul dat de maestrul Enescu a fost organizat și cu prezența capilor autorităților civile, militare și bisericesti în frunte cu Prea Sf. Sa, Episcopul Andrei Maglieru. Minunatul program a cuprins bucăți din Haendel, „Sonata în re major”, Beethoven „Sonata Kreutzer, op. 47”, iar după pauză s'a cântat „Poem” de Smetana, „Poem” de Chausson, „Sarabanda și Tamburel” de Leclair, „Tempești de menuette” de Paganini. În nesfârșitele aplauze care au scopit și pe G. Enescu, cât și pe acompaniatorul său Ion Filionescu, aplauze care n'au volt să înceteze, virtuosul genialul Enescu a mai cântat încă două bucăți în afara de program. Concertul de aseară a fost un regal artistic, a fost cu adevărat prezentarea artei în toate frumusețile ei. Cei care au audiat acest minunat concert, ne-au dat îndrăznește să spunem toate cele de mai sus, făcându-ne interpreții lor pentru darul ce ne-a oferit maestrul năntrecut al violii G. Enescu, care este fala noastră a tuturor Românilor.

Anul III, Nr. 521 Sămbătă, 2 Mai

Prețul 10

Mediunța

Stalin și micile

LA 30 MARTIE GEORGE ENESCU

CONCERTEAZA LA ARAD.

ARAD. Cel mai mare eveniment muzical al anului îl prezintă pentru Arad concertul marelui violonist George Enescu, care va da în localitate un concert excepțional în seara zilei de 30 Martie crt. la Palatul Cultural. Bilete la Agenția Muzică. Bdul Regina Maria.

3202

Director
MARTIN

Arad H.
No. 12-5

Stivoda

Redacția și administrația
Arad, Str. 1 Decembrie 8-9
Telefon No. 1472

ABONAMENTE:
Particulari 75 lei lei
Intr. instituții 2000 lei ani

Concertul din Gheorghe Enescu

Marele nostru măestru de vicăară, Gheorghe Enescu, a cărui faimă a trecut de mult peste frontieră, cu nenumărate succese obținute în toate țările din Europa și în America, vine la Arad pentru a concerta și la Arad în ziua de Marți, 30 Martie orele 8 seara în sala mare a Palatului Cultural.

Publicul arădan iubitor de muzică nu poate lipsi de la acest eveniment, care atât de rar ni se oferă.

—<—

Tot la 30 Martie seara, teatru „Muncă și Lumină” din București prezintă piesa „Prescripții”

Prețul lei : 3

Anul IV. Nr. 850 Marți 30 Martie 1913

ziua gata te doborîte

**MAINE SEARA GEORGE ENESCU
CONCERTINZA LA ARAS.**

**ci e luptă importantă. | nimicite puternice forma
de atac**

Concertul d-lui Gheorghe Enescu

Marele nostru măestru de vioară, Gheorghe Enescu, a cărui faimă a trecut de mult peste frontieră, cu nenumărate succese obținute în toate țările din Eurapa și în America, vine la Arad pentru a concerta și la Arad în ziua de Marți, 30 Martie orele 8 seara în sala mare a Palatului Cultural.

Publicul arădean iubitor de muzică nu poate lipsi de la acest eveniment, care atât de rar ni se oferă.

—0—

Tot la 30 Martie seara, teatruul „Muncă și Lumină” din București prezintă piesa „Proscrisul” piesă în trei acte.

FRONT IV. Nr. 851 Miercuri 31 Martie 1943
PREMIUL LEI 3

ASTAZI MARELE EVENIMENT MUZICAL DELA ARAD

Concertează George Enescu în Sala Culturală.

ARAD. Astăzi 30 Martie, orașul nostru va avea în Sala Culturală un mare eveniment muzical: concertul maestrului George Enescu, acompaniat la pian de Iloncaș, un cunoscut și mult apreciat pianist, cu care mândria și simțul românesc, George Enescu mai fost în turneu prin țară. Așezându-se pe acești doi mari și talentați artiști, reprezentativi și români, ar însemna a le da valoare. Ne facem deci cunoscuți și aducem salutările noastre protestului violențelor românești, în prezența lor, la Arad nu decât să bucurăm pe orice Săntem siguri că o sală plină de entuziasm va saluta pe Enescu, cu căldura cu care mure prin viața sa formidabilă și căreia sărăcălește mai dăruie. Un program dintre cele mai bune cuprinde pe titani lirici, va fi prezentat marelui nostru program care este atât de mic și de mare eveniment.

Antifascista

Abonamentul: Lezir L e l 100
 Pentru membrii Sindicatelor 90
 Pentru membrii Institutului 30.000 Lei

Antifascista

Președintele George Enescu Președinte al Asociației Romano-Maghiare

care s'a stabilit sistemul de votare al
 nouului comitet al Asociației,
 Din Comitetul Definitiv compus din
 30 de membri, s'a stabilit biroul activ
 al Asociației, s'a stabilit Comitetul de
 Președinte al Asociației, s'a stabilit Comitetul de
 Enescu, Constantin Enescu, vice-președinte,
 prof. Mădăraș, secretar general,
 Dimitrie Gușă, secretar

Normal și

a revenit la

declarat la New-York

mes d. V. S. Luca.

CONCERT DE VIOARĂ

DAT DE MAESTRUL

GEORGE ENESCU

CU CONCURSUL LA PIAN AL DOMNULUI

ION FILIONESCU

PROGRA

1942

PROGRAM

1. a) VIVALDI: Sonata la major
Preludio e capriccio
Corrente
Adagio Giga
- b) VITALI: Clacona
2. c) FRANCK: Sonata la major
Allegretto ben moderato
Allegro
Recitativo Fantasia
Allegretto poco mosso

3. a) FRIEDMANN BACH: Grave
b) DEBUSSY: Minstrels
c) FANCOEUR: Siellienne et rigaudon
d) MOZART: Andante
Menuet
Rondo

Cu concursul la pian
al D-lui ION FILIONESCU

CONCERT EXTRAORDINAR

DE VIOARĂ

DAT DE MAESTRUL

GEORGE ENESCU

In program:

DIRIGOR
FRYD CZUCZU
ENESCU — Preludiu la trison
— Hora în forma de sonata
— Vals
— Elege
— Fina (canta rusa)

G. ENESCU — Cântecul cântărilor
— Dan de Anul Nou
— Tu m-ai iubit
Aranjamente vocale, a trei voci din ciclul a 7 cântecuri pentru
voce și pian, pe versuri de Clément Marot

DIRIGORUL CORDILOR
Doru Șerban
La harpa: **LILIANA RUS**

A. VIVALDI — „Anotimpurile” — suită de concerto
pentru vioară și orchestră
— Primăvara
— Allegro
— Largo
— Allegro
— Vara
— Allegro non molto
— Adagio
— Prenta
— Toamna
— Allegro
— Adagio
— Allegro
— Iarna
— Allegro non molto
— Largo
— Allegro

SOLIST:
ȘTEFAN C. FATYON
La violoncel: **PETRU FRET**

RAM

1943

RI DIN TOATE TARILE, UNI

Concert simfonic

ular regional

mai 1955

Simbătă, 7 mai 1955, orele 20, va avea loc în sala Palatului Cultural al 31-lea concert simfonic din stagiunea 1954—55.

În program: Enescu: Răpsozia II-a, Ialac: Simfonia spaniolă pentru violonă și orchestră, Bethoven: Simfonia Nicolae în la major, având solist pe violonistul Ion Voicu București, artist emerit al R.P.R. Vineri 6 mai 1955, orele 17 educativ pentru școli.

Pentru abonați este valabil nr. 31. Bilete la "Arges".

CON

II Nr.

PREL

la 5 mai 1955

prinul nu

într-un

ȚARA ROȘIE

Comitetului regional P. M. R. Arad și al Sfatului popular regional

Nr. 3343

4 pagini 20 bani

Vineri, 6 mai 1955

**O recoltă bogată
de porumb**

Spre noi

George Enescu a încetat din viață

Din partea Ministerului Culturii și a Uniunii compozitorilor din R.P.R.

Ministerul Culturii și Uniunea compozitorilor din Republica Populară Română anunță cu adâncă durere încetarea din viață în dimineața zilei de 4 mai, după o lungă și grea suferință, a strălucitului reprezentant al culturii muzicale românești, George Enescu.

Prin moartea lui George Enescu, creator și interpret de excepțională

valoare, care și-a dăruit poporului munca sa neobosită de peste o jumătate de veac, arta patriei noastre pierde pe unul din cei mai iluștri maștri ai ei.

Opera lui George Enescu, muzican de seamă al timpurilor noastre, va rămâne pentru totdeauna ca o contribuție a geniului artistic al poporului nostru la patrimoniul muzical universal.

Din partea Prezidiului Academiei R. P. R.

Prezidiul Academiei Republicii Populare Române anunță cu profundă durere încetarea din viață a maestrului George Enescu, membru fondator al Academiei Republicii Populare Române.

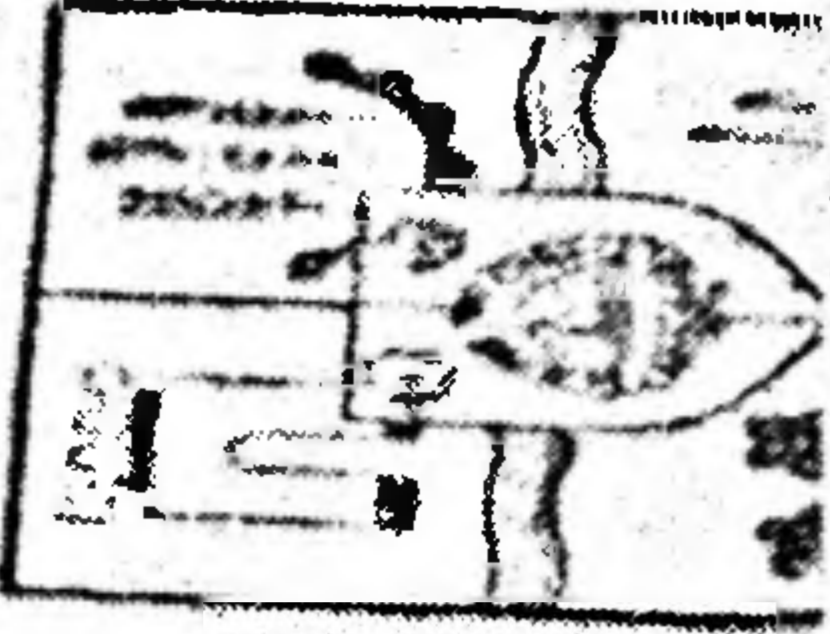
Activitatea sa artistică, variată și strălucită, unanim și pretutindeni a-

preciață, a creat iluștrulă dispăr o reputație mondială care-l pune alături de cei mai mari muzicanti contemporani.

Înalta creație artistică a maestrului George Enescu dovedește legătura sa profundă cu țara și poporul și oglindește geniul și arta creatoare ale acestuia.

COLECȚIA DIN TOATE ȚĂRILE, UNITĂȚĂ!

PARAȘINICIA

Arad, anul XXXIII

Nr. 9398

4 pagini 30 bani

Duminică

8 august 1976

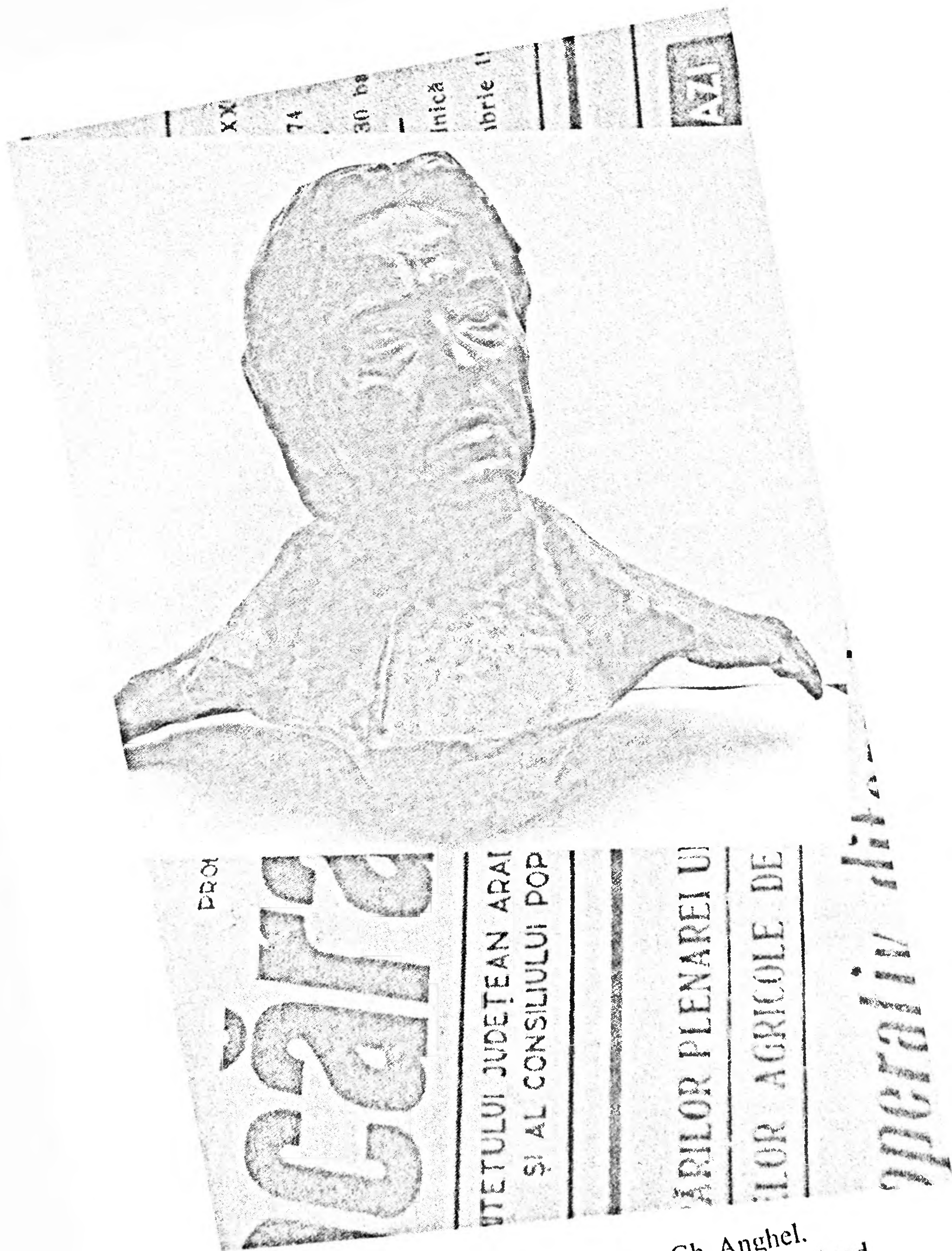

Palatul Cultural din Arad
George Enescu
1935

Fotografie dăruită de George Enescu
Palatului Cultural din Arad în anul 1935

ial di

Fotografie dăruită de George Enescu
Palatului Cultural din Arad în anul 1935

George Enescu, sculptură de Gh. Anghel.
Din colecția de artă a Muzeului Județean Arad
(în „Flacăra roșie”, 13 decembrie 1970)

IV. MEMORIA ARHIVELOR

(Autorii în ordine alfabetică)

IV.1. George Enescu – modelul unui destin

Argument

Anul acesta se împlinesc 130 de ani de la nașterea celui mai mare muzician român, violonistul, dirijorul, pianistul și compozitorul care și-a făcut loc, prin valoarea sa, între cei mai cunoscuți muzicieni ai Europei și ai lumii.

În tentativa noastră de a intra în detaliile unor aspecte ce au existat între orașul Arad și personalitatea uriașă reprezentată de George Enescu, am sesizat unele asemănări destul de interesante între destinul marelui nostru muzician și devenirea a doi importanți muzicieni locali, care își desfășurau activitatea în orașul din vestul țării.

Bineînțeles că aceste conexiuni își au rostul și valoarea lor, prin faptul că rămân simple conexiuni privite din exterior, fără a avea intenția de a denatura raportul dintre geniul enescian și cei doi muzicieni locali arădeni, sau de a face aluzii la unele pretenții de orice fel. În acest sens, doresc să subliniez că profunzimea enesciană prin însăși personalitățile cu care a intrat în contact și a colaborat (Richard Strauss, Pablo Casals, Maurice Ravel, Alfred Cortot, Jaques Thibaud, etc.) și prin nenumăratele concerte pe cele mai mari scene ale lumii (Viena, Paris, Londra, Moscova, Pittsburg, Montreal, Quebec, New York, Buffalo, etc) a adus foloase nemăsurate muzicii românești.

De asemenea, se observă foarte clar că genurile muzicale ale celor doi muzicieni locali arădeni diferă foarte mult de complexitatea și amploarea gândirii enesciene, dar cu toate acestea, unele momente ale destinelor celor trei au destule puncte comune.

Sesizarea acestor similarități a apărut atunci când am comparat anii în care George Enescu a fost prezent în orașul Arad și, totodată, am încercat să-mi răspund la întrebarea: Ce se întâmpla din punct de vedere muzical, în timpul respectiv, în acest oraș? În momentul acela, au început pentru prima dată să se contureze, din ce în ce mai pronunțat, unele legături între destinul oarecum standardizat al „muzicianului”, trăit de George Enescu, și destinele celor doi muzicieni locali arădeni, Trifon Lugojan și Atanasie Lipovan.

Deci, George Enescu a fost prezent în Arad în anii 1922, 1923, 1927, 1931, 1936, 1937, 1938, 1942 și 1943⁸. Am subliniat câțiva dintre ei pentru a evidenția

---

⁸ Ioan Tomi, *Monografia 60 ani 1948–2008, Filarmonica de Stat, Arad – România*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008, p. 21.

faptul că în acești ani, când marele George Enescu era prezent în urbea din vestul țării, cei doi dascăli, dirijori și compozitori locali arădeni editau cursuri și cărți cu cântări locale bisericesti, prelucrări ale unor piese corale pentru patru voci bărbătești sau pentru cor mixt. Nu sesizăm aceste aspecte dacă ele ar fi avut loc doar o dată sau de două ori, dar perseverența celor doi muzicieni locali se întinde pe o perioadă de aproape jumătate de secol, ceea ce schimbă în esență problema. Astfel, Trifon Lugojan a publicat în 1927 – *Cântări bisericesti. Cele opt glasuri la Utrenie și Irmoase și pricesne și alte cântări mai însemnate la Praznicele Împărătești*, în 1936 – *Carte de rugăciuni și cântări bisericesti*, 1942 – *Parastasul, cum se slujește în Eparhia Aradului și 1943 – 27 colinde armonizate la trei voci*⁹ Atanasie Lipovan publică, de asemenea, în anii în care George Enescu era prezent în Arad următoarele volume: 1927 – *Cântări bisericesti cuprinzând troparele învierii, psalmi, pripele, doxologii, antifoane, heruvice, irmoase și pricesne* (Ed. a II-a), 1936 – *Cântări bisericesti cuprinzând cântări la înmormântarea mirenilor și pruncilor, la cununii și sfințirea apei mici, și tot în 1936 – Cele opt glasuri bisericesti aranjate pe note liniare după vechile melodii utilizate în Banat și Crișana*, (Ed. a II-a), 1937 – *Cântări bisericesti cuprinzând aghioasele, Canonul de plângere al Născătoarei de Dumnezeu, stihirile Paștilor...*, 1938 – *Cântări bisericesti cuprinzând heruvice, irmoase și pricesne aranjate pe note liniare*¹⁰.

Mergând în continuare pe perioade strict calendaristice, constatăm și o oarecare apropiere între cele trei nume din perspectiva vârstei, diferența dintre ele fiind de doar șapte ani. Astfel, Trifon Lugojan și Atanasie Lipovan se nasc în anul 1874, iar George Enescu în 1881. Din perspectiva locului, primii doi se nasc în vestul țării (la Nădlac și Sânnicolaul Mare), iar George Enescu, diametral opus, adică la Liveni, în Moldova. Ca dintr-o „întâmplare” a destinelor unor personalități dedicate artei muzicale aș dori să menționez și faptul că, așa cum primii doi se nasc în același an, tot în anul în care se naște George Enescu (1881) se naște și Belá Bartók, (colegul de generație al acestuia), care, asemenea celorlalți, avea să fie

⁹ Redăm aici și alți ani cu publicațiile mai importante ale lui Trifon Lugojan pentru a sublinia interesul și perseverența acestuia pentru cântarea bisericască din vestul țării și efortul extraordinar pe care l-a depus, în slujba muzicii, în general. Ele au fost preluate din Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon al celor care, de-a lungul veacurilor, s-au ocupat cu muzica de tradiție bizantină din România*, Editura Diogene, 1994, pp. 205–207: 1901 – *Liturghia în SOL pentru cor mixt*, 1905 – *Strana*, 1907 – *Cântări bisericesti pentru slijbe ocazionale din Molitvelnic*, 1912 – *Cele opt glasuri (după episcopul I.I. Papp)*, 1913 – *Cântări bisericesti... ce se cântă la serbările de peste an*, 1928 – *Cântări bisericesti la sărbătorile Maicei Domnului*, 1929 – *Liturghia pentru voci egale după melodiile bisericesti păstrate în Eparhia Aradului*, 1939 – *Răspunsurile liturgice cu ecteniile corespunzătoare...*, 1940 – *Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos și Paraclisul Născătoarei de Dumnezeu...*, 1941 – *Cântări funebre pentru cor mixt*.

¹⁰ Redăm și pentru Atanasie Lipovan alți ani și alte titluri din publicațiile lui, din aceleași motive de apreciere a strădaniei depuse și bineînțeles din aceeași sursă bibliografică (Gheorghe C. Ionescu, *Lexicon al celor care, de-a lungul veacurilor, s-au ocupat cu muzica de tradiție bizantină din România*, Editura Diogene, 1994, pp. 205–207: 1906 – *Colecție de cântări bisericesti (apărută la Budapesta)*, 1914 – *Carte de cântări bisericesti, funebre și colinde, aranjate pentru una și două voci pe baza vechilor melodii bisericesti*, 1944 – *Cântări bisericesti pentru toate sărbătorile de peste an, vol I*, 1946 – *vol. II*, 1947 – *vol. III-IV*.

puternic influențat de folclorul românesc. Și probabil tot ca dintr-o „întâmplare”, acesta vede lumina zilei în orașelul unde Atanasie Lipovan avea deja 7 ani, adică Sânnicolaul Mare.

Influența folclorului

Și pentru că am deschis această primă similaritate a tuturor celor amintiți mai sus referitoare la influența folclorului, cred că se cuvine a scrie câteva cuvinte despre acest aspect. Majoritatea slujitorilor artei sunetelor au avut nevoie de un mediu prielnic, care să pregătească și să dezvolte în stadii incipiente sensibilitățile muzicale. În perioada copilăriei celor trei, influența familiilor și a anturajului apropiat a fost extrem de important. Dacă încercăm să aruncăm o privire de ansamblu asupra nivelului muzical românesc dintre anii 1874 și 1890 când aceștia au intrat în contact cu muzica celor apropiați lor, atunci nu avem cum să nu sesizăm că, pe de-o parte, muzica bisericească a fost prima pe care o auzeau în mod repetat, iar apoi cea folclorică, cu frumusețea creațiilor populare care erau la nivelul și pe gustul majorității trăitorilor vremii respective. Astfel, George Enescu va crește într-o familie unde străbunicul său Enea Galin era cântăreț de strană cu o voce deosebită, iar bunicul său, Gheorghe Enescu, era preot, deci practicant al cântărilor bisericești. Trifon Lugojan crește și el încă de copil în strana bisericii unde „deprinde cântările bisericești de la tatăl său, dascăl în satul natal, com. Nădlac, pe care-l ajută acolo în oficierea serviciului religios”¹¹. Atanasie Lipovan are tatăl „de profesie maestru lemnar și cânta la diferite instrumente de suflat (clarinet, fluier, cimpoi). El însuși fiind înzestrat cu o voce plăcută și cu aptitudini muzicale moștenite de la tatăl său, încă din primii ani de școală a fost pus să cânte singur în biserică și la diferite festivități”¹². Această influență a muzicii bisericești din copilăria celor trei va fi completată cu latura folclorică, pe care George Enescu și-o va adăuga de la lăutarii din sat și mai ales de la unul mai vestit, pe nume Nicolae Chioru. Fiind primul contact al marelui George Enescu cu frumusețea și suavitatea liniilor melodice populare, acesta va încerca să le reproducă acasă pe tot felul de instrumente aflate la îndemână. Trifon Lugojan și Atanasie Lipovan trăiesc și ei, la rândul lor, sub influența muzicii populare. Primul menționează că unele podobii și pripeale le-a auzit de la bunicul său, Samson Lugojan, de la care probabil a auzit tot pentru prima dată și cântece populare zonale, iar Atanasie Lipovan, bineînțeles de la tatăl său, care, cântând la fluier, clarinet și cimpoi, îl și pregătea pe micul Atanasie cu diferite cântece populare pentru serbările școlii.

Aceste realități, care au marcat devenirea muzicală a celor trei, se vor vedea ulterior prin creațiile lor. Astfel, în primul rând la George Enescu sesizăm gruparea unor melodii populare în tip potpuriu, cu o iscusită succesiune, iar frumusețea melodică și orchestrația spectaculoasă erau minunat combinate. La ceilalți doi, constatăm editarea a zeci de publicații din domeniul muzicii bisericești și populare.

---

¹¹ Gheorghe C. Ionescu, *op. cit.*, p. 205.

¹² Vasile Stanciu, *Profesorul, dirijorul și cântărețul Atanasie Lipovan*, în *Mitropolia Banatului*, Timișoara, an XXXV (1985), nr. 1-2 (ian. febr.) pp. 44-53.

Amintim aici pentru George Enescu cele două *Rapsodii Române*, *Sonata pentru vioară* „cu caracter popular românesc” sau *Suita orchestrală nr. 3* „sătească”. La Atanasie Lipovan remarcăm cele trei coruri mixte: *Câtă boală-i pe sub soare*, *Jelui-m-aș și n-am cui* și *Fir-ai lume, n-ai mai fi*. Atanasie Lipovan a fost și un devotat culegător de folclor bănățean și nu putem să nu menționăm că „unsprezece cântece din culegerile sale au fost preluate de Tiberiu Brediceanu și publicate în volumul *Melodii populare românești din Banat*, București, 1972”¹³. Cu aceste piese folclorice și cu altele, de o frumusețe deosebită, va cunoaște Atanasie Lipovan un mare succes în SUA, în vara anului 1913, ca un „înainte mergător al muzicianului George Enescu”¹⁴. Românii stabiliți în mai multe orașe americane „și-au regăsit pentru câțva timp țara lor dragă, cu cântecele și doinele ei nemuritoare, și, potrivit mărturisirii unei participante, Floarea Muntean, aceștia n-au putut să nu plângă atunci când le cânta Lipovan”¹⁵. De asemenea, merită redat aici și ceea ce scria „Daily Reporter” din orașul St. Paul: „Orașul St. Paul a avut marți, 12 august 1913, o zi de sărbătoare. Șapte automobile cu călușeri în costume naționale și cu muzica în frunte au întâmpinat și însoțit în oraș pe Atanasie Lipovan, omul cu briliante și marele maestru de cor și muzică din țara veche.”¹⁶ Bineînțeles că aceste succese s-au repetat și în orașe precum Chicago, St. Louis și Philadelphia.

Pentru George Enescu, faima și succesul aveau alte dimensiuni, bineînțeles că la nivel mondial, și se manifestau prin includerea pieselor sale în repertoriul marilor orchestre din lume și înregistrarea lor discografică, sub conducerea marilor dirijori ai vremii. Această celebritate internațională se datora mai ales *Rapsodiei Române Nr. 1* – popularizată în special de dirijorul Leopold Stokowski la pupitrul Orchestrei Filarmonice din același oraș pe unde trecuse și Atanasie Lipovan, adică Philadelphia. Creația enesciană, de fapt în ansamblul ei, a influențat toată muzica noastră spre o evidențiere a specificului nostru național și spre folosirea folclorului ca sursă de inspirație. Ani mulți după aceea, chiar decenii întregi, compozitorii români au dus mai departe această tendință, întreținând flacăra muzicii noastre naționale.

Interesul pentru lumea microtoniilor muzicale

O altă similaritate existentă care a avut o anumită atracție pentru cei trei a fost folosirea microtoniilor în sistemul sonor. Este deja arhicunoscută folosirea microtoniilor de către George Enescu și, de asemenea, străduința lui Trifon Lugojan și Atanasie Lipovan de a reda în scris aceste intervale mai mici decât semitonurile. În mod categoric, această stare de fapt se datorează muzicii bisericești bizantine. Dar... cu toate că nici Enescu nici ceilalți doi nu cunoșteau

---

¹³ Gheorghe C. Ionescu, *op. cit.*, p. 204.

¹⁴ Petru Bancea, *Biografia lui Atanasie Lipovan*, din Vasile Stanciu, *Profesorul, dirijorul și cântărețul Atanasie Lipovan*, în *Mitropolia Banatului*, Timișoara, an XXXV (1985), nr. 1–2 (ian. febr.) pp. 44–53.

¹⁵ Vasile Stanciu, *op. cit.*, p. 49.

¹⁶ „Daily Reporter”, St. Paul, 13 august 1913, din Vasile Stanciu, *op. cit.*, p. 49.

notația veche bizantină, totuși realitățile sonore existente i-au obligat să țină cont de ele. Astfel, George Enescu, întrebat fiind de ce a folosit sferturile de ton în partitura operei *Oedip*, răspunde: „Mi-a rămas de atunci (n.r., din copilărie) ideea că va trebui cândva să încerc folosirea acestor sunete speciale într-una din compozițiile mele viitoare. Și ideea mi-a revenit cu tărie atunci când m-am apucat de scrierea operei *Oedip*. M-am gândit că aceste inflexiuni vechi ale muzicii psaltice românești, probabil ale vechii muzici greco-bizantine, sunt mai expresive și poate mai nimerite pentru a obține unele efecte dorite, decât dacă aș fi recurs direct la folosirea modurilor vechi grecești cunoscute”.

Și Atanasie Lipovan se luptă la un alt nivel cu aceleași realități și încearcă să rezolve situația scriind „# supra doi” sau „b supra doi”. Sesizăm aceste probleme, pe care atât Trifon Lugojan, cât și Atanasie Lipovan le-au avut în vestul țării și pe care au încercat să le soluționeze într-un mod cât mai practic posibil. Redăm mai jos câteva exemple din cele câteva sute folosite de ultimul¹⁷:

Psalmul 146

2 Lau - - - - - dă su - fle - te al meu pe Dom- nul,

2 Doxologie gl. 2

2 Mă - ri - re Ți - e, Ce - lui ce ne-ai a - ră - tat...

3 Fericirile gl. 6

2 Fe - ri - ciți - - - - sunt cei mi - los - tivi...

Universul sonor, care cuprinde înlăuntrul său microtonii, a avut puternic de suferit în urma „agresiunii” violente (s-ar putea spune), a „tonalismului” de factură occidentală. Nostalgia unor sonorități „neconvenționale” a stăpânit destul de mulți muzicieni ai secolului al XX-lea, dar cu toate acestea, publicul larg nu a înțeles îndeajuns rafinamentul acestor microintervale, fiind destul de slab pregătit în înțelegerea și acceptarea lor.

Este vrednică de laudă noua mișcare din muzica bisericească de după anul 2000, care prin promovarea mai insistentă a vechii cântări bizantine, încurajează o revenire și o reafirmare a unei diastematici ce a existat dintotdeauna în spațiul românesc, care cuprinde în cadrul ei multe microtonii, de mai multe feluri. Prin aceasta, ceea ce era oarecum „de drept” în muzica bisericească românească, se reîntoarce acum cu și mai multă putere decât înainte „în fapt”.

¹⁷ Atanasie Lipovan, *Cântări bisericești pentru toate sărbătorile de peste an, întocmite pe baza vechilor melodii, obișnuite în Banat și Crișana*, Arad, TIPOGRAFIA DIECEZANA, 1944, pp. 51, 126 și 235.

Nu puțini au fost muzicienii care, de-a lungul vieții lor, au avut tot felul de probleme cu autoritățile, indiferent de nuanțele lor. În acest sens se numără și nepotrivirile dintre George Enescu și autoritățile comuniste și cei doi muzicieni locali arădeni cu autoritățile austro-ungare. În cazul primului, toată lumea acceptă că destinul enescian ar fi fost cu totul altul în cazul în care puterea sovietică nu-i susținea pe comuniști în România și posibilitatea contactului cu muzica occidentală ar fi fost altul decât în sistemul comunist, iar în cazul local arădean, Atanasie Lipovan nu ar fi fost în închisoare pentru manifestările sale patriotice și creștin-ortodoxe.

Desigur, destinul enescian este mai dramatic și cu urmări mult mai dureroase, dar poziția destul de fermă a marelui muzician l-a făcut, probabil, să fie mai ușor de acceptat. În primul rând, acesta a fost informat de valorile promovate de comuniști de către personalitățile din jurul său, atât din țară, cât și din străinătate și a fost sfătuit să plece. George Enescu se hotărăște destul de greu pentru această decizie și, până la urmă, în toamna anului 1946, se îndreaptă spre SUA fără prea mare bucurie, din cauza legăturilor cu locurile vieții sale de până atunci. De reținut mai este faptul că, de-a lungul atâtor ani petrecuți în străinătate, acesta nu a comentat puterea politică din țară și nu a acceptat compromisuri cu aceasta. Ba mai mult, când conducerea comunistă a dorit să-l aducă în România la „Săptămâna Muzicii Românești” în 1951, acesta are tăria morală de a condiționa forurile comuniste și de a întreprinde niște acțiuni reparatoare pentru Dimitrie Gusti și Constantin Rădulescu Motru pentru a fi reprimiți în Academia Română, și totodată, solicită ca Ministerul de Interne să o elibereze din închisoare pe soția lui Mihail Jora. Bineînțeles că forurile comuniste nu au dat curs acestor cerințe ale lui George Enescu dar, prin însăși existența lor, acestea trădează că în interiorul său ducea cu sine durerea și nedreptatea și, atunci când a avut ocazia, a răbufnit împotriva lor. Aceste sentimente față de puterea politică de la București le va păstra în sufletul său până la finalul vieții și va lua cu sine în mormânt durerile și nemulțumirile și dorul după locurile natale.

Aceleași neînțelegeri și nemulțumiri s-au petrecut și în variantă local arădeană cu Atanasie Lipovan după ce acesta s-a reîntors din turneul efectuat în SUA împreună cu corul „Doina”. Fiind animat de adâncă simțire românească, „în loc de liniștea de-acasă, acesta a găsit o mare tulburare, oamenii stăpânirii creându-i multe neajunsuri. A fost condamnat la închisoare sub motiv că a pus geamuri tricolore la biserica românească din Sânnicolaul Mare. În închisoare a cântat duioasele doine românești. Paznicii, auzindu-l, au anunțat direcțiunea închisorii, care, ascultându-l, s-a înduioșat de glasul său fermecător. Puțin mai târziu a fost eliberat¹⁸.

Personalități muzicale de calibru universal și local, cu sensibilități sufletești profunde, au avut de suferit mai mult sau mai puțin în diferite contexte din cauza conducerilor politice. Dincolo de durerile și nedreptățile trăite, dincolo de

---

¹⁸ Vasile Stanciu, *op. cit.*, p. 49.

frustrările prin care-au trecut, au avut permanent aproape de ei lumea sunetelor, pe care o foloseau pentru susținere și mângâiere. Acest suport sufletesc a ajutat pe cei în cauză să reziste și să treacă mai ușor prin aceste încercări ale destinului.

Nereușite sentimentale și zbucium familial

Oricât ar părea de dureros pe de-o parte, sau poate ar ajunge în zona banalului, pe de altă parte, majoritatea oamenilor care activau în lumea muzicii au avut extrem de multe încercări în domeniul afectiv și familial. Poate sensibilitatea deosebită pe care o aveau, sau poate neînțelegerea destul de exactă a unor concepții rigoriste despre regulile vieții au făcut ca, atât marele George Enescu, cât și cei doi muzicieni locali arădeni să facă parte și ei din cei încercați în acest sens.

Astfel, este știut că George Enescu a beneficiat, în evoluția sa artistică, de susținerea a două femei cu poziții înalte în vremea aceea. Este vorba de regina Elisabeta, soția lui Carol I, (poeta Carmen Sylva) care l-a invitat de nenumărate ori în saloanele de la Peleş, sau în saloanele Palatului Regal și, de asemenea, de principesa Elena Bibescu, una din persoanele cele mai cunoscute ca participante la viața muzicală pariziană și care l-a ajutat să-și facă un debut remarcabil în capitala Franței. În timpul uneia dintre invitațiile printre aristocrații saloanelor românești a cunoscut-o și pe femeia care avea să-i schimbe viața, adică pe Maruca, care ținea la titlul ei de: prințesă Cantacuzino. Atracția între cei doi a fost deosebit de puternică, în ciuda faptului că Maruca era căsătorită și avea și doi copii. Această legătură avea să se deruleze pe un fond plin de reproșuri și orgolii, până la căsătoria lor. Iată descrierea făcută chiar de Maruca la întâlnirea lui Enescu: „Un singur om umplea și-mi schimba universul la unison, cu care eu mă simțeam ca într-o veritabilă stare de transă, în vreme ce iubirea lui devenea fanatică cu fiecare oră care trecea, cu fiecare privire, cu fiecare strângere de mână.” Cu toate acestea, evoluția relației dintre ei a suferit extrem de multe urcușuri și coborâșuri, unul dintre acestea fiind creșterea sentimentelor lui George Enescu atunci când el era departe de ea, în turneele întreprinse în toată lumea și mai ales coborâșul devastator care a apărut atunci când Maruca s-a îndrăgostit de filozoful și gânditorul Nae Ionescu. Această relație avea să-i provoace o durere uriașă lui George Enescu și o suferință extrem de arzătoare. Această stare de fapt a durat mai mulți ani de zile și fratele vitreg al compozitorului îl supraveghea îndeaproape ca nu cumva acesta să arunce în foc partitura operei *Oedip* care îi era dedicată Marucăi, sau chiar să se sinucidă.

În celălalt capăt al țării, poate și mai greu încercat de situații dramatice prin care avea să treacă, era Atanasie Lipovan. Acesta s-a căsătorit de tânăr cu Paraschiva Iancuț cu care a avut doi copii: pe Ioan – care va ajunge profesor de muzică instrumentală la Institutul Teologic din Arad – și pe Cornel. Atunci când bucuria copiilor devenea tot mai mare prin posibilitatea comunicării cu ei, soția acestuia moare, la vârsta de doar 23 de ani. Durerea și zbuciumul prin care a trecut compozitorul local și cei doi băieți au fost foarte mari și până la hotărârea de a se recăsători vor trece destul de mulți ani.

Nici Trifon Lugojan nu a fost ocolit de destrămarea familiei pe care și-a întemeiat-o de tânăr, întrucât la o vârstă destul de înaintată, acesta se recăsătorește pentru a doua oară. Desigur, am căutat amănunte despre aceste momente de încercare prin care a trecut și Trifon Lugojan prin presa vremii, dar ele sunt extrem de puține și parcă autorii care au scris despre el nu doreau să redea astfel de amănunte.

Sfârșitul vieții și înmormântarea

Și în modul în care și-au încheiat viața, cele trei personalități au similarități destul de pronunțate. În primul rând, niciunul dintre ei nu și-a sfârșit viața acasă. George Enescu a murit într-un hotel din Paris, Trifon Lugojan a murit la Sibiu, iar Atanasie Lipovan a murit în tramvai, la Timișoara. Niciunul dintre ei nu a avut pe cineva din familie alături, sau, cum ar fi fost de așteptat în cazul lui Enescu, pe Maruca, soția sa. Mai mult chiar, aceasta fiind întrebată de amănunte referitoare la prezența sa alături de marele muzician, a răspuns că: „... *nu se pricepe la îngrijiri medicale și nici la gătit*”¹⁹.

Înmormântările celor doi muzicieni locali arădeni au fost modeste, cu toate că în cazul lor au participat și episcopii locului. Mă refer în mod special la Trifon Lugojan, personalitate atât de apreciată de arădeni. Trebuie să menționez că în prezent și în calitate de cadru didactic la facultatea teologică arădeană nu reușeam să-i aflu locul exact unde era înmormântat, cu toate că informațiile din presa vremii indicau cimitirul arădean „Pomenirea”. Prin consecvența părintelui consilier bisericesc Traian Micoroi și prin râvna părintelui arhidiacon Claudiu Condurache am aflat exact mormântul în 2009 și, cu această ocazie, am observat că este suprapus cu alte persoane din familie.

În cazul lui George Enescu situația a fost și mai neplăcută, în sensul că prezența comuniștilor trimiși din țară pentru a-i lua trupul a creat o anumită reacție rapidă a Marucăi. Oricum, această prezență a reprezentanților comuniști la doar câteva ore de la moartea lui Enescu de a revendica trupul lui, sub argumentul că face parte din patrimoniul României, după ce se știa foarte bine că acesta a părăsit definitiv țara tocmai din cauza regimului totalitar, este cu atât mai stânjenitoare. Maruca s-a prezentat rapid la un notar folosind ultimul testament al său și a confirmat legal drepturile asupra corpului lui Enescu. Imaginea înmormântării marelui muzician primește conotații chiar deranjante, dacă luăm în seamă următoarele amănunte relatate de Dia Radu: „pentru că trimișii comuniști au început să dea târcoale hotelului, Marucăi i-a fost teamă să transporte coșciugul la Biserica Română, ca să nu fie răpit pe drum. Prin urmare, directorul hotelului a chemat poliția ca să stea de pază. Într-un final, pe data de 7 mai, acesta a fost înhumat, cu slujbă religioasă, la cimitirul „*Pere Lachaise*”, pe aceeași stradă cu Georges Bizet. Inițial, pe placa lui scria: *Georges Enesco, Compositeur, Membre de l'Institut Commandeur De La Légion D'Honneur 1881–1955*. Din păcate, nicio mențiune că a fost român!”²⁰ Consider că în fața acestor realități dureroase ar trebui renunțat la orice fel de comentariu.

---

¹⁹ Dia Radu, *Ultimele zile ale lui GEORGE ENESCU*, articol din revista AS, Anul XXI, nr. 968 (18), 6-13 mai 2011, p. 25.

²⁰ *Ibidem*.

Aprecierea și importanța lor

Despre aprecierea și importanța lor ulterioară s-au scris sute și sute de pagini. Ca o sinteză, aș dori să punctez câteva idei referitor la George Enescu și apoi pentru cei doi muzicieni locali.

George Enescu este considerat ca fiind unul dintre cei mai geniali compozitori ai secolului XX și o personalitate uriașă, care a influențat muzica în mai multe direcții. Dar cu toate acestea, pentru mai mulți critici muzicali, el a fost o perioadă destul de îndelungată un fel de victimă a unor neglijări de neînțeles. Chiar dacă numele său apare în toate dicționarele și lexicoanele lumii, muzica sa cea mai des cântată se rezumă doar la cele două *Rapsodii*, care sunt două compoziții din tinerețe, pe care însuși Enescu le trata cu o ușoară ironie și chiar puțin dispreț. Pentru a nu intra în amănunte tehnice muzicale, amintim aici o părere extrem de sugestivă a unei celebrități muzicale, rostită de Pablo Casals: „George Enescu a fost cel mai uimitor muzician de la Mozart încoace – și mai presus de orice, un mare compozitor”. Ultima parte a afirmației devine extrem de importantă, pentru că talentul universal enescian a umbrit într-un fel calitatea sa de mare compozitor. Astfel, este deja știut și acceptat de mai mulți critici că, în memoria Americii și Marii Britanii, el era considerat un mare dirijor (la New York era considerat succesorul lui Toscanini), iar în cea a Europei a rămas ca unul dintre cei mai mari violoniști ai secolului. În România, și datorită activității Uniunii Compozitorilor, este perceput ca un mare creator de muzică, dar... mai puțin ca violonist și dirijor. În încheierea aprecierilor realizărilor enesciene, ca o încununare și o concluzie la grandoarea mondială a lui Enescu se poate aminti apariția numelui său pe o colecție de CD-uri intitulată „BBC Legends”.

Importanța celor doi compozitori locali arădeni, bineînțeles că este departe de aspectul cu conotații internaționale ce apare la George Enescu, dar, cu toate acestea, activitatea îndelungată a lor, perseverența și insistența pe care au dovedit-o, au adus foloase evidente pentru muzica, mai ales de factură bisericească, din această parte a țării. Fiind doar personalități locale arădene, consider că prin zecile lor de publicații, prin multitudinea concertelor susținute, prin ieșirile misionare efectuate, prin schimburile corale și participarea la diferite comemorări și sărbători, prin activitatea lor de armonizatori și culegători de folclor, aceștia doi sunt în mod categoric cele mai mari personalități muzicale, timp de decenii, în vestul țării.

„Notațiile lor, începând cu primul deceniu al secolului XX și terminând cu cele din cel de-al V-lea, oferă marea posibilitate de a putea observa, comenta și analiza evoluția conținutului melodiilor notate de la simplitate la complexitate sau invers, de la rigurozitatea aparițiilor formulelor glasurilor la o anumită flexibilitate și libertate a lor, de la greșeli de notație la consecvență și insistență în notare, etc.”²¹.

---

²¹ Mircea Remus Buta, *Cântările glasurilor bisericești la Vecernie și esența lor intonațională, în notațiile lui Trifon Lugojan*, Editura Universității „Aurel Vlaicu” – Arad, 2006, p. 61. Chiar dacă aprecierile din textul redat mai sus sunt adresate doar cărților publicate de Trifon Lugojan, ele sunt în totalitate potrivite și celor care îl au ca autor pe Atanasie Lipovan.

„Desigur, toate versiunile celor care au surprins în scris melodiile bisericesti își au rostul lor în actualizarea și fluidizarea cântărilor, dar valoarea „originalului” conținuturilor o găsim la Trifon Lugojan și Atanasie Lipovan. Această originalitate se regăsește până în ziua de astăzi dacă o socotim în relație cu practica vie a actualei cântări din stranele vestice ale țării”²².

De asemenea, pe baza acestor publicații ale celor doi muzicieni locali se pot astăzi aprecia următoarele pericole ce pot apărea în aplicarea practică a acestui melos la strană:

„1. Intonarea unui glas bisericesc fără unele melisme din cadrul lui.

2. De a adăuga rânduri melodice de la glasurile plagale și invers, (V și I, VIII și IV), mai ales la „însuși glas”.

3. Nerespectarea cumpătată a ordinii apariției rândurilor melodice, chiar dacă ele au o configurație puternic aditivă sau substractivă. Autorii însuși le-au respectat succesiunea într-un procent destul de mare, de aproximativ 90%, lăsând astfel și o anumită „libertate” desfășurării ordinii lor care-și are farmecul ei, dar care, dacă este depășită peste anumite limite, poate duce la mari devieri.

4. Neglijarea caracterului cântărilor stihirice și a celor irmologice, prin exagerarea de obicei a mai multor sunete pe o silabă sau invers, cântări silabice în exces la melodiile de la „însuși glas”.

5. Folosirea unor incipituri în cadrul unor glasuri și pe parcursul desfășurării conținutului lor, ceea ce nu reiese din notațiile autorilor.

6. Nepregătirea corespunzătoare a rîndului cadențial.

7. Reducerea unor rânduri melodice și executarea lor într-o formă atât de substractivă sau aditivă, încât se destramă o anumită coerență a melodiei glasului.

8. Aplicarea prea schematică a tiparelor melodice, având ca efect imediat apariția monotoniei și a „sărăcirii” melodice.

9. Exagerarea importanței structurilor melodice în defavoarea mesajului stihirilor din cărțile de cult”²³.

Câteva idei concluzive

Desigur, despre aprecierea și serviciile aduse muzicii de cei trei s-au scris și se vor mai scrie multe pagini, din diferite perspective și de pe diferite poziții. Ca similarități ale celor trei destine, propuse în titlu, consider că încercările cu care se luptau mai marii muzicii la nivel mondial aveau corespondențe solide și la nivel local. Era perioada când influența creațiilor populare se afirma destul de puternic, era perioada specială pentru noi, românii, când muzica bisericască avea o destul de mare înrâurire asupra muzicii culte prin microtoniile muzicale și, de asemenea, era perioada când chingile politice încă mai puteau avea o mare presiune, atât asupra sensibilității muzicienilor, cât și asupra altor domenii artistice.

---

²² *Ibidem*, p. 62.

²³ Mircea Remus Buta, *op.cit.*, pp. 276–277.

De asemenea, desfășurând activitatea într-un spațiu de creație, unde sentimentele trebuie să însoțească și să participe la actul în sine, majoritatea muzicienilor au avut probleme cu înțelegerea celor din jur asupra rigurozității unei vieți de familie și asupra unor relații afective trainice. Zbuciumul interior și influența trăirilor profunde au făcut ca mulți artiști să aibă încercări dureroase, asemeni celor trei personalități propuse în cazul de față.

Prin aceste rânduri așternute aici, am constatat că există o inter-relaționare a destinului unei generații, de la exponenții ei reprezentativi cum a fost George Enescu, la multitudinea unor cazuri tipice locale, cum au fost Trifon Lugojan și Atanasie Lipovan.

Asemeni lor, au fost și alți nenumărați dascăli, dirijori locali, culegători de folclor, profesori și interpreți care și-au urmat destinul lor, ca o părticică locală din menirea devenirii poporului român, al cărui reprezentant la nivel internațional a fost George Enescu.

Mircea Remus Buta,
conf. univ. dr. la Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad

IV.2. Enescu și arădenii

*„Menirea sfântă a muzicii este să stingă urile,
să potolească patimile și să apropie inimile într-o caldă-nfrățire,
așa precum a-nțeles-o mareața antichitate, creând mitul lui Orfeu”.*
G. Enescu

Vizitator asiduu al anticariatelor, am dat, cu ani în urmă, peste un volum vechi, cu titlul *Muzica în Franța între cele două războaie, 1919-1939* de René Dumesnil. Dopat doar cu limba rusă a ocupanților bolșevici, ca toată generația mea, mi-am adunat slabele cunoștințe de franceză, acumulate doar într-un an, pentru a desluși prezența lui George Enescu în acea carte. Îmi ziceam că voi cumpăra volumul, dacă acolo se amintește măcar de compozitorul român.

Am rămas surprins de numărul referințelor la compozitorul și în general la muzicianul multilateral care era Enescu. Chiar la început, în a doua pagină de text (10), în *Avant-Propos*, apare între altele „*Oedip* de Georges Enesco”, pentru ca la pagina 45, când e amintită contribuția compozitorilor din Europa Centrală și Balcani, să înceapă cu românii: Enescu, Stan Golestan, Marcel Mihalovici, Filip Lazăr, a căror doine și cântece naționale au dat un colorit aparte muzicii, sugera autorul cărții, culminând cu „admirabilul *Oedip* de Enescu”. Maestrul român mai apare și în paginile: 91, 94, 108, 144, 145, 146, 147.

La pagina 221 (*Chronologie*) este consemnată prima audiție absolută a *Simfoniei a III-a* de Enescu cu formația Colonne, iar la pagina 241, în 10 martie 1936, reprezentația tragediei lirice *Oedip*, consemnați fiind principalii interpreți.

Cartea era scrisă la mijlocul veacului, deci datele erau, cum am zice, proaspete, la zi. Impresia mea a fost că autorul îl elogia pe românul Enescu, sau cel puțin părea a vorbi cu mult respect și considerație la adresa faptelor muzicale enesciene.

De atunci încoace, am constatat că toate edițiile, fie și „de buzunar” ale Dicționarului Larousse, îi consemnează numele, cu specificația „compozitor român”, autor al operei *Oedip*.

Mi-am amintit și faptul, aparent banal, că fostul meu profesor de vioară de la Pâncota, Balogh Imre, de meserie croitor (care-ți putea preda: vioară, violă, violoncel, contrabas, chitară, trompetă, saxofon, acordeon, percuție), îmi vorbea cu adevărată evlavie despre Enescu. Cu siguranță asistase la vreun recital enescian la Arad, eveniment esențial în sine, ce se gravează profund în memorie.

Nu pot uita dimineața zilei de 5 mai 1955, când elev fiind la Cluj, asistam la un moment absolut inedit. La difuzoarele din centrul orașului se anunța, la scurte intervale, moartea marelui muzician, eveniment petrecut doar cu câteva ore în urmă. Mă miram că se pronunță de fiecare dată numele capitalei franceze, aflată dincolo de „cortina de fier” în legătură cu un român ce se afla „dincolo”. Enescu fusese prea mare ca să fie ignorat și încă mai putea fi de folos neisprăviților de comuniști, cel puțin din punctul de vedere al prestigiului. Câteva decenii mai târziu, la școala la care predam, un politruc mărunț mi-a reproșat că am scris pe o o planșă dedicată lui George Enescu că a murit la Paris. Altfel, planșa ar fi semănat cu cea editată de Ministerul Învățământului, cu decenii în urmă (folosită chiar și azi la Școala „Mihai Eminescu”), unde scrie că Eminescu ar fi debutat la revista „Familia” de la Oradea, nu la Pesta unde-și avea de fapt atunci redacția, care abia în 1880 s-a mutat cu redactor cu tot (Iosif Vulcan) în capitala Bihorului, aflată tot în Ungaria vremii.

Spre deosebire de cele relatate mai sus, trebuie să constatăm că muzica enesciană nu este suficient abordată, cu excepția rapsodiilor, fapt care îl deranja și pe compozitor. Chiar la Festivalurile Enescu, parcă străinii îl promovează mai mult, ceea ce nu-i deloc rău. Ce să mai spunem de faptul că există muzicieni români, dirijori de exemplu, care subestimează valoarea muzicii enesciene, reproșându-i lipsa de autenticitate a surselor folclorice (el trăind de la 7 ani pe meleaguri străine) și mai ales complexitatea țesăturii armonico-polifonice, care, vezi doamne, ar trebui aerată. Eliodor Rău, fost dirijor și director al Filarmonicii arădene, tună și fulgeră contra subiectului unicei opere enesciene, *Oedip*, pe care, așa cum ați văzut mai sus, francezii o apreciază și o consideră capodopera autorului român, lucrarea fiind dirijată în premieră absolută pariziană de Philippe Gaubert, în 1936, la Grand Opera. Ca o notă cu totul aparte, spectacolul a fost transmis în direct la radio, ceea ce înseamnă că și arădenii, între alții, au putut să-l asculte.

Am găsit în *Calendarul muzicii universale* a lui Jack Bratin cel puțin patru alți compozitori pe care i-a atras acest subiect, e adevărat, cu totul aparte, dar totodată general valabil: lupta omului cu soarta sa. Îl amintim doar pe Igor Stravinski cu al său *Oedipus Rex*.

Enescu pe scena Aradului

Iosif Sârbuț consemnează în manuscrisul său *Articole – Anunțuri – Comunicări* referitoare la Enescu. Conform acestuia, numele lui George Enescu apare în presa arădeană în 1899, când ziarul „Tribuna Poporului” publica în 23 februarie la rubrica Noutăți următoarele: „ROMÂN GENIAL – Corespondent parizian al revistei americane „Muzical courier” raportează că în 10 februarie se va executa o nouă compoziție a tânărului Enescu și anume o romanță (de fapt, sonată n.n.) pentru violoncel și pian. Notița ce urmează, traducem după confratele nostru: Enescu este un țăran danubian, crescut de Hellmesberger până ce a dat de principesa Bibescu, care-l plasează în Conservatorul din Paris, unde profesorii săi îl declarară ca ceva excepțional în contrapunct și fugă”.

O dilemă

Primul contact al arădenilor cu muzica lui Enescu a avut loc în 21 ianuarie 1912, când Filarmonica locală i-a interpretat, cu permisiunea compozitorului, o lucrare. Răspunsul autorului a fost, pare-se, prompt și detaliat. Din acele înscrisuri reiese că Enescu le-a oferit îngăduința de a interpreta *Pastorala română*, care putea fi *Poema Română*?

Faptul că Jozsef Wagner consemnează *Rapsodia I*, pe tabelul final al lucrărilor interpretate de-a lungul anilor de către Filarmonica arădeană, cu care încheie prima monografie a instituției, publicată în 1916, la împlinirea a 25 de ani de existență, încurcă binișor lucrurile.

Iosif Sârbuț, vajnicul colecționar arădean de documente, pare a fi lămurit dilema într-un articol din „Flacăra Roșie” din 16 februarie 1965. El citează din scrisoarea autorului către arădeni: „...*Pastorala română* e cu adevărat una din operele tinereții mele; am scris-o când eram de 16 ani și a fost executată în anul următor – la unul din concertele Colonne în februarie 1898 – unde a fost bine primită atât de public, cât și de presă. Acesta a fost debutul meu și ca compozitor”. Așadar, dacă admitem că e vorba de *Poema Română*, în acel an a răsunat la Arad *Imnul Regal român* din finalul lucrării, poate pentru prima oară.

Dacă nu e vorba de *Poema Română*, atunci ar fi putut fi *Pastorala*, fantezie pentru orchestră mică, compusă la Paris în 10 ianuarie 1899 și executată o lună mai târziu la Théâtre du Châtelet de Orchestra „Colonne”, dirijată de însuși Édouard Colonne (partitura lucrării se află la Muzeul George Enescu).

Dacă luăm în considerare presa arădeană a vremii, care a anunțat și comentat concertul din 21 ianuarie a celei de-a 22-a stagiuni a Filarmonicii arădene (la Crucea Albă), stagiune consacrată centenarului nașterii lui Franz Liszt, balanța se înclină spre *Rapsodia I*, aflată în final, după lucrările lui Herzfeld, Beethoven, Pierné. Publicațiile arădene „Aradi Közlöny”, „Arad és Vidéke”, „Függetlenség” se referă la *Rapsodie*.

„Tribuna” din 23 ianuarie scrie: „Vreo 30 de viori și violoncele, un oboi, o harpă, fanfară, piculine și flaute, purtate de mâini și gânduri străine, ne-au executat după-amiază, în furtuna arcușelor ce tremurau sub vraja unei poezii deosebite,

numele unui mare artist român: George Enescu. Era la concertul simfonic al Societății Filarmonice arădene. O sală plină de... străini. Ici, colo, risipiți, câțiva români. E un eveniment. Ungurii cântă o *Pastorală Românească*. Cei câțiva români sunt cu inimile strânse. Doinele lor pe arcuș străin!” Triste rânduri, păguboasă viziune asupra rolului și locului artei muzicale în lumea largă!

Articolul, destul de lung, laudativ la adresa marelui artist, se încheie cu anunțul că în 2 martie, Enescu va cânta într-un mare concert la Budapesta.

Așadar, ce anume s-a cântat atunci în 1912 la Arad? Problema rămâne încă deschisă...

Concertele Enescu la Arad

În 16 decembrie 1922, Iosif Sârbuț și Voichița Câmpan-Fátyol rememora în „Flacăra Roșie” primul concert al lui Enescu la Arad. Muzicianul a poposit în orașul de pe Mureș în 8-9 decembrie 1922, în cadrul unui lung turneu prin țară, premergător al celui din SUA.

În 8 decembrie s-a cântat în Arad: *Sonata în Re major* de Haendel, *Romanța în Sol major* de Beethoven, *Ciaccona* de Vitali, *Concertul în La major* și *Introducere* și *Rondo Capriccioso* de Saint-Saëns, piese de Couperin, Francoeur, Tartini, ultimele în prelucrarea lui Kreisler. În concertul de sâmbătă, 9 decembrie, cuplul muzical Enescu – Caravia (la pian) a tălmăcit: *Sonata în Sol major* de Leclair, *Partita pentru vioară solo în re minor* de Bach, *Havanaise* de Saint-Saëns, *Folies d'Espagne* de Corelli și *Menuet* de Kreisler.

Cel de-al treilea concert al lui Enescu la Arad a avut loc în 21 noiembrie 1923, cu ocazia venirii sale pentru a doua oară în această parte de țară. Programul a cuprins lucrări de Tartini (*Trilul diavolului*), Brahms (*Concertul pentru vioară*), Vieuxtemps (*Balada și Poloneza*), Sarasate (*Melodii țigănești*). La cel de-al patrulea concert arădean, din 22 noiembrie, au putut fi audiate creații ale lui Nardini (*Concertul pentru vioară în mi minor*), Beethoven (*Sonata Kreutzer*), Wieniawski (*Souvenir de Moscou*), Kreisler (*Siciliana*).

În 2 aprilie 1924 „Aradi Közlöny” scrie despre două evenimente muzicale: prezența „copilului minune” Kilényi Ede (fiul unui vestit muzician ce trăia în America) care a interpretat *Fantezia maghiară* de Liszt și despre tălmăcirea *Rapsodiei I* de Enescu de către orchestra completată cu suflători, sub direcția lui Unger Mor.

Rapsodia enesciană a mai fost cântată la Arad și în august 1925, când Elisabeta Szanto Cotruș (elevă a lui Sibiceanu) a interpretat *Concertul pentru pian* de Ceaikovski, apoi în 1932 și de atunci de mai multe ori, devenind cu vremea un fel de șlagăr.

Concertul enescian din 17 ianuarie 1927 are loc cu prilejul celei de-a treia prezențe la Arad a maestrului. De această dată, în concert au fost cuprinse lucrări de Bach (*Sonata în mi minor*), Beethoven (*Romanța în Fa major*), Mozart (*Rondo*), Couperin (*Chanson Louis XIII*), Ysaÿe (*Chant d'hiver*), Ravel (*Tzigane*). La concertul susținut în 18 ianuarie, programul a cuprins Mozart (*Rondo*), Haendel (*Sonata*), Leclair-Kreisler (*Tambourine*), Scărlătescu (*Bagatella*), Chausson (*Poem*), Sarasate (*Habanera*).

Evenimentele culturale amintite au fost prezente în paginile ziarelor: „Cuvântul Ardealului”, „Românul”, „Erdélyi Hírlap”, „Aradi Közlöny”.

Sub titlul impropriu *Al patrulea concert* sunt consemnate în manuscrisul lui Sârbuț cele două concerte arădene din 23 și 24 noiembrie 1929. Primul cuprindea lucrări de Veracini (*Sonata în mi minor*), Saint-Saëns (*Havanaise*), Corelli (*La Folia*), Pugnani-Kreisler (*Tempo di Menuetto*) și Beethoven (*Sonata Kreutzer*), iar cel de-al doilea: Saint-Saëns (*Piesă de concert*), C. Franck (*Sonata în La major*), C. Nottara (*Siciliana*), Scărlătescu (*Bagatella*), Dvořák-Kreisler (*Largo din „Lumea Nouă”*), Sarasate (*Melodii țigănești*).

Turneul jubiliar

A cincea prezență a lui George Enescu la Arad, în 6 noiembrie 1931, a fost turneul jubiliar, cu ocazia împlinirii vârstei de 50 de ani, Aradul fiind primul oraș care a oferit maestrului titlul și diploma de „Cetățean de onoare”. În octombrie se deschisese la Radio „Săptămâna Enescu” cu un frumos articol conceput de însăși Regina Maria, mai apoi, Dorohoiul îl va proclama Cetățean de onoare în 12 noiembrie, iar Bucureștiul o va face și mai târziu, în 11 decembrie, la Ateneu.

Ascaniu Crișan, președintele Societății ASTRA și președintele Comisiei Interimare, Dr. C. Radu au fost protagoniștii organizării, sărbătoririi și premierii artistului de către arădeni. Cu această ocazie, Enescu i-a înmănat primarului Radu un plic cu 5.000 lei (în vremea aceea o sumă importantă) pentru ajutorarea șomerilor arădeni.

Dărnicia unui suflet mare

Se pare că asemenea acte de binefacere erau ceva obișnuit la Enescu: în 2 februarie 1907, de exemplu, a participat la festivalul dat la Teatrul „Gymnase” din Paris în folosul Societății „Vatra luminoasă”. În 5 august, același an, interpretează la Sinaia *Concertul în la minor* de Mendelssohn-Bartholdy în folosul Societății „Pâinea zilnică”. În martie 1909 a trimis din Paris 500 franci „Asociației muzicale Române” din București, pentru ajutorarea artiștilor nevoiași, iar în 25 mai cânta *Concertul pentru vioară* de Beethoven la gala de la Opera Mare din Paris pentru ridicarea unui monument Beethoven în capitala Franței și multe altele.

În 1931, violonistul Enescu a susținut un singur concert la Arad cu lucrări de Haendel (*Sonata în Re major*), Schumann (*Sonata în re minor*), Dvořák (*Humoreska*), Leclair-Vitali, Tartini. Presa vremii a fost foarte activă și generoasă în aprecieri. „Știrea”, „Erdélyi Hírlap”, „Aradi Közlöny”, „Reggel”, „Românul”, „Aradul”, „Biserica și școala”, „Curierul” au consemnat pe larg evenimentul, rememorând evoluția artistului, succesele din țară și din lumea largă. De data aceasta aflăm și numele impresarului artistului, A. Cohen, care atunci împlinea 33 de ani de fructuoasă colaborare cu artistul român.

Maestrul Enescu vine pentru a șasea oară în Arad în 17 decembrie 1936. Cu concursul domnului Ionel Gherea – pianist – programul a cuprins: Bach – *Sonata în mi minor*, Saint-Saëns – *Piesă de concert*, *Introducere* și *Rondo Capriccioso*,

Chausson – *Poemul*, Ravel *Tzigane*, așa cum consemnează ziarele cercetate de Sârbuț, „Știrea”, „Drapelul”, „Aradi Közlöny”, „Hírlap”, „Hotarul”. De această dată, nici „Drapelul” nici „Știrea” nu consemnează nimic în legătură cu acest concert.

Manifestarea a fost comentată favorabil în câteva rânduri din „Aradi Közlöny” scrise de Pinter Lajos (absolvent al Conservatorului „Mittermüller” din Arad și cu studii complementare la Budapesta), precum și de Salgo Jenő, în „Hírlap”.

La concertul din 11 octombrie 1937 Enescu interpretează la Arad: Nardini – *Concertul pentru vioară în mi minor*, Haendel – *Sonata în La major*, Gaubert – *Fantezia*, Mozart – *Andante și Rondo*, Beethoven – *Sonata Kreutzer*. Și de data aceasta Enescu a fost acompaniat de pianistul Ionel Gherea. „Ecou”, „Bravo”, „Drapelul”, „Știrea”, „Aradi Közlöny”, „Hírlap” sunt ziarele care prezintă evenimentul cultural de cea mai mare importanță pentru arădenii melomani.

Concertul următor are loc în 30 noiembrie 1938, precum ne anunță ziarele vremii „Înnoirea”, „Ecou”, „Aradi Közlöny”, „Hírlap” și „Hotarul”. Aradul este orașul unde se încheie un turneu mai lung, început la Cluj. Enescu, acompaniat și de această dată de Ionel Gherea (fiul lui Constantin Dobrogeanu Gherea) a interpretat Haendel – *Sonata în La major*, Beethoven – *Romanța în Sol major*, Bach – *Sonata în Mi major*, Gaubert – „*La bas très loin sur la Mer*”, Debussy – *Minstrels*, Vitali – *Ciaccona*, Schumann – *Sonata în re minor*.

În 30 aprilie 1942, la Palatul Cultural, Enescu oferă o interpretare de excepție pieselor cuprinse în program: Haendel – *Sonata în Re major*, Beethoven – *Sonata Kreutzer*, Simonis – *Poem*, Chausson – *Poem*, Leclair – *Sarabanda și Tamburina*, Pugnani – *Tempo di Menuetto*. Aceste momente înălțătoare au fost consemnate de „Credința” și „Știrea”.

În timpul celui de-al doilea război mondial, Enescu și-a continuat periplul prin țară, concertând la Sibiu (28 aprilie), Arad (30 aprilie), Timișoara (1-3 mai), Lugoj (4 mai), Craiova (6 mai), Iași (15 și 17 mai), acompaniat de Ion Filionescu. Între timp, devenise membru plin al Academiei Române (1932).

La cele trei avancronici ale vremii se adaugă doar o cronică din „Credința”, deoarece ziarele maghiare erau sub interdicție din cauza războiului și, mai vârtos, din cauza ocupației Nord-vestului Transilvaniei.

În 30 martie 1943, George Enescu vine la Arad pentru a zecea și ultima dată. Vivaldi – *Sonata în La major*, Vitali – *Ciaccona*, C. Franck – *Sonata*, Fr. Bach – *Grave*, Debussy – *Minstrels*, Francoeur – *Siciliana și Rigaudon*, Mozart – *Andante*, *Menuet*, *Rondo*, reprezintă programul despre care au scris cei de la „Credința” și „Știrea”.

Trebuie să subliniem că Enescu a concertat de 14 ori la Arad, în primele patru descinderi din cele 10 concertând de câte două ori. Am consemnat intenționat repertoriul abordat la Arad de marele interpret pentru că el însuși poate fi un subiect generos, demn de studiat și adâncit, pentru a demonstra capacitatea extraordinară a lui Enescu de a stăpâni multiplele stiluri muzicale, din epoci trecute până în contemporaneitatea sa.

La Arad, „Românul”, nr. 212, din octombrie 1913, p. 4, anunța:

„Concursul pentru compoziție muzicală, premiul G. Enescu (...) concurenții sunt rugați să trimează manuscriptele lor la Administrația Casei Școalelor București, până la 15/25 octombrie 1913 inclusiv. Condițiile principale sunt: concurentul să fie român, iar lucrările să fie de întindere mai mare, de preferință simfonice, muzică de cameră, oratorii, cantate, etc. Piese mici și operele de teatru sunt excluse. Dacă este posibil, să se trimează și reducățiunea de pian. Regulamentul detaliat asupra concursului se poate cere la Administrația Casei Școalelor. (Rugăm și celelalte ziare să publice această informațiune).”

Deducem de aici că Enescu a încurajat și direcționat pe calea cea bună creația muzicală autohtonă inclusiv bănește, punând la dispoziție sumele câștigate din concertele sale.

Același ziar, „Românul” nr.10, 27/14 ianuarie 1915, amintea, pe lângă inițierea concursului, de concertele date în decembrie în folosul Societăților femeilor ortodoxe, a Crucii Roșii și a altor societăți de binefacere:

„Observând marea dezvoltare muzicală produsă la noi, a luat inițiativa de a organiza o serie de concerte în țară, din al cărei profit să construiască o orgă în sala Ateneului Român din București. Orașele care vor primi vizita marelui compozitor sunt: Ploiești, Brăila, Galați, Focșani, Bacău, Roman, Iași, Botoșani, Constanța, Craiova și Turnu Severin”.

Același ziar arădean reproducea, în 14 noiembrie 1915, un al doilea articol semnat de Enescu în „L'Independence Roumain”: „Opera Română! Visul meu nutrit de multă vreme. O operă unde să cântăm în limba noastră cu cântăreții și muzicanții noștri marile capodopere universale (...)”

În ziarul „Dimineața” din 1931 găsim câteva rânduri notate într-un interviu semnat P.H., privind concepția lui Enescu despre creația muzicală românească:

„Originalitatea muzicii noastre nu trebuie căutată decât numai în melodia noastră populară (...) compozitorii noștri trebuie să se ferească de europenizarea după calapodul curent. Muzica populară trebuie păstrată în nuditatea ei. Creația personală trebuie să tindă către o invenție în caracterul popular. (...) Pentru ca muzica românească să poată ajunge la perfecțiunea pe care o merită, ea trebuie să meargă numai pe acest drum al creației în atmosfera românească”.

Premiile de compoziție „George Enescu”

Credem că este important să reținem, de asemenea, premiile de compoziție „George Enescu”, pe care le-am extras din lexiconul *Muzicieni români (1970)*, semnat de Viorel Cosma, completat cu datele notate de Nicolae Missir în volumul *George Enescu*, editat de Academia Română în 1964.

Albu, Sandu	1897 – Mențiune I – 1942
Alessandrescu, Alfred	1893 - Premiul II – 1913 / P I – 1916
Alexandrescu, Romeo	1902 - M II?- 1925 / M I – 1928 / P III – 1940
Andreescu-Skeletti M.	P II – 1936

Andricu, Mihail	1894 - P II – 1923 / P I 1924
Barberis, Mansi	1899 - M - 1925, 1934 / P III – 1942
Bârsan, Mircea	M 1916
Bohociu, Ioan	1874 - M – 1913
Borgovan, Ioan	1889 - M - onorifică – 1913
Brânzeu, Nicolae	1907 - P II – 1934 / P I – 1942
Brediceanu, Mihai	1920 - M II onorifică 1945
Buicliu, Nicolae	1906 - M I – 1933
Caravia, Nicolae	M – 1916 / M – 22
Chilf, Nicolae	1905 - M II – 1933 / M I – 1937
Ciortea, Tudor	1903 M I – 1946
Coca, Eugen	M II – 1936 / M I – 1937
Constantinescu, C- tin	1903 M II – 1931
Constantinescu, Paul	1909 M II – 1931 / P II – 1932 / P I – 1938
Constantinescu – Calafat C.I.	M II – 1931
Cuclin, Dimitrie	1885 P I – 1913
Cucu, Gheorghe	1882 P II – 1919
Dinicu, N.	M II – 1921
Drăgoi, Sabin	1894 P II – 1922 / M - 1923 / P I – 1928
Dumbravă, Călin	M I – 1919
Dumitrescu, Gheorghe	1914 P III – 1942 / P II – 1943 / P I - 1946
Elenescu, Emanuel	1911 M I – 1937 / P III – 1938
Enacovici, George	1891 P – 1915
Feldman, Ludovic	1893 M I – 1945 / P III - 1946
Feldstein, I. D.	M II – onorifică
Fotino, George	1858 M – 1913
Galinescu, G.	M – 1916
Georgescu, Constantin	1895 M II – 1921 / M I – 1927
Gheorghiu, Valentin	1928 M I – 1946
Gheorghiu, Victor (Ryll)	1888 M – 1916 / M I – 1919
Ghidionescu, Grigore	1901 M I – 1942 sau 43
Goldenthal R.	M II – 1946
Golestan, Stan	1875 P I – 1915
Grigoriu, Theodor	1926 M II – 1944
Hannenheim, Norbert von/	M I – onorifică – 1925
Harșia, Ioan	1888 M – 1915
Hartulary-Darclee, Ion	1886 P II – 1942
Ijac, Vasile	1899 M I onorif. – 1937
Jerea, Hilda	1916 M II – 1934 / P II – 1946
Jora, Mihail	1891 P I onorif. – 1915
Lazăr, Filip	1894 M - onorifică 1915 / P II – onorifică – 1919 / P I – 1924
Lazăr, Constantin I.	P II – 1940
Lipatti, Dinu	1917 M I – 1932 / P II – 1933 / P I – 1934

Mendelsohn, Alfred	1910 M I – 1931 / P II – 1945 / P I – 1946
Mendelssohn, Leon	M I – onorifică – 1927 / M I – 1928
Mihalovici, Marcel	1898 M II – onorifică - 1919 / P II – 1920 / P I – 1925 / Premiul „George Enescu” al Societății autorilor, compozitorilor și editorilor (SACEM) din Paris
Mureșianu, Iuliu	1900 P III onorific – 1937 / P II – 1940?
Neaga, Ștefan	M I - 1934 / P III -,onorific – 1936
Negrea, Marțian	1893 P II – 1922 / P I – 1838
Nottara, Constantin	1890 P II – onorific 1919 / P II (I)– 1931
Ochi-Albi George N.	M – onorific
Otescu, Ion Nona	1888 P I – onorific – 1913
Perlea, Ionel	1900 P I – onorofic – 1926
Pessione, Umberto	1889 P II – onorific – 1926
Poenaru, Iuliu	M – onorifică – 1915
Popa, Mircea	1915 M I – 1940 / P III – 1943
Popovici-Racoviță Aurel C.	M I – 1940
Profeta, Laurențiu	1925 P III – 1946
Radovici, Eugen	M II – 1943 / M I – 1944
Rogalski, Theodor	1901 M II – 1919 / M I – 1921 / M – 1922 / P II – 1923 / P I – 1926
Saint-Georges, Didia	1888 M I – 1929, 1930 / M I –onorifică – 1943
Simonis, George	1885 P II – 1919 / P I – 1922
Stoia, Achim	1910 P II – 1938
Sturdza, Sandu	M II – onorifică – 1928 / M I – onorifică – 1946
Șutzu, Rodica	1913 M II – 1933
Târnoveanu, George	M – onorifică – 1915 / M II – 1925
Teodosiu, Lucian	1897 P II – 1915 / P – onorific – 1921
Toduță, Sigismund	1908 P II – 1940
Vancea, Zeno	1900 M I – 1934 / P III – 1936 / P II – 1937, 1938 / P I – 1943
Vasilescu, Ion	1903 M I – 1926
Vieru, Anatol	1926 M II – 1946
Vlad, Roman	P II – 1943
Wexler, Francisc	M II – 1945
Zirra, Alex. I.	P II – onorific- 1922 / P I - 1940

În total, 78 compozitori români au beneficiat de premiile și mențiunile de compoziție „Enescu”.

Pe locul I se află Zeno Vancea cu 1 mențiune și 4 premii: 3, 2, 2, 1, după care urmează Theodor Rogalski cu 3 mențiuni și 2 premii, 2 și 1. Gheorghe Dumitrescu a beneficiat de 3 premii: 3, 2, 1, iar grupul: Sabin Drăgoi, Filip Lazăr, Dinu Lipatti,

Alfred Mendelsohn, Marcel Mihalovici, de câte o mențiune și 2 premii: 2 și 1. La rândul lui, Romeo Alexandrescu a obținut 2 mențiuni și un premiu 3.

Cu două premii de compoziție din fondurile create de Enescu sunt: Mihail Andricu, Nicolae Brânzeu, Paul Constantinescu, Iuliu Mureșianu, Marțian Negrea, Constantin Nottara, Al. Zirra.

Cu o mențiune și un premiu sunt: Mansi Barberis, Emanuel Elenescu, Ludovic Feldman, Hilda Jerea, Mircea Popa, George Simonis și Lucian Theodosiu. Cu două mențiuni a fost Didia Saint-Georges, iar o singură nominalizare au alți 41 de compozitori, mai tineri sau apropiați ca vârstă de marele binefăcător al culturii muzicale românești, George Enescu.

Dintre cei 26 de compozitori născuți până în 1899, apropiați deci ca vârstă de Enescu, trei: G. Fotino (1858), I. Bohociu (1874) și S. Golestan (1875), îl depășeau binișor ca vârstă pe sprijinitorul lor.

Oprindu-ne la N. Brânzeu, cel ce va fi devenit mai târziu arădean, specificăm lucrările pentru care a primit premiul „Enescu”: *Mona Vana*, scenă dramatică, după M. Maeterlinck și *Fantezie simfonică* (1934), cu prima audiție în 1936 la Cluj, precum și *Preludiu și Fugă pentru orchestră* (1942), cu prima audiție la București, în același an. Situația lui Sabin Drăgoi, creator de limbaj simfonic românesc, născut în județul Arad, am expus-o câteva rânduri mai sus: Premiul al II-lea în 1922, Mențiunea I în 1923 și Premiul I în 1928.

Premiul național de compoziție „George Enescu” a fost fondat de către marele muzician și patriot în 1912 și a fost acordat muzicienilor români până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial (1913-1946). Alimentat din produsul concertelor sale, acest fond de premii atinsese în 1916 suma de 100.000 lei aur.

Pentru a demonstra seriozitatea și rigurozitatea selecției valorice a lucrărilor muzicienilor români intrate în concurs, reproducem anunțul despre Enescu din 1936:

„Concursul George Enescu – Concursul pentru premiul de compoziție «George Enescu» se ține în ziua de 7 iunie a.c. Lucrările candidaților sub «Motto» se vor depune până la acea dată la Casa Școalelor. Juriul examinator, prezidat de maestrul Enescu, e compus din d-nii: Alfred Alessandrescu, A. Castaldi, D. Cuclin, D. Dinicu, M. Jora, D. Kiriac, I. Nona Otescu.”

De asemenea, intransigența selecției lucrărilor e dovedită și de faptul că în anii 1919, 1921, 1923, 1933, 1936, 1937, 1945 nu a fost acordat premiul I, iar în 1927, 1929, 1930, 1944, s-au acordat doar mențiuni.

Enescu a fost elogiat de cronicarul muzical Henrich Göring pentru inițiativa sa: „(...) promotorul acestei idei va fi înscris cu litere de aur pe frontispiciul panteonului muzical al țării românești”.

Enescu a fost ales în 1929 membru al Academiei de Arte Frumoase din Paris pe locul compozitorului rus Cezar Kiui, iar din 1916, membru corespondent al Academiei Române. În 1932, la decesul lui Iacob Negruzzi, Enescu este ales membru plin. De asemenea, a fost membru al Academiei Santa Cecilia din Roma, al Academiei de Arte și Științe din Praga, membru fondator al Uniunii Compozitorilor Români și primul ei președinte.

Enescu, model profesional și uman

„Sunt cinci într-unul”, zicea uneori Enescu despre sine, deși, tot el zicea că e născut să fie un om comod, atras de visare, străduindu-se toată viața să se conducă după principiul: „Eu mă odihnesc de muncă prin altă muncă”. Țelul său suprem era compoziția, celelalte activități, vioara, pianul și bagheta asigurându-i, în ultimă instanță, mijloacele de trai. Încă de tânăr, se pare că a predat o vreme vioara la București, dar a refuzat totuși multă vreme să se ocupe de această latură a activității muzicale. Doar un copil de 12 ani, Yehudy Menuhin, a reușit să-l determine să-i fie dascăl vreme mai îndelungată, urmându-l pe maestru în peregrinările sale, inclusiv în România. Trebuie să fi fost un model ideal pentru elevii săi prin ținuta sa, profunzimea gândirii, tenacitate, dar și bunătate, înțelegere, dăruire. Mai pot fi numiți elevii săi: Ida Haendel, Ma Tse Tsun, Cristian Ferras, Ivry Gitlis, Arthur Grumiaux, Alexis Catargi (vioară și compoziție), Dinu Lipatti, Vasile Filip, Ion Voicu. La Arad a concertat odată un dirijor polonez care spunea că a fost o vreme sub îndrumarea lui Enescu, cel puțin așa scria în programul de sală.

Tot în această zonă de activitate se înscriu și cursurile de perfecționare ținute de Enescu în domeniul interpretării în Franța, Italia, Anglia, sau cele de compoziție, de la Universitatea Harvard din New York, care au fost deosebit de apreciate.

Muzica enesciană va dăinui

„Banalele” rapsodii enesciene, a căror prezență în concerte este mereu actuală, pare-se, în detrimentul altor creații pe care însuși compozitorul le considera mai importante, domină și acum scenele de concert. Nu mai departe decât prima manifestare a Festivalului arădean de muzică vieneză „Franz Liszt” din 24–31 octombrie 2011 (titlu ciudat, pentru că Liszt n-a prea fost vienez, justificând doar conținutul concertului „Nu numai Liszt” din 27 octombrie) pe lângă *Preludiile*, *Mephistowaltz*, mereu doritul *Concert pentru pian nr.1* de Liszt și surprinzătorul *Concertino în stil clasic pentru pian* de Lipatti, această primă manifestare s-a încheiat cu arhiprezenta *Rapsodie I op. 11* a lui Enescu (a câta oară numai la Arad?).

Pe parcursul Festivalului „Liszt” arădenii au putut asculta un recital de pian susținut de Csaba Kiraly – profesor universitar la Pécs, fondator al Concursului „Franz Liszt” din localitatea ungară – cu un program în bună parte inedit pentru noi. Nu mai puțin atrăgător a fost recitalul cameral al violonistului László Csendes și al pianistei Dolores Chelariu, actualmente ambii universitari bucureșteni, întruniți în așa-numitul „Duo Aperto”, porniți pe urmele itinerarului parcurs de Liszt în 1846–1847 pe teritoriul României (după cum ne informa programul de sală), prezentându-l pe marele muzician în patru ipostaze: Liszt Elegiacul, Preacucernicul, Filantropul, Virtuozul. În ultima manifestare a Festivalului, Raluca Știrbăț (Austria) ne-a oferit o variantă interpretativă a celui de-al doilea *Concert pentru pian* lisztian, versiune făurită sub bagheta lui Ilarion Ionescu Galați, care a realizat și *Via Crucis* a aceluiași Liszt în varianta orchestrală a lui Sabin Pautza, cu concursul corului Filarmonicii instruit de Robert Daniel Rădoiaș.

Surpriza cea mai mare a venit în privința interpretării operei lui Enescu. Valentin Doni, care a obținut titlul de „Maestru în artă” al Republicii Moldova în 2002 și cel de „Cavaler al ordinului în arte și litere” al Guvernului francez, a acordat *Rapsodiei nr. 1* de Enescu un tempo alert, nemaiauzit până acum (cel puțin de noi), surprinzător de penetrant, sintetizator al mesajului enescian. Publicul arădean a fost captat, cucerit total de discursul muzical, ce părea de-a dreptul vrăjit. Deci, întotdeauna se mai poate descoperi ceva întru cele zise vechi și aparent arhicunoscute, iar opera lui Enescu este o sursă de inspirație mereu vie.

Hugo Hauptmann,
profesor de muzică, semnează cronici muzicale în presa arădeană

IV.3.1 Aurel C. Popovici-Racoviță, preotul-compozitor și profesorul

Dirijor și profesor de muzică la Lugoj

Declanșarea Primului Război Mondial, în ziua de 1 august 1914, va conduce la apariția unor disfuncționalități în activitatea vechii societăți corale lugojene „Lira”, fondate în 1871, unul din cele mai vechi ansambluri vocale bănățene. În aceste împrejurări vitrege, o personalitate providențială, Aurel C. Popovici, profesor de muzică la Seminarul Teologic Greco-Catolic din Lugoj, fost preot la biserica unită din Ticvaniu Mic, în ținutul Carașului (în comuna limitrofă Ticvaniu Mare a dirijat, episodic, Corul „Armonia”), a reușit totuși să continue tradiția corală greco-catolică lugojeană, preluând bagheta dirijorală de la canonicul Ioan Ienea (numit protopop la Orăștie), apelând la vocile de copii și cele feminine, dar și la bărbații care nu fuseseră trimiși pe front, asigurând periodic răspunsurile liturgice în cadrul serviciului divin. Episodul aducerii lui Aurel Popovici la Teologia din Lugoj, în anul școlar 1913–1914, în primul corp profesoral²⁴ al noii

---

²⁴ După cum aflăm din anunțul *Deschiderea Seminarului Teologic din Lugoj*, publicat în „Drapelul”, Lugoj, XIII, 105, 1913, p. 3, în primul corp profesoral a fost cooptat și Romul Crișan (arhivar diecezan și protocolist), la catedra de administrație bisericească. Numele lui Aurel Popovici apare în documentele oficiale mai târziu, în prima parte a anului 1914. Într-o chitanță eliberată de Cassa Centrală a Eparhiei Greco-Catolice din Lugoj la 1 martie 1914 (identificată în Arhiva „Ion Ploscaru” a Episcopiei Greco-Catolice din Lugoj), contrasemnată de dr. Iacob Radu, rectorul Seminarului, A. Popovici certifică primirea integrală a sumei de 75 de coroane, echivalentul salariului ce i se cuvenea ca profesor titular de muzică și cânt pentru a doua jumătate a lunii februarie și luna martie 1914. Un eseu despre beneficiile fondării unui seminar teologic la Lugoj, *Seminarul Român Greco-Catolic din Lugoj*, fusese publicat cu un an înainte de înființare, în 1912, semnat cu pseudonimul Lectorul, în „Drapelul”, Lugoj, XII, 69, 1912, p. 3, de unde unele confuzii privind anul înființării instituției. Seminarul teologic lugojean a funcționat până în anul 1919, când, datorită numărului redus al seminariștilor, conferința episcopală de la Blaj, ținută în iarna anului 1919, a decis transferarea lor la Seminarul din Blaj. Informații care atestă continuitatea instituției, în Nicolae Brînzeu, *Memoriile unui preot bătrân*, Ediție, prefață și note de Pia Brînzeu, Editura Marineasa, Timișoara, 2008, p. 212; *Concurs pentru primirea elevilor gimnaziști în convictul diecezan gr.-catolic român din Lugoj*, în „Drapelul”, Lugoj, XV, 75, 1915, p. 3; *Concurs pentru primirea la Teologie*, în „Foaia oficioasă a Diecezei Lugojuului”, IV, 12, 1917, p. 1; † *Felician Bran*, în „Sionul Românesc”, Lugoj, XXVI, 4, 1939, pp. 21–22.

instituții, este surprins de prepozitul capitular Nicolae Brânzeu în memoriile sale: „Rector a fost numit canonicul I.[acob] Radu, vicerector V.[ictor] Poruțiu, protopop la Oravița, văduv, ca să nu mai stea cu menajera lui; după ce acesta a plecat la Vărădia, a fost adus Aug.[ustin] Radu, tot văduv; dr. Gh. Fireza a fost numit prefect de studii, iar At.[anasie] Roșca – spiritual, ambii celibatari. Profesori: la dogmatică, însuși episcopul, la drept și istorie I. Radu, la Biblie dr. Iuliu Hossu, la morală pastorală Bîrlea. Dar asta nu a mers mult. Au fost aduși dr. Felician Bran, preot pensionar, la drept-istorie, și dr. Ioan Marianescu, de la Gherla, la dogmatică [...]. La cânt și muzică a fost adus preotul de la Ticvaniu Mic, Aurel Popovici, bun muzicant și conducător de coruri, susținut de rudele lui Frențiu de la Ticvaniu”²⁵. Promovarea sa la Lugoj s-ar putea datora însă nu doar excepționalelor calități muzicale, ci și atitudinii sale unioniste (episcopul Frențiu fiind sensibil la astfel de manifestări), în urma implicării în disputele electorale, la Ticvaniu Mic, când, după ce-i dojenise pe cei care-l votaseră pe un oarecare Segeszkü József, fusese condamnat la două luni de închisoare și plata unei amenzi de 200 de coroane²⁶.

Aurel C. Popovici-Racoviță (supranumele²⁷ și l-a luat mai târziu, pentru a evita, probabil, o confuzie cu profesorul, publicistul și filozoful Aurel C. Popovici), s-a născut în comuna timișeană Racovița, lângă Buziaș, la 1 ianuarie 1879. Licențiat în teologie la Blaj (1904), unde a avut privilegiul să studieze muzica cu Iacob Mureșianu, a făcut parte, ca profesor de cânt bisericesc (o oră pe săptămână), muzică vocală și instrumentală (3 ore săptămânal), și din primul corp didactic²⁸ al nou înființatei Preparandii Greco-Catolice Române, inaugurate în 15 septembrie 1914, destinate instruirii viitoarelor învățătoare din Dieceza Greco-Catolică de Lugoj. Această instituție a fost fondată și păstorită de episcopul Valeriu Traian Frențiu²⁹, care fusese întronizat cu un an în urmă, după plecarea lui Vasile Hossu, numit episcop la Gherla.³⁰ A activat la instituția confesională greco-catolică (cunoscută, după etatizare, și sub numele de Școala Normală de Fete), una din primele școli de acest fel din Banat și Transilvania, până la Marea Unire, în anul

---

²⁵ Nicolae Brânzeu, *op. cit.* p. 211.

²⁶ Radu Theodoru, *Urmașii lui Atilla*, Editura Miracol, București, 1999, p. 30.

²⁷ Supranumele compozitorului apare, în sursele bibliografice consultate, atât sub forma de Racoviță, cât și cea de Racovița. Am optat pentru prima variantă, utilizată în volumul *George Enescu*, coordonator Mircea Voicana, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., București, 1964, p. 340.

²⁸ Din primul colectiv profesoral al tinerei instituții mai făceau parte Elisabeta Butean (directoare), Livia Coroian, Ioan Bodoca (catehet greco-catolic), dr. Aurel Mihaescu (catehet greco-ortodox) și Eleonora Ciurdariu (profesoară la școala de aplicație), licențiată a Facultății de Filozofie din Budapesta. Internatul noii instituții își avea sediul în casa Fundației episcopale „Vasile Hossu”, din vecinătatea rezidenței episcopale. Atât la internat, cât și la seminar erau primite eleve române (ordinare sau „privatiste”) de confesiune greco-catolică și ortodoxă. Pentru mai multe informații, vezi Victor Bîrlea, *Anuarul III al Școlii Normale de Învățătoare din Lugoj, pe anul școlar 1921-22*, Tipografia Națională, Lugoj; *Adaos la Anuarul 1921-22, conform Ord. Ministeriului Instrucțiunii din 20 mai 1922, No 44445. Istoricul Școlii Normale de Fete din Lugoj de la 1914-1922*; „Drapelul”, Lugoj, XIV, 67, 1914, p. 3.

²⁹ Mai multe informații despre viața și activitatea lui Valeriu Traian Frențiu în Constantin-Tufan Stan, *Societatea Corală „Lira” din Lugoj*, Editura Marineasa, Timișoara, 2005, pp. 28–30.

³⁰ *Raport despre Preparandia Gr.-Cat. Română de Fete pentru școlile populare elementare din Lugoj*, în „Drapelul”, Lugoj, XV, 61, 1915, p. 2.

1918, când a fost înlocuit de Ioan Bacău (un eminent muzician format la Seminarul din Blaj, la școala lui Iacob Mureșianu), după care s-a stabilit în Basarabia, la Tighina, unde a profesat ca dascăl de religie, limba română și muzică, urmând exemplul multor preoți care trecuseră la cariere civile³¹, cu acceptul episcopilor, în condițiile în care administrația românească ducea o acută lipsă de personal.

Consecvent cu vocația sa muzicală, și-a definitivat ulterior studiile la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din București. A locuit, pentru o scurtă perioadă de timp, în Capitală, unde a predat muzica la Liceul „Sfântul Sava”, fiind, în același timp, angajat ca funcționar la Ministerul de Finanțe. După un alt stagiu petrecut la Tighina, a revenit în apropierea locurilor natale, stabilindu-se la Arad, unde a devenit titularul catedrei de muzică la Liceul „Moise Nicoară”, până la pensionare, între anii școlari 1925-1926 și 1938-1939, instruind corul și orchestra venerabilei instituții. Unul din foștii săi elevi, prof. Sever Ageu (care i-a succedat la catedra de muzică), evocă cu emoție și nostalgie portretul fizic, moral și profesional al muzicianului: „Aurel Popovici-Racoviță era de statură mijlocie, cu fața rotundă, părul negru, ochii vioi, negri, voce puternică [...]. Era simpatic, te apropiai ușor de el și te simțeai dispus sub bagheta lui, chiar atunci când făcea observații mai aspre. Dar, mai ales, avea multă putere de muncă și devotament fără margini față de cântecul popular românesc, căruia i-a fost credincios întreaga viață [...]. Compoziția îl preocupa febril în timpul rămas liber de la catedră. Când s-a copt melodia sau corul, le scria unde se afla, în recreația dintre ore sau la masa de lucru [...]. Ca dirijor de cor, A. Popovici-Racoviță avea simțul proporțiilor de glasuri, avea urechea fină la intonații, stăpânea ritmul cântecului, conducea mulțimea cântăreților cu multă bărbăție. Îți părea că în ochi și în fiecare mână avea scrisă partitura. Ca orice dirijor bun, era dușman al partiției scrise, care nu lăsa pe corist să ridice capul de pe foaie și să se concentreze la dirijor. Puterea lui de stăpânire și concentrarea cântăreților împlineau totul, și corul ieșea ritmat și dus după voia lui. Căuta să inspire elevilor coriști dragostea de cântec și le cerea purtare bună. Cine avea aceste calități rămânea în corul liceului, făcând și educație muzicală.”³²

Și-a găsit veșnica odihnă în orașul de pe malurile Mureșului, la 1 februarie 1942, fără ca prețioasa sa moștenire componistică să fie inventariată, sistematizată, analizată, reeditată și valorificată.

Laureat la prima ediție a Premiului Național de Compoziție „George Enescu”

Ca preot-paroh la biserica greco-catolică din Ticvaniu Mic și paroh-administrator protopopesc la Oravița, cu puțin timp înaintea debutului său didactic la Seminarul Teologic din Lugoj, Aurel C. Popovici a avut o ascensiune

---

³¹ Câteva succinte informații despre un diferend cu o bancă din Budapesta (în legătură cu o obligațiune), care i-ar fi putut afecta imaginea publică și determina părăsirea activității pastorale, ne sunt transmise de Nicolae Brânzeu. *op. cit.*, pp. 211–212, neoferindu-ni-se însă nicio dovadă a vreunei sancțiuni care să ducă la o eventuală excludere din rândul cinului preoțesc.

³² Monografia Liceului „Ioan Slavici”, fost „Moise Nicoară” din Arad, I.P. „Bucureștii Noi”, Arad, 1971; Evocări din trecutul Liceului „Ioan Slavici”, fost „Moise Nicoară” Arad, I.P.B., subunitatea Arad, 1971, pp. 271–272.

remarcabilă în domeniul componisticii, afirmându-se, pe plan național, ca unul din creatorii de perspectivă ai generației sale. Într-un memoriu adresat, la Brașov, secretarului Societății pentru Fond de Teatru Român (expediat din Ticvaniu Mic în 5 octombrie 1910), compozitorul solicita admiterea „spre cenzurare” a compozițiilor trimise (5 caiete cu compoziții muzicale pentru cor de copii, coruri bărbătești și mixte și o baladă pentru cor mixt cu acompaniament de pian) și votarea sumei de 600 de coroane pentru tipărirea lor. În cazul în care cererea sa nu ar fi întrunit votul comitetului Societății, Aurel Popovici sugera acordarea unui premiu din Fondul „Dr. Ioan Miha”³³, destinat de fondator, cu prilejul adunării generale a Societății care avusese loc la Alba Iulia în 1909, premierii pieselor teatrale și compozițiilor muzicale³⁴. În același an, Aurel Popovici a participat la manifestările ASTREI, susținând o conferință în prezența a 600 de auditori (*Înfrățirea și despre virtuțile strămoșești*), la Ticvaniu Mare, localitate aparținând de despărțământul Oravița.³⁵ A participat la concursul de creație Fondul „Dr. Ioan Miha”³⁶, sub auspiciile Societății pentru Fond de Teatru Român, în 1911, și la Concursul „Cazotti”³⁷, în 1913, sub aceleași auspicii, unde a prezentat o creație corală, *Moartea lui Mihai și mama lui*.

Dar punctul culminant al activității sale componistice din acea etapă l-a constituit obținerea unei mențiuni, cu lucrările *Ahasverus* (o transpunere muzicală a mitului evreului veșnic rătăcitor), pentru orgă, voce (nu cunoaștem cărei voci îi era adresată partitura), violoncel, cor și timbale (instrument de percuție de origine sud-americană), și *Umbra lui Mihai și mama lui*, pentru cor cu acompaniament de armoniu (probabil o reluare a piesei prezentate la concursul anterior, cu o mică modificare a titlului), la prima ediție a Premiului Național de Compoziție „George Enescu” (organizat la Casa Școalelor din capitala Regatului Român, în 15/28 și 16/29 octombrie 1913), inițiat și prezidat de George Enescu, cel care elaborase și regulamentul, premiile fiind decernate de însuși marele maestru. La concurs au participat 17 candidați, care au prezentat 30 de compoziții. Juriul, prezidat de George Enescu, era alcătuit din Dimitrie Dinicu, Alfonso Castaldi, Mihail Mărgăritescu, D. G. Kiriac, Ernesto Narice, Constantin Dimitrescu și Theodor Fuchs. Premiul I a fost obținut de Dimitrie Cuclin (*Scherzo* pentru orchestră), student la Schola Cantorum din Paris, la clasa de compoziție a lui Vincent d’Indy, și Ion Nonna Otescu (*Narcisse*, poem simfonic pentru orchestră), premiul al II-lea i-a revenit lui Alfred Alessandrescu (*Didona*, uvertură pentru orchestră), alte mențiuni fiind atribuite lui Ioan C. Bohociu (*Baladă pentru soli, cor și orchestră*),

---

³³ Informații despre personalitatea lui Ioan Miha și crearea fondului omonim în *Dr. Ioan Miha*, „Luceafărul”, Sibiu, VII, 18, 1908, p. 443; *Fondul ziariștilor români din Ungaria*, „Luceafărul”, Sibiu, IX, 15-16, 1910, p. 395; Aurel Decei, *Evocarea unui precursor: Dr. Ioan Miha*, „Gând Românesc”, Cluj, VII, 7-9, 1939, pp. 394-397.

³⁴ Constantin Catrina, *Idei și momente din viața muzicienilor noștri. Corespondență inedită (1886-1979)*, ms., în Bibl. U.C.M.R., 2002.

³⁵ „Transilvania”, Brașov, XLI, nr. 4 jubiliar, iulie-august 1911, p. 550.

³⁶ Gheorghe Dima, *Concursul nostru muzical din 1911*, în „Revista teatrală”, Brașov, I, 2, 1913, p. 117.

³⁷ *Idem*, *Dare de seamă asupra compozițiilor muzicale intrate la Concursul „Cazotti”*, în „Revista teatrală”, Brașov, I, 3, 1913, p. 158.

George Fotino (*Rapsodia Română pentru pian și orchestră*), Augustin Bena (*Furtună pe mare*, baladă pentru cor și orchestră) și Ion Borgovan (*Aprilie*, pastel simfonic).³⁸ Proiectul fondării unui premiu național de compoziție fusese pregătit cu un an în urmă, în 1912, prin organizarea unui turneu concertistic în mai multe orașe din Regat, în scopul strângerii fondurilor necesare, precedat de un intempestiv concert la Lugoj, în 3 martie, la invitația muzicianului local Iosif Willer.³⁹ Craiova (4 martie), București (5 și 11 martie), Ploiești (6 martie), Brăila (15 martie), Galați (16 martie), Iași (18 martie) și Botoșani (19 martie). După episodul concertistic bucureștean din 21 februarie/5 martie 1912, petrecut pe scena Ateneului Român, presa ardeleană a subliniat demersul artistului: „Maestrul s-a produs marți, 21 februarie [5 martie stil nou], în sala Ateneului. Venitul concertului, adunat cu acela pe care-l va obține din alte concerte ce le va da prin țară, sunt destinate pentru instituirea unui premiu național de compoziție.”⁴⁰

Un act care atestă fondarea prestigiosului premiu este textul unei epistole trimise de A. H. Cohen, directorul Teatrului Modern din București, în 6 decembrie 1911, lui Mihail Sadoveanu, directorul Teatrului Național din Iași, în care acesta este rugat să pună la dispoziția lui George Enescu sala instituției, în vederea unor preconizate două concerte, în 3 și 5 (6) martie 1912, „pentru formarea unui fond din care să se acorde premii celor mai distinși compozitori români.”⁴¹

Într-o cronică⁴² publicată sub semnătura lui Rodolphe Uhry erau transcrise aprecierile lui George Enescu, care își exprima satisfacția pentru promițătoarele perspective ale tinerilor reprezentanți ai școlii naționale de compoziție: „Toți acești tineri compozitori sunt adevărate naturi și am constatat, cu o imensă bucurie, că nu mă înșelasem atunci când îmi spuneam că țara noastră trebuie să fie pentru muzică o mină prețioasă și neexplorată”.

Anunțuri⁴³ care invitau concurenții să trimită manuscrisele la administrația Casei Școalelor din București, până în 12/25 octombrie 1913 inclusiv, au fost

---

³⁸ George Enescu, coordonator: Mircea Voicana, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., București, 1964, p. 335; „Luceafărul”, Sibiu, XII, 24, 1913, pp. 811–812.

³⁹ Constantin-Tufan Stan, *George Enescu în Banat*, Prefață de Laura Manolache, Editura Eurostampa, Timișoara, 2009.

⁴⁰ Ioan Borgovan, *Concertul Gheorghe Enescu*, în „Luceafărul”, Sibiu, XI, 10, 1912, p. 207.

⁴¹ Documentul se află în custodia Arhivelor Statului din Iași, dosar nr. 269, fila 59, prezentat în cadrul expoziției aniversare *George Enescu și Societatea Compozitorilor Români*, în 14 septembrie 2010 la Muzeul Național „George Enescu” din Capitală, proiect realizat de Viorel Cosma și Cristina Andrei.

⁴² Rodolphe Uhry, *Le concours Georges Enesco*, la rubrica *Chronique musicale*, în „L'Indépendance Roumaine”, București, 36, nr. 11.613, 18/31 octombrie 1913, p. 2.

⁴³ În cuprinsul anunțurilor erau precizate și câteva condiții ale regulamentului concursului. Câteva din prevederile regulamentului fuseseră formulate de Enescu și într-un interviu semnat de Ioan Borgovan, *La Gheorghe Enescu*, în „Luceafărul”, Sibiu, XI, 15, 1912, pp. 287–288: „Vor fi admiși să concureze numai tineri români cu lucrări de muzică românească, lucrări cu extensiune mare, instrumentate pentru orchestră, muzică de cameră și chiar pentru piano singur”. Potențialilor candidați li se comunica și cuantumul în lei al fondului concursului, în valoare de 26.000 de lei, pus la dispoziție de George Enescu, sumă rezultată din onorariile obținute cu prilejul concertelor susținute în țară, care urma să fie augmentată, anual, cu câte 1.000 de lei din fondul Ministerului Instrucțiunii Publice.

publicate în „Unirea”, Blaj, XXIII, 102, 1913, p. 5 (*Concursul pentru compoziție muzicală premiul „George Enescu”*) și „Luceafărul”, Sibiu, XII, 18-19, 1913, (*Premiul „G. Enescu”*), periodic care a prezentat cititorilor, în nr. 24/1913, (*Trei instituțiuni de artă: Concursul de Compoziție Muzicală „George Enescu”, Orchestra Ministerului de Instrucțiune și Societatea „Carmen”*, articol semnat cu inițialele I.B.), și rezultatul concursului, subliniind succesul muzicienilor ardeleni:

„S-au relevat compozitorii ardeleni d-nii protopop Aurel Popovici din Oravița (*Umbra lui Mihai și mama lui și o melodramă instrumentală*), A. Bena (*Furtună pe mare*) și I. Borgovan (*Aprilie*, pastel simfonic).”⁴⁴

Personalitate a vieții muzicale ardelenene și bănățene interbelice

Aurel C. Popovici-Racoviță a fost un eminent elev, apoi student al Seminarului Teologic din Blaj, Iacob Mureșianu, prestigiosul său maestru, încredințându-i organizarea serbărilor școlare și dirijarea corului și orchestrei Societății de Lectură „Inochentie Micu Klein” a studenților teologi greco-catolici. Conținutul unora din programele seratelor literar-muzicale ale Societății, desfășurate în ianuarie 1901, ne relevă, pe lângă disponibilitățile dirijorale (*Răsunetul Ardealului* de Ion Vidu, *Marșul cântăreților*, *Marșul economilor* și *Cisla* de Ciprian Porumbescu, *Ceasul rău* de Isidor Vorobchievici), și preocupările interpretative (solo de vioară din opera *Martha* de Flotow, cu acompaniamentul pianistic al Melaniei Brândușan, și un fragment transcris pentru vioară din opera *Trubadurul* de Verdi, cu acompaniamentul pianistic al lui Iacob Mureșianu) și

---

⁴⁴ Anunțuri similare au fost publicate în „Sănătatea”, din 19 octombrie 1913 (*Premiul „George Enescu”*), și „Universul”, XXXI, nr. 289 din 20 octombrie 1913. În „Sănătatea” și „Luceafărul” erau prezentați câștigătorii mențiunilor onorifice (I. Bohociu și Gh. Fotino), în final fiind enumerați compozitorii „relevați” de comisie: I. Borgovan, Aurel Popovici și A. Bena, de unde, ulterior, au luat naștere unele confuzii, perpetuate de-a lungul timpului. Am preluat aprecierea formulată în *George Enescu. Monografie*, coordonator: Mircea Voicana, Editura Academiei R.S.R., București, 1971, p. 403, în care atât compozitorii distinși cu mențiuni onorifice, cât și cei „relevați” sunt considerați ca fiind menționați. În unele surse bibliografice, publicate în anii „obsedantului deceniu” (*Laureați ai Premiului Național de Compoziție „George Enescu”*, în „Muzica”, București, V, 5, mai 1955, pp. 57–58:), numele a doi compozitori „relevați”, I. Borgovan și A. Bena, apar la rubrica mențiuni, cel al lui Aurel Popovici nefiind amintit, autorii urmând, foarte probabil, directivele epocii, compozitorul bănățean fiind, la data obținerii mențiunii, protopop, reprezentantul unui cult interzis de regimul comunist la sfârșitul anului 1948. În volumul *George Enescu*, coordonator: Mircea Voicana, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., București, 1964, p. 335, numele tuturor celor trei compozitori „relevați” sunt omise. În „Foaia oficioasă a Diecezei Lugojului”, I, 3, 1914, p. 3 se anunța că, în urma ședinței consistoriale de la 27 ianuarie 1914, „mult onoratul Aurel Popovici, paroh-administrator protopopesc în Oravița, a fost denumit de contabil al Cassei Centrale Diecezane și de referent-revizor [inspector școlar] la Escatoratul [probabil Inspectoratul] Diecezan”. E posibil ca Aurel Popovici, ca urmare a meritelor sale artistice, dar și a atitudinii în problema națională, să fi fost avansat ca paroh-administrator protopopesc în urmă cu câțiva ani (1911–1912), fapt confirmat și de câteva documente identificate în Arhiva „I. Ploscaru” a Episcopiei Greco-Catolice lugojene. E vorba de mai multe procese-verbale redactate în urma unor inspecții efectuate la școala confesională unită din Ticvaniu Mic, în care Aurel Popovici semnează atât în calitate de paroh, cât și ca paroh-administrator protopopesc, cu sediul la Oravița, de unde tragem concluzia că exercita simultan ambele funcții.

componistice ale studentului bănăţean (cvartetul *Sfânt, sfânt* și *Mazurca*, duet cu acompaniament de pian; interpreți: Aurel Popovici și Melania Brândușan).⁴⁵

La câteva luni de la sosirea sa la Lugoj, Aurel Popovici a însoțit corul tinerilor clerici uniți lugoieni în pelerinajul la icoana făcătoare de minuni de la Mănăstirea Prislop: „Noile compoziții [*Dragoste, dor și fericire* și *Țăran și ciocoi*] au plăcut foarte mult, probă sunt ovațiile ce s-au făcut d-lui Popovici”. Cu acel prilej, A. Popovici a delectat asistența cu câteva melodii interpretate la vioară: „Spunând drept și sincer, i-am admirat arta fină și eleganța într-adevăr artistică cu care a executat câteva învârtite și ardelene. Ovații furtunoase i-au acoperit ultimele tonuri.”⁴⁶

A fost receptat, încă din timpul vieții, ca un prestigios compozitor, opusurile sale corale făcând parte din repertoriul multor reuniuni vocale bănăţene și transilvănene:⁴⁷ Corul Vocal Bisericesc Greco-Oriental din Bozovici, Reuniunea Română de Cântări din Reșița, Corul Societății de Lectură „Ioan Popasu” din Caransebeș, Corul bisericii române din Brașovul vechi, Corul Societății „Petru Maior” din Budapesta, Corul și orchestra Seminarului Teologic din Blaj, corul țăranilor din comuna Feldru (Bistrița-Năsăud) ș.a.

În 13–14 septembrie 1936, cu prilejul desfășurării, la Timișoara, a Marii Serbări Jubiliare a Cântecului Românesc (împlinirea a 30 de ani de la grandiosul concert coral prilejuit de Expoziția Generală Jubiliară din București), a făcut parte dintr-o selectă comisie de jurizare prezidată de Tiberiu Brediceanu (directorul Conservatorului „Astrei” din Brașov), George Breazul (profesor la Academia de Muzică și Artă Dramatică din București), Timotei Popovici (dirijorul Corului Mitropolitan din Sibiu), Sabin V. Drăgoi (directorul Conservatorului de Muzică Municipal din Timișoara), Alexandru Zirra (directorul Academiei de Muzică și Artă Dramatică din Iași), Atanasie Lipovan (profesor la Academia Teologică din Arad), Augustin Bena (directorul Academiei de Muzică și Artă Dramatică din Cluj), Eugen Cuteanu (profesor la Conservatorul de Muzică Municipal din Timișoara) ș.a.

După dispariția sa, un nemeritat vâl al uitării s-a așternut asupra biografiei și operei remarcabilului compozitor bănăţean, primul a cărui creație a fost laureată la Premiul Național de Compoziție „George Enescu”⁴⁸, doar o fericită recentă

---

⁴⁵ „Unirea”, Blaj, XI, 4, 5, 1901, cf. Adrian Solomon, *Iacob Mureșianu și Blajul*, Editura Buna Vestire, Blaj, 2007, pp. 56–57.

⁴⁶ *Pelerinajul la Prislop*, în „Drapelul”, Lugoj, XIV, 54, 1914, pp. 1–2.

⁴⁷ Mai multe informații despre creații semnate de Aurel C. Popovici, aflate în repertoriul reuniunilor vocale bănăţene și transilvănene se găsesc în: „Drapelul”, Lugoj, XIII, 57, 1913, p. 3; *Jubileul cântării la Bocșa*, în „Drapelul”, Lugoj, XII, 104, 1912, pp. 2–3; „Drapelul”, Lugoj, XIV, 10, 1914, p. 3; „Drapelul”, Lugoj, XII, 5, 1912, p. 3; „Drapelul”, Lugoj, XIII, 21, 1913, p. 3; „Drapelul”, Lugoj, VI, 80, 1906, p. 3; „Drapelul”, Lugoj, VI, 89, 1906, p. 3; „Drapelul”, Lugoj, IX, 96, 1909, p. 3; „Drapelul”, Lugoj, IX, 115, 1909, p. 3. Vezi și Adrian Solomon, *op. cit.*, pp. 53–54; *Idem, Serbările și concertele muzicale ale elevilor blăjeni*, în „Țara Bârsei”, Brașov, serie nouă, revistă on-line de cultură, nr. 8, pp. 256–262.

⁴⁸ La cele 27 de ediții ale Premiului Național de Compoziție „George Enescu”, desfășurate între 1913 și 1946, cu excepția lui Aurel Popovici-Racoviță, doar 5 alți compozitori bănăţeni au mai fost laureați ai prestigioasei competiții: Sabin Drăgoi (în 1922, premiul II, pentru *Cvartet de coarde*,

întâlnire cu nepotul său, domnul ing. Victor Verzea, rezident în Târgu Mureș, facilitându-mi reconstituirea principalelor etape biografice, identificarea și reconsiderarea creației sale corale și instrumentale, atât de prezentă, în perioada ante- și interbelică, în repertoriul coralelor și orchestrelor ardelenene și bănățene, dar și a virtuților sale pedagogice, ca valoros profesor la Liceul „Moise Nicoară” din Arad.

Rapsodia Română

Capodopera lui Aurel C. Popovici-Racoviță, *Rapsodia Română I și II, pentru cor mixt cu soli acompaniat de pian și orchestră* a fost interpretată în primă audiție absolută în 13 aprilie 1929, în sala festivă a Hotelului „Dacia” din Lugoj, de Societatea Corală „Lira”, cu aportul orchestrei Regimentului 17 Infanterie, sub bagheta lui Ioan Bacău: „În partea a II-a, centrul de greutate îl formau cele două compoziții din urmă, *Cătălina* și mai ales *Rapsodia nr. 1*, ale d-lui prof. Aurel Popovici, o compoziție plină de brio, pe aiurea furtunoasă ca un vânt de stepă și totuși gingașă și plină de farmec. Am remarcat aici evoluția uriașă a talentului muzical al autorului în cei din urmă 10 ani. E de prisos să mai spunem că dl prof. Bacău a știut să se străpună total în atmosfera de idei și de sentimente a acestor două compoziții mari, scoțându-le la iveală rarele frumuseți artistice, ceea ce a mulțumit pe deplin pe ambii autori cari au asistat la repetiții.⁴⁹ [...] Îndeosebi ne-a impresionat vocea caldă, delicată și școlărită a d-rei Nuța Raina⁵⁰ în doinele *Rapsodiei*, apoi cântecul de bariton temperat și nuanțat, ca la un elev de conservator, al d-lui Gheorghe Micu, care a fost pentru mulți o revelație.”⁵¹ Monumentalele opusuri vocal-simfonice ale lui Aurel Popovici-Racoviță au fost reluate, sub aceeași baghetă,

---

1923, mențiunea I, pentru *Suită de dansuri populare*, și în 1928, premiul I, pentru *Divertissement rustic*), Zeno Vancea (în 1934, mențiunea I, pentru *Suita pentru pian, Psalm 137 pentru cor, Preludiu, Fugă și Final pentru pian*, 1936, premiul III onorific, pentru *Psalm*, 1937, premiul II onorific, pentru *Două dansuri groțești*, 1938, premiul II, pentru *Cvartet de coarde*, și în 1943, premiul I, pentru *Muzică la Pomelnicul unui erou*, pentru cor și orchestră, opus dedicat generalului-erou lugojean Dimitrie Petrescu Tocineanu, violonist amator, membru fondator, în 1927, al Orchestrei Societății Filarmonice din Lugoj), Vasile Ijac (în 1937, mențiunea I, pentru *Simfonia*), Mircea Popa (în 1940, mențiunea I, pentru *Simfonia I*, și în 1943, premiul III, pentru *Cvartet de coarde*) și Mihai Brediceanu (în 1945, mențiunea a II-a, pentru *Suită pentru orchestră mică*). Compozitorul și dirijorul Nicolae Brânzeu (1907, Pitești – 1983, Arad), student, între 1931 și 1934, la Schola Cantorum din Paris, a fost laureat, înainte de a se stabili la Arad, cu premiul II (1934) și premiul I (1942) al concursului de compoziție instituit de George Enescu.

⁴⁹ În partea I a concertului au fost interpretate *Îngerul a strigat* de Iacob Mureșianu, *Răsunet de la Crișana* de Ion Vidu și *Lăudați* de Sabin Drăgoi. Probabil că Sabin Drăgoi este celălalt autor prezent la repetiții la care face trimitere autorul cronicii, semnat cu pseudonimul Meloman, folosit, de obicei, de Filaret Barbu.

⁵⁰ Elena Ienea-Raina (1907–1997), absolventă a Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică din București, a activat ca învățătoare la Lugoj. A avut o tulburătoare relație de prietenie cu Achim Stoia, cu care fusese colegă la Conservatorul bucureștean, compozitorul ardelean dedicându-i un lied (manuscrisul se află în posesia autorului acestei cărți), rămas inedit.

⁵¹ *Concertul Corului „Lira”*, în „Sionul românesc”, Lugoj, XVI, 7–8, 1929, pp. 28–29; „Răsunetul”, Lugoj, VIII, 16, 1929.

în 27 aprilie 1930, pe scena Teatrului Orășenesc lugojean („Compozitorul Popovici-Racoviță de abia acum începe a-și face loc în lumea compozitorilor muzicali [sic!] români, deși are la activul său un mănunchi destul de mărișor de compoziții lucrate din folclorul nostru muzical. Compoziții ca cele două *Rapsodii* și *Imnul Transilvaniei* îi vor asigura foarte mult dreptul la aprecierea iubitorilor de muzică românească”⁵²); în 26 aprilie 1931, pe scena Teatrului „Traian Grozăvescu”⁵³, pe scena Ateneului Român din Capitală, în 20 decembrie 1936, în interpretarea Corului și Orchestrei Asociației Culturale „CFR”, sub bagheta lui N. Georgescu-Postelnicu (soliști: E. Ciovica, V. Mora și G. Marinescu), și sub cupola Palatului Cultural din Blaj, în 31 octombrie 1937. Cu un an înaintea morții compozitorului, acordurile *Rapsodiei Române I* au răsunat în sala Teatrului Municipal din Sibiu, în 22 februarie 1941, în interpretarea Orchestrei și Corului Reuniunii „Gheorghe Dima”, sub bagheta lui Petru Gherman. *Rapsodia Română*, „catenă de melodii populare bazate pe elementul de dezvoltare vocală, respectă desăvârșit frăgezimea cuceritoare a cântecelor contopite într-însa, pe cari le putem auzi și azi răsunând la șezătoare sau la horă, cu transparențele acelea de gând urnit la margine de codru sau în atmosfera fremătătoare de ghidușii tinerești a întâlnirilor «pe lună» la butuci.”⁵⁴. Două secvențe extrase din *Rapsodie*, pentru cor mixt *a cappella* (*Bine ați venit* și *Bună seara*), au fost interpretate, în 19 aprilie 1958, la Rupea, de Corul Casei Raionale de Cultură „George Enescu” din localitate, sub bagheta lui Constantin Catrina, sub genericul „Arta în slujba poporului”.

Confirmarea vocației componistice

Cu doar doi ani înainte de a se stinge din viață, Aurel Popovici-Racoviță a reconfirmat vocația sa de creator reprezentativ al școlii bănățene și naționale de compoziție, obținând mențiunea I, pentru *Cvartet de coarde*, la ediția din 1940 (22 decembrie) a prestigiosului Premiu Național de Compoziție „George Enescu”, comisia pentru acordarea premiilor, întrunită la Casa școalelor, fiind prezidată de George Enescu.⁵⁵

Din ampla creație a lui Aurel Popovici-Racoviță (corală, cameral-instrumentală, vocal-sinfonică sau destinată muzicii de fanfară), astăzi puțin cunoscută și cântată, caracterizată printr-un evident meșteșug componistic, cu generoase și expresive construcții melodice și complexe abordări armonice, până la o viitoare sistematizare și editare, reținem: *Mama lui Mihai Viteazul*, baladă pentru

---

⁵² Iosif Miclău, *Marele concert coral al Societății Corale „Lira” din Lugoj*, în „Răsunetul”, Lugoj, IX, 20, 1930.

⁵³ Vezi „Vestul”, Timișoara, II, 303, 1931; „Răsunetul”, Lugoj, X, 16, 1931.

⁵⁴ Sabin Sibianu, *Reuniunea de Muzică „G. Dima”. Cu prilejul concertului din 22 februarie a.c.*, în „Luceafărul”, Sibiu, I, serie nouă, 1 aprilie 1941, pp. 35–37.

⁵⁵ Aurel Popovici-Racoviță a concurat într-o companie selectă: Alexandru Zirra (premiul I, pentru poemul simfonic *Pe șesul Moldovei*), Constantin Lazăr și Sigismund Toduță (premiul II, pentru *Simfonieta*, respectiv *Variațiuni simfonice*), Romeo Alexandrescu (premiul III, pentru *Allegretto rustico*) și Mircea Popa (mențiune, pentru *Simfonia I*), precum aflăm din volumul *George Enescu*, coordonator: Mircea Voicana, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., București, 1964, p. 340.

cor mixt, cu acompaniament de pian și orchestră, *Moartea lui Mihai*, baladă pentru cor cu acompaniament de orgă (pian), *Dragoș*, baladă populară, pe versuri de V. Alecsandri, *Potpuriu românesc*, pentru cor mixt și orchestră de coarde, *Cântece patriotice* (10 coruri mixte pentru 4 voci cu acompaniament de pian și orchestră), *Buchet de hore* pentru fanfară, valsurile *Năluca* (pe versuri de George Coșbuc) și *Farmec de primăvară* (coruri mixte cu acompaniament de pian și orchestră editate la Litografia Maxim Kállai din Arad), dar și opusurile corale *a cappella* de factură laică (*Cântece pentru uzul societăților corale – 15 coruri bărbățești și mixte*⁵⁶, *Imnul Transilvaniei*, *Marșul lui Tudor*, *Dorul ardeleanului*, cor bărbătesc cu solo de tenor și bariton, *Câte păsărele în codru*, *Auzi buciulumul*, *Dragoste, dor și fericire*, *Țăran și ciocoi*, *Răsunetul văilor*, cor bărbătesc, *Rămas bun*, pentru cor mixt, *Iarna*, pe versuri de V. Alecsandri, *Toamna*, pe versuri de Șt.O. Iosif, *Cântecul muncii*, pe versuri de O. Goga, *Simfonia broaștelor* ș.a.) și religioasă: *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*, partitură editată în 1918, la Tipografia C. Kern, care cuprinde aranjamente și armonizări ale unor fragmente preluate din vechea liturghie grecească și literatura psaltică românească (funerale, liturghii), semnate de G. Musicescu, I. Vidu, Ed. Wachman, Iacob Mureșianu, dar și din propria creație religioasă, *Imnuri religioase. 100 coruri pentru patru voci mixte*⁵⁷, *Imnuri religioase. 57 coruri pentru trei voci egale*, op. 355–411⁵⁸, *Ca pe Împăratul*, *Cari pre Heruvimi*, *Ave Maria* ș.a.

Prin caracterul lor patriotic, cu generoase conotații istorice, creațiile sale laice, constituite într-un important suport cultural-ideologic al mișcării unioniste în perioada antebelică, au avut un amplu ecou în epocă, în contextul instabilității politice a anilor premergători Marii Uniri, fiind preluate în structurile repertoriale ale mai multor societăți corale bănățene și transilvănene. În mod inexplicabil, după o strălucită carieră didactică la prestigiosul liceu „Moise Nicoară” din Arad și o efervescentă activitate componistică încununată cu mențiunea I la ediția din 1940 a Premiului Național de Compoziție „George Enescu”, pentru *Cvartet de coarde*, numele lui Aurel C. Popovici-Racoviță este în prezent cvasinecunoscut în mediile muzicale, fiind omis din cuprinsul lexicoanelor dedicate muzicienilor români.⁵⁹

O singulară, dar tranșantă apreciere conclusivă se poate desprinde în final: Aurel C. Popovici-Racoviță este unicul muzician preot greco-catolic care a fost laureat al prestigiosului Premiu Național de Compoziție „George Enescu” (chiar la prima ediție, în 1913), primul muzician bănățean care a reușit această importantă performanță artistică, prin care numele său merită să fie așezat la loc de cinste în Panteonul compozitorilor români. Mențiunea I dobândită în 1940, ca profesor de muzică la liceul arădean „Moise Nicoară”, o strălucită confirmare a vocației sale

⁵⁶ Vezi „Drapelul”, Lugoj, IV, 127, 1904, p. 3.

⁵⁷ Editura autorului, Litografia și Tipografia Maxim Kállai, Arad, 1926, volum alcătuit din două părți: I: *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*; II: *Imnuri la diferite servicii și serbări religioase*.

⁵⁸ Editura autorului, Tipografia Maxim Kállai, Arad, 1932; p. I: *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur*, p. a II-a: *Slujba înmormântărilor*.

⁵⁹ În 1930, cu prilejul sărbătoririi zilei de 10 Mai, Aurel C. Popovici-Racoviță a fost decorat, alături de alți compozitori și dirijori bănățeni, cu „Coroana României” în grad de Cavaler, „pentru merite câștigate pe teren muzical”, în cadrul unei solemnități desfășurate la Palatul Directorial din Timișoara, în prezența ministrului Sever Bocu („Răsunetul”, Lugoj, IX, 21, 1930).

componistice, îl recomandă ca o personalitate culturală de prim-rang a metropolei de pe malurile Mureșului. O concluzie-constatare care obligă la reconsiderarea personalității sale și punerea în valoare a moștenirii sale componistice, un act atât de necesar pentru reconstituirea geografiei spirituale transilvănene și bănățene.

IV.3.2 Muzicieni bănățeni la cea de-a XX-a ediție a Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu”, București, 1-25 septembrie 2011

La cea de-a XX-a ediție a Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu”, aflat sub prestigiosul directorat al timișoreanului Ioan Holender, au fost invitați și renumiți interpreți și dirijori, prestigioase ansambluri camerale și simfonice și renumiți muzicologi din spațiul cultural bănățean.

În 7 septembrie, pe scena Ateneului Român, în cadrul seriei „Muzica secolului XXI”, Orchestra Filarmonicii „Banatul” din Timișoara și Corul Filarmonicii arădene, aflate sub bagheta dirijorală a lui Peter Ruzicka (maestru de cor: Robert Daniel Rădoiaș), vor oferi spre audiție melomanilor bucureșteni *Simfonia nr. 5* de George Enescu, în varianta orchestrată de Pascal Bentoiu, cu participarea solistică a lui Marius Vlad. Orchestra Filarmonicii timișorene va fi prezentă, în 9 septembrie, și în sala „George Enescu” a Universității Naționale de Muzică din București, unde va asigura, sub conducerea maestrului Radu Popa, acompaniamentul finaliștilor secțiunii violoncel din cadrul Concursului Internațional „George Enescu”. Maestrul Gheorghe Costin, prestigiosul șef de orchestră timișorean, va dirija Orchestra Filarmonicii de Stat „Moldova” din Iași, în 10 septembrie, sub cupola sălii „Mihail Jora” a Societății Române de Radiodifuziune, în cadrul desfășurării finalei secțiunii vioară a concursului din cadrul marelui Festival. În aceeași zi, în Aula Magna „Teoctist Patriarhul” a Palatului Patriarhiei, sub genericul „Recitaluri și concerte camerale”, iubitorii muzicii corale vor putea urmări evoluția Corului de Cameră „Ion Vidu” din Lugoj (care anul trecut și-a serbat jubileul de 200 de ani), aflat de mai bine de doi lustri sub bagheta maestrului Remus Tașcău, invitat pentru prima oară la un festival de o asemenea anvergură (cu un program dens, alcătuit, în exclusivitate, cu opusuri din literatura sacră de factură bizantină și din repertoriul liturgic apusean, avându-i ca soliști pe Mia Ioana Lungu și Lucian Onița). Dirijorii Gheorghe Costin și Radu Popa vor fi prezenți la Sala Radio, în 11 septembrie, la pupitrul Orchestrei Filarmonicii ieșene, la concertul de gală al Concursului Internațional „George Enescu”, care, la această ediție jubiliară, va avea trei secțiuni: pian, vioară și violoncel. Artiști timișoreni se vor afla pe scena Festivalului și în 25 septembrie, ultima zi a desfășurării acestui adevărat regal muzical, prin flautistul Ion Bogdan Ștefănescu, pianistul Sorin Petrescu și percuționistul Doru Roman, componenții Trioului „Contraste”.

La Simpozionul de Muzicologie organizat sub auspiciile Festivalului „George Enescu” (8–11 septembrie), Banatul va fi reprezentat de prof. univ. dr. Felician Roșca (*George Enescu și muzica de orgă*), conf. univ. dr. Veronica Demenescu (*Arhetipuri enesciene reflectate în tematismul „Uverturii de concert pe*

teme cu caracter popular românesc în La major”, op. 32) – ambii din Timișoara – lugojeanul dr. Constantin-Tufan Stan (*Premiile Naționale „George Enescu” și școala bănățeană de compoziție*) și muzicologul münchenez dr. Franz Metz, originar din Lugoj (*Rapsodiile române și ungare. Muzica populară și națională la George Enescu și Franz Liszt – încercare a unei apropieri prin prisma esteticii muzicale*).

Concerte desfășurate sub genericul Festivalului „George Enescu” vor avea loc și în metropolele bănățene, la Arad și Timișoara, în 4 și 5 septembrie, cu participarea Orchestrei Filarmonicii „Banatul” din Timișoara și a Corului Filarmonicii din Arad, sub bagheta lui Peter Ruzicka, când iubitorii muzicii culte vor putea audia varianta orchestrată de academicianul Cornel Țăranu a *Simfoniei a V-a* de George Enescu, și în 14 septembrie, la Timișoara, în ambianța ansamblului Fine Arts Quartet, care o va avea ca invitată pe violoncelista Alexandra Guțu.

La fel ca și la edițiile anterioare, de pe afișele de concert vor lipsi numele unor importanți compozitori bănățeni, Sabin Drăgoi, Zeno Vancea, Vasile Ijac, Tiberiu Brediceanu ș.a., care au avut un rol meritoriu în dezvoltarea și afirmarea școlii naționale de compoziție. Creatorii bănățeni vor fi reprezentați doar prin câteva pagini din literatura corală clasică și contemporană: Ion Vidu, Doru Popovici, Gheorghe Firca (*Mântuire, Piatra fiind pecetluită*, respectiv *Doamne, strigat-am*, în cadrul concertului Corului „Ion Vidu”) și Sabin Păutza (*Velerim și veler Doamne*, poem vocal pentru dublu cor mixt *a cappella*, în interpretarea Corului Național de Cameră „Madrigal”, dirijat de Voicu Popescu, *Ebony Mass*, în cadrul concertului Corului de Cameră „Preludiu” al Centrului Național „Tinerimea Română”, dirijor: Voicu Enăchescu, și *Sării mândra*, în viziunea interpretativă a Coralei camerale mixte „I.C. Danielescu”, dirijate de Valentin Gruescu). György Kurtág, unul din corifeii artei componistice contemporane, Cetățean de onoare al municipiului Lugoj, *doctor honoris causa* al Universității de Vest din Timișoara, propune iubitorilor muzicii de avangardă *8 duouri pentru vioară și cymbalom*, op. 4, și *Splitter pentru cymbalom solo*, op. 6c, sub genericul „Enescu și contemporanii săi”, în 18 septembrie, la Sala mică a Palatului, avându-i ca protagoniști pe violonista Patricia Kopatchinskaja și țambalistul Victor Kopatchinski.

Constantin-Tufan Stan,
prof. univ. dr. la Universitatea de Vest din Timișoara

IV.4. Un proiect pentru o viață

Jurjac a fost pentru părinții săi darul târziu, după șapte copii pierduți. Livenii, unde s-a născut, și Cracalia erau cadrul unde și-a fixat pentru totdeauna două teme capitale ale operei sale: folclorul și natura.

La patru ani, primește o vioară cu trei corzi, dar o refuză, pretinzând un instrument obișnuit. Notele le învață în doar câteva ore, spre mirarea celor din jur.

La cinci ani, înainte să înceapă cursurile de instrument, îi cere lui Eduard Caudella să cânte el întâi „ca să văd ce știi”. Doi ani mai târziu același îl îndreaptă

spre Viena. Astfel, în anul 1888 (anul inaugurării Atheneului Român), pleacă la Conservatorul din Viena, oraș în care tronau în acel moment Wagner, Bruckner (fusesse profesorul lui Ciprian Porumbescu) și Brahms.

Într-o mare măsură, înscrierea lui Enescu pe traiectoria optimă de dezvoltare este meritul părinților săi, în stare să înțeleagă că pentru educația fiului lor este necesară cea mai bună școală. (Mai târziu și părinții lui Menuhin vor gândi și vor proceda la fel pentru educația muzicală a copilului lor.)

Dotat cu o putere de muncă rar întâlnită, Enescu studiază enorm și, grație unei bune sănătăți, parcurge cei patru ani de studii vieneze și-i încheie cu calificativul „excelent”.

La 13 ani, pleacă către Franța, spre Parisul lui Massnet, Saint-Saëns, d'Indy, Debussy, Dukas, Ravel. Cu Massnet studiază mai târziu compoziția.

Alfred Cortot își amintește de prima sa întâlnire cu Enescu, venit la Conservator. Încercând să-l pună în încurcătură pe noul venit, Cortot, cu maliția specifică școlarilor dintr-un an superior, l-a întrebat la ce instrument cântă, curios a vedea spre ce profesor se îndreaptă. I-a răspuns și a făcut și de îndată demonstrația capacităților sale, cu un fragment din *Concertul* de Brahms. Recunoaște că mai cântă și la pian, ilustrând cu altă exemplificare de înalt nivel interpretativ. „Totuși, prefer compoziția. Întrebat, printre zâmbete, ce cântece a scris, răspunde: „Simfonii, am compus până acum trei”. „Trei simfonii și n-avea decât treisprezece ani!” exclama cu admirație Bernard Gavoty (organist francez și cronicar muzical la „Le Figaro”. Se poate spune că încă de pe atunci știa ce vrea să facă și și-a pus cu temeinicie planul în practică.

Acestea ar putea părea tușele unui tablou idilic, posibil de încadrat în atmosfera începutului de secol trecut. Cel mai bun sistem de învățământ muzical al momentului, plus o putere de muncă titanică, un studiu continuu, făcut cu pasiune și perpetuă curiozitate, desigur alături de talent, au făcut din Enescu cel mai remarcabil violonist, pianist, compozitor și pedagog român de până azi, cea mai complexă personalitate muzicală a României acelei epoci, neegalată încă.

Studiind la cele mai bune școli de care Europa se bucura, Enescu și-a făcut din muncă un *modus vivendi*. A continuat să trăiască menținând strânse legături cu marile centre culturale și cu personalitățile acelor ani.

Pe lângă domeniile muzicale enunțate ca scopuri de urmărit din copilărie, pe parcurs au mai apărut între preocupările sale încă două, noi: pedagogia și dirijatul. Spunea deseori, când schimba arcușul cu bagheta și claviatura cu pana, că „se odihnește de muncă prin muncă”.

Interesat de tot ce se petrece notabil pe plan muzical în Europa, nu neglija nici ceea ce se petrecea în țară. Este foarte probabil să fi fost artistul român care a susținut cele mai multe concerte și recitaluri în țară, circulând întotdeauna cu trenul și întotdeauna la clasa a doua. În timpul Marelui Război (avea 35 de ani), a cântat la vioară până și prin spitale de campanie și pe front.

Când locuia la București, în Palatul Cantacuzino, a ocupat numai câteva odăi de o simplitate monahală, dindărătul opulentului edificiu.

Scena politică n-a exercitat niciun fel de fascinație asupra sa, nici nu l-a intimidat. Frecventînd cercul Reginei Elisabeta, el era cel care dăruia din preaplinul darurilor sale. În 1942, i se adresează conducătorului statului astfel: „Domnule Mareșal, dacă un singur violonist țigan va fi deportat, cer să-i împărtășesc și eu soarta”.

Preocupările lui Enescu erau lesne de observat și notat. Compoziția îl pasiona, modul lui de a compune, la fel ca gândirea sa muzicală nu semănau cu ale nimănui. Își găsisse stilul. Avea drumul său. Un stil era cel mai greu de trasat, într-o lume cu atâtea voci distincte și toate demne de luat în seamă. Se compunea mult și se compunea bine. Creatorii erau ca într-o adunare fraternă. Interesându-se unii de noile compoziții ale celorlalți, iar tot ceea ce se cânta se adresa contemporanilor. Și contemporanii lui Bach ascultau tot muzică modernă, modernă în acel moment, clasicizată mai apoi.

Mare iubitor de muzica timpului său, a făcut parte din varii formații de cameră, una mai ilustră ca alta. Cânta cu artiști celebri, cu compozitori prezentând mai toate primele audiții ale confrăților. Fenomenala sa memorie muzicală s-a văzut când, după ce trecuse o singură dată partitura unui coleg și rătăcind-o, a acompaniat la concert fără știmă. Astfel, ajunge să cunoască felul de a scrie al colegilor de generație și să-și aleagă modul care să le exprime mai fidel intențiile artistice.

Enescu, un necunoscut!

La stabilirea în Franța, cei de acasă i-au pus creațiile la index, așa cum s-a petrecut, de altfel, și cu alți creatori români care nu și-au aservit conștiința și credința noilor penanți.

O vreme, muzica românească s-a legitimat în fața lumii, pe de o parte, cu manifestări sonore ce-și aveau sorginea în neolitic, ori, pe de alta, cu unele mai mult sau mai puțin reușite, neglijabile creații, jalnic realizate, formând un repertoriu scris la comandă, pe placul puternicilor zilei, agreat de cei care supravegheau încercarea de stalinizare până și a muzicii. Regretabil, noi n-am avut un Șostakovici, care să dezarticuleze cu subtilitate limbajul muzical oficial cu subtilele sale calambururi sonore. Or fi fost și la noi intenții, poate și încercări dar dovezi, cât de palide, nu s-au înregistrat.

Uniunea Compozitorilor (la înființarea căreia Enescu a contribuit din plin) a fost solicitată să-și convingă creatorii să fabrice un repertoriu nou, în concordanță cu „criteriile valorice” ale momentului. Rezultatul acestor strădanii a dus la destul de multe piese românești, numai bune de prezentat publicului filarmonicilor din țară.

Nici nu era prea greu să furnizezi filarmonicilor piese românești. Folclorul și fantezia fiecărui compozitor – resurse inepuizabile de inspirație. Totodată, își mai rotunjeau și oamenii veniturile.

Dacă ideea prezentării lucrărilor noi era una bună, realizarea ei a dus și la aspecte nedorite, ajungându-se să fie primită cu un fel de atitudine de fronda. Întâi lucrările programate erau foarte diferite din punct de vedere valoric. Dar era

obligatoriu să fie cântate. Apoi orchestra și dirijorul le tratau cu superficialitate, concentrându-se, în repetiții, mai mult asupra concertului instrumental și a simfoniei și, dacă mai rămânea ceva vreme, înainte de a pleca acasă, se trecea o dată, de două ori și lucrarea românească, ea rămânând a intra în concert într-o stare destul de crudă.

La un moment dat, se ajunsese la un fel de sabotare tacită a piesei românești, atât din partea orchestrei, cât și din cea a publicului. Orchestra o lucra de mântuială, iar publicul o asculta de cele mai multe ori din holul sălii de concerte, unde rămâneau la discuții până la piesa următoare a programului.

În urmă cu trei-patru decenii, în sala de concert a Palatului Cultural din Arad a apărut un nou personaj. Într-un fel de semiclandestinitate, o tovarășă, angajată a comitetului municipal de partid, avea în atribuții să vină la concerte să vadă dacă se respectă dispoziția cu executarea piesei românești. Apariția încerca să mimeze firescul, dar eșua prin a fi jalnică. După cât de discret apărea, la fel dispărea după prima piesa. Nu încerca să rămână și la următoarele lucrări, să vadă dacă n-ar fi ceva de descoperit pe acolo. Poate, chiar o lume! A urmat-o, în scurtă vreme, un tovarăș. Tot de acolo. Tot cu aceeași misiune. Cu aceeași apetență pentru cultură. Și el tot un acord disonant.

Dacă ne amintim bine, o vreme Enescu nici nu s-a cântat în sălile de concerte din România. Întâi pentru că „n-a fost patriot” și s-a stabilit cu soția (prințesă cantacuzină) la Paris și n-a rămas în țară. Comuniștii nu l-au iubit, dar ar fi vrut să profite de pe urma lui, cum dovedește delegația ce s-a prezentat la moartea sa, să-l ia ca să-l aducă să-l înmormânteze în țară. Publicul n-a fost întrebat dacă a ținut sau nu la el. L-a iubit, în schimb, cu dragoste filială, fostul său elev, Yehudi Menuhin, cel care l-a și adus cu un avion particular (se cunoștea aversiunea lui Enescu față de călătoria cu aeroplanul), de la Londra după cel de-al doilea atac cerebral și tot el l-a instalat la un hotel, că acasă nu era loc. El i-a angajat o infirmieră și s-a îngrijit de maestru până în ultima sa clipă. Și, deoarece nici după aceea „nu a vrut să vină acasă” a mai avut de așteptat până ce orchestrele din țara lui natală să-i cânte lucrările.

Timid, Enescu a început să fie cântat și în special *Rapsodiile* pentru orchestră. Erau foarte ușor de ascultat și de înțeles. În ele nu se putea ascunde nimic subversiv. Textul muzical era foarte transparent, filonul folcloric răzbătând evident. Lucrările aveau o cantabilitate agreabilă și ușor de perceput pentru orice categorie de public. Le-a urmat *Poema Română*. Asemenea și aceasta.

Enescu a început să fie privit cu mai multă seriozitate și acceptare, după ce în afara hotarelor țării era privit ca un compozitor demn de toată atenția. Fiind o bună carte de vizită cu care să ne afișăm, într-un moment când stalinismul își slăbea cu ceva hățurile, a apărut și ideea organizării festivalului și concursului care urmau să-i poarte numele.

Atunci când dirijorul Antonin Ciolan (de altfel, o autoritate de primă mărime) se chinuia, la Cluj, să facă să sune cumva, o cantată închinată lui Stalin, lucrările lui Enescu circulau în Franța și în Europa occidentală, artele reluându-și locul în lumea postbelică, unde, fără îndoială, lucrurile se îndreptau spre normalitate. Astfel, era ușor să ne lăudăm cu el. Și la-ndemână.

Odată acceptul obținut din partea forurilor politice, muzicieni de notorietate din țară ca și din străinătate – unii îl cunoscuseră personal pe maestru – s-au ocupat de cele două manifestări culturale, reușind ca în scurt timp ele să găsească notorietate, consacrare. La acestea au contribuit colegi de generație de-ai compozitorului și într-o proporție din ce în ce mai mare foști elevi ai săi. Era un enorm pas înainte, însă Enescu nu era încă „acasă”.

De-abia din 1990, festivalul câștigă în amploare și importanță înscriindu-se între festivalurile muzicale care contează în Europa. Sunt invitate orchestre de renume mondial, cărora li se cere să includă în program cel puțin o lucrare de George Enescu, cu excepția *Rapsodiilor*, pe care formația se presupune că o va mai cânta și cu alte prilejuri, pe alte scene, nu doar la București. Astfel, simfoniile *Vox Maris*, *Oedip* ajung și pe alte meleaguri.

Noi, în stagiunile filarmonicilor din țară, ca și în ale celei arădene, rămânem mai ales tot pe la *Rapsodii*. Și acelea, când se-ndură câte-un dirijor. Lucrările sunt agreabile, se percep cu ușurință. Dar între *Sârba-n căruță* și *Am un leu și vreau să-l beau* până la simfonii și *Oedip* e cale lungă, pe care nu cred s-o fi parcurs decât puțini, foarte puțini dintre melomanii arădeni. *Rapsodiile* sunt lucrări de tinerețe, nici nu avea decât 17 ani când le prezentase, cu succes, în primă audiție la Teatrul Colonne din Paris.

Dar noi, astăzi, la 130 de ani de la nașterea compozitorului și la 56 de la plecarea către Câmpiile Elizee, suntem tot în punctul debutului său componistic. Și vina ne aparține, în exclusivitate. Ce ar fi de făcut? Întrebarea are mai multe răspunsuri posibile. Muzicienii ar putea avea un rol determinant. Dar iubitorilor de muzică nu le rămân prea multe variante de ales.

Un amator de muzică nu poate să „citească” partitura și de acolo să-și dea seama despre ce are creatorul de transmis. Dacă în cazul unui text dramatic, încercarea poate avea oarece sorți de izbândă, unul muzical e mai greu abordabil, sau chiar inaccesibil celor mai mulți dintre ipoteticii doritori de a-l cunoaște. Deoarece eu, omul din sală, pentru ca să „aud” ce-mi spune Enescu am nevoie de un dirijor, care, la rândul lui, să înțeleagă ce citește, să urmărească ce trebuie să „spună” fiecare partidă, să știe cum trebuie să sune totul în ansamblu și încă un milion de lucruri în plus, despre compozitor, despre cum s-a scris în epocă, să fie capabil să redea un stil și, nu în ultimă instanță, să aibă o cultură cât de vastă. Dacă, să presupunem o situație ideală, că el ar ajunge la noi, ar avea nevoie de un aparat orchestral. Greu, foarte greu la acest capitol. La noi, aproape imposibil. Cu o orchestră care numeric se află undeva între cea clasică și romantică, care, sărmana, abia-abia de se luptă cu câte o simfonie beethoveniană, cum am putea pretinde mai mult. Dacă vreodată nu ar fi bani de corzi, nu-i imposibil ca ordonatorul de credite să le recomande să cânte unele viori chiar cu numai trei corzi, adaptabili și obediți cum suntem.

Când nimeni, cu, ocazional, o singură excepție și tot aceeași, din Primărie nu vine la concerte niciodată, nici chiar la cele comandate de ei... A fost o situație demnă de tot hazul dacă n-ar fi de domeniul absurdului, când la concertul în onoarea edililor, orchestra a intrat în scenă; în sală, trei-patru spectatori. Nici ei

n-au rămas să asculte programul și atunci concertul s-a suspendat. Cazul s-a petrecut în legislatura trecută.

Și dacă nu tuturor le plac manifestările hipersonore, servite pe te miri unde, numai într-o sală de spectacole nu (are și spațiul funcția lui), servite, spuneam, drept bonus la mici și bere, ca a doua zi locul să arate ca după taifun... Unde să te plângi și cui, cum să te aperi de gustul îndoielnic, de mitocănia, larg și prea demult încurajate, care vin peste tine, spectator!

În mai bine de patru decenii și jumătate, n-am prins încă niciun concert cu *Oedip*, operă în concert, deși rețeta se uzitează demult. Chiar la Arad. O singură dată am fost la un concert cu program integral Enescu. Unic a rămas.

N-ar fi lipsit de interes, ca în stagiune, câte un spectacol muzical să cuprindă câte o lucrare de Enescu, luate evolutiv cam până unde îi duce știința pe dirijori și muzicieni. Dorința de a nu-și bate capul inutil bântuie și prin instituțiile de muzică cultă. Mi-a fost dat să aud pledoarii zeloase ale unor dirijori, care se străduiau să demonstreze că scriitura lui Enescu este ininteligibilă, amuzicală, că violonistul, pianistul, profesorul n-ar fi fost egali compozitorului. Niciodată n-am auzit însă discuții similare la adresa lui Bartók, de exemplu.

În situația din ce în ce mai dramatică, neglijată de autoritățile care nici nu știu prea multe în domeniu, de Enescu nu-i mai arde nimănui. Poate doar pe cont propriu mai studiază câte un violonist *Sonata a III-a în caracter popular românesc*.

După 1990 s-a greșit foarte mult, și nu doar în Arad, când atenția s-a deplasat de la concertele pregătite propriului public către cel al turneelor. Începuse să intereseze mai mult palmaresul și diurna, pe când prin țări cu lucrurile mai așezate atenția se îndreaptă spre publicul propriu. Pentru el există filarmonica, orchestra, instituția muzicală de cultură. Inversarea priorităților este de înțeles, în parte, dar nu de acceptat.

Mai apoi, nici orchestrantul nu-i obiect de dresură să stea tot timpul timorat de autorități, cu sabia lui Damocles deasupra capului. Un absolvent de conservator, se presupune, că știe ce are de făcut, e în stare să se acordeze în partida lui, să cânte în orchestră. Când autoritatea îi sperie lună de lună, în loc să-i susțină, ori chiar repetiție de repetiție, când se lucrează într-o atmosferă tensionată, nu iese artă. Cum să se preocupe de studiul individual, de calitatea sunetului. Frica o fi păzind ea oarece, dar nu în artă. Dimpotrivă! Și atunci, noi ce mai auzim? Rezultatele ei.

Când orchestra număra mai mulți amatori, se cânta cu mai multă pasiune, dăruire, chiar dacă momentele de mare muzică erau de relativ scurtă durată. Astăzi, nepăsarea celor care țin vremelnic sacul cu bani, le aduc muzicienilor blazare, dezamăgiri și, culmea-culmilor, își mai permit să aibă și opinii artistice, lucruri care îi depășesc din capul locului.

Dirijorul permanent trebuie să aibă confortul de a construi, șlefui ansamblul, partidă cu partidă, concert de concert. O acumulare permanentă, ca parcursul unui drum anevoios cu un ghid, care are instrumentele de ghidaj la el și știe să le folosească. Sunt cazuri, prea rare, când dirijorul invitat este o personalitate și atunci de la el se poate învăța mai mult.

În ultimele două decenii a apărut o fantomă, care, din înălțimea muntelui de ignoranță numit rating, dictează ce vrea publicul, chiar împotriva dorințelor acestuia. Iar fantoma operează și prin alte locuri: de exemplu, proclamă că școlarii nu vor să învețe, nu vor uniforme, etc. A asculta aceste cântece de sirenă este la fel de periculos ca pentru Ulise. Noi nu luăm măsuri și „toate-or merge cum le taie capul”. Revenind, se spune că publicul nu mai vrea muzica românească. Lucrurile lăsate la întâmplare nu sunt cum trebuie. Foarte mulți, aduși de val în posturi de decizie, își exersează autoritatea astfel încât sunt adevărate elemente perturbatoare. Atenția se deturneză, energiile în orchestră nu se îndreaptă spre același scop. În orchestră toți trebuie să cânte aceeași partitură, dirijorul are de urmărit aproape două mii de note pe minut, să controleze tot, deoarece comanda e la el. Aici nu există democrație. Regimul e autocratic. Dacă nu, nu e muzică!

Sunt lucruri asupra cărora nu mai stăpânește nimeni, doar orgoliile. Și nu duc la nimic bun. E prea multă gălăgie în jur, ca artiștii să aibă tihna de a-și face bine treaba.

De când lucrările lui George Enescu au reintrat în programul concertelor, ni se prezintă cu cea mai mare frecvență *Rapsodia întâi și a doua, Poema Română*. Orchestrele le știu, publicul le ascultă, le iubește. Dar Enescu a trecut cu bine de vârsta de 17-18 ani. Ni se prezintă câteodată *Dixtuorul* sau *Octuorul*. Și ele sunt bine receptate, dar prea rar suflătorii ne dau asemenea sărbători. Câte un violonist mai zelos, cu veleități solistice, include în recital *Sonata a III-a în caracter popular românesc*. La zile mari, o soprană curajoasă, (prin anii '80 o cântăreață italiancă, acompaniată la pian de regretatul muzicolog, pianist, organist și decan al criticilor muzicali, Iosif Sava) și mai recent solista și pedagogul eminent care este Irina Slătinaru Nistor au prezentat *Cântecele pe versuri de Clément Marot*. În străinătate, le include în recitalurile sale Valentina Ciobanu Văduva.

La schimbarea dirijorului de cor – și, din păcate, mulți au mai trecut, de când a plecat maestrul Șerban – câte un *Vox Maris* e o rara avis.

Într-o zonă total neglijată se situează muzica de cameră, sonatele pentru pian, pentru pian și vioară, pentru violoncel și pian, cvartetele de coarde sau cvartetele cu pian. Când e programată câte o simfonie, e sărbătoare. Rar, foarte rar. Lipsite de atenția decidenților, cum ar putea să ajungă cunoscute compozițiile lui Enescu publicului român, implicit celui arădean?

Din fericire, lucrările lui Enescu sunt cântate în lume, de mai toți artiștii români de talie mondială, fiind creații care-i reprezintă, demne de a fi cuprinse în cultura română.

Centenarul nașterii lui Enescu, în stagiunea 1981-1982, s-a sărbătorit la Arad, printr-o serie de concerte la care au participat orchestra filarmonicii, corul academic și artiști români și străini de primă mână. Astfel, o seară deosebită a fost aceea în care violonistul Ion Voicu a prezentat trei dintre concertele din repertoriul universal, pe care compozitorul obișnuia să le cânte în postură de violonist. Cu același prilej, am ascultat și orchestra arădeană într-un concert cu *Simfonia a III-a* a lui Enescu.

Cel mai memorabil spectacol muzical dedicat celui mai reprezentativ compozitor român s-a petrecut în stagiunea 1978-1979, când am auzit *Simfonia I*. Dirijorul portughez Silva Pereira (trecut bine spre varsta a treia) făcea, împreună cu soția sa, o femeie de o rară distincție, un turneu prin țările din estul Europei. Tocmai veneau din Rusia. La întoarcere s-au oprit la București, unde maestrul a dirijat și a făcut înregistrări cu Orchestra radio.

Am fost și la o repetiție să văd cum lucrează cu orchestra. După concertul de la Arad, i-am luat un interviu, care n-a fost publicat niciodată, din cauză că interviurile cu străini trebuiau aprobate de cineva de la secția de propagandă a comitetului central. Și cine mai era Silva Pereira acesta, ca să ne permitem să-l deranjăm pe tovarășul care răspundea de astfel de lucruri? În România îl cunoșteau muzicienii. În Occident îl știa o lume întreagă drept cel mai important muzician portughez al momentului. Îmi vorbise cu multă bunăvoință despre talentul muzicienilor români, despre valoarea creațiilor românești, îi cunoștea pe Sergiu Celibidache, pe Lola Bobescu, îl cunoscuse pe Dinu Lipatti, pe alți artiști de la noi care se stabiliseră sau studiau în vestul Europei. Avea pentru George Enescu o dragoste aparte, atașament, consolidate în timp. Uimirea creștea și explicația a venit mai târziu, când a evocat momente din tinerețea sa, pe vremea studiilor la Conservatorul din Paris, unde Enescu îi fusese maestru de vioară. Îl admira, îl iubea. Iar faptul era cel mai evident din modul cum lucrase *Simfonia*. Știa. Știusese să o facă pe înțelesul publicului.

Ne place sau nu, Enescu este compozitorul nostru național. Iar meritul nu e al nostru. Lucrările lui pot fi înțelese de o categorie largă de public, cu singura condiție ca ele să fie tălmăcite de dirijori și muzicieni care-și știu, iubesc și respectă vocația. *Rapsodiile*, *Poema Română*, *Dixtuorul*, *Octuorul*, *suita Impresii din copilărie*, *cele Șapte cântece pe versuri de Clément Marot* pot fi pe gustul unor largi categorii de public; simfoniile, muzica de cameră pot face bucurii celor cu standarde oricât de înalte.

Am o convingere tainică: cum că pe undeva, printre miile de partituri și manuscrise, mai mult sau mai puțin cercetate ale lui Enescu, se găsește un motiv sau chiar textul muzical potrivit unui imn de stat. Așteaptă să fie numai căutat. El există, cu siguranță, într-o tonalitate majoră!

Dana Todor,
semnează cronici muzicale în presa arădeană (1977–2005)

VI.5. George Enescu în repertoriul Filarmonicii arădene

Și în cazul lui George Enescu, la fel ca și în al altor mari compozitori-interpreți din Europa sfârșitului de secol al XIX-lea și a începutului de secol XX, precum Pablo de Sarasate, Henryk Wieniawski, Eugène Ysaÿe, muzicieni care au onorat prin prezența lor Aradul, faima violonistului a luat-o mult înaintea creatorului. Cariera lor fulminantă pe podiumul de concerte a dat strălucire numelor acestora și i-a ajutat să-și promoveze o mică parte din opusurile zămislite.

Știm însă că actul interpretativ este neconținut supus evanescenței, iar plămădirea eterică a unor momente de grație, unice și irepetabile este vie și adesea perplexă pentru cei care au trăit aievea, nemijlocit, clipele astrale ale re-creației, ele devin amintiri pentru generația următoare apoi, dacă nu au putut fi conservate într-un fel, devin istorie impersonală.

Paris și București sunt cele două centre în care personalitatea complexă a lui George Enescu și-a dezvăluit aproape instantaneu splendoarea diamantină încă din fragedă tinerețe prin vioara sa, prin condeiul componistic, dar și prin bagheta dirijorală. Enescu la 19 ani era deja o personalitate pe de-a-ntregul împlinită artistică. Presa vremii îl răsfața în paginile ei, anuțându-l ca pe o autentică apariție de geniu încă din primii ani ai începutului de secol XX, fiind așteptat cu febrilă nerăbdare și curiozitate pretutindeni.

La Arad însă, el devine cunoscut mai întâi în ipostaza sa de compozitor, în 1912, an în care, în drum spre București venind de la Budapesta, unde tocmai concertase, apoi se va opri doar la Lugoj și va concerta doar aici, marcând debutul său solistic în această parte vestică a României de astăzi. A fost nevoie să treacă alți zece ani până când să ajungă în fața publicului din Orașul de pe Mureș, în 1922. Fumoasa sală a Palatului Cultural (dată în folosință în 1913) îl aștepta.

Este firesc să ne întrebăm cum s-a întâmplat ca o partitură precum *Rapsodia Română în La major op. 11*, o lucrare folosind un limbaj atât de profund înrădăcinat în sensibilitatea românească, a ajuns în 1912 pe pupitrele Orchestrei simfonice a Societății filarmonice arădene. Programul concertului în care a fost programată *Rapsodia*, alături de alte partituri de Herzfeld, Beethoven și Pierné, a avut loc la 20 ianuarie 1912, în sala Hotelului „Crucea albă” (construcția Palatului Cultural încă nu era terminată) sub bagheta dirijorului permanent al orchestrei, Alexander Zellner.

Cu siguranță, Zellner nu-l cunoștea personal pe Enescu, dar este de presupus că profesorul său de la Viena, Joseph Hellmesberger, totodată și profesorul copilului Enescu, (pe care îl și găzduia, de altfel, iar după plecarea acestuia la Paris, cu siguranță, i-a urmărit traseul său artistic) să-i fi sugerat programarea acestei partituri la orchestra sa din Arad. În mod cert, ideea a fost fericită. Iată ce spunea cotidianul „Függetlenség” în 23 ianuarie 1912: „Mult mai mare interes prezintă cealaltă operă orchestrală, *Rapsodia Română* de George Enescu, la audierea căreia a venit în număr mare intelectualitatea română arădeană. Enescu, în această operă, folosind o orchestrație plină de virtuozitate, prelucrează cântece și dansuri mai cunoscute din bogatul tezaur al muzicii populare românești. Această muzică proaspătă și ingenioasă a plăcut extraordinar nu numai românilor, ci și întregului public.”⁶⁰

Arădenii îl vor întâlni pe Enescu în carne și oase, așa cum am mai menționat, un deceniu mai târziu, abia în anul 1922. Anii de după Marea Unire vor fi favorabili unor întâlniri repetate cu violonistul, dar și cu compozitorul Enescu. Debutul său de interpret are loc pe scena Palatului Cultural, susținând două

---

⁶⁰ Apud Pintér Lajos, *Mărturii despre George Enescu*, traducere din limba maghiară de Tereza și George Sbârcea, prefață de George Sbârcea, Editura Muzicală, București 1980, p.73.

concerte. Presa vremii, după priceperea și înțelegerea semnatarilor, elogia evoluțiile sale cu multă căldură. Extrag din propriul meu text (monografia închinată Filarmonicii de Stat din Arad cu ocazia împlinirii a 60 de ani de activitate neîntreruptă, câteva sinteze: Ziarul „Solidaritatea” nota după primul concert: „Finețea cu care lasă și duce arcușul pe coarde și mai ales *finisul* a lăsat în uimire pe toți artiștii cunoscători din localitate... sala i-a făcut ovațiuni prelungite și l-a încărcat cu flori”⁶¹.

În aceeași zi, ziarul „Aradi Hírlap” publica o cronică impresionantă: „Enescu este o apariție simplă și modestă. La intrarea sa pe scenă e întâmpinat din loji cu aplauze furtunoase, de la parter – cu ploaie de flori. Ce să însemne asta? Intuiția a ceea ce va urma, vraja numelui celebru?... Enescu n-a mai fost până acum la Arad unde ajunsese doar renumele său. Își potrivește vioara pe bărbie. Ca în clipa următoare arcușul să se plimbe domol, maiestuos pe strune. Răsună acordurile introductive ale *sonatei* de Haendel... nu tehnica lui Enescu o admirăm și nu bravurile tehnice îl situează alături de cei mai mari violoniști contemporani, ci profunda noblețe a interpretării, bogăția nuanțelor care, prin sufletul artistului, ne învăluie...”⁶²

De la acest prim contact cu publicul din Arad, Enescu a revenit de încă opt ori în sala Palatului Cultural: 1923, 1927, 1931, 1936, 1937, 1938, 1942 și 1943. Pentru recitalurile sale din 17 și 18 ianuarie 1927, ziarul „Cuvântul Ardealului”⁶³ publică o amplă avancronică, iar după primul recital o relatare (bănuim că ziaristul, neavând pregătirea necesară nu s-a încumetat, din bun simț, să comită o cronică) informând prin fraze convenționale evenimentul: „...Marele Maestru s-a produs înaintea publicului din Arad fiind sala mare a Palatului Cultural arhiplină. Publicul încântat de arta și talentul artistului a cerut a se repeta aproape toate punctele din program. Maestrul a primit din partea dl dir. Nichin al Palatului Cultural o coroană cu lauri...”. Autorul articolului mai precizează că s-a ținut și o scurtă cuvântare prin care se aduceau elogii „celui mai vestit violonist din lume”. Cu ocazia împlinirii vârstei de 50 de ani, în anul 1931, George Enescu a fost distins cu titlul de „Cetățean de onoare” al orașului Arad. Iată textul Diplomei:

„Noi, Comisia interimară a orașului Arad și președintele ei, luând în discuție propunerea asociațiilor culturale locale, îl declarăm cetățean de onoare al Aradului pe marele artist George Enescu, pentru nobilele satisfacții spirituale pe care ni le-a prilejuit, împărtășindu-ne din tezaurul artei sale în concertele susținute în orașul nostru. Dată la Arad, în anul 1931, când întreaga suflare românească sărbătorește aniversarea Maestrului la împlinirea a cincizeci de ani. Președinte: dr. Radu, Secretar general: Olariu.”

În anul 1948 are loc înființarea Filarmonicii de Stat din Arad, instituție profesionistă bugetată de stat. În fruntea instituției vin doi muzicieni instruiți și de mare talent, intelectuali de rasă: Nicolae Boboc, dirijor și director de la debutul activității instituției, care l-a cunoscut și a colaborat în perioada studenției cu marele muzician, și Nicolae Brânzeu, dirijor și compozitor deja afirmat când

---

⁶¹ I.D., în ziarul „Solidaritatea”, Arad, 10 decembrie 1922.

⁶² Farkas Ferenc, cronică de concert în „Aradi Hírlap”, Arad, 10 decembrie 1922.

⁶³ Ziarul „Cuvântul Ardealului”, Arad, 18 ianuarie 1927. (articol nesemnat).

ajusese la Arad, deținător a două premii de compoziție „George Enescu” (1934 pentru dipticul *Fantezie simfonică și Scenă dramatică din „Mona Vanna”* pe un libret după piesa mistico-istorică al lui Maurice Maeterlinck și 1941 pentru compoziția *Preludiu și fugă pentru orchestră*) pentru care a fost felicitat de însuși George Enescu. Având în vedere acest background profesional al celor doi conducători, este de la sine înțeles că personalitatea lui George Enescu va ocupa un loc important în repertoriul Filarmonicii arădene, chiar și atunci când eminentul muzician trecea prin momente de dizgrație, de marginalizare, impuse de oficialitățile românești după ce decisese să rămână la Paris pentru a-și îngriji sănătatea. Înainte de orice comentariu statistic, trebuie subliniat faptul că nu a existat stagii de concerte în care numele lui George Enescu să nu se regăsească pe afișele Filarmonicii din Arad. Desigur, lucrările cele mai des programate au fost cele două *Rapsodii române, nr.1 în La major și nr.2 în Re major*, ambele purtând numărul de opus 11. Toți dirijorii permanenți pe care i-a avut instituția au inclus în repertoriul lor aceste două rapsodii, începând cu Nicolae Brânzeu și Nicolae Boboc și aproape toți cei care au venit ulterior: Jan Hugo Huss, Eliodor Rău, Victor Golescu, Dorin Frandeuș, Cristian George Neagu, iar alți dirijori angajați, dar cu mandat mai scurt precum Constantin Bobescu, Ion Marin, ca și unii membri ai orchestrei sau corului cărora li s-a încredințat, ocazional, responsabilitatea pupitrului dirijoral precum: Tadeusz Krzyżanowski, Anatol Goreaev-Soroceanu, Erwin Czuczu, Horia Pava au dirijat alte partituri ale lui George Enescu. Iată titluri abordate de-a lungul celor peste șase decenii de activitate a Filarmonicii: *Simfonia nr.1 în Mi bemol major op.13* (1951), *Suita nr. 1 în Do major op.9* (1952), *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră op. 8* (solist Radu Aldulescu, 1958), *Suita nr. 2 în Do major pentru orchestră op. 20* (1960), *Uvertura de concert pe teme în caracter popular românesc în La major op.32* (1961), *Simfonia nr. 3 op. 21 cu cor* (1962), *Suita nr. 3 „Săteasca” în Re major pentru orchestră op. 27* (1962), *Uvertura tragică* (1964), *Simfonia de cameră pentru 12 instrumente soliste op. 33* (1964), *Șapte cântece pe versuri de Clément Marot* (orchestrația de Theodor Grigoriu), *Dixtuor pentru instrumente de suflat op. 14* (1973), *Cantata „Aurora” pentru soprană, cor de femei și orchestră*, (1974), *Poema Română op. 1* (1977), *Intermezzo pentru instrumente de coarde op. 12* (1985), *Simfonia nr. 5* (reconstrucție și orchestrație după schițele lui George Enescu de Pascal Bentoiu, 2011); prelucrări ale unor partituri de George Enescu: *Parafrază după Rapsodia Română nr. 1* de Richard Waldemar Oschanitzky (1984), *Toccata din Suita op. 10 pentru pian*, orchestrație de Sabin Pautza (2005), *Sonata nr. 3 „în caracter popular românesc” pentru vioară și pian pentru vioară și orchestră* de Valentin Doni (solistă: Patricia Kopachinskaia 2008).

Nu este lipsit de importanță faptul că o serie de dirijori români invitați la Filarmonica din Arad au ales în programele lor lucrări de George Enescu și aici lista este impresionantă. Firește, nu putem să o reproducem integral, dar o selecție poate fi pe deplin satisfăcătoare pentru a ne face o imagine asupra interesului pe care îl manifestă întreaga breaslă a dirijorilor români care au propus pentru programele lor de la Filarmonica arădeană partituri de George Enescu (nu doar succesele apriori, adică *Rapsodiile Române*, ci și multe alte titluri): Radu Botez,

Ștefan Bunea, Iosif Conta, Constantin Bobescu, Mircea Popa, Eugen Pricope, Mădălin Voicu, Ervin Acél, Paul Popescu, I. Ionescu-Galați, Radu Postăvaru, Ludovic Bács, Mircea Cristescu, Petru Oschanitzky, Henry Selbing, Ion Baci, Petre Sbârcea, Răzvan Cernat, Camil Marinescu, Sabin Păutza, Valentin Doni ș.a.

Dirijori din străinătate și-au propus și ei să dirijeze muzica lui Enescu. Este adevărat, aici realitatea încă nu reflectă corect locul pe care Enescu ar trebui să-l aibă ca pondere în repertoriul dirijorilor oaspeți de peste hotare. Sunt puțini cei care propun din proprie inițiativă partituri de Enescu, în majoritatea cazurilor, invitațiilor li se sugerează (și de regulă acceptă) să-și construiască programele cu lucrări semnate de Enescu. Nu ei sunt vinovați, ci carențele propagandei noastre culturale peste hotare, care ar trebui să dovedească o atitudine mai ofensivă prin Centrele culturale, sau prin prezența mai consistentă a programelor orchestrelor românești în cadrul turneelor în străinătate. Festivalul și Concursul Internațional „George Enescu” este una dintre realizările cele mai fericite în acest sens și dovada cea mai de preț că Enescu este un mare muzician al lumii spre care, cine găsește o cale de apropiere, acela va deveni cu siguranță un *fan* al lui, în sensul cel mai nobil și elitist al cuvântului. Așa au fost un Yehudi Menuhin, un Belá Bartók, un David Oistrach, un Zubin Mehta, un Sergiu Celibidache, ca să numim doar câteva celebrități de ieri și de azi, muzicieni „convertiți” în adevărați „enescieni”. Dintre oaspeții străini invitați pe podiumul dirijoral al Filarmonicii de Stat din Arad care au dirijat partituri de George Enescu, să-i numim pe Miloslav Bervid din Cehoslovacia, Robert Wolf, Horst Hans Bäcker și Ulrich Backofen din Germania, Silvio Pereira din Portugalia, Richard Westerfield din SUA, Eduard Civjil din URSS, Cem Mansur din Turcia, Wolfgang Gröhs din Austria.

Creația enesciană a inspirat de-a lungul anilor construcția multor programe muzicale, începând cu medalioanele Enescu (programe de autor), primul fiind programat la 4 octombrie 1958 (dirijor Nicolae Brânzeu) și a inclus: *Simfonia nr. 1 în Mi bemol major*, *Rapsodia Română nr. 1 în La major op. 11* și *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră op. 8*. Repertoriul enescian a ajutat și la conturarea unor programe de turnee, fie în țară, fie în străinătate: Ungaria, Polonia, Italia, Germania. Apoi, la două ediții ale Festivalului național „Cântarea României”, partiturile enesciene au constituit repere ale programelor: la ediția a II-a (1979) Eliodor Rău a interpretat monumentală *Simfonie nr. 2 în La major op. 17*, iar la ediția a III-a Victor Golescu și-a propus *Uvertura de concert pe teme în caracter popular românesc în La major op. 32*. Fără îndoială, regăsim numele lui Enescu atât în programele camerale, cât și în cele corale, dar există ceva mai de preț conservat la Arad, și anume pulsul viu al marelui muzician, pe care l-a transmis direct prin unul dintre cei mai stabili și valoroși colaboratori ai săi, prietenul și partenerul de cvartet din perioada interbelică, distinsul violonist Constantin Bobescu (1899–1992). Angajat pentru o perioadă la Arad ca dirijor permanent prin anii 1971–1973 și asistând la o repetiție a formației „Trio de coarde” a Filarmonicii arădene (Ștefan-Câmpan Fátyol – vioară, Ladislau Darida – violă și Erwin Czuczu – violoncel) le-a propus tinerilor muzicieni să-l „accepte” să cânte cu ei în cvartet. Surpriza a fost de proporții, fiindcă le-a ieșit în cale o șansa unică a vieții lor aceea de a studia tocmai cu cel care era vioara secundă a „Cvartetului Enescu”, două

cvartete de Beethoven, două capodopere care erau tezurizate în memoria lui Constantin Bobescu cu toate indicațiile de interpretare pe care le-a stabilit marele violonist Enescu: *Cvartetul în Fa major op. 18 nr. 1* și *Cvartetul în do minor op. 18 nr. 4*. Pentru o vreme, spiritul lui Enescu s-a reîntors în sala Palatului Cultural.

Nu putem încheia înainte de a reintra în actualitatea imediată, menționând o ultimă faptă meritorie a Filarmonicii arădene și anume participarea la recenta ediție a XX-a, septembrie 2011, a Festivalului Internațional „George Enescu” de la București, unde, prin corul ei academic, pregătit de Robert Daniel Rădoiaș în colaborare cu orchestra simfonică a Filarmonicii „Banatul” din Timișoara, au prezentat *Simfonia a V-a* de George Enescu (reconstrucția pe baza unor schițe a marelui compozitor și orchestrația realizate de Pascal Bentoiu), sub bagheta dirijorului german Peter Ruzicka au omagiat, și în acest fel, numele și memoria *Luceafărului muzicii românești*.

Ioan Tomi,
secretar muzical la Filarmonica de Stat din Arad
și la filarmonica „Banatul” din Timișoara

V. MEMORIA AFECTIVĂ

(Autori în ordine alfabetică)

V.1. Încercare de călătorie în frumusețe

De ce am dreptul să scriu

Din șaptezeciși... până în optzeciși... am călătorit prin Lipova: casă – grădiniță, apoi școală, casă – parc, casă – crucea lui Bocu, casă – magazinul de pâine, casă – Mureș, casă – casa lui Bocu. Și casa lui Bocu avea parchet lucios pe care trebuia să calc cu grijă, încălțată cu papuci de pânză groasă, roz, peste papucii mei de lac! Oglinzile limpezi, porțelanurile înfricoșător de fragile, măsuțele „cu intarsii de lemn de trandafir” care stăteau în trei picioare subțiri de barză, mobilierul stil Ludovic nu-mai-știu-care, tapetul cu flori, tablourile grele, cu rame aurii, ținute în pereți, vorbitul în șoaptă, toate erau *palatul* (am văzut, între timp, Peleşul și câteva palate franțuzești, dar niciunul nu se compară cu ce au văzut ochii mei acum 30 de ani). Atunci s-a întâmplat prima mea întâlnire cu frumusețea. În *palat* era un pian la care cânta domnul Kleckner. Am început să aud și să văd, să simt și să mă mir de sunete, culori, cuvinte, forme, mișcări.

Ce este frumusețea

Adevărata frumusețe nu⁵⁴ se confundă cu nimic. O recunoști, fie că știi ce este, fie că nu. Pentru că, într-o sală de muzeu plină cu Luchian, rămâi mai multe sferturi de oră ținut de florile lui. La Chagall, pe care-l vezi în cărți lucioase sau în imagini pixelate, nimic nu te pregătește pentru cascadele de albastru și trăirea viselor de pe pereți⁵⁵.

Întâlnirea cu Márquez și Eminescu, Michelangelo și Brâncuși, Ion Mincu și Gaudi, Mozart și Enescu înseamnă să rămâi cu un semn pe inimă, fiindcă acolo se așează frumusețea când stă cu tine. Ce au în comun toți oamenii aceștia?

Cine este geniul

DEX-ul⁵⁶ spune că „*geniul* se definește ca fiind cea mai înaltă treaptă de înzestrare spirituală a omului, caracterizată printr-o activitate creatoare ale cărei

---

⁵⁴ Știu că e o greșală de logică, dar să mă ierte cei care vorbesc logic despre frumusețe, adică profesorii de estetică.

⁵⁵ Aici ar trebui să adaug exemple din receptarea frumuseții altor arte, pentru echilibrul textului. Dar acesta este doar un eseu echilibristic.

⁵⁶ *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Editura Academiei R.S.R., 1975.

rezultate au o mare însemnătate; persoană care are o asemenea înzestrare”. Încerc să găsesc o definiție și în alte dicționare, dar, operația logică prin care se determină conținutul unui concept sau al unei semnificații, nu reușește să-mi depășească frustrarea de a rămâne la suprafața unei intuite profunzimi. Ce nu este *geniul*? Aflu că termenul antonim e *mediocru*. Definițiile sunt neputincioase uneori.

Cred că, de fapt, geniul este un cvasianonim. Toată lumea știe că există, oricine poate enumera câteva nume, dar, de cele mai multe ori, geniul rămâne o simplă referință de ocazie, fără acoperire. Numele lui apare „în vreo notă prizărită sub o pagină neroadă” sau într-o discuție de tip paradă culturală, în discursul intelectualilor. Apare în presă, însoțit de epitete superlative care intimidează, sau în lecțiile de la școală, unde i se aplică sintagme șablon⁵⁷. Este, așadar, parte din așa-numita „cultură generală”, plină de informații obligatorii, dar de suprafață.

Deși e pomenit destul de des, geniul rămâne o etichetă strălucitoare, care ascunde un conținut necunoscut și care blochează, pentru mulți oameni-de-pe-stradă, calea de acces în miezul creației sale. Acceptăm aprioric că un om este numit geniu, o creație este considerată genială, fără a pune la îndoială, fără a mesteca informațiile primite din poziție de autoritate, fără a răspunde la întrebarea firească *de ce?* Într-o conferință, domnul Pleșu spunea că poți să-ți mobilezi „cultura generală” cu informații de pe google, problema e că așa cum le primești, așa dispar, nefiind rezultatul unei căutări, al unui drum personal către cunoaștere, sau către frumusețe. Cred că lista personală cu genii e ca lista pe care o afișează google, ceva mai scurtă, pentru că nu suntem motoare de căutare.

Pentru specialist, geniile din domeniul pe care-l stăpânește sunt certitudini, pentru că bunul simț al valorii, organul care o detectează se bazează pe un efort de căutare, de înțelegere profundă, de cunoaștere din interior, provenite din încercarea de a răspunde la *de ce*-uri succesive. Apoi admirația devine autentică. Pentru ceilalți, geniile sunt niște necunoscuți.

Cum poate fi geniul un model

„Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?” Știu că repet ce-au spus alții, dar cred că geniul are o condiție tristă. Neînțeleș de contemporani, ori neglijat de posteritate, se străduiește să arate a om.

Ca să devină un model, geniul trebuie să fie cunoscut. Nu doar ca nume într-o listă, nu doar ca un reper de „cultură generală”, nu ca obiect al unei admirații tâmpe, impuse de lenea minții și a sufletului, ci în profunzime, cercetat cu ochi curios și dornic de a răspunde la întrebări fundamentale.

De ce George Enescu

Când m-am gândit să scriu un eseu despre George Enescu, am citit trei cărți, câteva zeci de articole de ziar, care au legătură directă, sau indirectă cu el, apoi am

---

⁵⁷ Mai nou, numele geniilor sunt folosite ca nickname în spațiul virtual. Am întâlnit pe cineva care-și luase numele lui Socrate, dar nu știa că filosoful nu scrisese niciun cuvânt (cu toate că asta-i tot o informație de „cultură generală”), iar în listă mai am un Einstein și un Eminescu.

căutat filme documentare care spun povestea lui de om, dar și povestea muzicii lui. Acolo i-am văzut pe cei care i-au studiat destinul, muzicieni care îi interpretează creațiile, dirijori de orchestre, critici muzicali și scriitori care au stat de vorbă cu Enescu în carne și oase. L-am auzit pe Enescu vorbind în franceză cu Gavoty și cântând la vioară și la pian.

Lui George Enescu i s-a recunoscut valoarea de la început, iar el și-a dublat înzestrarea cu o dimensiune umană la fel de valoroasă. Ceea ce m-a frapat în toate materialele despre George Enescu e descrierea omului. Modestia, generozitatea, politețea, căldura sunt calități la fel de importante ca talantul înmulțit și desăvârșit cu muncă neobosită și perseverență.

Apropierea de universul enescian este tulburătoare, chiar și atunci când este mediată de cărți, ziare, filme, înregistrări. Spiritul enescian se revelează ca unic, inconfundabil. Dacă era vorba de un scriitor, n-aș fi început niciodată așa, fiindcă nimic nu e mai definitiv pentru creator decât creația, dar nu eram pe pământul cuvintelor... Așa că muzica a vorbit mai târziu. Și am lăsat-o să vorbească timp de câteva zile, în care am ascultat numai Enescu, în interpretări mai vechi și mai noi. Apoi am avut norocul de a-l auzi în interpretarea Filarmonicii arădene. Așa am săpat în memoria afectivă și am descoperit că mă întâlnisem cu *Rapsodia Română* în copilărie, când am întrebat ce muzică era cea pe care trebuia să dansez sincron în fața primăriei, de 23 august, și doamna Toda, profesoară de muzică, mi-a spus că e creația unui geniu care se numește George Enescu.

Acum știu că numele lui Enescu e asociat, în general, numai cu *Rapsodia Română*, așa precum Eminescu, în conștiința omului de pe stradă, este exclusiv *Luceafărul* lui.

Eu, în muzică⁵⁸, sunt omul-de-pe-stradă, dar scriu aceste rânduri pentru că am aflat că Enescu a născut, de pildă, și un *Oedip*, așa cum Eminescu a (de)săvârșit, după ani de creație, *Odă (în metru antic)*. Există și creații geniale ocolite (protejate?) de notorietate. *De ce George Enescu?* Pentru că muzica lui schimbă ritmul respirației minute în șir.

Diana Achim, eseist

V.2. Ciorchine din august...

Cartea istoriei unui oraș se cere a fi deschisă cu pioșenia celui ce primește dreptul de a o citi. Gândurile, bucuriile, strădania și evoluția CETĂȚII sunt rodul a multor vise îmbinate cu efort, bucurii îmbinate cu sacrificii, dar și obstacole, ce, de nu ar fi fost învinse, nu am savura acum finalitatea abundând în succes.

Ne întoarcem în binecuvântatul an 1833, când oameni curajoși au înființat în Arad un Conservator, au riscat o licitație publică, dar au știut că sunt creatorii unui edificiu destinat educației muzicale. Dorința de frumos, transmisă sub gândite auspicii, cu siguranță a adus multe momente de cumpănă, rezolvate prin puterea zborului curat cu care s-au deschis aripile Eutherpei.

---

⁵⁸ Muzica este arta de a exprima sentimente și idei cu ajutorul sunetelor combinate într-o manieră specifică. Știință a sunetelor considerate sub raportul melodiei, al ritmului și al armoniei. Creație componistică, melodie, cântec. Executare sau audiere a unei compoziții muzicale. cf. *op.cit.*

Începutul unui Conservator va fi împlinit prin bogăția sonoră a unei orchestre, apoi o școală o va genera pe a doua, oferind soluția plăcerii artistice continuată în ideea specializării în artă. Clipe de bilanț, concerte, examene, sau pur și simplu muzică, aduc orașului efervescența pe care TRADIȚIA și PREZENTUL le valorează în irizări de lauri.

Stimate cititorule, ne permitem să te invităm la a retrăi o pagină din CARTEA CETĂȚII! E august! Un august cu lauri, cu muzică și respect pentru muzicieni! URBEA APLAUDĂ UN GENIU!

GEORGE ENESCU, CETĂȚEAN DE ONOARE AL ORAȘULUI!!! Simți, oare, blândețea soarelui auriu? Vezi, oare, cununa înalțată spre cel sărbătorit? Te rog, aplaudă, înclină capul cu bucuria că respiri unda vieții alături de CEL MARE!!! Dar, te rog, rămâi cu noi la virtuala conversație a MAESTRULUI cu noi, cei ce am ales drumul specializării, urmând a valora cadoul Divinității și șansa de a fi ai Aradului muzical.

„Ajungând la liman, privesc în urmă oceanul: valurile se pierd în depărtări și nu mai rămâne decât o oglindă lucie care răsfrânge cerul – cerul meu: muzica.” (Vasile Bogdan, *Ei l-au cunoscut pe Enescu*, Motto)

CERUL, deci MUZICA, lucește în oglinzile timpului prin perena respirație, permițând și azi lucriri ce se alătură discret, cu pioșenie, celor în care prezența enesciană străfulgeră.

Arădenii – oameni ai Mureșului lin și ai Zărandului foșnind în stejar – sunt prezenți în oglinda MAESTRULUI în varii lucriri: auditori de concerte, prețuitori ai supremei valori prin acordarea plenarei distincții a orașului, dar și prin ecouri în timp, lăsate firesc de exemplul primit. În rondo-ul vieții muzicale ne permitem o virtuală discuție cu MAESTRUL invitând la bucuria unui ciorchine de strugure în care lumina soarelui dă savoare boabelor, iar seva pământului contribuie la putere și parfum.

„Fă-ți meșteșugul în tăcere” este unul dintre sfaturile lăsate nouă; dar putem alătura și încă unul – *„Muncește în trudă și cu bucurie”* (Bernard Gavoty, *Amintirile lui George Enescu*, p.100). Știute sau intuite, aceste concepte au direcționat cei peste 50 de ani de existență a liceului de artă arădean. Instituția, destinată tinerilor artiști, urmează cu respect o traiectorie a valorii primite prin fireasca trecere a timpului, de la începutul curajos al celor cinci profesori și al directorului de atunci, sculptorul Ioan Tolan, la înflorirea prezentă în secol nou – 4 secții (muzică, arte plastice, arhitectură și arta actorului), o impresionantă cifră a discipolilor și o necesară creștere în suma și valoarea dascălilor.

MAESTRUL ar spune: *„Scrie muzică, nu scrie despre muzică”* (Bernard Gavoty, *op cit.*, p.100). Și așa s-au născut momente memorabile, din bucuria și truda concertelor:

VOCAL SIMFONIC

GEORG PHILIPP TELEMANN „SCHULMEISTER”, 1992

Cantată comică pentru solo – bariton, cor de copii și orchestră de cameră

Solist: prof. Viorel Dihel

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Gavrilă Câmpan

Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

ANTONIO VIVALDI „*INTRODUCERE ȘI GLORIA*” op 588, 1998

Soliști: Teodora Ciucur – Opera Română Timișoara
Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Gavrilă Câmpan
Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

ARTHUR HONEGGER „*LE ROI DAVID*”, 2004

Colaborare cu Filarmonica de Stat Arad
Soliști: prof. Felicia Fleter – sopran
prof. Adina Gabor – alto
prof. Ovidiu Boar – tenor
Îngerul: Adela Zaharia, clasa a X-a
David copil: Onoria Frenț, clasa a IX-a
La pytonisse: Andreea Popa, clasa a VIII-a
Recitator: Zoltan Lovas
Dirijori de cor: prof. Ecaterina Țuțuraș – Satu Mare
prof. Gheorghe Gozar – Bacău
prof. Cornel Todea – Reșița
prof. Crina Brad – Arad
Dirijor orchestră: prof. Dan Boar
Dirijorul concertului: Thierry Thiebaut (Franța)

ANTONIO VIVALDI „*INTRODUCERE ȘI GLORIA*” op 588, 2005

Soliști: prof. Felicia Fleter
Adela Zaharia, clasa a XII-a
Paul Onaga, clasa a XI-a
Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad
Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

WOLFGANG AMADEUS MOZART „*KRONUNGSMESS*”, 2006

Soliști: prof. Felicia Fleter – sopran
prof. Diana Ardelean – mezzosopran
prof. Ovidiu Șiclovan - tenor
prof. Adrian Cotuna – bas
Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad
Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

GIOVANNI BATISTTA PERGOLESI „*STABAT MATER*”, 2006

Soliste: prof. Felicia Fleter – sopran
prof. Mihaela Ișpan – alt
Dirijor cor: prof. Gavrilă Câmpan
Cor Lira Lipova – dirijor: Ovidiu Boar
Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

FRANZ SCHUBERT „*MISSA SOL*”, 2007

Soliști: prof. Felicia Fleter – sopran

prof. Radiana Barb – mezzosopran

prof. Florin Hanțig – tenor

prof. Adrian Cotuna – bas

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad

Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

FRANZ HYBL „*MISSA SOLEMNIS PENTRU ARAD*”, 2007

Soliști: prof. Felicia Fleter – sopran

prof. Radiana Barb – mezzosopran

prof. Florin Hanțig – tenor

prof. Adrian Cotuna – bas

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad

Dirijorul orchestrei: prof. Dan Boar

Dirijor concert: Franz Metz (Germania)

MARCO FRISINA *CONCERT DE AUTOR*, 2008

Solistă: Claudia Iuga

Dirijorul corului „Voci de primăvară”: prof. Monica Milichi

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad

Dirijorul Coralei profesorilor din Liceul de Artă: prof. Marinela Tudoran

Dirijorul grupului vocal bărbătesc: prof. Ovidiu Boar

Dirijorul orchestrei: prof. Dan Boar

ANTONIO VIVALDI „*INTRODUCERE ȘI GLORIA*” op 589, 2008

Soliști: prof. Felicia Fleter – sopran

prof. Radiana Barb – mezzosopran

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad

Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

JOSEF HAYDN „*MISSA NELSON*”, 2010

Soliști: Paula Iancic, clasa a IX-a – sopran

Grațiana Birău, clasa a XII-a – alt

Ștefan Adrian Bugyi, clasa a XI-a – tenor

Daniel Ghemea, clasa a XI-a – bariton

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad

Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

MATTEO SALVI „*MISSA VOTIVA*”, 2011

Soliști: Paula Iancic clasa a X-a – sopran

prof. Melinda Duffner – alt

Adrian Ștefan Bugyi, clasa a XII-a – tenor

Daniel Ghemea, clasa a XII-a – bariton

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad

Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

OPERETE

JAQUES OFFENBACH „*ORFEU ÎN INFERN*”, 1997 și 2003

Orchestrație: prof Adrian Diaconu

Orfeu: prof. Ovidiu Boar/ Daniel Nicoară

Euridice: Romelia Peter, clasa a XII-a/ Lavinia Răducan

Pluto: Bogdan Costea – Teatrul Clasic „Ioan Slavici” Arad

Jupiter: prof. Viorel Dihel

Diana: Diana Birta

Venus: Lăcrămioara Cristescu

Juno, Mercur: Gilia Jireghie

Styx: Dacian Giura

Bachus: Bogdan Ilisie clasa a XI-a

Cupidon: Adina Nour, clasa a V-a

Opinia publică: prof. Silvia Demian/ Carmen Butariu – Teatrul Clasic „Ioan Slavici” Arad

Corepetitor: prof. Elisabeta Lingurar

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad

Dirijor orchestră: prof. Dan Boar/ Dorin Frandeuș

Regizor: prof. Viorel Dihel

NICOLAE BRÂNZEU „*SCUFIȚA ROȘIE ȘI PRIETENII EI*”, 2010 și 2011

Colaborare cu Filarmonica de Stat Arad

Libret: Marinela Fleșeriu/ Iosif Maria Bâta

Scufița Roșie: Paula Iancic, clasa a X-a

Valentina Zaha – Facultatea de Muzică Timișoara

Lupul: Zoltan Lovas – Teatrul Clasic „Ioan Slavici” Arad

Vulpea: prof. Silvia Demian

Ursul: prof. Adrian Cotuna – Filarmonica de Stat Arad

Bunica: prof. Melinda Duffner

Greierele: Ramona Pop, clasa a IX-a

Gabriela Petraș, clasa a VIII-a

Iepurele: Anamaria Suciu, clasa a XII-a

Beatrice Ragea, clasa a IX-a

Alin Buruiană, clasa a IX-a

Motanul: Eduard Trifa, clasa a X-a

Pădurarul: Daniel Ghemea, clasa a XII-a

Prieteni ai Scufiței: Corul „Voci de primăvară”

Corepetitor: prof. Elisabeta Lingurar

Dirijori: Cristian George Neagu, Dorin Frandeuș

Dirijor cor: prof. Monica Milichi

Regizor artistic: Nicolae-Mihai Brânzeu

OPERĂ

LAURENȚIU PROFETA „*PETER PANN*”, 1993

Prezentare în concert

Dirijorul corului: prof. Gavrilă Câmpan

Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

Povestitor: Dan Caimacan – corul academic Filarmonica de Stat Arad

D-na Darling: Felicia Mureșan, clasa a XI-a

Di Darling: Chereji Dorin, clasa a XI-a

John: Helga Sandor, clasa a XI-a

Michael: Mureșan Felicia, clasa XI-a

Wendy: Mihaela Gabor, clasa a XII-a

Peter Pan: Luminița Szokotinszki, clasa a XII-a

Crocodilul: Monica Valea, clasa a XII-a

Pirat șef: Chereji Dorin, clasa a X-a

Alți pirați: Cristian Fleter, clasa a XI-a

Cristian Petica, clasa a XI-a

Cristian Karacsoni, clasa a XI-a

Cățelușa Nana: Noemi Kovacs, clasa a XII-a

FLORIN COMIȘEL „*FATA MOȘULUI ȘI FATA BABEI*”, 1995

Operă comică pentru copii în trei acte

Prezentare în concert

Dirijorul corului: prof. Gavrilă Câmpan

Dirijor orchestră: prof. Dan Boar

WOLFGANG AMADEUS MOZART „*LE NOZZE DI FIGARO*”, 2004

Colaborare cu Filarmonica de Stat Arad

Figaro: Florin Estefan

Susana: Lavinia Răducanu

Contele Almaviva: prof. Viorel Dihel

Contesa Almaviva: Diana Birta

Cherubino: Gilia Jireghie

Marcelina: Lucia Pappa – Opera Națională Timișoara

Don Bartolo: Mihai Sâmboteanu – Opera Națională Timișoara

Don Basilio: Daniel Nicoară

Don Curzio: Daniel Zah

Barbarina: Luciana Giurgiu

Antonio: Bogdan Baci

Dirijor cor: Ghizela Chirilovici

La clavecin: prof. Elisabeta Lingurar

Scenografie: prof. Mihaela Păcurar

Regia: prof. Viorel Dihel

Asistent regie: Nicolae-Mihai Brânzeu

Dirijor: Dorin Frandeuș

MUSICAL

ROBERT SHERMAN, RICHARD SHERMAN, GEORGE STILES „MARY POPPINS”, 2008

Mary Poppins: Andreea Popa, clasa a XII-a

Mary: Tabita Popa, clasa a XII-a

Bert: Emilian Marnea, clasa a XII-a

Winifred: Cosmina Blaga, clasa a XII-a

George: Albert Apostol, clasa a XII-a

Jane: Alexa Szocs, clasa a XII-a

Michael: Emanuel Karacsony, clasa a XII-a

Bird Woman: Laura Essig, clasa a XII-a

Corepetitor: prof. Ecaterina Stettner

prof. Dor Niculescu

Dirijorul corului „Eutherpe”: prof. Crina Brad

Regizor: Goran Mihailovici, clasa a XII-a

Magia personalității enesciene, prezentă în formulări diverse, amintiri ale unor politicieni, oameni de presă, academicieni, relevă covârșitor două concepte: „*Sunt aici nu ca să înving, ci ca să servesc*” și „*Visul e viața mea*” (George Sbârcea. *Veșnic tânărul George Enescu I*, p. 31). În oglinda amintirii vibrează și ecouri ale prezenței MAESTRULUI alături de Pablo Casals, Alexandru Philippide, G. Călinescu, Tudor Vianu, Yehudi Menuhin (Vasile Bogdan, *Ei l-au cunoscut pe Enescu*). Secvențe diferite, experiențe concluzionate prin splendide idei de viață, prin firesc, sunt asimilate și păstrate, respectate ca valori dorite și definatorii pentru contemporani.

Înțelegem cu ușurință atunci fermitatea cu care sculptorul lăsa frontonul Teatrului de Stat și accepta începutul unei școli de muzică și arte plastice – domnul Ioan Tolan, a dirijorului ce temporar înlocuiește bagheta cu stiloul ce ajută destine – domnul Doru Șerban, a pianistelor Ana Raita și Lucia Pârvănescu ce împletesc claviatura instrumentului armonic, cu armonia oferită colegilor și discipolilor din zona tumultoasă de altfel a vieții școlare, sau a tenorului ce alege scena vieții și nu cea de operă – Ioan Zahu. O mai ușoară renunțare întâmpină teoreticienii Gavrilă Câmpan și Silvia Demian, ce au completat visări corale cu cele ale organizării: un alt local, alte instrumente, noi specializări, parteneri și prieteni dincolo de granițe geografice. Strălucirea și valurile „oceanului” sunt gândite ca prezent și viitor de doamna Dorina Trandafir ce impune, sprijină și practică proiectele cu finanțare europeană. Într-o relativ scurtă perioadă, 2006-2011, am beneficiat de o finanțare de aproximativ 260000 de euro, cu ajutorul căreia tinerii artiști arădeni, dar și profesorii lor, au participat la schimburi de experiență și plasamente în Leipzig – Germania, prin proiectele Leonardo „Managementul calității în domeniul artelor plastice și al arhitecturii prin utilizarea mijloacelor I.T”, „Eurocompetențe pentru secolul XXI”, „Să cântăm pentru oamenii mileniului III!”, Malaga și Granada – Spania, prin proiectul „Antreprenoriat și artă în reușita umană”, au realizat distribuții europene în cadrul proiectului Comenius „Teatrul în școlile europene”,

alături de colegi de-ai lor din Lyon, Florența și Malatya (Turcia), și-au exersat cunoștințele artistice realizând ședințe de art-terapie prin proiectul Grundtvig „Art-terapia în penitenciare” în Centrul Corecțional Radece (Slovenia), Penitenciarul Verona și cel din Szeged, au cântat și pictat alături de copiii de la Școala de Muzică „Béla Bartók” Békéscsaba – Ungaria și Școala de Muzică din Battonya – Ungaria în cadrul proiectului Phare „Conviețuiri culturale și identitare”.

„Folclorul este o perfecțiune în sine, care nu poate fi îmbrăcată în altă haină” (ziarul „Dimineața”, București, 19 octombrie 1936). Am citat părerea MAESTRULUI GEORGE ENESCU. O realitate pe care cu seriozitate trebuie să ne-o însușim!!! Tentații și confluente, fațete posibile ale implicației socialului în suflul și existența artistului, sunt și azi fulgere ce pot lumina sau distruge. Apropierea de vasta comoară este o datorie, dar și o știință a respectului, a informației complete și a selecției între autentic și nonvaloare, kitsch. Foarte sugestivă și concisă descriere ne-a lăsat MAESTRUL: „Pentru mine însă, această muzică este înainte de toate muzica de vis; o muzică care stăruie în minor, culoarea visării nostalgice. În intervalele ei se întrezărește Orientul; ritmurile sunt în general simple și simetrice (2/4 și 6/8) cu perioade definite de patru sau opt măsuri, ceea ce le deosebește de ritmurile fără soț, de cinci sau șapte măsuri, caracteristice anumitor națiuni balcanice. Acest instinct al simetriei este, după mine, o dovadă a latinității noastre” (Bernard Gavoty, *op cit.*, p. 27).

Nobile gânduri conduc spre nobila muncă, tot în discreție și fără sincope. Specializarea canto-muzică tradițională este condusă în Liceul de Artă „Sabin Drăgoi” Arad de profesoara Maria Miclea. Ea însăși cunoscută pe scenă arădeană ca o valoroasă solistă, a dat publicului tineri păstrători de tradiție ca Paula Pașca, Ioana Luguzan, Iuliana Tătar, Radu Mateș, sau a încântat juriile de specialitate în concursul „Privighetoarea Cehiei” în 2008, „La Năsăud” în 2011, festivaluri „Mugur de tezaur” (patronate de Mărioara Murărescu), prin vigoarea și frumusețea vocii Roxanei Suci, o codană de doar 13 ani.

Perseverenței și seriozității lor, le oferim cadou un fragment din discursul aniversar rostit de MAESTRUL ENESCU la împlinirea a 60 de ani de viață: „...încercați să munciți pentru plăcerea de a vă concentra faptele într-o direcție anumită și pentru ca rezultatul ei să devină din ce în ce mai bogat, mai bun, mai frumos”. (coperta EDC Electrecord 269-271 ADD).

Interpretul de înaltă cultură creează frumosului artistic coordonatele adevărului muzical. Recunoaștem mesajul compoziției, receptăm acest mesaj filtrat prin personalitate sa, totul gândit și perfecționat printr-o muncă intensă, concentrică și, de ce să nu recunoaștem, desfășurată în cadența zilnică, fructificată în creația colectivă a orchestrei, dimensiunea creativă primește și atributul concepției unitare prin înțelegerea și respectarea arhitecturii gândite de compozitor, dar și prin viziunea dirijorului ce unește, motivează și articulează configurația artistică a membrilor ansamblului instrumental.

Am putut aplauda în cei peste 20 de ani de când conduce orchestra școlii – concertele dirijate de domnul profesor Dan Boar. Contemporanul însă aduce și alte multiple provocări, tentații, derivate din dinamica timpului; cunoaștem, ne

cunoaștem, ne respectăm. Din 2002, orchestra școlii a fost cooptată într-un program internațional denumit „Puterea Muzicii”, inițiat de Primăria orașului Neumarkt – Germania, în care, în cadență anuală și în sistem itinerant, 80 de instrumentiști între 14 și 18 ani disting individualitatea contopită în unitate, prin VOCEA MUZICII. CUNOAȘTEM – un repertoriu clasic și romantic, NE CUNOAȘTEM – tineri din Cehia, Polonia, Ungaria, Croația, Serbia, Rusia, Muntenegru, România și Germania, și NE RESPECTAM – adăugând aprecierilor câștigate prin muzica interpretată în comun, pe cele admirate în săptămâna de vibrație muzicală și umană din Ulm (Germania), Dobrianka (Rusia), Praga (Cehia), Makarska (Croația), Arad (România), Cestohova (Polonia).

„A face muzică de cameră – ce fericire! Poate fi vis mai frumos decât acela de a cânta sonate, trio-uri sau cvartete?... În acele zile, încerc pe estradă sentimente de satisfacție, nicidecum certitudinea de a fi perfect, ci bucuria de a vorbi un limbaj uman și frățesc.” (George Bălan, *Enescu*, p. 87).

Această perspectivă este îmbrățișată de toți muzicienii, deopotrivă în formarea lor, cât și în bucuria interpretului profesionist. Miracolul sonor conduce spre diferite finalități, concerte, concursuri, imprimări.

Microstagiunea anuală de concerte a Liceului de Artă arădean s-a construit și se va construi, în cele ale viitorului, pe elanul spiritual primit sau descoperit prin studiu. Formațiile de tineri muzicieni cântă însă și la festivaluri de muzică medievală (Sibiu, 2009 și 2010), profesorii școlii sunt prezenți pe scena Atheneului Român (din 2006 Medieval Grafic și-a câștigat locul în stagiunea de muzică de cameră – Marcel Sâpcu – clarinet, Ana Sâpcu – oboi, Corina Ardelean – flaut, Cristian Sâpcu – fagot, Doru Tebuie – clarinet, Diana Brădean – voce). În afara țării concertează și „Modern Duo” (Corina Ardelean – flaut, Eva Terek – orgă), sau ansamblul de percuție „Prezent” condus de Mario și Lucia Florescu. Iubitorii de muzică de cameră din zona vestică a țării pot aplauda cvartetul „Amadis” (elevelor: Diana Bene – vioară, Anabela Kiss – vioară, Amalia Stepan – violă, Cristina Gyarmati – violoncel, cvartetele profesorilor; Carmen Vicar, Cirpian Vicar – vioară, Amalia Stepan – violă, Dariana Otvos – violoncel sau Florina Pinteș, Dan Boar – vioară, Gabriel Cenădan – violă și Carol Pataki – violoncel).

Concepte moderne asupra ideii de cult-cultură sunt autobiografic subliniate de MAESTRU în discuțiile cu Bernard Gavoty: *„dacă cineva ar putea să afirme că a avut vocație, atunci cu siguranță că acela am fost eu. Eram atras și de alte ramuri ale artei. Îmi plăcea pictura și anumite raporturi de culori îmi pricinuiău o adevărată voluptate. Eram atins de «cromism». Lectura mă pasiona în aceeași măsură, căci aflam într-însa hrana necesară înclinației mele spre vis și nostalgie.”* (Bernard Gavoty, *op cit.*, p. 38).

Cultivând desenul, studiul formelor și al culorii, tinerii arădeni pot de la 11 ani să-și valorizeze talentul nativ. Din 2001 ființează la Liceul de Artă „Sabin Drăgoi” și secția de arhitectură și design, ca dovadă a interesului pentru diversificare și ofertă în întâmpinarea creativității, conforme cu deviza de atunci a școlii „O ȘANSĂ PENTRU FIECARE”.

Managerii de atunci ai școlii, prof. Silvia Demian, director coordonator și prof. Radu Duțu, director adjunct, consideră necesară și diversificarea specializărilor prin înființarea secției ARTA ACTORULUI. Dacă „punctăm” numai evenimentele ce au susținut în timp ideea de spectacol dramatic în Arad, atunci se cere a ne întoarce în 1752 și Sava Tekelija, 1817 prima clădire din piatră destinată spectacolului dramatic – Casa Hirschl, Preparandia (înființată în 1812) și primul spectacol susținut de elevii ei în 1817. Evident, elementul contemporan este prezent, prin prietenia cu actorul Teatrului Clasic „Ioan Slavici” Arad, domnul Zoltan Lovas, ce și-a împărțit și își împarte proiectele personale cu ajutorul oferit școlii în formarea și dezvoltarea acestei specializări.

Într-un arc al timpului, pentru a susține aripile pornite în zborul tineresc al căutătorului, secția de artă plastică dezvoltă Concursul Internațional de desen „Fantasticul din mine și din afara mea” (aflat deja la a șaptea ediție), iar pentru tinerii iubitori ai teatrului se organizează Festivalul de Teatru „Theatrum Mundi” (încununat și el cu divina cifră de șapte).

Lumina argintiu verzuie a strugurelui în rod are în egală măsură irizări în trecut și viitor. Butucul viei poate deveni „copacul din sufletul nostru”, la care găsim echilibru, sfat și blândă mângâiere. Seva pământului ne susține – an de an – în drumul nostru spre bucurie, împlinire. Ei îi trimite Divinitatea raza de soare ce însoțește transformarea florii în ciorchine și a bobului de strugure în vis. Conversația virtuală cu MAESTRUL ne aduce cu virtuală prietenie bobul nou în ciorchinele construit în ipotetică și muzicală prietenie. „*Muzica trebuie simțită. Să se piardă legătura cu viața normală, să nu rămâie decât simțul auditiv și să se absoarbă în emoție.*” (revista „Duminică”, București, 27 IX 1942). „*Trăim azi sub semnul perfecțiunii. În fiecare seară se cere o sonată perfectă, fără nicio notă falsă, așa cum se cere în februarie o ciorchină de struguri proaspeți, fără nicio boabă putredă. Atât într-un caz cât și în altul avem de-a face cu miracolul frigului artificial. Perfecțiunea nu mă interesează. Ceea ce contează în artă e să vibrezi tu însuși și să-i faci și pe alții să vibreze.*” (George Sbârcea, *op cit.*, p. 34). „*Dacă nu te transpui în secolul al XVII-lea când cânti o sonată de Bach, dacă nu te crezi Beethoven când ataci Sonata Kreutzer, mi se pare că nu le poți cânta bine.*” (George Sbârcea, *op cit.*, p. 34).

MAESTRUL atrage atenția asupra unei serioase probleme, cea în care confundăm arta cu tehnica. Umanul în armonie cu eticul, compozitorul în armonie cu interpretul, iată sugestia prin care putem spori sensul, frumusețea și valoarea vieții.

Spre ce muză suntem îndemnați a merge? Depinde de noi și de oglinda Cerului!!! Iată o surprinzătoare mărturisire a MAESTRULUI GEORGE ENESCU, găsită în paginile revistei „Democrația”, București, 25 martie 1945 (George Sbârcea, *op cit.*, p. 120) „*Am fost sensibil la culori și la farmecul naturii. Lumea s-a prezentat pentru mine ca un întreg. În muzică descopeream, prin asociații și anumite amestecuri ascunse, adevărate alchimii lăuntrice, o parte din pitoresc, de culoare. Am fost întotdeauna sensibil la lumină, la anumite culori, la jocurile aeriene ale schimbărilor de reflexive. Voi adăuga că, în copilărie, am fost mai sensibil la culori și atmosfere, la ambianțele luminii, decât la elementul melodic al muzicii.*”

Simplitate și adevăr! Invitație spre a relua fiecare din noi drumul parcurs până la răscrucea în care am decis doar una dintre căile oferite.

Pentru toți cei ce formează acea stufoasă și dezvoltată „insulă” a școlii pentru frumos, e inspiratoare această sinceritate, chiar dacă organizatoriu trasăm direcții mai repede, sau poate mai sever decât s-ar cere. Socotind însă impactul modernității în predare, nu cred că exagerăm dacă relevăm sugestia orientării spre transdisciplinaritate, atât de fin, de evident prezentă în mărturisirea MAESTRULUI. „*Artistul este un frate al oamenilor, cărora are să le comunice un secret, ceva pe care natura i l-a încredințat numai lui. De aceea, ca să se poată rosti în întregime, el trebuie să fie fizicește în apropierea semenilor.*” („Cuvântul liber”, București, 13 martie 1934). Concepția lui Enescu asupra interpretării este axată pe tensiunea emoțională. Recurgem la un citat din Yehudi Menuhin pentru a fi mai expliciti: „*Există, Yehudi, un vibrato al convorbirii prietenești, un vibrato al pasiunii, un vibrato al exasperării – trebuie să le stăpânești pe toate, fiindcă vei avea nevoie de toate...*” (George Bălan, *op cit.*, p.149). Dar, combinația acestor vibrații a creat LEGENDA ENESCU, plutirea în vis oferită tuturor auditorilor, necondiționat, dar respectată ca pe o poruncă de Decalog.

Ca un APOSTOL AL MUZICII, George Enescu a acceptat turnee în orice colț de țară, considerând prezența sa acolo ca o datorie față de auditorii săi. În turneele din afara țării, găsea oportunitatea de a prezenta lucrări ale compozitorilor români (Alessandrescu, Lipatti, Drăgoi). Cităm din discursul academicianului Gheorghe Țițeica rostit în ședința solemnă din mai 1933 când MAESTRUL GEORGE ENESCU a devenit membru activ al Academiei Române: „*De altfel, Stimate Coleg, ți-ai îndeplinit această misiune liniștit, stăruitor, fără zgomot, și în țări străine, și aici la noi. N-a fost an în care să nu străbați țara în lung și în lat, răscolind și ridicând suflete cu farmecul viorii Dumitale, iar în timpul Marelui Război ai mers în spital să alini suferințele fraților răniți. Ai încurajat cu dragoste frățescă talente tinere, ca să se manifeste, și să se ridice, și le-ai dat, prin viața Dumitale simplă și cumpătată, plină de eforturi și neconținută perfecționare, și o pildă de urmat, și o dovadă că un mare artist poate fi, în același timp, și un mare caracter. E cea mai bună lecție, stimate coleg, pentru cei ce se îndoiesc de calitățile rasei noastre... și în numele colegilor noștri, îți zic cu bucurie și cu mândrie: Fii binevenit în mijlocul nostru.*” (Vasile Bogdan, *op cit.*, p. 13).

Undele muzicii, ca și valurile mării, netezesc și deschid drumuri. Pentru noi, 1989 a redeschis – ca o a doua circulație sanguină – scene unde se pot aplauda artiștii români. Acolo, în depărtarea geografică, se apreciază talentul și profesionalismul tinerilor ale căror aripi s-au deschis „acasă”. Printre ei sunt și arădeni! Ne asumăm „păcatul mândriei” și amintim câțiva (măcar!) Georgiana Teohari Vidican – pianistă în Germania, la Mannheim, Cristina Laura Pop – violistă tot în Germania, Mihaela Gabor – dirijor de cor și secretar musical la Filarmonica din Murcia, Spania, Dorin Surcel – pictor la Paris, Edith Turian – pianistă în Bratislava, Demetra Varyas – violonistă în Germania, Marciana și Emanuela Buta – violoniste în Anglia, alături de Dorin Tuca și el violinist, Paul Voia Tipei – pianist U.S.A., ori Claudia Crișan – pictor în U.S.A.

Aprecierea de care se bucură ei, în egală măsură cu cei rămași în instituții culturale arădene sau naționale, s-a câștigat în pași progresivi: Talent, Îndrumare, Informare, Scenă.

Dorim să zăbovim câteva secunde la informare și firească preocupare a școlii arădene de a oferi cadrul organizatoric propice informării. Aici nu ne putem opri numai la fond de carte sau mass-media, întrucât preocuparea managerului școlii s-a centrat și spre a convinge artiști profesioniști consacrați să rezerve ore, zile, săptămâni pentru liceeni, momente în care, lucrând împreună, glasul artei pătrunde mai pregnant și mai tumultuos în atitudinea și concepția interpretativă. Așa au fost oaspeții Liceului de artă „Sabin Drăgoi” Arad:

Gabriel Amiras – pian Germania, în 1997

Dana Borșan – pian România, din 1993 până în 1996, anual

Ion Iyan Roncea – harpa România, în 1998

Ioana Ungureanu – canto Italia, în 1998

Sorin Dogaru – pian România, din 2000 în 2002, anual

Daniela Pissano – flaut Italia, 2003, 2005 și 2011

Robert Max – violoncel Anglia, din 2006 și în prezent, anual

James Kirby – pian Anglia, 2007, 2009, 2010

Cristina Marton – pian Germania, 2005 și 2007

Enrico Canatta – flaut Italia, din 2003 în 2005, anual

Thierry Thiebaut – dirijor cor Franța, în 2008

Prezentul se conjugă și cu momentele de început. Fără a le cunoaște, a le respecta, vibrația zilei devine vulnerabilă. Consistența și valoarea începutului a fost „motiv inițial” nu numai la invitația artiștilor consacrați de a deschide „tainice cămăruțe” ale sufletului și de a sprijini dezvoltarea artistică a tinerilor arădeni, ci a devenit temelia Festivalului Coral „Doru Șerban” (ce se poate mândri cu 10 ediții consecutive), a „Zilelor Sabin Drăgoi”, în care muzica și muzicologia a unit deopotrivă profesori din licee vocaționale și tineri interpreți, a concursurilor de specialitate „Rossini” – studii teoretice, „Emil Monția” – canto, „Sofia Cosma” – pian, dar și a mai recenteii inițiative, întâlnirile ARMONIE – RITM, destinate vieții artistice a comunității.

Respectul față de „pașii inițiali” a făcut posibilă răsfoirea unor file valoroase din cartea istoriei culturale a Aradului. Asemeni unei nuci, patru prieteni au unit informațiile și căutările lor, dedicând concetățenilor prea grăbiți o serie de întâlniri concepute în BALANȚA ARTELOR. Puțin prezent, picături de „a fost”, cu mult viitor și respect față de ochii ce privesc virtual sau real, dar cert AUD VIBRAȚIA SUFLETELOR DE ARTIST. Culoarea artei, strălucirea rampei a oferit-o moderatorul întâlnirilor, actorul Zoltan Lovas și actrița Angela Petrean Varjasi, iar istoria muzicală a orașului s-a reconstruit prin regizorul Nicolae-Mihai Brânzeu și profesoara Silvia Demian. Gazde bune, cu o floare, o lacrimă sau un surâs, ne-au însoțit doamnele profesoare Marinela Tudoran și Dorina Trandafir.

Revelația acestor momente ni s-a oferit incontestabil în februarie prin întâlnirea cu soprana Aradului, doamna Tatiana Roșculeț. Cu o frumoasă cununa a vieții, dusă cu demnitate și credință, are în palmares peste 40 de ani de „loc

fruntaș” în viața urbei: operă în concert, vocal simfonice la Filarmonică, operete pe scena Teatrului de Stat Arad, teatrul însuși pe scenă clujeană, și „teatrul” formării de alte voci la Școala Populară de Artă din localitate. Exemplu în profesie, definiție în credință, uimire în respectul și dragostea pentru om, sunt câteva din oglinzile ce răsfrâng personalitatea doamnei Roșculeț. În „strugurele” rodit în caldă lumină a unui august al amintirilor, tanti Tatzi pune un bob unic în viață – O ÎNTÂLNIRE REALĂ CU MAESTRUL – în 1942, la Timișoara (Conservatorul clujean s-a refugiat în perioada războiului pe malurile ospitaliere ale Begăi).

...Respirație discretă, ochi mari, creion pregătit de a pune pe hârtie ce ne povestește Diva: „...Nu știu când a intrat pe scenă! Nu vedeam, pluteam! Am simțit doar că vibrația sălii s-a schimbat! INTRASE EL!!! Reluând firul anilor și acum mulțumesc lui Dumnezeu că am fost acolo... Totul era încremenit – nu cutezai să miști aerul ce înconjură strălucirea din mijlocul scenei. Și deodată Haendel!... apoi... SONATA KREUTZER! Fără exagerare, pluteai! Materialul, existența, erau total copleșite de spiritual, Divin. În discreția sa MAESTRUL a intrat și a ieșit de pe scenă în pași plutitori. Nu auzeai lemnul scenei glăsuind, nimic nu perturba supremația muzicii. Pauză... apoi iar vis, și apoi totul îmbrățișat în aplauze. Aveai senzația că nu răspund suficient mâinile, și atunci le împreunai pentru respirația rugăciunii... Apoi... l-ai mai văzut încă odată mulțumind pentru urale... și ai rămas pentru o întreagă viață cu un fericit și imens secret: AM FOST ACOLO!!! L-AM VĂZUT!!!”

Noi am fost aici! În plin august, în soare și ciorchini plini de sevă, jucând imaginația în vis de excepție. Ne-am ajutat cu memoria clădirilor pe lângă care a trecut cu eleganță MAESTRUL, cu file de carte din care am aflat gânduri și mărturisiri, cu mirifica oglindă – MUZICA, ce a păstrat pentru toți realitatea valorii născute din muncă și har.

Stimate cititor! Dacă vreodată valurile oceanului ți se par reci sau prea înspumate, vino și recitește suma gândurilor ce formează ciorchinele de august arădean. Pomul sufletului nostru are deopotrivă ramura RESPECTULUI, a AMINTIRII, dar și a INSPIRAȚIEI dătătoare de orizont. Seva pământului a dat, va da și evident dă putere fiecăruia ce se apropie cu respect și hotărâre de POMUL HĂRNICIEI.

Multiple boabe lucesc în strugurele nostru! Ele se vor pune toate în talerul vieții, sigur și el echilibrat de talerul speranței. Divinitatea ne cere tuturora să fructificăm talentul nativ. Recitind gândurile MAESTRULUI GEORGE ENESCU, știm că există

ADEVĂR
MUZICĂ
GENEROZITATE

Cu cap plecat și pași ușori, ni se cere să pornim a construi și noi o cale. Destinația ei finală va fi numai decizia noastră!!!

Iubite arădean! Nu te speria de valul oceanului! Caută în lucirea apei, strălucirea ciorchinelui de august, și nu uita că și tu poți construi unul. Să înflorești în dragoste și rod bogat, spre cinstea ta și onoarea urbei în care te-ai născut!

August 2011,

Silvia Demian,
director al Liceului de artă „Sabin Drăgoi” (1990–2009)

Bibliografie:

1. Bălan, George, *George Enescu*, Editura Tineretului, București, 1962.
2. Bogdan, Vasile, *Ei l-au cunoscut pe Enescu*, Editura „Ion Creangă”, București, 1987.
3. Gavoty, Bernard, *Amintirile lui George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1982.
4. Pascu, George, Sava, Iosif, *Muzicienii Iașului*, Editura Muzicală, București, 1987.
5. Sava, Iosif, *Amintirile muzicienilor români*, Editura Muzicală, București, 1982.
6. Sbârcea, George, *Veșnic tânărul George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1981.

V.3. Creația enesciană în viața muzicală arădeană

Nicio altă artă nu redă atât de bine trăirile și nu dezvăluie atât de nuanțat cele mai intime ascunzișuri ale sufletului; prin natura sa muzica, sunetul „trezește în om o reacție emoțională”.

Deși are imense surse descriptive, muzica nu are pregnanța artelor plastice în redarea lumii interioare; sarcina ei este de a da glas lumii interioare, elementele constitutive ale muzicii fiind creații pure ale spiritului.

Hegel afirmă cum că „în muzică domenește cea mai profundă intimitate emoțională și în același timp cea mai severă intelectualitate, astfel încât muzica unește în sine două extreme. Latura intelectuală a muzicii este reprezentată de construcția formală a operei, planul compozițional cel mai potrivit exprimării compozitorului.” (Hegel, *Esthetic*, Verlag Berlin, 1955). Năzuința compozitorului spre veridic se manifestă prin cultivarea recitativului, cea spre independență a expresiei este cultivarea melodiei, pentru ca expresia echilibrului, a sobrietății, să fie armonia.

Veriga următoare compunerii piesei este interpretul. El reproduce conținutul operei încercând să fie cât mai obiectiv, modelându-și personalitatea pe cea a autorului lucrării interpretate. Din acest punct de vedere, distingem două categorii de interpreți: cu „interpretare obiectivă”, care se străduiesc să nu își manifeste propria personalitate în actul interpretării; cu „interpretare subiectivă”, care lasă frâu liber imaginației personale în actul interpretativ.

A treia verigă este cea a auditoriului. Toți sunt sensibili la frumos, fie din instinct, fie din inteligență, dar în mod cert sunt sub influența elementelor melodice, ritmice, armonice. Putem cu certitudine afirma că, deși nu cunosc întotdeauna ce aud, auditorii trăiesc ce aud. Atitudinile oscilează între două extreme: una a subiectivității – transformând opera în visare, și una a obiectivității – căutând să găsească mesajul operei audiate.

Această triadă indispensabilă pentru realizarea transferului de mesaj sonor de la compozitor la public s-a conștientizat și constituit în timp, iar în zilele noastre ea formalizează elementele de bază care definesc ceea ce, în mod curent, este desemnat prin conceptul de viață muzicală.

Aradul se numără printre orașele care și-a dezvoltat de timpuriu o viață muzicală publică, cadrul ideal în care, de-a lungul vremurilor, o parte din locuitorii săi, au avut șansa de a cunoaște „pe viu” mari interpreți ai artei muzicale europene, cum au fost Franz Liszt, Johannes Brahms, Pablo de Sarasate, Belá Bartók. Era urmarea firească a faptului că în orașul de pe malurile Mureșului s-a dezvoltat un sistem de educare pentru muzică, nu doar ca element de cultură generală, pentru receptarea sa, dar și pentru practicarea acesteia. Încă din 1833, se înființează Conservatorul de muzică, prima instituție profesionistă de învățământ muzical de pe teritoriul actual al țării și cea de-a 6-a instituție de acest fel în întreaga Europă. Alături de acesta, în timp, au mai funcționat și alte școli de învățământ muzical. Una dintre consecințe a fost aceea că Aradul a început să fie perceput pe harta cultural-muzicală a Europei ca un centru atât de important încât figuri de prim rang ale muzicii europene au marcat urbea, ca destinație pentru susținerea de concerte publice. Așa se face că, încă din anul 1847, melomanii arădeni au ocazia să asculte fantasticele realizări sonore ale lui Franz Liszt, care, după primirea triumfală care i s-a făcut și în urma succesului fulminant obținut, revine în mai multe rânduri la Arad.

Melomanii arădeni au avut ocazia de a-i asculta și pe Johann Strauss fiul, la pupitrul orchestrei sale, sosită din Viena, pe celebrul pianist rus Anton Rubinstein, pe Pablo de Sarasate și Henryk Wieniawski, pe Joseph Joachim, acompaniat de Johannes Brahms, iar mai apoi pe Pablo Casals, sau Bartók Belá. Pe de altă parte, instrumentiștii pregătiți de Conservator au făcut posibilă înființarea, în 1883, Orchestrei de coarde a *Societății Kölcsey* care, în același an, a susținut șase concerte. La 23 noiembrie 1890 ia ființă *Societatea filarmonică din Arad* a cărei Orchestră simfonică a început să susțină concerte publice cu mulți ani înaintea celei din St. Petersburg, Cleveland, Budapesta, sau București. Viața muzicală era susținută și cu alte tipuri de manifestări muzicale, concerte camerale, spectacole de operetă și chiar operă, ori concerte vocal-simfonice. Viața muzicală arădeană a ajuns chiar la „performanța” de a programa unele creații simfonice, camerale sau chiar de operă care să fie cântate la Arad doar la câțiva ani după premiera absolută petrecută la Viena sau Paris.

Studiind presa vremii, un istoric al vieții muzicale arădene ar putea „recompune” adevărate stagiuni de muzică în care au avut loc producții publice ale elevilor Conservatorului, sau ai altor școli particulare de muzică, recitaluri ale unor personalități muzicale ale vremii aflate în turneu, concerte ale orchestrei simfonice, spectacole de operetă sau operă, concerte de promenadă, susținute de fanfară, sau întâlniri corale.

În acest peisaj al unei vieți muzicale relativ efervescentă și complexă, interesul pentru tot ceea ce este interesant dar și valoros s-a manifestat în toate dimensiunile. Despre George Enescu, compozitor român de dincolo de munți, care a obținut recunoaștere în marile capitale muzicale ale Europei, amatorii de muzică din Arad au auzit extrem de prompt. Așa se face că responsabilii care se ocupau de

repertoriul orchestrei simfonice au găsit de cuviință ca, încă din 1912, să ia legătura cu el și să programeze interpretarea *Rapsodiei I* la Arad. Prezența personală a lui Enescu la Arad s-a produs însă doar zece ani mai târziu și el a apărut în fața melomanilor „doar” ca violonist, impresionând prin „profunda noblețe a interpretării, bogăția nuanțelor” după cum este notat într-o cronică apărută imediat după concert, într-un ziar arădean de limbă maghiară. Enescu va reveni în Arad pentru a concerta încă de nouă ori, susținând de fiecare dată unul sau chiar două recitaluri, însă tot în postura de violonist.

Deși Enescu în vremea sa a fost unul dintre cei mai apreciați pianiști, violoniști și dirijori, el a dorit să fie considerat compozitor, creator. În spiritul acestei doleanțe, cele ce urmează vor încerca să contureze măsura în care opusurile enesciene, latura componistică a lui George Enescu, au fost prezente în viața muzicală a Aradului, cu precădere în programele susținute de Filarmonica de Stat din Arad în perioada 1948-2011.

Trebuie menționat că și melomanii arădeni au putut avea contact cu creația enesciană nu doar prin audieri directe, în sălile de spectacol, a concertelor care au cuprins în program și lucrări de Enescu. Încă din anii '30 ai secolului trecut, radiofonia era bine pusă la punct, iar cardexul Radio București cuprindea deja o seamă de interpretări ale lucrărilor sale care apăreau tot mai des în programele transmise în eter. După anii '70, discurile L.P. au început să teaurizeze și părți din creația enesciană. Și iubitorii muzicii din Arad aveau acces atât la mijloacele electronice de stocare a informației sonore, cât și la aparatura și programele posturilor românești și străine de radio și mai apoi de TV.

Cercetarea unei părți din arhiva Filarmonicii de Stat din Arad, precum și studierea altor materiale adiacente conturează o situație cvasi-exhaustivă a interpretării lucrărilor enesciene de către principala instituție de concerte a Aradului. O configurare statistică a acesteia informează sec și impersonal cum că, în programele Filarmonicii de Stat Arad, lucrări enesciene au fost interpretate în 60 de programe simfonice, dar și în numeroase programe educative, destinate formării gustului publicului tânăr al orașului. Din aceleași surse se constată că, din totalul creațiilor enesciene, pe scena Filarmonicii de Stat din Arad până în anul 2008, au răsunit 13 dintre lucrările destinate formațiilor, în majoritate instrumentale, însă și *Simfonia a III-a, cu cor* și versiunea cu acompaniament de orchestră a celor *Șapte cântece pe versurile lui Clément Marot*. Din nefericire, George Enescu nu a mai apucat să cânte în compania formațiilor Filarmonicii de Stat din Arad, iar între prima programare a unei lucrări enesciene pe scena de concert a Palatului Cultural și moartea maestrului au trecut 13 ani.

Iată enumerarea creațiilor enesciene, în funcție de data primei programări la Filarmonica de Stat din Arad. Este consemnat și numărul de interpretări ale fiecăreia dintre ele, precum și dirijorul care a realizat respectiva primă audiție arădeană a lucrării.

Suita I: 14 interpretări, prima programare în 19 octombrie 1968, dirijor Nicolae Brânzeu;

Rapsodia Română op. 11 nr.1 în La major: 14 interpretări, prima programare în perioada studiată fiind la 4 ianuarie 1970, sub bagheta lui Eliodor Rău;

Rapsodia Română nr.2 în Re major: 15 interpretări, prima programare 29 mai 1970, dirijor Nicolae Brânzeu;

Cantata Aurora pentru soprană cor de femei și orchestră: 2 interpretări, prima în 29 septembrie 1974, sub bagheta lui Victor Golescu;

Dixtuorul pentru instrumente de suflat op.14: 3 interpretări, prima programare în 20 martie 1977, dirijor Victor Golescu;

Poema Română op. 1: 4 interpretări, prima în 23 ianuarie 1977, sub bagheta lui Eugen Pricope;

Uvertura de concert pe o temă în caracter popular românesc op. 32: o singură dată, în 13 septembrie 1981, dirijor Paul Popescu;

2 Intermezzi op 12: 3 interpretări, prima programare în 5 aprilie 1981, sub bagheta lui Paul Popescu;

Simfonia III-a cu cor în Do major op. 21: o singură interpretare, la 26 septembrie 1981, dirijor Victor Golescu;

Uvertura triumfală: o singură interpretare, la 17 octombrie 1988, dirijor Dorin Frandeu;

Suita III-a „Săteasca”: o singură interpretare, dirijată la 13 martie 1989 de Petre Sbârcea;

Șapte cântece pe versuri de Clément Marot: o singură interpretare, în 26 iunie 1989, dirijor Răzvan Cernat;

Simfonia de cameră pentru 12 instrumente soliste op. 33: o singura dată la 10 martie 1994, sub bagheta lui Cristian George Neagu;

Iată și o evidență a dirijorilor care au inclus în programul concertelor dirijate la Filarmonica de Stat din Arad creații ale lui Enescu:

- Acél, Erwin – *Dixtuorul*
- Baci, Ion – *Poema Română*
- Bács, Ludovic – *Suita I, Poema Română*
- Bacher, Hans Horst (Germania) – *Rapsodia II*
- Boboc, Nicolae – *Rapsodia II*
- Brânzeu, Nicolae – *Suita I, Rapsodia I, II*
- Canonica, Mario Maria (Germania) – *Rapsodia I*
- Cem, Mansur (Turcia) – *Suita I*
- Cernat, Răzvan – *Șapte cântece pe versurile lui Clément Marot*
- Civjil, Eduard (URSS) – *Suita I*
- Conta, Iosif – *Rapsodia I*
- Cristescu, Mircea – *Rapsodia II*
- Czucz, Erwin – *Suita I, Rapsodia II*
- Frandeu, Dorin – *Uvertura triumfală, Rapsodia I* (5 programări), *Rapsodia II* (3 programări), *Suita I* (4 programări), *Poema Română*
- Golescu, Victor – *Suita I, Cantata „Aurora”, Dixtuorul, Simfonia III-a*
- Grohs, Wolfgang (Austria) – *Rapsodia I*
- Ionescu-Galați, Ilarion – *Suita I*
- Marinescu, Camil – *Intermezii op 12*
- Neagu, George Cristian – *Dixtuorul, Simfonia de cameră, Suita I, Rapsodia II*

- Pereira, Silvio (Portugalia) – *Rapsodia II*
- Popescu, Paul – *Intermezii op 12, Uvertura de concert pe teme în caracter popular românesc*
- Pricope, Eugen – *Poema Română*
- Rău, Eliodor – *Rapsodia I* (2 programări), *Rapsodia II* (2 programări), *Suita I* (2 programări)
- Sbârcea, Petre – *Suita III „Săteasca”*
- Selbing, Heinrich – *Intermezii op. 12*
- Voicu, Mădălin – *Rapsodia I* (2 programări)
- Westerfield, Richard (U.S.A.) – *Rapsodia II*
- Wolf, Robert (Germania) – *Rapsodia I*

Se poate constata faptul că în 60 de stagioni ale filarmonicii arădene au fost 60 de programe care au cuprins lucrări enesciene. 28 de dirijori au inclus în programele dirijate la Arad lucrări de Enescu. Dintre aceștia, 8 au fost străini. O asemenea situație poate califica activitatea instituției arădene, din acest punct de vedere, ca fiind meritorie. Nu trebuie uitat faptul că, după cca 25 de ani de existență a Orchestrei filarmonice din Arad, următoarele 50 de stagioni din cele 60 cuprinse în statistica de mai sus s-au desfășurat în perioada comunistă. Filarmonica de Stat Arad a fost, la fel ca și celelalte instituții de cultură, în întregime subordonată politicilor de stat, prin subvenționarea totală a activității sale și printr-o supervizare a programelor sale la nivel ministerial, cu avizul forurilor locale de partid. Enescu, în pofida faptului că era una dintre cele mai importante personalități muzicale românești care activa pe plan mondial, concertând frecvent din Canada și S.U.A. în toate țările Europei, inclusiv în U.R.S.S., a preferat ca în ultima parte a vieții sale să locuiască în Paris și, cu toate insistențele oficialităților comuniste de la București, el nu s-a mai reîntors în patrie, preferând să fie înmormântat la Paris.

Din statisticile prezentate se constată faptul că, de-a lungul timpului, a existat o preferință a organizatorilor concertelor pentru anumite lucrări ale lui Enescu, cu predilecție pentru *Rapsodii*: prima a fost programată de 14 ori, iar cea de-a doua de 15 ori. De asemenea, se observă faptul că organizatorii au programat acele creații enesciene care utilizează un limbaj muzical mai apropiat de cel folosit de compozitorii care au fost mult mai des programați. Deși repertoriul Filarmonicii arădene a cuprins și lucrări concepute în limbajul secolului al XX-lea, relativ eclectic pentru public (Debussy, Ravel, Strawinski, Stroe, Niculescu, Marbee, ș.a.m.d.) credem că „imaginea” compozitorului Enescu a fost „atașată” în special de cea a unui „valorificator” al filonului național, al unui anumit tip de folclor. Absența din concerte a unora dintre lucrările monumentale ale lui Enescu cum ar fi *Simfonia I-a, II, Suita II-a, „Vox Maris”*, etc., știrbește într-un anume fel imaginea pe care frecventatorii sălilor de concerte și-ar fi putut-o crea despre Enescu și creația sa. Pe de altă parte, realizarea sonoră a acestor opusuri necesită un aparat orchestral extrem de numeros și variat, care, în multe din perioadele de existență a orchestrei arădene, nu a putut fi realizat. De remarcat însă faptul că relativ mulți dirijori străini (8) care au dirijat la Arad au inclus în repertoriul lor, pe care apoi, cu siguranță, l-au dirijat și în alte părți din lume, lucrări ale lui Enescu, devenind astfel promotori ai muzicii acestuia.

Cei care au devenit interesați de creația compozitorului Enescu și prin audierea „live” a unor lucrări ale sale au putut să-și „completeze” bagajul informațional beneficiind de sursele alternative de accesare la versiuni sonore ale acesteia: audițiile radio, sau de pe suporti materiali (casete, discuri CD sau DVD). Festivalul Internațional „George Enescu”, a cărui primă ediție a avut loc în anul 1958, și care au ajuns în anul 2011 la cea de a XX-a ediție, precum și Concursurile internaționale de interpretare, care s-au desfășurat în paralel cu festivalul la aproape toate edițiile, au fost întotdeauna mediatizate în cel mai adecvat mod raportat la vremea în care s-au produs.

Acum, la începutul mileniului III, publicul meloman arădean, în rând cu cel din alte centre importante culturale ale țării și ale lumii, a ajuns la stadiul în care relația cu opusurile care-l definesc pe un compozitor să nu se mai limiteze doar la o audiere sporadică a uneia sau a alteia dintre creațiile sale, ci, în cazul în care aceasta devine o pasiune, să poată accede la întreaga lui creație în versiune atât sonoră, cât și, în tot mai multe cazuri, în forma ei notată, scrisă. Mai mult decât atât, datorită industriei de produs și multiplicat fonograme, pe toate felurile de suporti și mai ales în cele mai variate interpretări, melomanul contemporan are la îndemână alături de înregistrări realizate de însuși Enescu, atât în postura de violonist, cât și de pianist sau dirijor, versiuni ale aceluiași lucrări realizate de mai mulți interpreți, provenind din diverse școli interpretative și din diferite timpuri. Avantajul publicului arădean față de majoritatea locuitorilor țării a fost și rămâne în continuare posibilitatea de a audia în direct, „live”, creațiile enesciene și muzica simfonică, în general. Contactul direct și nemijlocit cu opera sonoră atunci, în momentul în care ea este tălmăcită de interpreți, în condițiile sonore ideale ale uneia dintre cele mai bune săli de concert din Europa și, de departe, cea mai bună din România, sunt doar câteva dintre avantajele cunoscute, sau încă neglijate de publicul meloman arădean. Muzica lui Enescu, atât de subtilă în structurări timbrale, în dozajele de intensitate în conturarea dinamicii generale în condițiile speciale, combinată cu uluitoarea acustică a sălii de concerte din Palatul Cultural de pe malul Mureșului, a dat ocazia numeroaselor generații de melomani să guste, plini de admirație, o raportare mijlocită totdeauna de profesionalismul plin de respect al interpreților care formau orchestra care intona acea muzică sublimă.

Recent, în contextul creat de desfășurarea celei de-a XX-a ediții a Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu”, într-un concert programat la Arad într-o perioadă cu totul neobișnuită, undeva la sfârșitul verii și începutul toamnei, dar într-un timp când începutul oficial al stagiunii de concerte este încă departe, publicului i-a fost propusă audierea unei lucrări de Enescu care nu a mai fost interpretată până la acea dată pe scena de concert a Palatului Cultural: *Simfonia a V-a cu cor și solist*. Lucrarea monumentală a fost inclusă într-un program de prime audiții, alături de o altă creație vocal-sinfonică contemporană datorată lui Peter Ruzicka: *Simfonia Holderlin* și de lucrarea lui Hans Werner Henze, *Fraternite*. În pofida reticenței pe care publicul o are de obicei față de lucrările contemporane, concepute în limbajul muzical al zilelor noastre, sala Palatului a fost plină. Dirijor a fost autorul *Simfoniei Holderlin*, Peter Ruzicka. Reacția publicului față de lucrările prezentate a fost cât se poate de corectă. Aplauze îndelungate au răsplătit atât măiestria ansamblului care a realizat sonor

partiturile, de data aceasta Orchestra Filarmonicii de Stat „Banatul” din Timișoara și „Corul academic” al Filarmonicii de Stat din Arad pregătit de Daniel Rădoiaș, dar mai ales frumusețea sonorităților, a conglomeratelor sonore și a evoluției acestora într-o dinamică foarte interesant și detaliat condusă. Ascultând și cantitatea de aplauze și comentariile ulterioare am remarcat o ierarhizare aproape unanimă a preferințelor celor din sală pentru lucrarea lui Enescu, deși și celelalte creații erau opusuri care reprezentau o stare de maturitate componistică, o fază înaintată în procesul de creație al fiecăruia dintre compozitorii audiați. A fost o dovadă elocventă și optimistă a „stării” în care se află publicul arădean, o confirmare a faptului că cei peste 170 de ani de preocupări profesionale legate de muzică în Arad, sau cele peste 5000 de concerte care au răsunat în diversele săli sau în aer liber pe teritoriul municipiului au format o apetență remarcabilă și corect direcționată în „consumul” ofertei sonore. Pe de altă parte, se impune centrarea strădaniilor responsabililor vieții muzicale arădene de a programa, alături de lucrările cunoscute, iubite și așteptate de public, și a acele lucrări enesciene, care până la ora actuală au lipsit din programele concertelor și a recitalurilor.

Enescu rămâne în conștiința comună ca una dintre cele mai de seamă personalități prin care poate fi definită ființa poporului român. El poate să reprezinte la orice nivel și în orice conjunctură contribuția pe care populația ce cu încăpățănare și anduranță a insistat și continuă să viețuiască și să creeze pe teritoriul care cuprinde și înconjoară arcul Carpatic la nord de Dunăre, în nordul peninsulei balcanice. Din păcate, Enescu a trăit și și-a desfășurat activitatea de interpret la începutul erei tehnologice, atunci când captarea și fixarea sunetelor pe suporturi materiale era încă într-o fază incipientă. Pentru contemporanii lui, fie ei și din Arad, posibilitatea de a-l asculta ca interpret „în direct” a fost o șansă al cărei ecou a răzbătut destul de firav peste timp. Însă personalitatea CREATORULUI Enescu va rămâne etern în tezaurul cultural comun și personal a fiecărui om sensibil la frumusețea alcătuirilor sonore.

Între Liveni-ul natal și Parisul care i-a adăpostit ultimii ani ai vieții și rămășițele pământești, Enescu a bucurat, prin prezența sa artistică, cele mai importante centre culturale ale lumii. Arădenii pot fi mândri că printre acestea s-a numărat și urbea lor, iar cel mai potrivit omagiu nu poate fi decât perpetuarea, prin interpretare, a atât de valoroasei sale moșteniri creatoare.

Dorin Frandeuș,
dirijor, director al Filarmonicii de Stat Arad (1992-2008)

V.4. Mă leagă de concertele lui George Enescu amintiri personale⁵⁹

Mă leagă de concertele lui George Enescu amintiri personale. Din lungă perspectivă a deceniilor, după o bogată experiență muzicală, pot spune cu toată

---

⁵⁹ Pintér Lajos, *Mărturii despre George Enescu*, traducere din limba maghiară de Tereza și George Sbârcea, prefață de George Sbârcea, Editura Muzicală, București 1980, pp 71–73.

convingerea că emoțiile cele mai adânci, momentele cele mai înălțătoare mi le-au procurat concertele sale, chiar dacă i-am auzit pe artiștii cei mai mari. Mă cucerise fără doar și poate elanul mistuitor și sonoritatea vibrantă a tonului la Hubermann, mă fermecase nobila artă a lui Szigeti József, mă uimise tehnica uluitoare a lui Jascha Heifetz, mă încântase de asemenea virtuozitatea lui Váša Příhoda, muzicalitatea ardentă a lui Telmányi Emil, tonurile penetrante ale lui Nathan Milstein, căldura sunetelor catifelate ale lui Jacques Thibaud. Ba îl auzisem și pe marele Hubay Jenő, fără să-i mai înșir pe toți cei la ale căror concerte am asistat mai târziu, ca bunăoară Yehudi Menuhin, David Oistrach, Henryk Szeryng, Leonid Cogan, Ruggiero Ricci și mulți, mulți alții.

Cu toate acestea, Enescu rămâne pentru mine culmea artei violonistice. Am descoperit în interpretările sale calitățile tuturor celebrităților arcușului, însă la cei mai mulți dintre ei n-am putut desluși ceea ce Enescu poseda din belșug: acea profundă umanitate, acel glas al sufletului care răsare din adâncuri, pătrunzând la fel de adânc în sufletul ascultătorilor și vrăjindu-l.

Cred că niciunul dintre artiștii pe care mi-a fost dat să-i aud nu stăpânea la fel taina aceasta a muzicalității integrale.

Eram încă elev de liceu pe vremea când l-am auzit pentru întâia oară pe George Enescu concertând la Palatul Cultural din Arad. Avusesem prilejul de a-i asculta, înaintea lui, pe câțiva mari violoniști, între care Hubay, Telmányi, Berger Károly. Mi-am ocupat locul în sală, fără să bănuiesc bucuria ce mă așteaptă. De la cea dintâi suavă risipire a sunetelor viorii lui Enescu, am fost stăpânit de o emoție mistuitoare. Citeam pe fața artistului, cu acuitatea de observație a vârstei adolescente, delicatețea și generozitatea unui suflet care mă subjugase cu desăvârșire. Niciodată până atunci nu mă învăluiseră un asemenea fluid, nici glas de vioară nu mă pătrunsese atât de adânc.

Ieșind de la concert, m-am plimbat de unul singur pe malul Mureșului, încercând să evoc flăcările ce mă cuprinseseră în timpul concertului, tonul tandru și viu al viorii lui Enescu, capul lui înclinat pe umărul stâng, şuvița de păr ce-i cădea pe frunte. Omul și muzica se contopiseră în imaginația mea într-un singur chip, legănându-mă într-o melancolică și, cu toate acestea, fericită reverie.

Publicul din Arad sau, în orice caz, o mare parte a lui, a rămas se pare cu aceleași impresii adânci, fiindcă Enescu s-a înapoiat de opt ori în oraș.

Melomanii îi cunoșteau numele încă din ajunul primului război mondial, în calitate sa de compozitor. Colecția publicației „Aradi Szinházi Újság”, redactată de Mohos Agóston și păstrată în muzeul teatrului, aducea în numărul din ianuarie 1912 pe pagina întâi programul concertului filarmonicilor din localitate:

20 ianuarie 1912
Societatea filarmonică din Arad
CONCERT
Sala mare a Hotelului Crucea Albă
Dirijor:
Zellner Sándor

Program:

1. Herzfeld Victor – *Marș festiv*
2. Beethoven – *Concertul pentru pian nr. 5*

Solistă: Balcz Mária

3. Pierné – *Fantezie de balet*
4. Enesco – *Rapsodia română nr. 1*

Relatări despre acest concert au apărut în presa din Arad a timpului. Pe vremea aceea, Enescu era cunoscut doar ca violonist. Ziarul „Arad és Vidéke” îl prezenta în prealabil – la 14 ianuarie 1912 – pe maestrul român și în calitate sa de compozitor:

„Autorul *Rapsodiei Române*, ce se va executa în concertul simfonic din 20 ianuarie, a adresat de la Paris o interesantă scrisoare Societății noastre filarmonice. Enesco își comunică în ea biografia, care de altminteri nu lipsește nici din coloanele noilor lexicoane. Maestrul, încă tânăr, a absolvit Conservatorul din Viena la vârsta de unsprezece ani, obținând distincția *Gesellschaftsmedaille*, la optsprezece ani a terminat Conservatorul din Paris cu premiul I și se află de atunci, în rândurile celor mai de seamă artiști ai viorii. Componistul Enesco este un Grieg al României; lucrările sale reputează cele mai mari succese la Paris, Londra, New York etc. După însăși afirmația sa...își iubește patria cu ardoare, inspirându-se din tezaurul ei folcloric, dar ca artist se socotește, prin însăși formația sa, universal. Verile și le petrece bucuros la Sinaia. *Rapsodia* sa viguroasă, de o admirabilă orchestrație, se află la polul opus *Concertului pentru pian în mi bemol major* de Beethoven și ingenioasei *Fantezii de balet* a lui Pierné....”

Pintér Lajos, critic muzical

V.5. Destin enescian

În urmă cu câțiva ani mi-a atras atenția un articol cu titlul *Sufletul românesc și muzica*, semnat de Constantin Noica și publicat în 1942 în Revista „Vremea”. Citindu-l, venerația mea pentru Enescu a căpătat o nouă dimensiune.

Referindu-se la „sufletul cult românesc”, pe care îl diferențiază de cel „popular”, Noica pune accentul pe dezvoltarea „vrednică de tot interesul care a avut loc în ultimul timp în sânul lui [al sufletului românesc], dezvoltare produsă însă doar în zonele luminoase ale vieții spirituale.” „În zonele unde raza inteligenței nu pătrunde, creșterea a întârziat.”

„Înțelegerea muzicală a lucrurilor”, „un tulburător triumf al muzicii” sunt semnele bune pe care timpul nostru le aduce cu sine. Evoluția spre „sufletul cult românesc” depinde într-o mare măsură de capacitatea noastră de a „orchestra”, de a gândi simfonic, de a cânta cu adevărat. Noica menționează în acest sens faptul că „națiunile și sufletele care știu să «orchestreză» câștigă bătălii”.

Probabil că cele care nu le câștigă nu au avut niciun mare muzician!... „Timpul nostru ca orice timp în care «elementele» tind să se individualizeze, are nevoie de contopire și muzică”, scrie Noica.

„Numai din muzică înveți ce e creșterea și devenirea. Simfonia singură îți arată cum crește materia sunetelor către sens. Muzica te familiarizează cu acest haos al lui ceea ce nu este încă, pe care ai să-l găsești mai târziu peste tot acolo unde e viață: în tine, dacă în tine e viață; în istorie, unde și se pare că e prea multă. Dacă avem astăzi nevoie să ne familiarizăm cu materia, să înțelegem dezordinea, haosul, atunci spiritul muzicii ne poate da o cheie. De cheia aceasta, cei mai mulți dintre marii noștri înaintași au fost lipsiți...

De aceea, fenomenul cultural cel mai adânc, poate, ce se petrece de câțiva ani în România e sporirea interesului pentru muzica cea mare. Când vezi sălile acestea pline, ale concertelor, când asculți programele de zile mari ale radioului, poți nădăjdui că sufletul nostru cult va ști mai mult, va înțelege mai mult, mâine...

Dar dacă arta nu e o formă superioară de bucătărie, atunci ceea ce se întâmplă astăzi are un sens de cultură. Timpul nostru ne trimite prin muzică un mesaj rafinat – ca să-i înțelegem întunericul și luminile.”

Iată care era starea spiritualității românești în perioada în care carisma enesciană își puna amprenta pe evoluția sufletului nostru românesc cult.

Așadar, după o primă perioadă din istoria artei muzicale românești caracterizată, cu mici excepții, prin creații și interpretări muzicale de nivel mediu, George Enescu reprezintă prima personalitate muzicală cu adevărat marcantă a României. Atât imensul său potențial creator, stăpânirea desăvârșită a tehnicii componistice relevate în lucrările sale, cât și genialitatea cu care a interpretat la vioară, la pian, sau la pupitrul dirijoral marile creații muzicale universale, au făcut ca valoarea personalității sale muzicale complexe să fie recunoscută și în afara granițelor României, bucurându-se de apreciere, atât în spațiul european, cât și pe continentul american.

Prin George Enescu, sufletul cult românesc, așa cum îl considera Noica, primește în sfârșit, un prim reper și totodată o deschidere spre universalitate, spre viziunea unei „culturi înalte”.

Complexa personalitate enesciană manifestată atât în domeniul creației, cât și al interpretării muzicale, focalizează atenția celor mai mari personalități ale lumii contemporane și moderne. Nume de referință ale artei interpretative muzicale precum Pablo Casals, Yehudi Menuhin, David Oistrach, i-au fost parteneri de scenă și prieteni. Mărturiile lor ne transmit peste timp imaginea unui muzician complex, „cu adevărat genial”, dar și a unui om de o sensibilitate deosebită.

Educația primită de Enescu în casa părintească l-a apropiat de muzică. Ambii părinți cântau la diferite instrumente, astfel încât aptitudinile sale muzicale au fost descoperite și cultivate de timpuriu.

Pornindu-și periplul carierei sale în satul natal, la Liveni, unde Lae Chiorul, lăutarul satului, îi pune vioara în mână la vârsta de patru ani, Enescu și-a urmat destinul fascinant. A fost considerat mai întâi copil minune, iar apoi s-a bucurat de aprecierea unei întregi pleiade de compozitori și interpreți, nume însemnate pe frontispiciul istoriei muzicii moderne, la Viena, la Paris și în America.

După cum declara Enescu însuși la maturitate, sensibilitatea și protecția exagerată manifestate de către mama sa, o femeie deosebit de evlavioasă, au dezvoltat în latura sa afectivă o hipersensibilitate pe care încerca să o contracareze

prin modelul tatălui, o fire robustă și extravertită. Exista o lume interioară în care artistul simțea nevoia să se retragă, probabil dintr-un instinct de apărare. Cei care l-au cunoscut bine au intuit și au simțit acel tumult emoțional ce palpita dincolo de atitudinea manifestată deosebit de politicoasă, răbdătoare, debordând de energie. Tot de la mama sa, Enescu și-a dobândit credința. Într-un interviu dat la 50 de ani afirma: „Nu sunt superstițios, dar cred cu ardoare în Dumnezeu. Sunt un mistic.”

Profunda simțire românească, de sorginte ortodoxă, modelată prin educația primită de la mama sa, se intuiește în „surâsul său mioritic” evocat de mai toți exegeții operei și biografiei lui Enescu. Referindu-se la originalitatea operei enesciene în contextul plin de turbulențe al secolului al XX-lea, George Bălan îl considera pe Enescu „muzicianul european în cel mai înalt sens al cuvântului.” Făcând această afirmație, autorul nu are în vedere „depersonalizarea națională, ci pe aceea a identificării cu probleme și aspirații ce transcend cadrul local, cu alte cuvinte năzuința spre universalitate. European în problematică și limbaj, Enescu n-a încetat o clipă să fie cântărețul nostalgic al plaiurilor natale, întrezărite de străini chiar și în acele lucrări cărora compozitorul nu intenționase deliberat să le dea o coloratură națională. Îmbibând de un parfum suav întreaga-i operă, specificul românesc se manifestă, de asemenea, în armonia, discreția și nobilul simț al măsurii care prezidează sinteza enesciană a experiențelor moderne fără excese, fără intoleranțe – în acest spirit privește și preia compozitorul tentativele contemporanilor săi. Este, de altfel, etosul fundamental al muzicii lui Enescu, o extrem de originală contribuție într-o epocă a viziunii contorsionate, angoasate, caricatural-grotești, a esteticilor fanatice, agresive. Chiar când vorbește despre problemele dureroase ale timpului său, pe chipul enescian apare lumina blândă a tristului, dar mângâietorului surâs mioritic...”

Structural atras de soarta însinguratului, traversând în această postură una dintre cele mai dramatice crize spirituale a muzicii epocii moderne, Enescu a reușit să înfrunte eroic oceanul dezlănțuit al tragediilor abătute asupra lumii contemporane. Alăturându-se conceptual pleiadei de compozitori reprezentativi ai acestei epoci, Berg, Honegger, Bartók, Șostakovici, Enescu a preferat să răspundă provocării de a pune și dezbate plenar gravele probleme ale omului contemporan prin arta sa.

Simbolul destinului, Oedipul enescian, personajul pe care compozitorul român l-a creat timp de mai bine de douăzeci de ani, se înalță deasupra zeilor, armonizând cu răspunsul pe care Oedip îl dă Sfînxului: „Omul! Omul este mai puternic decât destinul”. Bătrân, epuizat și orb, acesta spune în finalul operei: „Eu, acela care până acum a fost condus, acum merg singur.”

Este cunoscut faptul că drama lui Sofocle a atras ca sursă de inspirație și alți compozitori. Totuși, majoritatea acestora rămân departe de profunzimea operei enesciene. Vioara, căreia Enescu îi conferă rolul principal în orchestrația momentului trezirii Sfînxului, este doar unul dintre momentele în care Enescu își dezvăluie adâncurile complexității sale creatoare.

Violonistă fiind, este foarte posibil ca slabiciunea mea pentru acest moment să se explice printr-un subiectivism firesc.

L-am cunoscut pe Enescu interpretul violonist, în perioada mea de formare, în timpul anilor de studii universitare la Conservatorul din Cluj. Studiul sonatelor și partitele pentru vioară solo de Bach a constituit pentru mine una dintre cele mai profunde experiențe instrumentale. Simțeam că mă regăsesc complet în muzica lui Bach. Arhitectura formei muzicale concepută pentru un singur instrument mi se potrivea. Eram o fire meditativă, analitică și conservatoare.

Interpretarea *Chaconnei* a constituit și pentru mine, la fel ca și pentru majoritatea violoniștilor care aleg această lucrare în repertoriul lor, o mare provocare. Acel timp de studiu materializat în ore și ore de exercițiu, de căutări, continuă și astăzi să rezoneze în sufletul meu, constituind o inepuizabilă resursă de emoție.

Chaconna de Bach a fost prima lucrare pe care am ascultat-o înregistrată pe una dintre benzile studioului acustic, în interpretarea lui Enescu. A fost o experiență fascinantă. Înregistrarea era una din perioada târzie a vieții artistului. Abilitățile motorice se transformaseră datorită vârstei și a bolii de care Enescu a suferit în ultimii ani de viață. Totuși, dincolo de aceste mici imperfecțiuni de natură strict tehnică, Enescu „povestea” *Chaconna*, construia o catedrală sonoră pe cele patru strune. Îi înțelegeam mesajul re-creat după Bach, filtrat de genialitatea personalității sale umane și muzicale.

O altă capodoperă instrumentală ce constituie piesa de referință în repertoriul violonistic, *Balada* (tot) pentru vioară solo, compusă de Eugène Ysaÿe și dedicată lui Enescu, a fost o altă piesă de rezistență pe care am îndrăznit să o abordez în perioada anilor mei de studiu, la Cluj, dovedindu-mi și de această dată predilecția pentru repertoriul compus pentru vioară solo. Eugène Ysaÿe, contemporan cu Enescu, a fost unul dintre cei mai mari violoniști ai epocii. *Balada* este, poate, cea mai profundă piesă compusă de el. Tehnica violonistică impusă de această lucrare este una dintre cele mai dificile în întreaga literatură muzicală violonistică. Nu presupune doar virtuozitate, ci solicită, în egală măsură, și în plan afectiv. Este o dramă scrisă pentru vioară, o poveste, o baladă în adevăratul sens al cuvântului. Intonația desăvârșită este condiția ca tonurile, culorile și timbrele să poată fi interpretate așa cum le-a simțit compozitorul-violonist. Expresivitatea și plasticitatea muzicală ilustrează tocmai acea sensibilitate îmbrăcată în robustețe, acel „surâs mioritic” și totodată acel torent de energie despre care vorbesc toți cei care l-au cunoscut pe Enescu.

La câțiva ani de la acest moment, atunci când am aprofundat biografia lui Enescu, am înțeles cât de bine a surprins Ysaÿe, în lucrarea sa, spiritul enescian. Această lucrare este cu adevărat un portret muzical al lui Enescu. *Balada* a rămas de atunci una dintre lucrările la care mă reîntorc mereu în spațiul meu de studiu, de fiecare dată descoperindu-i alte bogății și alte sensuri subtile. Este unul dintre modurile prin care mențin în mod continuu „legătura” cu spiritul enescian, punctul meu de întâlnire cu el.

Sonata a II-a pentru vioară și pian, în fa minor, dedicată lui Jaque Thibeau, compusă de Enescu la Paris, a constituit, alături de *Impresii din copilărie pentru vioară solo*, o altă secțiune a repertoriului meu, abordat în perioada anilor de studii.

Fără a mă confrunța de această dată cu probleme tehnice deosebite, sub atenta îndrumare a profesorului meu, maestrul Andrei Agoston, am aprofundat partea de creație violonistică enesciană. Am avut șansa să cânt în compania unei valoroase pianiste, de o sensibilitate rară, dotată cu un instinct muzical deosebit, doamna profesoară Angela Albert.

Apoi a urmat beatitudinea pe care o provoacă apartenența la un ansamblu orchestral. Am devenit membră a Orchestrei simfonice a Filarmonicii de Stat Arad în 1985. Aici am avut prilejul să îl cânt, împreună cu colegii mei, pe Enescu, în marile capodopere orchestrale semnate de el, *Rapsodiile*, *Poema Română*, *Suita a I-a cu Preludiul la unison*, *Simfonia a I-a* și multe altele.

Vibrația interioară pe care o resimte un muzician român atunci când îl cântă pe Enescu este parte din sensul sufletului nostru. Enescu a binecuvântat poporul român cu creația sa. Dar, mai mult decât atât, a dorit să se exprime și în mod direct, prin limbajul muzical interpretativ, dăruind contemporanilor săi atât de multă bogăție emoțională, cântând la vioară, la pian sau dirijând concerte.

A fost un neobosit „colindător”, traversând țara în lung și în lat, dând concerte peste tot unde simțea că este nevoie de muzică. Cu siguranță, acea dezvoltare „vrednică de tot interesul care a avut loc în ultimul timp în sânul sufletului românesc”, la care face referire Noica în 1942 este, așa cum am mai menționat, unul dintre efectele carismei enesciene pe care spiritualitatea românească îl primea în dar.

A concertat la Paris, la Viena, dar și în orașe mici și mari de pe tot cuprinsul patriei sale, de care s-a simțit legat pe tot parcursul vieții, chiar dacă drumurile sale au „gravitat” permanent spre același punct central, „orașul luminilor”.

Relația lui specială cu profesorul Hellmesberger junior de la Viena l-a adus pe Enescu și la Arad, într-un prim concert în anul 1922, căruia i-au urmat încă multe alte apariții pe scena de concerte arădeană, toate încununată de un imens succes, așa cum menționează articolele din presa vremii. Decernarea titlului de *Cetățean de onoare* al Aradului de către autoritățile locale, în anul 1931, atestă înalta apreciere de care s-a bucurat marele muzician român în mediul cultural arădean din vremurile bune, atunci când cultura reprezenta o stare naturală și necesară pentru comunitatea orașului de pe Mureș.

„Îl iubim pe Enescu nu numai pentru că ne exprimă pe noi, dar și pentru că exprimă umanitatea, nu numai pentru că valorifică magistral intonațiile românești, dar și pentru că le-a introdus pe acestea în circuitul marii muzici, cea care nu cunoaște granițe. Opera lui nu este, deci, numai un bun al nostru, ea aparține tezaurului clasic și universal al muzicii.” (George Bălan)

Nu m-am „oprit” niciodată la Enescu, ci m-am întors mereu la muzica sa în care îmi simt dorurile, îmi ascult doinele și horele și, totodată, îmi retrăiesc nostalgia după sufletul cult românesc.

Mihaela Rodica Tălmăciu,
violonistă, director al Filarmonicii de Stat Arad (2008–2011)

VI. BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI

- Axente, Colette**
Rațiu, Ileana *George Enescu - Biografie documentară: Tinerețea și afirmarea (1901-1920)*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, București, 1998.
- Băjanescu, Titu, I.** *Die Liebe ist eine ernste und endgültige Sache: das Leben des Tonkünstlers George Enescu*, Henschel, Berlin, 2006.
- Bălan, George** *George Enescu: mesajul-estetică.*, București, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.P.R., 1962.
George Enescu., București: Editura Tineretului, 1963.
George Enescu; Aus dem Rumänischen übertragen von Eva Marschang, București, Jugend Verlag, 1964.
- Bălan, Teodor** *Acasă la Enescu*, București, Editura Sport-Turism, 1977.
- Bentoiu, Pascal,** *Breviar enescian*, Editura Universității Naționale de Muzică, București, 2005.
- Bogdan, Vasile** *Ei l-au cunoscut pe Enescu*, Editura Ion Creangă, București, 1987.
- Cantacuzino-Enescu, Maria** *Amintirile unei prințese moldave*, ed. a II-a revizuită, Editura Aristarc, 2005.
- Câmpeanu, Pavel** *Jurjac: Enescu copil*, Editura Tineretului, București, 1961.
- Ciomac, Emanoil** *George Enescu, s. l., s. n., 1915.*
Enescu, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.S.R., București, 1968.
- Ciortea, Tudor** *Permanențele muzicii*, Editura Muzicală a UCMR, București, 1998.
- Constantinescu, Grigore** *George Enescu, Miscellanea*, București, Editura Didacă și Pedagogică, 2009.
George Enescu, his life and work, translated from Romanian by Carmen Pațac, Bucharest, Musical Publishing House, 1981.
- Cophignon, Alain** *George Enescu*, traducere de Anca Domnica Ilea. Editura Institutului Cultural Român, București, 2009.
Georges Enesco, Fayard, Paris, 2006.
- Cosma, Mihai** *George Enescu – destinul unui geniu/ George Enescu - the destiny of a genius*, Editura Coresi, București, 2005.
- Cosma, Viorel** *George Enescu: An Outstanding Romanian Musician/ Un muzician român singular*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2005.
Enescu azi: Premise la redimensionarea personalității și operei, Facla, Timișoara, 1981.
George Enescu: A Tragic Life in Pictures, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000.
George Enescu în memoria timpului - evocări, amintiri, însemnări memorialistice, Editura Casa Radio, București, 2003.
- Cosmovici, Alexandru** *George Enescu în lumea muzicii și în familie*, cop. Alexandru Cosmovici, Editura Muzicală, București, 1990.

- Doroș, Vasile** *George Enescu în constelația muzicii universale*, traducere de Gabriela Ceucă, Mihaela Cojan, RAO International Publishing Company, București, 2005.
- Drăghici, Romeo** *George Enescu: Biografie documentară: Copilăria și anii de studii (1881-1900)*, prefață de Mihnea Gheorghiu, Muzeul de Istorie și Artă al Județului Bacău, 1973.
- Dumitrescu-Buşulenga, Zoe** *Portrete 2002*, Editura Elion, 2002.
- Foni, Fernanda** *George Enescu*, Volum apărut sub îngrijirea acad. George Oprescu, acad. Mihail Jora, Editura Muzicală, București, 1964.
- Missir, Nicolae**
- Voicana, Mircea**
- Zotlovicianu, Elena**
- Gavoty, Bernard** *Amintirile lui George Enescu*, traducere de Romeo Drăghici și Nicolae Bilciurescu, Editura Muzicală, București, 1982.
- Amintirile lui George Enescu*, traducere de Elena Bulai, Curtea Veche Publishing, București, 2005.
- Gheorghiu, Virgil** *George Enescu: Biografie romanțată*, Editura Fortuna, București, 1937.
- Ghibu, Veturia, O.** *Amintiri despre George Enescu. Corespondență „muzicală”*, cuvânt înainte, comentarii de Mihai O. Ghibu, Editura Albatros, București, 2000.
- Hristea, Ionel** *Povestiri despre George Enescu*, Editura Tineretului, București, 1963.
- Povestiri despre George Enescu*, Editura Tineretului, București, 1968.
- Kogălniceanu, Ilie** *Destăinuiri despre George Enescu*, Editura Minerva, București, 1986.
- Lajos, Pintér** *Mărturii despre George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1980.
- George Enescu Erdelyi hangversenyei: Magyar sajtóvisszhangok*, Editura Kriterion Könyvkiadó, București, 1981.
- Malcom, Noe** *George Enescu – Viața și muzica*, traducere de Carmen Pațac, București, Humanitas, 2011.
- George Enescu – His Life and Music*, with a preface by Sir Yehudi Menuhin, Toccata Press, London, 1990.
- Manoliu, George** *George Enescu, poet și gânditor al viorii*, Editura Muzicală, București, 1986.
- Mariencescu, Atanasie** *Corespondență – Mariencescu Atanasie Marian și Iosif Vulcan* (manuscris), Sibiu, 1904.
- Mihailovici, Marcel** *Amintiri despre Enescu, Brâncuși și alți prieteni*, Ediție alcătuită și studiu introductiv de Valeriu Râpeanu, Editura Eminescu, București, 1987.
- Nowka, Dieter** *George Enescu und die Entwicklung der rumänischen Musik*, Pro-Universität-Verl., Sinzheim, 1998.
- Sbârcea, George** *Veșnic tânărul George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1981.
- Povestea vieții lui George Enescu*, Editura Ion Creangă, București, 1982.
- Stan-Tufan, Constantin** *George Enescu în Banat*; prefață de Laura Manolache, Eurostampa, Timișoara, 2009.
- Tomescu, Vasile** *George Enescu – un geniu al artei sunetelor*, Institutul Cultural Român, București, 2005.
- Tudor, Andrei** *George Enescu: Élete Képekben*, AZ RNK Zeneszerkő Szövetségének Kiadója, Bukarest, 1962.

George Enescu: Viața în imagini Editura Muzicală a
Compozitorilor și Muzicologilor din România, București, 1959.
Enescu, Editura Muzicală, București, 1958.
Enescu în conștiința prezentului, Editura pentru literatură,
București, 1969.

Țăranu, Cornel

- *** *George Enescu*, vol. I și vol. II, Editura Academiei
Republicii Socialiste România, București, 1971.
- *** *George Enescu: Omagiu cu prilejul aniversării a 100 de ani
de la naștere*, cuvânt înainte de Zeno Vancea, Meridiane,
București, 1981.
- *** *Georges Enesco. Pour la 80 e anniversaire de sa naissance*,
Editura Meridiane, UNESCO, București, 1961.
Centenarul George Enescu, Editura Muzicală, București,
1981.
- *** *George Enescu și muzica secolului XX*, Ediție îngrijită de
Laura Manolache, Nadia Tozlovan, Editura Muzicală,
București, 1998.
- *** *Gânduri închinat lui Enescu. Antologie*, text stabilit și note
de Victor Crăciun, Petre Condrea, studiu introductiv de
Victor Crăciun, Botoșani, 1970.
- *** *Simpozion George Enescu*, coordonator Michaela Roșu,
Editura Muzicală, București, 1984.

*

PERIODICE ROMÂNEȘTI ȘI STRĂINE

„Adevărul”	1994, 1995, 1996, 1998, 2001, 2002.
„Arad és Vidéke”	1912
„Aradi Hírlap”	1922
„Aradi Közlöny”	1912, 1922, 1923, 1924, 1925, 1927, 1929, 1931, 1936, 1937, 1938.
„Aradi Ujság”	1937
„Aradul”	1931
„Ardealul”	1937
„Biserica și Școala”	1898, 1931.
„Bravo”	1937
„Credința”	1942, 1943
„Curierul”	1931
„Cuvântul Ardealului”	1927
„Drapelul”	1936, 1937.
„Ecou”	1937, 1938.
„Erdélyi Élet”	1927
„Erdélyi Hírlap”	1923, 1924, 1925, 1927, 1929, 1930, 1931, 1932.
„Friss Ujság”	1938
„Flacăra Roșie”	1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1976, 1977, 1980, 1981.
„Függetlenség”	1912
„Hírlap”	1936, 1937, 1938.
„Hotarul”	1937, 1938.
„Înnoirea”	1938, 1939.
„Jurnal arădean”	2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011.

„Muzica”	1955
„Nyugati Jelen”	2008, 2009, 2010, 2011.
„Patriotul”	1945
„Reggel”	1931
„Românul”	1911, 1912, 1913, 1915, 1927, 1931.
„Solidaritatea”	1922, 1923.
„Szinház”	1921
„Știrea”	1931, 1936, 1937, 1942, 1943.
„Tribuna”	1912
„Tribuna Nouă”	1925
„Tribuna Poporului”	1899, 1902.
„Tribuna Nouă”	1925
„Voința Poporului”	1929
„Vörös Lobogó”	1955, 1956, 1981.

*

GEORGE ENESCU în colecțiile Bibliotecii Județene „A. D. Xenopol” Arad

Enescu, George	<i>Suita a II-a în Do major pentru orchestră. Opus 20, Partitură de orchestră, București, Editura Muzicală, 1965.</i>
Enescu, George	<i>Suită de orchestră. Op.9., București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956, partitură.</i>
Enescu, George	<i>Suita Nr. 3 pentru pian. Op. 18. Pièces impromptues, pian: Aurora Ienei, București, Electrecord, s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Suite Châtelaine, Orchestra simfonică a Filarmonicii „Banatul” din Timișoara, București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Suite Chatelaine. 2. Voix de la nature, Orchestra simfonică a Filarmonicii „Banatul” din Timișoara, București, Electrecord (distribuitor), 1977, disc.</i>
Enescu, George	<i>Trei melodii. Op. 4, pe versuri de Jules Lemaitre și Sully Prudhomme, București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Uvertura la concert pe teme în carater popular românesc în La major, Op.32. Orchestra simfonică și corul Filarmonicii „Moldova” din Iași, dirijor: Ion Baci, București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Variațiuni pentru două pianе pe o temă originală, Op. 5., București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Patru melodii pe versuri de Fernand Gregh. Op. 19. voce: Dan Iordăchescu, pian: Wolfgang Scheringer., București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Preludiu și cânt tăcut., s.l., s. n., s. a., partitură.</i>
Enescu, George	<i>Preludiu și fugă: Piano solo., București, Editura muzicală, 1965, partitură.</i>
Enescu, George	<i>Preludiu și fugă: Piano solo., București, Editura muzicală, 1965, partitură.</i>
Enescu, George	<i>Preludiu și fugă; pian: Aurora Sene., București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Rapsodia Română Nr. 1 în la major, Op. 11, suita simfonică, Orchestra simfonică a Radioteleviziunii, dirijor: Iosif Conta., București, Electrecord (distribuitor), 1977, disc.</i>
Enescu, George	<i>Rapsodia Română Nr. 1 în La major, Op. 11, Nr. 1, Orchestra simfonică a Filarmonicii din Cluj-Napoca, dirijor: Emil Simon., București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Șapte cântece, tenor: Constantin Stoescu., București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>
Enescu, George	<i>Șapte cântece DUP_1, voce: Dan Iordăchescu., București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.</i>

- Enescu, George** *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră: Reducție pentru violoncel și pian. Op. 8.*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956, partitură.
- Enescu, George** *Simfonia de cameră pentru 12 instrumente, Op. 33, Orchestra Simfonică a Filarmonicii „Moldova” din Iași, dirijor Ion Baci.*, București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.
- Enescu, George** *Simfonia de cameră. Op. 33, Partitura de orchestră.*, București, Editura Muzicală, 1965, partitură.
- Enescu, George** *Simfonia Nr. 3 în Do Major, Op. 21; Orchestra simfonică și Corul Filarmonicii din Cluj-Napoca, dirijor Ion Baci.*, București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.
- Enescu, George** *Sonata a III-a pentru pian. (Re major) Op. 24 nr. 3.*, București, Editura Muzicală, 1965, partitură.
- Enescu, George** *Sonata II pentru pian și violoncel (Do major) Op. 26 nr. 2.*, București, Editura Muzicală, 1964, partitură.
- Enescu, George** *Sonata Nr. 2 pentru pian și vioară în Fa Minor. Op. 6, pian: Valentin Gheorghiu,* București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.
- Enescu, George** *Sonată pentru pian și vioară în La minor, Lucrare inedită.*, Ed. îngrijită și adnotată de prof. G. Manoliu, București, Editura Muzicală, 1983, partitură.
- Enescu, George** *Sonata pentru pian și violoncel în Do Major, Op. 26 Nr. 2, pian: Elena Cosma.* București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.
- Enesco, Georges** *Sonate Nr. 2 en Ut majeure pour piano et violoncelle, Op. 26, Maria Fotino – piano; Ion Fotino – violoncello,* București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.
- Enesco, Georges** *„Impression d'enfance” pour violon et piano, Op 28, Ștefan Gheorghiu – violon,* București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.
- Enescu, George** *„Vox Maris”: Poem simfonic, Op. 31, Orchestra simfonică și corul Filarmonicii „Moldova” din Iași, dirijor: Ion Baci,* București, Electrecord (distribuitor), 1977, disc.
- Enescu, George** *Adagio din suita nr. 1 pentru pian „în stil vechi” în sol minor, op. 3,* Orchestra simfonică a Filarmonicii „Moldova” din Iași, dirijor Emil Simion, solist: Li Mingquiang – pian, București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.
- Enescu, George** *Orchestra Națională Radio condusă de dirijor Horia Andreescu,* București, Electrecord (distribuitor), 1998, disc.
- Enescu, George** *Cadența la Concertul pentru violină și orchestră de Johannes Brahms,* București, Editura Muzicală, (1967), partitură.
- Enescu, George** *Cîntece din tinerețe, Versuri: Carmen Sylva,* București, Electrecord (distribuitor), s.a., disc.
- Enescu, George** *Cvartetul I în mi b major pentru două violone și violoncel. Op. 22 nr.1,* Partitură, București, Editura Muzicală, 1965, partitură.
- Enescu, George** *Dixtuor. Pentru 2 flaute, oboi, corn englez, 2 clarinete, 2 fagoturi și 2 corni. Op. 14: Partitură,* București, Editura Muzicală, (1967), partitură.
- Enescu, George** *Doină. Versuri populare (Colecția Vasile Alecsandri),* București, Editura Muzicală, 1967, disc.
- Enescu, George** *Impresii din copilărie: Pentru violină și pian. Op. 28.*, București, Editura Muzicală, 1964, partitură.
- Enescu, George** *Integrala suitelor pentru orchestră: Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră Op. 8, Orchestra simfonică a Radioteleviziunii române, dirijor: Iosif Conta,* București, Electrecord (distribuitor), 1977, disc.
- Enescu, George** *Nocturne en ré bémol Majeur pour piano – Nocturna în re bemol major pentru pian: 3-ème suite pour piano, Partition établie par Aurora Ienei, Ediție îngrijită de Aurora Ienei,* București, Editura Muzicală, 1982, partitură.
- Enescu, George** *Oedip: Tragédie lyrique en 4 actes et 6 tableaux. Op. 23, Poeme de Edmond Fleg.,* Bucarest, Editions musicales, 1965, partitură.

- Enescu, George, *Op. 6: Sonata a II-a pentru pian și vioară.*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956, partitură.
- Enescu, George, *Op. 11. Nr. 2*, Partitură, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958, partitură.
- Enescu, George, *Op. 25: Sonata a III-a pentru pian și vioară.*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1956, partitură.

*

GEORGE ENESCU – CD

Emanuel Elenescu, *Rapsodia Română pentru vioară și orchestră*
Sherban Lupu plays Enescu, Sherban Lupu, vioară; Ilinca Dumitrescu, pian
Enescu cântă Enescu
George Enescu – compozitor și interpret
Arta lui Dan Grigore, George Enescu, *Suita pentru pian Nr. 2*
Horia Andreescu, George Enescu, *Rapsodia Nr. 1 în La major*
Teodora Ciucur, George Enescu, *Sonata pentru pian în fa diez*
Ștefan Gheorghiu, George Enescu, *Suita pentru vioară „Impresii din copilărie”*
Enescu plays Bach
Ion Voicu, George Enescu, *Intermezzo pentru orchestră de coarde*
Alexandru Mureșanu, George Enescu, *Sonata op. 26 nr. 1 în fa minor*
Festivalul Internațional „George Enescu” ediția I 1958
George Enescu, *Suita Nr 2 pentru orchestră în Do major*
George Enescu, *Simfonia Nr. 1*
George Enescu, *Simfonia Nr. 2*
George Enescu, *Simfonia Nr. 3*
George Enescu, *Vox Maris*
George Enescu, *Vocea naturii, Poema Română op. 1*

*

GEORGE ENESCU – DVD

Enescu în inima mea, un film de Florica Gheorghescu, realizat cu participarea extraordinară a Lordului Yehudi Menuhin, București, TVR Media, 2007.

*

GEORGE ENESCU – VIDEOCASETE

Enesco – une symphonie du temps retrouvé, Realizator: Nicoale Mărgineanu, Editura VIDEO, Ministerul Culturii.

*

Aducem mulțumiri domnului director Florin Didilescu și întregului colectiv al Bibliotecii Județene „A.D. Xenopol” Arad.

ÎN LOC DE POSTFAȚĂ

Incredibil, dar întru totul adevărat: la un an de la publicarea, la Editura Academiei Române, a monografiei consacrate *Aradului teatral* de la 1752 până în prezentul anului 2010 – lucrare monumentală, numărând aproape 1.500 de pagini format mare, care s-a bucurat de un binemeritat succes și de o recepție critică pe măsură – Lizica Mișu revine dezinvoltă în actualitate cu o carte nouă: *George Enescu și Aradul*. Chiar dacă ele reprezintă rodul unei documentări de 20 de ani, faptul echivalează cu o performanță vrednică de un împătimit truditor al scrisului pentru că, după cum se vede, nici de această dată nu avem de-a face cu un tom subțiratic, merit doar să adauge încă un titlu, fie el și oricât de prestigios, unei biografii de autor deja impresionante prin întindere, varietate și substanță.

Cum era de așteptat, Lizica Mișu confirmă cu brio în *George Enescu și Aradul* vocația de cercetător neobosit și pasionat al arealului spiritual local pe care sinteza precedentă o omologase cu asupra de măsură. Autoarea își păstrează intacte și cu prilejul celei mai recente dintre aparițiile sale editoriale calitățile care au conferit pregnanță și valoare studiului din 2011: capacitatea de cuprindere și de valorificare în spirit științific a unui tezaur documentar de remarcabilă amplitudine, originalitatea și profunzimea demersului conturat pe multiple paliere culturale, discernământul necesar decelării, din morfologia complexă a unor fenomene pluridimensionale, a celor mai semnificative tendințe și direcții de evoluție, abilitatea de a complementariza fertil viziunea diacronică asupra evenimentelor cu evaluarea lor din perspectiva integratoare a actualității, știința organizării materialului de studiu într-o arhitectură sobră, coerentă și armonioasă, în fine, dar nu în ultimul rând, măiestria de a înveșmânta totul într-o haină elegantă și policromă, între faldurile căreia stilistica savantă, de sorginte academică se împletește cu sugestivitatea evocativă, vibrația ideatică, efervescenta intelectuală și expresivitatea unei scriituri de aleasă ținută literară.

Noua carte a Lizicăi Mișu restituie contemporaneității o pagină tulburătoare de istorie culturală cu durabile reverberații în perimetrul artistic național și universal. Geniul absolut al muzicii românești, compozitorul de anvergură planetară, virtuozul instrumentist, dar și

OMUL George Enescu se înfățișează, cu ocazia celor douăsprezece descinderi concertistice într-un Arad avid de frumos, cald și receptiv, în deplinătatea covârșitoare a personalității sale de excepție, lăsând urme indelebile în memoria celor care au avut șansa să-l vadă de aproape și să-l asculte performând miraculos pe strunele viorii sale fermecate.

Atribuirea de către autoritățile locale a titlului de Cetățean de onoare al orașului lui George Enescu – lucru pe care autoarea îl subliniază repetat, cu vădită satisfacție – dobândește astfel dimensiunea și însemnătatea unui gest cu dublă semnificație: îl omagiază pe marele muzician, dar, în același timp, face în chip indubitabil dovada peremptorie a faptului că oamenii acestor meleaguri au recunoscut de fiecare dată fără greș valoarea și i-au acordat întotdeauna prețuirea cuvenită.

După consistentul *Aradul teatral* în două volume masive, Lizica Mihuț întregește, prin *George Enescu și Aradul* cu o altă contribuție substanțială pantheonul de valori culturale al Aradului, certificând încă odată, dacă mai era nevoie, adevărul că, între preocupările sale, de o deconcertantă diversitate, punerea în lumină a nobilei lucrări întru spirit a înaintașilor reprezintă o permanență ce izvorăște generos dintr-o îndatorire de suflet și de conștiință pe care autoarea și-a asumat-o în timp cu perseverență și dăruire. Energia, abnegația și competența investite în această istovitoare întreprindere, efortul creator greu de estimat cu alte unități decât caratele de metal prețios ale unei superioare deontologii, sutele sau, poate, miile de ore închinare elaborate și desăvârșirii cărților dedicate acestei autentice vetre de gândire și simțire românească, sunt ofranda depusă de Lizica Mihuț pe altarul artei și culturii unor meleaguri pe care geografia le-a plasat în binecuvântata parte de vest a României eterne, iar istoria în siajul fremătător al devenirii sale organice.

Aradul – cel de azi, dar și cel de mâine – are motive temeinice să o însoțească cu întreaga sa grațitudine!

Gelu NEGREA

Gelu Negrea este critic și istoric literar, romancier, eseist, regizor, jurnalist. Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Laureat al Premiului Academiei Române, atribuit pe 15 decembrie 2011.

Pentru cărțile sale (Anti-Caragiale, Cine ești dumneata, domnule Moromete?, Dicționar subiectiv al personajelor lui I.L. Caragiale [A-Z], Codul lui Alexandru, Secretul lui Don Juan/1001 aforisme) a fost distins cu mai multe premii ale Uniunii Scriitorilor și ale unor importante reviste de cultură din țară.

ABSTRACT

It is common knowledge, George Enescu held concerts in all the large cities of Romania and on the famous scenes of the world. Gradually, forgetfulness lays over, attenuating – brutally sometimes – feelings, memories, unique moments and even landmarks in anonymous biographies and not only. Those who knew George Enescu lived for a while, but, unfortunately, there are few such memories, thus, now, some decades after his passage through Arad, we have tried to put together not only the echoes recorded by the press from Arad or the vicinity, but also the relationships of some music personalities or contemporary musicologists, with George Enescu.

We would have liked to record the participants' opinions on Enescu's concerts as Pintér Lajos did in the book *Testimonies about George Enescu*, (Editura Muzicală, 1980) because the memory of the music fans, in the Cultural Palace, is kept alive through the media memory, or through the archives' memory. Arad, unfortunately, didn't have music critics to analyze professionally the performance of the great violinist and maybe, it would have been difficult for someone to do it, therefore the concerts performed by George Enescu in the luxurious hall of the Cultural Palace were only occasions for admiration, expressed with emotion and touching interior experience. Throughout the years, musical Arad had few great guests, among which there are some worth mentioning: Brahms, Liszt, Johann Strauss, Richard Strauss, Bartók Béla. We must keep in mind that George Enescu, as an outstanding personality of the Romanian culture, can be considered a symbol of the eternal aspiration towards universality. If we go back in time to the concerts performed in Arad by George Enescu, we shall ascertain, in newspapers or documents from the archives, genuine exercises of admiration and pious appreciation, because Arad has never forgotten, on one hand, the performance Enescu blessed Arad with, and on the other hand, his generosity towards those in need and the title granted by the City to the musician, that of Honorary Citizen, a well-deserved opportunity for the people of Arad to honour the artist, as this community has always had a bright cultural history and made efforts that we wish were never forgotten.

It is of the essence to mention that the media from Arad has always accounted for the correct information and made the public aware of the genuine values. Even though the articles on George Enescu are far from bringing well-advised musical criticism on the exceptional artist, they are infallible in the depiction, carried out by local journalists with extreme sensitivity, of the portrait of the artist as a man. The articles mentioned in the book not only relieve the event in itself, but also educate the public by encouraging, or expressing diffidence about it.

It is apparent that Arad has always had an active cultural life and has been connected to internationally relevant artistic events. Both the Romanian and the Hungarian journals acknowledged George Enescu's concerts in Arad as well as the awarding of the Honorary Citizen title, proving thus that the cultural Arad has always disregarded the frontiers between the majority and the minorities and unified them under the auspices of genuine art.

More than ever we now need models, so we turn to genuine values who managed to assert themselves unfailingly and without any complex in a Europe that we often experience as unfriendly. Therefore, why not express with honesty our admiration for values, and, as subjective as this may be, why not start with George Enescu?

We certainly do not intend to state any conclusions to this undertaking of ours, as we simply mean to evoke some landmarks of the cultural biography of a once glorious Arad, a city with a bright history that we would like to tell over and over again, compelled by the feeling that this is something we want to do and remember some extraordinary events for then and now.

RÉSUMÉ

George Enesco a donné des concerts dans toutes les grandes villes de Roumanie et sur les scènes les plus prestigieuses du monde. L'oubli a fait son œuvre pourtant, en atténuant graduellement, et parfois brutalement, la vivacité des sentiments et des souvenirs qui avaient marqué de ces moments uniques d'innombrables biographies de mélomanes anonymes ou célèbres. Un bon bout de temps il y a eu certes ceux qui ont connu George Enesco de son vivant, mais leurs témoignages sont malheureusement peu nombreux, de sorte que maintenant, quelques décennies après son passage à Arad, nous essayons d'en rassembler les échos consignés par la presse d'Arad et des régions avoisinantes et d'explorer, sous d'angles différents, certains rapports édifiants noués entre des personnalités musicales contemporaines ou la musicologie actuelle et George Enesco.

Nous aurions préféré pouvoir noter les opinions des participants aux concerts d'Enesco, comme l'a fait si bien Pintér Lajos dans son livre *Mărturii despre George Enescu* (Témoignages sur George Enesco), (Editura Muzicală, 1980), car les souvenirs du public mélomane présent dans la salle du Palais Culturel ne sont enregistrés que dans la mémoire des media ou des archives. D'autre part, la ville d'Arad n'a pas eu des critiques de musique à même d'analyser de manière professionnelle les performances du grand violoniste, de sorte que les concerts donnés par George Enesco dans la somptueuse salle du Palais de Culture d'Arad n'ont été que des occasions d'admiration exprimée avec émotion et bouleversant remous intérieur.

Au fil des années, la ville d'Arad a accueilli un nombre honorable de personnalités musicales d'envergure mondiale, dont il faut bien mentionner Brahms, Liszt, Johann Strauss, Richard Strauss, Bartók Béla. George Enesco, en tant que personnalité de premier rang de la culture roumaine, peut être considéré comme un symbole de l'aspiration de celle-ci vers l'universalité. Un regard rétrospectif sur les concerts qu'il a donnés à Arad nous fait découvrir, dans les pages des journaux ou dans les documents d'archive, de véritables exercices d'admiration et de respectueuse gratitude, car les habitants d'Arad n'oublieront jamais, d'une part, la chaleur avec laquelle il a accepté de donner des concerts ici et, d'autre part, sa générosité à l'égard des démunis. Les habitants d'Arad lui ont conféré le titre de Citoyen d'honneur de la ville avec les sentiments de fierté d'une communauté possédant une brillante histoire culturelle, suite à des efforts que le passage inexorable du temps ne saura jamais effacer.

Il est important de préciser que la presse d'Arad s'est toujours donné pour tâche à la fois de fournir des informations et de rendre son public sensible aux valeurs authentiques. Même si les articles renvoyant à George Enesco ne contiennent pas d'opinions critiques avisées sur l'oeuvre de ce musicien d'exception, on y découvre le portrait de l'homme Enesco, peint souvent avec émotion, talent et sensibilité impressionnantes par la plupart des journalistes sur place. Les articles mentionnés dans mon livre ont au centre de leur attention non seulement l'évènement proprement-dit, mais aussi l'éducation du public, certains encourageant celui-ci, tandis que d'autres expriment des réserves sur ses réactions.

Il est évident que la ville d'Arad a toujours eu une vie culturelle active, en phase avec les évènements artistiques de renommée internationale. Les journaux roumains et magyars ont consigné avec une égale promptitude les concerts de George Enesco à Arad ainsi que la cérémonie d'attribution du titre de Citoyen d'honneur, la meilleure preuve que ce foyer culturel a toujours su réunir la majorité et les minorités de sa population sous la coupole de l'art authentique.

Aujourd'hui, plus que jamais, nous avons besoin de nous rapporter à des modèles, à des valeurs inattaquables et qui se soient affirmées sans complexes en cette Europe que nous ressentons parfois hostile. Voilà pourquoi nous devons réapprendre en toute sincérité cet exercice d'admiration pour nos valeurs, et notre proposition, que nous concédons bien subjective, est de commencer avec George Enesco.

Nous n'envisageons pas de conclusions définitives à la fin de notre démarche. Nous nous proposons plutôt de repasser en revue quelques moments référentiels de la biographie culturelle de la ville d'Arad, ville ayant une brillante histoire dont nous explorons les évènements majeurs avec la conviction qu'il faut y revenir toujours pour y puiser les meilleures ressources d'énergie et de grandeur.

IMPRIMAT ÎN ROMÂNIA

Tipărit la Imprimeria de Vest, Oradea

Biblioteca Județeană
"A.D. Xenopol" Arad

www.bibliotecaarad.ro

670540

Născută în localitatea Cermei, județul Arad, Lizica Mihuț a urmat gimnaziul și liceul la Arad. Este absolventă a Facultății de Filologie din cadrul Universității din Timișoara. A susținut doctoratul la Universitatea din București. În prezent este profesor universitar și rector al Universității „Aurel Vlaicu” din Arad.

A publicat:

CĂRȚI în domeniile:

1. Filologie: *Gramatica limbii române*, ediția I, 1996, ediția a II-a, 1999; *Corectitudine în vorbire și în scriere*, 1999; *Fonetică și fonologie*, 2006; *Limba română. Sinteze. Exerciții*, 2007; *Limba română. Repere teoretice. Exerciții*, 2008; *Limba română și Noul DOOM. Norme și grile*, 2010;

2. Istoria culturii: *Mișcarea teatrală arădeană până la înfăptuirea Marii Uniri*, 1989; *Aradul și teatrul transilvănean până la Marea Unire*, 1993; *Itinerarii spirituale arădene*, 1997; *Teatrul arădean – privire istorică*, 1998; *Transilvania și teatrul arădean până la Marea Unire*, 2005; *Mișcarea teatrală arădeană după înfăptuirea Marii Uniri*, 2009; *Aradul Teatral*, 2 volume, 2011;

3. Management universitar: *Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad*, 12 volume, 2000-2011;

CURSURI UNIVERSITARE privind limba română contemporană (vocabular, morfologie, sintaxă, exerciții tip grilă ș.a.);

Peste 50 de **STUDII ȘI ARTICOLE** în domeniile filologie și didactică (în volume colective sau în reviste de specialitate din țară și din străinătate);

Peste 70 de **studii de istoria culturii**, peste 100 de **cronici dramatice** consemnate în revistele „Orizont”, „Familia”, „Tribuna”, „Vatra”, dar și în presa arădeană;

PUBLICISTICĂ CULTURALĂ: peste 900 de articole, cele mai multe în presa arădeană și în partea de vest a țării.

...Este evident faptul că Aradul a avut o viață culturală activă, fiind bransat la evenimente artistice cu vizibilitate internațională. Deopotrivă, presa română și maghiară au consemnat concertele lui George Enescu la Arad și momentul decernării titlului de Cetățean de onoare, probând că Aradul cultural a unit întotdeauna majoritatea și minoritatea sub cupola artei autentice...

Desigur, nu ne propunem, nici chiar fugare concluzii la finalul acestui demers, ci intenția noastră este de a rememora câteva dintre momentele de reper ale biografiei culturale ale unui Arad, cândva cu o strălucită istorie, pe care o consemnăm cu sentimentul că este important să revenim neconținut spre a reține evenimente de anvergură, atunci și acum.

Autoarea

